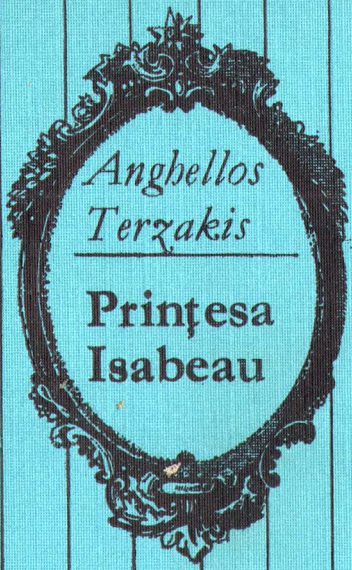
Anghellos
Terzakis
Prințesa
Isabeau

Anghellos Terzakis

PRINȚESA ISABEAU

Anghellos Terzakis

PRINȚESA ISABEAU

Prefață și traducere

de POLIXENIA KARAMBI

Editura pentru Literatură Universală

București — 1968

Coperta de *Sergiu Georgescu*

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

Η

ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΣΑ ΙΖΑΜΠΙΙ

LIBRAIRIE D' „HESTIA"
J. D. COLLAROS & CIE. S. A.

PREFAȚA

Anghellos Terzakis este fiul Nauplion-ului, oraș căruia atît opulența și poetica diversitate a reliefului, cît și originile sale, îngemănate dincolo de vremuri cu însăși mitologia greacă, îi conferă o unică și stranie frumusețe. Priveghiat de zidurile impresionante ale cetății Palamidi și de plutonica apariție a fortăreței Burdzi, tărîmul acesta străvechi, care a zămislit prodigiosul folclor argolic și evocă atît de grăitor măreția și apusele restriști ale trecutului, a fost leagănul copilăriei lui Anghellos Terzakis, cronicarul furtunilor istoriei grecești. Aplecîndu-se cu pioasă și migăloasă osîrdie asupra cronicelor și mărturiilor milenare ale trecutului, Anghellos Terzakis oglindește, într-o bună parte din vasta și variata sa operă, dramatica și zbuciumata istorie a poporului său. În rîndul acestor lucrări se înscrie și masivul roman *Prințesa Isabeau*, lucrare de căpătîi în creația marelui scriitor, care marchează totodată o etapă în dezvoltarea romanului grec. Izvorîtă, de fapt, din crunta perioadă a ocupației naziste, cartea evocă eroismul unui popor care a luptat cu aceeași vitejie în timpul evului mediu pentru libertate.

Sub aspect tematic, romanul acesta, în care liricul și epicul se contopesc într-o urzeală durabilă și de calitate, constituie o notă aparte în literatura greacă, în sensul că abordează o epocă mult mai puțin explorată de scriitorii greci, care, în marea lor majoritate, dovedesc o adevărată pasiune pentru subiecte legate de istoria patriei lor. Poetul Kostis Palamas, dar în special Spiros Mellas sînt autorii unor importante monografii închinate făuritorilor revoluției de la 1821, iar Nikos Kazantzakis consacră majoritatea capodoperelor sale suferințelor îndurate de greci în cele patru veacuri de robie turcească. Acestora — și n-am citat decît autorii mai cunoscuți la noi — li se adaugă producțiile unor scriitori a căror

faimă a depăşit de mult fruntariile ţării. E cazul academicianului Ilias Venezis, al lui Pandelis Prevelakis şi al altora.

Considerată din acest punct de vedere, literatura elină oferă un peisaj aparte în ansamblul literaturii universale.

Pe linia ilustrării acestor coordonate perene ale literaturii greceşti, contribuţia lui Anghellos Terzakis este deosebit de importantă. În romanul de faţă libertatea este foarte pregnant prezentată de autor în cadrul unor evenimente dramatice, care, chiar dacă au dăinuit mai puţin decît acelea din perioada stăpînirii turceşti, s-au soldat cu acelaşi tribut de sînge al eroicului popor grec, transmiţînd peste veacuri puternicul mesaj de libertate al Helladei.

În cronica expediţiilor cruciaţilor, şi anume a celei de-a patra, e consemnată şi cucerirea Greciei de către cavalerii franci. Vremelnica, dar tragica lor stăpînire asupra pămîntului grecesc formează nu numai cadrul şi materialul de viaţă, ci însăşi esenţa, substanţa romanului *Prinţesa Isabeau*. Paralel cu dragostea eterată şi himerică, naivă chiar pe-alocuri faţă de romanticul şi viteazul erou popular Nikiforos Sgurós, sufletul nefericitei eroine este dureros disputat de neîngăduita-i înclinare către cei asupriţi, sentiment care creşte şi capătă o tulburătoare intensitate o dată cu înfiripărea trainicei şi nelegiuitei iubiri pentru tînărul grec. Autorul realizează portretul prinţesei Isabeau, personajul central al romanului, către care converg toate firele acţiunii, într-o manieră modernă, plină de îndrăzneală. Ea întruneşte într-un fel trăsăturile specifice omului epocii moderne, frămîntat, neliniştit şi ros de contradicţii ; e femeia căreia sensibilitatea accentuată, teama de izolare şi sentimentul neîngăduit faţă de tînărul Sgurós îi zdruncină puternic vechile credinţe şi nu-i dau răgazul să se regăsească. Cu asemenea trăsături de caracter, Isabeau pare ursită din leagăn neîmplinirii dorinţelor şi bucuriilor vieţii — un copil al tuturor dezamăgirilor şi restriştilor.

Anghellos Terzakis prezintă un amplu şi viguros tablou al răzmeriţei pornite în secolul al XIII-lea de obştea greacă împotriva cotropitorilor, cu hotărîrea pe cît de disperată pe-atît de fermă de a-i alunga pe cavalerii în zale, care, împodobindu-şi pieptarele şi stindardele cu simbolul bunătăţii şi dreptăţii şi trîmbiţînd sus şi tare că au pornit pentru eliberarea Locurilor Sfinte, s-au dedat, în fapt, unor acte de-o rară nedreptate şi cruzime, în flagrantă contradicţie cu simbolul crucii pe care-l purtau şi în numele căruia organizaseră expediţia.

Idealurile cu totul deosebite ale celor doi eroi principali — prinţesa Isabeau şi Nikiforos Sgurós — proiectate pe dantescul fundal al luptei pentru eliberarea pămîntului grecesc, au un moment de confluenţă. Mi-

rajul efemerei apropieri dintre Isabeau și Sgurós e plin de farmecul și poezia nostalgiilor neîmplinite.

Cu aceeași capacitate de însufleţire a personajelor e înfăţişată și drama tînărului prinţ Florentin, soţul prinţesei Isabeau, dornic de viaţă, dar neputincios să ajungă la inima prinţesei și osîndit de-o boală necruţătoare.

Isabeau, iubita ideală a lui Sgurós, se dovedeşte pînă la urmă incapabilă de actul de curaj pe care i-l cere tînărul erou grec : să rupă legăturile cu stirpea blestemată căreia îi aparţine și să urmeze calea vieţii adevărate alături de Sgurós. Aşa încît fiecare va urma calea hotărîtă de slăbiciunea sau de dîrzenia neclintită a caracterului său. Sgurós, ca un adevărat haiduc, se va retrage în munţi, adăpostul din totdeauna și de pretutindeni al eroilor, aşteptînd noi prilejuri pentru a lovi în cotropitori. După plecarea lui Sgurós, duşmanul neînduplecat al samavolniciei înscăunate de stirpea ei, nefericita Isabeau, care îi împărtăşeşte dragostea dar nu are curajul să-l urmeze, se va stinge încet, în tăcere, dureros, aşa cum și-a petrecut întreaga viaţă.

Prinţesa Isabeau este un roman de capă și spadă, în care faptele zugrăvite în atmosfera legendelor Graalului sînt grefate pe-o problematică socială și psihologică contemporană.

Subtila și fina analiză psihologică în caracterizarea și tipizarea eroilor din palpitanta acţiune a lucrării ţine de arta unui maestru care poate figura la loc de cinste alături de nenumăraţii ilustratori ai genului. Autorul se dovedeşte un priceput constructor literar, meşter deopotrivă de iscusit în materie de analiză și stil, renumit pentru migala și pasiunea de care dă dovadă în şlefuirea cuvîntului. Povestitor ales și cu un timbru propriu, el ştie să zămislească un univers alcătuit din imagini inedite, redate într-o limbă care-și trage seva din pămîntul Nauplion-ului, unde talazul fremătător al Mediteranei uneşte Occidentul cu Orientul mirific, iar antichitatea se întîlneşte cu evul de mijloc și cu contemporaneitatea. Aceluia care cunoaşte istoria acestor locuri nu i s-ar părea de fel ciudat dacă Euripide ar dialoga cu Shakespeare, Praxiteles cu Brâncuși, sau dacă argonauţii ar închina pocale cu mastică de Hio cu vikingii lui Erik cel Roșu, cu vînătorii de balene ai lui Melville sau cu „bătrînul" lui Hemingway. La Nauplion mitul fabulos se îngemănează cu realitatea contemporană.

Punct important în spirala continuu ascendentă a creaţiei lui Anghellos Terzakis, cartea a apărut mai întîi în foileton, în 1937, în coloanele ziarului *Kathimerini*, dar s-a cristalizat în formă definitivă abia şapte ani mai tîrziu, în 1945, după eliberarea patriei sale de sub fascişti.

Imensul succes de care s-a bucurat explică publicarea celor patru ediții, traducerea ei în mai multe limbi, consacrînd-o ca pe una din cele mai reprezentative producții literare grecești contemporane.

Cercetător neobosit și cîntăreț pasionat al eposurilor pierdute în negurile veacurilor, Anghellos Terzakis n-a ancorat și nu s-a fixat exclusiv în ispititoarele porturi ale trecutului, ci s-a avîntat cu aceeași impetuozitate și măiestrie în clocotitorul fluviu al contemporaneității. Înafară de publicistică, se afirmă prin roman, nuvelă, eseu, note de călătorie și, mai ales, teatru. Anul 1946 marchează data angrenării sale în activitatea Teatrului Național din Atena — al cărui colaborator e și astăzi, după ce, în 1957, fusese directorul general al acestei instituții — și, totodată, startul activității sale dramatice. Dramaturgia, care s-a refuzat atîtor scriitori de prestigiu, a aflat în persoana lui Anghellos Terzakis un generos maestru, diversificat în teoretician și autor, în critic și traducător. Dornic să pună în slujba poporului său — urmașul unei moșteniri teatrale atît de glorioase — eficiența instrumentului de educație cetățenească și culturalizare care este teatrul, Anghellos Terzakis a adăugat propriei sale creații o impresionantă serie de traduceri din operele anticilor și ale unor importanți dramaturgi moderni francezi și englezi.

Rînd pe rînd și la intervale de timp mai mari sau mai mici, un întreg șir de piese au văzut lumina rampei în patria autorului, iar ultima, *Toma cel cu două suflete* (1964), în care Anghellos Terzakis ni-l prezintă pe erou ca pe un om hotărît să sfarme cătușele misticismului și care respinge afirmațiile neverificate de rațiune, a răzbit înafara granițelor ei, purtînd faima mesagerului artei eline atît pe continent cît și peste ocean.

Împăratul Mihail, piesă apărută în 1946 și jucată pe scena Teatrului Național din Atena, deschide lungul drum al creației dramatice a lui Anghellos Terzakis, din care citățm piesele: *Crucea și spada*, *Hiloții*, *Atotputernicul*, *Jocul cel mare*, *Theophano* și *Noaptea pe Mediterana*.

Născut în anul 1907, Anghellos Terzakis se statornicește de mic la Atena, unde, la îndemnul tatălui, urmează dreptul. El urcă cu pași viguroși încă din anii studenției treptele spinoasei osîrdii scriitoricești, ajungînd de foarte tînăr în Areopagul literaturii elene.

Volumele de proză: *Cel uitat* (1925), *Simfonie de toamnă* (1929), *Despoții* (1932) și *Căderea despoților* (1933), *Orașul vioriu* (1947) îi consacră numele și îl determină să pășească statornic pe drumul creației literare.

Călătorie cu Luceafărul (1946), celebrul roman clasat la loc de frunte în creația sa, considerat de critică de importanța *Prințesei Isa-*

beau, Fără Dumnezeu (1951), *Viața tainică* (1957), *Orientări în veac*[1], larg tur de orizont în actualitate, în care Anghellos Terzakis inserează secvențe pline de aprecieri laudative la adresa poporului român, *Epopeea greacă* (1964), lucrare inspirată din dramatica desfășurare a războiului greco-italian, sînt dovezile vibrantei sale trăiri în actualitate.

Temperament complex și efervescent, artist de vastă și profundă cultură, cetățean de înaltă ținută etică, Anghellos Terzakis este întruchiparea strălucită a prototipului scriitorului pe deplin integrat în fenomenul cultural și în problemele actuale ale poporului său. Credincios acestei linii de conduită și disprețuind atitudinea adepților „turnului de fildeș", Anghellos Terzakis s-a avîntat încă din tinerețe în vîltoarea marilor bătălii desfășurate pe arena literelor și vieții sociale a Greciei. Polivalența și prodigalitatea activității sale atestă cît se poate de convingător permanența scriitorului în centrul celor mai acute probleme ale prezentului

E profesor la Conservatorul de teatru, directorul reputatei reviste de artă *Epohes (Anotimpuri)* și cronicar dramatic al cotidianului de mare tiraj *To Vima.*

Pentru îndelungata și rodnica sa activitate creatoare i s-a decernat în 1939 Premiul teatrelor, în 1958 Premiul național pentru proză, iar în 1962 Premiul „Comandantul George" — omagiu al prețuirii și dragostei cu care-l înconjoară întregul popor grec.

POLIXENIA KARAMBI

---

[1] Cîteva fragmente din reportajele despre țara noastră au apărut în nr. 6/1965 al revistei *Secolul 20.*

Fiului meu, care mi-a dezvăluit sensul angelic al vieții.

Vă voi povesti cuprinsul unui străvechi letopiseț carele agrăiesc despre minunatele isprăvi ale lui Nikiforos Sgurós, puiul de nobil, din Nauplion, de chipul în care, prigonit fiind, s-au fost băjenit din patria sa și s-au luptat cît pre uscat și pre mări și, așijderi, povesti-voi cum au purtat războiul împotriva unei femei.

Vremurile pe care jinduiesc a le reînvia sînt depărtate foarte, glasurile ce le-au fost cîntat s-au stins, iară din osemintele oamenilor ce le-au fost petrecut nici pulberi încă nu s-au mai ales.

Ci eu, biet muritor, în veacul acesta văduvit de duhul blîndeții, surghiunit fiind, pe măsura slabelor mele virtuți de-a sîrgul osteni-voi a da viers celor ce nu mai pot grăi, întru mulțumita domniilor-voastre.

Și, vai mie! bunilor mei arhonți, iertate fie-mi, de bunătatea și îngăduința voastră, greșelile ce mi-au fost scăpat, precum și cusururile al căror tîlc l-am înțeles, dar n-am avut, pe cîtă nevoie s-au fost cerut, îndemînarea a le purta la dreapta lor împlinire.

Partea întîi

Capitolul I

LEUL DE PIATRĂ

Abia scăpat din strînsoarea posomorîtelor porți de cremene ale cheilor și strîmtorilor Nemeii, călătorul care străbate olatul răsăritean al Morias [1]-ului, îndreptîndu-se către golful de miazăzi, zărește înaintea sa o nemărginită cîmpie scăldată în lumină și acoperită de pomături roditoare. Sub bolțile cele mai înalte ale văzduhului, înmiresmate pînă mai adineauri de boarea cimbrului sălbatic, se răsfață acum o vegetație bogată. Aici se află un tărîm tihnit, ale cărui ogoare rodnice și pline de sevă adastă molcom, tot îndelungul anului, împlinirea tainicelor minuni ale zămislirii roadelor.

Această țară binecuvîntată este Cîmpia argolică.

Drumețului care trece pe sub plopii înalți, ce șușotesc o dată cu zvoanele vîntului, îndreptîndu-se către sud, nu-i trebuiește prea multă vreme pentru a-și da seama de preschimbarea aerului dimprejur. O prospețime nebănuită te împresoară tiptil și ceva cu totul nou și pur îți înaripează răsuflarea. O dîră luminoasă, imperceptibilă pînă în cilipa aceea, se întinde liniștită de-a lungul laturii din dreapta a cîmpiei și, furișîndu-se parcă într-afunduri, se lărgește dintr-o dată, se însuflețește și se scaldă într-o baie de culori scînteietoare. E marea. Cîteva oglinzi de apă răzlețe sticlesc undeva, în urma unor tufe țepoase care risipesc unde de miresme dulci, o dată cu căderea serii. Luciul cerului se oglindește multiplicat în lumina strălucitoare a mării. Dar, de acolo, din sînul afund

[1] Altă denumire a Peloponezului.

al priveliștii, o limbă stîncoasă zbucnește cutezător de pe uscat și se scufundă în mare, curmînd cîmpia și zăvorînd orizontul cu o strășnicie neînduplecată și posomorîtă.

Cercetînd-o din privire, îți pare a fi un uriaș leu de piatră, care a încremenit cu pîntecul lipit de pămînt; capul i se înalță amenințător, iar laba repezită înainte pare că vrea să lovească talazul albastru. Pe culmile acestui promontoriu, care întrerupe cu trupul său întunecat străvezimile cristaline ale orizontului, se înalță o cetate străveche. Uitat și îmbătrînit, aristocraticul lăcaș de odinioară păstrează și astăzi numele său cel plin de faimă și de strălucire: Nauplion. Încremenite parcă în zăbava unei neliniștite și multiseculare adăstări, zidurile sale crenelate dăinuiesc la fel de semețe și astăzi. Și, amenințătoare și încruntată, hîrca de piatră pare că doarme toropită de-un somn iepuresc, lăsîndu-ți totuși impresia prevestitoare de primejdii că somnul n-o cuprinde niciodată cu desăvîrșire și că adastă în priveghiu, adulmecînd boarea vîntului de pe mare și ascultînd necontenit cu urechile ciulite. Acolo, către orașul acela atît de frumos și viteaz, despre a cărui faimă îi aduceau aminte vechile povești ale doicii sale, se îndreptau stăruitor privirile tînărului călăreț care străbătea Cîmpia argolică într-unul din amurgurile toamnei anului 1292. Alunecînd ca o minge învăpăiată printre norii roșietici și destrămați, soarele scăpăta spre dreapta, dincolo de munții Arcadiei. Coborînd dinspre miazăzi, umbrele se înghesuiau sub plopii înalți din laturile drumului, iar pămîntul reavăn și înmuiat de ploaia ce căzuse de cu dimineață îngreuia mersul calului.

Amurgurile toamnelor nu durează prea îndelung și, cu toate că înainta destul de anevoios pe pămîntul jilav, călărețul a cîrmit calul către dreapta, țintind să se apropie de țărm, pentru a scurta în chipul acesta drumul pe care-l mai avea de străbătut pînă în oraș. Era tînăr călărețul, un flăcăiandru care să tot fi avut douăzeci și unu ori douăzeci și doi de ani și, aidoma oamenilor cu imaginația într-aripată, mergea cu capul descoperit, avîntat înainte; părul des și moale, de-un castaniu-întunecat, îi cobora lin, unduind alintător pe ceafa albă și musculoasă, pînă pe spate, iar îmbrăcămintea sa, desperecheată și de modă veche, contrasta cu secolul acela destul de pretențios. Un pieptar galben și ieftin, croit din dimie aspră, îi strîngea bustul pînă la mijloc, de unde cobora, atîr-

nînd ca niște limbi, cam pînă pe la jumătatea pulpelor. Cămașa, tăiată după moda francilor, era de-un roșu învăpăiat, avea mîneci largi și ascuțite, și umerii acoperiți de-un fel de epoleți împodobiți cu franjuri. De la mijloc pînă la pulpă se înfoia o fustanelă creață și jucăușă, care îi acoperea picioarele pînă aproape de genunchii, pe care, păstrînd obiceiul bizantin, îi purta descoperiți. Cizmele, care îi ocroteau picioarele vînjoase, nu aveau vîrfurile ascuțite, ca acelea ale francilor, ci mulate, rotunjit, pe arcul unghiilor și strînse în cureluțe de piele care se încrucișau pînă sus, aproape de gambă. Nu purta nici un fel de mantie pe umeri, și o sabie scurtă, cu lama lată și garda încrucișată, atîrna în eșarfa destul de prăpădită, săltînd cînd în sus, cînd în jos, și lovind ușor coapsa voinică a calului alb.

Proptindu-și voinicește mîna stîngă în șold și strîngînd strunele frîului în pumnul drept, acest ciudat călăreț, a cărui îmbrăcăminte împăca portul veacurilor apuse cu acela al celor viitoare, înainta de sîrg, împungînd pîntecele fugarului său cu călcîiele. Focos, cu ochi rotunzi și scînteietori, cu coama lunecînd în volburi pe gîtul întins, calul mergea anevoie, cu picioarele prinse de-un tremur nervos, deslipind, cu un fel de mîndrie disprețuitoare, copitele din pămîntul înmuiat. Și de n-ar fi fost încăpățînarea aceea, atît de proprie firii sale, care nu-i îngăduia să dea îndărăt după ce luase o hotărîre, călărețul s-ar fi putut reîntoarce la drumul abia părăsit ; în loc de aceasta, el smuci frîul și prinse a îmboldi și mai întețit coastele calului cu călcîiele.

— Afurisiții-aceia de frînci au pinteni de aur, spuse el cu glas tare, scrîșnind din dinți și încruntînd sprîncenele, iar eu n-am nici măcar unii de fier !

Într-adevăr, flăcăul nostru nu părea de fel a fi prea înstărit, îmbrăcămintea sa nu semăna nici cu aceea a unui oștean de meserie, dar nici cu aceea a vreunui tîrgoveț de treabă ; era roasă, sărăcăcioasă și totodată avea ceva provocator, care vădea dorința tînărului de a trezi luarea-aminte într-un chip cu totul ostentativ. Și, după cît se pare, în afara falnicului și sprintenului său fugar, călărețul nu statornicise cu nimeni altcineva un prieteșug atît de strîns. În pofida faptului că celor doi le mergeau toate anapoda, iar drumeția lor era un neîntrerupt șirag de întîmplări potrivnice, de sfade și hărțuieli, ei se

împăcau întotdeauna în chip desăvîrşit. Amîndoi erau la fel de tineri, de ageri şi de neînduplecaţi. Adeseori, cînd gîndurile îi dădeau răgaz şi voia bună îl prindea în mrejele sale, mîna flăcăului aluneca uşurel, cu o gingăşie plină de duioşie, pe gîtul calului, în sus.

— Hai, Astritis, hai, grăbeşte pasul, dacă vrei să ajungem la Sterias înainte de închiderea porţilor ! spuse călăreţul care obişnuia să-şi rostească gîndurile cu glas tare.

Urmînd neîntîrziat acest îndemn, nobilul animal a înălţat capul şi, încordînd vinele picioarelor, a pornit-o, de sîrg, la trap întins, cu toate că pămîntul mocirlos îi împroşca pîntecul cu noroi. Deodată însă a nechezat scurt şi tremurat şi, cîrmindu-se smucit către stînga, s-a răsucit în loc ; cabrînd speriat, a rămas ţintuit locului, cu privirile sălbatice aţintite asupra păpurişului din apropiere, care se înălţa ca nişte tufişuri crescute nefiresc de înalte.

— Te pomeneşti că prin stuhurile astea s-or aţine pitite niscai păsări sălbatice, îngînă călăreţul.

Tot ce se poate. Încruntînd sprîncenele şi înclinînd fruntea pentru a răzbi, cu privirea sa ageră, în desişul stufărişurilor zvelte şi ţepoase, zări ceva alb furişîndu-se tiptil înapoia buruienilor. A mai zăbovit un pic, aşteptînd ca păsările să se înalţe în zbor rotat şi apoi să se aştearnă iarăşi, nestingherit, la drum ; dar pata cea albă, destul de mare şi cu o formă nedesluşită, s-a chircit mai jos şi a încremenit locului, adăstînd ca la pîndă.

— Care eşti acolo ?... a strigat, călăreţul, gîndind că s-ar fi putut ca acolo să stea pitit, în chipul acesta, chiar un om.

Poate. Dar, nerăspunzîndu-i nimeni, şi-a întors calul şi, mîngîindu-l uşurel pe gît, l-a mînat în faţa tufelor de răsfug şi limbariţă şi a întîrziat cîtva timp, privind cu băgare de seamă. Apoi, prinzînd sabia, s-a plecat în şa şi a prins a lovi răzbit şi mînios, în stînga şi-n dreapta, şfichiuind aerul ; buruienile s-au frînt, şi jos, printre tulpinile lor, s-a ivit capul unui om.

— Las-o mai domol, arhon Sgurós ! rosti încetişor un glas tremurat. Bună seara, senioria-voastră !

Omul care i s-a înfăţişat, tîrîndu-se ca o reptilă, din locul mlăştinos, pînă înaintea sa, era un moşneag. Pe capul lungăreţ purta o căciuliţă înaltă şi ţuguiată, de lînă vînătă, şi, ceva mai

jos, în jurul gîtului descărnat, se adunau cutele unei glugi galbene. Obrazul său uscăţiv, repezit înainte, avea un luciu sinistru, iar în jurul gurii, căscată într-un rînjet batjocoritor, se adunau cîteva fire de păr creţ, rare şi de-o culoare nedefinită. Ochii verzi, mici şi foarte apropiaţi de rădăcina nasului, au sclipit fugar şi răutăcios.

— I-a şi sărit ţandăra ! a spus bătrînul, cu glasul său piţigăiat, care, fîrnîit pe nas, răsuna ca ecoul unei trompete răguşite.

— He ! iaca şi-o sabie !... 'Mdeh, aşa-i şartul stăpînilor... felicitări... şi află că eu nu-s limbă de iscoadă, nici un frînc n-are să prindă de veste c-am văzut un grec înarmat ! încheie el rîzînd sec şi strîmbîndu-se batjocoritor.

Călăreţul s-a oprit uimit şi, şovăind, a coborît încet de tot mîna care purta sabia şi a deschis gura, gata-gata să spună ceva, dar, părîndu-i rău, s-a răzgîndit şi, încruntînd sprîncenele a nedumerire şi încăpăţînare, a bolborosit înciudat :

— Dumneata erai, messer Kafuris ? Nu m-aşteptam să te găsesc pe-aici.

— Ei... venii şi eu cu oleacă de trebuşoară... ciudăţenii de-ale bătrîneţei... dădui la nadă, cam de pe la prînz.

Spunînd cuvintele acestea, s-a înălţat pe coate, lăsînd să i se vadă haina verde şi lungă pînă la glezne, bogat împodobită cu broderii atît pe piept cît şi pe umeri şi în josul manşetelor. Era lucrată dintr-o stofă grea şi, văzînd-o stropită în halul acela, pînă la genunchi, te prindea şi mila, şi uimirea.

— Pescuieşti în mlaştină, ai... spuse încruntat călăreţul care-şi dădea seama că-şi bate joc de el.

— Pe santa Madonna, acum mă aţineam mai către margini, adăugă bătrînul înciudat, chipurile, dar am fost şi mai departe. Am şi bărcuţa cu mine ; e ancorată colo.

Avea un glas cu o pronunţie vădit străină, după care degrabă prindeai de veste că e genovez. Îşi purta negustoria într-o dugheană întunecoasă, ticsită cu butoaie de vin, cu balerci şi chiupuri de untdelemn, care se afla în spatele zidului dinspre mare al Nauplion-ului. Negoţul său se întindea şi înlăuntrul şi în-afara ţării. Dugheana se afla în cartierul de jos, dar sus, în părţile cele mai înalte ale oraşului, acolo unde avea casa, umbla vorba cum c-ar fi avînd un beci bucşit de butii pline cu ceară de lumînări şi mai cu seamă cu o puzderie de perpire

şi torneze [1], care întruchipau averea Băncii Gaffore din Anatolia. Dar nu respectul faţă de omul acesta îl făcea pe tînărul călăreţ să-şi strunească mînia, ci gîndul că bătrînul genovez avea o fată, Bianca pre numele ei, care, ocrotită de nopţile fără lună, obişnuia să deschidă pe furiş portiţa grădinii, primindu-l pe actualul prieten al tatălui său atît în braţele, cît şi în alcovul său.

Aruncîndu-şi privirile către înalturi, tînărul zări cerul care se acoperea iarăşi de nori întunecaţi şi, dîndu-şi seama că pînă la căderea serii nu mai e atît de mult, simţi că inima îi bate mai repede.

— Dumneata n-ai să te mai întorci acasă în seara asta, messer Matteos, îi şopti tainic bătrînului.

— Bine-nţeles c-am să mă-ntorc ; cît ai clipi mă-ntorc şi eu; nici n-ai s-apuci s-ajungi pînă la tufărişul cela de colo, şi-ai să mă vezi şi pe mine trăgînd la ţărm.

— N-ai să mai ajungi, socoti tînărul cu un licăr de nădejde în priviri. Cînd ai s-ajungi, porţile de fier au să fie închise.

— Da' de unde !... Mă duc ca fulgerul pe drumul ăsta !

Adevărul e că Matteos Kafuris, căruia cei de-un neam cu dînsul îi spuneau „Gaffore", îşi petrecea foarte adeseori noaptea în-afara oraşului, în împrejurimile căruia avea o livadă de măslini şi o casă. Datornicii săi, însă, care nu-l mistuiau de fel şi aşteptau cu nerăbdare prilejul de a-i măcina renumele, şopteau pe furiş cum că faimosul pirat Andrea Gaffore ar fi nu numai fratele, ci şi asociatul ilustrului bancher din Nauplion.

— Dacă nu mă înşel, te-ai dus din nou pe la moşiile tale, arhon Sgúros, spuse genovezul închizînd pe jumătate ochii încercuiţi de zbîrcituri şi rîzînd mutește.

Muşcîndu-şi buzele, semn că se mîniase, călăreţul se înălţă plin de demnitate şi, strîngînd şaua jupuită între genunchi, răspunse cu mîndrie :

— În primul rînd, ţin a-ţi spune că nu mă numesc Sgúros, ci Sgurós [2] şi, în al doilea rînd, aşa după cum prea bine ştii şi dumneata, messer Matteos, prietenul dumitale, notarul, nu vrea să recunoască dreptul pe care-l am asupra moşiilor mele.

[1] *Perpiră* — monedă bizantină ; *tornezâ* — monedă franţuzească, bătută la Tours.

[2] Sgurós (cu accentul pe o) indică originea nobiliară.

Genovezul abia mijì a rîde încetişor, mîngîindu-şi barba cu degetele osoase şi strîmbe, ca şi cum ar fi cugetat adînc.

— Aşa o fi, dar trebuşoarele acestea nu pot fi desperecheate, spuse el în cele din urmă, căutînd pieziş undeva. În ceea ce mă priveşte, îţi spun, pe sufletul meu, pe care l-am închinat bunului Dumnezeu, că eu cred cu tărie că eşti într-adevăr un Sgurós, unul dintre acei Sgurós străvechi stăpînitori de moşii, dar iată că are şi notarul, bată-l vina, dreptatea lui, pentru că, zice el, în ciuda ostenelilor sale, pe care nefericitul şi le-a dat cu prisosinţă, n-a putut afla în bună rînduială hîrtiile pe care i le-ai mai arătat, încă o dată, deunăzi. După cîte mi se pare mie, neînţelegerea cu pricina ar fi căşunată de spiţa mamei tale...

Spusele bătrînului stîrneau şi supărarea, şi bănuiala, dar tîlcul jignitor al ultimelor sale cuvinte îl muşcau de inimă pe tînărul călăreţ. Îndoielile care pluteau în jurul naşterii sale erau cunoscute în tot oraşul.

— Cu alte cuvinte, eu aş fi un copil din flori, nu-i aşa? scrîşni el rîzînd cu năduf şi cu ochi încărcaţi de fulgerele mîniei. Foarte bine, messer Kafuris, foarte bine. Dacă vrei dumneata, fie şi-aşa. În clipa de faţă nu sînt în măsură să-mi dobîndesc drepturile numărîndu-i notarului bani bizantini, cum fac alţii, dar trag nădejde că într-o bună zi am să-i pot dovedi într-alt chip cine sînt.

Cu această scurtă şi nelămurită ameninţare, Sgurós se întoarse brusc şi, fără a-l învrednici cu vreun salut pe bătrînul genovez, se îndreptă spre drumul obişnuit şi, împungîndu-şi calul, porni în tropot către Nauplion.

Aşa cum se întîmplă foarte adesea, adevărul îl supărase mai cu osebire. O femeie sărmană şi străină, care mai tîrziu îi fusese şi doică, îl culesese dintr-o casă lovită de moarte. Nu-şi cunoscuse tatăl şi crescuse într-o căsuţă sărmană, căţărată pe coastele pustii ale Nauplion-ului, pe care vînturile biciuitoare din largul mării le bat necontenit. Dîndu-şi sufletul, măicuţa lui îi lăsase cu limbă de moarte porunca de-a nu se înstrăina de numele stirpei Sgurós, care, deşi se stinsese pe-atunci, strălucise odinioară pe acele meleaguri. Ce legături de rudenie anume îl apropiau de presupuşii săi străbuni aristocraţi, nu se ştia prea bine. L-au botezat Nikiforos şi, înălţîndu-se flăcău şi voind a se făli cu numele familiei sale,

s-a izbit de batjocura lumii : „Auzi : Sgurós ! De unde şi pînă unde Sgurós ? Stirpea lui Sgurós s-a stins de-atît amar de ani. Leon Sgurós, arhonte al Nauplion-ului şi al Argos-ului, înainte de cucerirea frîncilor, n-a avut urmaşi." Umbla vorba cum că în Epir s-ar mai afla răzleţiţi cîţiva urmaşi îndoielnici. Vreo familie de bastarzi, aflaţi în afara drepturilor, care acum avea prenumele albanez : Bua Spata.

Izbit de purtarea atît de jignitoare a concetăţenilor săi, Nikiforos nu-şi pierduse nădejdea, ci, dimpotrivă, se îndărătnicise, din capul locului, într-o atitudine de sălbatică şi neînduplecată mîndrie, care poate că n-ar fi fost atît de înverşunată dacă n-ar fi fost provocată atît de brutal. Astfel stînd lucrurile, şi-a brodat imaginea sfîntului Theodor — blazonul şi ocrotitorul marilor săi străbuni — pe cămaşă şi s-a înstrăinat, trufaş, de prietenii săi şi de toţi aceia cu care se jucase mai înainte. În cele din urmă, folosindu-se de economiile doicii sale, îşi cumpărase un cal, un armăsar mîndru şi focos, lucru foarte greu de găsit la vremea aceea în Morias, deoarece puţinii cai existenţi constituiau un privilegiu al francilor.

Moşiile revendicate de Nikiforos Sgurós se aflau pe ţărmul opus al Nauplion-ului. Despre acestea ştia că au aparţinut, fără nici o îndoială, mamei sale, dar, datorită noilor şi încurcatelor stări de lucruri pricinuite de stăpînirea străinilor în ţară, ele se aflau cotropite de ani de zile şi nimeni nu-şi lua răspunderea de a-i spune de la cine anume să le ceară. Morias-ul făcea parte din Principatul Villehardouin-ilor, cît despre Nauplion, acesta fusese dăruit de răposatul messer Guglielmo slăvitului nobil Guido Delaros, ducele Atenei.

Întărîtat din pricină că notarii şi prefecţii îl împiedicau să-şi dobîndească drepturile, Nikiforos Sgurós recursese, cum era şi de aşteptat, la cea mai rea soluţie ; din cînd în cînd, îl apucau năbădăile ; atunci încăleca furios pe Astritis şi, ajungînd într-o întinsoare la „moşii", se lua la ceartă cu actualii lor stăpîni, se încăiera cu dînşii şi, o dată cu căderea serii, se înapoia „răcorit" acasă. Văzîndu-l că soseşte bătînd din pinteni, nauplioţii pufneau de rîs şi spuneau pe furiş : „Iacătă-l şi pe Sgurós, care se întoarce de la «moşiile» lui !"

Nevoind cu nici un preţ a-l recunoaşte drept Sgurós, îi spuneau îndărătnici Sgúros...

Tot astfel s-au petrecut lucrurile şi astăzi. După ce era gata-gata să dea de-a berbeleacul doi călugări franci, care se

întorceau din împrejurimi murmurînd liniştiţi „Angelus"-ul [1], s-a năpustit sus, pe galeria boltită a porţii de fier, unde oştenii manevrau tocmai lanţurile grele pentru a o închide. Trompeta de seară sunase pe tabia mare şi loviturile lui Astritis duruiau ca tunetul sub arcada grea. Un vînt viclean, aducător de ploaie, sufla bezmetic, şi cerul se spuzise de nori vineţi. Icicolo, în dughenele scunde şi întunecoase, cocoţate înapoia uriaşelor ziduri ale oraşelor, prinseseră a licări opaiţele. Trecînd ca fulgerul printre ţipetele de groază ale femeilor, Sgurós a străbătut cartierul de jos al oraşului şi a început să urce, fără să descalece, treptele de piatră ale uliţelor care duceau către partea de sus a oraşului. Noaptea cădea cu repeziciune. Trecînd pe lîngă casa lui Kafuris, Nikiforos a fluierat tărăgănat. Trudă zadarnică : potcoavele bătute în cuie ale lui Astritis răsunau jur împrejur, stîrnind o larmă îndrăcită. O fereastră a scîrţîit undeva în urma sa, dar iuţeala calului îl şi purtase departe. Întorcîndu-se şi privind peste umăr, a zărit un braţ, fraged şi alb ca spuma laptelui, răsărind prin fereastră şi fluturînd o năframă roşie de mătase, care fîlfîia uşor în aerul serii. Semn că-l aştepta... Purtaţi de vînt, cîţiva stropi de ploaie călduţi i-au căzut pe frunte. Îndemnă calul şi, în scurtă vreme, trecu peste colină şi descălecă pe povîrnişul dinspre sud, unde se aflau şi casa sa, şi grajdul lui Astritis. Cînd Nikiforos Sgurós părăsi grajdul, se înnoptase de-a binelea. Departe-hăt fulgerele coborau săgetat în bezna deasă, biciuind largul mării. Cu pumnii proptiţi în şolduri, cu picioarele răşchirate, s-a oprit o clipă să adulmece răsuflarea grea a mării. Mirosea a ploaie. Într-un tîrziu s-a înapoiat, cu gîndul de a urca iarăşi la colină şi de-a se lăsa în jos, către casa lui Kafuris, acolo unde ştia prea bine că Bianca îl aşteaptă, caldă şi înmiresmată, în spatele portiţei grădinii. Aruncînd o ultimă privire înapoi, de acolo, de sus, i se păru că zăreşte umbra neagră şi mătăhăloasă a unei corăbii în largul mării luminat de scăpărările de pucioasă ale fulgerelor. Uimit, a rămas locului, aşteptînd să se lumineze din nou. Deaprte, către sud, tuna... Ploaia caldă îi biciuia obrajii. Ce corabie o fi aceasta, pe care n-o zărise sosind deodată cu amurgul şi apăruse pe mutește tocmai acum, în miezul nopţii ? Şi, cum aştepta chibzuind astfel, furtuna s-a

[1] Rugăciune catolică.

dezlănțuit cu un zgomot șuierător. De abia atunci a început să alerge de vale. Ducă-se dracului ! La urma urmelor, n-avea decît să fie cine-o fi, ce-i păsa lui ? La cîțiva pași de casa lui Kafuris s-a hotărît să se oprească, totuși. Cam în preajma locului unde se întîlnise de cu seară cu genovezul se vedea arzînd un foc mare.

Cercetînd împrejurimile din privire, își aminti de corabia necunoscută, zări încă o dată focul și, încruntînd sprîncenele, oblici că în noaptea aceasta atît de zbuciumată se petrece ceva neobișnuit.

Capitolul II

VIS ÎN ZORI DE ZI

Viața lui Nikiforos Sgurós ascundea o mare taină, care nu dăinuia de ieri de-alaltăieri și nici nu se împletea în vreun fel oarecare cu obîrșia sau cu năzuințele sale. În tainițele cele mai ferecate ale sufletului său nu-și aflaseră adăpost decît două mari pasiuni, pe care neînduplecata sa mîndrie le priveghea cu strășnicie : cea dintîi se revărsa asupra bătrînei sale doici, asupra calului său cea de pe urmă. În rest, tărîmul înțelegerii nemijlocite a lumii înconjurătoare era nespus de mărginit. Seară după seară, urca o dată cu soarele, care scăpăta într-asfințit, pe stîncile Acronauplion-ului și, de-acolo de sus, privirile sale înnegurate și absente rătăceau îndelung pe întinsul mării și pe coastele munților din apropiere ; dincolo de nemărginirile și de creștetele lor, departe-hăt, departe de tot, gîndea el, vor fi existînd, de bună seamă, și alte lumi nebănuite și necercetate încă de agerimea minții omenești !... Sgurós n-a crezut niciodată că bruma științei de carte, deprinsă de la un monah cu duhul beției, anume năimit de doica sa întru asemenea osîrdie, ar putea lărgi într-un fel oarecare orizontul închipuirii sale. Învățătura este o îndeletnicire nătîngă, croită pe măsura prostimii, care nu poate sluji decît cel mult notărașilor care ticluiesc testamente ori înscrisuri folositoare bătăușilor și secăturilor. Cam astfel chibzuise dînsul acolo sus, pe înălțimile ce priveau asupra zbuciumului mării și foarte

adeseori noaptea îl ajungea de pe urmă. Aprig mînate dinspre sud, valurile zgomotoase se spărgeau, bubuind, sub coastele găunoase ale ţărmului şi fierbeau dintr-afunduri dimpreună cu rupturile de stîncă într-un clocot neistovit. Toropit, se întindea pe spate şi întîrzia astfel cu ochii întredeschişi. Risipite parcă de boarea vîntului de seară, stelele dintîi pîlpîiau în sclipete plăpînde asupra necuprinsului mării, a cărei răsuflare sărată şi răcoritoare aluneca nesimţită în viscerele sale. Crugul vremii se oprea ca prin farmec şi-o ameţeală dulce împresura ultimele clipe ale zilei. Tîrziu, cînd privirile sale prindeau a căta din nou împrejur, îşi dădea seama că noaptea se lăsase, cuprinzînd în fantasticele şi tulburătoarele ei mreje întreaga fire. Nici drumurile sale în tărîmurile visului lucid şi nici nălucirile somnului său iepuresc n-au zămislit niciodată vreo viziune atît de fermecătoare. Astfel, atît fantezia cît şi îndelungile sale visări se îmbinau în ţesăturile aceleiaşi plase magice. Uneori, tainica chemare a nerăbdătoarei şi trufaşei Bianca le curma brusc, şi atunci timpul care-l mai despărţea de clipa întîlnirii era nespus de dulce şi de ispititor ; alteori, era plin de nelinişti şi de-un zbucium clocotitor. Mai tîrziu însă, cînd, obosit de îmbrăţişările ei, se strecura tiptil în liniştea umedă şi albăstruie a zorilor, simţea că sufletul său era însetat de altceva decît de dragostea mistuitoare şi sălbatică a genovezei, care nu-i dăruia nici o undă de duioşie. În clipele acelea o uita cu desăvîrşire şi nu se reîntorcea acolo decît atunci cînd simţurile sale o rechemau stăruitor. Neaşteptata ei dăruire a fost rodul unei întîmplări iscate la vreme de noapte — lucrurile s-au petrecut cu vreo trei-patru ani mai înainte, într-o noapte tîrzie, cînd poarta de fier a cetăţii se închisese de multă vreme, iar el se îndrepta către casă, urcînd agale treptele de piatră ale uliţei. Năvălind dintr-o crîşmă care tocmai trăgea obloanele, trei răufăcători s-au năpustit asupra sa. Era o noapte ploioasă şi drumul era năpădit de bezne ; revoltat şi fără a-şi pierde cumpătul, a dat înapoi, s-a sprijinit cu spatele de-un zid şi, trăgînd sabia sa cea scurtă, l-a pălit la întîmplare pe unul dintre ei. Pe ceilalţi s-a mulţumit a-i ţine la distanţă, lovind ici-colo în întunericul de nepătruns. Mută şi îndîrjită, lupta n-a durat prea multă vreme. Ştiind că oamenii de teapa lor nu purtau niciodată sabie, lucrul acesta fiind privilegiu arhonţilor şi oştenilor, le ghicea cuţitele lovind la întîmplare în întuneric şi îşi dădea seama că numai beţia le

stîrnise cutezanța ; mai știa că, în mod obișnuit, lepădau armele și se risipeau ca fumul ori de cîte ori se întîmpla să se năpustească din greșeală asupra unui om înarmat. Duhnind a vin, răsuflarea lor călduță îl lovea drept în obraz. Deodată, însă, piciorul lui Sgurós alunecă pe caldarîmul umezit de ploaie și căzu în genunchi, trecînd astfel, împotriva voinței sale, către vale, unde locul nu-i era de fel prielnic. Undeva la stînga un gemuleț scîrțîia ușurel, dar nu se făcu nici lumină, și nici nu se arătă nimeni. Cît ai clipi, flăcăul sări din nou în picioare. Simți o mușcătură rece pe spate și sîngele începu să i se prelingă pe cotul drept. Strîngînd cu înverșunare sabia, o repezi drept înainte, de sus în jos, și lovi cu sete într-o matahală greoaie, care se rostogoli gemînd la picioarele sale. Înnebunit de spaimă, cel de-al treilea vrăjmaș a zbughit-o ca din pușcă de vale, tropăind pe treptele de piatră. S-a oprit să-și tragă sufletul ; mîna dreaptă îl ustura și, cum încerca să închidă pumnul, i se părea că-i plesnește pielea.

Ceva mai de vale, dinspre partea stîngă, scîrțîitul acela s-a auzit mai puternic pe stradă și un glas ușurel, abia șoptit, a răzbit pînă la urechea lui : „*Vieni !*"

Neînțelegînd, a ascultat mai cu luare-aminte și, auzind același cuvînt, a înălțat capul pentru a vedea unde se află. Cu toate că întunericul era de nepătruns, îi erau cunoscute cele mai întortocheate colțuri ale locului.

„Sînt la doi pași de casa lui Kafuris !" gîndi el, înaintînd către glasul acela necunoscut. O mînă caldă de femeie s-a încleștat de brațul său și l-a tras încet, dincolo de portița grădinii. Uimit, s-a lăsat condus în tăcere și, odată ajuns în fața unei scări de lemn, după ce-a urcat primele două trepte, femeia s-a întors către el, l-a îmbrățișat și l-a sărutat pătimaș pe gură.

— *Salvato !* exclamă ea după aceea cu un glas moale, adînc și alintător.

De abia atunci, recunoscînd glasul grav, și-a dat seama că e fata lui Kafuris. O mai văzuse și înainte de noaptea aceea, de cîteva ori, pe cînd trecea pe stradă ; își pieptăna părul negru și lung și cînta încetișor. Obișnuia să poarte o tocă mică și roșie, făcută din catifea, o țesătură nouă, care apăruse de foarte puțină vreme și era foarte scumpă, iar parfumurile grele cu care-și ungea trupul oacheș erau aduse de tatăl ei tocmai de la Florența. Pe vremea aceea îi păruse tînărului trecător a fi și trufașă, și disprețuitoare, iar acum ea era aceea care-l condu-

cea în iatacul ei, o încăpere mică și potrivit de înaltă, cu vedere spre stradă. O candelă de argint, aninată de perete, ardea învăluind în umbre pufoase și fantastice patul alb și larg, care strălucea sub draperiile grele și vișinii. O mulțime de mărunțișuri, vase mici și casete, piepteni și flaconașe, răspîndite pretutindeni, pe mobilier, o umpleau, încărcînd și mai mult atmosfera îmbîcsită de parfum. Schițînd un căscat somnoros, Bianca a pătruns cea dintîi înăuntru și, destinzîndu-și brațele cu mișcări lascive, a lăsat șalul să-i alunece în jos. Legănîndu-și umerii goi, trupul ei a răsărit înaintea străinului care adăsta nemișcat în prag.

Zărindu-l, privirile învăpăiate și dilatate de uimire i s-au înnegurat deodată și, întorcîndu-se cu tot trupul, izbucni brusc într-un hohot de rîs nestăpînit. Dîndu-și seama acum că era prada unei greșeli, tînărul se încruntă. Nu încăpea nici o îndoială că genoveza îl luase drept altcineva și, întorcînd spatele, a dat să plece, înciudat nu numai de ridicolul situației în care se afla, ci și de rîsul jignitor al femeii. Rîzînd nestăvilit, Bianca i-a tăiat drumul, l-a cuprins în brațe și nu l-a lăsat să plece decît în zori

Din noaptea aceea se reîntoarce acolo de trei ani, și în momentele sale de bună dispoziție Nikiforos se gîndea că această dăruire a ei nu putea fi altceva decît o generoasă răsplată oferită tînărului erou a acelei peripeții petrecute la vreme de noapte. De bună seamă că genoveza, care urmărise întîmplarea de la fereastra sa, nu putuse distinge cine era eroul din pricina întunericului care domnea pe stradă, dar, odată ajuns în interiorul încăperii, a recunoscut, plină de uimire, că acesta nu era altul decît acel biet copil care trecea atît de adeseori pe drum privind-o cu ochii încărcați de dorință.

— Fii prudent, *carissimo*, nu care cumva să te dibuie tata : plătește oameni anume pentru a-l răpune pe cel care cutează să vină la mine !

„Pfui !... Dezgustătoare poveste !" gîndea Nikiforos în clipele sale de proastă dispoziție. În asemenea clipe dădea frîu liber gîndului să zboare în taină către o făptură cu ochi albaștri, care-l însenina...

Aceasta era marea lui taină. Și, cine știe, poate că nu era chiar o amintire, ci numai un vis, unul dintre visele acelea ciudate și incoerente, care-i învăluiau gîndurile în ceasurile de uitare de sine, din timpul zilelor în care vîntul din larg îi

înaripa fantezia, populînd-o cu fapte eroice, iar clocotul valurilor i-o alinta cu o duioşie maternă. Superstiţiile sale copilăreşti au transfigurat, destul de adeseori, unele întîmplări tainice ale vieţii sale şi n-ar fi cu neputinţă să se fi întîmplat ceva asemănător şi cu năluca din dimineaţa aceea de neuitat. Deasupra tufei învolburate, stufoase şi de-un verde-intens din grădina Biancăi a înflorit, albastră, o floricică „cerească"... Şi, cum sclipetul lunii nu se istovise încă, a trecut grabnic de portiţă şi, ieşind în stradă, a prins a coborî de vale, ca nu care cumva să-l ajungă de pe urmă revărsatul zorilor trădătoare. Părînd a fi o fantastică supravieţuire a lunii, un luciu albastru şi umed cuprinsese cerul.

Oraşul doarme. Sus, la posturile de pîndă ale străjilor, trîmbiţele nu vor răsuna decît la răsăritul soarelui. De abia atunci se vor deschide porţile cetăţii şi mulţimea pestriţă va prinde a se revărsa pe drumuri şi a vui ca un fluviu. Ţăranii, care zoresc cu orătăniile lor către piaţă, se vor încrucişa cu vînzătorii de mărunţişuri, încălecaţi pe catîrii lor supraîncărcaţi, şi cu călugării franci şi greci, sub arca cea mare a bolţii de la intrare, iar oştenii, strălucind ca nişte cantaride zgomotoase, în armurile lor metalice, se vor înfoia ţanţoşi în praful stîrnit de forfota gloatei nemaipomenite. Timpul în care larma mulţimii atingea culmea îl scoteau mai cu osebire din sărite pe Sgurós.

Soarele nu răsărise încă ; aidoma întinderii mării, care cată veşnic în sus, către oraş, poleind zidurile caselor, revărsatul zorilor albăstreşte cerul. Ziua soseşte sprintenă şi voioasă, trîmbiţînd o dată cu răcoroasele adieri ale necuprinsului mării. Şi deodată acolo, aproape de ţărm, unde locul se lărgeşte între case şi peretele abrupt al mării, Nikiforos a auzit apropiindu-se tropote de cal. Mirat, s-a îndepărtat şi s-a ascuns sub scobitura scundă a unei părţi a zidului. La ora aceea era primejdios să te afli afară din casă ; te-ar fi împresurat degrabă mii şi mii de bănuieli. Bîjbîind prin ungherele neregulate şi mocirloase, Sgurós a dat peste un poloboc care mai păstra puţină apă pe fund, aruncat acolo de toanele vreunui mic naufragiu şi, fără a mai sta vreo clipă la îndoială, a sărit într-însul. Era şi timpul. Cîţiva cavaleri au apărut dinspre dreapta. Să tot fi fost vreo şase sau şapte ; veneau către dînsul tropăind sprinten. Copitele cailor sunau ascuţit în liniştea dimineţii. Puţin înaintea celorlalţi mergea un cavaler franc, îmbrăcat

într-o cămașă de zale, capricios împletită, care-i acoperea trupul din tălpi pînă-n vîrful degetelor. O cască ţuguiată, înfundată pînă la sprîncene, îi acoperea capul, iar nervura scurtă care-i ocrotea nasul părea că adînceşte găvanele negre ale ochilor. Purta suliţă, la capătul căreia fîlfîia un steguleţ negru-roşu, în picioare, iar sabia sa, enormă şi cumplită, atîrna într-o banduieră grea, petrecută cruciş peste pieptarul alb. Toţi cei care-l urmau îndeaproape nu păreau a fi nişte figuri la fel de simandicoase, ci simpli cavaleri şi sergenţi, după cum arătau suliţele scurte şi steagurile lor lunguieţe şi bifurcate. Cei mai de pe urmă se vădeau a fi scutieri mărunţi, care purtau scuturile grele ale stăpînilor. Întorcîndu-se cu vioiciune, Sgurós observă că cel de-al treilea cavaler era o femeie. Însoţitorul său, un nobil tînăr şi blond, cu coiful împodobit cu pene, mergea cu trupul înclinat către nobila sa parteneră, pe care-o învăluia cu o stăruitoare şi atentă gingăşie. Tînăra doamnă străină, care se apropia de Sgurós, călărea femeieşte pe calul său alb, purtîndu-şi bustul uşor mlădiat înainte, capul drept şi pleoapele coborîte. Deasupra capişonului, de culoarea fisticului, care după moda timpului îi aduna tot părul, ca o cască, şi se înnoda cu o panglică îngustă sub bărbie, purta o tocă scundă şi octogonală, ca acelea pe care francii o numeau *touré*, precum o coroniţă schiţată simplu şi lipsită de dantelărie şi de limbile împodobite cu bulbi. Purta o rochie albă, largă şi înfoiată, din dantelă, iar sus, în partea stîngă a pieptului, un blazon negru brodat cu aur. Pe umerii săi fîlfîia molatec o mantie de mătase verde-azurie.

Fizionomia nobilei doamne apărea încadrată de zulufii de păr castaniu, care răsăreau graţios de sub capişonul de culoarea fisticului şi de răscroiala guleraşului de hermină. Pentru Sgurós, însă, care o privea de jos în sus, ea se proiecta pe peticul de cer luminos pe care păleau ultimele stele, iar uşoara paloare, precum şi obrajii împurpuraţi de răcoarea dimineţii sau de vreun simţămînt tainic, o făceau să apară neasemuit de frumoasă. Ochii ei, care n-au licărit decît o clipă, semănau cu reflexele albastre ale mării. Săltînd ritmic şi uşor în şaua moale, s-a apropiat, a trecut pe lîngă el şi s-a îndepărtat.

Tulburat, Sgurós a scos capul de sub arcadă şi a urmărit alaiul care se pierdea către cotul străzii. Atît. În clipa în care a părăsit ascunzătoarea, trîmbiţele nu sunaseră încă deschiderea porţilor oraşului. Încotro se îndrepta oare doamna aceea

necunoscută și cavalerii înzăuați la ora aceea ? Pleca în vreo călătorie îndelungată ? Poate, dar el nu auzise vorbindu-se, în zilele din urmă, cum că vreo persoană de rang înalt ar fi poposit pentru o noapte la Nauplion. Întrebîndu-se dacă n-o fi fost cumva vreo ducesă sau vreo contesă, se căina că nu fusese în stare să cate mai cu luare-aminte blazonul, care nu era brodat numai pe îmbrăcămintea sa și pe valtrapurile șeii, ci chiar și pe scuturile însoțitorilor săi. Încruntîndu-se, s-a oprit brusc, săgetat de-un gînd ciudat : „Oare tînăra doamnă se pornise la drum din propriul ei îndemn sau ?... Obrazul ei — parcă-l vede și acum înaintea ochilor — avea o expresie stranie. Ținea capul în sus, cu un fel de demnitate rănită, pleoapele îi acopereau privirile, și roșeața aceea ușoară de pe obraji, oare ?... Oare semnele acestea nu erau mărturia unui orgoliu rănit ?... ale unei suferințe ?"

Năluca aceea năpraznică, care se învălmășea atît de adeseori cu halucinația isprăvilor vitejești zămislite de fantezia sa, a tresărit înfiorată... „Poate că ar fi trebuit să intervin... De bună seamă că ar fi trebuit !..." Nu se gîndea cît de smintită ar fi fost încăierarea cu cei șase cavaleri îmbrăcați în zale din creștet pînă-n tălpi, într-o tărășenie cu care, la urma urmelor, n-avea nici în clin nici în mînecă.

Tulburat și posomorît, pironindu-și privirile în pămînt, și-a continuat drumul visînd fel de fel de isprăvi vitejești, pe cît de copilărești pe-atît de imposibile.

Răsunînd de sus, de pe ziduri, trîmbițele dimineții l-au readus la realitate.

Jur împrejurul său mijeau zorile purpurii. Ca și cum ar fi pîndit clipa aceasta, mulțimea bulucită înapoia porților orașului s-a revărsat tumultuos pe ulițe. Obloanele ferestrelor s-au izbit zgomotos de pereți, iar negustătorii au prins a slobozi fluierăturile care vesteau începutul zilei de lucru. Apropiindu-se de-un scriitoraș ghebos, l-a oprit în drum și l-a întrebat dacă nu i-a ajuns vreo veste nouă la ureche. „Nu care cumva s-a-ntîmplat ceva neobișnuit în zilele acestea ?" Omul a înălțat capul și l-a privit cu un aer neliniștit și tîmp.

— Aa ! exclamă el imediat ce-l recunoscu pe Sgurós, și încercă să-și vadă de drum.

— Te-am întrebat ceva, măi, omule ! strigă el iritat și înhățîndu-l de guler.

— Nu-ți fie cu supărare, jupîn Sgurós, dar, după cum vezi, sînt cam grăbit.

Zgîlțîindu-l de guler plin de mînie, l-a silit să rămînă pe loc ; nu voia să afle decît o simplă informație și de aceea îl întrebă :

— S-a zvonit ceva, de pildă, despre o nobilă doamnă răpită de frînci ?

Chipul contopistului s-a schimonosit de teamă.

— Îndură-te de noi, fiul lui Dumnezeu ! îngăimă el bătînd cruci pripite și cătînd cu spaimă împrejur. N-am auzit rostindu-se pe nicăieri vreo vorbuliță despre așa ceva !...

Și-apoi, profitînd de faptul că interlocutorul său întîrzia cătînd preocupat în pămînt, o zbughi, tîrîndu-și țurloaiele crăcănate cît putu mai repede. Toți concetățenii săi erau convinși că Sgurós e stăpînit de-o trăsnaie. După contopist i-a mai oprit și pe alți oameni, să-i întrebe și pe ei, dar, cum auzeau de așa ceva, o luau cu toții la sănătoasa, fără a-i răspunde și privindu-l uimiți sau batjocoritor. Îi surprindea faptul, cu totul neobișnuit, că-l auzeau vorbindu-le. Știind că gloata îl ocolește întotdeauna, grăbită și fără a-i căta în priviri, din pricina corpului său puternic și a înfățișării sale, s-a îndreptat în cele din urmă către orașul de sus, unde-și avea sălașul, stăpînit din nou de necruțătoarea sa dragoste de singurătate. Ducîndu-se fără nici un ocol spre grajdul lui Astritis, s-a culcat, cu mîinile împreunate sub cap, pe paiele aurii nămețite într-un colț și a închis ochii. Dorea să viseze.

Capitolul III

COȘMARUL DIN TIMPUL NOPȚII

Aceasta e amintirea neprețuită, taina pe care Nikiforos Sgurós o zăvorește gelos în inima sa din vremea aceea. De atunci lunile se petreceau monoton, una după alta, și viața se desfășura într-un vălmășag de mărunte întîmplări zilnice și de frînturi de vise, sclipitoare uneori, mocnind în tăcere

destul de adesea, sau tîrîndu-se ucigător de amăgitoare, aidoma nopții acesteia irosite în brațele Biancăi.

Obosit de dragostea genovezei, tîrziu, hăt, cînd se stingea ultimul licăr al Cloștii cu pui, Nikiforos se scufundă în mrejele somnului dintîi, dar nici n-apucă să pună pleoapă peste pleoapă, și tresări, fără veste, stîrnit de-un zgomot neobișnuit. La lumina pîlpîitoare a candelei, o zări pe Bianca dormind alături de el. Respira liniștit, cu buzele cărnoase întredeschise, cu părul negru și moale unduind răsfirat pe pernă și cu trupul greoi complet relaxat. Ea nu auzise nimic. Draperiile vișinii ale patului erau trase, neglijent, numai pe jumătate. Ciulind urechile și înălțîndu-și privirile, tînărul grec se ridică, sprijinindu-se pe coate. Faptul că acum nu mai auzea nimic i se păru curios. Nu cumva i se năzărise doar în vis ?

Ploaia contenise cu totul și numai arareori cîte-o picătură mare aluneca din ulucul casei pe caldarîm. Izul umezelii se strecura înăuntru prin crăpăturile nevăzute ale pereților și boarea răcoroasă a nopții pătrundea ușurel în iatacul călduț. Înaintea ferestrei Biancăi foșneau plăpînzii arbuști din grădină ; urechea atentă a lui Sgurós lămuri șipotul unor voci omenești amestecîndu-se în zvonul lor abia-abia auzit. Sări din pat. Zgomotul se iscase în stradă, sub ferestrele altor case, și el nu deschise pentru a vedea ce se petrece afară, dar își dădu seama, după șoaptele strecurate între dînșii, că era vorba de vreo trei-patru, sau chiar de mai mulți oameni, care păreau a fi legat un sfat spre a chibzui asupra celor ce urmau să se împlinească. După chipul cum tîrșîiau picioarele pe dalele de piatră, precum și după gîfîitul lor, pricepu că au ridicat ceva greu de jos.

Seara, cînd venise acolo, o întrebase cu tîlc :

— Nu-i așa că tatăl tău nu-i acasă astă-seară ?

— Nu. E plecat la livada de măslini, i-a răspuns nepăsătoare.

— La livada de măslini ?

— Da, la măslini.

Nu i-a răspuns nimic și, descătărămîndu-și centura cu un zîmbet, și-a pus cuțitul cel scurt sub pernă, ca de obicei. Femeile ei dormeau. Îi spusese, ca și în celelalte seri, chiar ea. Cea tînără era grecoaică, cealaltă, care îi ținea loc de doică, era o

genoveză bătrînă şi o punea să privegheze la uşa lor în toate nopţile în care Sgurós se afla acolo.

S-au privit cîteva clipe în tăcere.

— Ce-i ? rosti în cele din urmă fiica lui Kafuris cu glasul ei ironic.

S-a apropiat şi s-a aplecat asupra ei.

— Ştii pare-mi-se că eu trag cu urechea la tot ce se petrece afară, i-a explicat el. Ei bine, de data asta mi se pare c-am auzit ceva.

Zîmbind imperceptibil şi puţin dispreţuitoare, cu buzele ei umede şi cărnoase, i-a arătat locul de lîngă ea şi i-a spus :

— Ţi s-a părut ; culcă-te.

În depărtare se auzea mersul străjii ; lovea caldarîmul cu cîrja şi striga ceva neînţeles, cu glas răguşit şi cavernos de huhurez.

— Ascultă ! spuse Sgurós, întorcînd brusc capul către fereastra dinspre grădină.

Broasca ruginită a portiţei, pe care-o încuiaseră pe dinăuntru la sosirea lor, scîrţîise parcă.

— Numai tata are cealaltă cheie... spuse ea încruntînd sprîncenele a batjocură. Dar la ora asta...

În aceeaşi clipă, cineva s-a zbătut speriat înapoia uşii lor şi bătrîna slujnică genoveză a prins a ciocăni precipitat în oblon. Glasul ei speriat a răzbit prin gaura cheii, bolborosind în italieneşte cîteva cuvinte pe care Sgurós nu le-a putut înţelege. Jumătate îmbrăcată, jumătate goală, Bianca a sărit în picioare.

— Îmbracă-te şi fugi !

Nu dezbrăcase decît haina, cizmele şi ledunca şi, în timp ce se aplecase pentru a le lua, cîteva lovituri puternice au bubuit în uşă.

— Cheia-i răsucită-n broască pe dinăuntru. Nu poate să deschidă ! şopti Bianca, îmbrăţişîndu-l sălbatic şi strîngîndu-şi grăbită capotul pe trup.

Înnebunită de spaimă, bătrîna începuse şi ea să izbească într-una în uşă.

— *Signorina ! Signorina ! In nome di dio !...*

Era semnalul ei de mare primejdie. Îmbrăcîndu-se cît ai clipi din gene, Sgurós înşfăcă cuţitul de sub pernă şi, strîngînd în mînă mînerul de bronz, aştepta privind-o pe Bianca.

— Nu e singur ! spuse fata încercînd să desluşească zgomotul de afară, care se înteţea din ce în ce.

Oamenii care zăboveau de partea cealaltă păreau a şovăi.

— Nu i-am auzit bine, dar nu sînt mulţi.

Supărată de tărăboiul stîrnit de slujitoare la uşa dinăuntru, Bianca s-a repezit să deschidă, vorbind pripit şi certînd-o în italieneşte. Buimăcită şi smerită, bătrîna încerca să-i dea explicaţii.

Deodată, o lovitură puternică bubui jos şi tăbliile portiţei din grădină săriră în ţăndări. A doua lovitură aruncă jos restul oblonului. Cu ochii încărcaţi de văpăi, Bianca se întoarse către Sgurós.

— Sări pe fereastră ! îi şuieră ea la ureche, împingîndu-l către fereastra dinspre stradă. Sări pe fereastră !

Dar, pe cînd o deschideau împreună, l-a îmbrîncit violent şi a scos capul afară.

— *Sacramento !* Pe stradă aşteaptă alţii !

Scara interioară scîrţîia acum sub paşii grei care urcau.

— Eşti pierdut ! a şoptit ea încruntată, cu voce gravă şi tremurînd de furie.

Fie pentru a-i încerca tăişul, fie pentru a-şi aţîţa nervii toropiţi, a tras junghierul din teacă şi şi-a împuns arătătorul cu vîrful lamei.

— Deschide uşa ! a poruncit el netulburat, dar genoveza nu i-a urmat îndemnul : în ţara ei nu li se deschide uşa ucigaşilor.

Capotul vişiniu, cu reflexe purpurii fierbinţi, a unduit într-o mişcare largă şi lină, şi ea s-a aşezat alături de el. Uşa s-a deschis dinafară şi, spre uimirea lor, şi-au dat atunci seama amîndoi că nu Matteos Kafuris era acela care înainta cel dintîi spre uşa deschisă. Şi unul şi altul au avut acelaşi gînd : mişelul se furişase în spatele ucigaşilor. În cadrul uşii şi-au arătat chipurile întunecate doi bărbaţi străini, bărboşi şi înspăimîntători. Urcînd în pridvorul năpădit de întuneric, în spatele lor se mai zăreau şi alţii. Vorbele lor încîlcite, care răsunaseră tumultuos pînă atunci afară, s-au curmat deodată.

Nu aveau arme în mîini. Sgurós a observat lucrul acesta cu uimire. Nişte cuţite lungi şi încovoiate, ca ale sarazinilor, le atîrnau, în tocurile lor zgîriate, de centură. Unii dintre ei purtau pe cap basmale soioase, roşii sau galbene, care le acopereau fruntea pînă la sprîncene şi strîns legate cu un nod grosolan la ceafă. Nu-i cunoştea ; nici unul dintre ei nu fusese văzut

în oraș. Aduceau, o dată cu ei, un iz greu, de mare și de alge putrede. Fără a scoate un cuvînt și fără a se arăta uimiți de apariția celor doi îndrăgostiți, s-au aplecat și au ridicat din nou povara pe care-o lăsaseră jos cu cîteva clipe mai înainte. Era ceva greu, înfășurat în pînză de vele. Un suspin înăbușit de femeie, pare-se al bătrînei slujnice genoveze, s-a auzit din pridvor. Înaintînd greoi, ritmic și legănat, ca marinarii, străinii au pătruns în dormitor și au căutat din privire, nedumeriți și șovăitori, un loc potrivit pentru a depune povara pe care-o purtau. Privind bucata de velă pe care străinii o țineau de cele patru colțuri, Sgurós a recunoscut haina de mătase verde a lui Matteos Kafuris. Cu privirile plecate, Bianca aștepta netulburată, uimită parcă, sau stăpînită încă de impresia neplăcută provocată de întîmplarea care-i tulburase atît de neprevăzut noaptea de dragoste.

Povara a căzut greu pe patul cald și răvășit ; bărbații străini s-au retras cuviincioși la o parte.

Ce i se întîmplase oare bătrînului, care, în faptul serii, cînd îl întîlnise Sgurós, era atît de liniștit ? Cine erau bărbații aceștia, răsăriți în miez de noapte, și pe care-i vedea pentru prima oară ? Amintindu-și de gîndurile și de nelămuritele sale bănuieli din seara precedentă, îi privea curios cum ședeau înșirați ca niște copii muți și modești, de-a lungul zidului.

Bianca s-a apropiat de pat și s-a aplecat asupra tatălui său. I-a privit chipul, capul, și apoi i-a făcut semn slujnicei, care a înaintat sfioasă spre ușă. Cele două femei n-au schimbat decît cîteva vorbe, degrabă și cu glas scăzut. Apoi, bătrîna s-a dus să aducă o cană cu apă de la spălător, iar cea tînără s-a îndreptat către bărbați, cătîndu-l din privire pe șeful lor. Erau șapte cu toții și poate că cel care a pășit înaintea fetei nu era cel mai de ispravă dintre dînșii, dar avea pieptul lat, enorm și umerii puternici. Purta capul descoperit, iar părul negru și creț cobora cîrlionțîndu-se în bucle rebele pe fruntea scundă, și, pe lîngă cuțitul încovoiat la șoldul drept, îi mai atîrna și o secure. Prin cămașa întredeschisă i se vedea pieptul păros, iar pantalonul lung și ud i se mulase pe picioare.

Cu oarecare uimire, Sgurós a auzit-o pe Bianca vorbindu-i italienește ; bărbatul i-a răspuns în aceeași limbă. Între dînșii s-a înfiripat o discuție precipitată și fără contraziceri, în cursul căreia bărbatul vorbea cel mai mult, și pe care cei șase însoțitori ai săi o urmăreau și o încuviințau din privire. Un cuvînt pe

care Sgurós îl deslușea fără a-i pricepe înțelesul a fost rostit de mai multe ori. Cînd cuvîntul „Deliuria" a fost rostit pentru prima oară, Bianca a tresărit uimită, iar bărbații au mormăit îndîrjiți.

La lumina tremurătoare a candelei, se uită la chipul ca de ceară al lui Kafuris.

Prinzînd curaj, s-a apropiat de pat. Bătrînul avea pe tîmpla stîngă un semn negru și lunguieț, care cobora neregulat pînă pe obraz, de unde o dîră groasă și neagră de sînge închegat șerpuia către ureche.

Ce se întîmplase oare în noaptea aceasta atît de ciudată ? Faptul că genovezul îi aștepta pe ortacii fratelui său, Andrea Gaffore, ascuns după tufele înalte de răsfug, era în afara oricărei îndoieli. Faptul că-i aștepta pentru a-i aproviziona ori pentru a primi vreo marfă nu mai avea nici o importanță. Veștile pe care Sgurós le-a auzit deodată cu toți ceilalți s-au dovedit a fi temeinice. Așadar, corabia pe care a zărit-o aseară, cînd ieșea din casă, era corabia de pirați a căpitanului Andrea. Cum se face că dintr-o asemenea întîlnire prietenească Matteos Kafuris ieșise lovit atît de groaznic ? Să fie vorba de vreo ceartă care a degenerat treptat într-o încăierare ? Și totuși oamenii care l-au adus pe bătrîn acasă la dînsul, punîndu-și în primejdie propria viață, erau, fără nici o îndoială, marinarii fratelui său !... Atunci ?... Hm !... Cu riscul vieții lor !... Lucrul s-a dovedit foarte curînd a fi adevărat. Un semnal șuierat ușurel din fluier a curmat discuția Biancăi cu corsarul. Ochii tuturor au strălucit, toți și-au ascuțit auzul. Departe, pe-o altă stradă, au răsunat tropote de cai și clinchete metalice.

— Straja ! a murmurat Sgurós.

Privirile tuturor s-au ațintit asupra lui. Cuvîntul nu l-au înțeles, și el le era cu desăvîrșire necunoscut, dar, cu toate acestea, datorită intonației glasului său, bărbații aceștia, a căror viață era o pîndă neîntreruptă și erau obișnuiți a-l ghici pe dușman după semne abia perceptibile, nădăjduiau, intuitiv, că el nu le putea fi decît prieten.

De-a lungul celor cîteva clipe, în cursul cărora s-a statornicit între dînșii o tăcere înghețată, i-a privit pe rînd, unul după altul, pe toți, și el, cel însetat de încredere, el care visase din totdeauna și atît de înflăcărat desăvîrșirea marii libertăți, a simțit din străfundurile ființei sale că locul lui e alături de ei.

În aceeași clipă, a zărit ochii lui Kafuris deschizîndu-se înguști, ca muchea cuțitului ; pleoapele i s-au ridicat pînă la jumătate, țintuindu-l în apele tulburi ale căutăturii sale. Fără a-și da seama din ce pricină, a înghețat. Privirile acestuia se treziseră și se înseninaseră degrabă, și acum sclipirea lor verzuie și iute stăruia asupra sa. Pe buzele veștejite ale genovezului a prins a juca un zîmbet viclean.

„Semn rău !" a chibzuit superstițios tînărul grec în sinea lui. Și atunci, în mijlocul nopții cufundate în tăcere a răsunat ecoul dangătului grav al unui clopot.

— *L'allarme !* au susurat buzele palide ale Biancăi.

S-au cutremurat cu toții, mîinile bărbaților s-au încleștat pe mînerele jungherelor. Sgurós s-a îndreptat către fereastră, dar, înainte de-a ajunge acolo, cel de-al doilea dangăt și în același timp răspunsul altor clopote, mai îndepărtate, s-au întețit înverșunat, răzbind pînă la dînșii. O furie nestăvilită a pus stăpînire pe toți martorii scenei din mica încăpere. Lamele pumnalelor smulse din teacă au prins a străluci, glasul șuierător al fluierelor de pe stradă a sfîrtecat noaptea și, bărbații împiedicîndu-se unii de alții, răsturnînd scaunele și mesele, au dat năvală către ferestre și către uși. Pîrîind din toate încheieturile, scara sta gata-gata să se rupă sub tropăielile acestui vălmășag de trupuri, de mîini și de picioare înghesuite și încurcate. Vacarmul culmina o dată cu încrucișarea sa cu vuietul străzii trezite. Ferestrele caselor s-au izbit cu zgomot de pereți și atît strigătele neliniștite ale bărbaților, împovărați cu boccele, cît și țipetele femeilor, care se chemau între ele, au sfîșiat noaptea, din beznele căreia s-au iscat vreo două făclii care au cuprins strada într-o lumină roșietică și sinistră. De undeva au prins a răsuna zgomote de cai și de săbii care se apropiau. O mînă a răsturnat și a stins candela din dormitorul Biancăi. Sgurós, care, ca și ceilalți, dorea să iasă afară, nu și-a amintit de iubita sa decît lîngă ușă : era femeie și rămînea singură !

— Bianca ! a strigat el, încercînd să străpungă bezna deasă cu privirea.

O mînă caldă i-a acoperit gura. Era a ei, a recunoscut-o după parfum. Cu cealaltă l-a luat de umăr, ușurel și cu un calm ciudat. Cineva, care se năpustise din spate, l-a înșfăcat și l-a repezit dincolo de pervazul ușii.

Buimăcit, Sgurós s-a oprit o clipă în prag să ia o gură de aer.

Larma stîrnită de-un glas necunoscut năpădise noaptea. „Piraţii." Strigătele ascuţite se înnădeau de la o casă la alta, iar altele, asemănătoare acestora, răzbeau din depărtare, repetînd acelaşi cuvînt. Se îndepărta, se risipea, şi vuietul lor se înălţa răsunînd în depărtare, fără a lăsa să se întrevadă de unde s-a stîrnit cu-adevărat.

Sgurós a zăbovit o clipă în capul scării pentru a-şi domoli nervii, sau, cine ştie, poate numai pentru a gusta, o frîntură de vreme, această demonică furtună, care putea să-l cuprindă şi pe el în iureşul ei.

A privit vîlvătăile învăpăiate ale flăcărilor, a ascultat dangătul clopotelor şi tropotul metalic al potcoavelor şi a sorbit cu nesaţ aerul umed şi rece al nopţii, care mirosea a răşină încinsă, a mare şi a ploaie....

Şi, cum şedea aşa, în foişorul său singuratic, în adîncurile fiinţei sale şi-a dat seama că în clipa aceea un nou capitol, necunoscut şi înfricoşător, s-a zămislit în conştiinţa sa, despletindu-şi drumurile înaintea vieţii sale viitoare. Cel de-al doilea gînd care i-a trecut prin minte după asta a fost acela de a-şi regăsi tovarăşii. Sărind orbeşte, călcînd la voia întîmplării şi poticnindu-se, s-a avîntat pe scară şi nu s-a oprit pînă n-a simţit pămîntul umed şi moale sub picioare.

Portiţa sfărîmată nu mai era altceva decît un maldăr de frînturi de scînduri şi de cuie, dar se părea că cineva astupase spărtura cu un vraf de scînduri negeluite. Prefirîndu-se printre limbile şerpuitoare şi fumegînde ale flăcărilor, umbre zorite treceau în goană pe stradă. Se părea că vuietul s-a molcomit ; nu se mai auzeau decît tropotele înfundate, care înaintau cîrmuite de porunci retezate. O mînă puternică cu degete de fier s-a încleştat de braţul lui Sgurós şi l-a tras, pe tăcute, către fundul grădinii. Odată ajuns acolo, şi-a dat seama că e împresurat de respiraţii repezi şi calde.

Un fel de pace adîncă a cuprins deodată împrejurimile şi, în cele din urmă, s-au stins şi cele cîteva strigăte întîrziate cîteva clipe pe stradă. Iscîndu-se în pervazul ferestrei de peste drum, o făclie mare s-a răsturnat şi a căzut pe stradă, iar strigătele sălbatice care au răsunat în urma ei s-au curmat scurt, prelungindu-se într-un bocet sinistru şi îndepărtat. Sgurós a ascuns instinctiv cuţitul şi a smuls din teacă sabia scurtă, de care nu se despărţea niciodată în serile în care venea la Bianca. Jur împrejurul său ceilalţi îşi ţineau răsuflarea. Şi-apoi, fără de

veste, o droaie de oameni, despre care ai fi jurat că sînt chiar diavolii, pe care noaptea îi stupea în clocotul său zgomotos, s-au revărsat, tropăind şi şuierînd asurzitor şi sfărîmînd gărdişorul care se frîngea de-ai fi jurat că-i de vreascuri şi s-au năpustit pe strada năpădită de bezne.

Era iureşul deznădejdii.

Începînd cu acestea, Sgurós n-a mai priceput o iotă din tot ceea ce se petrecea în jurul său. Ferestrele caselor se închideau în grabă, iar strada se cufunda într-un întuneric din ce în ce mai de nepătruns. Au coborît cu toţii deodată povîrnişul dealului, şi apoi s-au oprit, pare-se cu gîndul de-a se regrupa. Nu-i vedea decît ca pe nişte umbre răzleţe, dar intuia că sînt mulţi, mai mulţi decît aceia pe care-i numărase în camera Biancăi. Se vede treaba că, pe măsură ce înaintau, li se alăturau şi ceilalţi, care pînă atunci priveghează şi îşi împliniseră rosturile pitulaţi pe stradă. Îi număra mecanic : erau vreo zece-doisprezece inşi cu toţii. Respirau scurt şi gîfîit şi mergeau strînşi laolaltă. Se afla în mijlocul lor şi se întreba mirat ce s-o fi întîmplat cu mulţimea aceea care, cu puţin mai înainte, sărise ca friptă în picioare. Nu întîlneau nici o opreliştе şi nici patrule nu se zăreau pe nicăieri. Dar iată că în apropierea portului, la o cotitură a drumului, o întîmplare neaşteptată şi zguduitoare le-a curmat brusc drumul. Sgurós şi-a dat seama că atît în dreapta cît şi în stînga sa săgeţile au prins a spinteca văzduhul deodată. Unul dintre aceia care se aflau în apropiere, şi pînă în clipa aceea se lăsase cu toată greutatea pe cotul său, s-a prăbuşit la pămînt, gemînd greu. „Trag cu arcurile în noi !“ chibzui grecul, şi abia atunci şi-a dat seama de neghiobia pe care-o săvîrşise venind pînă în locul acela. Dar nu-i părea rău. În felul lui, oare nu era şi el, aidoma acestor bărbaţi deznădăjduiţi şi fugăriţi, un biet fugar la fel de deznădăjduit ?

Se opri. În mintea tuturor încolţise gîndul neîndoielnic că se apropie clipa în care vor avea de înfruntat un atac necruţător. S-au rînduit într-un mic cerc, un rotocol cu multe fronturi, ţepos jur împrejur din cauza jungherelor, şi şi-au proptit picioarele pe caldarîmul pavat cu piatră neregulată. Lumina tremurătoare a unei torţe, apoi a încă uneia, a răsărit peste drum. Jur împrejurul braţelor înălţate care le purtau au străfulgerat suliţe dese, coifuri şi armuri. Se distingeau trei călăreţi franci, încălecaţi pe cai neliniştiţi şi îmbrăcaţi cu oţel, aidoma dihăniilor Apocalipsului, care rodeau caielele potcoavelor şi

scurmau nerăbdători caldarîmul. Sgurós l-a recunoscut pe cel de la mijloc. Era Preveduros. Pe enormul său scut verde era pictat, mare şi ostentativ, blazonul Delarosilor.

La un singur semnal, oştenii săi au prins a înainta şi a se răsfira. Erau săgetătorii. La o bătaie de zece-cincisprezece paşi de duşman s-au oprit, au încordat strunele arcurilor, au ochit liniştiţi, şi-apoi au slobozit săgeţile. Un şuier metalic a zbîrnîit împrejur, şi dintre soţii lui Sgurós, care s-au aşternut pămîntului ca un singur trup, foarte puţini s-au mai ridicat. Văitîndu-se şi gemînd care mai de care, cei rămaşi în viaţă se zvîrcoleau, chirciţi ca nişte viermi ţintuiţi. Mîinile lor izbeau cu disperare pietrele umede ale caldarîmului.

Sgurós era în picioare. Şi-a pipăit cu un gest mecanic trupul şi braţele. Reci şi nervoase, degetele sale strîngeau mînerul săbiei, mai-mai să-l mistuie între ele. Un gînd sălbatic îi frămînta mintea : „După cum se vede, lipsiţi de orice apărare cum ne aflăm acum, ne vor săgeta de departe pe toţi, ca pe nişte turbaţi !" Încaltea, de-ar fi putut repezi şi el o lovitură de sabie, de-ar fi putut să-şi vîndă pielea în schimbul acestui lucru de preţ.

Dorinţa i s-a împlinit curînd.

Şirul de arcaşi s-a rupt la mijloc, s-a dat în lături. Cu suliţele plecate, oştenii s-au năpustit în goană de pe uliţe, urmaţi de cei cîţiva cavaleri şi de slujitorii cu făcliile. Cu zăngănit de arme, cu zgomot de fiare izbite între ele şi tropot de copite, hoarda aceasta învelită în carapace de oţel sîrguia să împresoare semicercul pe care se zvîrcoleau răniţii, iar cei rămaşi teferi adăstau. Nu mai rămăseseră decît şase. După un scurt răstimp, corsarii au prins a bate în retragere, cu paşi şovăitori. Au găsit un zid înapoia lor şi s-au oprit. Acelaşi glas, sec, le-a strigat din faţă, ca şi mai adineauri, ceva în limba francilor ; să se predea, poate. N-au răspuns. Atunci, Sgurós întorcînd capul, a văzut lîngă el pe omul acela care, în iatacul Biancăi, se arătase a fi căpetenia lor ; încremenise cu mîinile încrucişate pe piept şi cîteva picături de transpiraţie i se prelingeau pe fruntea îngustă. Privindu-l la lumina palidă a torţelor, lui Sgurós i s-a părut că ţine ochii închişi, şi tînărul i-a atins uşurel braţul. Respirînd adînc, străinul a întors faţa către dînsul ; ochii săi aveau o strălucire umedă şi tulbure.

Se opriseră în goliștea unei răspîntii, avînd în coasta dreaptă drumul pe care coborîseră la sosire ; din fața lor pornea drumeagul năpădit acum de franci, dar la stînga lor, pornind pieziș, se mai afla o ulicioară șerpuitoare și îngustă, care răzbea către partea de apus a țărmului și nu-i era străină lui Sgurós. Acolo, chiar de pe muchea sub pieptul mării unde se oprește, lipindu-și coasta de stîncile uriașe și abrupte, se afla urcușul caprelor, care, ce-i drept, nu era mai lat de-o palmă, dar era cu priință oricînd oamenilor deznădăjduiți și cutezători. Sărind peste răniți, s-au repezit ca fulgerul într-acolo, însoțiți de larma oștenilor care le luau urma. Pe zidurile caselor mici și sărăcăcioase, care se răreau mereu, se revărsa o lumină verzuie. Mijeau zorile. Au alergat o bună bucată de drum, dar cînd erau aproape să ajungă la capătul străzii, au prins a deslușì strălucirea metalică a sulițelor și a coifurilor care-i așteptau. Prin urmare, gura străzii era zăvorîtă. Așa era, dar ei nu s-au oprit nici să răsufle. Împreună cu Sgurós, ei erau numai șase oameni, iar în urma lor alergau vreo treizeci de oșteni, care-i urmăreau cu înverșunare. Au prins săbiile cu strășnicie și, fluturîndu-le în aer, s-au năpustit cu pași mari asupra vrăjmașului din față. Ciocnirea a fost scurtă și seacă. Lumina tulbure a zorilor nu le îngăduia să se zărească între ei. Brațele lor se înălțau și coborau repezit și pieziș, ca barda, izbind coifurile și platoșele, sau săbiile și brațele vrăjmașilor. Judecînd după grămezile mari și alunecoase în care li se încurcau picioarele, au înțeles că prind a răzbi printre trupuri și platoșe de oțel. Mîinile celor căzuți se încolăceau cercînd să-i înhațe dintr-o parte ; și ei se aplecau zorit să le reteze. Venind din spatele lor, urmăritorii se apropiau din ce în ce mai mult, și două-trei săgeți au șuierat prin aer. Nu se știa ale cui erau gemetele care le-au răspuns — ale prietenilor sau ale dușmanilor. Ridicînd adeseori brațul vînjos pentru a lovi, Sgurós a întîlnit numeroase și cumplite lovituri de sulițe, fără a-și da seama de unde veneau, care picau sau lunecau pieziș către capul său. În cele din urmă, larma s-a potolit. Din urma lor se auzeau pași care se apropiau. Dîndu-și seama că drumul se deschisese, au dat năvală înainte. De la primii lor pași, care răsunau acum pe loc slobod, au înțeles doar că nu erau decît doi. Sgurós l-a văzut pe bărbatul cu părul cîrlionțat și umerii enormi alergînd alături de el.

Hăitașii care-i urmăreau i-au ajuns la picioarele zidului exterior al cetății. Tocmai cînd se găteau de urcuș, au zărit

un pîlc de oşteni înarmaţi venind asupra lor, însoţiţi de trei călăreţi şi de-un masalagiu, care alerga de ici-colo pentru a lumina mai acătării locul pe care se aflau cei doi rebeli. Cei dintîi care i-au ajuns din urmă erau trei pedestraşi. Călăreţii struneau caii pe loc şi priveau scena. Din patru lovituri de suliţă piratul şi Sgurós i-au culcat la pămînt pe cei trei oşteni. După aceea, căutînd să se agaţe, pe dibuite, pe stîncile abrupte din apropiere, s-au oprit să-i privească pe ceilalţi. La lumina torţei, care se amesteca cu aceea a zorilor, Sgurós l-a văzut pe unul dintre călăreţi răsucindu-şi corpul şi înclinîndu-se către Preveduros, pentru a-i spune ceva la ureche şi a-l arăta pe grec cu braţul întins.

„M-au recunoscut!" se gîndi el. În aceeaşi clipă, o săgeată a trecut şuierînd pe lîngă el şi, doborîndu-l pe ultimul pirat, care stătea în picioare, s-a înfipt în zid alături de el. Venind în fugă, cei doi sergenţi au ajuns împreună în apropierea lui. Rotindu-şi suliţa, Sgurós i-a ţinut cîteva clipe departe de el, a frînt suliţa care se înălţase să-l ţintuiască locului, iar aceluia care s-a apropiat cel dintîi de el a reuşit să-i croiască o lovitură de suliţă la încheietura gîtului cu umărul. Dar călăreţul care-l recunoscuse cu puţin timp mai înainte a împuns calul cu pintenii şi, trecînd prin faţa lui, s-a răsucit brusc şi i-a dat o lovitură năpraznică în cap. Apucînd să ridice şi el sabia lui cea scurtă, n-a reuşit a face altceva decît să abată pieziş lovitura de paloş a francului. A primit lovitura cu capul sus ; ochii i s-au întunecat, s-a clătinat, a căzut în genunchi şi, în cele din urmă, s-a prăbuşit la pămînt.

Crezîndu-l răpus, călăreţii au întors caii şi au plecat tropotind.

Capitolul IV

SOARTA SĂRMANULUI

Kafuris s-a zbătut între viaţă şi moarte toată noaptea şi dimineaţa următoare. Rana de la cap nu era gravă, dar mai avea una, sub braţ, o lovitură secerată, de lance, care-i rupsese două coaste, şi sîngera abundent. Pe măsură ce orele treceau, durerile deveneau din ce în ce mai greu de îndurat. Nu-şi putea

afla odihna în pat în nici un chip, oricum s-ar fi așezat. Febra îi usca buzele, respirația îi șuiera, iar mintea i-o lua razna, alunecînd adeseori în aiureli de neînțeles.

Slujnica cea bătrînă a irosit zadarnic toate leacurile și toate buruienile tămăduitoare pe care le avea. În sfîrșit, dimineața, tîrziu, rănitul păru că se mai liniștește puțin. Mintea i s-a limpezit, a deschis ochii și a cerut apă. După aceea s-a cufundat într-un somn greu. În preajma amiezii s-a trezit liniștit.

În același timp, slujnicuța, care ședea aplecată peste pervazul unei ferestruici din odaia alăturată, a auzit zgomotele unui numeros pîlc de călăreți care înaintau pe strada lor.

Ziua care începuse se vestise a fi frumoasă ; o zi luminoasă și călduță de toamnă. Curioasă din fire, tînăra grecoaică s-a aplecat și mai mult și, aproape spînzurată afară, a zărit un alai alcătuit din cinci gentilomi franci dînd cotul de din vale și îndreptîndu-se într-acolo.

Pe cel care înainta în fruntea lor l-a recunoscut : era Preveduros. Speriată, s-a retras înlăuntru și s-a ascuns înapoia pervazului ferestrei. Alaiul călăreților s-a oprit în fața casei. Gîfîind, cu respirația tăiată, a dat fuga la stăpîna ei, să-i dea de știre.

Bianca ședea în odaia tatălui său și broda o basma de mătase. Ducîndu-se să-l vadă pe bolnav, îl găsise liniștit și petrecuse acolo tot restul nopții. Bătrînul dormea, iar slujnica ațipise și ea pe-un scaun de lîngă fereastră. Toate lucrurile erau puse la locul lor, iar din zarva de peste noapte nu mai rămăsese nici o urmă. Reîntorcîndu-se în dormitorul tatălui său, gol acum, s-a privit în oglinda venețiană și, băgînd de seamă, cu osebită plăcere, că obrazul nu păstrase nici o urmă de nesomn sau de suferință, s-a așezat să brodeze.

Auzind vestea adusă de slujnică, nu s-a arătat nicicum uimită. Doar o undă de necaz a făcut-o să strîmbe nasul. Preveduros — slujnica n-avea habar de lucrul acesta — nu venea pentru prima oară în casa lor. Mai călcase el pe-acolo și pînă atunci de vreo cîteva ori, tot astfel cum mai veniseră și alți mulți nobili localnici, sau de aiurea, dar numai la vreme de noapte, nu ca acum. Veneau să capete bani cu împrumut. Împreună cu încă două-trei case bancare din Anatolia, Matteos Kafuris avea în mînă întreaga nobilime francă. Alături de Andreas Ferro din Egipt, de florentinul Peruzzi și de cei doi

Sanello, Bartolomeo și Stefano, era unul dintre suveranii finanțelor.

S-a ridicat alene, schițînd o strîmbătură de silă. Ori de cîte ori venea la ei în timpul nopții și se întîmpla s-o vadă împreună cu tatăl ei, Preveduros nu se mulțumea numai cu împrumutul, ci se străduia să-i fure cîteva clipe, aruncînd neplăcutele sale mreje amoroase în răstimpul în care bătrînul cobora în iatacul său. Datorită răcelii și jignitoarei sale îndărătnicii, pleca întotdeauna înciudat.

— Coboară și deschide poarta ! i-a poruncit slujnicei.

Pricina care-l aducea pe Preveduros acolo era cu totul alta acum. A coborît de pe murgul său și, înainte de-a se îndrepta spre poarta mare, s-a răzgîndit și a luat-o pieziș, către portița grădinii, care se căsca pustie. Scîndurile rupte ale tăbliei fuseseră ridicate, dar bucățile de lemn smulse din cuie și pervazul crăpat vădeau urmele călcării din noaptea trecută. A prins a zîmbi, fără a scoate o vorbă și privind cu ochi viclean.

Era un bărbat înalt și trupeș, în prag de patruzeci de ani. Judecînd după trăsăturile sale prelungi, ar fi putut arăta destul de bine, dacă nasul său cîrn, zbîrcit și cu un luciu roșietic, nu s-ar fi pleoștit spre gură, iar părul negru și lățos, pieptănat cu cărare pe mijloc, n-ar fi atîrnat, de-a dreapta și de-a stînga chipului, ca fuioarele de păr de cal pe umerii săi. Acum purta îmbrăcămintea sa civilă, adică o mantie fumurie, o bluză de-un vînăt intens pe umeri, și pe deasupra o pelerină cu poalele croite în limbi. N-avea nimic pe cap, iar drept singură armă n-avea decît un jungher scurt, vîrît într-o teacă sculptată și suflată cu argint.

S-a oprit în fața ușii celei mari a casei, pe care acum a aflat-o deschisă. În cadrul ușii s-a ivit obrazul albit de spaimă al slujnicii grecoaice. Sesizînd jignirea, s-a încruntat și a pălit ușor. Fiica stăpînului casei n-a catadicsit să coboare pentru a-l primi, după cum rîvnise inima sa trufașă și pervertită. Era guvernatorul orașului, reprezentantul Delarosilor și ca atare întruparea puterii supreme. S-a întors și a făcut semn suitei sale să-l aștepte afară. Apoi a pătruns cu pași mari și sprinteni pe sub ușa boltită și a urcat scara de piatră.

Pe Bianca a găsit-o așteptîndu-l în capul scărilor.

— Mi se pare că iar ați petrecut o noapte neplăcută, doamna mea ! spuse el înclinîndu-se și întinzîndu-i mîna pentru a-i ajuta să se ridice.

Împestrița franceza, singura limbă pe care-o cunoștea, cu foarte puține cuvinte grecești. Tînăra genoveză și-a încordat uimită arcul negru al sprîncenelor sale îmbinate.

— N-aș fi îndrăznit să vă contrazic, înălțimea-voastră, îi răspunse dînsa cu voce gravă și aspră, în aceeași limbă, decît dacă nu m-aș fi temut că vă pricinuiesc o mare dezamăgire. Am dormit strașnic toată noaptea trecută.

Preveduros a izbucnit într-un hohot de rîs, dar ochii săi sticleau plini de răutate. Din veștile pe care iscoadele sale i le aduceau de obicei dis-de-dimineață, îndată ce se trezea și mai înainte de-a apuca să coboare din pat, primise o descriere mai mult sau mai puțin limpede asupra întîmplărilor petrecute noaptea trecută.

Cu toate acestea, pe lîngă episoadele pe care le urmărise el însăși, cum era ciocnirea aceea, în amurguri, la răscrucile de lîngă țărm, mai rămîneau încă o seamă de puncte întunecate în toată tărășenia aceasta. Iată de ce, pretextînd o vizită prietenească, venea dumnealui la bancherul genovez : să le descurce.

— Nu încape nici o îndoială că sînt prada unei mari dezamăgiri, spuse el țintindu-și privirile pofticioase în ochii tinerei genoveze, dar chipul dumneavoastră fraged, ca întotdeauna, are darul de a-mi pecetlui gura mai mult decît cuvintele.

Și dacă Bianca nu i-ar fi luat apa de la moară cu politețea ei glacială, i-ar fi turuit de bună seamă și restul complimentelor, pe care curtoazia amoroasă a cavalerilor franci începuse să le pună în circulație în mod obișnuit.

— *Gran'Dio !...* Înălțimea-voastră adastă în picioare la intrare !... Iertați-mă !...

Și pentru a-i arăta drumul, care lui îi era cu desăvîrșire cunoscut, trecu grăbită înainte.

L-a introdus în iatacul ei. Strălucind de bucurie din pricina acestui neobișnuit hatîr, a trecut cu pași mari peste prag și, aruncîndu-și privirea asupra patului, a și zărit perdelele trase și pe bătrînul Kafuris zăcînd într-însul.

— Cum ?... Ești bolnav ? !... făcu el cu o grimasă de decepție și uimire.

Iscoadele nu-i șoptiseră nimic despre așa ceva. Nu care cumva o fi și asta vreo prefăcătorie sau vreun vicleșug de-al cămătarului ?

Văzîndu-l intrînd în iatac, genovezul a dat să se ridice în cot, dar a căzut la loc pe saltea, gemînd și văicărindu-se.

Bianca s-a făcut nevăzută, iar slujnica cea bătrînă a pierit și dînsa, fără zgomot, după ce-a împins un jilț în spatele lui Preveduros. Cei doi bărbați au rămas singuri.

— Fii milostiv, preamăritul meu stăpîn, prinse a se tîngui bătrînul genovez cu glasul tremurat și pe jumătate stins, căci durerile pricinuite de loviturile de suliță în coastă îl chinuiau cumplit. Cinstea pe care-o faceți casei mele e mare, dar, chiar de-aș fi știut că veți veni, tot nu mi-ar fi stat în putință a mă ridica. Rana asta din coastă...

— Rana ? făcu Preveduros, lungind gîtul pentru a o vedea.

Kafuris și-a curmat vorba, pentru a-l cîntări din privire. Prin urmare, nu aflase nimic. Cu siguranță că nu ; îl aduseseră în toiul nopții și în mare taină. S-a oprit speriat, pentru a-și aduna gîndurile risipite. Zbuciumul din timpul nopții, pe de o parte, somnul de dimineață, pe de alta, nu-i dăduseră răgazul necesar pentru a-și ticlui sforăriile pe care urma să le întrebuințeze întru ușurarea răspunderii care-l împovăra în legătură cu întîmplarea de azi-noapte.

— Da, rana, a repetat el cît i-a stat în putință de grabnic, n-au respectat nici cel puțin un bătrîn nevinovat ca mine, nici măcar părul meu cel alb. Ah !...

Și, fără a-și isprăvi șiragul vorbelor, de teamă să nu alunece prea mult pe făgașul unei discuții care nu-i era pe plac, a lăsat capul să-i cadă iarăși pe perne și a prins a geme ușor și gîfîit.

Francul l-a țintuit cu privirea pe bătrîn. Bănuia că el poartă răspunderea celor petrecute de cu seară, și nici strînsele relații pe care le întreținea cu fratele său, piratul, nu-i erau necunoscute, dar mai știa și că stirpa Kafurilor se afla sub ocrotirea unei puteri care concura eficient pînă și statul sfîntului Marco ! Era cuminte așadar să te afli întotdeauna în raporturi bune cu dînșii.

Genovezii se aliau foarte adeseori cu grecii, iar Delarosii n-aveau flota care le-ar fi fost cu trebuință pentru a-și proteguí posesiunile de pe litoral și, la sorocul investiturii sale ca guvernator al Nauplion-ului, lui Preveduros i se pusese în vedere a se arăta cît mai dibaci și mai elastic acolo unde se ducea.

— Mda, am aflat și eu cîte ceva, dar nimic precis de altminteri, în legătură cu neplăcutele întîmplări petrecute ierinoapte, spuse el cu un ton nepăsător, furînd din coada ochiu-

lui căutătura lui Kafuris întotdeauna aspră și pătrunzătoare. Mi s-a spus cum că și casa domniei-tale ar fi avut de suferit unele neajunsuri pricinuite de-o ceată de oameni străini și barbari care, necunoscuți fiind domniei-voastre, nici vorbă despre așa ceva, s-au gîndit să-și afle adăpostul aicea. Astfel stînd lucrurile, cum am aflat despre asemenea întîmplare, m-am grăbit dis-de-dimineață pentru a vă întreba ce anume și pe cine aveți de învinuit. Mai tîrzior am chibzuit a fi mai cu folos a face eu însumi încă cercetare. Știrile culese, îmi vine greu să v-o spun, sînt cu totul neînsemnate și nespus de încîlcite...

„În felul acesta, chibzui vicleanul, îl silesc pe el să vorbească cel dintîi, îi atrag atenția că mai știu și eu cîte ceva și, astfel, punînd alături spusele sale cu știutele mele, ajung la țintă!" Faptul cel nou și rănirea bătrînului, însă, răsturnaseră de-a binelea toate presupunerile sale de pînă atunci. „Dacă întîlnirea aceea care avusese loc la locurile mlăștinoase fusese o întîlnire prietenească, cum se explică faptul că Matteos Kafuris s-a înapoiat acasă cu o rană în coastă?" Așa o fi fost, dar, gîndind astfel, Preveduros, francul, nesocotea tocmai viclenia bătrînului.

— Vaai!... și ah! se tîngui el mișcîndu-și capul pe pernă, mă aflu într-o stare neînchipuit de jalnică. Tot trupul mi-e un junghi și mi se pare că o dată cu fiecare cuvînt pe care-l rostesc îmi dau și sufletul. Nu bănuiți, preaputernicul meu stăpîn, că mă jigniți cercetîndu-mă; sînt pregătit a primi cuviincios orice pretenție a înălțimii-voastre!...

Preveduros și-a mușcat nervos buzele; s-a înălțat din jilț, a mers pînă la fereastra dinspre grădină și, după ce a privit o clipă afară, s-a reîntors cu chipul schimbat, zîmbitor.

— Dar nu-i vorba de nici o cercetare, scumpe messer Matteos!... Vai de mine!... Asemenea lucruri nu se pot întîmpla între doi prieteni vechi ca noi!

— Cinstea-i prea mare, luminăția-ta! șopti Kafuris cu gura-i știrbă.

„Asta o să-mi înghită toți banii împrumutați ultima oară, în schimbul mărinimiei lui!" se gîndi el tremurînd de turbare.

— Aș fi vrut să vă întreb, spre pildă, cum se face că portița grădinii dumneavoastră a fost găsită spartă în țăndări?

— Spartă-n țăndări?! strigă genovezul ridicîndu-se într-un cot, în ciuda tuturor durerilor din coastă.

„Mă crede prea prost!“ se gîndi francul îndîrjit și, renunțînd la cunoscuta-i prefăcătorie, a încruntat sprîncenele, ceea ce făcea ca privirile sale să pară într-adevăr cumplite.

— Portița-i spartă!... a repetat Kafuris cu glas cavernos, cătînd către fereastră, ca și cum ar fi vrut ca de-acolo de unde se afla să privească de-a dreptul afară.

— Care va să zică portița-i țăndări și surcele! rîse Preveduros sarcastic.

— *Dio!*... M-au jefuit! oftă din greu bătrînul, prăbușindu-se din nou în așternut.

Deznădejdea lui era evidentă.

„Hm!... Ciudat!... reflectă cavalerul. După cum se vede, nu-i chiar atît de vinovat după cum gîndeam eu!...“

Un nou amănunt i-a întărit gîndul acesta — de acolo de unde se afla atunci se observa un lucru pe care de jos nu-l zărise din capul locului: tăblia și capetele rupte ale ramei erau îndreptate către înăuntru, ceea ce însemna, fără tăgadă, că poarta fusese forțată dinafară.

— Cu cît înaintăm cu-atît e mai rău! mormăi el printre dinți și veni să se așeze lîngă bătrîn.

— Nu vă fie teamă, nimeni n-a auzit că ați fost jefuit, făcu el, prinzînd a surîde înveselit preț de-o clipă.

Ba, pentru a-l liniști, întinse mîna ușor spre așternutul bolnavului. După ce primul său impuls de spaimă instinctivă, provocat de posibilitatea punerii în primejdie a comorii sale, se risipi, Kafuris gîndea cu mai mult sînge rece și își dădea seama că oamenii fratelui său nu puteau săvîrși cu nici un preț un asemenea fapt. Ba, dimpotrivă, forțarea portiței pica aidoma unei mane cerești, dăruindu-i un sprijin mai mult întru susținerea nevinovăției sale. Așadar îndrăzni:

— *Santa Madonna*! Aseară, cînd mă întorceam de la livada mea de măslini... a început el a spune.

— Adică de la locurile mlăștinoase, l-a corectat Preveduros cu un zîmbet viclean.

S-au privit drept în ochi. În cele cîteva clipe care au urmat, s-a desfășurat între ei un joc pe viață și pe moarte. Bătrînul a coborît cel dintîi privirea.

— De la locurile mlăștinoase?... a rostit el într-un tîrziu, părînd a nu-și aduce aminte, pentru a-și găsi timp de gîndire.

— Nu-mi amintesc să vă fi văzut întorcîndu-vă pe la poarta din Sterias.

Privirile lui Kafuris au prins a scînteia : aflase urma pe care-o căuta !

— De bună seamă că m-am întors pe chei, de vreme ce ieşisem afară cu bărcuţa.

Preveduros a înclinat gînditor capul. I se vorbise şi despre plimbarea genovezului cu barca, şi despre focul acela, precum şi despre încăierarea care s-a stîrnit între smîrcuri, dar despre însăşi prezenţa lui Kafuris acolo nu-i spusese nimeni nimic. Şi în scurtul răstimp al acestei tăceri genovezul a apucat să se gîndească, totuşi, încă la ceva : „Nu care cumva l-a pîrît Sgurós ?... Ah ! Netrebnicul !"

Prin urmare, sprijinindu-se pe temeiul acesta şi amintindu-şi încă un plan urzit azi-noapte, în timpul coşmarurilor sale, a hotărît să se avînte pe căile unei tactici mult mai îndrăzneţe.

— Stăpîne, spuse el brusc cu un glas cavernos, punîndu-şi mîna osoasă pe aceea a francului şi privind speriat împrejur ; ba ceva mai mult, îi făcu semn să-şi aplece urechea, aproape de gura lui şi să holbeze ochii. Deliuria se află în apropierea Nauplion-ului !

Dacă lui Preveduros i s-ar fi scufundat podeaua sub picioare sau i s-ar fi năruit acoperişul casei în cap, legatul Delarosilor n-ar fi fost atît de buimăcit şi de înspăimîntat.

— Deliuria, spui ?... şopti el cu buzele livide.

— Chiar el, încuviinţă bătrînul.

Au tăcut amîndoi, privindu-se îndelung şi cufundaţi în gînduri. Prin urmare, despre Deliuria era vorba ! Preveduros căzuse în mrejele unor nelinişti ciudate, care creşteau ca nişte presimţiri rele chiar de ieri-noapte, cînd aflase primele veşti.

Toată povestea asta atît de încîlcită, cu focul acela dintre smîrcuri şi cu cutezătorul asalt al piraţilor, săvîrşit înainte de revărsatul zorilor, asupra oraşului adormit... În cursul dimineţii găsiseră o barcă de-a lor ancorată cu o cange de stîncile sălbatice din latura apuseană a Nauplion-ului. Iscoadele sale îl informaseră, în repetate rînduri, pe Preveduros, despre întîlnirile lui Kafuris cu numeroşi oameni ai fratelui său. Dar despre un asalt real asupra Nauplion-ului fortificat nu pomenise nimeni nimic, niciodată !

Numai Deliuria, neînfricatul Roger Deliuria, vampirul Aragonului, era în stare de-o asemenea ispravă cutezătoare !

De auzit auziseră ei mai de multă vreme cum că acesta ar cutreiera apele Anatoliei cu flota sa, tremurau la gîndul că s-ar putea apropia și de coastele lor, li se năzărea și în vis, și cînd erau trezi, c-ar putea pica și asupra coastelor lor ca o năluca, dar că a și sosit nu credeau, nu se așteptau de fel!

— A fost capturat cumva vreunul dintre bărbații aceștia? întrebă Kafuris cu glas scoborît.

— Nu, nici unul.

— Au plecat?

— Nu. Au murit.

— Toți?

— Toți.

Aflase tocmai ceea ce voise să știe și de aceea respiră ușurat.

— Prin urmare, n-ați aflat nimic de la ei?

— Nimic, mărturisi cu simplitate Preveduros, cu gîndurile în altă parte.

Kafuris surîse mulțumit.

— Dar nu v-am spus totul... continuă el, gustîndu-și din plin orgoliul. Înălțimea-voastră nu se întreabă cum au pătruns piratii lui Deliuria în oraș?

Preveduros îl privi plin de îngrijorare.

— S-au înnădit cu un localnic, cu un tîrgovet din Nauplion... explică genovezul, despărțind silabele una cîte una.

Întinzînd gîtul, Preveduros holbă ochii.

— Da, cu un tinerel încăpățînat pe nume Sgurós.

— Aa! exclamă francul sărind în picioare și tresărind, ca și cum i s-ar fi luminat mintea dintr-o dată.

În felul acesta, totul era cît se poate de limpede. Care va să zică Sgurós era cel ce-i fusese arătat alături de ultimul pirat, în zorii zilei, la picioarele zidului dinspre mare. El era vinovatul. De aceea se cîrdășise cu șleahta piraților, pe care oștenii săi nu reușiseră să-i răpună decît în zori de zi.

— Păcat că n-am să-l mai pot cerceta! mugi el. Dacă aș fi știut, porunceam să-l lege, nu să-l omoare.

— L-au răpus? întrebă genovezul înălțînd capul și privindu-l încîntat.

— Da, l-au ucis.

S-a trîntit din nou la locul său, pe pernă, cu un zîmbet de mare satisfacție. Răzbunarea lui era acum desăvîrșită. În timpul nopții, cînd l-a văzut pentru prima oară în casa lui, a înțeles că e încurcat cu fiică-sa și s-a jurat în sinea lui că-l va pierde.

Iată, prin urmare, că împlinirea acestui gînd venise mai degrabă decît se aştepta. Acum nu mai avea rost să năimească oameni pentru a-i face de petrecanie.

Preveduros şi-a întrerupt plimbarea prin cameră şi s-a oprit brusc înaintea patului.

— Bine, bine, dar rana asta ?

— Rana ? !... Hm !... Păi şi asta-i tot isprava lui.

— A lui Sgurós ?

— Bineînţeles. Cine i-a cărat pe toţi aragonezii aici, cînd a pornit oştenii măriei-tale vînătoarea, nu el ?

Preveduros nu mai avea decît o singură nedumerire.

— De ce tocmai aici ?

Bătrînul a zîmbit cu o modestie bine jucată.

— Nu e cu putinţă ca măria-ta să nu fi aflat că sînt unii oameni care spun c-aş fi plin de bănet, chipurile... nişte clevetitori netrebnici...

Preveduros se înnegură.

— Aşadar au venit aici pentru a te jefui.

— Desigur ! Dar nu numai pentru atît, ci... şi pentru altceva... Şi înălţîndu-şi privirile făţarnice şi privindu-l biruitor pe Preveduros : ...pentru că sînt fratele lui Andrea Gaffore !

— Ei şi, ce-i cu asta ?

— Mdeh, ştiu şi eu... dihonia... sau răzbunarea...

Mai mult nici nu i-a trebuit francului : s-a înfăşurat mînios în timbarul său vînăt şi a părăsit încăperea cu paşi mari.

Peste puţin timp se auzea zgomotul alaiului său care cobora strada în grabă.

Sfinte Dumnezeule, Deliuria dă tîrcoale Nauplion-ului !

Capitolul V

MAMA ŞI IBOVNICA

Leşurile piraţilor fuseseră lăsate să zacă în pulberea drumurilor toată dimineaţa. Preveduros rînduise lucrurile în felul acesta tocmai pentru ca tîrgoveţii să le poată vedea şi să admire meritele destoinicei cîrmuiri a francilor. Marii dregători ai cotropitorilor nu voiau să piardă nici un prilej de paradă pentru

a readuce intrigile, invaziile şi birurile copleşitoare în faţa grecilor din nordul Helladei, care fuseseră urgisiţi şi istoviţi şi de nevolnica ocîrmuire bizantină, din ultimele secole, şi de nepăsarea Constantinopolului. Iată pentru ce nu numai ducatul Atenei şi Principatul Morias-ului, dar şi celelalte autorităţi france dăduseră instrucţiuni tuturor Prevedurosilor şi baronilor de teapa lui să se poarte părinteşte cu oamenii din popor, să-i ia cu binişorul pe tîrgoveţi şi să le cînte oarecum în strună. Şi, ce mai calea-valea, avea acest Preveduros din Nauplion o tainică şi firească slăbiciune pentru parăzi. Îi dispreţuia pe greci, dar admiraţia lor îi gîdila amorul propriu.

Toate întîmplările acestea s-au petrecut înaintea vizitei măriei-sale în casele lui Matteos Kafuris. Aşadar, leşurile piraţilor fuseseră lăsate, la cheremul bunului plac al gloatei, chiar pe locurile unde îi ajunsese moartea, urmînd ca la nămiezi să fie înălţate în furcile celor douăsprezece spînzurători frumoase, durate sus, pe meterezele cetăţii, ca o grăitoare icoană a dreptăţii. Piraţii nu fuseseră ucişi pînă la unul, aşa cum afirmase Preveduros mai adineauri în faţa genovezului, dar francii se îngrijiseră de cu vreme să desăvîrşească lucrul acesta, ţintuindu-i cu cîte-o săgeată pe toţi aceia care nu-şi dăduseră sufletul. Dintrei cei „doisprezece", care alcătuiau duzina rotundă a parăzii, nu trebuia să lipsească nici măcar unul singur.

Aproape de prînz, la ora cînd Preveduros părăsea furios casa lui Kafuris, cîţiva gură-cască dădeau tîrcoale leşurilor piraţilor ca nişte şacali. Conducătorul lor, care căzuse ultimul, ţintuit spectaculos de zidul dinspre mare al cetăţii, se bucura de-un succes deosebit. Un adevărat sobor de muieri cu plozii în braţe, de meşteri cu mînecile suflecate, de negustori făloşi, de clerici gălbejiţi şi de ţărani desculţi îi cercetau cu luare-aminte, vorbind în şoapte sau rîzînd cu gura pînă la urechi. Tuturor acestora le ţineau hangul vreo cîţiva palavragii şugubeţi, ale căror vorbe de duh stîrneau hazul prostimii. Cei mai îndrăzneţi dintre dînşii păşeau înainte şi, întinzînd mîna peste pata de sînge închegat care mînjise pămîntul, împungeau leşul golaş cu degetul. Femeile ţipau înfiorate de plăcere, privirile căutau nerăbdătoare către spînzurătorile care se înălţau în grabă, se încheiau rămăşaguri pe seama aceleia dintre ele care va fi terminată mai întîi şi toată gloata aceasta, de la cel mai mic pînă la cel mai mare, se bucura în taină că petrecerea se va prelungi pînă la chindii şi că, în felul acesta, ziua de astăzi nu

vi fi atît de plicticoasă, atît de ucigător de monotonă ca de obicei.

Între timp, Preveduros a urcat alarmat la palatul guvernatorului. Cu o jumătate de oră mai înainte plecase de-acolo socotind că piraţii pe care îngăduise să-i spînzure erau oamenii lui Kafuris ; acum se întorcea spunîndu-şi plin de groază că sînt ai lui Deliuria ! Întrebînd în ce fază au ajuns pregătirile, i s-a răspuns că garda ieşea chiar atunci pentru a strînge morţii. A poruncit ca spînzurătorile să fie doborîte numaidecît, şi apoi, luîndu-l deoparte pe comandantul gărzilor Nauplion-ului, au chibzuit cum că acestea trebuie distruse cît mai curînd cu putinţă.

— Cum ? ! Dar ce facem cu lumea care de-abia aşteaptă să petreacă după-amiază ?

— Deliuria se-aţine în apele Nauplion-ului ! i-a şuierat Preveduros la ureche comandantului.

Cei doi bărbaţi s-au privit cu ochii holbaţi. Fără doar şi poate că a risca un asemenea afront la adresa amiralului aragonez era totuna cu o adevărată nebunie. Termenul păcii, consfinţită între Iacob, regele Aragonului, şi prinţii Anapolis-ului prin tratatul de la Gaeti, expirase. Ar mai fi cu putinţă ca Principatul Morias-ului, aflat sub cîrma Villehardouin-ilor acum, să nutrească nădejdea că, în ciuda mîndriei sale, Deliuria îşi va mai aminti de tratatul acela măcar din mărinimie ? Dinastia de Anjou, care domnea la Neapole, ţinea sub cîrma suzeranităţii sale şi Principatul Morias-ului, dar n-ar fi cu putinţă oare ca temutul amiral să pretexteze că oraşele cedate ducatului Atenei au ieşit de sub aripa ocrotirii sale ? Guido I Delaros fusese investit ca duce de Ludovic al IX-lea, regele Franciei, cu treizeci de ani în urmă. S-ar prea putea întîmpla ca titlul acesta, care atrăsese autonomia noului „ducat", să anuleze legăturile de vasalitate ale Dolarosilor faţă de Villehardouini în ochii lui Deliuria. În felul acesta, autoritatea Casei de Anjou slăbea, şi Nauplion-ul se afla, singur şi neajutorat, la cheremul căpitanului aragonez.

Cam acestea erau toate gîndurile pe care le cumpăneau cei doi bărbaţi în puţinele lor clipe de tăcere. Fără a mai ridica vreo întîmpinare, comandantul garnizoanei a poruncit distrugerea spînzurătorilor, iar Preveduros a căzut în prada unor gînduri zbuciumate. Slobozită de-o gură neştiută, vestea apariţiei temutului pirat s-a lăţit cît ai bate din palme în tot ora-

şul, şi ziua aceea ursită de la bun început unei petreceri nemaipomenite s-a încheiat, tristă şi întunecată, sub zăvoarele suferinţei. Leşurile expuse vederii pînă atunci au pierit ca prin farmec, prăvăliile au tras obloanele mai de cu vreme şi, încă dinainte de sunetul trompetei, casele s-au ferecat, stingîndu-se şi ultimele opaiţe. Apăsător şi cernit, amurgul a căzut asupra oraşului chircit de îngrijorare.

În acelaşi timp, slujnica greacă a lui Kafuris, care stropea straturile de zarzavat din grădiniţă, a auzit pe cineva chemînd-o cu voce şoptită, de sus, de la pragul strungii. Crezînd că e ibovnicul său, un ucenic oarecare, a dat fuga spre locul de unde se auzise glasul şi s-a urcat pe colţul gardului. Şi, cum şedea cocoţată pe-un leaţ, a zărit apropiindu-se de dînsa obrazul bătrînicios al unei femei, în care a recunoscut-o de la bun început pe doica lui Sgurós.

— Tu erai, creştino ?... M-am speriat...

— Sînteţi singure ? a întrebat doica speriată.

— Singure şi părăsite.

Neliniştită, doica şi-a îndreptat privirile către ferestruică.

— Nu te teme ! a liniştit-o fata. Moşneagu-i pe ducă ; acuşi dă ortul popii. Zace în pat cu coastele frînte.

— Auzi tu, a întrerupt-o bătrîna, trebuie s-o văd cît mai degrabă pe stăpîn-ta ; du-te de-i spune.

— Bucuros ! Da' fii bună şi vino-ncoace.

— Nu, nu : mai bine stau aici.

Slujnica i-a arătat casa stăpînului său, aflată în spatele ei.

— Ferestruica e chiar aici, în faţă, şi moşneguţul ăsta parc-ar avea şapte suflete. Deh... mai ştii...

— Chiar aşa-i, spuse bătrîna şi, înfăşurîndu-se în broboadă, se strecură pe portiţa reparată, încă de cu dimineaţă, din porunca lui Kafuris, şi-apoi rămase locului, pentru a o aştepta pe Bianca.

Adăstarea ei n-a fost prea îndelungată ; sprintenă şi fără a face zgomot, tînăra genoveză a sosit fără zăbavă şi, prinzînd-o pe bătrînă de mînă, a condus-o sub bolta cea scundă de viţă din fundul grădinii. Odată ajunse acolo, au rămas faţă în faţă, dinaintea unei băncuţe de piatră.

— Spune-mi, rogu-te, e viu sau mort ? a întrebat fata cu răsuflarea tăiată.

— E viu !... Slavă Domnului, milostivul, stăpînă !

Genoveza a răsuflat ușurată. Dînsa considera rușinea unei iubiri răpuse de vrăjmași mai greu de suportat decît însăși durerea morții.

— E rănit ?

— Foarte ușor.

Un zîmbet larg, de mulțumire, a fluturat pe buzele cărnoase ale Biancăi.

— E liber ?

— Da, e liber.

Ochii i-au sclipit, luminați de-o bucurie sălbatică. Din clipa aceea totul era limpede pentru dînsa : acesta era bărbatul pe care-l va iubi mereu, toată viața !

— Dar cum, cum a izbutit să scape ? exclamă dînsa, așezîndu-se pe bancă, fără a reuși să-și liniștească bătăile de bucurie ale inimii. Auzisem că l-au ucis.

— O să-ți povestească chiar el, acușica, cînd o să vie-ncoace. Am dat fuga într-un suflet să te întreb, din partea lui, dacă poate să te întîlnească aici, în grădină.

— Va veni, deci !... Va veni ! exclamă Bianca extaziată.

— Sigur c-o să vină, spuse bătrîna cu un oftat, geaba-i tot spun să se păzească ; nici nu vrea s-audă. Hristoase, Dumnezeule, dacă dau cu ochii de el, îl prăpădesc. Și-acu ce zici : de îndată ce n-au dat de trupul lui laolaltă cu cei de-au fost uciși, n-or să priceapă cum c-a scăpat cu viață și n-or să-nceapă să-l caute ? M-aștept să-mi bată-n ușă din clipă-n clipă și să-i văd sosind cu arma-n mînă să mi-l ia. Maica Domnului, fă o minune, Maica Domnului, și scapă-mi-l !...

Și ochii îi prinseră a lăcrima.

— Du-te și trimite-l încoace, spuse Bianca ridicîndu-se. Am să-l aștept aici.

— Acuma ? E încă ziuă, stăpînă. Nu te gîndești de fel la primejdia care-l paște ? Aci e vorba de viață și de moarte. Nu mai are ce căuta în Nauplion. Trebuie să afle un chip de a pleca dintre noi chiar mîine, în zori.

— Să plece ?...

Bianca amuți. Bărbatul care-i cucerise inima, bărbatul pe care dragostea sa îl alesese pentru tot restul vieții va pleca, va pleca atît de curînd !...

În mintea ei răsună încă o dată, cuvînt cu cuvînt, convorbirea pe care tatăl său o purtase cu Preveduros, convorbire pe care ea o ascultase dinapoia ușii, după care se pitulase ; și-a

amintit și de ura tatălui său, și de mînia turbată a francului înșelat. Dacă Sgurós ar rămîne la Nauplion, ar trebui să stea ascuns toată viața ; nu credea că un asemenea lucru ar fi cu putință. Ce fel de bărbat ar mai fi el, chibzuia dînsa, dacă ar trebui ca de-acum înainte să trăiască toată viața închis ?...

— Da... trebuie să plece... șopti într-un tîrziu pentru sine, privind cerul noptatec pe care prindeau a sclipi primele stele.

„Mîine dis-de-dimineață, gîndi ea. Așadar, nu-l voi mai revedea niciodată... niciodată !...“ Și, pentru prima oară în viață, tristețea apăsătoare și jalea amară s-au furișat în inima ei.

Încotoșmănată în broboadă și strecurîndu-se pe lîngă ziduri, doica s-a înapoiat acasă ; n-a apucat-o pe drumul către vale, de la colină ; s-a oprit o clipă și și-a aruncat privirea, peste umăr, înapoi, să vadă dacă nu care cumva s-a luat cineva pe urmele ei. Stînci, jur împrejur nu se zăreau decît stînci. A coborît la grajd ; pe Nikiforos l-a aflat dormind iepurește pe-o claie de fîn. A deschis ochii și a zărit-o venind.

— E singură ; te-așteaptă cînd o-ntuneca, i-a spus îngenunchiînd alături de el. A spus și ea că mîine în zori trebuie să pleci.

A înălțat capul, și privirile sale, nelimpezite încă după somn, au alunecat dincolo de ușa de scîndură, întredeschisă, pe nemărginirile mării și ale cerului. Privirea lui căta în depărtare ; era privirea unui om care a rupt legăturile cu prezentul și începe să trăiască în fumul distanței, al plecării.

Stihiile cețoase ale viselor îl cuprinseseră cu cîteva clipe înainte, stîrnind din nou vîrtejul acela care-l scotea din minți. A ridicat mîna și și-a pipăit fruntea legată cu o față lată.

— Nu mai mă doare atît de tare, a spus el.

Doica s-a așezat și ea alături de el și a început să vorbească. Astăzi n-a stat nici o clipă, toată ziua. În zori, cînd l-a văzut venind, l-a culcat, l-a spălat, i-a îngrijit rana și i-a privegheat somnul dintîi. La nămiezi se sculase liniștit și îi povestise în cîteva cuvinte întreaga pățanie. Ea, însă, cîntărind bine faptele, își și croise planul. I-a pus strachina cu fiertură de pasăre alături, pe salteaua de paie, și i-a spus că e mai bine să mănînce acolo, unde stă întins acum, decît să se ducă în casă și să se culce în patul său. Dac-ar veni cumva să-l caute, s-ar putea ascunde și în paie, la nevoie, pe cînd în casă ar cotrobăi peste tot și ar cerceta piatră cu piatră. După acestea, s-a înfășurat în șalul ei cel mare, a închis ușa grajdului pe din-

afară și a plecat grăbită. N-a zăbovit prea mult pe-acolo pe unde umblase și s-a înapoiat mai liniștită și mai împăcată.

— Am fost și la Sfînta Moni, i-a explicat ea, ținînd o bocceluță la subsuoară.

Sfînta Moni era un schit care se înălța pe clinul dulce al unui muncel vesel, cam la o jumătate de oră depărtare de Nauplion. La început fusese destinat femeilor, cărora, peste un răstimp de vreme, le-au luat locul bărbații. Temîndu-se de pirați, ctitorul său, Leon, episcopul Nauplion-ului și al Argos-ului, a poruncit să le mute pe călugărițe undeva mai înlăuntrul țării. Doica a dezlegat bocceluța și a scos dintr-însa o mantie tocită, un comanac călugăresc și o pereche de încălțări noi-nouțe.

— Astea-s pentru tine ; mi le-a dat Ilarion ; deseară o să vină și el pe-aici.

Era călugărul care sîrguise cu dînsul întru deprinderea buchilor dintîi. Uneori, cînd dădea prin oraș, după tîrguieli sau după vinuri noi, venea și pe la dînșii să-i vadă.

— Ce sînt astea, veșminte călugărești ?

— N-ai încotro, trebuie să pleci, că dacă te recunosc e vai și-amar de tine ! i-a spus ea posomorîtă. Afară-i prăpăd, tot Nauplionu-i în picioare. Umblă vorba cum că diavolul cela de Deliuria s-ar fi arătat iarăși în apele noastre. Hristoase, Dumnezeule, mîntuiește-ne pe noi, păcătoșii !... Da' tu ai să scapi ; o să te scoatem din oraș, îmbrăcat călugărește, pe țărm sau prin grădina de măslini... cum ne-o pica mai la-ndemînă. Mîine ai să-mi stai sus, la mitocul Sfintei Moni, pitit în bordeiul lui Ilarion. Trebuie să te lecuiești de-a binelea după urma rănii tale, sufletelule, pentru că după-aceea te așteaptă cale lungă ; ai să te duci hăt departe, devale, la Mitzithras, pe pămînturile Greciei. După cum știi, acolo trăiește Sguromallis, unchi-tu, care-i domn mare și puternic. Ți-i rudă dinspre partea maică-ti ; tu o să-i arăți inelul, iar el o să te recunoască și-o să te ocrotească de-acu-nainte. Eu m-oi ruga într-una Maicii Domnului pentru tine.

Și-a acoperit obrazul zbîrcit cu mîinile și a prins a plînge încetișor și liniștit. Era copilul sufletului său, nădejdea bătrîneților ei lipsite de bucurie. Acuma îl pierdea și... cine știe dacă-l va mai vedea vreodată.

— Nu plînge, a îngăimat absent și mîngîind-o pe părul alb-gălbui, descoperit de basmaua neagră și sărăcăcioasă, care-i

alunecase pe umeri. Nu mai plînge ; ai să vezi tu cum am să mă întorc iar aici...

— Of !... pe mine-o să mă înghită pămîntul negru pîn-atunci ! Şi, dacă ţi-oi mai aduce aminte de mine, n-ai să mai poţi decît să-mi aprinzi o lumînare la căpătîi ! Sufleţelu' maichii, sufleţel ! izbucni ea, strîngîndu-l pătimaş în braţe, ca atunci cînd era copil. Să nu mă uiţi, comoara mea, să nu mă uiţi !

Noaptea coborîse întunecată, şi ei erau tot acolo, îmbrăţişaţi şi tăcuţi. În mintea lui zbuciumată înviau acum toate poveştile pe care i le spunea ea cînd era copil ca să-l adoarmă. Înviau poveştile cu balauri, prinţese şi palate fermecate şi cu prinţul acela viteaz care călărea într-una pe calul său fermecat, înaintînd neobosit întru aflarea apei neîncepute, pe care n-o beau decît zînele din ţara de dincolo de vis...

La sorocul sosirii lui Ilarion, Nikiforos se sculase tocmai şi se gătea pentru a se duce la Bianca. Gîfîind şi bîjbîind, călugărul a pătruns în bezna grajdului, cărăuşindu-şi anevoie rotunjimile pîntecului. Trecuse mai întîi pe la vărul său, la care trebuia să doarmă în noaptea aceea. Respiraţia îi duhnea a vin. S-a aşezat şi el pe paie şi au pus la cale ultimele mărunţişuri ale plecării. Ilarion va veni dis-de-dimineaţă, o dată cu ivirea zorilor, şi-l va lua pe Nikiforos. Nu s-ar încumeta să ia o barcă de la ţărm, deoarece l-ar vedea marinarii şi ar fi primejdios. El plănuia ca Nikiforos să se strecoare, prin poarta Steria, încotoşmănat în straie călugăreşti şi încălărat pe catîrul împovărat cu cumpărături pentru schit. Dacă acolo i-ar fi oprit, lucru puţin probabil, ar fi răspuns cum c-ar fi vorba despre un călugăr bolnav, pe care-l duceau înapoi, la schit.

— Să nu vă temeţi de oameni, i-a asigurat el, nimeni nu ştie c-ai luat parte la harţul de azi-noapte... Habar n-am de ce, dar francii nu scot o vorbuliţă despre tărăşenia asta. Singurii pe care trebuie să-i tragem pe sfoară sînt iscoadele lui Preveduros, şi-acum toată lumea, începînd cu căpetenia şi încheind cu cel din urmă slujitor, e zăpăcită de apariţia lui Deliuria. Şi-apoi, ce podoabă de călugăr aş mai fi eu, dacă n-aş fi în stare să-mbrobodesc măcar zece pişicheri ?

— Dar Astritis ? a întrebat Nikiforos. Fără Astritis nu plec nici mort !

— Nici prin gînd nu-mi trece să te las să pleci fără cal, a spus doica, ai să ai nevoie de el în călătoria ta. Nu-ţi face gînduri negre, c-am avut eu grijă şi de asta. Mîine după-masă pun

șaua pe el și-l duc de căpăstru în oraș. Acolo, oftînd și plîngînd, am să-l vînd chipurile unui om, cărăușului mănăstirii, pe care Ilarion o să-l trimită în tîrg de cu vreme. O să ți-l aducă de-a dreptul la mitoc.

I-a îmbrățișat pe amîndoi.

— N-am să vă uit niciodată ! a exclamat el, cuprins de bucurie copilărească.

Dar intuiția maternă a bătrînei doici a înțeles că a și început s-o uite chiar din clipa aceea.

La vremea cînd Nikiforos Sgurós cobora către casa ibovnicei sale, casele erau zăvorîte și opaițele se stinseseră de mult. S-a strecurat prin portița aflată întredeschisă și, urmînd îndemnul doicii sale, s-a dus în fundul grădinii. Acolo a găsit-o pe Bianca așteptîndu-l pe banca de piatră.

— Ai întîrziat, l-a dojenit dînsa alintător și fără obișnuita ei semeție.

El i-a explicat pentru ce, și apoi i-a destăinuit chipul în care urma să se desfășoare fuga sa.

— E bine, i-a răspuns dînsa cu glas grav, dar spune-mi și mie : ce s-a întîmplat azi-noapte ?

Dorea să-i povestească chiar el, cu de-amănuntul. I-a povestit toate episoadele din noaptea trecută, cu entuziasmul său înaripat de nerăbdarea cu care aștepta marea călătorie. Încheindu-și povestirea, i-a spus despre fuga sa printre stîncile de pe povîrnișul colinei din nordul orașului și despre înapoierea sa acasă, la vremea cînd trîmbița suna de dimineață. I-a înlănțuit grumazul cu brațele sale molatice și a lăsat capul să i se sprijine pe umărul lui.

— Așadar, vei pleca, spuse ca-n vis, cu voce adîncă, vei pleca, și, după glasul tău, înțeleg, pricep că dorești arzător lucrul acesta. Ai dreptate, ție ți-e totuna, pe tine nu te leagă nimic, pe cîtă vreme eu... eu aș fi vrut ca dragostea noastră să înceapă de-acum înainte, dacă ar fi fost cu putință !

Glasul ei căpătase un ton de gingașă duioșie, necunoscută pînă atunci. S-ar fi părut că feminitatea și vîrsta sa, atît de fragedă, își arătau adevăratul lor chip pentru întîia oară. Pînă atunci i se arătase altfel, mai dură, mai chibzuită și mai împlinită.

— Ascultă, îi spuse peste cîtva timp, ridicînd cu vioiciune capul, lucrurile nu stau chiar așa cum umblă vestea prin oraș ;

tata l-a înşelat pe Preveduros cînd a vorbit cu el, de dimineaţă, dar eu ştiu cum s-au petrecut toate peripeţiile acestea chiar de la oamenii unchiului meu ; ţi-aminteşti doar, mi-au spus aseară, cînd erai şi tu de faţă. *Poveretti !* [1] a suspinat ea, amintindu-şi de cei căzuţi.

— Dar cum s-a-ntîmplat ? a întrebat Nikiforos.

— Că Deliuria a trimis o corabie de-a sa în apele Nauplion-ului, azi-noapte, e adevărat ; a dibuit-o o şalupă a unchiului meu, care pornise mai devreme pentru a-l întîmpina pe tata în ţinutul mlăştinos. Aragonezul ştia că oamenii lui Gaffore veneau să încaseze bani de la banca noastră. Prin urmare, s-au apropiat hoţeşte cu bărcile de locul unde tatăl meu aprinsese focul, pentru a-l găsi ai noştri, şi-au picat asupra lor tocmai cînd le preda banii. Doi dintre oamenii unchiului meu au murit în încăierare, iar tatăl meu a fost rănit. După aceea, aragonezii, care erau mai numeroşi, au înhăţat banii şi au fugit spre corabia lui Deliuria. *I. ladri !* [2] Ai noştri, doisprezece cu toţii, l-au urcat pe tata în barcă, şi-apoi, căţărîndu-se pe stîncile de pe ţărm, l-au adus înapoi, la Nauplion.

N-a şovăit să-i spună nici despre necinstea tatălui său, care-l denunţase c-ar fi înţeles, chipurile, cu oamenii lui Deliuria.

— N-am să-l iert niciodată ! a adăugat el cu asprime şi încleştînd strașnic maxilarele.

Vorbind pe şoptite, au mai întîrziat preţ de-un scurt popas de vreme, şi-apoi, în clipa în care el se pregătea să plece, l-a îmbrăţişat din nou şi l-a oprit.

— Ai putea să petreci noaptea asta aici, i-a spus sfios, sprijinindu-şi capul pe pieptul său larg şi alintîndu-se ca o pisicuţă. Te-aş ascunde mai bine decît oricine şi nimănui nu i-ar trece prin gînd să te caute tocmai aici.

— Nu se poate, trebuie să părăsesc oraşul chiar cînd se deschide poarta de fier. Rămîi sănătoasă !

L-a tras stăruitor alături de ea şi l-a făcut să se aşeze din nou pe banca de piatră, ameţindu-l cu răsuflarea ei caldă şi parfumată ca tămîia. Şi, în clipa cînd se despărţeau pentru totdeauna, l-a mai reţinut o dată şi i-a spus :

[1] Săracuţii ! (Lb. ital.)
[2] Hoţii ! (Lb. ital.)

— În desagă vei găsi un mic dar de la mine. Păstrează-l. Îţi va fi de folos în timpul călătoriei.

Mai sus, pe povîrnişul colinei, Nikiforos s-a oprit şi a deschis desaga ; a găsit în ea zece galbeni înfăşuraţi într-o năframă roşie, de mătase.

„Ştie că sînt sărac, gîndi el cu amărăciune, dar nu-i nimic, nu vreau s-o mîhnesc, şi-apoi, mi i-a dat din toată inima..."

Capitolul VI

CEA DINTÎI ÎNTÎLNIRE CU LUMEA

Din pricina unor vise fără noimă şi a ciudatelor coşmaruri care-l hărţuiau necontenit, tresărea prin somn, deschidea larg ochii şi bîjbîia în întuneric. A doua zi de dimineaţă nu şi-a mai amintit prea bine tot ceea ce visase, dar impresiile stărţuiau, înspăimîntătoare, ca şi cînd ar fi trăit aievea clipele acelea, într-o lume demonică, vrăjită de puteri groaznice şi neomeneşti. De vreo cîteva ori a deslusit o figură oarecare, pe care parcă o mai văzuse o dată, mai demult, dar nu ştia nici unde, nici cum. Era un chip de femeie, care se apropia de el, încet, încet de tot, cu un zîmbet palid înflorit pe buze.

„Cine ? Cine-ar putea să fie ?" se întreba în somn, zbuciumat şi îndurerat de faptul că n-o putea recunoaşte. Era tînără, înaltă şi înfăşurată într-o mantie largă, de culoarea mării, şi braţele ei, acoperite de mînecile de stofă albă şi moale, se întindeau către el chemîndu-l parcă, sau cerîndu-i ajutor. Ceva mai înapoi, iscîndu-se din ungherul întunecat şi umed al unei încăperi scunde, chipul lui Preveduros zîmbea sarcastic şi viclean, privindu-l în tăcere.

Vîntul puternic, care sufla tehui, împresura în neguri de ceaţă fumurie nălucirea aceasta nefirească. Apoi se făcea că se încălăra pe-un cal nărăvaş şi alerga în tropote pe-un drum, pe care nu-l putea vedea din pricina înălţimii la care se afla. I se părea că potcoavele calului nu atingeau pămîntul şi că-l luase un nor smolit şi mătăhălos, un nor aducător de furtună. A cercetat fugarul şi şi-a dat seama că nu era Astritis, ci un alt cal,

negru ca pana corbului și alunecos ca un țipar, care sforăia zgomotos și avea ochii rotunzi și învăpăiați ca doi cărbuni aprinși. Vîntul îi șuiera pe la urechi și tropotul se înteța ca un vîrtej drăcesc în noaptea plină de zgomote !...

Zgîlțîit de fiori și cu respirația tăiată, s-a scuturat din somn și, întinzînd mîinile pentru a se sprijini de ceva, a deschis ochii și a tras cu urechea. Afară se stîrnise, într-adevăr, un vînt năpraznic. Alături de el, se auzea răsuflarea liniștită a doicii, care dormea pe aceeași legătură de paie. Nu voise să-l lase singur în noaptea aceea și venise să se culce alături de el. După o scurtă zăbavă, a simțit-o perpelindu-se și, după ritmul schimbat al respirației, înțelese că s-a trezit și ea.

Apoi, s-a auzit un ciocănit în ușa de scîndură. Nervos, Sgurós a vîrît grabnic mîna în paie să scoată cuțitul, dar glasul liniștit al doicii l-a oprit.

— E Ilarion ; se face ziuă.

Bătrîna s-a ridicat de pe saltea și s-a dus să tragă zăvorul. Treaz și el, Astritis lovea podeaua cu copita. Neputînd scăpa de sub cîrma buimăcelii viselor, Sgurós privea fără a putea pricepe o iotă din tot ceea ce se petrecea în jurul său. Călugărul a legat catîrul de-un par de lîngă ușă și a intrat în grajd, strănutînd strașnic.

— Bună ziua, oameni buni ! Uite că veni și iarna !

Prin ușa întredeschisă se zărea cerul albăstrit de zorile vineții. Jos, marea se zbuciuma și mugea.

— Să te îmbraci bine și pe dedesubt, spuse doica, întorcîndu-se către singurul ei copil. Hristoase, Dumnezeule, pe ce vreme păgînă îți fu dat să pleci !

Îl hrănise încă de mic cu visul că odată și odată, cînd se va înălța flăcău și-i va suna ceasul, îl va porni într-o călătorie îndepărtată. Era copil de viță aleasă și nu se cădea ca un asemenea vlăstar să mucezească într-o colibă sărmană ca aceasta. Se va duce, de bună seamă, să afle urma unchiului său, care era un om înălțat în cinuri și-n putere, pe pămînturile Greciei.

Ori de cîte ori îi povestea despre lucrurile acestea, doica își închipuia că ele sînt departe, foarte departe... Acum, însă, cînd copilul sufletului său crescuse, gîndul acesta îi frigea inima. Treptat-treptat, o dată cu scurgerea vremii, povestea cu călătoria și cu unchiul atotputernic se preschimbase în basm. Bătrîna îl amăgea fără gînd rău, flăcăul se obișnuise a o as-

culta, iar acum, fapt cu totul neprevăzut, ițele poveștii se cereau grabnic dezlegate.

După ce-au aprins opaițul și au zăvorît ușa, puseră la cale ultimele rînduieli acolo, în staul.

Ilarion, care se trezise înainte de a-și împlini somnul, căsca de zor, și cum ședea proptit în colț, cu capul plecat pe pernă, așteptîndu-i să se pregătească, l-a furat somnul. Sforăitul său a zguduit hardughia pînă la ceasul cînd s-a luminat de-a binelea, iar Sgurós, cu mantia pe el și cu capul înfofolit, încărca pe catîr boccelele în care se aflau sabia grecească, pieptarul, cizmele și cămașa cu tîmbar.

A încălecat pe catîr și s-au pornit tustrei deodată. Departe, înapoia uriașei stînci mohorîte, cerul prinsese a se împurpura și cîțiva nori mari, precum și alții, de-un galben-fumuriu, se călătoreau tehui, sub tării. Jos, într-afunduri, marea adîncă și spuzită de solzi argintii și neastîmpărați se vînzolea neistovită și se năpustea asupra țărmului, măcinîndu-l cu întețită și stăruitoare mînie. Ilarion a dat să spună ceva, dar vîntul i-a furat vorbele și i le-a risipit. Covîrșită de jale, doica mergea alături de ei, în tăcere.

Odată ajunși pe clinul domol al povîrnișului, lumina zilei s-a mai limpezit ; un nor alunecase dinaintea soarelui, dezvelindu-l. Undeva departe se auzea toaca, iar din dreapta, din înaltul foișorului cel mare, trîmbițele prinseră a răsuna puternic, trezind orașul.

În scurtul popas care a urmat, doica s-a prăbușit cu brațele larg deschise asupra copilului, pentru a-și lua rămas-bun. El s-a aplecat din șa, și-au rămas astfel, îmbrățișați și plîngînd în tăcere, vreme îndelungată. Ilarion s-a oprit alături pentru a-i aștepta, dar, văzînd că vremea trece, le-a amintit că ar fi mai potrivit să iasă printre cei dintîi pe poartă. Atunci s-au despărțit. Sgurós a simțit mîna tremurătoare a măicuței sale adoptive strecurîndu-i ceva în sîn. Ghicind că erau bani, a dat s-o împiedice, dar ea i-a acoperit ușurel gura cu mîna și i-a șoptit rugător la ureche :

— Dacă mă iubești !...

I-a cuprins mîna și i-a sărutat-o.

Și, în timp ce cobora drumeagul acela de pe povîrniș, care scurta drumul, larma orașului a început a se înălța vesel, slobozită parcă după coșmarul nopții. Ici-colo, băteau clopotele bi-

sericilor şi un stol de albatroşi zbura deasupra ţărmului scînteietor. A înturnat capul şi, departe, hăt, a zărit-o pe bătrîna sa doică ; încremenise acolo şi îl urmărea cu privirea din înaltul unui stei de stîncă. Braţele îi atîrnau moi pe lîngă trup şi vîntul îi flutura broboada cînd într-o parte, cînd în cealaltă, ca pe-o aripă frîntă. A înălţat dreapta şi i-a făcut semn cu năframa, pe care a dus-o la ochi apoi. Cu inima sîngerînd de jale, i-a răspuns şi el, şi a cuibărit chipul acela atît de scump în lacriţele sufletului său, ca şi cînd un glas tainic i-ar fi spus că n-o s-o mai vadă niciodată.

Coborînd către vale, a trecut prin faţa casei lui Kafuris, dar obloanele ferestrelor erau încuiate, semn că acolo oamenii nu se sculaseră încă. Numai dinapoia gardului se înălţa glasul de păsărică fără griji al tinerei grecoaice, care murmura un cîntecel şi stropea sau săpăligea prin grădină. Cătînd către fereastra Biancăi, şi-a amintit de întîlnirea lor dintîi, de nopţile lor de dragoste, de seara trecută...

„Doarme, se gîndi el, măicuţa priveghează lăcrimînd, hulubiţa mea huzureşte..." Constatarea aceasta i-a trecut prin minte cu totul întîmplător şi însoţită de-un zîmbet cuviincios, apoi gîndurile i-au alunecat degrabă aiurea, luate de aripa vîntului, care se zbenguia buiac pe cărări. Una cîte una, punţile care-l legau de locurile acestea şi de trecutul său se prăbuşeau pe rînd şi, aidoma păsăruicii care-şi ia zborul o dată cu zorile, inima lui se avînta către viitor, către călătoria cea mare, ale cărei poteci prinseseră a se despleti chiar de pe-atunci înaintea sa.

În curînd s-au amestecat cu mulţimea. Trăgînd catîrul de căpăstru şi salutînd cîţiva cunoscuţi, Ilarion mergea înainte, privind cu luare-aminte cînd către poartă, cînd asupra forfotei dimprejur. Faptul că nici unul dintre trecători nu-l băgau în seamă în mod deosebit l-a mirat pe Sgurós ; i s-ar fi părut mai firesc ca toată lumea să-l privească bănuitor. La ultima crîşmă, aflată în preajma porţii de fier, călugărul n-a mai putut ţine piept ispitei şi, oprindu-se, a strigat să i se aducă o ulcică de vin.

„Acu-mi face pocinogul ! " gîndi tlăcăul nemulţumit şi cătînd cu nelinişte la lumea care se dădea în lături la trecerea dobitocului. Oştenii forfoteau pretutindeni, atît în lungul zidului, cît şi în preajma porţii.

Un băiat de prăvălie, zbanghiu și jegos, i-a adus vinul lui Ilarion ; călugărul l-a gustat, a strîmbat din nas a nemulțumire și, cît ai clipi, s-a și înfiripat o ceartă din pricina vinului prost.

De ce i-au adus tocmai lui, un mușteriu atît de vechi, prăpăditu-ăsta de *Varniotico* ? Nu știau că are gusturi subțiri ?

— Cele noi n-au ieșit încă, lămuri zbanghiul, zgîindu-se cu un singur ochi la Nikiforos.

Cum n-au ieșit ? Tocmai lui, care-a băut aseară un *Grezi* pe cinste, la Vracotripi, s-au găsit să-i spună ?...

— Cunoaștem noi poșirca lui Vracotripi ! E botezată și răsbotezată !

Între timp, Ilarion a sorbit vinul dintr-o singură înghițitură, a plescăit din limbă de plăcere și, după ce-a plătit, a prins catîrul de căpăstru. În sfîrșit, porneau ! Dar n-au apucat să se urnească bine din loc, și călugărul s-a oprit din nou, chiar în fața porții, de data aceasta, pentru a controla chinga și tarhatul catîrului, chipurile. Oștenii îi priveau.

„Ce tot moșmonește netotu-ăsta ?“ se întreba Nikiforos, întărîtat de supărare. Gîndind mai cu temei, și-a dat seama că toate tărășeniile astea nu erau altceva decît vicleșuguri anume, și mai dinainte ticluite, cu rostul de-a face ca fuga lor să pară un lucru cît se poate de firesc.

— Loc ! Faceți loc ! porunci o voce în limba francilor și, o dată cu acestea, un ostean împunse catîrul în crupă.

Frîngîndu-și șalele în temenele și risipind de zor salutări și zîmbete tuturor oștenilor din garnizoana orașului, Ilarion se oprise anume într-un loc în care șederea lor împiedica trecerea celorlalți.

— Dă-i drumu-înainte ! Înaintați odată, ce naiba ! striga un sergent din spatele lor.

Odată trecut de zidurile orașului, precum și de șanțul și de puntea suspendată, Nikiforos răsuflă ușurat. Orice s-ar spune, zăbava aceasta îi cam oprise bătăile inimii !

Și, fără a scoate un cuvințel, au mers așa o bună bucată de vreme. Răbufnind anapoda, în iureșe neașteptate, vîntul stîrnea praful și pietricelele drumului. Acoperit de stînca aceea mătăhăloasă și întunecată, soarele întîrzia să-și arate chipul. Răspunzînd din cînd în cînd bineților țăranilor, care zoreau de sîrg către oraș, înaintau tăcuți, prin lumina vineție a dimineții. Trecînd pe lîngă dînșii, călugării franci

se uitau cu priviri dispreţuitoare la Ilarion, care trăgea de zor de căpăstrul catîrului şi psalmodia troparele Învierii în barbă. Urmat de un scutier, care purta scutul şi lancea cu flamură a stăpînului său, plin de prestanţă, cu larga şi alba sa mantie, pe umărul căreia era brodată o cruce roşie, un cavaler al Ordinului sfîntului Ion, încălecat pe-un cal îmbrăcat în carapace de fier şi cu hamurile daurite, le-a tăiat drumul, privindu-i cu o strivitoare severitate din înaltul şeii.

— Prea din cale-afară au umflat heruvicul frîncii ăştia ! observă Ilarion, dînd frîu slobod mîncărimii de limbă, care prinsese a-l îmboldi cam de multişor. Nu li-i de-ajuns că ne sug şi măduva din oase, se mai sumeţesc şi din privire, ca şi cînd noi am fi hoţii, şi ei stăpînii !

Dar gîndurile lui Sgurós zburau într-altă parte.

— Unde se află Mitzithras ? Într-acolo ? întrebă el, arătînd spre răsărit.

— Ce tot spui tu acolo, măi, băiete ! Habar n-ai încotro trebuie să mergi ?... Mitzithras e-napoi ; tu arăţi într-o parte, iar ea-i dimpotrivă ! Află că-i tocmai în Lacremonia, după munţii ceia din vale.

— Dar Lacremonia asta ce ţară-o mai fi ?

— Iartă şi-ajută, Hristoase !... Apăi, după cum se vede treaba, tu nici n-ai apucat să ieşi ca lumea din găoace, măi, băiatule ! Auzi, ce ţară-i Lacremonia !... Păi, Lacremonia-i un oraş ca şi Nauplion, sau Argos, măi, flăcăule ! He, he ! De-abia după ce-i străbate olaturile kirei Zambea Villehardouin ai să dai de Mistra. Aşa-i spun frîncii Mitzithrei.

Îşi reluaseră drumul. Ruşinat de grosolana sa neştiinţă, Nikiforos se înroşise şi, potrivit obiceiului său, întorsese ruşinea spre supărare.

— Despre ce „Zambe" şi „Mistre" tot trăncăneşti acolo, călugăre ? Mie nici nu mi-a ajuns la urechi aşa ceva.

Ilarion s-a crucit într-ascuns. „Ehei, pe pruncul ăsta neajutorat ar trebui să mi ţi-l mai dăscălesc eu oleacă, pentru a i se coace mintea de bărbat şi a putea prinde cu nădejde toiagul drumeţiei ! Da, da..."

— Ian ascultă, ştii tu oare cine domneşte acu în Morias ?

— Preveduros.

— Ciinee ?

— Preveduros.

— Mîntuieşte-ne, Hristoase ! Geaba te-nvăţai carte atîţia ani de zile !...

— Ia ascultă, Ilarioane, se răsti Sgurós plictisit, cartea şi înţelepciunea ta-s scrise pe pingeaua cizmei mele ! Astea-s îndeletniciri zadarnice şi scîrboase, croite pe măsura notăraşilor, a popilor şi călugărilor, ori a altor sărăntoci, care tocesc terfeloagele tot aşa cum rod moliile urzeala ţărănească. Preţul meu stă în mîini. Am pumnul zdravăn şi braţul de criţă. Ca să-mi croiesc drumul, mi-i de ajuns atît.

— Adică noi, călugării, ai vrea să-mi spui mătăluţă, n-am fi de folos nimănui, aşa-i ?

— N-am spus că n-are nimeni nevoie de voi, ci că sînteţi de nimic ! Dar, fii pe pace, n-am spus aşa ceva despre călugării de felul tău, ci despre cei care zac în chiliile celea mucegăite şi zgîrie toată ziua hîrţoagele, şi izvodesc letopiseţi şi alte năzdrăvănii de-acestea. Ţie-ţi place vinul bun şi mîncarea aleasă ; cu tine-i altceva, tu eşti alt soi de călugăr.

— Apoi, dacă vrei să ştii, află că va să vie şi-o vreme la care cei ce ştiu a rotunji bucoavna meşteşugit adusă din condei vor fi mai la vedere decît cei ce-şi croiesc drumul cu spada, cum zici tu.

— Numai de n-aş ajunge să trăiesc asemenea vremuri muiereşti, c-atuncea ştiu şi eu că toată lumea asta, în care trăim acum, ar fi prăpădită numai de nişte păduchi jugăniţi, ca d-alde dumnealor. Ptiu !

Între timp, Nauplion rămăsese destul de departe în urma lor şi, ajutaţi de vîntul din sud, care-i împingea din spate, prinseseră să urce dealul.

— Şi cine spuneai că-i stăpîn în Morias ? întrebă flăcăul.

— Kira Zambea, fiica răposatului messer Guillaume de Villehardouin.

— Mda, ştiu... de bună seamă c-o fi vreo babă scrîntită şi cu barba ţepoasă ; dacă ţine în stăpînirea ei o ţară întreagă, numai femeie nu poate fi...

— Aşa o fi, dar vezi că asta-i tînără, fiule, şi se spune că-i frumoasă foc. Şi-apoi, nici nu conduce Principatul de una singură. Messer Floran d'Heneau, soţul ei, e un viteaz cavaler din Flandra, care nu-i decît oleacă mai înălţat în vîrstă ca măria-ta.

— Şi cam pe unde-mi stau toţi ipochimenii aceştia despre care mi-ai vorbit pînă acum ?

— Păi, unde-ar putea să hălăduiască, dacă nu la Andravida, care-i cetatea de scaun a Principatului, sărmane!

Cam asemenea vorbe și altele asijderi schimbau între dînșii cei doi drumeți în timp ce urcau către stîncile profilate în linii rotunjite, care cuprindeau în căușul palmei giuvaierul iscusit durat al micuței mănăstiri și al bisericii sale. Cînd au ajuns la strungile și la grădinile aflătoare sub zidurile sale, soarele se înălțase hăt bine pe cer, dar ei n-au răzbit pe sub poarta boltită, ci, lăsînd-o în dreapta, și-au continuat drumul urcînd pe-o cărare care răzbea la o colibă aflată ceva mai sus. La această colibă oblicise Ilarion c-ar fi locul cel mai nimerit pentru ascunzătoarea lui Nikiforos.

Ar fi fost ușor, desigur, să-l ducă și la mănăstire, dar se temea de limbile flecare ale celorlalți călugări.

— Nici unul dintre dînșii n-a cercat să urce la colibă pînă acum, i-a spus el protejatului său. În afară de mine și, din cînd în cînd, de ciobanul mănăstirii, nimeni nu se arată pe-acolo. Ciobanu-i omul meu de credință; eu i-am dat poruncă, și de bună seamă că ți-a și rînduit un pătucean, și frupt, și apă pentru o zi. Mde, o să fie olecuță cam la popreală, dar, oricum ar fi, tot mai bine-i acolo decît în temnița lui Preveduros.

Nu, pe Sgurós nu-l supăra de fel lucrul acesta; se obișnuise cu singurătatea încă de cînd era de-o șchioapă. Astfel stînd lucrurile, s-a chivernisit cum a putut mai bine în coliba călugărească, și apoi, culcîndu-se cu fața-n sus pe saltea, l-a lăsat pe Ilarion să-i schimbe pansamentul pe care-l avea la cap și, în cele din urmă, rămînînd singur, a închis ochii.

Rana îl durea și îl frigea al naibii și, pe deasupra, din pricina nopții rele pe care-o petrecuse, a trezitului de cu dimineață și al scurtei călătorii, îl cuprinseră fierbințelile. Vremea potrivnică se înrăutățea din ce în ce mai mult și se temea că nici a doua zi nu va putea porni mai departe. Vîntul sufla neliniștit din cînd în cînd, iar răsuflarea lui umedă pătrundea prin crăpături înlăuntrul colibei; petrecîndu-se rînd pe rînd, norii pribegi mohorau soroacele zilei. Către nămiezi a simțit o mînă clătinîndu-l din amorțeala care-l cuprinsese și, deschizînd ochii, a zărit un cap cu părul aspru, mițos ca lîna și neobișnuit de lung, aplecat asupra sa. A crezut că are a face cu o rămășiță a necurmatelor sale năluciri din somn, cu vreunul dintre chipurile acelea înspăimîntătoare care-i frigeau pleoapele în

timpul peripeţiilor fără de sfîrşit. Dînd să se răsucească pe-o coastă, auzi glasul omului, un grai potolit, de ţăran, care-i spuse :

— Eu îs ciobanul. Ce ţi-i cu trebuinţă ?

I-a făcut, sau a crezut că i-a făcut, semn că nimic, şi apoi vîrtejul viselor l-a cuprins din nou în hîrjoana lui ameţitoare. Cînd a redeschis ochii, şi-a dat seama, plin de uimire, că se făcuse seară şi că gîndurile nu-i mai sînt atît de tulburi. În genunchi, alături de dînsul, un om cu chip de bătrîn binevoitor, îi spunea că Astritis se află în afara oricăror primejdii, în staulul mănăstirii. Vîntul încetase, şi miroazna pămîntului reavăn răzbea răcoroasă prin uşa întredeschisă.

— Plouă ? a întrebat el cu o nelinişte fără temei şi rotunjind ochii din cale-afară.

— Da, i-a tras o ploaie subţirică ; vremea-i apăsătoare.

Pentru întîia oară în viaţa lui, s-a simţit pustiit şi departe de cuibul casei lor, pe care-o încălzea cu prezenţa ei inima de măicuţă duioasă a doicii. În chenarul împîclit al uşii, s-a iscat o umbră întunecoasă, care a acoperit-o în întregime, şi s-a auzit glasul gîfîit al lui Ilarion, care spunea :

— Nu care cumva să-mi aprindeţi opaiţul ! Frîncii ţi-au descoperit fuga şi cotrobăie oraşul să-ţi prindă urmele !

Capitolul VII

LA ÎNCEPUTURILE MARII CĂLĂTORII

Toamna botează din nou olatul pîrjolit de răsuflarea arzătoare a verii. La sorocul acestei vremi cerul străluceşte, scăldat în limpezimile sale dintîi ; într-amurg, cînd prinde a se lăsa seara, pămîntul slobozeşte o miroaznă puternică, grasă şi răscoaptă ; iarba veştedă prinde a încolţi pentru ultima oară, copacul uscat străluceşte cu blîndeţea unui heruvim înlăcrimat.

Astfel i s-a arătat a fi lumea lui Nikiforos Sgurós a doua zi de dimineaţă, cînd a ieşit din coliba călugărească. Ilarion abia-abia mai ţinea frîul lui Astritis, care-l aştepta dînd din cap, ca şi cum l-ar fi salutat. Aromind a tămîie, o boare răco-

roasă se înălța din largul cîmpului, asupra căruia dogorea soarele. Prinzînd frîul, flăcăul sări în șa.

— Cu bine ! îi strigă călugărul.

Dar, din pricina depărtării, glasul său, care a mai rostit ceva, a rămas în urmă, părînd a zbura peste umăr, deodată cu mantia și cu aducerile-aminte, ca și cum ar fi vrut să nu stînjenească drumul călărețului care tropotea grăbit, către vale. Abia schițat, gestul de rămas-bun s-a mistuit în aer, iar el n-a mai făcut altceva decît să-și îndese gluga pe sprîncene, pentru a nu-i fi luată de vînt și pentru a-i acoperi oblojeala de pe frunte. La început a prins a coborî coasta lină a dealului de-a dreptul, apoi, ispitit de dorința de-a gusta din plin tot largul nemărginirii, a dat frîu slobod fugarului. Tropotea de sîrg către miazănoapte, lăsînd în urma lui și țărmul cu smîrcurile, cu plopii și cu stufurile, în umbra cărora se tupilase Kafuris mai deunăzi, și amintirea Biancăi, și traiul pe care-l dusese pînă atunci. Ocolind muchea lată și albăstrie a golfului, drumul a luat-o fără de veste de-a curmezișul, îmbrățișînd țărmul și, ca și cum tipsia uscatului s-ar fi răsucit sub copitele într-aripate ale lui Astritis, în curînd s-a aflat departe, hăt, față-n față cu Nauplion.

Îl zărea îndepărtîndu-se la stînga sa, ștergîndu-se la orizont și rămînînd posomorît, ca o scorpie care se tîrăște neîncrezătoare în umbra umedă a stîncilor. Rămînea înapoia umărului său și, deodată cu el, rămîneau și aducerile-aminte ale ceasurilor grele, și peripețiile urmăririi, și asaltul din timpul nopții, și fuga din cursul dimineții. Sfaturile lui Ilarion îi stăruiau în gînd : „Nu care cumva să mi te crezi scăpat din lațul primejdiilor ce te pasc înainte de-a fi părăsit ținuturile ducatului Nauplion-ului și ale Argos-ului. Preveduros se va face luntre și punte pentru a te găbui. Nu înceta a te păzi și a fi cu ochii-n patru nici după ce vei pătrunde în Principatul Villehardouinilor. Prinzînd de veste că Deliuria a ridicat ancora și a pornit în larg, frîncii au prins curaj ; pentru a-ți da de urmă... că ești cîrdășit cu dînsul și au tot interesul să-ți facă de petrecanie oriunde te-ai afla..."

Toate lucrurile acestea erau uitate acum... Venind în rafale repezi și scurte, vîntul îi răcorea fruntea și în fața lui munții Mezareei îl așteptau cu brațele deschise. Trestiile solzoase se aplecau asupra micilor movile de pămînt o dată cu adierile de dimineață ale întinsului mării. Odată ajuns aici, s-a întors

și a privit pentru ultima oară Nauplion-ul, care acum se scăldă în umbra deasă a stîncilor, împungînd tipsia strălucitoare a mării cu pintenul răsucit al periferiei. Scăldată în soare, cetatea care crește din mare [1] se înfășura în mantii de purpură învăpăiată. Întorcînd capul, lăsă totul în urmă și nu-și mai îndreptă privirea decît înainte, numai înainte !

Pînă atunci nu întîlnise decît foarte puțini trecători : erau obișnuiții orelor de dimineață, aceeași pe care-i văzuse și cu o zi înainte, cînd ieșise din Nauplion împreună cu Ilarion. Țărani care se duceau să-și are ogoarele, mici negustători de mărunțișuri cu catîrii împovărați de țesături și doi-trei tîrgoveți, fuduli și plini de ifose, îmbrăcați în laibăre lungi și cu capetele împodobite cu pălării de bumbac. Acoperiți cu broderii bogate, călătoreau încălărați ca femeile pe catîri. Ușor de recunoscut după haina lui bălțată, un măscărici, cu o barbă foarte stufoasă și sălbatică, zorea către Nauplion, călare pe-un măgar prăpădit. Mergea cîntînd încet și mulțumit, cu o voce răgușită, în limba francă, și gura-i văduvită de dinți se lărgea ca o rană. În ciuda copilăreștii sale seninătăți, Sgurós era mulțumit că nu se întîlnise cu oameni înarmați. Sfaturile lui Ilarion îi răsunau încă în urechi. Marea se ascunsese undeva înapoia sa, cîmpia rămăsese în urmă, iar el înainta strîngînd frîul în pumni, în umbra răcoroasă și viorie, și urcînd de sîrg drumul de munte. Boarea sărată a mării se risipise, și mireasma dulce a cimbrișorului se ridica în aer. Hățișurile tufanilor se înghesuiau atît în dreapta cît și în stînga sa. Un stol de porumbei sălbatici îi zbura deasupra capului.

Către prînz, simțind că foamea îl împunge cu strășnicie, dezlegă traista fără a se opri din mers și, după ce scoase dintr-însa niște *mizitră* [2] proaspătă, pe care i-o dăduse călugărul, își tăie un coltuc de pîine de grîu de la mănăstire și începu să mănînce. Inima îi era ușoară, sîngele îi furnica voluptuos în venele tinere, zvîcnind puternic și țîșnind parcă pasul cu mersul ritmic al lui Astritis. Deslușind, trezindu-se în el ceva asemănător poftei de cîntec, zîmbi fără motiv și continuă să mănînce fredonînd ușurel. Prin mintea lui se perindau *contaccele* [3]

[1] E vorba de fortăreața Burdzi, construită la mică distanță de oraș, pe o stîncă din mijlocul mării.

[2] Brînză lute.

[3] Arii bisericești.

învățate în copilărie de la doica și de la singurul său dascăl. Între timp, așa cum se întîmplă după primele ploi vremelnice, ziua începu să se încălzească, iar răsuflarea lui Astritis să se îngreuieze. Gîndind că nepreţuitul său fugar este încercat de sete, cercetă mecanic împrejurimile, pentru a da de urma vreunui izvor în uscăciunea aceea atît de firească regiunilor de munte.

Locurile îi erau cu totul necunoscute. Nu se îndepărtase niciodată atît de mult de ţinutul său de baştină, şi uimirea simplă care-l cuprindea îl făcea să-şi închipuie tot felul de întîmplări legate de greutăţile neaşteptate ale unei mari călătorii. „Trebuie să întreb pe cineva, gîndi el, pe vreun trecător..." Da, așa era, dar de-un cîrd de vreme nu mai văzuse nici un călător ; drumul pustiu, care se tîra şerpuind înaintea lui, cotea pieziş şi se înfunda undeva, hăt, la subsuoara muntelui necunoscut. Cel dintîi neajuns întîlnit în calea sa îl supără cu-atît mai vîrtos cu cît, de-acum înainte, setea începu a-l chinui şi pe el. N-avea la dînsul decît plosca pe care i-o aninase de centură Ilarion. A ridicat-o la gură şi a băut, dar leacul s-a dovedit a fi mai rău decît răul însuşi, căci peste puţină vreme setea i s-a înteţit şi mai abitir. Aidoma unei adevărate inspiraţii divine, un gînd i-a luminat mintea : „Voi lua urma copitelor cailor, şi pe unde voi vedea că se abat către munte, pe-acolo voi merge şi eu. Nu pot duce decît către un izvor."

S-a aplecat în şa şi a prins a cerceta drumul. Nici o urmă ! Ploaia din timpul nopţii spălase bruma de pămînt aflătoare pe potecă, iar soarele o uscase. „Ghinion peste ghinion ! gîndi el, încleştînd dinţii în ciudă. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-l întreb pe vreun călător, cel dintîi pe care-l voi întîlni !" Nici nu încheiase bine gîndul acesta, cînd din urma sa răzbiră, auzindu-se limpede, tropote de cai. Prins fără de veste în mrejele unei spaime instinctive şi întunecate, struni pripit frîul lui Astritis. Era vorba oare numai despre ritmul grăbit al tropotelor care se apropiau, sau de presimţirile atît de neliniştitoare ale lui Ilarion ? Cine ştie ? Şi-a aruncat privirile peste umăr, în urma sa, dar nu se zărea nimeni : călăreţii nu dăduseră colţul povîrnişului. Căutînd în mod mecanic un ascunziş mai la îndemînă, privirile i se opriră asupra unui pîlc de platani pitulat în vîlceaua aflată în dreapta sa. Trăgînd stăruitor de stînga frîului, Astritis se şi întoarse într-acolo. Dîndu-i frîu slobod, părăsi poteca şi prinse a coborî tropotind

către vîlcea. Aici îl aştepta o surpriză plăcută. Dincolo de perdeaua galbenă şi dantelată, alcătuită din frunzişul pălit al copacilor, înălţîndu-se de la subsuoara unei stînci, în cinul vîlcelii, se afla un ştei asemănător unei căpăţîni. În preajma lui păşteau pe îndelete trei cai priponiţi. Deodată cu ei, i-a zărit şi pe cei trei călăreţi, care descălecaseră de curînd şi se aflau acum lîngă izvor. În aceeaşi clipă, de aproape de tot, din susul drumului, prinse a se auzi zgomotul tunător al unor cai, care trecură ca fulgerul mai departe. Strecurîndu-şi privirile printre ramuri, zări doi sergenţi. Lucrul acesta nu-i produse nici o bucurie. Călătoria unor sergenţi nu e, desigur, un lucru uimitor, dar graba aceea şi, vezi bine, tropotul acela stîrnit în inima muntelui... Nu păreau a urmări ceva anume. Bucuros că n-a dat nas în nas cu dînşii, răsuflă uşurat şi se întoarse către străinii de lîngă izvor.

Şi aceştia erau tot franci. Şedeau nepăsători, ca narcotizaţi, în umbra neclintită şi aromitoare a nămiezilor şi a rămurişului. Doar o bătaie de suliţă îl mai despărţea de bulboaca izvorului şi de străini. Unul dintre ei odihnea pe-o stîncă scundă, celălalt şedea alături de el în picioare. De jur împrejur se statornicea liniştea adîncă şi netulburată a muntelui. După o îndelungă şovăială, într-un tîrziu, prinse a coborî, cu Astritis, clina domoală a povîrnişului. Se vede treaba că nu l-au zărit, sau că prea puţin le-a păsat de sosirea lui, deoarece n-au întors nici capetele măcar. Pe măsură ce înainta, îi deosebea mai cu luare-aminte. Şi-a dat seama de la început că purtau săbii. Cel care se odihnea părea un flăcău de cel mult douăzeci şi cinci de ani. Se purta cu capul descoperit, iar zaua glugii îi alunecase unduind uşor pe spate. Şedea cu cotul proptit în genunchi şi cu obrazul subţiratic şi de-o paloare diafană sprijinit în căuşul mîinii drepte. Între picioarele acoperite de zaua deasă ca năvodul se afla scutul său, un scut mare cît jumătatea unui stat de om. Smaltul culorilor sale strălucea proaspăt în umbră. O cruce albastră, cu braţele late, împărţea suprafaţa albă a cîmpului în patru. Pe cel de-al doilea, Sgurós nu-l vedea decît de la spate : şedea în picioare şi trebăluia ceva pe lîngă rîuşor. Zaua îl acoperea în întregime, iar capul pleşuv îi era acoperit de-un coif ţuguiat. Sgurós, care cunoscuse, încă din copilărie, destui franci la Nauplion, ştia că acestora nu le e prea plăcut prieteşugul localnicilor, fie ei tîrgoveţi sau oameni din norod. Păstrau întotdeauna o distanţă dispreţuitoare. Pe aceştia doi

i-a măsurat de la prima aruncătură de ochi. Cel care ședea jos era un cavaler ; cel din picioare, scutierul său.

— Cu plecăciune ! rosti el cu glas limpede, curajos și netulburat, cînd se află în apropierea lor.

Surprins, scutierul s-a întors brusc, l-a cercetat mirat din privire și nu i-a răspuns. Cavalerul, care părea cufundat în gînduri sau cuprins de nostalgii, a înălțat liniștit privirea și a clătinat capul, răspunzînd în tăcere salutului. Aidoma culorii crucii de pe scut, ochii săi erau albaștri.

Clipocitul pîrîului, care șerpuia printre pietre, l-a atras numaidecît pe Astritis. Descălecînd, Nikiforos a îngenuncheat și a băut cu nesaț, alături de cal. Cei doi străini nu scoteau o vorbă. Cînd puiul de grec s-a înălțat în picioare, a băgat de seamă că scutierul mîngîia mînerul săbiei, privindu-l pe furiș, cu coada ochiului. Prins din nou în mrejele contemplării sale, tînărul cavaler rămăsese nemișcat și părea a fi uitat cu totul de prezența străinului. Locul era frumos, liniștit și răcoros. Ah, ce plăcut ar fi să te poți culca oleacă sub copacii ăștia falnici și, împreunîndu-ți degetele sub cap, să-nchizi ochii pe jumătate și să te dai huzurului măcar cîteva clipe !

Dar nu era chip, trebuia să urmeze șartului călătoriei... „Departe, cu cît vei fi mai departe de olaturile ducatului nostru, cu atît ți-a fi mai cu priință !" îi spusese Ilarion. Orice zăbavă se însoțea cu primejdia și trebuia s-o pornească vrînd-nevrînd mai departe. Suspinînd în taină, mîngîie ceafa lui Astritis și începu să strîngă chinga. În aceeași clipă, scutierul, un bărbat înalt și cu mustața pleoștită, a întins mîna, făcîndu-i semn să se oprească.

Sgurós observase că de cîteva clipe privirile străinului îl cercetau cu sporită dorință pe Astritis. Fără o vorbă, s-a oprit și a cuprins din nou calul într-o privire fugară, privind și către cavalerul care era la fel de contemplativ ca și pînă atunci. Apoi, se răsti cu glas aspru la grec.

— Cu cît îl vinzi ? întrebă el în limba francă.

Sgurós înțelegea limba ; fie că erau greci sau franci, deprinseseră, mai mult sau mai puțin, să se înțeleagă. Sîngele prinse a-i ciocăni în tîmple și simți că i se taie răsuflarea.

— Nu, nu mi-i de vînzare, i-a răspuns sec, pe grecește.

Scutierul a zîmbit glacial și, schimbînd mirarea pe batjocură, a înșfăcat botul calului, pentru a-i cerceta dinții.

Astritis s-a slobozit cu o scuturătură zdravănă de atingerea jignitoare.

— Ține-l ! a poruncit el mîniat și ciudos.

Și a înșfăcat iarăși frîul, încercînd, de-a surda, să-l îmblînzească el însăși pe Astritis.

— N-auzi să-l ții ? a mai spus o dată, cu năduf.

În mintea lui Sgurós fulgeră un gînd : „Îi reped chiar acum o lovitură drept în față, îl amețesc, sar în șa, dau pinteni și, cît ai clipi, m-a și pierdut din vedere !" N-a mai avut timp.

— Ce se petrece aici ? se făcu auzit în limba francă un nou glas, liniștit de data aceasta.

Fără a scăpa frîul din mînă, scutierul se îndreptă către stăpînul său și, aplecîndu-se, începu a-i șopti repede la ureche și a-i arăta cei trei cai care erau priponiți ceva mai departe. Mișcînd capul cînd la dreapta, cînd la stînga, așa cum obișnuiesc francii să spună „nu", cavalerul nu îngăduia cele ce i se spuneau.

— Dar e rănit ! stărui pentru a doua oară scutierul, arătînd încă o dată spre caii lor.

Sgurós se uită și el, și văzu că unul dintre cei trei cai, cel încărcat cu bagaje, era într-adevăr rănit, deoarece avea genunchiul legat strîns.

— Nu ! se auzi liniștit și nezdruncinat glasul aspru al cavalerului.

Sgurós a răsuflat și, deodată cu răsuflarea sa, obrajii i s-au învăpăiat datorită bucuriei și unui sentiment neîncercat de dînsul pînă atunci : recunoștința față de flăcăul acela străin. Ochii săi luminoși s-au ridicat asupra sa, pentru a-i mulțumi fără cuvinte. Dar cavalerul cu ochii albaștri căta mereu într-aiurea. Scutierul a fost nevoit a-l slobozi pe Astritis, iar cavalerul s-a ridicat.

— Să mergem, a rostit el cu voce netulburată și, trăgînd gluga, cu urzeala ca năvodul, a luat coiful, care se afla alături de dînsul, îndesîndu-și-l pe cap.

Era roșu, sticlea ca oglinda, și două aripi de oțel îl străjuiau din laturi. Înarmat astfel, trupul său arăta înalt și slab. Pe deasupra zalelor alcătuite din nenumărate inele purta o cămașă albă, lungă și fără mîneci, iar pe umărul stîng era cusută o cruce mare, roșie.

Au încălecat. Sgurós se oprise să-i privească. Cel dintîi s-a pornit cavalerul ; scutierul îl urma, trăgînd de frîul calului împovărat cu bagaje. Se vedea, fără prea multă osteneală, că veneau dintr-o călătorie îndelungată, deoarece lucrurile le erau acoperite cu ţesături de Bagdad. Tînărul cavaler a urcat primul coasta, şi-apoi a pornit mai departe pe cărare. Au luat-o la dreapta, spre Mezareea, ca şi Sgurós. Încetul cu încetul, paşii cailor se stingeau treptat şi tăcerea netulburată a muntelui se aşternea din nou jur împrejur. De acolo de unde se afla, puiul de grec vedea, printre ramuri, cum crucea albastră, zugrăvită pe scutul greu, se micşora din ce în ce mai mult.

Capitolul VIII

NOAPTEA PE MUNTE

După spusele lui Ilarion, a aflat hanul în dreapta drumului. Aici va găsi fîn pentru Astritis, mîncare pentru dînsul şi un pat în care să-şi petreacă noaptea. Apoi, se va aşterne iarăşi drumului, odată cu zorile.

Înnopta. De-a dreapta şi de-a stînga, povîrnişurile muntelui prinseseră a se învălui într-o umbră deasă, iar sus, deasupra lui, paloarea lăptoasă a asfinţitului stăruia încă pe cerul larg desfăşurat. Înapoi, către răsărit, începuseră a se înălţa cîteva stele. A cercetat hanul din privire ; era o casă cu două caturi, străveche şi durată, fără nici o tencuială, din piatra sfărîmicioasă a muntelui. Poarta se căsca boltită, întunecată şi mare, astfel încît să poată trece pe sub ea şi caii, şi căruţele. Ferestrele zăbrelite pe dinafară se căscau întunecate, ca şi cum s-ar fi schimonosit. A pătruns fără a descăleca pînă în mijlocul curţii căptuşite cu plăci de piatră, în care a observat, de la bun început, cîteva butoaie care zăceau pe jos, o căruţă stricată, văduvită de-o roată, buşteni pentru foc, cîteva laviţe aruncate vraişte, cu picioarele-n sus, şi cîteva frînghii încărcate cu rufe înălbite. Umbre omeneşti forfoteau în tot vălmăşagul acesta, şi strigătele lor răsunau tare şi alandala, atît în greceşte , cît şi în limba francilor. O uşă s-a deschis şi s-a închis din nou, şi, în acest scurt răgaz de timp, strălucirea unui

foc a răzbit într-afară. Un fum des și îmbîcsit de miroazna cărnurilor fripte a năpădit aerul. A descălecat și, întrebîndu-se nedumerit încotro să se îndrepte, l-a apucat pe Astritis de frîu și a pornit către han. Treptat, ochii săi au prins a se deprinde cu întunericul. Cu o bardacă în brațe, un copil a trecut repede pe lîngă dînsul. L-a strigat, dar chemarea sa n-a primit nici un răspuns. Scos din sărite, a pornit orbește, la voia întîmplării, și, în curînd, s-a trezit dinaintea ușii care se deschisese mai adineauri. A împins-o și, orbit, a închis ochii pe jumătate, silit să dea înapoi din pricina fumului. Cîteva glasuri l-au și luat în primire.

— Unde-i hangiul ? a întrebat el, fără a vedea nimic.

O umbră uriașă a astupat vîlvătaia cuptorului și s-a năpustit asupra lui.

— Ce pofteşti ?

— Sînt străin și am pornit la drum. Vreau fîn pentru cal, mîncare și un pat pentru mine.

Zăvorînd ușa în urma sa, hangiul a coborît scara. Trupul său mirosea a carne crudă, tăiată de curînd, și a sînge cald. Ștergîndu-și mîinile de șorț, a înhățat frîul lui Astritis.

— Lasă-l în seama mea și așteaptă colea !

— Nici gînd. Vreau să văd unde-l rînduiești. Este un cal scump și de soi.

Amețindu-l cu tot felul de sfaturi și de îndrumări privitoare la cal, ba chiar și cu unele amenințări subînțelese, s-a ținut de urmele lui pînă în grajd. Era pentru prima oară cînd îl încredința pe Astritis unor mîini străine. În cele din urmă, s-a gîndit că n-ar fi rău dacă l-ar speria oleacă pe hangiu, pentu a-l face, în felul acesta, să se poarte mai cu băgare de seamă.

— De unde ești dumneata ?

— Cum de unde ? De-aici...

— Adică ?

— De-aici, de unde vezi. Hanu ăsta l-au ținut și tata, și bunică-miu. Aici s-a născut și maică-mea, și tot aici o să-mi las și eu copiii.

Știi cumva cam pe unde vine Mitzithras ?

— Am umblat și pe-acolo, da-s cîțiva anișori buni de-atunci.

— Atunci de bună seamă c-ai aflat și de arhon Sguromallis, nu-i așa ?

— Cine-i arhon Sguromallis ăsta ?

Lui Sgurós i-a înghețat inima deodată.

— Bine... fie și-așa, dar află că și eu, ăsta, dinaintea dumitale, sînt tot de viță de boier !

Cu toată bezna care-i înconjura, a înțeles că hangiul îl privește uimit. Apoi a izbucnit într-un hohot de rîs gros.

— Apăi, un boier nu se prea călătorește de unul singur, ca mătăluță, măi, flăcăule, ci, iertată fie-mi lămureala, însoțit de slugi și paraslugi !

Ieșiră din grajd.

— Așa, și-acu să vedem unde să te cuibăresc pentru culcare, spuse hangiul. Azi mi-au picat o droaie de mușterii.

— Vreau să dorm singur într-un iatac.

— Mută-ți gîndul, că la mine nu-i palat ! Să spui bogdaproste dac-oi putea să-ți găsesc un colțișor în care să-ți poți întinde oasele.

— Ce-ai spus ? !

— Ce-ai auzit. Pentru boierii călători n-am decît o odaie, dar și pe-aceea am dat-o unui cavaler frînc.

— Nu știi cumva cine-i cavalerul acesta ?

Sgurós îi ceru să i-l descrie amănunțit și ghici, cu o neînțeleasă bucurie, că era chiar călătorul pe care-l întîlnise în timpul amiezii la izvor.

— Nu-i așa că ai să mă rînduiești și pe mine singur într-un iatac ? îi spuse el din ce în ce mai stăruitor, deoarece, nefiind încă un nume cunoscut, îl împingea dorința de-a nu părea inferior în ochii străinului.

Dar asupra acestui lucru hangiul nu l-a învrednicit cu vreun răspuns mai acătării.

— Mda, dar boierii, care huzuresc singuri într-un iatac, dau plată îndoită, spuse el într-un tîrziu.

— Voi da și eu plată îndoită ! Ți-am spus doar că și eu sînt boier !

Odată ajuns în fața ușii bucătăriei, hangiul l-a părăsit, fără a-i da un răspuns precis. De-acolo, dinlăuntru, răzbea zvonul unor glasuri răgușite și somnoroase, care cîntau încet. Fără a-și coborî gluga și veșnic înfășurat în mantia sa, a deschis ușa și a intrat.

— Domnul să fie cu voi !

Era o încăpere boltită și destul de scundă, dar spațioasă. Trei felinare aninate în lanțuri îi luminau mijlocul, fără a răzbi pînă la zidurile care rămîneau în umbră ; cîteva mese și

laviţe lungi se întindeau de la un capăt la altul. Şapte-opt oameni, cîţiva călugări şi doi franci înarmaţi mîncau într-o larmă înspăimîntătoare. Pe cei doi de pe urmă îi recunoscu de îndată — erau sergenţii. Între timp, privirile sale, care iscodeau neliniştite jur împrejur, deslușiră în colţul din fund al bucătăriei o masă mică şi curată, la care şedea cavalerul de la izvor. Era neînarmat şi cu capul descoperit. Lumina opaiţelor care conturau patratul mesei îi scoteau în evidenţă mîinile albe, lăsîndu-i chipul în umbră. Hotărît, grecul a străbătut încăperea cu gîndul de-a se aşeza la colţul mesei din margine. În chipul acesta se afla, ce-i drept, faţă în faţă cu sergenţii, dar şi alături de cavaler. Inima lui nu cunoştea frica, şi prezenţa flăcăului bălai i-o umplea de bucurie.

— Cu plecăciune ! îl salută dînsul.

Nepărînd de fel a-l recunoaşte, cavalerul înalţă privirile şi răspunse salutului, ca şi la prînz, printr-o uşoară înclinare a capului.

Purtînd cu mare băgare de seamă un platou pe care se aflau două talere cu mîncare, după un scurt răstimp, a intrat şi scutierul. Dînsul era tot înarmat ; îşi scosese coiful, dar capul îi rămăsese acoperit de gluga cu urzeala de lănţuguri a zalelor. Cavalerul i-a făcut semn să i se aşeze dimpotrivă. Drept care el a urmat poftirii sale şi, fără a slomni vreun cuvînt, a prins să mănînce pe îndelete. Pe ceilalţi muşterii îi slujeau băiatul de suflet al hangiului şi o fată grăsană şi cu obrazul buburuzat de negi. Tot ea i-a adus şi lui Sgurós mîncarea şi l-a întrebat din ce vin poftește a gusta.

— Din cel mai bun ! răspunse el, destul de apăsat pentru a fi sigur că e auzit.

I-a adus a braghină profirie. Dar lui nu-i mai era aminte nici de mîncare şi nici de băutură, cît îl cerceta din privire, cu curajul stăruitor al omului care caută prilejul de-a intra în vorbă, pe cavaler, sau îi fura din coada ochiului pe sergenţii din faţa sa. Aplecaţi asupra farfuriilor, aceştia mîncau cu nesaţ, fără a părea că dînsul le-ar fi stîrnit luarea-aminte. Din cînd în cînd, printre înfulecările pripite, mai scăpau şi cîte-o vorbă, în limba lor, dar cuvintele se auzeau potrivit grabei cu care îmbucau. Glasurile lor, răguşite şi groase, izbucneau aidoma răcnetelor şi, deşi începuseră a cina încă înaintea sosirii puiului de grec, continuau să mănînce chiar şi după ce acesta

încetase de mult a mai mînca. Bardacele de vin, înalte și groase, se strînseseră pîlcuri dinaintea lor.

Cavalerul a fost acela care a terminat cina cel dintîi. Degetele sale, albe și subțiratice, au prins a frămînta un cocoloș de miez de pîine deasupra farfuriei goale, și apoi au șters cu aluatul acela moale degetele ambelor mîini. După aceea a rămas cu ele împreunate ca pentru rugăciune. O liniște ciudată și nepămîntească se revărsase pe chipul său. Cînd a intrat hangiul, scutierul nu terminase încă de mîncat. Apropiindu-se de masa cavalerului, acesta s-a frînt din șale și, zîmbind slugarnic, i-a spus în limba greacă :

— Iatacul înălțimii-tale-i gătit ; am primenit și așternuturile.

Ochii tînărului aristocrat îl priveau în neștire. „M-aș prinde că n-a înțeles o iotă din tot ce i-a spus pînă acum", gîndi Sgurós, înclinîndu-se cu emoție, gata de-a se oferi să-i explice vorbele hangiului, cu bruma de cuvinte france pe care le cunoștea. În același timp, l-a auzit pe străin răspunzînd în greceşte :

— Mulțumesc. Voi urca îndată.

Pronunția sa nu avea decît un foarte ușor accent străin. Sgurós s-a retras uimit. Nici el n-ar fi putut spune prea deslușit dacă părerea de rău de-a nu-i fi putut vorbi aristocratului străin sau uimirea de a-l fi auzit pe acesta vorbind greceşte era mai mare. Știa, de bună seamă, că mulți franci învățaseră limba pămîntului, sau că o pricepeau, cel puțin, deoarece se împlineau treizeci de ani de cînd francii cotropiseră Grecia, dar știa tot atît de bine că nobilii au rămas întotdeauna departe de poporul grec și, mai cu osebire, de oamenii sărmani, din popor, pe care-i disprețuiau.

În timp ce hangiul trecea pe lîngă el, ploconindu-se într-una, Sgurós l-a chemat :

— Ascultă, omule, ce-ai făcut cu trebușoara aceea despre care ți-am vorbit ?

Purtarea hangiului se schimbă ca prin minune.

— Da' despre ce mi-ai vorbit ? întrebă el nepăsător și plictisit.

— Despre iatacul meu.

— Aa, păi ai să dormi și tu la un loc cu toată lumea din han !

Şi spunînd acestea, dădu să treacă mai departe de Sgurós, dar acesta se ridică şi, izbind straşnic cu pumnul în masă, îl opri, strigîndu-i :

— Ci stai colea, blestematule ! Nu ţi-am spus că vreau să dorm singur ?

Zgomotul dimprejur a amuţit deodată. Toată lumea se oprise mirată şi privea.

— Nu răcni de-a surda, că nu mai am nici un pat ! spuse hangiul care începuse să se mînie.

— Ba mie ai să-mi dai numaidecît o odaie !

— N-ai decît să te duci să ţi-o cauţi singur !

— Ah, cîine !

Mînia l-a cuprins ca un ciclon pe Sgurós, care a înhăţat o farfurie de lîngă el şi a ridicat-o în aer. Vrînd să se apere, hangiul s-a retras brusc şi, răsturnînd un scaun, o dată cu mişcarea şi-a dat seama că se poate folosi de el, s-a aplecat repede şi l-a-nşfăcat de-un picior, ca pe-o măciucă.

Flăcăul nostru şedea nemişcat, ca o stană de piatră. Foarte palid, coborî încetul cu încetul mîna, privindu-l pe cavaler. Un val de sînge i-a împurpurat obrajii şi, tremurînd şi plin de ruşine, a spus cu o nuanţă de justificare şi de năduf totodată :

— Eşti un bădăran. Eu sînt de vină, că am tras la hanul tău în seara asta. Mă gîndeam că te-i fi pricepînd, poate, să cunoşti mai bine oamenii...

Tulburat de-un suspin lăuntric, glasul său părea a fi cu totul copilăresc, ca al unui băieţel certat şi dojenit cu asprime în faţa străinilor.

— Ăsta-i nebun de legat !... bolborosi hangiul trăgîndu-se înapoi.

Grecii dimprejur făceau haz.

Nemaiputîndu-se stăpîni, Sgurós a răcnit dezlănţuit :

— Ba nu sînt nebun de loc, şi tu, ăsta, care-ai vorbit pînă acum, ştii prea bine cine sînt, cu toate c-o faci pe prostul. Află că sînt Nikiforos Sgurós, boier de viţă din Nauplion ! a rostit el înălţînd glasul cu semeţie.

Călugării l-au privit oleacă, apoi şi-au plecat capetele, vorbind barbă în barbă şi rîzînd pe înfundate ; iar hangiul a coborît buza a dispreţ şi a ieşit afară nepăsător. Aşa o fi fost, dar tînărul nostru era tare mulţumit : cel care trebuia să audă vorbele acestea le auzise, desigur, şi faptul acesta era de-ajuns. S-a aşezat. Fatalitatea se şi împlinise, dar cînd şi-a dat seama de

faptul acesta era prea tîrziu : cei doi sergenți se și postaseră în fața lui, proptindu-se greoi, pe picioare. Se opriseră lîngă masă și îl cercetau iscoditor cu privirea. Gluga îi acoperea, ce-i drept, jumătate din obraz, dar numele, numele pe care el însuși îl rostise, răsunase în încăperea hanului și îl dăduse de gol. Păcătoasă nechibzuință !

— Ce poftiți de la mine ? i-a întrebat cu buzele pălite.

Fără a rosti vreun cuvînt grosolan, unul dintre sergenți a întins mîna și i-a smuls gluga de pe cap, descoperindu-i pansamentul alb și lat.

— Ridică-te ! i-a poruncit celălalt sergent în limba franceză.

Care vra să zică așa stăteau lucrurile. Deci nu se înșelase azi-dimineață, cînd bănuise că pe el îl căutau ! Nu-i mai rămînea acum decît o singură nădejde. Fără a mai sta o clipă pe gînduri, roti privirea jur împrejur, își încleștă mîinile pe marginea mesei, și-apoi, plin de năbădăi, o îmbrînci, o răsturnă cît colo și, sărind pe-o laviță, se cumpăni bine pe picioare. Împins cu putere, lemnul gros al mesei căzu pe muchie peste picioarele a doi oameni, care s-au tras repede înapoi, suduind și clătinîndu-se.

— Hristoase, ajută-ne !

A urmat o larmă și un tărăboi de neînchipuit ! Speriați, călugării se sculară din colțul lor și se năpustiră țipînd către ușă. Unul din cei doi, care de-abia scăpase de sub apăsarea muchiei grosolane a mesei, zbieră ca porcul înjunghiat, scutierul cavalerului sări ca fript în picioare și strînse mînerul săbiei în pumni. Același lucru l-au făcut și cei doi sergenți, dar săbiile lor lungi cît jumătatea unui stat de om erau prea grele și, mai sprinten, Sgurós apucase s-o tragă din teacă pe-a sa. Lama scurtă a săbiei grecești scînteie în lumina opaițelor. Tînărul grec zbură dintr-un salt pe muchea mesei răsturnate și începu să pălească răzbit în capul sergentului bondoc. Coiful acestuia căzu zdrăngănind înfundat și, alunecînd pe luciul capului, sabia i se înfundă în umăr. Inelele și verigele zăii căzdeau de-a valma pe jos. Francul a gemut și a căzut în genunchi, cu mîna stîngă total neputincioasă și nefolositoare.

Cel de-al doilea reușise între timp să-și tragă sabia și, repezind-o înapoi, începu cu ambele mîini să secere de sîrg în coasta grecului, ca la tăiatul copacilor din rădăcini. Buluciți la strunga ușii, călugării și-au acoperit ochii răcnind. Cei din față, căzînd de pe scaunul pe care se cocoțaseră, au ajuns cu

burta la pămînt. Sgurós s-a înălțat deasupra rasului săbiei și, năpustindu-se asupra sergentului, s-a prăbușit deodată cu dînsul pe podea. Scutierul a tras spada. În grupul celor care se luptau pe jos, francul se afla căzut cu fața în sus, iar grecul deasupra lui. Așa îi cuprinsese avîntul săriturii, și-acum se luptau cu dinții și cu ghearele. Sergentul era țintuit de greutatea platoșei și zalelor sale, Sgurós slobod, dar incapabil de-a folosi sabia în încleștarea aceasta atît de strînsă. Francul era bărbat voinic și mîinile sale strîngeau grumazul flăcăului ca într-un clește. În timpul acesta, scutierul s-a apropiat de dînșii cu pași ușori și nepăsători. A înălțat sabia și, însemnînd spinarea grecului, a plecat capul pe spate și a repezit o lovitură năpraznică. Lama s-a oprit la cîteva degete deasupra trupului voinicului. Uimit, scutierul s-a întors pentru a-l vedea pe cel care-i prinsese brațul într-o strînsoare de fier. Zăpăcit, și-a dat seama că era chiar stăpînul său, care-i făcea semne să se retragă în tăcere.

De altminteri, lupta de jos luase sfîrșit. Cu un pumn bine țintit, drept în mutra sergentului, Sgurós reușise să se elibereze. A făcut o săritură ca un ciine de vînătoare și și-a croit drum către ușă. Atît sergentul care se ridicase de jos, cît și celălalt, cu mîna schiloadă, care venea din nou acuma, l-au găsit pe tînărul cavaler între ei și grec.

— Lăsați-l în pace.

L-au privit uluiți, fără a le veni să-și creadă ochilor.

— Ce-ați spus, luminăția-voastră ? întrebă în cele din urmă unul dintre ei. Știți oare despre cine e vorba ?

— E vrăjmașul frîncilor și-i grozav de primejdios, adăugă celălalt. Ăsta-i unul dintre cei ce se sumet a răzmeriță.

Cavalerul a zîmbit întunecat.

— E mai capabil decît voi, spuse el cu glas dulce.

— E-un ucigaș !

— Da, da, e-un ucigaș !

— E unealta lui Deliuria !

Umerii cavalerului s-au scuturat ca prinși de-un fior. Sgurós, care ședea în chenarul ușii și privea scena, fără a înțelege, l-a văzut întorcîndu-se și privindu-l palid. „Sînt pierdut !“ gîndi el cu amărăciune. Urmă un răstimp de tăcere adîncă și deplină, plin de spaime și de zbucium.

În cele din urmă, cavalerul șopti :

— Nu, nu, lăsați-l în pace... Îi voi purta eu de grijă...

Nehotărîți și șovăielnici, cei doi sergenți s-au supus, dar, în timp ce se retrăgeau pentru a părăsi încăperea, unul dintre dînșii, și anume acela ce mergea înainte, a mai adăugat răgușit :

— De bună seamă că mărinimia-voastră nu știe că omul acesta-i pus la preț de către Preveduros din Nauplion, legatul ducatului Atenei...

— Iar aici vă aflați pe pămînturile Principatului Achaiei ! i-a răspuns rece cavalerul, țintuindu-l cu privirea. Sub puterea prințesei Isabeau.

Oștenii și-au coborît privirile și s-au tras supuși într-un colț.

— Să mergem ! i-a făcut cavalerul semn scutierului său, și apoi, trecînd pe lîngă Sgurós, i-a spus fără a-i privi : Însoțiți-mă !

Capitolul IX

CONSILIU DE RĂZBOI

Anul 1292, care tocmai se încheia la vremea aceea, înscrie în istoria elenismului una dintre etapele acelea care, deși n-au nimic măreț și deosebit, care să le confere nemurirea istoriei, influențează destinele popoarelor și deschid o prăpastie adîncă și plină de amenințări viclene, la temelia oricărei dominații care și-a trăit veacul.

Pe tronul Imperiului bizantin se afla un tînăr de treizeci și trei de ani, Andronic al II-lea Paleologul. Era fiul lui Mihail al VIII-lea, al acelui legendar împărat care a reîntemeiat Imperiul de răsărit după victoria lui Maxențiu.

Andronic adunase în inima lui goală toate bătrînețele și lehamitea unui neam irosit. Tatăl său, căpetenia Paleologilor, își împodobise viața prin trei fapte de-o uriașă îndrăzneală și dibăcie : strivise semeția francilor cotropitori în luptele de la Pelaghinias, le luase Constantinopolul înapoi și, pentru a-l feri de eventualitatea năvălirii unor noi cruciați, hotărîse sau pretextase numai unificarea bisericilor.

Andronic și-a făcut loc în viața publică printr-o faptă lipsită de bărbăție, printr-un sacrilegiu : tremurînd de spaima gloatelor fanatizate de călugări, a refuzat să înhumeze trupul tatălui său. De altminteri, nici pentru a-și asuma răspunderea acestei impietăți n-a aflat destulă putere, ci a complotat împreună cu patru femei — mama și surorile sale — și cu trei bărbați — frații săi — deopotrivă de lipsiți de bărbăție. În urma tuturor acestora, a continuat a bate crucea potrivit tipicurilor dogmei ortodoxe, a rostit *Crezul* — lăsînd deoparte ereticul *Filioque* — și... s-a cocoțat pe treptele tronului.

Disprețuind tot ce era „lumesc", așa cum e plăcut lui Dumnezeu, și-a petrecut restul vieții cufundat într-o adîncă cucernicie. În chipul acesta, de vreme ce francii deveniseră neprimejdioși, după cum îl încredințau dregătorii săi, a lăsat corăbiile flotei sale să putrezească la Cornul de Aur. Așa stînd lucrurile, le-a dat frîu liber tuturor lupilor de mare zămisliți din mamă grecoaică și tată franc, care, fără a sta prea mult pe gînduri, s-au pus pe dată în slujba francilor și, în sfîrșit, tot astfel, a lăsat atît largul cît și țărmurile mărilor la cheremul milei piraților, care-și făceau mendrele, jefuind în dreapta și-n stînga, fără să le pese.

Nefiindu-i de ajuns, a izbutit să săvîrșească încă o ispravă religioasă și diplomatică vrednică a stîrni invidia : a zădărnicit căsătoria fiicei stăpînitorului Epirului, Nikiforos, cu fiul său cel mare. Fată de-o frumusețe care a rămas în legendă, Thamar avea un cusur de neiertat : era vară de-a doua a mirelui prezumtiv. Nu încape nici o îndoială că același Andronic, care mai deunăzi nu s-a sfiit să săvîrșească o nelegiuire față de pieritul său părinte de dragul integrității dogmei răsărite, n-ar fi îmbrăcat sumanul ereticului, întru realizarea măruntului ideal de-a împlini unirea Imperiului roman de răsărit cu cel din apus sub sceptrul primului său născut.

Și în timp ce Andronic Paleologul, înălțat pe tronul umbrit de spectrul tatălui său, se lăsa purtat de nesfîrșite dispute religioase în compania teologilor și călugărilor, la fruntariile nord-vestice ale actualului Imperiu bizantin, acolo unde Europa și Asia își întind mîinile peste mări, începuse de pe-acum să fluture stindardul de foc al osmanlîilor, popor care abia se închega și se vînzolea, fără astîmpăr, la răsărit.

În celălalt capăt al Greciei, către sud, se afla o fărîmă de pămînt grecesc, însîngerat ca un ostrov în apele neliniștite ale

pitorescului Peloponez. Acolo răzbeau sîrguitor zvonurile care prevesteau semne întunecate și perfide pentru vremurile ce aveau să vină. Îi zicea Mistra. Nici numele și nici ctitorul său nu erau de obîrșie grecească. Întorcîndu-se de la asediul Monemvas-ului, Guillaume de Villehardouin ceruse, cu patruzeci și doi de ani în urmă, să i se arate un loc potrivit construirii unei puternice fortărețe. Unul dintre dregătorii săi, care se afla în fruntea escortei regale, i-a indicat maiestății-sale un asemenea loc în împrejurimile Lacremoniei. Numele său grecesc era Mitzithras. Villehardouin n-a întîrziat a-l împodobi cu un castel liniștit, dar n-a avut parte să se bucure de el. Incitat de Mihail al VIII-lea, în luptele de la Pelaginias a pierdut, o dată cu libertatea sa personală, și patru dintre marile sale castele. Mistra a devenit grecească și, o dată cu acesta, o garnizoană bizantină a fost aruncată la hotarele dinspre miazăzi ale țării, ca un naufragiat singuratic și încleștat cu cerbicie de țărmul stîncos și înconjurat de teritoriul Morias-ului, care făcea parte din Principatul Villehardouinilor.

Așadar, o seamă de vești neliniștitoare răzbeau pînă la Mitzithras, vești nelămurite, pe care nu știi niciodată ce gură le-a rostit. Și totuși, Florentin d'Heneau, soțul prințesei Isabeau, solicitase pactul acesta lui Andronic Paleologul și, cum împăratul rîvnea mai presus de orice liniștea atît de prielnică sterpelor sale conciliabule metafizice, i l-a acordat cu multă bucurie. Fiind la mare distanță din punct de vedere geografic față de centrul țării, Mitzithras era mai mult sau mai puțin autocefală și încerca toate emoțiile și întreg zbuciumul responsabilităților imediate.

Avînd drept guvernator un general, pe care Constantinopolul îl trimitea acolo cu serviciul limitat la durata unui an, minusculul ținut grecesc al Morias-ului subjugat de franci trăia viața mîndră și plină de primejdii a oricărui stat independent.

În noaptea aceea ploioasă și rece de toamnă primul curier a sosit în tropote pripite la străjile care vegheau la picioarele stîncilor, chiar în timpul în care sus, la palatul administrativ, avea loc un consiliu cu totul neobișnuit. Conducătorii erau stăpîniți de neliniști și plini de venin. Iscoadele care plecaseră de mai bine de o lună de la Mitzithras către Andravida se înapoiaseră cu tolbele pline de vești ciudate. Astfel, prințul Florentin, care se pregătea de multă vreme în vederea unei călă-

torii la Neapole, pentru a-l vizita pe suzeranul său, regele Carol, își amînase călătoria. Nici unul dintre cuvintele șoptite în legătură cu pricina amînării călătoriei nu era convingător. Ba dimpotrivă, din capitala Principatului au pornit o seamă de curieri care au dus tuturor baronilor și cavalerilor purtători de steaguri din Morias vești extraordinare și instrucțiuni secrete, precum și porunca nestrămutată de-a se porni grabnic la adunarea Curții, convocată de către cel mai de seamă dintre curteni, principele.

— Care să fie rostul acestei invitații ? s-a întrebat generalul cu glas tare, privindu-i roată pe cei adunați în jurul mesei,

Ochii săi sclipeau amenințători sub sprîncenele negre și stufoase. Comandantul Achaiei sosise alaltăieri dimineața și cu totul pe neprevăzute la Achaia. Acum privirile sale se roteau pe rînd asupra tuturor consilierilor de obîrșie nobilă, care amuțiseră înmărmuriți pe grelele lor jilțuri de stejar. Erau unsprezece la număr și pe chipurile lor supte se zăreau umbrele cernite ale îngrijorării și zbîrciturile care vădeau un mistuitor zbucium sufletesc. Limbile galbene ale opaițelor și-au încetat hîrjoanele pîlpîirilor și s-au alungit în sus, către bagdadie, scuipînd o funingine neagră și înecăcioasă.

Cel care a curmat primul tăcerea a fost contele :

— Pacea și buna înțelegere au fost semnate deopotrivă doar și de prințul Florentin, și de sfinția-sa regele grecilor.

— Pacea prevedea că nici unul dintre cei doi semnatari nu poate fi oprit a-l ajuta pe dușmanul celuilalt.

— Frumoasă pace, n-am ce zice ! Acuma-i simțim roadele.

Privirea generalului a alunecat pe mîna păroasă, la degetul căruia strălucea un smaragd greu. Crinul de pe inelul greu, de aur, simbolul puterii, a lovit de două-trei ori talgerul și zvonul nedumeririlor a încremenit în aer.

— Cine poate fi socotit drept dușman al frîncilor ? a întrebat vag, ca și cum s-ar fi speriat de propria sa voce, comandantul cetății.

Era un bărbat deșirat și uscățiv, ai cărui ochi cenușii ocoleau privirea nerăbdătoare a generalului, care-l privea stăruitor.

— Prințul Nikiforos.

Comandantul a înălțat umerii a dispreț.

— Ce-ar putea face ?

— Multe. I s-a făgăduit alianța lui Ioanis Bastardul[1]. Toți au holbat ochii a nedumerire. Lumina opaițelor se oglindea în unsprezece perechi de ochi strălucitori.

Care vra să zică, ducele din Noua Patra se sumeța încă o dată întru lovirea patriei grecești!

— Iscoadele au adus această veste azi de dimineață, spuse generalul mușcîndu-și buza pieziș. Ducele Ioanis ridică oameni, de la munte pînă la mare, în dorința de-a strînge o armată puternică, pentru a-și răzbuna fiul întemnițat.

Era una din poveștile acelea șubrede, prostești și șirete ale lui kir Andronic Paleologul. În turbata-i încăpățînare de a-l nimici pe sîngerosul rival al bunicului său, adică pe sfinția-sa regele și împăratul grecilor, teribilul duce din Noua Patra urzise, înnebunit și stăpînit de frică, un plan în slujba căruia declarase că va folosi deopotrivă și forța, și viclenia. Astfel, în timp ce trimitea optzeci de corăbii și o armată cu Tarhaniotis și cu Alexis Raoul în frunte, pentru a-l lovi fățiș pe dușmanul de același neam, viclenea pe furiș și cu vara sa primară, cu Ana Cantacuzino, regina Epirului. Acesteia îi cerea să-i aducă, cu ajutorul farmecelor sale, tot ceea ce era puțin probabil că i-ar putea da războiul bărbătesc: nimicirea desăvîrșită a dușmanului său!

Astfel stînd lucrurile, Ana a pus în mișcare întreg arsenalul mijloacelor sale femeiești.

Ioanis Bastardul avea un fecior, care vădea o atitudine primejdioasă, foarte asemănătoare aceleia din primii ani de domnie a tatălui său. În urma deselor sale vizite la mănăstire, kir Andronic îl vedea și în somn pe tînărul Mihail sumeți-ndu-se obraznic și amenințător, înaintea confortabilului său tron. Știa din experiența generațiilor anterioare că tinerii aceștia neastîmpărați cresc repede și devin din ce în ce mai aprigi, și nici faptul că dezvoltarea lor este aducătoare de primejdii pentru cei ce huzuresc picotind în leagănul trîndăviei nu-i era necunoscut. Așadar, asigurarea acestui huzur era tot ce-i cerea dînsul verișoarei sale, Cantacuzina. Și era firesc să-i stea chezașă făgăduiala că va respecta legea străbună.

[1] Denumit astfel deoarece era fiul nelegitim al despotului Epirului. Vasilios al II-lea.

Ademenindu-l în mrejele unei presupuse căsătorii cu una dintre fiicele sale, Cantacuzina l-a înşelat pe tînărul Mihail, l-a îmbrobodit, l-a adormit şi, ferecat în lanţuri şi în cătuşe, l-a predat în ghearele vărului său. Tocmai această faptă nelegiuită dorea s-o răzbune bătrînul duce şi tată.

— Cantacuzina s-a înşelat în socotelile ei, zise generalul, luînd din obligaţie apărarea cuviosului monarh.

Credea că sfinţia-sa îi va răsplăti strădaniile căsătorindu-şi feciorul cu fata ei. Furioasă din pricina jignirii ce i se adusese, îl îndemna acum pe Nikiforos să-i atace pe greci. În chipul acesta, vechii vrăjmaşi deveneau aliaţi. Bastardul, însă, e un aliat viclean. Într-o bună zi îi va plăti şi reginei vechea datorie!

Şi, spunînd acestea, rîse puternic, fără bucurie, cu rîsul său soldăţesc şi trist.

Rîseră cu toţii uşuraţi; de cîteva zile, zbuciumul acesta le mistuia sufletul şi le încreţea frunţile de griji. Dar deodată, tocmai în timp ce contele dădea să înceapă o expunere asupra situaţiei militare a francilor, prinseră a se auzi tropotele sălbatice şi gîfîitoare ale unui cal ce urca pieptiş drumul. Copitele calului răsunau metalic şi pleoscăiau în băltoacele umplute de apele ploii, ritmînd la unison cu răsuflarea sa.

— Vom primi veşti noi! spuse generalul, ridicîndu-se nervos.

Toţi cei de faţă făcură la fel. Pe măsură ce se apropiau, glasurile îndepărtate ale străjilor creşteau treptat în intensitate. În răstimpul următor, toate privirile se îndreptară spre uşă. Ridicînd draperia, un slujitor pătrunse înăuntru.

— Un crainic din Epir şi-a anunţat sosirea.

— Să intre!

Omul îşi făcu apariţia. Era tînăr, cu părul încîlcit şi lipit pe frunte din pricina ploii şi cu veşmintele ude leoarcă. Aducea, o dată cu el, un iz pătrunzător de umezeală şi de grajd. S-au aşezat din nou în jilţurile lor. Generalul l-a îndemnat pe crainic să se apropie.

— De unde vii?

— De-a dreptul de la Ianina.

— Cîte zile ai făcut de-acolo pînă aici?

— Trei călare şi o jumătate de zi cu barca.

— Ce veşti ne-aduci?

— Kir Nikiforos şi Ioanis Bastardul au fost înfrînţi în apropiere de Zituni.

Un murmur de triumf se înălţă în jurul mesei. Comandantul garnizoanei zîmbi, îngîmfat şi dispreţuitor, din înălţimea trupului său uscăţiv — ghicise încă de mai înainte că Nikiforos nu e stăpîn pe sine. Contele îşi prefira plin de prestanţă degetele prin barba cenuşie. Afară, pe coridor, vestea îşi luă zborul ca o pasăre voioasă într-o zi senină. Apropiindu-se unul de celălalt, dregătorii [1] începură să flecărească încet şi entuziast. Generalul, însă, izbi cu pumnul în masă şi toţi amuţiră deodată.

— Ce-i veselia asta ? strigă dînsul, rotindu-şi privirea încărcată de fulgere, cu barba, mustăţile şi sprîncenele aspre şi ţepoase zbîrlite. Veştile-acestea-s vechi. N-aţi auzit că l-am întrebat cîte zile i-au trebuit pînă-a sosi aici ? Cei doi monarhi au fost înfrînţi de armata regelui de-acum patru zile, dar alaltăieri dimineaţă un general frînc a sosit pe neaşteptate la Andradida şi în clipa de faţă toţi baronii şi stegarii, precum şi toţi călăreţii şi sergenţii Morias-ului, se ridică pentru a urma poruncii principelui lor. De bună seamă s-a petrecut ceva nou, necunoscut nouă. Frîncii se pregătesc de război !

Tăcerea i-a cuprins din nou şi toţi cei cîţi zoriseră a se bucura se străduiau să preschimbe pripitul lor entuziasm pe-o hotărîre straşnică şi neîntîrziată. Comandantul garnizoanei a înălţat privirile cenuşii către general şi apoi le-a coborît din nou. În ochii săi a strălucit flacăra galbenă şi rece a invidiei şi antipatiei.

Zîmbind nejustificat şi stereotip, ca întotdeauna, protonotarul, care nu scăpase un singur cuvînt pînă atunci, se trezi să vorbească şi el în tăcerea care-i cuprinsese pe toţi :

— Numai măria-sa guvernatorul militar lipseşte de la adunarea noastră de azi...

Generalul încruntă sprîncenele, nervos. Ce-i drept, observase şi dînsul, încă de la începutul întrunirii, absenţa aceasta, dar tocmai de aceea se ferise s-o remarce. Comandantul garnizoanei şi-a mai ridicat o dată privirea îngheţată, victorioasă de data aceasta, şi i-a privit pe toţi cei din jur.

[1] În limba latină : *antecessor* — conducător, dregător (titlu bizantin) (n.a.).

În aceeași clipă, slujitorul care ședea la ușă a ridicat draperia, și modulîndu-și cu evlavie glasul, a anunțat :

— Preamăritul Sguromallis, guvernatorul militar.

Un pas sprinten și iute s-a făcut auzit din coridor.

Capitolul X

SECOLUL AL XIII-LEA

Cel de-al doilea curier sosise aproape de miezul nopții. La ceasul acela ploaia care începuse cădea în rafale biciuitoare și fulgere verzui sfîșiau aerul, iar întregul Mitzithras, cu cele cîteva case și biserici ale sale, aninate cu toatele pe stîncile abrupte, se cufundase în somn și tăcere.

Omul s-a oprit jos, la poalele stîncilor, a strigat parola de liberă-trecere, dar, spre marea lui nedumerire, a trebuit să constate că nu i se deschide.

— Sînt curierul din Epir ! a strigat el, înălțîndu-se în scările șeii.

Glasul lui răsuna deznădăjduit, sfîșiind pîcla întunericului. Era ud leoarcă și cu totul istovit.

Nu i-au răspuns ; a deslușit cîteva șoapte mormăite și neînțelese iscîndu-se de sus, de pe foișor, dar s-au stins și acelea, și-acum nu se mai auzea decît zgomotoasa și necontenita cădere a ploii, care se scurgea într-un șanț.

— Deschideți, pentru numele lui Dumnezeu ! mai strigă o dată curierul cu o sfîșietoare zvîcnire de inimă.

De data aceasta strigătul său răsună ca acela al naufragiatului care se îneacă. Fulgerul a picat de două ori pe creștetul muntelui și între buzele lui strălucitoare s-au ivit, cernite și crenelate, zidurile cetății Villehardouinilor. Bubuiturile tunetului zguduiră pămîntul din temelii. Curierul a smucit frîul și s-a întors devale, spre cîmpie. Gonea în tropote prin bezna deasă, pe drumuri strîmte și șerpuitoare. Pietrele săreau, alunecînd de sub copitele calului, crengile goale îi biciuiau brațele, se aninau în mantia sa și i se înfigeau ca niște gheare, aproape sfîșiindu-i spinarea.

Beznele încremeniseră în jurul său şi nu ştia nici el încotro merge. A închis ochii şi s-a plecat în şa ; de undeva, din dreapta sa, a răzbit o litanie înfundată şi cavernoasă.

A smucit frîul şi a oprit instinctiv calul. Animalul a alunecat pe drumul pietruit, dar s-a redresat printr-o deznădăjduită sforţare a rărunchilor. În latura aceea se afla o poartă scundă ; lumina gălbuie a unui opaiţ mijea dinlăuntru. Călăreţul a descălecat, a tras calul aproape şi a bătut în uşă.

— Ei !... se auzi un glas dinlăuntru. Hanu-i închis.

„O ospătărie !" gîndi bucuros călătorul. Izul lemnului ars şi miroazna mîncării răzbeau prin crăpăturile uşii.

„O să-l silesc să-mi deschidă, vrînd-nevrînd." Şi mai ciocăni o dată.

— Da' n-auzişi c-am închis ? strigă acelaşi glas dinlăuntru.

— Deschideţi odată, pentru numele lui Dumnezeu ! strigă curierul, izbind necontenit în uşă.

Se auziră paşi grei şi tîrşîiţi, scîrţîitul cheii în broasca uşii şi zornăitul lanţurilor. În cele din urmă, s-a întredeschis şi uşa.

— Ce vrei ?

— Deschide, omul lui Dumnezeu ! Sînt un drumeţ străin de locul acesta şi, dacă ţi-i drag Hristos, dă-mi drumul înăuntru.

În strunga uşii se afla un bondoc îndesat şi năzuros. Din pricina părului aspru ca sîrma şi a bărbii mari, dese şi neîngrijite, capul i se profila ciufulit în lumina opaiţelor.

— Ce pofteşti ?

— Mîncare şi adăpost pentru noapte.

Hangiul mai şovăi cîteva clipe şi, în cele din urmă, deschise uşa de-a binelea.

Intrînd, curierul, văzu că hanul nu era gol. În jurul meselor şedeau cel puţin zece-doisprezece inşi. În pîcla fumului care se răsucea în aer şi în mirosul de prăjeală desluşi trei ţărani şi vreo cinci-şase oşteni. Turlăciţi de băutură, ţăranii se aplecaseră asupra mesei. A căzut istovit pe-un scaun şi, destinzîndu-şi picioarele, a cerut să i se aducă de mîncare. De afară se auzeau zgomotele ploii, care acum răpăia în dalele de piatră cu o îndîrjire sălbatică, rîvnind parcă să potolească întreaga natură. Trăsnetele zgîlţîiau cîmpia. La intrarea străinului, vorbăria a încetat ca prin farmec. Acum reîncepuse. Focul bolborosea în cămin, buştenii trosneau necon-

tenit, și căldura molcuță și îmbietoare se răsfira în aer. Pleoapele curierului coborîră a moțăială, dar tresări speriat.

— Calul meu ! strigă dînsul ca din prada unui vis urît. Mi-ați lăsat calul afară în ploaie ?

Hangiul făcu semn rîndașului să se ducă să ia calul, și apoi îl întrebă pe străin :

— Plătești și pentru cal ?

Istovit, el își plecă capul.

— Sînt curierul de vești al comandantului, vin tocmai din Epir și nu mai am nici un miliarez [1] asupra mea.

Băiatul încremeni locului, iar hangiul, care se afla dinapoia tejghelii, încruntă sprîncenele și își propti pumnii în șolduri.

— Atunci la ce-ai mai venit pîn-aici ? Du-te și cată-ți de treburi !

— Nu m-au lăsat străjile să intru-n cetate.

— Ești curierul din Epir și nu te-au lăsat să intri ? Hm !

Hangiul se uită împrejur, căutînd parcă martori că-l prinsese cu șoalda. Atunci, unul dintre cei cinci oșteni care ședeau în fundul ospătăriei, un sutaș hangerliu, se ridică de la locul său și, făcîndu-i semn cîrciumarului să se liniștească, se proțăpi înaintea curierului.

— Ce vești aduce ? l-a întrebat el.

— Mi s-a poruncit să nu dau mesajul decît generalului și nimănui altcuiva.

— Care vra să zică ai un mesaj, nu-i așa ?

— Am.

— De unde-l aduci ?

— De la Ianina.

— Cine l-a scris ?

Între timp, curioșii se ridicaseră de la mesele lor și se îndesau să asculte și ei.

— Arată-mi-l !

— Îl țiu aicea, spuse el, desbumbîndu-și tunica la piept și arătîndu-le un cilindru mic de care atîrna o pecete de ceară roșie.

— Lăsați-l să rămînă aici, ăsta-i curier get-beget, se auzi o voce gravă și aspră.

[1] Monedă măruntă bizantină (n.a.).

Şi-au întornat cu toţii privirile într-acolo şi au văzut un călugăr nămilos. Nimeni nu băgase de seamă pe unde intrase.

Cu cîteva clipe mai înainte nu se afla în încăpere. Surîse fugar, ca şi cum ar fi rîvnit să risipească impresia pe care-o lăsase vocea sa bărbătească. Avea umerii largi, iar dinţii săi, grozav de mari şi de albi, sclipeau.

— Hristos ne porunceşte să-i ocrotim pe pribegi, iar flăcăul acesta a alergat zile şi nopţi de-a rîndul întru lauda regelui şi slava ortodoxiei. Lăsaţi-l şă-şi hodinească oasele trudite sub un acoperiş în noaptea asta, şi biserica vă va răsplăti osîrdia atît vouă cît şi acestui ospitalier gospodar. Apoi, privindu-l în ochi pe curier, adăugă : Deoarece, dacă judecăm faptele după grabă, acest credincios curier pare a purta cu dînsul o ştire nespus de preţioasă.

Hangiul încuviinţă printr-un semn, sutaşul întoarse spatele şi plecă să-şi vadă de treburi. Adunarea se risipi. Curierului i-au adus mai întîi mîncarea şi, după aceea, l-au condus în pod să se culce. Deodată, îi străfulgeră un gînd prin minte.

— I-a spune-mi, rogu-te, ospătăria ta-i sigură ?

— Cum adică „sigură" ?

— Vreau să ştiu dacă-i cunoşti pe oamenii aceştia care dorm la tine astăzi ?

— Hai, hai, ia-te după mine şi lasă-mă-n pace ! făcu hangiul morocănos.

— Ba nu ! Trebuie să aflu de îndată lucrul ăsta. Mesajul pe care-l aduc eu e de mare însemnătate.

— Sînt trei călugări şi-un străin de viţă nobilă din Nauplion ; s-au culcat devreme cu toţii, n-avea nici o grijă !

— Trei călugări zici ? întrebă curierul în timp ce urca scara întunecoasă. Dar acela de jos, cel treaz, cine este ?

Nu primi nici un răspuns. Tînărul, purtat la înălţime de hangiu, văzu la lumină un pod cu un balcon cu grilaj în faţă şi trei uşi înguste pe-un perete.

— Iac-aci ai să dormi, îi arătă bondocul, deschizînd uşa din mijloc.

Era o odăiţă scundă ca o colivie, în care de-abia încăpea un om culcat, cu un scăunaş cu trei picioare, cu o ulcică alăturea şi o pală de fîn în loc de pat. Fereastra îngustă ca o ambrazură avea vedere la drum şi era zăbrelită cu vergele de fier încrucişate.

— Uşa se zăvoreşte pe dinăuntru ?

— Da, se zăvoreşte.

Curierul încercă zăvorul, dar nu păru mulţumit ; lemnul era putred. Propti scaunul de uşă, se închină şi se culcă.

Afară era o noapte năpraznică. Trăsnetele se prăvăleau din tării unul după altul, zgîlţîind pridvoraşul, iar ploaia izbea caldarîmul cu un zgomot metalic. Dar nici oboseala şi nici mădularele istovite ale călătorului nu se lăsau mai prejos. Cum a închis ochii, s-a prăbuşit ca piatra într-un tău negru şi mocirlos.

Trecînd, ceva mai tîrziu, pe lîngă cele trei uşi, hangiul l-a auzind oftînd adînc, de parcă ar fi gemut. Era bolnav sau visa urît, pasămite. Nevastă-sa, care se trezise întîmplător în faptul zorilor, s-a aplecat neliniştită, cine ştie pentru ce, şi l-a zgîlţîit.

— Ascultă ! i-a şuierat ea la ureche.

— Ce e ? Ce s-a-ntîmplat ?

— N-ai auzit nimic ?

— Nu...

— Parc-ar plînge un prunc.

Hangiul ascultă cu luare-aminte, dar nu desluşi nici un ecou.

— Ia fă bine şi culcă-te, spuse el întorcîndu-se pe partea cealaltă, că doar n-are nimeni prunci în casă.

— Şi totuşi am auzit ceva ca plînsul unui prunc, sau scîncetul unui căţeluş...

— Vîntu-a fost... ai visat.

Într-adevăr, ploaia contenise, şi vîntul şuiera printre ramurile golaşe.

S-au culcat din nou. În zori, cînd au coborît în ospătărie, au văzut uşa curierului dată de perete, dar, cum nu se luminase bine de ziuă, nu deslueau nimic înlăuntru. Cînd au ajuns la ultimele trepte, însă, femeia a încremenit şi a slobozit un strigăt înăbuşit.

— Isuse Hristoase şi Maică Precistă !... Ia te uită !

Au privit amîndoi la lumina opaiţului podul palmei femeii, încleştată pe balustrada de jos, pe care se prelinsese o picătură mare de sînge.

— Ce-i asta ? întrebă bărbatul buimăcit.

Înălțînd capetele, văzură o pată mare, roșie, bătînd în negru, la marginea podului ; sîngele răzbise printre scînduri și prin nodurile lor, și acum picura rar pe scară.

Hangiul păli, holbă ochii cît cepele și se năpusti înapoi, sus, sărind cîte două trepte deodată, cu picioarele lui crăcănate. Înghețată de spaimă și cu gura căscată, femeia încremenise, lipită de perete. A întîrziat astfel cîteva clipe, așteptînd să-și revadă bărbatul ; cînd l-a zărit, era galben ca turta de ceară ; umbla împleticit ; în cele din urmă, s-a sprijinit de balustradă și a început a răcni înfiorător și din răsputeri.

Doi călugări s-au năpustit ca ciorile alungate din cuiburi din camera din dreapta și au prins a privi năuci împrejur.

Capitolul XI

GUVERNATORUL MILITAR AL MITZITHREI

Se iveau zorile unei mari zile de sărbătoare, aceea a sfinților arhangheli Mihail și Gavril și, atît sus, pe stîncile Mitzithrei, cît și devale, în largul cîmpiei, risipite ici-colo, dangătele clopotelor zburătăceau, ciripind dulce, încă din revărsatul zorilor. Amintind de ploaia de deunăzi, pîcla ceții s-a șters în razele irizate ale soarelui proaspăt de dimineață. Toate drumurile, care se despleteau ca niște viițe albe pe pieptul larg al marii cîmpii, erau pline de-o mulțime de oameni, care de-a călare, care pe jos, țărani și boieri, fețe bisericești și oameni din nord, care se drumețeau îndreptîndu-se fie către dulcea Lacremonie, cea atît de drăgăstos așternută pe coasta lină a Evrotei, fie către stîngăcia abruptă și aspră a Mitzithrei. Casele erau durate cu fața către soare, pe povîrnișul cel mai domol al muntelui, adică pe cel care privea către cîmpie. În vremurile acelea ipochimenii Lacremoniei obișnuiau să urce, împreună cu mai-marele lor și cu oficialitățile, la biserica din Mitzithras. Femeile și boieroaicele umblau, încălărate pe catîri împodobiți cu clopoței de argint, pe drumurile înguste, pietruite și cu trepte la pieptișuri, în timp ce sus, la cetate, bu-

ciumele și trîmbițele întîmpinau sosirea guvernatorului. Era timpul cînd acesta părăsea palatul administrativ și se îndrepta, cu pas măsurat, către biserică, însoțit de alaiul său, îmbrăcat în veșminte brocate cu aur.

Amestecat în gloata sărăcăcioasă, prin care-și făcea loc în mare grabă, un tînăr, distonant echipat de luptă, s-a oprit curios să privească. Cu sulițele plecate, oștenii înaintau pe două șiraguri, întruchipînd un lung stăvilar. Pe caldarîmul drumului, flancat din ambele laturi de ziduri de piatră cioplită, înalte cît un stat de om, răsunau pașii și armele zăngăneau ca un puhoi de aramă. Din cotul drumului, care cobora șerpuit, alaiul înainta strălucitor, muiat în aur, argint și mătase.

Străinul nostru nu mai avusese nicicînd prilejul de-a se desfăta privind asemenea spectacol. După îmbrăcăminte părea a fi un pui de nobil, dar purtările și înfățișarea aveau ceva neîmblînzit și înspăimîntător. Acum nu-și mai îmbrîncea vecinii ; se înălțase pe vîrfurile picioarelor și privea.

Îmbrăcat în lunga-i haină bizantină, croită pe de-a-ntregul dintr-o mătase cu ape fildeșii, care-i cădea ca turnată pe trupul vînjos, guvernatorul mergea în fruntea alaiului. Vorbele mulțimii, rostite cu voce coborîtă, îl însoțeau ca zumzetul unui roi de albine zgomotoase pe tot parcursul drumului. Restul ofițerilor superiori venea în urma sa ; mulțimea îi numea, unul după altul, pe măsură ce treceau. Tînărul și străinul boiernaș s-a aplecat către vecinul său și a întrebat :

— Care dintre dînșii e Sguromallis ?

Omul l-a privit uimit.

— Arhontele Sguromallis ? Apăi, maria-sa a trecut. Uite-l colo, lîngă mai-marele cetății !

Urmărind din privire direcția mîinii, văzu un bărbat ceva mai înalt, care înainta cu pas măsurat. Purta o pălărie vișinie, țuguiată ; părul des, cîrlionțat și negru ca pana corbului lucea pe ceafa-i albă. Tînărul se năpusti prin mulțime, își făcu loc cu coatele și, luptînd din răsputeri, izbuti în cele din urmă să ajungă lîngă înălțimea-sa arhontele tocmai în clipa cînd comandantul și fruntea alaiului intrau în biserică. Bolta întunecoasă stingea deopotrivă și apele culorilor, și lucirea metalelor, și scînteierile nestematelor, cuprinzîndu-l, o dată cu ele, și pe guvernatorul militar. Înboldit de iureșul său năvalnic, tînărul se prăvăli peste oștenii garnizoanei și, împingînd doi străjeri, se străduia din răsputeri să treacă mai departe. Aceștia

însă, muți, își lipiră unul de altul trupurile echipate cu platoșe și-l aruncară înapoi.

— Lăsați-mă !... Dați-mi drumul să trec !... strigă el, gîfîind și lovind cu pumnii în curelele lor solzoase.

— 'Napoi !

Agățat de zidul soldaților, s-a pornit să-i lovească cu genunchii în șale. Mulțimea, care se îndepărtase neliniștită pentru o clipă, începu să rîdă.

— Cine mai e și nebunul ăsta ? întrebă un pendarh [1], apropiindu-se mînios.

Înghițit cu lăcomie, treptat, întreg alaiul dispăru sub arcul porții întunecoase. Închizînd alaiul, boieroaicele urcau scările, însoțite de foșnetul mătăsurilor. O boare dulceagă, cu miros de tămîie și de ceară caldă, răzbea pînă în atmosfera cristalină a dimineții aceleia de după ploaie.

— Hm ! Ăsta-i căpățînosul care-a dat buzna din zori la palat, țipînd sus și tare că vrea să-l vadă pe mai-marele cetății! observă pendarhul, privindu-l pe tînărul nostru care nu-și mai afla locul de neastîmpăr.

— Ci dă-te-n lături, măi, flăcăule, și stai locului, dacă nu vrei să dau poruncă să te biciuiască ! Hai !

— Trebuie să-l văd pe mai-marele cetății ! strigă tînărul, zbătîndu-se necontenit în spatele gărzilor. Trebuie să-i spun cît mai degrabă ceva de mare însemnătate !

— Iar eu, ca unul ce-ți vrea binele, te poftesc să te potolești. La palat avem cîteva bice croite anume parcă pe măsura ta.

Atît tîrgoveții dimprejur, cît și oștenii au izbucnit în rîs. Tînărul și-a vîrît capul printre umerii care-l împingeau înapoi și a strigat :

— Atunci lăsați-mă să-i spun măcar unchiului meu !

— N-ai decît să-i spui și lui bunicu-tu, dar pe noi să ne lași în pace, auzi tu ?

Rîsetele au izbucnit în hohote. Tînărul nostru se înfierbîntase și de rușine, și de mînie.

— Lăsați-mă să-i vorbesc lui Sguromallis, el e unchiul meu !

[1] Comandantul unei grupe de cinci oșteni.

— Hai-hai, văd eu că trebuie să te pun în lanțuri ! spuse penhardul. Ia-mpingeți-l înapoi, să ne descotorosim odată de el !

Oștenii s-au întors către Sgurós și l-au înhățat de subsuori, dar, în aceeași clipă, din celălalt capăt al străzii izbucniră strigăte ascuțite de femei, se auzi tropotul unui cal care se apropia, mulțimea se îmbulzi în lături și se dădu înapoi : trecînd val-vîrtej prin mulțime, un călăreț și-a strunit calul înaintea scărilor.

Era comandantul unui corp de armată. Odată ajuns acolo, a descălecat în grabă și a intrat în biserică. Ofițerii rămași afară au împresurat poarta, privind cuprinși de curiozitate înăuntru. Cei doi soldați i-au dat drumul lui Sgurós. Pe podeaua căptușită cu lespezi de piatră a răsunat cadența unor pași grăbiți, lumea s-a dat în lături și toți cei de față l-au văzut pe general ieșind cu pași mari și, sărind în șaua calului comandantului de armată, a pornit de grabă spre vale. Cincișase ofițeri superiori goneau, călărind năvalnic, în urma lor.

În forfota mulțimii s-au amestecat și ostașii înarmați cu săbii, și oamenii din norod, și boierii. Prea puțini dintre ofițerii care alcătuiau alaiul au mai rămas în biserică. Toți ceilalți s-au dus pe același drum cu mai-marele cetății. În jurul lui Sgurós, care gesticula și striga de mama focului în fața scărilor, s-a adunat un mic pîlc de oameni.

— Nu vă spuneam eu ?... Ei, vedeți, nu vă spuneam eu ?...

— Ce știi ?

Lumea se dădea în lături din calea ultimilor boieri care părăseau biserica. Printre ei se afla și un bărbat înalt și brunet, îmbrăcat cu o haină scumpă, roșie, cu reflexe aurii, care a rămas locului, o clipă doar, pentru a-și potrivi pălăria de pai pe cap. În ochii săi negri și strălucitori, care se plimbau nepăsători asupra mulțimii, se ivi o undă abia întrezărită de ironie. Atît părul, cît și barba neagră, deosebit de îngrijită, îi încadrau obrazul chipeș.

— Arhon Sguromallis ! a șoptit pendarhul la urechea lui Nikiforos, vrînd parcă a-i fi pe plac acuma.

Guvernatorul militar al Mitzithrei a ridicat capul și a mai privit o dată bulucul mulțimii. Ochii săi negri, umezi și strălucitori alunecau nepăsători pe deasupra capetelor, fără a se opri undeva anume. Buza superioară s-a ridicat, dezvelind șiragul dinților albi și migdalați într-un zîmbet mut, care imprima

fizionomiei sale o expresie de răutate și desfrînare. A ridicat mîna dreaptă, în care purta un mic sceptru împodobit cu bulbi de argint, simbolul puterii și al cinului său, și făcu semn mulțimii să-i lase loc liber de trecere. Sgurós s-a trezit deodată cu ceilalți, lipit de zidul de piatră, fără a mai putea mișca nici mîinile, nici picioarele. Însoțit de zarva strigătelor și gemetelor prostimii călcate în picioare, arhon Sguromallis a coborît într-un tîrziu treptele de marmură, urmat de trei boieroaice tinere și de patru ofițeri.

După ce mulțimea s-a slobozit din apăsarea strînsorii și a putut respira din nou, pendarhul s-a apropiat de Sgurós.

— Ia-te după el, i-a spus arătîndu-i colțul străzii pe care o apucase guvernatorul militar, dar fii cu ochii în patru : nu-i chibzuit să i te înfățișezi oricînd...

I-a luat urma, pe ulițele înguste și pustii, cu multă îndemînare. A mai zărit de cîteva ori cortegiul oficial cum dispărea învolburîndu-se sprințar la o cotitură a drumului. Doamnele își țineau cu două degete trenele lungi ale rochiilor, își alungeau gîturile subțiri înainte și cotcodăceau ca niște puiculițe gureșe. Bărbații înaintau gravi și muți, Sguromallis pășea cu puțin înaintea lor. Sgurós și-l închipuia cu același zîmbet ironic pe buze.

A ghicit încotro se îndreptau datorită trecătorilor care se opreau din cînd în cînd locului, privind strălucitul cortegiu. Guvernatorul militar luase alt drum decît mai-marele cetății. Nu se ducea la palatul administrativ. „Se duce acasă", și-a spus Sgurós în gînd. Într-adevăr, peste puțin timp s-a oprit înaintea unei case boierești, retrasă de la stradă și cu două caturi. Era construită pe clina lină a unui povîrniș și avea o grădină în spate. Doi chiparoși întreceau acoperișul roșu, săgetînd grațios cerul. Poarta boltită era privegheată de-o strajă, pe care a întrebat-o dacă aceasta e casa guvernatorului militar.

— Da, asta este, i-a răspuns straja, privindu-l bănuitor.

— M-am ținut după înălțimea-sa de la biserică pînă aici și trebuie să-l văd cît mai degrabă.

— Nu-i îngăduit.

— Dar trebuie, trebuie să-l văd neapărat !

— Nu-i voie, repetă sec straja, continuînd a patrula prin fața porții.

Alte opreliști ! Ceva asemănător unui fatalism copleșitor sau unei descurajări necunoscute pînă atunci firii sale începu

să tulbure inima tînărului nostru. Urmărea acel du-te vino al străjii şi se întreba dacă-i era într-adevăr ursit să bătătorească drumul de la Nauplion pînă la Mitzithras fără a se alege cu nici un fel de roade la capătul drumului. Prin urmare, era cu totul imposibil să mai stai de vorbă cu arhonţii protipendadei greceşti. Gîndul acesta îl arunca în braţele unei stări de nedumerire enervantă care-i stîrnea răzvrătirea. Intervenţia străjii a venit la timp.

— Dă-te încolo !

Glasul acela grosolan răsuna ca o pereche de palme.

— Eu să mă dau mai încolo, sau tu ? îi răspunse el tremurînd de mînie şi roşu ca para focului.

— Hai, hai, lasă-te de glume !

Şi rostind cuvintele acestea, oşteanul înclină sulița amenințător. Atunci flăcăul izbucni :

— Dar cine-mi sînteţi voi, măi, ăştia care-mi tot împungeţi norodul cu sulița, hai ? Cine-mi sînteţi voi, de mi-l biciuiţi şi mi-l striviţi sub copitele cailor ? Greci ori varvari ? Aicea-s stăpîni şi frîncii, şi voi, şi săbierii din cele patru vînturi, numai prostimea şi biet norodu-s robi. Creştinilor ! Anatema ! [1]

Toate scenele petrecute la biserică, călcarea norodului în picioare de către oşteni, opreliştile şi batjocura pe care le întîlnise la tot pasul făceau de cîtăva vreme să-i clocotească sîngele în vine.

La îndemnul doicii sale, plecase plin de avînt către Mitzithras, cu nădejdea că aici va călca pe-un colţ de pămînt slobod. A hrănit visul acesta plin de dulceaţă ani de-a rîndul, şi-acum... A înşfăcat brusc sulița oşteanului, smulgîndu-i-o din mînă şi, fără a-şi mai da seama cum şi cînd, s-a trezit încăierat cu dînsul.

În aceeaşi clipă, un hohot de rîs femeiesc, scurt şi biciuitor a izbucnit din înaltul ferestrelor şi s-a rostogolit în jos. Aplecată peste pervazul de piatră, o boieroaică tînără se uita la dînsul. S-a îndreptat din şale, le-a spus ceva celor din casă, şi apoi, aplecîndu-se din nou, a prins a privi, rîzînd în hohote, tărăboiul din stradă şi a face semne cu o batistă vaporoasă, care-i flutura între degete.

— Ce doreşte tînărul arhonte ?

[1] Expresie echivalentă cu un blestem.

— Doamna mea, răspunse dînsul, înclinîndu-se stîngaci după moda francilor, nu cer altceva decît să-l văd pe unchiul meu.

— A cerut să-l vadă pe luminăţia-sa, lămuri oşteanul, şi pentru că i-am spus...

Boieroaica a ridicat mîna ocrotitor, curmînd vorbele străjerului. Cîteva capete de bărbaţi, aplecate peste pervaz, au căţat cu asprime în jur şi s-au retras.

— Pe unchiul tău spuneai că-l cauţi, flăcăule ? întrebă tînăra doamnă şi în ochii ei mari străluci unda unui rîs stăpînit.

— Chiar aşa, doamnă, pe unchiul meu, guvernatorul militar.

Din interiorul încăperii se auzi un glas bărbătesc care o mustra, cu ton coborît, pe tînăra doamnă. Ea, însă, se întoarse către încăpere şi, desfăcînd braţele, spuse rîzînd în hohote :

— Păi dacă ni-i nepot !

După aceasta, Sgurós o pierdu din vedere. Rămase în aşteptare, cu inima întraripată de nădejdi. „...dacă ni-i nepot !" Prin urmare, doamna aceasta atît de frumoasă era mătuşa lui ! În sfîrşit, iată şi ceva care-i mergea la inimă, ceva care putea să-i aline nenumăratele răni ale mîndriei. În clipa aceea un slujitor cu obrazul smead şi gălbejit, ca de eunuc, deschise poarta şi-l pofti să se apropie. În timp ce flăcăul nostru dădu să păşească pragul, o mînă galbenă şi uscată îi atinse pieptul.

— Înălţimea-sa, spuse cu glas piţigăiat şi neutru eunucul, nu te poate primi... în clipa de faţă e foarte ocupat cu cîinii săi...

Sgurós îşi înalţă privirile buimăcit. „Îşi bătea joc de el ?" Ochii slujitorului, însă, priveau cu seriozitatea aceea melancolică a imbecililor.

— Du-te şi spune-i că e neapărată nevoie să-l văd. Mai spune-i că-i sînt şi rudă, nepot, din Nauplion. Mă numesc Nikiforos Sgurós. Numele acesta îi va aduce aminte de ceva. Haide, du-te, şi, ca să fie şi mai sigur, dă-i şi-asta !

Şi trăgînd în deget inelul lăsat de mama sa, îl lăsă să alunece în căuşul palmei slujitorului. Apoi, văzînd că acesta şovăie, deznodă colţul năframei şi, scoţînd cîţiva bănuţi, i-i strecură în palmă.

— Haide, du-te ! spuse el, împingîndu-l de la spate.

Eunucul reintră, închizînd poarta în urma sa.

„Cînd va vedea inelul, nu mă va mai alunga, gîndi Nikiforos, va coborî singur în curte, întru întîmpinarea mea, va deschide brațele și-mi va spune : «Prin urmare, tu ești fiul Helenei Sgurós, neuitata noastră rudă din Nauplion !»" Rîvnind în taină clipa aceasta atît de mult visată care ar fi putut deschide drumuri noi și nebănuite încă vieții sale, clipă pe care se învățase a o aștepta de mic copil, inima prinse a-i bate năvalnic. „Cine știe ? !... Poate că mă va lua pe lîngă el, în casa lui, ca pe fiul sau ca pe fratele său !... Poate că mă va prezenta mai-marelui cetății și mă va face și pe mine ofițer. Voi merge la Constantinopol și-l voi vedea pe rege !... Eu îi voi săruta picioarele, în sala tronului, iar el va spune : «Arhonții mei, vi-l dau în grijă pe Nikiforos Sgurós, îmbrăcați-l în veșminte de mătase, potrivite și dregătoriei cu care l-am cinstit, și strălucitei sale stirpe !...»"

Scîrțîitul porții care se redeschidea îl trezi din incursiunea aceasta pe tărîmurile dorinței și, plin de mîhnire, zări chipul slujitorului iștindu-se în crăpătura porții.

— Preamăritului nostru stăpîn îi pare rău, din toată inima, că nu te poate primi. Îți dă binecuvîntarea sa pentru a-ți căta sănătos de cale și mi-a mai spus că, dacă-l iubești într-adevăr ca pe unchiul tău, să nu te mai arăți pe la poarta sa, deoarece atunci va uita că e unchiul tău și se va purta altfel decît se cuvine față de nepotul său...

Și mai înainte ca flăcăul nostru să-și revină în fire, poarta i se închise în nas, iar străjerul răsări înaintea lui privindu-l cu ochii întunecați și hotărîți.

Dar lui Nikiforos Sgurós nu-i era hărăzit astăzi să guste numai această amară uimire ; în timp ce-și înălța privirile, mai-mai să-l podidească plînsul, văzu un pîlc de oșteni năpustindu-se năvalnic de la cotul drumului. Purtau sulițele strălucitoare drept în sus, iar în fruntea lor alerga un călugăr care-l arăta pe dînsul, cu mîna întinsă. Întreaga ceată, alcătuită din zece pedestrași și un decarh [1], s-a oprit o clipă privindu-l pe flăcău.

Apoi, lăsîndu-l în urmă pe călugărul care pieri înghițit cu aviditate de umbra echipamentului și a armelor, oștenii se nă-

[1] Comandantul unei grupe de zece oameni.

pustiră cu toţii deodată şi îl împresurară pe nepotul guvernatorului militar.

— Ăsta e ? întrebă decarhul, proptindu-şi degetul în pieptul flăcăului şi întorcînd capul către călugăr.

— Ăsta !

L-au înşfăcat de braţe şi cineva i-a tras sabia din teacă. Nikiforos Sgurós îi privea buimăcit. Gîndurile îi erau tulburate de grindina loviturilor ursitei.

— Luaţi-l şi veniţi după mine ! porunci decarhul şi porni înaintea tuturor.

Oştenii îl înşfăcară. Prinse a merge şi el, cu totul în neştire, ca narcotizat, în clinchetul armelor. O clipă doar şi-a întors privirile înapoi, şi-atunci, în coasta umbrită a drumului, l-a văzut pe călugăr stînd chircit la pămînt.

L-a recunoscut. Era unul dintre cei trei călugări care dormiseră alături de el, la ospătărie, cu o noapte înainte.

Capitolul XII

MISIUNEA LUI SGUROMALLIS

Generalul şedea într-un jilţ cu spătarul înalt, în dreapta sa şi ceva mai jos se afla praetorul, iar în stînga lor, un diac care scria pe-un pupitru mic. Oştenii s-au oprit în anticameră. Decarhul l-a introdus pe Sgurós în praetoriu. Nici pînă în clipa aceea nu reuşise să-şi limpezească gîndurile. Se oprise în mijlocul vastei încăperi şi privea galeş zidurile nemişcate, pe-un ostean care şedea alături de decarh şi, în sfîrşit, pe general.

— Cum te numeşti ?

— Nikiforos Sgurós.

— Care ţi-i ţara ?

— Nauplion.

Generalul se întoarse şi-l privi pe praetor. Amîndoi avură acelaşi gînd : cum se face că pişicherul ăsta a nimerit numele ?...

Dar, încruntînd mînios privirile, generalul se întoarse către împricinat.

— Ieri noapte ai dormit la hanul lui Sigllos ? întrebă el.
— Da.
— Alături de odaia unui curier ?
— Da.

Se opri o clipă, privindu-l uimit pe flăcăul nostru, care-i răspundea fără să șovăie.

— Dă-mi mesajul !

Incapabil să priceapă ceva, Nikiforos privea împrejur, ca și cînd ar fi căutat un sprijin.

— Eu să-ți dau mesajul ? spuse el în cele din urmă. Mi-e mi-l ceri ?

— Dar cui să i-l cer ?

— Ucigașului.

Mai-marele cetății s-a aplecat pe spate în jilț și a prins a rîde nestăvilit și rece. Ceilalți dădeau din cap, sau îl țintuiau pe Nikiforos cu priviri pătrunzătoare.

Încetînd de-a mai rîde, generalul a izbit tunător cu pumnul în maneta jilțului și, întinzînd brațul către el, i-a spus :

— Tu ești ucigașul !

Sgurós a deschis ochii larg și s-a uitat împrejur. Era îngrozit. Înnebunisera, oare, toți cei de față ? Clipi des, închizînd și redeschizînd ochii, dar zidurile și coloanele rămîneau neclintite, iar picioarele sale se sprijineau solid pe lespezile de piatră ale podelei.

— Dă-mi mesajul ! mai spuse o dată generalul, întinzînd mîna.

De data aceasta, totul i s-a limpezit în gînd, ca prin minune. S-a pălit cu mîna peste frunte și a izbucnit într-un hohot de rîs nervos și spasmodic, ca un sughiț. Întreaga sa mînie, cît și revolta împotriva prigonirilor soartei sale s-au revărsat în hohotul acesta răgușit.

Posomorît, generalul îl țintuia cu priviri scăpărătoare și, nemaiputîndu-se abține, a izbit cu pumnul în masă, s-a ridicat tremurînd de mînie și a răcnit :

— Dă-mi mesajul pe care l-ai furat ieri noapte, cîine !

Sgurós i-a curmat vorba :

— Pe care l-am furat ?... Ce-i drept, ați fi meritat cu vîrf și-ndesat să vă coc o ispravă ca asta, ba chiar și mai acătării ! Din zorii zilei bat la porțile voastre pentru a vă da de știre, dar nimănui nu i-a trecut prin gînd să-mi deschidă ; eu alerg

după voi, dar slujitorii voştri mă fugăresc... Eh ! Ce să mai vorbim ?... Cinste şi slavă Greciei !...

— Trădătorule !

Ocara venită pe neaşteptate l-a izbit drept în piept. S-a dat un pas înapoi şi a strigat strîngînd pumnii :

— Eu sînt trădător ? Eu ? Trimişilor regelui le trîntiţi porţile în nas şi-i lăsaţi să fie înjunghiaţi în hanuri, pe cei cinstiţi îi înfieraţi în public, înecaţi adevărul, şi pentru toate acestea mă batjocoriţi pe mine ? Pe mine ?...

A rîs spasmodic şi sălbatic, lovindu-şi coapsele cu palmele.

— Eşti iscoada frîncilor, spuse generalul. Tu l-ai răpus pe curier şi ai luat mesajul regelui. Dă-mi-l numaidecît, că de nu, poruncesc să-ţi scoată ochii.

— Iscoada... frîncilor, eu !... şi ridică mîna lovindu-se peste frunte. Aceasta ar putea să vă mărturisească adevărul, dacă aţi avea răbdarea să-l aflaţi, spuse el arătînd proaspăta cicatrice.

În clipa aceea o umbră a alunecat pe lîngă el, întrecîndu-l cu un pas. Întorcînd capul, călugărul cel nămilos l-a arătat, rîzînd veninos.

— Nu-i daţi ascultare, spuse el, dînsul a săvîrşit fapta ; e un prefăcut.

Urmă o pauză. Ochiul călugărului ocoli sprinten privirea lui Sgurós.

— El l-a ucis, spuse încă o dată. Dormeam în odaia de alături şi-am auzit totul ; pe curier l-a înjunghiat în zori. Apoi a răsturnat scara şi a pierit. Mesajul cu sigiliul regelui l-a luat cu dînsul, să-l predea principelui frîncilor, care s-a cîrdăşit cu prinţul Epirului pentru a-i păli pe greci.

— Viperă ! mugi tînărul şi dădu să se năpustească asupra lui, dar patru mîini zdravene îl înhăţară deodată şi-l ţintuiră locului.

Călugărul, care se chircise brusc, rîse înfundat.

Cătînd încă o dată jur împrejur, îşi dădu seama de desăvîrşita sa singurătate. Nimeni ! Nu se afla nimeni, nici în cer, nici pe pămînt, nu-i întindea nimeni şi niciodată o mînă de ajutor.

— Bine, spuse el mîhnit şi căzînd într-o neagră deznădejde, bine, dar dacă toate lucrurile acestea ar fi aşa cum aţi spus voi, ce rost avea să mai pătrund în Mitzithras ? Dacă aş fi iscoadă, aşa mai fi venit să mă dau prins în mîinile voastre ?

— A venit pentru a ne amăgi, spuse generalul privindu-l pe călugăr și a venit să ne mai vîndă și niscai știri mincinoase, ca să pierdem urmele adevărului.

În timp ce mai-marele cetății vorbea, călugărul încuviința prin semne toate spusele lui ; aceasta era mărturia sa. În clipa aceea, însă, ceva asemănător fulgerului lumină gîndul tînărului. Se ridică pe vîrfuri și spuse :

— Erau trei călugări !

— Și-atunci ?

— Atunci cel care a săvîrșit omorul și a furat mesajul s-a dus, a fugit ; la vremea aceasta tropotește întins către Andravida. Asta veneam să vă spun dis-de-dimineață !...

Generalul și-a încruntat sprîncenele.

— Zici că erau trei călugări ? a întrebat dînsul.

— Trei, a răspuns din spate un glas.

Sgurós s-a întors și l-a văzut pe Sigllos, hangiul, flancat de doi oșteni. Era galben ca pucioasa.

— Trei ? a întrebat generalul, privindu-l pe călugăr de data aceasta. La mine au venit numai doi. Unde e celălalt ?

— Celălalt... ă... mda, celălalt trebuia să plece în zori. Da, da, se ducea la Monemvasa...

Întreaga poveste se încîlcea și mai rău acum. Cu puțină vreme înainte, în timp ce generalul se afla împreună cu suita sa la biserică, a venit comandantul și i-a dat de știre despre moartea curierului. De bună seamă că era trimisul armatei regale și că aducea cu dînsul vești de mare însemnătate, de vreme ce cu cîteva ceasuri mai înainte, în timpul nopții, se prezentase consiliului încă un curier. Ce veste aducea cu dînsul ? Nu care cumva ultima veste o anula pe cea dintîi ? Nu se petrecuseră cumva întîmplări de-o nespus de mare însemnătate, pe care curierul de noapte nu apucase să le aducă la Mitzithras ? Dacă s-a întîmplat așa, înseamnă că noul mesaj, cel pierdut, cuprindea o veste neplăcută. Primul spunea că prințul Epirului a fost învins. Al doilea trebuia să aducă vreo știre neprevăzută, o cotitură fulgerătoare în desfășurarea evenimentelor...

— Scoteți-i afară ! porunci generalul arătîndu-l pe Sgurós și pe cei doi călugări. Vîriți-i și țineți-i în cătușe pînă cînd voi spune eu !

I-au luat de-acolo, și apoi, după ce, din ordinul generalului, sala s-a golit de slujitorii mărunți și căpeteniile au rămas

singure, comandantul Mitzithrei a încruntat sprîncenele şi, coborînd îngrijorat capul, a întrebat :

— De ce nu s-au deschis porţile cetăţii azi-noapte, cînd a venit curierul ?

Tocmai aici era miezul problemei. Străjile raportaseră, de cu dimineaţă, sosirea sa. Au spus că s-a înfăţişat străjii, că a rostit parola şi că i-a rugat, deznădăjduit, în numele lui Dumnezeu cel adevărat, să-i deschidă. Atunci de ce nu i-au deschis ? Fiindcă tocmai în clipa cînd curierul o rostit parola, un ofiţer, a cărui faţă nu se putea vedea în noaptea ploioasă, a apărut ca din pămînt în foişorul porţii şi a interzis să se deschidă poarta.

Au dat ascultare poruncii superiorului, fără ca vreunul dintre ei să se osteneaască a-i vedea chipul.

În lanţuri. Pe Sgurós l-au coborît în afundul beciului palatului administrativ, pe-o scară răsucită şi îngustă, pe care abia se putea strecura un om. Era o temniţă strîmtă, umedă şi întunecoasă. Sub bagdadia boltită, unde abia încăpea un om de statură mijlocie, se deschidea o cuşcă pătrată şi largă cît o fîntînă. Acolo i-au dat brînci. S-a lovit cu capul de zid. Întunericul dens l-a orbit şi a căzut în genunchi. Oştenii, care purtau singurul fînar pe care-l aveau cu ei, au trîntit uşa de fier în urma lor, au zăvorît-o şi au plecat. În amorţeala care l-a cuprins, a auzit ca prin vis clinchetul îndepărtîndu-se şi urcînd pe treptele scării răsucite. Simţindu-se cu totul părăsit, a plîns pentru prima oară. Ochii săi nu aveau lacrimi de vărsat, dar un sughiţ năvalnic şi sfîşietor prinse a-i răscoli pieptul, zbătîndu-se ca o vijelie, bătînd din aripi şi sărindu-i, ca o pasăre rănită, pînă sus, la gît. Încremenise locului, în genunchi, aşa cum îl îmbrînciseră, şi acum şedea cu ochii acoperiţi de pumnii strînşi şi zbătîndu-se îndelung şi zadarnic să facă, să născocească ceva. Prin mintea-i răvăşită fulgerau imagini fără şir, scăldate într-o lumină strălucitoare şi orbitoare, ca aceea pe care-o pierduse. Vedea portul patriei sale, marea cea nemărginită, care se desfăşura în fiecare dimineaţă înaintea ochilor săi, imediat ce deschidea uşa ; vedea şi cîmpia Argolidei, pornind de lîngă coapsa stîncilor Sfintei Moni, şi munţii înalţi şi semeţi ai Mesareei...

A întins mîna şi a pipăit orbeşte zidul temniţei sale. Era durat dintr-o bucată de stîncă cioplită. Şi-a dat drumul să alunece în jos, ca un copil care cere plîngînd cu deznădejde

îmbrățișarea dulce a măicuței sale. De vreme ce-i erau nefolositoare, a coborît pleoapele, și noaptea pe care-o trăia era mai întunecată decît nopțile somnului. Se gîndea la Astritis, care-l aștepta zadarnic, jos, în grajdul hanului ; se gîndea și la doica sa, care nu-l mai aștepta pe dînsul, ci, sihăstrită sus, în casa ei, pustie, nu-l mai aștepta decît pe sfîntul arhanghel, care într-o noapte va veni la dînsa, s-o vadă, înveșmîntat în straiele sale de lumină. Se gîndi și la tînăra și neprihănita sa mamă, fecioralnică aproape, așa cum i-o păstrase în imaginație moartea și cum n-o văzuse niciodată. Vîntul aromitor și ușor dinspre mare sufla încet și îi răcorea fruntea. Își amintea de meleagurile sale, de anii copilăriei și de viața lui de odinioară. Se înfiora necontenit și își mușca cu furie pumnul, pentru a-și înăbuși suspinul, deoarece bărbații nu trebuie să plîngă niciodată. Își amintea tot alaiul acestor vedenii și parcă i se mai alina durerea și îi ușura pustietatea prin uitare.

Aici nici orele, nici conacele zilei și nici rostogolirea anilor nu mai au nici o noimă ; le-a spînzurat pe toate întunericul ; în abis nu sînt meteori. Acolo, sus, pe scoarța pămîntului, nu ajungi să cuprinzi totul ; aici ai timp să te gîndești la orice. Tot astfel după cum, înaintea cufundării în somn, unele imagini fugitive se luminează brusc în fața ochilor tăi, căpătînd o semnificație adîncă și nouă, i-a apărut acum și prima sa întîlnire cu tînărul cavaler franc.

Tulburarea stîrnită de convorbirea lor nocturnă nu se istovise nici la vremea aceasta. Odată ajuns la hulubăria sa din han, cavalerul îl îndepărtase, cu un semn, pe cel care-i purta spada, trimițîndu-l la culcare, iar el se dusese la pridvorașul inundat de lumina albastră și pufoasă a lunii, care răsărise. Tînărul aristocrat se așezase pe unicul scaun aflător în încăpere, iar puiul de grec rămăsese în picioare, încadrat în pervazul ușii. Drept înainte se zărea vîlceaua străbătută de panglica albă a drumului, se deschidea o subsuoară largă și împădurită cu copaci scheletici și cîțiva tufani zburliți. Lumina lunii îneca totul într-un abur opalescent.

— Prin urmare, sînteți haiduci și răsculați ? întrebă cavalerul privind muntele.

Inima lui Sgurós bătea năvalnic.

— Nu, stăpîne ! răspunse dînsul, și-o sinceritate plină de revoltă îi flutură în glas, dimpreună cu sentimentul acela nou care-l însuflețea.

Singurătatea aceasta, timpul, muntele și inexplicabilul interes pe care i-l purta străinul îi dădeau senzația că păşeşte pe pragul unei noi simpatii. Erau atît de potriviți în pustietatea aceea nemărginită ! S-ar prea putea să fie vorba despre o prietenie instinctivă, neconturată încă.

— Nu sînteți omul lui Deliuria ? întrebă cavalerul cu o vădită oboseală în glas, de data aceasta.

— Nu, stăpîne ! repetă dînsul și inima începu să-și întețească bătăile pe neașteptate.

Neîncrederea și cumințenia îi erau, ca întotdeauna, străine și atunci, iar dorința aprigă de-a se destăinui îl copleşea. A vrut să rostească numai cîteva cuvinte explicative, dar s-a întins, nici el nu știe cum, iar cînd a încetat să mai vorbească, a înțeles, uimit, că, de fapt, îi spusese totul, întreaga sa viață, cu cele mai întinse amărăciuni, cu nedreptățile care-l sugrumau, cu umilințele și cu speranțele ce se trezeau stăruitor în inima lui.

Nemişcat și mut, cavalerul ascultase totul. Întîrziaseră acolo, fără să-și vorbească, unul în picioare și celălalt jos. Greierii țiriiau, iar luna urca cu un licăr egal și monoton treptele cerului. Nu știau la ce soroc al nopții se aflau. Luna se cățărase mai sus, iar vîntul muntelui prinsese a se trezi.

În cele din urmă se ridicase și, fără a rosti vreun cuvînt, intrase în camera sa. Dînsul mai rămăsese acolo, neispitit de somn. Ceva nedefinit, care plutea în văzduh, vestea zorile. S-a așezat pe scaunul cavalerului, a închis ochii și s-a sprijinit de perete. L-a trezit primul ciripit. A sărit în picioare, mișcîndu-se vioi, simțind un curaj necunoscut, care-i furnica voluptuos în vine. Luna acum pălise și, sus pe creștetul muntelui, poposise înseninarea dulcelui revărsat al zorilor. Mirosea a mentă și a cimbrișor.

Trecînd pe dinaintea ușii cavalerului pentru a coborî, s-a oprit deodată. Un sunet ciudat i s-a strecurat în ureche. A stat să asculte. Dinăuntru ? De afară ? De pe munte ? De unde venea sunetul acela ? Să fi fost oare vîntul dimineții care purta cu dînsul zvonul acelui glas îndepărtat ? Aducea cu o litanie murmurată de gura unui copil ; e o melodie simplă, heruvimică și puțin monotonă, părea un cîntec care picura o durere mută, ceva asemănător unei amintiri mustind de nostalgii...

Da, se auzea dinapoia ușii cavalerului. Pridvorul tot mai era cufundat în întuneric, dar, plecîndu-se, Sgurós zări o lu-

mină puternică albăstruie mijind în prag. Era reflexul luminii zorilor. Părea că în odaia aceea închisă lucea o lumină necunoscută, o rază desprinsă dintr-o stea îndepărtată.

Călcînd în vîrful picioarelor şi ţinîndu-şi răsuflarea, Sgurós a coborît la grajduri, l-a luat pe Astritis, i-a plătit hangiului şi a plecat. Nici un sergent şi nici hangiul nu s-au ivit pentru a-l împiedica. Zorile abia mijeau şi toţi străinii dormeau.

Melodia aceea cristalină şi diafană, ca vîntul primăvăratic, îi revine în gînd şi acum. Se străduieşte s-o îngîne, dar îi e cu neputinţă. Şi totuşi o poartă în gînd, o cîntă în memorie ! Încercă s-o cînte încă o dată. Zadarnic. Niciodată nu va mai reuşi s-o cînte !...

Apoi, pleoapele i se ridicară şi, trezindu-se subit din harţul gîndurilor sale dezordonate, îşi cuprinse mîinile una într-alta şi îşi pipăi degetele.

— Inelul !... strigă dînsul. Inelul !...

A sărit, ca împins de-un resort, în picioare şi a privit buimac împrejur. Inelul acela pe care i-l lăsase mama sa avea un scut cu chipul sfîntului Theodor şi constituia singura mărturie că e un „Sgurós" autentic ! Acum nu-l mai avea, i-l luaseră !...

Şi-a amintit. Era la Sguromallis, slujitorul. S-a năpustit asupra uşii temniţei, a izbit-o înverşunat şi îndelung, cu pumnii, şi a strigat din răspunteri, din adîncul pieptului :

— Hoţilor !... Hoţilor !... Hoţilor !...

A spus-o răspicat, de zece, de douăzeci de ori, apoi a căzut din nou pe brînci străduindu-se să desprindă şi să desrădăcineze, dacă lucrul acesta era cu putinţă, placa groasă, de metal cu cîngile degetelor şi cu unghiile. Şi-a zdrelit degetele şi s-a rănit. Atît. Apoi şi-a încovoiat trupul şi şi-a înfipt dinţii în carnea goală a picioarelor şi a genunchilor plini de vînătăi. Era cu totul descumpănit, incapabil de-a întreprinde ceva, un biet vierme bicisnic şi vrednic de plîns.

A rămas astfel, zdrobit şi nevolnic, ore în şir, fără a mai păstra măsura timpului, jeluindu-şi cu amărăciune neputinţa, în plînsetul mut al negrei şi desăvîrşitei sale disperări şi dorindu-şi pierzania istovit.

De departe, de sus, răzbea un cîntec abia auzit : vreo strajă, pasă-mi-te, se străduia să risipească în chipul acesta plictisul slujbei sale. I s-a pus un nod în gît şi i s-au încordat pleoapele. Printr-o crăpătură nevăzută, de undeva, de pe bolta de piatră,

cobora o adiere uşoară, care aducea o dată cu ea mireasma cîmpului. A suspinat şi, înapoia pleoapelor sale coborîte, printre melodiile şi cîntecele de leagăn care-i însoţeau somnul, a revăzut, aşa cum i se întîmplase la toate soroacele de cumpănă ale vieţii sale, vedenia aceea cu neputinţă de alungat din gînd : o tînără aristocrată călare pe-un cal alb, cu frîul muiat în aur... E străină şi glasul ei nu-i alintă auzul, dar îi aminteşte de ceva, de ceva pe care — cine poate şti ? — nu-l va dobîndi niciodată aievea !... Întinde gîtul şi o urmăreşte îngrijorat cu privirea. Nici un zgomot nu-i însoţeşte mersul, o adiere alintătoare îi flutură mantia de-un verde-închis şi boarea mării însoţită de răsuflarea pură a zorilor îi răcoreşte fruntea. L-a petrecut, lăsînd drumul pustiu, dar parcă... parcă ai spune că năluca ei îl îndeamnă, îi face semn, poftindu-l s-o urmeze...

A tresărit, speriat, din somn. Uşa de fier a temniţei se deschidea cu un scîrţîit, lăsînd să pătrundă înlăuntru o lumină roşietică şi strălucitoare. Un masalagiu şedea pe trepte, ţinînd o făclie în mîna ridicată ; pe scară se auzeau paşi coborînd. Un miros greu, de umezeală şi de răşină încinsă, pătrunse în celulă.

— Cine e ? ! !

S-a ridicat speriat din colţul său şi a dat să prindă jungherul pe care-l purta întotdeauna la centură. I-l luaseră. S-a retras, mîniat, în colţ, în aşteptare. „S-ar putea să fie călăul !" îi trecu prin gînd. Coborînd treptele, doi bărbaţi s-au oprit în rama uşii, pentru a-şi obişnui ochii cu întunericul. După aceea au pătruns înlăuntru. Masalagiul continua să ţină făclia în sus. L-au prins de subsuori şi l-au scos afară. Au urcat scările în urma lui.

Odată ajuns sus, a constatat uimit că era noapte. Aşadar petrecuse o zi în temniţa aceea subpămînteană. În curtea pustie a palatului administrativ se revărsa lumina palidă a lunii ; era lună plină. Făclierul a străbătut încăperi complicate şi întunecate, care se pierdeau în galerii. Sgurós a rămas numai cu cei doi paznici.

— Urmează-ne ! i-au spus.

A pornit după dînşii. Au ieşit în stradă. Cînd să treacă de colţ, i-a oprit o strajă. Unul dintre temnicieri l-a tras deoparte şi i-a spus ceva cu glas înfundat ; celălalt şi-a continuat drumul, ţinîndu-l pe întemniţat de braţ. După un scurt răstimp, a auzit şi paşii celui dintîi răsunînd în urma lor. Noaptea era

liniştită şi umedă, iar aerul mirosea a iarbă jilavă. Strecurîndu-se în umbra zidurilor, înaintau urcînd pe uliţele pustii. La un moment dat, paşii celui care mergea în urmă nu s-au mai auzit. Muţi şi grăbind pasul, şi-au continuat drumul numai ei doi.

S-au oprit în faţa unui gard scund. O portiţă s-a deschis pe dinăuntru şi, astfel, au pătruns într-o grădină. Înaintea lor se înălţa o casă mare, cu două caturi. Omul care le deschisese portiţa mergea şchiopătînd pe piciorul drept. Sgurós se străduia să-şi amintească unde mai văzuse o făptură cu un asemenea trup. În galeria centrală ardea un lampion mare. Ologul s-a înălţat şi a aprins un fînar mic, cu ajutorul căruia i-a luminat drumul pe scară. Sgurós l-a recunoscut abia atunci cînd s-a lipit de zid pentru a-i face loc să treacă : era slujitorul cel spîn al guvernatorului militar, al lui kir Sguromallis... A cercetat locul din preajma sa, scara pe care urcau, zidurile şi încăperile şi, amintindu-şi de grădină şi de galerie, nu s-a mai îndoit de fel : se afla în casa guvernatorului militar, numai că de data aceasta îl introduseseră pe uşa din dos... Inima îi zvîcnea cu putere în piept. În capul scării s-a oprit să-şi recapete răsuflarea. Trecînd prin coridoare mici, pătrundeau în încăperi întunecate. Ai fi zis că întreaga casă e nelocuită. Şi, totuşi, ceva invizibil, dar viu, circula înlăuntrul ei, ceva care te întîmpina parcă la fiecare colţ, în cadrul tuturor uşilor deschise în întuneric. Era o aromă dulce, dîra unei fiinţe înmiresmate. „Or fi parfumurile acelea, pe care le aduc, după cum se spune, tocmai din Indii, gîndi Sgurós, parfumuri pentru boieroaice." Îşi aminti de tînăra aristocrată care-i vorbise, peste poartă, de dimineaţă... dar n-apucă să-şi termine gîndul. O draperie s-a ridicat şi, închizînd ochii, din pricina luminii neaşteptate, s-a trezit într-o încăpere locuită în care se afla un bărbat. Sta întins şi sprijinit într-un cot, cu spatele către intrare, pe cuvertura de stofă brodată cu aur a unui divan. Chipul nu i se vedea. Pe pereţi luceau trei aplice duble ; pe masă se aflau farfurii cu mîncare şi cu rămăşiţele cinei. Un miros dulce şi greu, de mosc, îmbîcsea aerul încăperii şi un covor alcătuit din blănuri de oaie ştergea zvonul paşilor.

Cel ce-l introdusese pe Sgurós s-a retras fără să spună o vorbă. Celălalt, care şedea pe divan, şi-a întors capul şi a zîmbit peste umărul lui. Profilul i s-a decupat fildeşiu pe perdeaua vişinie. Era Sguromallis.

Sgurós îl privea nemișcat. Era un bărbat tînăr și frumos pînă-n treizeci și cinci de ani. Părul buclat, negru ca pana corbului, îi cădea în cîrlionți pe fruntea înaltă și se petrecea în șuvițe groase, de la tîmple, pînă deasupra urechilor. Buzele roșii umede și întredeschise străluceau în barbă, cu zîmbetul acela stereotip care-i descoperea dinții mari și migdalați. Întinse mîna, pe arătătorul căreia strălucea un rubin mare, spre a-i fi sărutată. Tînărul se apropie și sărută cu evlavie simbolul puterii.

— Te cheamă Sgurós, pare-mi-se, spuse guvernatorul militar privindu-l alene. S-au purtat urît cu tine. Greșeală. Stai aici.

I-a arătat un jilț scund, aflat lîngă picioarele sale, și s-a sprijinit în cot.

— Cum se face că te aflai în hanul acela ?

— Veneam la Mitzithras ; veneam de la Nauplion pentru a mă înfățișa măriei-tale și a-i cere ocrotirea. Mama mea, care a murit foarte tînără, i-a lăsat doicii mele această poruncă...

— Spune-mi, din fir-a-păr, tot ce s-a petrecut la han, îi curmă vorba guvernatorul militar, privind distrat în altă parte. De ce te-ai înfățișat cu noaptea-n cap la palat ?

— Pentru a vă da de știre uciderea curierului și a vă spune tot ce știam.

— Și cam ce știai ?

— Pe curier l-au înjunghiat călugării !

— Aa... foarte bine... cred că nu l-ai ucis tu, dar nu-i de ajuns atît... spuse el privindu-și cu stăruitoare atenție mîna albă și moale, în lumină, și, îndoind degetele, își admiră unghiile trandafirii și bine lustruite.

— Călugării l-au ucis, se înverșună mînios și energic tînărul.

— Oo !... Vorbește mai încet, ai să le trezești pe doamne, nu te înflăcăra. Eu am purtat de grijă să te scoată din temniță ; parcă spuneai că ceri ocrotirea mea... sau cam așa ceva... prin urmare... ia, mai întîi, obiectul acesta, pe care l-ai uitat aici...

Apoi, luînd de pe masă inelul, pe care tînărul îl dăduse slujitorului, îl lăsă să cadă în mîna lui Sgurós, fără a o atinge.

— Și-acum, spuse repede Sguromallis, luînd-o înaintea oricărei vorbe lui Nikiforos, depinde de tine să fii liber chiar în clipa de față...

Și-l privi fără a mai rosti vreun cuvînt.

— Calul tău așteaptă jos, în stradă, continuă guvernatorul militar, ridicîndu-se cu vioiciune. Am trimis să ți-l aducă. Spuneai că ceri ocrotire ; în Mitzithras, însă, nu mai poți rămîne, cred că ai înțeles și tu lucrul acesta.

Vorbea plimbîndu-se cu pași moi, pe blănurile de oaie întinse în lungul și-n latul încăperii. După ce a rostit ultima întrebare, s-a oprit brusc și l-a privit pe Sgurós drept în ochi, continuînd să zîmbească.

— I-am auzit ! Mă culcasem în odaia de alături ; înainte de a se lumina de ziuă, au deschis ușa și au ieșit tiptil, pe vîrful picioarelor. Unul dintre ei pîndea în dreptul scării, ceilalți doi au intrat în odaia curierului și...

— Nu cumva ai visat ?

— Nu, nici vorbă de dormit ! Fulgerele îmi speriaseră somnul. Auzind geamătul, m-am sculat și, privind prin crăpătura ușii mele, i-am văzut adunîndu-se, zor-nevoie, din nou. Unul dintre ei, cel mai înalt a coborît scara în grabă iar ceilalți s-au retras în odăița lor. Atunci am ieșit și eu dintr-a mea și am intrat în odaia curierului. Era prea tîrziu, își dădea sufletul. N-a apucat să mai spună decît două cuvinte : „Frîncul urcă", atîta doar ; nu le-am tălmăcit înțelesurile.

— Frîncul urcă, mai spuse o dată Sguromallis, reluîndu-și gînditor plimbările.

Avea altă expresie acum, fruntea i se înnourase.

— Nu ți-a mai spus nimic în afară de asta ?

— Nimic ! L-a năpădit sîngele.

Sguromallis rămase dus pe gînduri ; degetele mîinilor sale împreunate la spate se jucau nervos, parcă ar fi frămîntat ceva. Hotărît, s-a îndreptat cu pași mari către un dulap încastrat în perete, l-a deschis și, luînd dintr-însul un sul subțirel, a scos de-acolo un mesaj. L-a desfășurat. Ochii săi strălucitori au parcurs repede rîndurile scrise, pe sub sprîncenele încruntate. După aceea s-a aplecat, a luat o pană și, înmuind-o în călimara care se afla alături, a scris grăbit ceva pe marginea pergamentului ; l-a împăturit la loc și, după ce l-a vîrît în tocul său, a imprimat sigiliul său pe ceara caldă. Toate acestea fiind săvîrșite, s-a apropiat de Sgurós.

— Te vei duce la Andravida, îi spuse el răspicat. Cunoști drumurile ? Îți vor fi arătate. Trebuie să porți sulul acesta bine ascuns, lipit de piele, mă înțelegi ? Odată ajuns acolo, vei cere să te înfățișezi neîntîrziat comandantului, Nicolao Santameri.

Vei preda mesajul în mîinile lui. Fii cu luare-aminte la ceea ce-ţi spun : numai lui, în mînă, nimănui altcuiva ! Nici să nu-ţi treacă prin gînd să deschizi sulul pe drum pentru a citi ce scrie înăuntru. Dacă vei ajunge acolo şi-l vei preda cu sigiliul violat vei muri pe loc. Altă ieşire nu există. Oriunde te vei duce şi oricui îi vei cere ajutorul, nu vei scăpa de pieire, să ştii. Terminînd ceea ce avusese de spus, a ridicat sulul cel subţiratic asupra capului lui Sgurós : Alege, spuse el reluînd tonul şi surîsul ironic obişnuit, sau însărcinarea aceasta şi libertatea... sau temniţa pe care ai cunoscut-o, din care nu te-ar mai putea scoate nimeni de-acum înainte...

Fără a rosti un singur cuvînt, tînărul a ridicat braţul, a apucat sulul, dar n-a mai apucat să pună nici o întrebare. Sguromallis părăsise încăperea !

În timp ce cobora privirile pentru a cerceta sulul pe care-l primise, o mînă i-a atins umărul şi omul care-l condusese acolo i-a poruncit :

— Urmează-mă !

S-a ridicat şi l-a urmat. De data aceasta au coborît scara numai ei doi, fără ghid, şi-au ieşit pe uşa dinspre stradă. La lumina lunii, Nikiforos a văzut doi cai şi pe slujitorul guvernatorului militar, care-l aştepta ţinîndu-i de dîrlogi. Văzîndu-şi stăpînul, Astritis a început să dea din cap şi să bată din copite. Sgurós s-a apropiat de el şi i-a mîngîiat ceafa. Dar cînd s-a apropiat de el gata să sară în şa, însoţitorul i-a luat sulul din mînă şi i l-a strecurat în sîn prin deschizătura gulerului. După aceea i-a restituit sabia pe care i-o luaseră cînd l-au prins. Au încălecat. Strălucind aurie, luna plină urca treptele cerului. Au împuns caii cu pintenii şi, dînd frîu slobod cailor, au pornit năvalnic spre cîmpie.

Capitolul XIII

RĂSPÎNTIA

Au mers toată noaptea. Însoţiţi de lună la început, apoi după scăpătatul ei, prin bezna deasă. Însoţitorul lui Sgurós nu vedea nimic din toate acestea, ci şi le închipuia numai. sau le

ghicea. Din cînd în cînd, în timp ce înaintau pe cîte-o potecă îngustă, care-i silea să domolească goana cailor şi să meargă unul în urma celuilalt, simţea căscîndu-i-se parcă o prăpastie în coastă. I se părea că jos, în adîncurile de necuprins, se rostogolesc zgomotos puhoaiele apelor, sau că vreo fiinţă necunoscută va începe să urle aidoma sălbăticiunilor sau vreunui copil aruncat.

Uluiala care-l stăpînise în timpul scenei cu Sguromallis se risipise, aşa că acum gîndea logic şi cu sînge rece : „Care era misiunea care-i fusese încredinţată şi ce cuprindea mesajul înscris în sulul care-i lovea ritmic pieptul ? Pentru ce erau învăluite în atîta mister recomandările guvernatorului militar şi de ce îl trimiseseră tocmai pe el, şi nu pe altcineva ? De ce-l ameninţase cu moartea dacă-şi va călca legămîntul şi nu-şi va respecta cuvîntul ?" Parcă-l apăsa ceva greu pe piept şi respiraţia îi era întretăiată. „Nu care cumva vor să mă atragă într-o capcană primejdioasă, şi toate acestea nu sînt altceva decît un pretext ?" L-a privit pieziş pe însoţitorul taciturn. „Dacă ar fi avut de gînd să-mi facă de petrecanie, reflectă dînsul în continuare, ar fi putut-o face foarte bine şi la Mitzithras, în temniţă ; ce rost ar mai fi avut să mă trimită atîta amar de cale ?"

A dat de capetele unei concluzii care i s-a părut logică : „N-au voit să trimită un om de-al lor, de teamă să nu care cumva să-l miroase duşmanul pe drum. M-au trimis pe mine pentru că sînt necunoscut şi nu mă poate bănui nimeni... Sau, mai ştii, s-ar putea întîmpla ca unchiul meu să mă pună la încercare". La gîndul acesta, bucuria i-a inundat sufletul. „Mesajul pe care-l port cu mine trebuie să aibă, de bună seamă, o mare importanţă politică, chibzui el cu naivitate. Ce altceva ar putea trimite Sguromallis la Andravida ?"

Gîndul său nu putea răzbate dincolo de aceste presupuneri. În puţinele ceasuri pe care le petrecuse slobod la Mitzithras nu auzise nimic din ceea ce l-ar fi putut lumina. Despre războiul pe care prinţul Epirului îl purta cu împăratul nu avea cunoştinţă ; s-a mulţumit cu concluzia la care ajunsese şi se simţea mai liniştit acum. Şi-a ridicat ochii şi a văzut cum zorile albăstresc zările. Treptat, priveliştile înconjurătoare începeau să se desghioace din haosul nopţii. Cerul prinse o culoare verde abia perceptibilă şi, aidoma talazurilor, norii

imenşi se rostogoleau către miazăzi. Lumina revărsatului zorilor l-a întîmpinat piezişă şi rece.

La dreapta sa, înălţată pe vîrful unei stînci, Sgurós a zărit o cetate estompîndu-se fantastic pe cerul vineţiu. Norii grăbiţi alergau pe deasupra sa. Se vede treaba că acolo bate un vînt care nu-şi face mendrele devale. Un stol de ciori trecu croncănind pe deasupra călăreţilor şi, rupînd-o brusc spre dreapta, se îndreptă în zbor larg către cetate. Însoţitorul lui a ridicat braţul.

— Veligosta, spuse el, deschizînd gura pentru prima oară.

După ce a curmat goana calului, s-a oprit alături de Sgurós şi i-a spus, arătîndu-i drept înainte :

— Îndreaptă-te într-acolo.

Privind, a văzut că pămîntul dintre braţele largi ale muntelui cuprindea o regiune imensă care se întindea hăt, departe. Era o cîmpie luminoasă şi cu vegetaţie vălurită, pe care zorile o alintau cu năframe diafane.

— Ţinînd drumul drept, la capătul acestei cîmpii vei da de Karitena. O vei recunoaşte îndată, are o fortăreaţă mare şi grozav de puternică... Tu să nu te opreşti acolo, ci, bătînd drumul ce merge alături de rîul ăl mare, pe lîngă colina din dreapta, fără a te abate de la el, într-o zi şi jumătate te vei afla la Andravida.

După ce-a rostit cuvintele acestea, şi-a întors calul fără a mai întîrzia acolo o clipă măcar şi, înfăşurîndu-se în mantie şi aplecîndu-se pe gîtul calului, a pornit în tropote, cu iuţeala fulgerului.

Sgurós a rămas singur. A cercetat împrejurimile din priviri : ziua creştea şi, din dreapta sa, o undă de lumină gălbuie vestea răsăritul soarelui. Un vînt viclean a prins a sufla uşurel, dar norii vineţii, care se buluceau sus, pe cer, l-au înăbuşit. Pe cîmpia din faţa sa se petreceau nori mai mari şi fugari.

Dîndu-i pinteni lui Astritis, a pornit năvalnic, drept înainte, aşa cum i se arătase. După cumplitele şi nesfîrşitele ore pe care le petrecuse în temniţă, acum se simţea liber, cu desăvîrşire liber, pentru prima oară. Se străduia să uite şi sulul lui Sguromallis, sulul acela, care, fără a şti de ce, îi picurase o mare descurajare în suflet. S-a oprit în faţa unui şanţ şi, părîndu-i-se că s-a abătut de la drum, căută drept înaintea sa, pentru a se orienta. Întreg cuprinsul se întunecase, mirosea a pămînt

jilav, și înaintea sa, printre copacii scheletici, fulgerul a mai scăpărat o dată. Uită cu desăvîrșire de sine. În timpul drumului său pe munte vedea cîmpul desfășurîndu-se în fața ochilor săi ; de data aceasta, înfățișarea țării se schimba.

Furtuna plutea în aer, îi intuia apropierea, dar, cît puteai cuprinde în arcul privirilor, jur împrejurul său, nu se vedea nici urmă de om și nici vreo colibă. Două-trei picături de ploaie i s-au lipit de frunte, iar vîntul se învîrtejea parcă în jurul picioarelor lui Astritis, smulgînd și zburătăcind fărîme de lut. Înălțînd privirile, a cercetat, fugar, la dreapta și la stînga sa, căutînd un drum, nu pe acela al său, ci oricare altul, și în cele din urmă se gîndi să se îndrepte spre un pîlc de pomi, aflat în fața sa, care ar fi putut să-i ofere un adăpost liniștit, dar, în același timp, un trăsnet sinistru a cutremurat cîmpia și furtuna a izbucnit cu înverșunare. I-a dat pinteni lui Astritis și, mergînd pe-o potecuță aflătoare înaintea sa, s-a îndreptat către un zid. Se îngrijea mai mult de cal, pe care nu voia să-l plouă, decît de sine. Sărind peste un șănțuleț, a coborît în albia largă a unui rîu secat, a urcat malul opus, a trecut pe sub cîțiva arbori, a urcat din nou, a mai coborît o dată și, deznădăjduit — simțea că apa îi pătrunsese zăbunul — zări în cele din urmă o clădire cu o alcătuire ciudată iscîndu-se din aburul ploii, pe-un colnic aflat în stînga sa.

A pornit într-acolo ; nu puteai deslușî dacă era locuită de oameni, deoarece avea înfățișarea unor ruine. Era o clădire mare și complicată, împrejmuită cu un zid pe jumătate năruit, în interiorul căreia se putea vedea un morman de dărîmături ; la catul de sus se zăreau ferestrele, de mărimi diferite, ale unor încăperi. Părea a fi o mănăstire francă părăsită. Privind-o din apropiere, distingeai, pe zidurile de piatră cenușie, urmele unui incendiu. Ierburile și buruienile o năpădiseră în așa hal încît se prăsiseră și în crăpături, iar copacii uriași din ogradă îți atrăgeau de îndată privirile. Nebănuindu-i existența în singurătatea și amorțeala aceasta, un pîrîiaș domol încingea poalele dealului, clipocind vesel. Îndemnîndu-l pe Astritis să sară cîteva tufe, tînărul urcă dealul. În jurul împrejmuirii alerga o potecă pe care o urmă, căutînd să afle o poartă. Mergînd pe sub o ferestruică zăbrelită, a auzit glasuri omenești răzbind dinlăuntru. S-a oprit, cercetînd a deslușî glasurile, dar n-a reușit și, trecînd mai departe, l-a înțepat mirosul fumului. Așadar, dărăpănătura aceasta era locuită ! Trosnetele focului, miroazna

bucatelor calde şi boarea cerului umed i-au provocat o bucurie ascunsă : într-o scobitură a zidului se desena o uşă largă şi arcuită. A descălecat, a bătut într-însa şi, peste puţin timp, a auzit lacătul scîrţîind. Era un han. Înlăuntrul curţii mari în care pătrunsese se aflau grajduri în care erau legaţi cîţiva cai şi catîri. Argaţii forfoteau de colo pînă colo, cărînd găleţi cu apă şi buşteni pentru focuri, sau aşternuturi bălţate. Prea puţin le păsa de noul-sosit. Femeia care-i deschisese l-a condus în tăcere spre sala cea mare de jos, unde era instalată bucătăria. Un argat scund l-a luat în primire pe Astritis.

În imensa încăpere în care a pătruns Sgurós benchetuiau două grupuri de străini. Pitulaţi prin colţuri, doi-trei călători stingheri beau şi visau învăluiţi în trîmba pîclelor de fum ale focului. Glasurile răsunau tulburi şi încurcate, amestecate cu sfîrîitul tigăilor şi plescăitul ploii. Trei călugări franci flecăreau cu înflăcărarea omului beat, împestriţîndu-şi graiul cu cuvinte latineşti. S-a aşezat într-un colţ şi a poruncit să i se aducă ceva de mîncare. Era istovit de oboseală şi de somn.

După istovul somnului agitat din închisoare, care-i vătămase trupul aidoma unui marş prin coclauri, nu apucase să se întindă nici măcar o clipă pentru a prinde oleacă de putere. Călătoria din tot cursul nopţii, precum şi zbuciumul şi surescitarea îl împresurau cu o sfîrşeală toropitoare, care-l ţintuia pe scaun şi-l îndemna să aţipească. Făcu sforţări supraomeneşti pentru a-şi ridica pleoapele, ca să poată mînca. Mîna îi era grea, ca de plumb, iar mişcarea simplă, de la farfurie la gură, îl obosea. Abia tîrîndu-se, se ridică şi ceru o odaie de dormit. L-au purtat pe nişte scări înguste şi întortocheate, prin casa aceea goală şi întunecoasă, care mirosea a aer stătut şi a mucegai. A străbătut încăperi mari şi goale, reci ca mormintele, în care lumina picura săracă prin spărturile acoperişului. Urmîndu-l pe copilul desculţ, care-l conducea cu un opaiţ în mînă, îşi auzea ecoul paşilor izbindu-se de pereţi şi se gîndea mecanic că, dacă ar fi vrut să se întoarcă singur, n-ar fi reuşit să găsească niciodată drumul. În sfîrşit, la unul dintre caturile de sus, un fel de pod, călăuza s-a oprit. A împins o uşă şi Nikiforos a intrat în odaie.

Patul se afla într-un colţ, alături de-o ferestruică. S-a dus de-a dreptul acolo şi s-a trîntit în pat. N-avea putere nici măcar să se dezbrace şi nici să se gîndească la ce-ar fi trebuit să facă, sau să ia vreo hotărîre. Băiatul a închis uşa şi a plecat. Prin

ferestruică pătrundea o lumină cenușie și mohorîtă. Afară ziua pălise, cadaverică. Deși nu se aflau decît la amiază, părea că amurgise.

Dînd frîu liber privirii să mistuie nemărginirile zărilor imensei cîmpii, căreia aburii ploii îi adînceau fantastic perspectivele, l-au năpădit gîndurile întunecate. I se părea că e o făptură rătăcită fără nici un scop și fără nici o noimă în lumea asta tulbure și se întreba, instinctiv, de ce se petreceau atîtea lucruri în jurul său, de ce trăiește și de ce se află aici și nu aiurea, altundeva ? A lăsat capul să-i cadă pe pernă, dar, înainte să închidă ochii, i s-a părut că de alături, dinapoia zidului, se aud două glasuri de bărbați, străini, care discută vioi, cu o intensitate de neîndurat în liniștea aceea pufoasă.

— Curierul a plecat de la Mitzithras ieri noapte, spunea un glas, și dacă se duce către Andravida, va trece cu siguranță pe-aici.

— De azi de dimineață n-am slăbit cîmpul din vedere, dar nu s-a ivit nici un călăreț, de nicăieri...

Mintea sa nu mai funcționa, îi era cu totul imposibil. Cuvintele pe care le auzea se caligrafiau parcă pe nisipul pe care valurile îl spălau imediat.

— Să fii cu ochii-n patru ! Cînd ai să desfaci mesajul pe care-l poartă asupra lui, ai să vezi că are două picături de sînge în colțul de sus.

— Lasă-l mai întîi să sosească ; aici va trage să-și potolească foamea și dacă Marele Stăpîn va dori să...

...A adormit.

L-a trezit ropotul tunetelor repetate. A deschis ochii încet, încet de tot, cuprins de-o toropeală desfătătoare ; înainte de orice, și-a dat seama că era noapte. Prin ferestruica aceea, prin care mai înainte pătrundea lumina fumurie și plăpîndă a zilei ploioase, fuiorul cristalin al razelor de lună împungeau podeaua. Zîmbind fără noimă, a închis ochii și și-a reamintit de cuvintele din odaia vecină. Ciudat !... Nu-l speriau de fel. Trupul său istovit se bucura parcă de eventualitatea unei noi primejdii, iar sîngele clocotitor care-i pulsa în vine cerea mișcarea, acțiunea și alergătura ca un noaten sprințar.

S-au auzit noi ciocănituri. Se vede treaba că un cortegiu impunător se oprise în fața porții.

Se auzeau cai nechezînd, zgomote de copite care loveau nerăbdător pămîntul jialv şi larmă de glasuri amestecate. Cineva a strigat ceva în limba franeă.

Zăvoarele porţii au scîrţîit şi în fereastra odăii a licărit lumina unei torţe. Şedea şi asculta nepăsător larma vocilor care începuse să se înteţească a mînie. Cereau cai ; veneau de departe, animalelor lor erau istovite, aşa că doreau să le lase în grajduri şi să-şi continue drumul cu altele, odihnite, deoarece voiau să sosească la Kalamata o dată cu zorile.

Un glas bărbătesc şi răguşit le răspundea cuviincios şi plin de spaimă în limba greacă. De partea cealaltă, glasurile se încurcau, dar unul dintre ele, aspru şi apăsat, se deosebea dintre toate celelalte ; vorbea greceşte cu accent străin. În cele din urmă, a izbucnit tunător pe nepusă-masă :

— Cum, blestematule, nu vrei să dai cai pentru principesa Achaiei şi călăreţii ei ?

Sgurós s-a înălţat în cot. „Principesa Achaiei ?" Prin urmare dînsa era aceea despre care-i vorbise Ilarion... Împins de curiozitate, a dat să se ridice repede, pentru a privi afară, dar a auzit pe cineva alergînd spre uşa sa, pe care-o deschise furios şi îşi vîrî capul speriat înăuntru. Era băiatul care-l condusese acolo la prînz.

— Stăpîne, spuse el gîfîind, o să-ţi ia calul din grajd, stăpîne ! E doamna Zambea cu călăreţii ei !

— Ce face ? Calul meu, zici ? Cui i-a trecut prin minte aşa ceva ? Prinţ sau rege de-ar fi, sau împăratul însăşi, pe sfînta cuminecătură, nu va îndrăzni să pună mîna pe el...

Strîngînd cu putere mînerul săbiei sale, s-a repezit la fereastră şi, deschizînd-o, s-a aplecat în afară. Călare pe caii lor care nechezau şi izbeau cu copitele în pămînt, cel puţin douăzeci de cavaleri franci se opriseră în faţa hanului. Semănau cu nişte statui de fier. Pe coifurile, pe platoşele şi pe sulifele îndreptate în sus, lumina lunii isca steluţe verzi care sclipeau încîntător.

S-a oprit uluit ; poporul care zămislea asemenea bărbaţi uriaşi, adevăraţi demoni, care prindeau rădăcini cînd călcau pe pămînt, stăpîneau pe merit pămîntul acesta ! Pe fizionomiile lor oacheşe reverbera lumina roşietică a torţei care se apropiase iarăşi. O gelozie ascunsă şi o invidie plină de nelinişte împungeau inima tînărului şi îi înflăcărau privirile. Îi ura şi îi admira în acelaşi timp...

A privit dincolo de coifuri şi de suliţe şi inima i s-a oprit zbucnind puternic. Buzele i-au albit şi s-a prins de pervazul ferestrei, ca să nu cadă în genunchi. Ceva mai departe de cavaleri, singură, călare pe calul ei alb ca spuma laptelui, se aţinea o tînără nobilă. Mantia grea cădea pe laturile calului, înfăşurîndu-i trupul în falduri mari şi bogate. Din veşmîntul acela de catifea se înălţa gîtul subţire, alb şi drept ca sabia, dar fragil şi sensibil, aidoma crinului. I-a recunoscut obrazul blînd, cu pleoapele coborîte. Îi readucea în minte o tulburare tainică, ceva asemănător unui vis prevestitor de rele, sau unui semn mut al fatalităţii. Adierea îndepărtată a revărsatului zorilor i-a gîdilat nările, însoţită de boarea marină a patriei sale.

Tăcută şi nemişcată, însoţită de cavalerii ei şi totuşi singură, prinţesa Isabeau şedea deoparte, înfăşurată în vălurile sale la fel de străvezii ca razele lunii.

Partea a doua

Capitolul I

POVESTEA UNEI SURGHIUNITE (1)

Era mlada Villehardouinilor.

Deasupra patului în care se născuse, pe friza de nuc a pologolui său, era sculptat un blazon de aur, în mijlocul căruia se afla o cruce neagră, în formă de ancoră, ale căror capete se ramificau în braţe terminate cu capete de şerpi împodobiţi cu ochi rotunzi, de aur.

Femeile care o privegheau pe lehuză au luat cu o infinită precauţie noul-născut şi, trecînd în încăperea de alături, l-au îmbrăcat, peste scutece, cu o rochie de mătase pe care era brodată stampa Principatului. Cînd au readus copilul mamei, înaintînd la rînd, în ordinea ierarhică a rangurilor lor, dînsa a deschis ochii obosiţi şi a întrebat în limba greacă :

— Ce este ?

— Copilă, doamna mea...

Anna Anghelina Comnena a coborît din nou pleoapele ; buzele ei palide au scăpat un suspin abia şoptit, sau o rugăciune tainică, iar degetele palide şi subţiratice au pipăit uşor aşternutul.

— Daţi-mi-o.

Au aşezat-o alături de dînsa. Într-un tîrziu, cînd a întors cu multă greutate capul, pe obrajii săi palizi se rostogoleau lacrimi.

Era o noapte caldă, de vară. Flăcările rămîneau imobile şi alungite în sfeşnice, ridicîndu-se suple în atmosfera îmbîcsită. Prin fereastra deschisă pătrundea boarea înmiresmată a cîmpiei nemărginite, briza marină şi un parfum ameţitor de

lămîiță. Coborînd o dată cu razele lunii, ursitoarele au venit să urzească destinul noii-născute, Isabella, fiica lui Guillaume de Villehardouin, prințesa Achaiei.

Între timp, un bărbat aștepta plimbîndu-se nerăbdător în afara dormitorului. Avea trupul înalt, cu pieptul lat, și ori de cîte ori se oprea, la fiecare capăt al coridorului, ai fi jurat că picioarele sale puternice prindeau rădăcini și nu se mai puteau ridica. Din cînd în cînd, întorcea capul către ușa lehuzei și o țintuia cu privirile. Un val purpuriu îi inunda chipul, iar mînia provocată de întîrziere imprima un tremur imperceptibil buzelor groase, printre care se vedea un dinte alb și puternic.

În cele din urmă, ușa s-a deschis și la lumina slabă a unei lămpițe s-a ivit chipul unui om uscățiv. Întîlnind privirea suveranului țintuită asupra sa, s-a tulburat ; apoi, coborînd privirile, a schițat un gest de resemnare slugarnică.

— Fată, preamărite stăpîn, a bolborosit el.

Guillaume de Villehardouin n-a spus nimic. Fruntea și ceafa lată i s-au împurpurat, iar ochii i s-au întunecat pentru o clipă doar, apoi s-au luminat din nou, sălbăticiți parcă de slăbiciunea aceasta trecătoare. Apoi și-au recăpătat limpezimea. Întorcînd spatele, a ieșit cu pași grei în balconul care, clădit la înălțime, domina deopotrivă cetatea și cîmpia. Crenelurile negre se profilau răsturnate în aerul lăptos. S-a apropiat de ele și, sprijinindu-se în cot, s-a oprit să privească țara aceasta atît de mult rîvnită, pe care tatăl său, cruciatul, o cucerise pentru prima oară și pe care el fusese silit s-o recucerească, pentru a doua oară, cu sabia în mînă.

Înapoia sa adăstau, tăcuți, cavalerii suitei.

Guillaume de Villehardouin a privit Kalamata, care se desfășura în fața lui albă și imobilă, dormind îmbrățișată de albia seacă a rîului și de marea care scînteia înaintea sa, tremurînd sub farmecul lunii. Apoi a privit Tayghetos [1], aflat la stînga sa, care-l despărțea de Lacedemonia și de frumoasa cetate a Mitzithrei, pierdute pentru totdeauna. În cele din urmă, a privit și îndepărtata limbă de uscat care înaintează drept în față și se șterge în pîclele orizontului, o dată cu Methoni și Koroni [2]. Plecîndu-și capul, a simțit în jurul său,

[1] Munte în Peloponez.
[2] Orașe-porturi grecești.

chemîndu-l ca niște prezențe vii, toate țările cîștigate de dînsul și pierdute o dată cu prăbușirea sa de pe cal, pe cîmpia Pelaghiniei, în luptele cu armata învingătoare a slăvitului Ioan. În fața acestei privelişti vii a simțit o strîngere de inimă, iar cealaltă imagine, care nu exista decît în gîndul său, aceea a întregirii frumosului ținut al Morias-ului, îi aluneca printre degetele mîinilor sale puternice, bucățică cu bucățică, firimitură cu firimitură. Și astfel stînd lucrurile, sufletul său s-a întunecat în seara aceea la gîndul că, deși se cununase zadarnic cu trei femei pînă acum, îi era scris, poate, acestei țări regești să rămînă orfană, fără moștenitor bărbătesc și fără stăpîn....

Isabella a cunoscut marea pentru întîia oară după cîțiva ani, din același balcon.

Era un copil gingaș, cu obrazul lipsit de strălucire și cu privirea întunecată. Se deosebea de femeile Curții, care roiau necontenit în jurul său, în încăperile mari și zgomotoase ale cetății, prin calmul și seriozitatea ei prematură. Ședea alături de jilțul mamei sale și, lăsînd-o pe sora ei mai mică, Margareta, să se joace cu păpușile pe care i le aduceau ei, adăsta, cu privirile țintuite în dalajul din piatră, ascultînd parcă zvonul vieții celorlalți, sau cătînd în gol. Vorbăria nobilelor doamne urca, bogată și ciripitoare, în juru-i, atît dinapoia războaielor de țesut, cît și a gherghefurilor, și rîsetele săgetau în scîntei de argint fără a avea vreun ecou în sufletul ei.

Soarele adolescent al Mediteranei pătrundea între zidurile groase prin ferestrele înalte și înguste și săgeta în părul spumos, blond, negru sau castaniu, pe cefele albe și pe dinții strălucitori ai curtenelor. Anna Anghelina Comnena asculta, mașinal poveștile viclene pe care curtencele cele mai îndrăznețe le istoriseau roșind, sau leșinînd de rîs și, zîmbind condescendent, cobora ochii mari și obosiți asupra lucrului.

De aproape un an de zile cetatea era văduvită de bărbați. Întărîtat de mania răzbunării și rănit în mîndria sa neîmblînzită — de faptul că fusese prizonierul lui Mihail Paleologul — Villehardouin își ridicase vasalii, baronii, stegarii [1]

[1] Cavaleri care slujeau suzeranului cu o armată sub „steag" propriu în timp de război.

și curtenii și cutreierea Morias-ul în lung și-n lat, lovind ca o fiară sălbatică armatele regelui grec oriunde le întîlnea.

Știrile despre dînsul ajungeau în cetate nesigure și contradictorii ; uneori se auzea că s-ar afla dincolo de fruntariile Lacremoniei, alteori că a asediat Mitzithras, sau coboară către Monemvasa. Obosite de așteptare și lipsite luni de-a rîndul și ani întregi de îmbrățișarea bărbatului, nobilele doamne scormoneau din mintea lor sprințară fel de fel de închipuiri febrile și de vise scandaloase și zadarnice. Călătorind în larg, trubadurii, menestrelii și jonglerii sosiți la bordul corăbiilor bătute de valurile mării veneau din îndepărtata țară a Franciei, le încîntau necontenit cu suferințele lui Tristan și ale lui Lancelot, le povesteau moartea viteazului Rolland la Roncevaux și le cîntau durerile dragostei neîmplinite și imensa durere stîrnită de războaiele fără sfîrșit.

În lumea aceasta a năzuințelor tainice și a dorințelor ascunse și-a petrecut prințesa Isabella copilăria. Chipul ei căpătase nu numai paloarea mată a mamei sale grecoaice și părul ei de un castaniu intens, ci și linia aceea subțire și dreaptă a gîtului, plecat ușor, cu armonioasă gingășie și suplețe. De la tatăl său, francul, moștenise albastrul ochilor. Dar, în primii ani ai copilăriei, gîtul subțire și ochii azurii dădeau fizionomiei sale un aer molatec și șters, lipsit parcă de sănătate.

Așa rar cum o vedea, Guillaume de Villehardouin gîndea că fata aceasta, atît de străină lui, era simbolul viu pe care Dumnezeu i-l trimisese pentru a vesti începutul decăderii neamului său.

Cetatea Kalamata este o nestemată bine lucrată, pe care cîmpia Messinei, desfășurată ca o palmă deschisă o alintă în mijlocul său. N-are nimic din sălbăticia singuratică a celorlalte orașe ale Morias-ului și nu stă cocoțată, ca un mizantrop, în adăposturile vulturilor, dominînd ca o santinelă hieratică o țară speriată și îngenuncheată la picioarele sale. Acoperind pămîntul fecund, ca o răsuflare a sînului său bogat, cetatea crește aidoma germenului clocotitor al vieții în ceasul zămislirii.

Așadar, de pe înălțimea acestui deal a dat Isabella ochii cu marea pentru întîia oară. Și ceva parcă îi spunea că stafia aceasta albastră va juca un rol în viața sa. După ce părăsea încăperile, în care nobilele doamne ciripeau gureșe, pornea pe înserat și, păsind ușurel, se așeza pe taluzul șanțului de apă-

rare. Marea se desfășura înaintea sa largă și netedă, schimbînd, aidoma uriașului ochi al unui duh care se joacă cu lumina pentru a hipnotiza prada, mii de chipuri și o infinitate de culori de-a lungul orelor trecătoare ale zilei. Soarele pălea într-asfințit ca o minge incandescentă. O dată cu căderea nopții, dangătul clopotelor îndepărtate și singuratice răsuna ca în vis, aidoma tălăngilor unor turme risipite în pădure. Presărate ici-colo în orașul alb, primele opaițe sărace, plăpînde și hrănite cu untdelemn luptau cu umbrele nopții care cobora. În același timp, în urma ei, în încăperile de piatră mohorîtă ale cetății, femeile ascultau cu sufletul la gură acordurile sălbatice ale unei cobze, care acompania cîntecul singuratic al vreunui trubadur, însoțind ritmic și tărăgănat ziua banală care pornea cu pași catifelați pe marea asupra căreia căzuse înserarea.

Imobilă și mută, Isabeau contempla pentru prima oară în viața ei de copil marea care își deschisese ochiul albastru. Argintie în cursul dimineții, violetă la nămiezi și albă ca laptele în faptul serii, pusă pe hîrjoană, nepăsătoare sau mohorîtă, marea aceasta o captiva. Alături de ea, pe țărmul cu prundiș, cunoscuse primele bucurii. Asta s-a întîmplat într-o dimineață senină, în timp ce marele cortegiu al doamnelor de la palat cobora spre țărm, pentru a se plimba. Călărind pe catîri împodobiți cu clopoței de argint, traversau orașul printre două rînduri de tîrgoveți care priveau în tăcere. Nobilele doamne rîdeau și țipau, speriate chipurile, iar tinerețea lor, aținată de ziua aceea strălucitoare, care te scotea din minți, ciripea neîncetat în aerul de diamant. Mergînd grațios alături de doamne, pajii țineau frîurile, ajutîndu-le, prevenitori, să urce sau să coboare din șa. Ele se aplecau viclene, le atingeau umerii cu mîinile și le mîngîiau, cu savantă nepăsare și șiretenie, părul cîrlionțat de pe ceafă. Extaziați, trecătorii se opreau pe marginea drumului și sorbeau din ochi imaginea aceasta de vis, care trecea ca norul ușor.

Cînd a simțit mrejele celor dintîi chemări ale dragostei înfiripîndu-se în jurul său, nu s-a speriat. Împreună cu cîntecele menestrelilor, cu rarele turniruri și cu escapadele de vînătoare, dragostea era un mijloc, o înțelegere tacită care făcea viața cetății mai puțin plictisitoare. Doamnele o căutau ca pe apa sfințită cînd erau însetate. Se jucau cu ea pentru a-i desfăta pe cavleri, după ce-și lepădau echipamentul de

fier. Era ceva convențional, neoficial acceptat și, de aceea, banal și fără un gust deosebit. Dînsa era de-o modestie de necrezut. Primele împurpurări ale obrajilor săi, atît de albi odinioară, au urcat parcă o dată cu cei dintîi aburi ai pudorii. A coborît privirile, așa cum obișnuia și mama sa, Anna Anghelina, și nimeni n-a bănuit pubertatea care prindea viață înapoia pleoapelor sale. De altminteri, nici n-a apucat să se dumirească prea bine, și ea a și început a-i tulbura somnul.

Vesel și bine dispus, Guillaume de Villehardouin a pătruns astăzi în marea sală de petreceri a familiei princiare și a nobilimii palatului, în care străluceau luminile gălbui ale lustrelor. Pe fizionomia sa, atît de aspră și de încercată de viața dură a războaielor, se așternuse zîmbetul. De ani de zile nu mai zîmbise prințul atît de luminos. Se așeză cu un oftat în jilțul stăpînului și o privi pe Isabella. Venise primăvara și focul nu mai ardea în căminul cel mare. Așezată pe-o pernuță, mica prințesă alinta distrată pisica. De alături, de pe jilțul său, mama o acoperea cu umbra sa. Anna Comnena o privea și suspina din cînd în cînd, după obiceiul său.

— Ai crescut, Isabeau ! spuse prințul, privind-o pe fiica sa cu o gingășie necunoscută pînă atunci.

Nu i-a răspuns ; a ridicat o clipă ochii și apoi i-a coborît iarăși. O buclă castanie a alunecat odihnindu-se în unghiul pe care-l făcea gîtul ei delicat cu capul întors pieziș. Anna Comnena a ridicat și dînsa privirea către stăpînul său și a zîmbit cu bunătate.

— Are unsprezece ani.

Tăcură.

De afară, de pe drumul de centură al cetății, se auzeau îndepărtîndu-se și apropiindu-se, periodic, pașii unei santinele ; un cîntec stingher răzbea pînă la dînșii de undeva, de pe înălțimi, și mai adeseori se auzea și lătratul cîinilor răzlețiți în întunericul nopții. Încrucișîndu-și mîinile pe pieptul larg, Villehardouin se aplecă în voie pe spătar și, în chipul acesta, rosti la înălțimea staturii sale :

— Trebuie să te pregătești de drum, Isabeau.

Prințesa Anna lăsă mîinile să-i alunece pe genunchi, ochii săi se fixară asupra stăpînului, respirația i se curmă. În spatele ei adăsta în picioare Nicolas de Saint-Omer, consilierul secret, cu chip odios de călugăr. Isabeau nu se clinti din loc, numai mîna sa, care alinta pisica, s-a oprit din mișcare. Pri-

vindu-şi soţia drept în ochi, prinţul Achaiei îşi întregi fraza :

— Se va căsători, la Apulia, cu Filip d'Anjou, fiul stăpînului nostru.

Fără a vorbi, Isabeau începu să mîngîie iarăşi pisica.

Ceva mai tîrziu, cînd doica sa a venit pentru a o lua la culcare, s-a ridicat docilă şi s-a dus să sărute mîna tatălui său, cu aceeaşi rezervă din totdeauna. Trecînd la maică-sa, a observat că ochii prinţesei lăcrimau. Anna Comnena a tras-o pătimaş în braţele sale şi a sărutat-o îndurerată. Dar, simţind privirea dojenitoare a stăpînului aţintită asupra sa, a împins-o uşor în braţele doicii şi şi-a plecat capul, ruşinată şi neliniştită. După cîteva zile, Villehardouin a plecat către Neapole, s-a îmbarcat la Klarentsa [1], dimpreună cu suita sa, alcătuită dintr-o mulţime de cavaleri şi de oşteni, în două corăbii, una a Principatului, cealaltă trimisă anume pentru aceasta de către baronii de Negroponte. Răspunsul regelui Carol a sosit ceva mai tîrziu ; îl aduceau zece corăbii împodobite cu stindarde de mătase şi cu tapiserii ; în aceste corăbii s-a îmbarcat Isabeau cu femeile sale. A sărutat-o pe maică-sa şi pe Margareta, şi-apoi pînzele corăbiilor s-au umflat.

De pe întinsul largului mării violete, pe care privirile sale au cercetat-o zbuciumate ani de zile în şir, a lăsat în urmă ţărmurile iubite ale Eladei, care se ştergeau treptat, într-un abur trandafiriu.

Capitolul II

POVESTEA UNEI SURGHIUNITE (2)

Călătoreau de-o mulţime de zile şi de nopţi pe-o mare agitată şi tot de-atîtea zile şi nopţi marea izbea înspumată coastele călăfătuite ale corăbiilor.

În timpul zilei nu vedeai decît nemărginitul rotunjit al mării, de pretutindeni desfăşurîndu-se cît cuprindeai cu ochii, pînă departe, hăt, unde se îngemăna cu orizontul. Teama de

[1] Localitate în Peloponez.

pîrați le făcea pe femei să se ghemuiască în cabina întunecată de la pupă, în timpul nopții. Privit prin hublonuri, cerul înstelat părea că se apropie moale, înclinîndu-se cu totul, sau rostogolind puzderii de scîntei într-afunduri. În sfîrșit, în zorii celei de-a cincea zile, țărmul scund și vioriu al Italiei a început a se creiona înaintea ochilor lor.

Isabeau aștepta neliniștită sosirea celor care urmau să-i ureze bun-venit. La debarcader așteptau o mulțime de nobili și de doamne, înveșmîntați în haine de catifea, de mătase și în zale, cu pălării frumoase, împodobite cu penaje, cu hermine și o mulțime de sulițe și de stindarde. Zîmbind binevoitor, i-au aruncat flori și i s-au înclinat cu evlavie și cu plăcere. În uluiala acestei prime treziri în mijlocul unei lumi noi, își aminti vag de Carol d'Anjou, la vremea aceea bărbat de patruzeci și șapte de ani, cu chipul sever, cu nasul mare și coroiat. S-a apropiat cu gravitate de dînsa și a sărutat-o pe frunte, cu dragostea caracteristică socrului și regelui. Își aminti, mai în urmă, de tatăl său, mîndru dar stîngaci și supus totuși ca un vasal în fața stăpînului său. Îl vedea pentru prima oară astfel, supus și dezbrăcat de prestigiul și semeția monarhului, pe-un pămînt străin. Villehardouin îl privea pe regele său drept în ochi și pe buzele sale înghețase zîmbetul caracteristic al supunerii. Regele, care și-a sprijinit mîna pe creștetul prințesei, i-a îngăduit să i se închine și apoi i-a arătat spunîndu-i :

— Acesta e logodnicul tău.

S-a întors speriată. Ceva mai încolo, într-un grup de tineri curteni, îmbrăcat în haine de culoare deschisă, un băiețaș de vreo doisprezece ani ședea cu obrazul întors ușor într-o parte. Părea că se gîndește aiurea, dar ochii săi priveau pămîntul și strîngea cu încăpățînare buzele palide și fine. Era mai înăltuț decît dînsa, slăbuț și cu talia fragilă a animalului de rasă. Părul blond cobora în bucle neorînduite pe umeri, dînd feței sale o strălucire mai diafană și mai palidă. Pe pumnul său stîng, îmbrăcat în mănușă albă, se legăna strîngînd ghearele un șoim negru, de vînătoare. Au condus-o în apropierea lui și i-au șoptit la ureche să i se închine. Filip a întornat obrazul către dînsa fără să ridice privirile și, înclinîndu-se cu eleganță, i-a cuprins mîna și apoi, după ce i-a sărutat vîrfurile degetelor, a rostit impersonal, ca și cînd ar fi repetat o lecție :

— Sîntem bucuroşi că Atotputernicul a adus-o pe frumoasa prinţesă a Achaiei înaintea noastră. Nădăjduim că vom fi destul de norocoşi pentru a o face fericită şi pe dînsa, întru binele binecuvîntatului regat al Neapolului şi al frumosului Principat al Achaiei.

A urmat o pauză, care i se păru nesfîrşită şi plină de zbucium. Aclamaţiile curtenilor au răsunat la ţanc, umplînd tăcerea înăbuşitoare. Filip s-a întors din nou către un tînăr bine legat şi cu privirea aspră, care şedea lîngă el şi cu care discutase pînă atunci şi, strîngîndu-i demonstrativ mijlocul cu mîna dreaptă, spuse tatălui său :

— Cu prilejul acesta nu vom uita nici rugămintea noastră către rege : nutrim dorinţa vie ca, o dată cu noi şi în aceeaşi zi, să se logodească şi prietenul nostru cel mai intim, Isnard de Sabran d'Ariano, astfel încît căsătoria mea să nu despartă niciodată pe unul de celălalt.

Regele Carol, care nu zîmbea niciodată, schiţă o strîmbătură ciudată, zîmbind chipurile.

— Bunul meu prinţ, îi spuse el lui Villehardouin, ţi-am vorbit şi eu despre această dorinţă a fiului şi, dacă nu mă înşel, aţi fost de acord.

— Fiica noastră, Margarita, va veni la Neapole îndată ce stăpînul nostru, regele, va da poruncă, răspunse prinţul, strălucind de bucurie.

— Atunci, corăbiile noastre vor porni chiar mîine la Achaia, pentru a o aduce.

Filip a ridicat capul, triumfînd în taină. În clipa aceea, Isabeau i-a văzut pentru întîia oară ochii albaştri şi reci, care aruncau priviri de oţel.

Din clipa aceea, pînă în ziua în care cele două nunţi s-au celebrat, la Trani, logodnicii n-au mai schimbat nici un cuvînt ; Isabeau a trăit în umbra soacrei sale. Beatrice de Provence a izolat-o în gineceul palatului, deosebit de Margarita. Pe tatăl său l-a văzut, pentru ultima oară, la sărbătorirea nunţii şi la festivităţile care au urmat. În ziua aceea, Filip a dat acolada unei sute de cavaleri, Sabran d'Ariano la douăzeci. După acestea, Villehardouin, însoţit de cel de-al doilea ginere şi de Margarita, s-au îmbarcat pentru Morias, iar dînsa a rămas la Neapole, soţie aparentă a lui Filip şi prizonieră a familiei d'Anjou. Pentru ca această căsătorie să capete temeinicie, trebuia să devină majoră. Între timp, educaţia ei urma

să fie împlinită sub priveghiul Beatricei, mîndra și distanta contesă de Provence, pe care trebuia s-o admită ca mamă de-acum înainte.

S-a retras din nou în umbra sa, definitiv de data aceasta, deoarece era prea mică pentru a avea locul cuvenit unei femei la Curte, prea mare pentru a se mai putea bucura de lipsa de atenție acordată unui copil. Simțea că era o proprietate vie, iar prezența invizibilă a soacrei îi amintea neîncetat că e făgăduită vlăstarului regesc. Au zăvorît-o în Cetatea Oului, un castel aflat în apropierea Neapolului, care era clădit pe-o stîncă sălbatică și înaltă, cu temeliile scăldate jur împrejur de apele viorii ale mării. Pescărușii se roteau în cercuri largi, se apropiau de nisipul plajelor și săgetau valurile, țipînd jalnic și cu nesaț.

Cunoștea viața de cetate ; se născuse, crescuse și îi era scris să trăiască tot în cetate. Dar acolo, în patria ei, totul era cald și plin de dragoste : orașul alb, cîmpul larg și înmiresmat și, în sfîrșit, marea, care-i ținea de urît fără a o întemnița. Împlinirea trupului său, care începuse să înflorească atît de timpuriu la căldura soarelui Mediteranei, a adormit din nou în ținutul acesta, chiar cînd era pe punctul de-a se trezi. Lumina tainică s-a stins sub privirea ei absentă, iar pleoapele, corobînd grele, și-au aruncat cețurile în spuză. Pe Filip, soțul său, chipurile, îl vedea foarte arareori. I se spunea că-și petrecea grosul timpului vînînd, alergînd de colo pînă colo, în împrejurimile Neapolului, călare pe calul său sprinten și înconjurat de-o suită gălăgioasă de oameni mînioși, de trompete, de buciume și de cornuri de vînătoare. Foarte arareori, amintindu-și parcă de-o îndatorire plictisitoare, venea s-o viziteze, după ce se întorcea de la vînătoare. Erau singurele clipe cînd putea să-i privească obrajii veșnic palizi, împurpurați. Doi trandafiri rotunzi și periculoși i se aprindeau sub ochi, iar buzele întredeschise, încăpățînate respirau greu și gîfîitor. Se așeza în jilțul cu spătarul înalt și sculptat, pe care femeile speriate se grăbeau să-l împingă în spatele său și, ținînd șoimul pe pumnul său înmănușat, privea într-una spre fereastră și vorbea repede și întretăiat numai despre vînătorile, despre șoimii și despre cîinii lui. Într-o zi, i s-a șoptit să-l însoțească la vînătoare, dacă vrea să-i cîștige simpatia. Pentru prima, sau poate pentru ultima oară în viața ei, s-a vădit capricioasă. Zilele sale încătușate într-o cetate riverană, blocată

ca o corabie bîntuită de stafii, nu-i erau, desigur, pe plac. Deşi îi era lehamite şi de Curtea din Neapole, şi de viaţa ei fără sens, simţea că e jignitor să iasă din închisoarea sa numai de dragul de-a face pe cineva să petreacă. Ar fi fost o înjosire mai mare decît putea suporta împotrivirea ei femeiască. A refuzat.

I s-a explicat, cu glas coborît, că tînărul Filip trebuie mai degrabă compătimit decît judecat cu asprime. Un medic adus tocmai de la Paris, de la Curtea regelui Ludovic, i-a spus că soţul său e însemnat de-o boală mortală.

— De ce nu se vindecă ? a întrebat dînsa, încruntînd sprîncenele.

— Pentru că e cu neputinţă.

— Atunci de ce nu se îngrijeşte ?

— Fiindcă nu vrea.

Lucrul acesta i s-a părut ciudat. Tînărul cu gura aspră şi cu privirea rătăcită, care a lăsat-o cu o nepăsare de nepermis la marginea vieţii sale, nu-i mai putea înmuia inima, nici din compătimire măcar. S-a dus totuşi la vînătoare şi l-a urmat în goanele lui nebuneşti, prin livezile şi prin mărăcinişurile prin care-l mîna focul mistuitor al vărsării de sînge. Şi, deodată, în timp ce gonaşii se îndepărtau ţipînd, s-a trezit departe de femeile ei, însoţită numai de el, într-un luminiş al pădurii.

Era tulburat ; părul răvăşit de vînt şi umezit de transpiraţie i se lipea de frunte, iar obrazul lui palid era alb acum ca fildeşul. Împîcliţi de furia goanei necontenite, ochii săi îşi pierduseră strălucirea şi oglindeau lumea fără nici o vlagă.

A descălecat şi, prinzînd frîul calului, a silit-o să coboare şi să stea pe-o cergă deasă, de ierburi sălbatice, care era ascunsă în tufele înalte. S-a oprit în faţa ei şi, lovind nervos cîteva rămurele cu degetele lui diafane, a întrebat-o privind-o drept în ochi :

— Pentru ce m-aţi însoţit astăzi ?

— Pentru că aşa am vrut eu, i-a răspuns ea cu semeţie, şi privind în altă parte.

— V-au silit, spuse el aspru.

Nu i-a răspuns.

— V-au spus, desigur, că sînt bolnav.

Dînsa l-a privit neliniştită.

— Şi că hotărîrea mea e luată.

Filip a rîs tare, cu o tresărire stranie în glas. Ochii îi străluceau.

— De aceea aţi venit, adăugă el, încleştînd maxilarele, şi-am să vă pedepsesc.

A prins-o de mînă cu o putere de necrezut şi a tîrît-o jos pe pămînt. Mut şi brutal, a trîntit-o pe spate şi i-a tăiat răsuflarea cu buzele sale întredeschise. Lovită de şoimi, potîrnichea a căzut ca o piatră picată din cer în mărăcinişul alăturat. Recunoscîndu-şi stăpînul, pasărea a zburat către dînsul şi i s-a aşezat pe umăr.

Ori de cîte ori îşi amintea cum a devenit femeie, Isabeau nu vedea altceva decît gura aspră şi ochii stinşi ai vlăstarului regesc şi şoimul negru care se apropia de umărul lui, cu aripile desfăcute.

Pe Filip nu l-a mai văzut luni de zile de-a rîndul. În cetate a reînceput vechea viaţă monotonă şi stearpă, cu aceiaşi oameni, cu ierni care urmează toamnei, cu primăveri care urmează iernii...

Avea şaisprezece ani acum, şi obrazul ei, bucălat odinioară, slăbise şi se alungise. Asupra pleoapelor pe jumătate închise sprîncenele se înălţaseră ca arcurile strunite, iar ochii umezi şi umbriţi rămîneau ficşi, ascunzîndu-i gîndurile într-un întuneric de nepătruns. Obişnuia să ţină capul înălţat, cu bărbia mică repezită înainte, în aşa fel încît privirea să răzbată departe, pe deasupra străfulgerărilor albastre ale mării şi ale înălţimilor, într-o lume necunoscută, numai a ei, aflată undeva către răsăritul soarelui.

O brumă îngheţată îi amorţise inima. Devenise distantă, nepăsătoare, aproape neomenoasă, insensibilă la toată această plăsmuire care stăruia în jurul ei.

Mesajele din Morias, care îi aduceau veşti despre ai săi, rămîneau zile întregi cu sigiliile neatinse şi încetase de-a mai vorbi despre patria ei, chiar şi cu doica sa grecoaică, ultima şi unica oază de duioşie a sufletului său. Trăia astfel ca şi cum n-ar fi avut niciodată nici viaţă de familie, nici mamă şi tată, ca şi cum s-ar fi născut singură, într-o lume de neînţeles, din sămînţa unui duh lipsit de afecţiune.

După ce priviseră marea luni şi ani de-a rîndul, fără nădejde, ochii săi păreau a căpăta culoarea, adîncimea şi nepăsarea ei.

Şi într-una din zilele toamnei anului 1277 au venit la dînsa şi i-au dat de ştire că soţul său boleşte în pat de cîteva luni de zile. Exersase prea stăruitor cu arcul, i-au spus, şi căzuse istovit de prea multa strunire a coardelor. I-au explicat, ca şi întîia oară, că viaţa lui e ameninţată, că inima sa cedează pe zi ce trece şi că privirile îi sînt rătăcite.

S-a dus la dînsul să-l vadă. S-a apropiat în vîrful picioarelor de patul său şi l-a privit. Ţinea ochii închişi, iar pleoapele sale viorii deveniseră atît de diafane încît ai fi putut crede că lumina albastră a irisului va transpare prin ele ; fluturau uşor cu o vioiciune pripită, care-i înfiora obrazul alb şi marmorean, aidoma petalelor unei flori artificiale expusă suflului rece al înserării. Părea a fi torturat de vreo nălucă, de coşmarul bolii şi de nostalgia aerului proaspăt, poate, sau a cavalcadelor furtunoase prin pajiştile şi cotloanele sălbatice ale pădurii, pe urmele vînatului atît de rîvnit şi de anevoios. A coborît privirea tulburată. Lumina stinsă a ochilor săi căta în sus, prin pleoapele coborîte, fără a o zări. Nu s-au deschis pentru a o vedea, dînsa nu le-a vorbit de loc. Cu ghearele încovoiate pe tăblia de la picioarele patului, şoimul cel negru, pasărea heraldică, blazonul morţii, adăsta răbdător, priveghindu-l cu ochi arzători pe prinţul care se pregătea de ducă.

Nu l-a mai văzut niciodată viu. Filip d'Anjou şi-a dat sufletul într-o dimineaţă sumbră şi rece, cînd vîntul puternic răbufnea asupra mării înlăcrimate.

Capitolul III

POVESTEA UNEI SURGHIUNITE (3)

Aşa după cum cerea obiceiul, a purtat doliul după dînsul, închisă în iatacul său, timp de şase săptămîni. Trebuia să stea toată ziua întinsă în pat, îmbrăcată în negru, pe-un aşternut imaculat. Legate de dînsa prin infrangibila alianţă datorită soţului ei, nobilele doamne de la Curte nu veneau să-i ţină companie decît pentru că aşa cerea obiceiul. Ea nu avea să le spună nimic, iar ele rămîneau distante, nepăsătoare şi pline de aroganţa şi invidia cătrănită a acelora care consideră că propria lor persoană rămîne totuşi superioară altora chiar dacă,

datorită întîmplării, a alunecat pe treptele de jos ale ierarhiei nobiliare.

Dar iată că a trecut și prima perioadă a doliului și dînsa a rămas din nou stingheră, înconjurată numai de femeile sale, privind marea, fără vise, fără nici o nădejde și cu totul părăsită de acum înainte.

A murit și tatăl ei, la Kalamata, iar dînsa a fost obligată să-și reia după tipic locul în pat. Inima ei nu putea vărsa lacrimi nici pentru el : amintirile care-o tulburau erau atît de puține ! Inima ei n-a încercat nici de data aceasta ușurarea binefăcătoare a plînsului. Noaptea asculta absentă îndepărtatele povestiri ale doicii sale, despre vremurile cînd Guillaume de Villehardouin, în floarea vîrstei și a puterii pe-atunci, cîrmuia principatul părintesc cu mînă de fier. Doi cavaleri flamanzi, care se prenumărau printre primii stăpîni feudali ai Morias-ului, Jean de Sonteron și Geoffroy de Tournai, care călătoreau în fiecare an la Neapole, nu neglijau s-o viziteze. Îi aduceau vești din patria sa, pe care o simțea, cu toate acestea, din ce în ce mai îndepărtată. Isabeau creștea ; atinsese șaptesprezece și optsprezece ani ; putea ieși mai des acum din cetate. Adumbrit de cel de-al doilea, primul său doliu a pălit și el.

Cei din familia d'Anjou îl uitau pe Filip. Treburile regatului le absorbea cu totul atenția, iar Curtea lor, miniatura fidelă a Curții regelui Filip cel Îndrăzneț de la Paris, devenea din ce în ce mai strălucitoare și mai bogată. Numeroși cavaleri, din toate părțile, veneau să-și pună spada în slujba regelui Carol, să-și încerce pe lîngă el norocul, răscumpărarea păcatelor tinereții sau împlinirea unor ambiții întunecate și neliniștitoare. Mînată de dorul unor cuceriri îndoielnice, o lume pestriță și dezordonată vuia și forfotea pretutindeni, venea necontenit, val după val, aducînd o dată cu ea atît parfumul cît și imaginile țărilor străine.

I se întîmpla adeseori să audă serenadele menestrelilor plătiți răsunînd în timpul nopții pe sub zidurile cetății. Tinerii cavaleri înamorați de dînsa îi angajau pentru a-i cînta serenade acompaniate de viole dulcege și monotone, o invitau la turnire, încrucișau săbiile de dragul ei, îi făgăduiau victorii și o alegeau drept doamnă a gîndurilor lor.

Spiritul înflăcărat al epocii țesuse în jurul ei legende care povesteau despre o floare neasemuit de frumoasă, asuprită de un duh potrivnic și de soarta nemiloasă, și întemnițată fără

nădejde de eliberare într-un castel mohorît. Tinereii imberbi visau isprăvi supraomenești pentru a o scăpa, iar bărbații tineri și încă necopți rîvneau deopotrivă și Principatul, pe care-l avea drept zestre, și taina atît de dorită a trupului ei.

A aflat de cea de-a doua căsătorie a mamei sale cu Nicolas de Saint-Omer ca despre un act — așa i s-a spus — de adîncă înțelepciune politică.

Treptat, gustul amar al singurătății îndepărta orice interes sau compasiune din sufletul ei. Și-a dat seama de lucrul acesta după cîțiva ani, cînd a primit ultima veste despre Anna Anghelina : moartea ei. A plîns-o împreună cu doica sa cea nemîngîiată, care o cunoscuse atît de bine pe neuitata prințesă. Pentru Isabeau, însă, care o cunoscuse mult mai înainte, mama continua să rămînă în amintire, uitată undeva, în pîclele îndepărtate ale orizontului. Deși știa că încă una dintre verigile, ultima, care o mai legau de lumea înconjurătoare se rupsese, durerea care-i picura din nou restriștea în suflet era mută. Și, astfel, ajunsese să creadă că e plămădită altfel decît ceilalți oameni, că e lipsită de prieteni, de țară și de părinți, o ființă dezrădăcinată și meteorică în societatea aceasta care părea o coaliție mută împotriva ei. Acum era femeie în adevăratul înțeles al cuvîntului ; cel puțin, astfel o arăta maturitatea împlinită a obrazului și gingășia rece a trupului său. Marea feudă pe care-o moștenise deschidea un cerc de tăcere, de respect și de frică în jurul ei.

Trecea absentă, cu pasul moale și discret al unei umbre, cu bărbia mică repezită înainte, cu capul plecat și cu privirea golită de orice expresie omenească, rătăcind în depărtări. Nimănui nu-i era cu putință să descifreze taina ochilor săi ascunși sub pleoapele coborîte. N-o mai doreau, o visau numai, sau nutreau ambiții.

Înaintînd în vîrstă, fiica Villehardouinilor era în floarea vieții acum și devenise, încetul cu încetul, ceva mai mult decît femeie — un idol !

În anul 1285 — avea douăzeci și patru de ani atunci — un doliu greu a cernit Curtea Neapolului. Regele Carol, fratele lui Ludovic cel Sfînt, regele Franței și învingătorul Hohenstaufenilor, a închis ochii. Tronul rămînea vacant, deoarece fiul și succesorul său zăcea în captivitate, în temnițele aragonezilor. Pe vremea cînd era comandantul armatei fusese învins de Deliuria. Căzînd în mîinile temutului amiral, l-au dus în

Spania, în lanțuri. Văduv fiind, pînă la înapoierea sa, regatul a acceptat conducerea lui Robert, conte d'Artois. Și, așa cum se întîmplă întotdeauna, cînd roata norocului își schimbă cursul, unii oameni, aflați în mare cinste pînă mai deunăzi, au fost înghițiți de umbră, iar alții, neînsemnați pînă atunci, au răzbit la lumina zilei. În felul acesta, pe tăcute și pe nesimțite, Curtea și-a schimbat înfățișarea. De altfel, în același an s-a petrecut un eveniment de-o importanță și mai cuprinzătoare : Filip cel Frumos se urca pe tronul Franței, ca urmaș al lui Filip cel Îndrăzneț. Un suflu tineresc, plin de grație și de prospețime, a răzbit pretutindeni, spulberînd rămășițele îmbătrînite ale timpului și fluturînd culorile proaspete ale unei noi flamuri. Astfel, într-o bună zi, un nobil oarecare din Flandra a fost unanim recunoscut ca învingător la turnirul care întrunise nu numai floarea cavalerilor localnici, ci și pe aceea a celor în trecere. Heralzii armatelor au înălțat trompetele lungi, glasul lor a răsunat pătrunzător și, din tribuna multicoloră, în care tonurile luminoase ale herminelor imaculate, ale catifelelor purpurescente și ale mătăsurilor unduioase se îngemănau sărbătorește, doamnele și-au ținut respirația. După desfășurarea unui duel înverșunat, cavalerul învins zăcea întins pe nisipul arenei, iar învingătorul, rămas în picioare, înălța sulița în aer pentru a fi văzut de mulțime. I-au adus un cal nou — al său murise — a încălecat și a înaintat pînă sub tribuna în care se afla prințesa Achaiei. Acolo s-a oprit și i-a închinat victoria sa. Dînsa era aceea care trebuia să decidă soarta celui învins. Cavalerul a ridicat viziera coifului, obrazul său împurpurat de luptă a strălucit plin de tinerețe, iar ochii săi albaștri au sclipit înveseliți și plini de optimism. Palidă și intimidată, Isabeau se retrăsese în fundul jilțului. Nu-l cunoștea pe tînărul acesta ; acum îl vedea pentru prima oară. Numele său i-a ajuns la ureche datorită strigătelor mulțimii, sunetelor trompetelor heralzilor și fîlfîitului steagurilor, purtat parcă, în mod triumfător, pe aripele unui nor de glorie strălucitor.

— Héneault ! Viteazul cavaler Héneault ! Héneault, castelanul din Hénault !...

Era seniorul Brain-Lecont-ului, al Hal-ului, al Sart-ului și al Estrem-ului. Contele d'Artois, regentul, îl numise mare ofițer al Siciliei. După tatăl său, descindea din Hénault d'Aveu și se înrudea cu primul împărat latin al romanilor. Cei trei frați ai săi erau episcopi : de Metz, unul, de Cambrai, celălalt,

și de Utrecht, al treilea. Trăsese sabia în slujba Habsburgilor pentru a-i pune cu botul pe labe pe burghezii din Cambrai, ceruse arbitrajul lui Eduard al Engliterei, împotriva stathouderului Olandei și jurase că va lupta la Locurile Sfinte sub brasarda Alicei de Blois. Și, luat de-un vînt neprevăzut, într-o bună zi, și-a pus spada în slujba familiei d'Anjou, încăierată într-o luptă pe viață și pe moarte cu ultimii Hohenstaufeni. Aducea cu el răsuflarea îndepărtată a neguroaselor tărîmuri septentrionale, o seamă de vise neliniștite, ambiții veșnic treze, himere și nădejdi. De atunci l-a văzut — și nu o singură dată — la Curte. Fizionomia sa, cu totul ieșită din comun, nu se arăta în mijlocul nobilimii banale și anonime oarecum decît pentru dînsa. Și cu toate că personalitatea lui era durată dintr-o substanță pură, simplă și frumoasă, din acel „ceva" prețuit mai presus de orice altceva de-o femeie, nu se putea spune că gentilomul acesta cutezător ar fi trezit vreun simțămînt deosebit în sufletul ei. La prima vedere părea a fi sincer și lipsit de ascunzișuri sufletești, fapt care nu deschidea porțile visării, dar, gîndind la trecutul lui furtunos și admirîndu-i tinerețea curată și neîntinată de aventuri, alunecă fără de veste în mrejele unei dulci ameteli ; alături de el puteai visa fără opreliște și fără a te teme că vei rămîne dezamăgit. Elanul său, clocotitor și optimist, răsplătea generos viața lîncedă pe care-o dusese pînă atunci. Și apoi, manifesta o curtoazie atît de admirativă și de inteligentă față de dînsa încît, chiar dacă n-ar fi fost nimic mai mult decît atîta, merita cu prisosință să fie luat în seamă. Prezența lui nu se preschimba în povară, n-o coplesea cu jurăminte, așa cum obișnuiau să se comporte tinerii cavaleri îndrăgostiți față de alesele lor, nu manifesta nici un fel de înfumurare sau de ostentații care să-i amintească ziua în care, datorită lui, ochii întregii Curți s-au ațintit asupra ei și buzele tuturor îi șopteau numele. Nu. Florentin d'Héneault nu era însuflețit de intenția stîngace de a aștepta răsplata gestului său. După ce strălucise în fruntea tuturor, s-a retras și și-a reluat locul obișnuit. Toate întîmplările acestea i-au tulburat inima în seara aceea de vară, cînd l-a văzut venind în grădinile palatului împreună cu Sonteron și Tournai, cei doi gentilomi din Morias. Asupra creștetului Neapolului cobora noaptea , iar lămîii răspîndeau miresme răcoroase. Perechi-perechi, doamnele și gentilomii de la Curte s-au răzlețit și au dispărut în tainele aleilor întunecate.

Cei doi baroni s-au oprit în fața ei și i s-au închinat zîmbind, cu curajul oamenilor care-o cunoșteau din leagăn. În anul acesta își grăbiseră călătoria pentru a-l putea saluta, imediat după sosirea lor din Achaia, pe înstrăinatul rege al Neapolului, care se reîntorsese, în cele din urmă, din captivitate. Era în anul 1289. Eliberat, în sfîrșit, de lanțurile aragonezilor, Carol al II-lea cel Șchiop se urca pe tronul tatălui său după zece ani împliniți de sclavie.

Văzîndu-l pe Florentin stînd cu distincție la cîțiva pași în urma lor, l-au luat de mînă și l-au prezentat prințesei :

— Acesta este un foarte viteaz și foarte iscusit gentilom din Flandra, i-au spus dînșii. Îngăduiți-ne să vi-l prezentăm.

Înclinîndu-și talia zveltă, i-a sărutat vîrful degetelor, fără a rosti un singur cuvînt. Cînd și-a reîndreptat trupul, Isabeau i-a văzut ochii care-o priveau deschis și zîmbitori, cu obișnuitul lor optimism.

— Dar îl cunosc pe contele d'Héneault, a răspuns dînsa cu glasul său ușor tărăgănat, care părea întotdeauna că vine de departe.

Florentin nu s-a mișcat, n-a clipit.

— Mi-a închinat cîndva una din victoriile sale, spuse Isabeau ușor iritată.

Atunci tînărul gentilom a rîs încet, cu un rîs scurt, sec și nepăsător, chipurile. Apoi a înălțat capul, după obiceiul său, și a privit jur împrejur, pe deasupra capetelor celorlalți. După aceea baronii din Morias au început a vorbi despre neplăcutele evenimente petrecute pe meleagurile lor. De la moartea lui Guillaume de Villehardouin șase baili [1] s-au perindat, unul după altul, la cîrma Principatului. Răzmerițele norodului și năvălirile prădalnice ale piraților, precum și amenințările Mitzithrei și gîlcevile dintre gentilomii franci tulburau necontenit Morias-ul. Amăgindu-l pe bailul Nicolas de Saint-Omer, Geoffroy de Brigher reușise, în cele din urmă, să înșface Araclovul și amenința că se va alia cu grecii din Mitzithras, dacă nu i se atribuie o feudă demnă de vitejia și de numele său. Florentin d'Héneault nu participa la discuție. Atitudinea sa demonstra că era cel de-al treilea străin, dar neutralitatea aceasta, firească și lipsită de stîngăcii supărătoare, nu altera prin nimic farme-

[1] Guvernatori investiți cu importante prerogative (n.a.).

cului său obișnuit. Privirile sale, vioaie și neliniștite, zburau necontenit pe deasupra capetelor celorlalți, cercetînd împrejurimile chipurile și lăsînd astfel, abil și plin de tact, impresia că, fără a fi indiscret, atenția sa este prezentă, totuși. De atunci, Isabeau l-a văzut necontenit în tovărășia celor doi baroni și în relații foarte strînse cu dînșii, în tot timpul petrecut de aceștia la Neapole. Carol al II-lea îl numise căpitan-general și treptele scării de aur ale ierarhiei se înălțau neîntrerupt și sigur sub picioarele sale. La vremea cînd i s-a făcut propunerea oficială, tulburarea prințesei Isabeau nu avea drept temei uimirea, ci senzația unei presimțiri grele care se împlinea. În puținele zile care s-au scurs de la consimțămîntul dat pînă la nuntă, în ființa ei s-a petrecut, tacit și firesc, o restructurare fundamentală. Iscîndu-se din talazurile mării și din pîclele depărtărilor, în ființa ei a prins să se înfiripe un vis nostalgic și gîndul pentru un tărîm pierdut. A revăzut patria cu țărmurile ei trandafirii și cu cetățile albe, cu cîmpiile pline de miresmele lămîiței, cu munții aromind a cimbrișor, și a înțeles că n-o uitase nici o clipă, că dorința întoarcerii se eclipsase pentru că așa era firesc să fie, pentru a-i diminua durerea. I se părea că va merge într-o țară pe care-o cunoștea înainte de-a cunoaște viața și somnul gingaș lîngă sînul mamei, și-o dorință tainică, și-o adăstare dulce și nerăbdătoare i-a împresurat inima. A acceptat, cu extremă nepăsare, condițiile dictate de Carol cel Șchiop întru împlinirea acestei căsnicii : dacă va rămîne cumva văduvă, nici dînsa și nici fiica ei, dacă va avea vreuna în răstimpul acesta, nu aveau libertatea de-a se căsători fără consimțămîntul său. Condiția era nu numai nelegitimă, jignitoare și inacceptabilă cu rangul său, dar o punea și pe-o treaptă de egalitate cu mica nobilime. Familia d'Anjou ținea cu orice preț la condiția aceasta, pentru că n-avea nici un chef ca principatul acesta frumos să scape într-o bună zi de sub suzeranitatea ei. Incapabilă să ghicească viitorul, care dormea iepurește în adîncurile vremurilor, Isabeau a acceptat, fără a calcula repercusiunile. La cîteva zile după nunta lor, s-au îmbarcat la Brindisi împreună cu suita lor, alcătuită dintr-o sută de călărești și trei sute de arbaletieri.

Corăbiile și barcazurile lor și-au desfășurat pînzele și s-au avîntat în larg.

Astfel a învrednicit-o cerul pe Isabelle Villehardouin să revadă, într-o bună zi, pămîntul Achaiei.

Capitolul IV

DRUMUL SPRE PATRIE

Descrierea situației din Morias, pe care cei doi baroni o făcuseră la Neapole, nu era nici falsă și nici exagerată. Văzută de aproape, părea și mai gravă. Istoviți de sărăcie și jigniți de aroganța francilor, atît tîrgoveții greci cît și oamenii din popor începuseră a cîrti și a se frămînta, plini de neliniște. Feudalii jecmăneau fără saț sărăcimea și se hărțuiau între dînșii, iar țara decădea mereu, alunecînd de la lipsa de ocrotire la foamete, și de la foamete la pustiire. Ogoarele rămîneau nesemănate, țăranii știind că, oricare ar fi împrejurările, ocîrmuirea îi va jecmăni și că sergenții călări, din fortăreață, se vor năpusti ca lăcustele asupra satelor, jefuindu-le și pustiindu-le. Piratii aragonezi, genovezi și sarazini băteau coastele, iar cămătarii venetieni și evrei le sugeau grecilor și măduva din oase. Ajunși la disperare, cei dintîi haiduci luau armele în mîini și, plecînd, roi după roi, din sate, se înfrățeau cu cetele de tîlhari, atinînd trecătorile, cărările și drumul mare. Prințul Florentin a purces la restaurarea Principatului cu tactul și rapiditatea care-l caracterizau. Vădind iscusința de-a nu începe cu membrii familiei domnitoare, i-a adunat mai întîi pe gentilomi. În timpul celor unsprezece ani care se scurseseră de la moartea lui Villehardouin și sub ocîrmuirea celor șase baili, gentilomii franci avuseseră cu prisosință timpul necesar corupției. Datorită nu numai admirabilei sale supleți, ci și dîrzeniei de oțel, a reușit să-i readucă la ascultare în scurtă vreme. Recunoscînd că e mai puternic și mai îndemînatic decît dînșii, i s-au supus, iar el a aflat mijlocul de-a face și mai substanțial omagiul pe care i-l aduceau. Avîntul său tineresc și-a desfășurat aripile peste întreg cuprinsul țării, aruncînd umbra dominației sale chiar și asupra celor mai inaccesibile castele. În felul acesta, înșiși gentilomii fortificați pe piscurile vulturești ale Morias-ului înțeleseseră că și-au găsit, în sfîrșit, stăpînul. După aceea a început să-și plece urechea și la glasul oamenilor pămîntului ; cu aceștia, însă, n-a procedat atît de dur. Florentin d'Hénault adusese o dată cu dînsul inima unui gentilom, care ar fi fost în stare să se

metamorfozeze pînă și în neguțător, dacă inexorabilul i-ar fi poruncit lucrul acesta. Astfel stînd lucrurile, i-a lăsat să înțeleagă că îngăduința și vanitatea de a fi considerat ca părinte și ocrotitor constituie tainica sa slăbiciune. Intuiția stirpei sale îi făcuse cunoscută inima poporului de jos. Așadar, amintindu-și că prințesa avea sînge grecesc în vine, a poftit-o să-l ajute.

— Dar ce-aș putea face eu, monseniore? l-a întrebat intimidată și cu totul de acord de la bun început.

— Ceva foarte simplu și plăcut, doamnă, i-a răspuns el cu un zîmbet senin. O călătorie, un turneu în toată țara.

Inima ei a prins a bate neliniștită. Cu toate că se înapoiase în țară de dorul căreia tînjise întotdeauna și că, odată ajunsă aici, prizoniera se preschimbase în regină, obligația de a-și avea reședința la Andravida constituia o obligațiune împovărătoare pentru dînsa. Sufletul ei era fermecat de Kalamata.

— Voi pleca, monseniore.

În scurtul răstimp al vieții lor conjugale, Isabeau învățase a ghici și dînsa, aidoma compatrioților săi, baronii, pe suveran în persoana gentilomului flamand. O sensibilitate feciorelnică, uitată în sufletul ei din anii irositei sale copilării, ieși la iveală, încălzindu-i obrajii înghețați în pribegie. Inima plină de dorințe a Annei Comnena nu murise o dată cu dînsa.

— Voi pleca, monseniore.

În chipul acesta se hotărî călătoria, și numai datorită acestei împrejurări prințesa Isabeau revăzu pentru întîia oară, după un răstimp de șaptesprezece ani, locurile natale: Kalamata.

Le mai revăzuse și altă dată, de departe, dar, vai!, dintr-o corabie străină. Francii reușiseră să înece taina care le-ar fi adus o jignire ucigătoare. Despre lucrurile acestea nu mai pomeneau decît arareori cîte unele dintre tristele balade aragoneze cîntate de jongleri și de spița atît de hulită a acelor hidalgo aventurieri, porniți din regiunile muntoase. Numai ei mai povesteau cîte ceva despre ele, dar totul era atît de transfigurat și de nerecunoscut încît se confunda cu basmele...

Și astfel, într-o bună zi, cînd negurile se îngînau cu zorile, Isabeau debarcă la Nauplion. Însoțită de suita ei, l-a

străbătut grăbită și neștiută de nimeni și, după ce-a ieșit de pe pămînturile Delarosilor, s-a îndreptat fără zăbavă și fără ocol spre Andravida. Vreme de un an și jumătate, cît trecuse de la întîmplarea aceea, nu mai avusese prilejul să vadă Kalamata. Dorința dulce stăruia neistovită în inima ei.

Convocată pe neașteptate, Marea Dietă a vasalilor se adunase la Sfînta Sofia, biserica francilor din Andravida. Venind din cele patru colțuri ale Principatului, se adunaseră acolo toți baronii Achaiei, pînă și bătrînul conte al Chefaloniei, Richard Orsini. Încadrat de cei mai apropiați dregători ai săi, prințul prezida adunarea. Erau de față compatriotul său, Engelbert de Linderkerke, mareșalul Nicolas de Saint-Omer, ofițerul superior Jean Sonteron, precum și venerabilii bătrîni Geoffroy de Tournai și Guillaume de Monpel. Baronii ședeau în stranele pe care francii le folosesc în biserici, așezate de-a lungul pereților. Pe un jilț deopotrivă de înalt cu al prințului, aflat la dreapta sa, ședea însăși Isabeau, moștenitoarea Principatului. Legea salică, care excludea succesiunea femeilor la tron, nu era în vigoare în Morias, așa că prințesa prezida legitim Marea Dietă.

Ziua era ploioasă, lumina plumburie a înserării cădea pe dalajul pardoselii și lumînările erau aprinse.

Schițînd semnul crucii asupra buzelor sale, întru invocarea ajutorului Sfîntului Duh, prințul prinse a vorbi:

— Prieteni arhonți și frați, baroni și bogătași ai Morias-ului, v-am fost poftit aici pentru a ne sfătui asupra stării Principatului. Sînteți oamenii mei și îmi datorați sfatul vostru...

Acestea fiind spuse, a început să analizeze problemele una cîte una: toate gîlcevile dintre cavaleri, arbitrajele privind deciziile contestabile, abuzurile săvîrșite în dauna dreptului vînătorilor și diferite nesupuneri și încălcări. Toți participanții la adunare erau plini de vioiciune. Baronii se foiau în jilțuri, apărau sau judecau fanatic, și foarte adeseori loveau cu pumnul în manetele jilțurilor. La un moment dat, arțăgosul stăpîn al Vistitsei l-a înjurat grosolan de la obraz pe guvernatorul Nikliei. Armele au zăngănit numaidecît pe lespezile de piatră, glasurile s-au sumețit și paznicii ordinei au trebuit să intervină.

Isabeau asculta ca-n vis toată zarva aceasta și privea distrată fizionomiile aspre, pe care strălucea lumina galbenă

a flăcărilor lumînărilor. Din pricina fumului și a respirației celor prezenți aerul se îmbîcsise, iar de afară se furișa mirosul ploii. Privirile sale căutau speriate și pripit către prinț; îl cunoștea acum și își dădea seama că adunarea aceasta nu-l interesa în măsura în care arăta. Însăși convocarea atît de grăbită pleda pentru faptul acesta.

Deodată, către seară, plantoanele care păzeau ușa au introdus fără de veste doi oameni străini. Îmbrăcămintea lor multicoloră și elegantă îi arăta a fi evgheniți greci.

Au înaintat și au îngenuncheat la picioarele sale și ale prințului. Cel mai bătrîn dintre dînșii a luat cuvîntul.

— Domnul și stăpînul nostru Nikiforos trimite salutul său de rudă preamăriților prinți ai Achaiei, nepoți dinspre partea răposatei sale surori Anna Comnena.

Inima prințesei Isabeau a tresărit: i se părea că de-abia acum, după șaptesprezece ani, primea cel dintîi mesaj, de dincolo de mormînt, de la măicuța anilor copilăriei sale. A ascultat cu răsuflarea tăiată. Trimișii veneau din Epir, deci, unde treburile mergeau destul de rău. Între Andronic Paleologul și Nikiforos Comnenul dăinuia războiul. Ianina căzuse în mîinile împăratului și șaizeci de corăbii genoveze, conduse de Paleologul, au pătruns în apele golfului Xiromero, pentru a băga spaima în Arta[1]. Pe de altă parte, paisprezece mii de călăreți și treizeci de mii de pedestrași înaintau pe uscat. Prințul a ascultat netulburat relatarea solului.

— Și ce poftește de la noi iubitul nostru unchi? l-a întrebat dînsul pe grecul care abia își mai trăgea sufletul.

Era limpede: Nikiforos cerea ajutor, dar evgheniul epirlot a exprimat-o printr-o frazeologie prolixă, condimentată cu urări și rugăminți, amestecată cu făgăduințe și binecuvîntări.

— Stăpînul vostru nu va uita, de bună seamă, că de grecii din Constantinopol ne leagă dragostea și un tratat de pace, observă cu glas neutru Florentin și, luîndu-i grecului vorba din gură, adăugă: De altminteri, suveranul Principatului nu sîntem noi, ci doamna noastră, prințesa. Cucernicia și dragostea doamnei noastre sînt atît de mari

[1] Localitate aflată pe teritoriul Epirului.

încît nu i-am putea refuza prea ușor o favoare, chiar dacă e vorba de una atît de mare ca aceasta. Am ascultat cuvintele voastre, vom cerceta părerile fruntașilor noștri, de față aici, și mîine dimineață vă vom comunica hotărîrea pe care vom binevoi a o lua.

Astfel a grăit, și după ce ambii epirioți au ieșit mergînd de-a-ndaratelea și plantoanele au închis din nou ușile, a cerut, într-adevăr, sfatul vasalilor săi. Isabeau intuise, însă, că diversiunea aceasta nu era decît un pretext, că el se și hotărîse și că nu-i va refuza nimic. Era și aceasta una dintre atitudinile acelea stranii, obișnuite prințului, care te puneau în imposibilitatea de a-ți da seama dacă ai a face cu gesturi dezinteresate și pline de delicateță cavalerească, sau cu urzelile unei inteligențe efervescente, care țintește să-ți transfere o parte a răspunderii și să te îngenuncheze sub povara complicității.

Mai tîrziu, după cîteva zile, pe cînd se aflau în iatacul lor, i-a spus :

— Războiul a fost hotărît, doamnă ; așa stînd lucrurile, poimîine dimineață voi pleca.

Îl privea mută.

— Nădăjduiesc că plecarea mea, adăugă prințul cu zîmbetul său obișnuit, nu vă va întrista. De altminteri, n-am venit aici pentru a provoca o scenă sfîșietoare. Știți că scenele emoționante și spectaculoase nu mi se potrivesc. Sînt, dacă îmi îngăduiți a vă vorbi un pic despre mine, un om foarte rece și foarte banal și s-ar prea putea ca gingașa inimă femeiască să mă dezaprobe pentru aceasta, dar ce-aș putea face ? Nu mi-a fost hărăzit darul de-a emoționa doamnele frumoase, nici acela de-a le alinta urechile cu vorbe dulci, de-a le scrie versuri de dragoste sau alte lucruri asemănătoare. Sînt un copil al norocului, un războinic aspru și grosolan.

— Nu vă judec, răspunse Isabeau, coborînd privirea, vă ascult numai.

— Răspunsul acesta sună minunat pe buzele unei adevărate doamne de neam mare. Ținînd seama de mărinimia domniei-voastre, vin să vă cer la rîndu-mi un serviciu important și dificil.

Ea a pălit ușor, fără a-l privi.

— Da, un serviciu, dar nu pentru mine, ci pentru această frumoasă țară pe care-o cîrmuim împreună și care e patria noastră.

— Vă ascult, monseniore.

S-a apropiat liniștit și i-a cuprins mîinile mici în pumni. Mîinile îi erau moi și reci.

— Ce-ați spune dacă ceea ce vă cer ar fi, hai să-i spunem, oarecum primejdios ?

Ea a ridicat privirile și l-a privit în așteptare.

— Iată așadar despre ce e vorba. Vă cer, îi spuse el ferm, să plecați la Kalamata mîine dimineață.

Ceva asemănător dorinței și uimirii a tresărit în ființa ei. Cuvintele lui îi păreau de neînțeles. Florentin, însă, părea a fi încheiat vorba. Ochii lui, albaștri-cenușii și cu pupilele fosforescente, în interiorul cărora părea că se cerne necontenit o ploaie fină, rece și argintie, o priveau, de sus, cu o nepăsătoare și jignitoare bună dispoziție.

— Doar atît ? spuse Isabeau, abandonîndu-și mîinile inerte în moliciunea pumnilor săi.

— Atît ! a răspuns dînsul. Nu-i de ajuns ? Mărinimia voastră e într-adevăr uimitoare !

— Parcă-mi spuneați ceva despre un serviciu primejdios, monseniore.

— Oh ! Dumnezeule ! Unde-mi zboară gîndurile ? spuse Florentin, lovindu-și fruntea cu palma. Desigur, am uitat să vă explic...

S-a așezat alături de dînsa, pe divan, și s-a aplecat ușor la urechea ei, confidențial :

— Vă este oarecum teamă de greci ?

O întrebase jucîndu-se în același timp cu colanul de aur pe care-l purta în jurul gîtului.

— De greci ? !

— Da. Sînt compatrioții domniei-voastre, din partea mamei voastre, am vrut să spun. Am auzit vorbindu-se că pe vremuri kir Andronic, regele lor, v-ar fi cerut în căsătorie, dacă nu mă înșel. E adevărat ?

— Da, e adevărat, răspunse prințesa roșind. Dar pe vremea aceea eram prea mică ; eram copil încă.

— L-ați refuzat ?

— Nu eu. Tata.

S-a ridicat sprinten și, punînd mîinile în șolduri, și-a dezmorțit cu voluptate trupul frumos.

— Cînd voi pleca spre Epir, spuse dînsul cu un ton schimbat, voi lua cu mine patru sute dintre vasalii noștri : Principatul va rămîne orfan de bărbați. Prin urmare...

— Prin urmare ? l-a întrebat ea liniștită.

— Prin urmare, grecii sînt un popor perfid, care-și calcă jurămîntul, și dacă cei de la Mistra vor afla de lucrurile acestea, vor socoti, poate, că a sosit clipa prielnică să dea năvală în Principat cu țeluri prădalnice.

Îi jignea sincer și nepăsător originea greacă. La urma urmelor, ce plan avea ? Deși se temea de eventualitatea unei năvăliri, îi poruncea să se ducă la Kalamata, punctul cel mai apropiat de Mistra al Principatului.

— Nu vă înțeleg, i-a răspuns ea simplu.

Florentin a izbucnit într-un hohot de rîs puternic.

— Ei bine, dar nu v-am spus că e o misiune primejdioasă ? Prezența domniei-voastre la Kalamata îi va îmbrobodi pe greci : faptul că însăși prințesa Achaiei se află acolo demonstrează că Principatul n-a rămas fără pază. Prințul n-ar lăsa-o în nici un caz pe doamna sa într-un loc expus primejdiei fără a lua măsuri de ocrotire.

Pretextul i se părea atît de pueril și de nedemn de dînsul încît n-a mai cerut nici o altă justificare. Dînsul s-a ridicat și i-a strîns mîna cu o efuziune demonstrativă.

— Mă bucur că sînteți de acord cu mine.

Rîsul lui a răsunat puternic și aspru încă o dată, și apoi, aplecîndu-se curtenitor, i-a sărutat degetele.

Toată seara a rămas mută și pierdută în gînduri. Le privea pe femeile din jurul ei, care forfoteau de colo pînă colo pregătind bagajele pentru drum, dar mintea ei nu mai lucra : o învăluise ceva asemănător unei umbre unsuroase. Și, cum ședea cu trupul înclinat pe o parte, în patul ei inundat de licăririle lămpii, părea că a și plecat și că vede în gînd imaginile Kalamatei, cetatea în care se născuse, cu cîmpiile sale unduitoare și cu marea albastră. Nu s-a mirat că nici elibe rarea aceasta nu-i mai trezea dorințele de odinioară.

Se vede treaba că așa îi era scris și de aceea era ispitită să creadă că toate dorințele ei, cele mai profunde, mai arzătoare și mai scumpe prind viață la un soroc îndepărtat, la

capătul căruia aşteptarea, istovitor de îndelungată, sau nenorocul le răpeşte fiorul vieţii şi le destramă farmecul împlinirii.

Ziua care se vestea era rece şi înnourată. Sosise iarna; frumoasa şi bogata cîmpie a Andravidei pălea şi se veştejea, iar crivăţul puternic pustia drumurile.

Jos, în curte, o aşteptau cavalerii suitei. Isabeau a coborît însoţită de doică şi de încă trei femei. Grăjdarii au îndemnat catîrii împovăraţi de bagaje şi i-au scos în stradă. Pajii au adus calul cel alb, al doamnei, şi, în timp ce dînsa a dat să încalece, prinţul a oprit-o. S-a apropiat de ea şi, zîmbind cu nespusă gingăşie, a început să-i vorbească încet, ca un îndrăgostit; dar nepotrivindu-se expresiei chipului său, cuvintele sunau fals şi banal. Lui Florentin îi făceau o deosebită plăcere scenele acestea comune şi spectaculoase. Apoi, săturîndu-se de privirile celor care-i înconjurau, a îngenuncheat şi a poftit-o să calce pe genunchiul său pentru a încăleca.

— Aşa ceva nu-i cu putinţă, monseniore! spuse ea fîstîcită.

— Ba da. Dacă vă spun eu, înseamnă că se poate.

Glasul lui avea ceva ce nu putea fi contrazis. I-a dat mîna, a făcut-o să calce pe genunchiul său şi, cu o singură mişcare elastică a mijlocului, a ridicat-o în şa ca pe-un fulg. Apoi a luat calul de frîu şi l-a condus el însuşi la poarta ce da în exterior. Odată ajuns acolo, i-a dat drumul, cu o mişcare sprintenă şi elegantă, pe drumul principal şi, retrăgîndu-se un pas, a lăsat întreaga suită să treacă, în tropote, prin faţa sa. Şoimarul care se afla în fruntea suitei suna din corn, şi rarii andravideni care erau de faţă se îndepărtau speriaţi. Scutierul a desfăşurat steagul; blazonul negru şi auriu al Villehardouinilor a fluturat în aer, urmînd-o îndeaproape pe doamna şi stăpîna sa. Strălucitul cortegiu se desfăşura cu tropote seci şi cu nechezatul neîntrerupt al cailor pe uliţele înguste ale oraşului, printre casele ale căror obloane se deschideau în pripă şi pe sub privirile tîrgoveţilor abia treziţi din somn. Venind dinspre cîmpie, vîntul de dimineaţă aducea o dată cu sine mirosul ierbii şi al ploii îndepărtate. Lăsînd în urmă ultimele case ale Andravidei, au răzbit la cîmp deschis. Drapelul negru şi împodobit cu aur al prinţesei Isabeau se îndepărta fluturînd şi şfichiuind aerul sub ramurile scheletice ale arborilor goleşi.

Lăsînd în dreapta sa malul dantelat al Iliei, drumul pornea direct către miazăzi. Desișul de molizi nu îngăduia privirilor să vadă țărmul, aflat undeva, mai devale, înapoia lui, și atunci cele patru femei din suită, cărora vecinătatea mării le strecura fiorii spaimei în suflet, au prins a răsufla ușurate. Numeroase corăbii ale piraților genovezi cutreierau neîncetat largul. Îmbrăcați în fier și înarmați pînă în dinți, ca pentru război, cavalerii cortegiului au luat sulițele din mîinile scutierilor și, aninîndu-și scuturile de oblîncul șeii, au împresurat-o îndeaproape pe stăpîna lor. La nămiezi au făcut un scurt conac, sub copaci, pentru a mînca. Prințesa s-a așezat pe-un covor anume așternut pentru dînsa și, scoțîndu-și voalul, și-a aranjat părul bălai și moale. Un sentiment de calmă mulțumire i-a cuprins sufletul pentru întîia oară. Cît de dulce era beția libertății ! A zîmbit.

— Cîntă-ne ceva, Yolanda ! a spus dînsa, răsucindu-se pe cot.

Tînăra francă, o fată din Burgundia, rotundă la față și cu obrajii rumeni, s-a zăpăcit.

— Aici, în aer liber, doamnă ?

— De ce nu aici ? Unde altundeva poate fi mai frumos ?

Isabeau a întins mîna și a mîngîiat ăcele uscate ale molizilor, care se întindeau ca un covor moale pe povîrnișul drumului. A mîngîiat și părul blond al Yolandei, și din priviri a mîngîiat și copacii, și cerul scund. În inima ei se revărsase o dragoste învăluitoare și nelămurită. Păsările zburau pe jos, jur împrejur priveliștea era tăcută, ca înaintea ploii.

— Trebuie să ne grăbim, draga mea, a spus doica, veșnic prevăzătoare și rece.

Numai dînsa avea libertatea de a da sfaturi prințesei. O hrănise cu laptele ei, o urmase pretutindeni, atît în exilul de la curtea din Neapole, cît și la înapoiere. Ședea alături de Isabeau, impunătoare și cu bustul țeapăn, și-și termina prînzul, mîncînd cu o poftă care nu-i știrbea de fel demnitatea.

— Oh, să mai stăm puțin ! se rugă prințesa.

Yolanda cîntă, iar cavalerii se adunară în jur s-o asculte. Glasul ei murmurat și fals, ca acela al unei păpuși acordate, a fost absorbit de tăcerea netulburată a pădurii și de cerul căptușit cu vată. A cîntat un cîntec de clacă, unul dintre cîntecele acelea pe care femeile le cîntă cînd lucrează la războiul de țesut.

— E timpul să plecăm ! spuse doica aspru, îndată ce cîntecul a încetat.

Şi, fără a mai aştepta, s-a ridicat înaintea tuturor şi şi-a scuturat firimiturile de pîine din poală. Isabeau a suspinat. Fericirea ei era de scurtă durată întotdeauna.

— Să mergem.

A încălecat pe calul său, a pornit înainte şi, ridicînd autoritar braţul, le-a spus cavalerilor, care se grăbeau s-o ajungă :

— Rămîneţi mai la urmă, vreau să cred că sînt singură.

Şi-au strunit caii, şovăind. Singur şoimarul, care trecea drept călăuză, mergea înaintea ei. Prinţesa îl urma la oarecare distanţă. Plină de cuviinţă, escorta mergea înapoia ei.

Tăind drumul de pe ţărm, au cîrmit către stînga, pe-o potecă. Un vînt călduţ şi sprinţar săltase norii, care prindeau a se învineţi. Pămîntul aromea a ploaie. Strîngîndu-şi bine mantiile chiar şi pe cap, femeile şopteau gureşe, ca nişte puicuţe, înapoia ei. Au coborît într-o vale îngustă şi frumoasă, au trecut ţăcănind sec, peste pietrele albe ale vadului secat al rîului şi, tocmai cînd urcau pe malul celălalt, au zărit umbra unui călăreţ care venea spre dînşii proiectîndu-se pe cerul mat. Şoimarul s-a oprit brusc şi a smucit cornul aninat la şold, gata să sune, iar cavalerii şi-au împuns caii şi s-au apropiat de prinţesă, răsfirîndu-se radiar în jurul ei. Sus, pe muchea dealului, a mai apărut un călăreţ. Şedeau unul lîngă altul, părînd a privi cortegiul care urca.

— Opriţi-vă, doamnă ! au strigat cavalerii din apropierea prinţesei Isabeau.

A oprit calul fără nici o emoţie. L-a ascultat pe şoimar sunînd din corn ; a ascultat şi ecoul care răsuna pe vale dimprejur.

— Heeei ! Cine sînteţi voi ? strigă şoimarul, punîndu-şi palmele pîlnie la gură.

Dar, fie din pricina depărtării prea mari, fie că străinilor de sus puţin le păsa, n-a primit nici un răspuns. O săgeată zbură, şuierînd. Pornise din arcul unui om din escortă, şi-acum se pierdea în înaltul cerului. Prinţesa a ridicat mîna : nu dorea să se trimită săgeţi ! Nu ! Între timp, cavalerii străini s-au pus în mişcare şi au prins a coborî liniştiţi devale. Erau numai doi şi veneau către dînşii. Armele celui dintîi străluci-

ceau puternic, ale celui de-al doilea ceva mai stins. Şi-au dat seama că erau franci.

Escorta s-a întîlnit cu străinii la mijlocul urcuşului. Primul era cavaler ; secundul, scutierul său. Deodată, Isabeau a scos un strigăt de bucurie şi a întins mîna :

— Jean ! Bunul meu Jean !

Cavalerul şi-a îndemnat calul şi, descălecînd, s-a apropiat să-i sărute degetele plin de respect. Era tînăr, blond şi zvelt. Pe umărul cămăşii sale avea cusută o cruce albastră.

— Au trecut doi ani, spuse Isabeau privindu-l pe tînăr uimită şi cu ochii surîzători. Doi ani !... Şi-acum te-ai întors, în sfîrşit, în Morias, după ce te-ai închinat la Locurile Sfinte. După cum văd, ţi s-a împlinit dorinţa. Ai văzut o sumedenie de lucruri interesante, nu-i aşa ? Ai luptat, Jean ?

În glasul ei adia o uşoară undă de ironie.

— Vin de la **ase**diul cetăţii Sfîntului Ioan din Acra, răspunse tînărul coborînd privirile.

— Aşa ! care vra să zică ai luptat împotriva sarazinilor, te-ai întrecut în vitejie şi te-ai acoperit de glorie. Mi-nchipuiam eu...

— Nu m-am dus acolo spre a mă acoperi de glorie.

— Ştiu eu, ştiu, am ghicit, e vorba de vreun jurămînt...

Cavalerul n-a răspuns nimic.

— Haideţi ! Încalecă şi urmează-mă ! îi porunci prinţesa rîzînd. Mergem la Kalamata.

S-a supus ; a sărit în şa şi a trecut în stînga prinţesei.

— Încotro mergeai, cavalere Jean, către Andravida ?

— Da, doamnă. Veneam pentru a mă prezenta prinţului.

— Prinţul nu-i acolo. E plecat la război. Prin urmare, mă vei însoţi.

Era fiul lui Geoffroy de Tournai, baronul kalavriţilor. Familia sa era posesoarea unor titluri străvechi, adumbrite însă de istoria strălucitului cruciat şi de rangul pe care l-a căpătat în ierarhia Morias-ului după cucerirea lui. După feuda care le-a fost atribuită, de Tournai deveneau mari baroni ai Achaiei, erau dintre cei doisprezece pairi ai Principatului şi aveau dreptul de a bate monedă şi de a construi castele. Îmbătrînit, din cale-afară acum, Geoffroy cobora într-un crepuscul apoteotic. Regele Carol din Neapole, care-l cinstise odinioară cu prietenia sa, murise, iar bătrînul baron îşi simţea puterile istovindu-se şi candela vieţii pîlpîind abia-abia.

Acum nu mai cobora decît arareori pe ogoare. Se cucuia ca un vultur bătrîn, singuratic și melancolic, în cetatea sa de sus, din munții kalavriților, și aștepta întoarcerea fiului său din îndepărtata-i călătorie. Bătrînul guvernator își îndrepta necontenit privirile, tînjind de dor și de nădejdi neliniștite, către orizont. Bătrînul Charon refuza a-i primi vama înainte de-a preda moștenitorului său puterea, după tipicul bunei rînduieli. Nu era îngăduit ca pămîntul să rămînă fără stăpîn și nici să se stingă numele stirpei sale.

— Te-au lovit cu săgețile, bunul meu Jean ! spuse Isabeau, cu o duioșie plină de gingășie în glas. Mă bucur din cale-afară că nu te-au atins. N-aș fi vrut să i se pricinuiască o asemenea durere venerabilului tău părinte, care te așteaptă zi și noapte...

— Așadar tata e în viață ! spuse tînărul cavaler, prinzînd culoare în obraji. Vă mulțumesc, doamnă, pentru darul pe care mi-l fac cuvintele acestea ale domniei-voastre.

— E în viață și mă întreb dacă nu care cumva procedez greșit îndemnîndu-te să te abați din drum. Te eliberez. Nu mai veni la Kalamata, cavalere Jean.

— A, nu, făcu tulburat Jean de Tournai, de vreme ce mi-a fost hărăzit să vă întîlnesc, voi merge cu domnia-voastră.

După ce și-a întors capul, i s-a părut că obrazul lui căpătase o paloare ciudată. Cît de tînăr era ! Să tot fi avut douăzeci și cinci de ani ! Se spunea că însuși Filip, regele Franței, îi dăduse acolada la vîrsta de optsprezece ani. De atunci pînă la înapoierea sa în Morias nimeni nu știa pe unde cutreierase și cum trăise. A apărut în Andravida chiar în anul cînd prințul Florentin punea piciorul, pentru prima oară, în Morias. Pe vremea cînd prințesa pornise în primul său drum spre Kalamata îl desemnaseră drept cavaler de escortă. Participase la peripețiile acelei călătorii ale ei și tot împreună cu dînsa debarcase la Nauplion în dimineața aceea de primăvară. Imediat după aceea, un vînt ciudat îl luase pe aripile sale ; făcuse legămînt că va lupta la Locurile Sfinte și plecase, pe neprevăzute, înainte ca cei de la Curte să prindă de veste și fără a-și fi luat rămas-bun de la cineva. De altminteri, nu avea prieteni și ducea un trai din cale-afară de singuratic. Jos, la Curtea de la Andravida, femeile îl evitau, tulburate de indiferența lui, dar noaptea nu încetau să-i viseze buzele

fragede și copilărești și sclipirea cristalină a ochilor. Isabeau însăși își amintea și acum cuvîntul pe care i-l spusese dînsul în clipa cînd au pornit întîia oară împreună către Kalamata. Era un cuvînt enigmatic și nedezlegat încă.

— Vino cu mine, Jean, l-a poftit ea distrată. Hai cu mine, deoarece mă duc în țara mea cu inima grea. Am așteptat atîția ani clipa în care o voi revedea, și acum, cînd pornesc, în sfîrșit, către ea, am sentimentul că aș fi surghiunită.

A privit-o deodată cu ochi tulburați și-apoi, întorcînd liniștit fața, i-a spus :

— Într-o bună zi veți afla că și eu sînt un surghiunit, doamnă !...

Capitolul V

VSPOMNI !

Privind prin ferestruica odăiței sale, Sgurós o văzuse pe Isabeau plecînd călare pe Astritis.

Sabia, pe care mai adineauri o trăsese din teacă pentru a-și apăra calul, zăcea pe jos. Băiatul de la han, care venise într-un suflet spre a-i da de știre de nedreptatea ce i se făcuse, n-a primit nici un răspuns ; l-a aflat stînd întins pe patul său și cu mîinile atîrnînd, fără vlagă, lîngă trup. Adăsta nemișcat, scăldat de lumina lunii și dăltuit în marmoră, parcă. Închizînd ușa fără zgomot, argatul a plecat mirat.

Cu puțin înainte de miezul nopții, Sgurós a coborît din odaia sa, l-a trezit pe hangiu, s-a răfuit cu dînsul și l-a întrebat dacă nu cumva poate să-i vîndă un cal.

— Se vede treaba că ți-i a șagă, flăcăule ! Geaba cați ! Cal de vînzare nu-i chip de aflat în tot Morias-ul ; doar știi și tu, pasă-mi-te, că-i găbjesc frîncii pe de-a rîndul.

— Ți-l plătesc gras ! spuse tînărul, auzind un nechezat dinspre grajd.

— Nu mai căta de-a surda într-acolo, caii aceia nu-s ai mei ; cavalerii doamnei Zambea i-au lăsat aici, fiindcă-s uzi și

prăpădiți de oboseală. Grăjdarii lor au să vină să-i cate mîine ori poimîine, și de nu-i vor afla la locul lor, apoi știi c-a fi vai și-amar de pielea mea. Nu, nu ! Du-te cu Dumnezeu și dă-mi bună pace, că eu cal n-am de unde-ți da.

A coborît privirile în pămînt, și a plecat grăbit, dar odată ajuns la poartă, s-a căinat și s-a întors înapoi. Nu cunoșteau cumva vreun țăran prin împrejurimi care ar fi gata să-i vîndă un cal ? Hangiul, însă, care era și așa destul de oțărît fiindcă-l sculase în toiul nopții și n-avea nici urmă de chef de taclale, și-a încruntat privirea și, proptindu-și pumnii în șolduri, a cătat ponciș către Sgurós.

„După cum văd, ți-i cam lehamite de mine", ar fi vrut acesta să-i spună, dar n-a mai apucat ; cineva a bătut energic în ușă și un glas de-afară a strigat :

— Damiane !

Abia tîrîndu-și picioarele, hangiul s-a dus să crape ușa.

— Poruncă !

Glasul său era supus acum, părea că nu vorbea cu vreuna din persoanele de toată mîna. Străinul n-a intrat înăuntru, ci a rămas afară și a prins a vorbi din întuneric. Sgurós a ciulit instinctiv urechile. Glasul acesta ! De unde îi era cunoscut glasul acesta ?... Parcă-i amintea de ceva... de ceva care nu s-a petrecut de prea multă vreme... Își struni și mai abitir băgarea de seamă, dar, dintr-un început, nu putu desluși mai nimica ; apoi, urechea sa prinse din zbor un cuvînt care-l făcu să tresară.

„Stăpînul cel mare așteaptă ; spune-i așadar că nu-i chip de zăbavă", spusese străinul nevăzut. Nu mai încăpea nici o îndoială că auzise bine : era vorba de „stăpînul cel mare" ! În amintirea lui Sgurós au fulgerat cuvintele dialogului auzit dinapoia zidului cel gros din odaia lui, și gîndurile sale, curmate de somn atunci, s-au întregit cît ai clipi : „E limpede ca lumina zilei că pe mine mă așteaptă ! Au vorbit doar despre un mesaj și despre un curier ! Trebuie să fiu cu ochii-n patru !" Nu știa nici în slujba cui erau oamenii aceștia și nici cine era „stăpînul cel mare", dar instinctul său nu-l putea amăgi, nu, așa ceva nu era cu putință ! Oricum ar fi stat lucrurile, nu-i voiau binele. Era hotărît.

Se retrase tiptil și se furișă în umbră chiar în clipa în care hangiul se reîntorcea. Focul abia mai pîlpîia în cămin, răspîndind o lumină tulbure împrejur. Ușa se închise din nou și, prins

în nada altor treburi, hangiul se îndreptă spre scara care urca la ultimul cat, părînd a fi uitat cu totul de dînsul. Îndată ce paşii săi se îndepărtară, Sgurós se repezi la uşă şi, deschizînd-o, ieşi repede şi adăstă o clipă lipit cu spatele de ea. Răscoli curtea dintr-o privire : nu era nimeni.

Înaintînd cu osebită băgare de seamă şi oprindu-se din cînd în cînd spre a trage cu urechea, străbătu ograda ; oprindu-se dinapoia porţii şubrezite, deslusi cîteva zgomote înăbuşite de pămîntul umed. Undeva în apropiere se afla, fără doar şi poate, un cal gătit de drum, care lovea nerăbdător pămîntul cu copita. Poarta era deschisă ; Sgurós se aplecă şi privi prin gaura cheii, dar nu putu să zărească altceva decît spinarea încovoiată a unui om care se agita lîngă poartă. În acea clipă, clanţa se săltă şi tînărul abia apucă să se ferească de poarta care se deschidea.

Lumina lunii îi arăta un omuleţ pirpiriu, care intra în curte purtînd o găleată goală în mînă. Era limpede că-şi adăpase calul şi că acum se întorcea în curte şi se îndrepta către fîntînă cu totul nebănuitor. Fără a mai irosi vremea zadarnic, Sgurós se strecură afară din curte. Un cal negru şi sprinten era legat de belciugul porţii ; alături de el, un catîr. Dezlegă calul şi se avîntă în şa ; încă dinainte de-a apuca să-i dea pinteni, calul se năpusti ca fulgerul de vale.

Nici un glas n-a răsunat în urma lui. Toate lucrurile acestea se petrecuseră înainte de-a chibzui pe îndelete, şi acum alerga pe întinsul cîmpiei, adunîndu-şi gîndurile şi minunîndu-se de iuţeala cu care se descurcase. De bună seamă că procedase cum nu se putea mai bine. De cine-ar fi fost năimiţi cei doi oameni de la han ? De Sguromallis oare, care, neavînd încredere într-însul, poruncise să fie urmărit ? De franci sau de altcineva, pe care nu-l cunoştea şi nici a-l bănui nu putea ? Ce tălmăcire pot avea toate întîmplările acestea ? Oricum ar fi, lucrul cel mai de căpetenie era faptul că izbutise să scape teafăr şi că de acum înainte se îndrepta, de sîrg, către Kalamata. Chiar aşa ! Drumul său avea aceeaşi ţintă ca şi acela al prinţesei Isabeau. Acolo se va duce şi nicidecum la Andravida, la mareşalul [1] Santomeri. Sguromallis n-avea decît să se înfurie pînă o da strechea-n el şi n-avea decît să-l ameninţe

[1] În limba franceză *sénéchal* — comandant militar (n.a.).

cu moartea pînă n-o mai putea, că lui nici că-i păsa ! chibzuia el cu sufletul cuprins de-un entuziasm ciudat și de o beție mînioasă. Aplecat pe gîtul calului negru și cu părul fluturînd în vînt, lăsă frîul slobod și, adulmecînd vîntul care-i mîngîia obrazul, căută urma pașilor prințesei Isabeau în miresmele nopții. Avea senzația ciudată și nebună că se duce la o întîlnire făgăduită. Inima sa se logodise acolo, după copacii aceia desfrunziți ; de dincolo de aburul tremurător al lunii, o femeie îi trimisese chemarea ei de dragoste, și el gonea acum, grăbea de sîrg, pentru a ajunge, înaintea ei, la locul unde le era scris să se întîlnească !

Intrînd în pădure, conteni goana fugarului ; avîntul i se mai potolise și tihna netulburată și plină de taine, care-l împresura de pretutindeni, îl prinsese în mrejele ei și-l îndemna să meargă fără grijă. Boarea răcoroasă și jilavă a nopții încărcate cu miresmele plantelor îl amețea ușor. Se afla într-o pădure de platani, deasă ca peria și nemărginită. Frunzele aninate de ramurile plecate îi picurau boabe de parfum pe frunte, puful platanilor era feminin, dulce și umed, iar jos, sub picioarele calului, se așternea stratul moale și gros de frunze căzute, care se cufunda ușurel în apele ascunse, iscate din belșugul ploii de dimineață. Și astfel, tot ce-l înconjura, și noaptea plină de miresme, și izul de tămîie al frunzișului, și fuioarele lunii, care se prefirau printre ramuri ca o broderie brocată cu sîrmuliță de argint, și picăturile de apă, care tresăreau speriate sclipind în pulberi scînteietoare de diamant în jurul copitelor calului, împleteau năvădeala unei vieți tainice, plină de basm și de fericire. Și străbătînd în chipul acesta, încet-încet, pădurea fermecată, feciorul craiului, despre care grăiau poveștile tăinuite în crugul iernii de către doică, prindea a se întruchipa aievea în amintirea sa, alături de trupurile goale și amăgitoare ale nereidelor mlădioase, care alunecau în aburul revărsatului de zi, cu părul albastru despletit și sclipitor. Era ceasul de taină al miezului de noapte, licuriciul clipea iscînd semne magice în iarbă, mîini moi, cu degete diafane, mîngîiau trunchiurile bătrîne ale copacilor și alintau fructele purpurii. Cimbrișorul suspina mai cu osebire sub tălpile picioarelor goale și zorite, și din umbra tufelor verzi ca apele bălților sticleau ochi care se înălțau curioși în urma călărețului pribeag. Naiada s-a oprit la izvorul care strălucea pitulat printre vițele rădăcinilor bătrînului platan și, plecîn-

du-şi trupul fără umbră şi stăpînit de dor asupra trunchiului, îl adăsta pe voinicul care trecea nepăsător pe drumurile sale. Şi, încet-încet, jur împrejur, înainte şi-napoi, toate vieţuitoarele tainice ale pădurii fermecate se trezeau fără zgomot, se înviorau şi susurau uşor şi nostalgic murmurul primăvăratic al frunzelor pălite pe crengile văduvite de suflul toamnei. Dar călăreţul pe fugarul cu ochi de jeratic nu-şi contenea pasul, ci trecea, se ducea mai departe.

Era ceasul tainic al miezului de noapte, dar dincolo de maramele pîlpîitoare ale lunii, adăsta tăcută prinţesa bălaie, fruntea ei cu luciu fildeşiu îl chema, sclipind ca o stea strălucitoare.

A ajuns la Kalamata la un ceas tîrziu al dimineţii. Era o zi senină. Asupra cîmpului fraged se înălţau destrămîndu-se treptat şi pîclele dimineţii, şi boarea călduţă şi plăcută, ca un parfum de femeie, a Mediteranei. Nikiforos căută cetatea din privire încă din depărtare şi o descoperi înălţîndu-se singuratică, pe deasupra caselor, încununînd un munte de pămînt. Nu, cetatea aceasta n-avea nici sălbăticia agresivă a celei de la Nauplion, nici înfăţişarea ameninţătoare a Veligostei [1], care plutea parcă în aer, nici pe acela al garnizoanelor inaccesibile pe care le întîlnise în drumul său. Cuminte şi aristocratică, împodobită cu creneluri dinţate, ca o dantelă cu canafuri, se înalţă curtenitoare în mijlocul căsuţelor care-o împresurau de pretutindeni. Inima tînărului bătu cu înflăcărare. „Vai mie ! Acesta să fie oare palatul potrivit unei femei ? Nu. O fiinţă gingaşă nu se poate simţi niciodată singură în punctul acesta fierbinte al binecuvîntatului pămînt." Grăbind pasul calului, pătrunse în oraş.

Mergînd pe uliţele care şerpuiau pe lîngă şiragul neregulat al caselor şi printre trecători, a rătăcit degrabă drumul. Mirat acum, căuta cetatea şi n-o mai vedea ! Ce se întîmplase oare ? Mergea la întîmplare, dînd frîu slobod calului. Oraşul vuia molcom în jurul unei vieţi tumultoase şi prospere. Înlăuntrul său, în prăvăliile scunde şi înghesuite, de-a dreapta şi de-a stînga uliţelor, meşterii munceau mînuind baroasele şi fierăstraiele sau stînd aplecaţi asupra cusăturilor. O mulţime pestriţă de greci şi străini, de tîrgoveţi şi ţărani, de marinari şi neguţă-

[1] Cetate din Peloponez.

tori, de călugări franci și de femei, sau de clerici și oșteni se încrucișau la tot pasul pe uliță. Imaginea nu-i era străină, îi amintea de Nauplion. Iacătă-i și pe evreii cu laibăre lungi și cu bărbi unsuroase, pe veneții înveșmîntați în stofe scumpe și pe tîrgoveții franci împopoțonați cu pălării ciudate și țipătoare, ca niște flori uriașe care cad încreștindu-se pe umăr, înfășurîndu-se în jurul gîtului și revărsîndu-se, în cele din urmă, pe spate. Cîinii scormoneau bălegarul din șanțuri, păsările ieșeau nestingherite din ogrăzi pe stradă, băteau din aripi și cotcodăceau la picioarele calului. Legați vremelnic de belciugele bătute în ziduri, catîrii încurcau frînghiile, zbierau și băteau din copite, pînă cînd țăranul ieșea din prăvălie. Întreg vălmășagul acesta, de oameni și de animale, forfotea pretutindeni și se îmbulzea de-a valma, sîrguind laolaltă întru agonisirea traiului. Țipetele și larma, izul omului și al grajdului, nădușeala și miasmele pămîntului, acreala fructelor stricate, aburul puturos al vinului, al mîncărurilor piperate și al sîngelui închegat, răspîndit de vinele proaspăt înjunghiate, se înălțau adeseori în atmosfera aburită de-o lumină aurie. O mulțime imensă se adunase în jurul unui om îmbrăcat bălțat, în galben și roșu, care țopăia în mijlocul unei piețe. Sgurós s-a apropiat și el ; era un jongler care manevra șase mingi diferit colorate. Le arunca pe rînd din mîna dreaptă în aer și le prindea în cea stîngă, executînd jocul acesta fără întrerupere. Învîrtindu-se, una după alta, în jurul capului jonglerului, mingile desenau în aer o morișcă fantastică și multicoloră. Alături de dînsul, o maimuțică, legată cu un lănțug de piciorul stăpînului, ședea pe coadă și rontăia o nucă între dinții ascuțiți. Cei de față izbucneau în hohote de rîs, o sîcîiau, îi aruncau nuci, migdale și coji și, unii dintre ei, dădeau cu pietre în ea sau o scuipau. Jonglerul își adună mingile și, scoțînd dintr-un săculeț trei cuțite, începu să le joace în aer, așa cum făcuse mai înainte cu mingile. Sgurós s-a dat deoparte, ferindu-se ; drumul urca domol, lumea se rărea și, cum dădu s-o cotească spre dreapta, o clădire cu totul deosebită de celelalte răsări brusc înaintea sa. Zidul înconjurător, solid și gros, închidea un patrulater și avea o poartă cu boltă. Din înălțimea foișorului străluci sulița unui străjer. S-a oprit să privească poarta aceea grea, ferecată în centuri de fier, care legau dulapii între ei, precum și pajura mare, cioplită în

piatră, care priveghea deasupra. S-a dumirit numaidecît și inima a prins a-i bate pripit : aceasta era cetatea !

Oșteanul care patrula în foișor s-a oprit și, iscodindu-l stăruitor din privire, i-a strigat cu glas înăsprit în limba francă :

— Îndepărtează-te !

Obosit fiind, a zăbovit puțin să privească. Prin urmare, prințesa se afla acolo, înapoia porților grele. Trecuse pe-aici, călcase pămîntul acesta și intrase pe poarta aceasta. Aici, la poarta aceasta mare și zăvorîtă, era capătul călătoriei sale.

— Îndepărtează-te !

După ce-a mai aruncat o privire stăruitoare asupra porților de fier, a întors calul și a făcut calea întoarsă, coborînd ca în vis. Ajungînd mai devale, lumea l-a cuprins din nou în mijlocul ei și s-a trezit purtat de curent. A străbătut locuri noi, a întîlnit alți oameni, alte case și alte ulițe, dar nu mai vedea nimic, mergea absent și fără nici o țintă. La capătul unei poteci s-a trezit brusc, țintuit la picioarele unui zid înalt de piatră, în jurul căruia oamenii alergau ca nebunii, se înghesuiau unii într-alții și strigau cu toți deodată. Un val de oameni l-a cuprins în mijlocul lor, l-a clintit din loc și l-a tîrît, vrînd-nevrînd, mai înainte. Dînd pinteni calului, i-a urmat pe cei care-l înghesuiau, izbindu-i cu piciorul cînd în dreapta, cînd în stînga. Cei dimprejur răcneau, înălțau pumnii și blestemau. Și după ce-a mers o bucată de drum împreună cu dînșii, s-a pomenit într-o altă stradă, apoi pe alta, și în cele din urmă s-a trezit pe neașteptate împreună cu toată mulțimea aceea la loc deschis. S-a oprit, aruncîndu-și privirile împrejur, și-a dat seama că se află la marginea orașului. Dincolo de case și grădini se desfășurau ogoare întinse și, ceva mai devale, șerpuind printre copacii înalți, aluneca panglica albă și lată a rîului secat. Acum, însă, locul acesta nu era pustiu ; o mulțime de oameni din popor se aflau acolo, forfotind ca furnicile și înghesuindu-se tot mai mult în jurul unei podini înalte cît un stat de om, din mijlocul căreia se înălța o scîndură groasă, la capătul de sus al căruia, făcînd unghi drept cu ea, era țintuită în cuie altă bucată de scîndură. O grindișoară piezișă consolida brațul cel mic al schelei și toată construcția aceasta se profila pe cerul senin ca o literă uriașă și cabalistică. A recunoscut-o imediat, o mai văzuse înălțîndu-se și acolo, sus, pe cetate : era spînzurătoarea !

Valul mulțimii îl împingea înapoi, înghesuindu-l deodată cu calul său într-un zid. Se căznea din răsputeri să se țină în șa, dar lucrul acesta nu era de loc ușor. Calul sforăia, spumega și făcea eforturi înverșunate pentru a putea înainta, iar jur împrejurul său femeile țipau speriate. A chibzuit că ar fi mai nimerit să descalece ; la urma urmelor, de ce trebuia să atragă numaidecît privirile asupra sa ? După aceasta, lăncile cîtorva oșteni au prins a sclipi ici-colo în jurul podinei spînzurătorii, aducîndu-și aminte că francii nu îngăduiau localnicilor să aibă cai ; a descălecat și l-a legat pe-al său de-un cîrlig aflat sus, în zidul de lîngă el. Dinspre partea dreaptă a răzbit un vuiet ; s-a întors și el să vadă ce se întîmplă, dar acum toată lumea se înălța pe vîrfurile picioarelor, sau sărea sprijinindu-se de spinările celor din fața lor. S-a dat puțin înapoi și, aflînd două-trei trepte, le-a urcat și s-a trezit astfel în cadrul unei uși ; simțea în spatele său o ceată de curioși ca și el, care vorbeau între ei și se înghesuiau să vadă mai bine. Din dreapta își făcu apariția o căruță, care înainta încet, răzbind cu greutate prin mulțimea întărîtată. În car se aflau trei oameni : unul dintre dînșii ședea în picioare, cu spatele către cal, și purta o glugă roșie ca para focului, cu marginea ascuțită și atîrnînd în jos. Cel de-al doilea se afla în genunchi, sau prăbușit pe jos, poate, nu distingea bine ; capul descoperit și cu părul creț i se bălăbănea cînd într-o parte, cînd în cealaltă, după hurducăturile carului. Purta o barbă deasă, blondă și scurtă și părea destul de tînăr — să tot fi avut vreo patruzeci de ani. Și, în sfîrșit, cu o cruciuliță în mînă, un preot ortodox alături de el, în picioare. Cinci-șase oșteni escortau căruța. Lăncile și coifurile lor sclipeau argintii printre șiragurile norodului zdrențăros, care se înghesuia pe margini. Și pe cînd treceau pe lîngă Sgurós și se apropiau de spînzurătoare, din spatele său, din adîncul întunecat al casei, s-a auzit ceva asemănător unui suspin abia înăbușit. Tînărul s-a întors să privească, dar oamenii care se aflau în jurul său zăgăzuiau deschiderea porții. A înțeles totuși că se află în pragul unei prăvălii, al vreunei cîrciumi, după cît se părea ; oamenii care blocaseră ușa erau destul de deosebiți unii de alții, patroni, argați și mușterii, pesemne. Deslușea automat cuvintele lor care-l lămureau asupra spectacolului care începea să se desfășoare dimpotriva lor. Osînditul era localnic, țăran din Ianitsa, un sat din apropiere. Serghie, pe numele său.

Omul cu gluga roșie era gîdele francilor ! Cît despre preot, înțelesese, fără altă explicație, că, potrivit obiceiurilor religioase, îl însoțea pe osîndit pe ultimul său drum. Între timp, a aflat de la cei din jur că pe cel osîndit îl duhovnicește un preot grec, pentru că ianitsioții sînt slavi și, după cum se știe, poartă același hram cu grecii.

— De ce-l spînzură ? i-a întrebat.

L-au privit în tăcere ; le venea greu pesemne să-i răspundă. Unii dintre dînșii și-au întors privirile în altă parte, iar un bărbat uriaș, cu fața smeadă și murdară, l-a miluit în loc de răspuns cu o întrebare :

— Ești străin, măi, creștinule ?

— Străin.

— Apoi tocmai de aceea, făcu el, și amuți ca și ceilalți.

I s-a părut ciudat. Privi într-afară si văzu căruța oprită alături de podină, în jurul căreia norodul ședea ancorat, zidit parcă în jurul ei ; oștenii ridicau sulițele și loveau oamenii care se înghesuiau, suduind și înjurînd. Preț de cîteva clipite n-a mai înțeles ce se întîmplă acolo și nici de ce întîrzie atîta vreme coborîrea din căruță. Vecinii săi amuțiseră ; simțea că privesc nesățios și ținîndu-și respirația. Bărbatul cu trup uriaș a oftat din greu și ceva asemănător unui urlet înăbușit i s-a stins în gîtlej. În întunericul dinlăuntrul prăvăliei s-au auzit suspine.

În fața lor, oștenii reușiseră să lărgească o mică goliște împrejurul schelei spînzurătorii. Între timp, vuietul mulțimii creștea și praful îmbîcsit cu un iz înecăcios, de pucioasă, se înălța de pretutindeni, tulburînd atmosfera. Trăgîndu-l pe osîndit după sine cu funiile care erau legate de gîtul acestuia, călăul coborî cu băgare de seamă din căruță. Amîndoi umblau de-a-ndaratelea, ca racul, păsind calculat. Mersul lor straniu, caraghios și neverosimil, părea un joc fără noimă, o glumă tristă, destinată animalelor, nu oamenilor. Au urcat în felul acesta treptele înguste și s-au oprit pe podină, în văzul mulțimii, care abia își mai ținea răsuflarea. Pe întinderea ogoarelor s-a așternut o liniște grea și densă, în care se auzeau bătăile inimii ; nerăbdarea se întrețesea cu curiozitatea oarbă și cu palpitațiile tainice ale unei aviditați cu neputință de înfrînat. În ochii lui, care țintuiau podina cea mică a spînzurătorii, se reflectau, stră-

lucitori, cei trei oameni. Dorința plină de năduf creștea și îi întuneca vederea.

— Acuși... acuși începe... șușoteau spectatorii din jur, căznindu-se parcă să înăbușe în sinea lor nerăbdarea cu greu stăpînită.

— Uite, acu-i pune zbiltu !

— Nu se grăbesc de loc !

— De ce-o fi zăbovind atîta ?

— Se ține bine ! Nu și-a pierdut cumpătul !

Observația de pe urmă îl privea pe osîndit. Într-adevăr, în ciuda faptului că în timpul cît s-a aflat în căruță era galben ca turta de ceară, buimăcit și cu desăvîrșire doborît, din clipa în care a pășit pe prima treaptă de piatră și și-a dat seama că privirile mulțimii sînt ațintite asupra sa, osînditul căpătă forțe noi ; trupul i s-a îndreptat, iar capul cu obrazul palid s-a înălțat scăldat din plin de razele soarelui. Sgurós putea să-i cerceteze trăsăturile pe îndelete ; avea fruntea scundă și lată, nasul turtit, ochii afunzi, iar buzele fine și încrețite. În ciuda neregularității, fizionomia aceasta avea ceva particular, puternic și plăcut, care stîrnea deopotrivă interesul și simpatia. Umerii proeminenți ai obrajilor săi erau poleiți de soare, iar barba blondă și netunsă îi mîngîia gîtul cu o umbră delicată

O pală de vînt a răbufnit pe deasupra capetelor mulțimii spectatorilor, care s-au tălăzuit și-apoi s-au oprit și au rămas nemișcați. Înălțînd o scară și sprijinind-o de piciorul spînzurătorii, doi oameni de ajutor ai călăului s-au suit pe platforma schelăriei și, după ce s-au convins că scara calcă bine, s-au așezat în dreapta și în stînga ei, în așteptare. Continuînd a merge de-a-ndaratelea și a-l ține pe osîndit de funii, ca pe vite, gîdele prinse a urca încet treptele ; deodată cu el, înainta și osînditul, vădit stingherit de mîinile-i legate cu coatele la spate. Pipăind cu piciorul, găsea treptele una după alta și, înainte de-a înălța capul, pășea cu băgare de seamă, ca nu cumva, călcînd greșit, să cadă și să se lovească. Zăbovind supărător de mult, au urcat în felul acesta pînă sus. Odată ajuns acolo, gîdele l-a bătut pe umăr pe tovarășul său, dîndu-i astfel de știre că, în sfîrșit, au ajuns. De ce se mai înălțase o dată călcîiul osînditului ? Pipăia în nădejdea că va mai afla o treaptă, dar cînd a înțeles că drumul se sfîrșea acolo, ceva s-a frînt parcă într-însul. Piciorul îndoit a coborît din nou, încet și fără vlagă, vădind prin mișcarea

aceasta, atît de simplă, întreaga lui amărăciune și nădejdile zădărnicite de faptul că scara nu era fără sfîrșit și că ajunsese la capătul ei. Între timp, gîdele a aruncat, cu meșteșugită îndemînare, capetele frînghiilor împerecheate pe brațul de sus al spînzurătorii, le-a înfășurat bine în jurul lui și le-a legat trainic printr-un nod dublu. Era o adevărată desfătare a ochilor să vezi cît de desăvîrșit cunoștea această treabă și cît de îndemînatic era. Apoi, aidoma unei fiare care pîndește cu privire ageră, fără a mai pierde timpul, i-a repezit osînditului un brînci zdravăn, cu genunchiul, în rărunchi. Tresărind speriat, acesta s-a clătinat ca o boccea în gol. Întreg mecanismul a funcționat deodată, la moment, zbilțul s-a întins, trupul s-a scuturat de cîteva ori, s-a lungit vizibil, picioarele au zvîcnit, părînd parcă a lepăda cizmele. Apoi, totul a înlemnit. Într-un tîrziu, cadavrul a început a se legăna în aer, într-un du-te vino ușor, iar cîrligul de care era aninat părea a fi un deget mare și negru, care se joacă distrat și-l cîntărește ca pe-un crîmpei de lanț.

Stînd pe treapta sa, călăul continua să țină frînghia înfășurată pe braț. Corpul negru care pendula în aer nu era nici acum cu totul slobod : cea de-a treia frînghie continua să-l țină pe osîndit legat de iscusitul călău.

Calitatea de protagonist absolut al ultimei faze a operației îi era consacrată lui. Spectatorii l-au urmărit aruncînd cu aceeași siguranță o frînghie pe care a petrecut-o pe după coatele spînzuratului, și apoi, făcîndu-și sprinten vînt cu funia, l-a cuprins într-o îmbrățișare parcă, și-a rămas așa, spînzurînd de el cu toată greutatea. Era în fapta aceasta un act de mărinimie și siguranță, în același timp, deoarece în felul acesta asfixia era desăvîrșită. Grupul voluminos al celor doi oameni, al celui viu și al mortului, pendulau greoi în aer. Apoi, călăul a întins picioarele și, ținîndu-l mai departe îmbrățișat pe spînzurat, a prins cu îndemînare capătul scării cu picioarele și a început să coboare pe îndelete, gustînd din plin admirația pe care-o stîrnise.

Și, o dată cu aceasta, serbarea a luat sfîrșit.

Stăpînit fiind și el de patima neistovită a mulțimii din jurul său, Sgurós urmărea cu ochii larg deschiși tot ceea ce se întîmplase, de la început pînă la capăt. Înapoia sa, toți acei care se adunaseră în strunga ușii au plecat abia tîrîndu-și pi-

cioarele. Nu s-au mai auzit decît două-trei suspine, ca un plins înăbuşit. Îşi dăduse seama încă mai dinainte că erau cunoscuţii şi rudele osînditului.

— Dumnezeu să-l ierte ! au spus dînşii.

Dînd să-i privească, şi-au întunat feţele palide într-altă parte. Cîţiva dintre ei lăcrimau. Bărbatul cel uriaş îşi scosese scufia roşie şi bătea cruci cu mînă tremurătoare. Un tînăr necunoscut, cu o bărbuţă blondă, ca a mortului, şedea îngenuncheat pe podea, în mijlocul prăvăliei, şi se ruga cu ochii închişi şi cu mîinile împreunate pe piept :

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri...

În acelaşi timp, se produse o mişcare dinlăuntru, toţi cei din preajma lui Sgurós se dădură la o parte şi un bătrîn înalt şi încovoiat, cu barba albă, veni grăbit din fundul prăvăliei spre uşă, împingînd înaintea sa un băieţaş de vreo opt anişori. Băiatul era galben ca ceara. Bătrînul s-a oprit în prag şi, ridicînd mîna dreaptă, i-a arătat copilului corpul care atîrna în zbilţ şi i-a spus cu glas hotărît şi puternic :

— *Vspomni !*

Înmărmurit, copilul privea mortul cu ochii larg deschişi.

Uimit, Sgurós s-a întors către vecinul său, un tînăr ciolănos, care părea a fi cu totul străin de cei dinăuntru, de vreme ce ochii săi nu se umeziseră de fel.

— Aiştia-s tatăl şi feciorul spînzuratului, îi şopti el la ureche, ghicind întrebarea care-i şedea pe buze.

— Ce i-a spus bătrînul băiatului ? l-a întrebat Sgurós.

— *Vspomni !* Asta vrea să însemne „Adu-ţi aminte ! ", în limba lor.

Capitolul VI

CERŞETOR

Amiaza l-a ajuns pe Sgurós stînd cu coatele rezemate pe o masă, în aceeaşi prăvălie. În faţa lui se aflau două talere goale şi o ceaşcă golită pe jumătate. Prin fereastra deschisă, în spatele său, se vedeau ogoarele nemărginite, spînzurătoarea şi mulţimea care roia în jurul ei examinînd-o cu de-amănuntul. Se foiau încoace şi încolo, dădeau tîrcoale platformei de piatră,

căscau gura ca niște cotarle care adastă dinaintea măcelăriilor cu capul înălțat, cu botul pe jumătate căscat și cu un zîmbet tîmp întipărit pe figură. Erau țărani în trecere prin oraș și tîrgoveți care se prefăceau că au picat întîmplător pe-acolo ; mai erau și femei, gospodine cu frica lui Dumnezeu, și slujnice trîndave, și fete din popor, care rîdeau cît le ținea gura și făceau fel de fel de mofturi. Copiii, plevușcă de toată mîna, țopăiau înfierbîntați și se distrau scoțînd limba la mort, maimuțărindu-se și strîmbîndu-se a compătimire, chipurile, sau aruncînd cu pietre în el. Atrase de misterioasa chemare a foamei și necutezînd încă să se apropie, cîteva ciori nervoase și nerăbdătoare descriau cercuri largi în jurul spînzurătorii. Soarele blond, înălțat sus acum, zîmbea festiv și inocent, aruncînd o umbră violacee și retezînd umbra spînzurătorii deasupra capetelor mulțimii.

Înlăuntrul cîrciumii se arătaseră alte chipuri. Cunoscuții și rudele mortului plecaseră, făcînd loc mușteriilor sosiți pentru masa prînzului. Nu erau prea mulți, vreo cinci-șase țărani și muncitori, care mîncau retrași, muți și cu melancolia aceea severă a muncitorului. Stînd cu spatele la tejghea, prăvăliașul uriaș, păros și cu brațele vînjoase număra cîștigul crîșmei. Stăpînit de-o tulburare și o amărăciune nelămurită, Sgurós îl privea distrat, cu gîndurile pribegite în alte tărîmuri.

Stînd tot la masa aceasta, mai adineauri, auzise din gura hangiului povestea spînzuratului. Era simplă. Dincolo de Ianitsa, înspre munții Maini, se află castelul unui cavaler franc. Pornindu-se către oraș, sau la vînătoare, poate, gentilomul trecuse printr-un sat locuit de slavi pentru a-și mai omorî plictiseala. Nu mai era tînăr și nici printre fruntașii Principatului nu se prenumăra, dar ocîrmuirea îl ținea în cinste mare, deoarece castelul său se afla la hotarul dinspre Mitzithra și veghea ca o garnizoană împotriva grecilor veșnic puși pe vicleșuguri. Așadar, trecînd francul destul de adeseori prin Ianitsa, a văzut o codană micuță și cu obrajii rumeni robotind în grădina de legume de dinapoia gardului. Cum a zărit-o, i-a și dat inima brînci, și n-ar fi fost mare lucru s-o capete, n-avea decît să întindă mîna, dar, ca un adevărat cavaler franc ce se afla, a luat-o mai întîi cu binișorul. A trecut o dată pe-acolo, apoi încă o dată, i-a zîmbit, și-a oprit calul lîngă gard și, ce mai calea-valea, drumurile sale prin Ianitsa se îndeseau pe zi ce trecea, iar modesta împotrivire a fetei îi înteța patima din

ce în ce mai înverşunat. Văzînd, în cele din urmă, că galanteria care suceşte atît de uşor minţile franţuştelor nu ameţeşte de fel cele şaptesprezece primăveri ale slavei, s-a hotărît să termine odată cu trebuşoara aceasta. Şi iac-aşa, într-o noapte fără lună, trei oameni de la castel au înşfăcat-o pe micuţă şi i-au adus-o.

După două zile, cînd i-au dat drumul acasă, era galbenă ca turta de ceară, avea părul răvăşit, iar în ochii ei, larg deschişi, îngheţase o spaimă mută. N-a răspuns la nici una dintre întrebările tatălui şi a rămas rece şi fără suflet la îmbrăţişările şi bocetele maicii sale. Apoi a căzut la pat şi s-a luptat cu moartea trei zile şi trei nopţi bătute pe muchie. În sfîrşit, după ce s-a mai întremat, a început să lucreze iarăşi, calmă şi răbdătoare, în grădina de legume. Noaptea, însă, tresărea în somn şi ţipa ca nebunii, sau urla ca un animal înjunghiat.

După şapte luni a născut un copil mort.

Tot cam la vremea aceea, preotul satului, care se pornise, de-a călare, pe catîrul său, către oraş, a găsit la ceas de noapte, către revărsatul zorilor, un om mort într-o mică văgăună. Păsările de pradă îi sfîşiaseră obrazul cu ghearele, dar îmbrăcămintea îl arăta a fi franc. Castelanul din apropiere dispăruse de trei zile; oamenii săi l-au recunoscut de cum au văzut cadavrul.

Şi cum francii, care îl copleşeau cu sporită cinstire pe castelanul lor ce priveghea hotarul, retează din rădăcină mugurele oricărei încercări de răzmeriţă, l-au prins pe tatăl ucigaşului şi, drept pildă, l-au înălţat în furci la Kalamata.

Sgurós rămăsese cufundat în gînduri, iar mintea lui, care lucra mecanic, se străduia să afle o legătură între ceea ce se întîmplase şi nălucirile amintirilor sale. Îşi amintea, ca într-un vis, de prinţesa pe care-o văzuse pentru întîia oară în patria sa, revăzînd-o scăldată în lumina lunii şi în sud, în munţii Mezareei; îi cerceta obrazul grav şi dulce, cu gura strînsă de-o amărăciune plină de noblete şi, fără a se întoarce, simţea umbra vînătă a spînzurătorii, proiectată de soarele nămiezii pe pămînt, crescînd şi alungindu-se în spatele său, şi se întreba în ce chip se întîlnesc şi ce legătură există între prinţesa din vis şi spînzurătoarea amiezii aceleia atît de crude? Cum e cu putinţă ca în numele şi din voinţa ei, aşadar, să se săvîrşească asemenea fapte nelegiuite? Şi tulburarea, şi amărăciunea cuprindeau sufletul copilăresc al lui Sgurós, care nădăjduia, în

taină, că dînsa nu cunoaşte isprăvile oamenilor săi. Oare n-ar săvîrşi o faptă de laudă dacă, folosind acest admirabil prilej, ar alerga s-o caute pentru a-i deschide ochii nebănuitori ?

— Ai căzut pe gînduri ? auzi glasul neplăcut şi uscat al crîşmarului.

Părăsise tejgheaua şi, ştergîndu-şi degetele butucănoase cu o zdreanţă, se reîntorsese lîngă masa lui Sgurós.

— Te-or fi cercînd grijile, ai ?

Sgurós i-a răspuns afirmativ, printr-un semn vag.

Kalamatiotul s-a aşezat pe scaun şi s-a sprijinit într-o palmă pe masă, iar cu cealaltă pe genunchi.

— De unde eşti ?

— Sînt străin.

— Nu eşti din Morias ?

— Nu.

Învăţase acum să ascundă adevărul şi să fie bănuitor, şi acest lucru îl făcea nu pentru că aşa i-ar fi plăcut, dar aşa i se spusese să facă, găsind de multe ori că astfel e mai bine. Prăvăliaşul acesta părea a fi un om cinstit ; binecunoscuta lui dorinţă de a-şi deschide inima simţea lucrul acesta.

— Şi cum se face c-ajunseşi pe-aici ?

Năucit, încercă să născocească ceva, dar minciuna nu-i şedea la îndemînă, aşa că-i răspunse cu multă greutate :

— Sînt în trecere ; mă duc la o mănăstire...

— La o mănăstire ?... Vrei să te călugăreşti ?

— Nu... am o rudă... e călugăr şi mă duc să-l văd.

— E la vreo mănăstire din mijlocul ţării ? Pe-alea din apropiere le cunosc pe toate pe degete.

— Da, da... e mai la mijloc.

Au tăcut. Crîşmarul se uita la dînsul şi zîmbea ; se purta cu oarecare gingăşie, ca şi cînd ar fi avut a face cu un copil.

— Rămîi mai multe zile la Kalamata ?

— Da, aşa mă gîndesc.

Şi iar au tăcut. Curiozitatea prăvăliaşului era de prisos şi se vedea limpede că-i punea fel de fel de întrebări numai de dragul închegării unei convorbiri.

— Ai găsit vreun han la care să tragi ?

Tînărul a tresărit brusc. Ce-i drept, la lucrul acesta nici nu se gîndise, şi de bună seamă că trebuia să stea undeva. A socotit la repezeală bănuţii pe care-i mai avea şi şi-a dat seama că nu-i mai rămăseseră prea mulţi.

— Nu, n-am găsit, făcu el năucit.

— Şi nici n-ai să găseşti prea uşor. La noi, la Kalamata, e-o îmbulzeală îndrăcită, forfotesc o mulţime de negustori şi de marinari, şi-o puzderie de oşteni şi de popi !

— Cum să fac ?

— Păi, aş putea să-ţi dau şi eu o mînă de ajutor, spuse kalamatiotul după ce se gîndi puţin. Hai cu mine !

Şi, spunînd cuvintele acestea, se ridică.

— Stai, să-ţi plătesc mîncarea mai întîi.

— Las-că te găsim noi ; o să stai la doi paşi de-aici.

Crîşmarul rîse cu un gest larg. Era primul om binevoitor pe care-l întîlnise Sgurós în drumul său ; comportarea lui avea un fel de noblеţe parcă. A luat-o înainte, spre fundul prăvăliei, şi, după ce-a deschis o uşiţă, a coborît două trepte. Se aflau într-o curte mare, pardosită cu lespezi de piatră şi bătută de soarele amiezii. Jur împrejur se înghesuiau în neorînduială o mulţime de case, care mai mari, care mai mărunte, vechi cele mai multe dintre ele şi cu zidurile spoite pestriţ. Semăna cu o mică piaţă închisă. Odăile se amestecau anapoda şi, pe alocurea, dărîmăturile rostogolite la pămînt zăgăzuiau trecerea. Cîteva găini ciuguleau în noroi şi plescăiau în zoaie. În dreapta se afla o deschidere mare, care dădea spre ogoare.

Casa în care-l dusese cîrciumarul pe Sgurós era îngustă şi înghesuită între două case mai mari. Avea o singură odaie, mare, la parter, şi alta mai mică, în dreptul podului.

— Hei, Pelaghie ! Băiatul ăsta-i de-al nostru, îi spuse kalamatiotul băbuţei care-i urma. O să stea-n odaia asta de colea şi tu o să-i porţi de grijă, mă auzi ?

Au căzut la învoială şi asupra chiriei ; nu era prea mare ; perpirele [1] pe care le mai avea la centură i-ar fi ajuns pentru a locui acolo timp de cincisprezece zile şi pentru a mînca, alături, la bucătărie. Hm ! Banii Biancăi !... De unde-ar fi putut să ştie îndrăgostita genoveză atît de trufaşă şi de geloasă în ce scop avea să-i folosească darul iubitul ei !...

— Ai ceva lucruri de cărat ? întrebă cîrciumarul.

Nu, nu avea.

— Bine. Eu mă-ntorc în prăvălie.

[1] Monedă bizantină.

Şi dădu să plece, dar Sgurós îl opri în prag, îi prinse mîna într-a sa şi îi spuse :

— Să fii sănătos ! Eşti un om tare cumsecade !

— Ia cată-ţi de treabă ! Sîntem datori să dăm o mînă de ajutor vecinului nostru, că doar aşa a spus şi Hristos.

— Cum te cheamă ?

— Pandelis.

— Pe mine mă cheamă Nikiforos şi sînt din Nauplion.

Amintindu-şi că mai adineauri îi spusese cu totul altceva, cîrciumarul l-a privit mirat, dar n-a zis nimic. Îndreptăţea, pasă-mi-te, rezerva străinului. A dat condescendent din cap şi a ieşit.

Bătrînica, o fărîmă de om, uscată ca un posmag, s-a uitat prin odaie, a dereticat în pripă şi, întrebîndu-l dacă nu cumva avea nevoie de ceva, a ieşit afară. Nu era gălăgioasă, era zgîrcită la vorbă şi discretă. Lucrul acesta îi convenea. Inima i s-a încălzit şi s-a eliberat de strînsoare. Şi-a privit odaia, a zîmbit patului sărăcăcios, lăzii hîrbuite şi celor două scaune. Îi plăcea tot ce vedea şi, pentru prima oară de cînd se înstrăinase de casă, se simţea într-un mediu prietenesc. Singura fereastră a odăii dădea către curtea cea mare. S-a aplecat şi, vrînd să se sprijine de pervaz, a simţit ceva tare îmboldindu-l în coşul pieptului. Era sulul în care se afla mesajul lui Sguromallis ! Ah, da, schimbase drumul... S-a dus pe copcă ! Nu i-a fost credincios guvernatorului militar : mareşalului Nicolao Santomeri, la Andravida... Unde naiba o mai fi şi Andravida asta ? Te pomeneşti că-i tare departe, dar, chiar dacă n-ar fi prea departe... Nu, nu putea pleca din Kalamata ... Sguromallis îi trimitea mesajul acesta lui Santomeri, şi el nu putea înţelege ce legături ar fi putut exista între evghenitul grec de la Mitzithras şi francul din Andravida. Tînărul intuia ceva ciudat şi întunecat în toate acestea, ceva care nu i se părea prea cinstit. Prin urmare, trebuia să poarte cu dînsul mesajul acesta dubios fără a şti nici măcar ce cuprinde... A băgat mîna în sîn, a apucat sulul şi l-a tras afară. „Două picături de sînge..." Asta-i acum ! Ce ţi-ar putea spune un mesaj necitit şi rîvnit ? Îl sucea între degete şi il privea din toate părţile. Nimic ! Pare a fi un mesaj ca oricare altul. Bula roşie a guvernatorului militar atîrna de-o panglică neagră. Sînge închegat... A examinat-o atent. Sus avea un cap de leu, iată şi efigia de pe piatra inelului lui Sguromallis. S-o rupă...

să n-o rupă... Nu se putea hotărî. Oare va pricepe ceva dacă o va citi ? Ce ştie el despre politica Morias-ului ?... Cine-ar fi putut s-o citească şi să-l lumineze ? Ce-ar fi dacă s-ar sfătui cu noul său prieten, cu cîrciumarul ? I s-a părut c-ar fi prea în pripă, prea copilăreşte. Ah ! Ce bine ar fi fost dacă atît de iscusitul Ilarion s-ar fi aflat aici !... Cu toate acestea, trebuia să ia o hotărîre ; nu-i va mai da mesajul lui Santomeri şi, chiar dacă i l-ar da, ar fi prea tîrziu. Atunci ? Un gînd îi străfulgeră mintea. Inima începu să-i bată năvalnic şi tîmplele i se umflară. Cum de nu se gîndise la lucrul acesta pînă acum ? Strecură tocul cilindric prin deschizătura gulerului, se repezi să-şi ia tambîrul pe care-l aruncase pe cufăr şi, după ce ieşi din odaie, se năpusti val-vîrtej pe scări în jos şi dădu să se îndrepte spre grajd, dar, cînd se gîndi mai bine, renunţă şi plecă pe jos.

Întrebînd din om în om, a aflat cu uşurinţă drumul spre cetate. Mergea înfierbîntat, cu paşi mari. Şi-a adus aminte de poarta de fier zăvorîtă, dar faptul nu l-a făcut să şovăie. De bună seamă că acum, cînd se va prezenta drept curier, îi vor deschide.

Lumina nămiezii începea să păleasca şi nori mari şi întunecaţi, de vată murdară parcă, se buluceau pe cer. Un gînd neprevăzut l-a făcut să curme marşul întins. Iată, prin urmare, cît de uşor ar fi putut ajunge în faţa ei ! A bătut atît amar de cale, a pătimit necazuri, a nădăjduit, s-a zbătut în braţele deznădejdii, a suferit, şi acum i se părea atît de simplu încît ar fi putut spune că merge la o treabă uşoară, la notarul Nauplion-ului, spre pildă ! Nu mai avea de sărit decît peste ultimul prag pentru a duce la îndeplinire marele său vis, iar acum, cînd el se apropia de împlinire, cu totul pe neprevăzute, începea să-şi dea seama că toate peregrinările sale n-au avut alt ţel decît acela de a-l aduce la poarta acestei cetăţi.

Cînd se pornise la drum, cu gîndul de-a ajunge la Mitzithras şi la ruda sa, Sguromallis, se minţise pe sine şi îşi dădea seama abia acum că plecase la chemarea acestei femei necunoscute şi că năluca ei l-a urmărit în tot îndelungul drumului.

Tainic, simţea în gură gustul nedesluşit al amărăciunii amestecate cu o neobişnuită descurajare. Genunchii i s-au înmuiat şi avîntul eroic care-i tulburase sufletul s-a spulberat. Minunata aşteptare se istovise, iar miezul visului său rămăsese la fel de necunoscut. Totuşi, în faţa porţii cetăţii, inima îi

bătea puternic în piept și sîngele îi năvălea cu iuțeală în vine. Poarta era deschisă.

O mulțime de cerșetori, bărbați și femei, adăstau chirciți pe ambele laturi ale drumului. În interiorul cetății drumul urca domol, făcea un colț la stînga și, în cele din urmă, scăpa vederii. La dreapta se afla zidul drumului de centură, iar sus, pe crestele lui, patrulau străjile înarmate. Mai de departe, din adîncuri, se auzeau cîinii lătrînd.

Văzînd că nu-l împiedică nimeni să intre, a înaintat. Trecînd pe sub galerie, s-a încrucișat cu un sergent care cobora călare ; un pedestraș cu scut îl urma îndeaproape. Și-au continuat drumul fără a-l băga în seamă. Odată ajuns la colțul străzii, a înțeles, cu uimire, că nu ajunsese încă la cetatea propriu-zisă. Porticul dintîi nu îngăduia decît intrarea în prima parte a zidurilor cetății. La stînga se ridica un alt zid mai înalt și, pentru a putea intra înăuntru, trebuia să treci de-o poartă cu grilă de fier, să cotești la dreapta, să urci o scară, căreia nu-i vedeai decît primele trepte, restul dispărînd înapoia zidurilor groase.

Acolo sus, deasupra capului său, trăia o altă lume, o lume îndepărtată și ferecată cu strășnicie, care ducea un trai necunoscut și pe care o vegheau, veșnic treji, o haită de cîini sălbăticiți. Și, fără de veste, dorințele stîrnite din nou, nerăbdarea și zbuciumul i-au năvălit în inimă.

— Ehei ! Încotro ?

Întorcîndu-se, a zărit un individ nespus de înalt și înarmat cu o suliță ; îi cuprinsese brațul cu degetele de fier ale zalelor sale împletite ca năvodul și îl privea mirat. După o clipă de zăpăceală și-a adus aminte de explicația sosirii sale.

— Sînt curier.

— Din partea cui ?

A stat și s-a gîndit.

— Din partea nobilului Sguromallis.

— Sguromallis ? Hm... Sguromallis, făcu francul, pronunțînd cu greutate numele, nu-l cunosc !

Sgurós s-a mirat, dar nu și-a pierdut nădejdea.

— Am de predat un mesaj.

— Cui ?

— Prințesei.

Eliberîndu-i brațul, francul l-a privit îndelung, în tăcere.

— Olala ! Galerano ! strigă el unui ins care adăsta privind foişorul.

Galerano s-a întors nepăsător şi a făcut doi-trei paşi către ei, dar celălalt i-a ieşit înainte, şi acum şuşoteau între ei, departe de Sgurós.

— Îi vei preda şambelanului mesajul, spuse Galerano, apropiindu-se de tînăr. Urmează-mă !

Şi, după ce spuse acestea, porni înainte, spre poarta cu grile metalice.

— Nu. Mesajul pe care-l aduc eu nu va ajunge decît în mîinile prinţesei. Am primit porunca de a nu-l preda altcuiva decît ei.

Galerano s-a oprit şi s-a întors, cercetîndu-l bănuitor.

— De ce ?

— Uite-aşa.

Francul a rămas o clipă pe gînduri.

— Unde-i mesajul ?

— Îl port aici.

— Şi nu vrei să-l predai şambelanului ?

— Nu.

Fără de veste, francul izbucni într-un hohot de rîs gros.

— Olala ! Ce grecotei viclean ! Şi, curmîndu-şi brusc rîsul, îi spuse împingîndu-l de umeri : Haide, hai, ia-o din loc, că doamna noastră nu miluieşte cerşetori astăzi !...

Năucit şi fără a pricepe dintru început despre ce e vorba, s-a lăsat împins către poartă. Acolo, însă, s-a oprit brusc şi s-a întors. Cum ? ! L-au luat drept cerşetor !... Sîngele i s-a urcat la cap, ameţindu-l.

— Cerşetor, eu ?... strigă el. Drept cine mă luaţi, ticăloşilor ?

Dar n-a apucat să termine : l-au împins zdravăn amîndoi şi au coborît lăncile ameninţător în faţa lui. Jur împrejur, bulucul cerşetorilor hohotea în rîs, cu gurile ştirbe. S-a întors, a privit roată şi cînd s-a văzut înconjurat de toată lepra asta, s-a ruşinat. Năpădit de emoţie, a plecat capul, şi-a muşcat buza pînă la sînge, s-a retras îndîrjit şi a rupt-o la fugă devale. Simţind că-i creşte un nod în gît, şi-a încleştat dinţii pentru a-şi înghiţi plînsul.

„Cerşetor... la poarta ei !..."

Capitolul VII

AȘTEPTAREA

Atunci a înțeles că lucrurile nu erau chiar atît de simple cum nădăjduise el ; potrivit firii sale, alunecă de la o extremitate la cealaltă ; descurajării zămislite de neprevăzutul final al călătoriei sale i-a luat locul neîncrederea și roadele ei.

În cele din urmă înțelese că femeia aceasta, care acum cîteva ore se risipea ca o părere în ceturile visului, îi devenise în mod inexplicabil nespus de apropiată și de dragă, datorită faptului că o purtase atîția ani de-a rîndul în gîndurile sale. Era prietena și alintul inimii sale pustiite, simțea că nu poate fi decît a lui, ca o soră dreaptă și nedespărțită a sufletului său, la fel de sfîntă ca îngerul său ocrotitor ; în adîncurile tăinuite ale ființei sale se cristalizase cu timpul convingerea nezdruncinată că se cunoșteau dintotdeauna, că se înțelegeau fără cuvinte, că un jurămînt reciproc și neștiut le unea făpturile... Și-acum... acum îl izgonea, prefăcîndu-se a nu-l cunoaște și răpindu-i în chip grosolan, cu degete reci și indiferente, cununa de flori a tainicei lor cununii ! Lumea toată i s-a părut a fi deodată deșartă și fără noimă. Cuprins de-o deznădejde oarbă, își dădea încă o dată seama că ființa lui a fost înșelată, că toată lumea care-l înconjura îl înșela și nu pierdea prilejul de a-l umili. Batjocura îl prinsese în mrejele ei usturătoare încă din anii copilăriei ; în patria sa simțise ironia și mușcăturile perfide ale compatrioților săi, pe drumul către Mitzithras le simțise pe acelea ale străinilor și ale lui Sguromallis, iar acum ele se făceau simțite și aici. Astupîndu-și urechile, auzi totuși rîsul știrb al cerșetorilor crescînd batjocoritor în jurul său. Imaginea propriei sale făpturi împresurată de vermina străzii, în fața porții cetății, i se părea simbolică. O undă grea, de mînie, se înălța în inima lui încrîncenată și răzvrătită, și-o sete cumplită de distrugere îl cuprindea frenetic.

Alerga grăbit să se închidă, ca fiara în capcană, în odăița sa de la mansardă. Acum era și ea la fel de dezgustătoare și de străină, la fel de lipsită de căldură și de tihnă ca tot ceea ce-l înconjura, cu toate că mai înainte îi zîmbise îmbietoare. Sarcasmul diabolic al cerșetorilor se tîra pretutindeni în urma

lui, îl pîndea din toate colțurile, iar duhoarea lui, scîrboasă și molipsitoare, răzbea prin crăpături, răsuflînd șuierător. Care mai de care, toată lumea se străduia să-l murdărească, toți îl pîndeau pentru a-l împroșca cu noroi. Întreaga creație este o mocirlă imensă și pestilențială în care te cufunzi din ce în ce mai adînc, cu fiecare pas pe care-l faci !

Nu mai departe decît dinapoia acestui zid, vîntul îl leagănă pe omul acela spînzurat ; giulgiul amăgitor al înserării care coboară nu-i va dărui odihna și nici nu-l va apăra de corbi, de corbii care zboară pretutindeni, pe cerul întregii Creații, croncănind și duhnind miasma împuțită din ciocurile negre. Un nobil deoache un biet trandafir în ostrețele gardului și, neputîndu-l mirosi fără a se înțepa, îl strivește sub copitele calului său. O femeie gingașă, cu chip de madonă și sîni reci, de marmură, înaltă, cît ai clipi, spînzurători negre, cu un simplu gest al mîinii sale înmănușate. Jur împrejur, prostimea calică hohotește, întinde chiolhanul dement și țopăie nesățioasă, stîrnită de izul mortăciunii care-i gîdilă mirosul. Corbii bat din aripi și croncănesc, iar norodul se desfată țopăind. Deasupra, cerul s-a pătat și el, în tării se rostogolesc nori uriași și zbîrliți, ca fumurile otrăvite ale capcanelor care clocotesc subteran...

Pradă acestor gînduri, a stat ferecat în odaia lui cîteva zile în șir, retrăgînd și ascunzînd cu hotărîre mîna pe care-o întinsese lumii o clipă doar, atunci cînd prinsese o brumă de curaj. Inima i s-a însingurat și s-a închis în sine mai strașnic ca înainte. Nu mai ieșea din odăița lui decît pentru mîncare, sau de dragul himerelor nocturne, pe care le căuta departe, în locurile nelocuite. Neînduplecata sa mîndrie fusese rănită, și rana îl frigea și îl durea. Nu-i mai dădea inima brînci să se înnădească la vorbă, ca înainte, nici cu Pandelis, cîrciumarul. Își apleca ursuz capul asupra farfuriei și îi răspundea fără bunăvoință, prin mormăieli îndîrjite. Între timp, iarna ajunsese și pe aceste meleaguri meridionale ale Morias-ului. Cîmpiile erau pustii, vînturile măturau drumurile, iar furtunile izbucneau pe neașteptate în timpul nopții. Uneori, ploaia, care nu mai contenea cît era ziua de mare, le ținea hangul pînă în zorii zilei. Jos, la parter, Pelaghia aprinsese focul în cămin, iar el o auzea robotind, liniștită și stăruitoare, tîrîndu-și picioarele bătrîne de ici-colo. Într-una din seri l-a poftit să vină la dînsa, să se

încălzească. A refuzat. Urcîndu-se în odăiţa lui, s-a simţit atît de părăsit încît şi-a amintit fără să vrea de invitaţia ei. S-a luptat îndelung cu propria-i mizantropie şi, cuprins în cele din urmă de gîndul că nu e altceva decît un hoit inutil, ostil şi dăunător oamenilor, s-a hotărît să se ducă. A ieşit din odăiţa lui şi, coborînd ruşinat scara întunecată, s-a îndreptat cu paşi uşori spre încăperea de jos. O căldură plăcută l-a întîmpinat chiar în prag. Focul ardea molcom în vatră şi un miros uşor, de răşină, îmbălsăma aerul. A intrat. Jur împrejur totul era curat şi în bună rînduială, totul strălucea de curăţenie şi ceva nedefinit, asemănător liniştii şi mirosurilor caracteristice bisericilor, busuiocului şi mierii de curînd stoarsă din faguri de ceară, binecuvînta atmosfera. Bătrînica adormise în jilţul ei, în faţa căminului. A înaintat în tăcere şi s-a aşezat. A adăstat astfel privind focul şi ascultînd ploaia, fără a se clinti din loc. De atunci a continuat să se ducă acolo şi, în cele din urmă, s-a obişnuit, găsind justificarea în faptul că Pelaghia era binevoitoare, discretă şi zgîrcită la vorbă. O auzea umblînd, tăcută, în jurul său, ca şi cînd ar fi frînt uşurel un vreasc pe care vîntul de seară îl purtase cu sine. După ce-şi deretica gospodăria şi punea fiecare lucruşor la locul lui, se aşeza cuminte în jilţul ei şi, întrebîndu-l cu naivitate dacă nu cumva doreşte ceva, adăsta privind flacăra focului cu ochii săi lăcrimoşi. În clipele acelea avea impresia că timpul merge înapoi şi că se află, dimpreună cu doica sa, în patrie, lîngă căminul din vremea copilăriei. O tihnă binecuvîntată cobora tiptil, ogoindu-i inima. Într-o zi, cam pe la sorocul prînzului, pe cînd se afla în cîrciuma lui Pandelis şi mînca, urechea sa a desluşit, alături de dînsul, cîteva vorbe care i-au trezit atenţia. Se aflau acolo cîţiva kalamatioţi ţinînd de sărăcimea din partea de jos a oraşului care flecăreau sorbindu-şi vinul în tihnă.

— Frîncul a curăţat Epirul.

— Care vra să zică i-a făcut hatîrul lui kir Nikiforos !

— Halal prinţesă ! Umblă vorba cum că ea l-ar fi îndemnat pe messer Floran să-i dea o mînă de ajutor unchiului ei, despotul.

— Bag mîna-n foc că numai de dragul ei a făcut-o ! spuse sentenţios un ins înalt, cu ochiul legat şi cu capul prelung şi uscăţiv.

Cuvintele sale tăioase nu admiteau contradicţia şi omul nostru îşi filtra, superior, fîrtaţii din privire. După aceea

tîrgoveții n-au mai spus nimic despre tărășenia aceasta, au schimbat vorba, dar cuvintele lor și-au creat drum în mintea lui Sgurós. Surprins de cele auzite, căuta să dea de capătul firului și să-l înnădească cu ceea ce aflase pînă atunci, pentru a trage unele concluzii. „Frîncul este în Epir... Unchiul prințesei... de dragul ei...“ În zestrea puținelor sale cunoștințe asupra stării treburilor din Morias își făceau loc cîteva elemente cu caractere comune. Se vede treaba că între timp se schimbase ceva, se întîmplaseră lucruri pe care el nu le aflase încă... „Ce-o fi cu mesajul lui Sguromallis ?... Nu care cumva era vreo legătură între toate întîmplările acestea ?...“ Gîndurile acestea l-au tulburat. Peste puțin timp oamenii din partea de jos a cetății au plecat, și cei doi slavi, bătrînul Petros și Fedor, au intrat în prăvălie. De cînd cu spînzurătoarea, veneau adeseori pe-acolo. Sgurós îi văzuse de mai multe ori. Aveau prieteșug cu Pandelis Zervoheris și, ori de cîte ori coborau la oraș, făceau ce făceau și descălecau și la cîrciumă.

Spînzuratul nu se mai afla în furcă ; în ultimele zile îl ciopîrțiseră păsările și începuse să miroasă greu, așa că francii au coborît hoitul și l-au aruncat într-o viroagă dinafara orașului. Tatăl și fratele lui l-au luat de-acolo și l-au îngropat la Ianitsa. Așadar, cei doi ianitsioți veneau întotdeauna să-și lase tîrguielile la cîrciuma lui Zervoheris și se înapoiau pentru a se odihni și a le lua cu ei. Ori de cîte ori trebuiau să vină, treceau pe la ogoarele unde fusese înălțată spînzurătoarea omului lor ; n-au schimbat drumul nici cînd hoitul atîrna în zbilț, la hatîrul vîntului, care-l bălăbănea de ici-colo. Adăstau cîteva clipe doar, și-l priveau în tăcere. În timpul acela trupul bătrînului se înălța drept și obrazul îi încremenea ; ochii fratelui se împîcleau, supți parcă și mai afund în orbitele întunecate, și-o scînteie verde se aprindea în fundul lor. Fedor pleca mai departe și intra în prăvălie cu capul plecat și cu fruntea bombată repezită înainte, ca și cînd ar fi vrut să împungă pe cineva. În ziua aceea l-au luat pe Pandelis deoparte și au prins a șopti ceva între ei. Chipurile lor erau întunecate, iar buzele li se mișcau încetișor. Numai Petros, după obiceiul său, își îndrepta trunchiul, înălța capul cu barba albă și spumoasă și îi privea pe mușteriii dimprejur cu ochi senini. După plecarea lor în sat, Zervoheris a venit și, proptindu-și mîinile de masa lui Sgurós, l-a întrebat într-o doară : „Ce mai nou ? “ Dar se

vedea cale de-o poştă că gîndurile îi umblau într-altă parte şi că privirile îi erau distrate.

Nici Sgurós n-avea chef de vorbă ; de cîteva zile îl rodea o grijă împovărătoare. I se isprăveau banii şi aflarea chipului în care va ieşi din impasul acesta îi măcina creierul. Ar fi trebuit să plece, dar la un asemenea deznodămînt nu voia nici măcar să se gîndească ; nu primise soluţia aceasta nici în primele clipe ale marii sale disperări, darămite acum ! Ceva nelămurit şi întunecat îl ţintuia în locul acesta.

Amarnică ursită ! Unde, unde s-ar fi putut duce ? În patria lui ? Nici vorbă ! Era proscris. În olaturile Marelui ducat al Delarosilor nu i-ar mai fi putut călca piciorul nici în ruptul capului : pentru ei nu mai era altceva decît un răzvrătit, omul care a săvîrşit atacul nocturn, împreună cu piraţii lui Deliuria. Atît...

Zervoheris s-a aşezat greoi pe-un scaun şi şi-a şters degetele cu o otreapă.

— Iar au ieşit oamenii în crîng, spuse el răsuflînd greu. Pe măsură ce înaintăm în iarnă se-nteţeşte şi foametea...

Sgurós nu i-a răspuns ; gîndurile sale se întorceau stăruitor la necazurile lui.

— De cînd cu plecarea prinţului în Epir, continuă cîrciumarul, ţara-i din nou neocrotită. Guvernatorul îi despoaie pe ţărani, nu alta...

Discuţia pe care-o purtaseră kalamatienii la masa vecină i-a revenit brusc în minte lui Nikiforos. Povestea începea să-i stîrnească interesul.

— Şi zici că prinţul a plecat, într-adevăr, în Epir ?

Zervoheris a deschis ochii mari.

— Da' pe ce lume trăieşti tu, măi, ţîncule ? făcu el, la fel de mirat cum fusese odinioară Ilarion pe drumul Sfintei Moni. Nu ştii că messer Floran se războieşte cu oştile lui kir Andronic Paleologul din Epir ?

Nu ! Nu ştia nimic.

— Se luptă ? Dar de ce şi de cînd ?

Zervoheris trebui să-i explice cît mai limpede cu putinţă toate lucrurile acestea. I-a vorbit despre marea adunare care fusese convocată la Curtea din Andravida, despre solii arhontelui Nikiforos şi despre hotărîrea prinţului ; i-a lămurit genealogia prinţesei, care era numai pe jumătate francă ; după maică-sa, Anna Anghelina, era grecoaică. Convorbirile purtate

de nobili între dînşii curgeau atît de amănunţit, de sigure şi de convingătoare de pe buzele de harap ale lui Zervoheris încît ai fi putut jura că participase la toate consiliile de taină care avuseseră loc. Imaginaţia sa nesatisfăcută umfla şi înzorzona totul cu apripi şi cu pene strălucitoare.

Sgurós asculta în tăcere, dar atenţia lui nu era cu desăvîrşire ostatică retoricii crîşmarului. Se vede treaba că în amintirea lui se pritocea ceva tulbure, care îşi găsea, în sfîrşit, forma şi sensul abia acum.

Fără de veste, a izbit cu pumnul în masă şi a răcnit înverşunat :

— Asta-i pricina !

Zervoheris l-a privit uimit.

— Care ?

— „Frîncul urcă !...“ spuse Sgurós ca pentru sine şi ducînd mîna la frunte.

...Da, da, aşa era... Acum deslușea tîlcul vorbelor rostite de curier, înainte de a-şi da sufletul la hanul acela din mahalaua de jos a Mitzithrei. „Frîncul urcă...“ Prinţul se îndrepta către Epir... asta înseamnă că cel ce fusese ucis mişeleşte era emisarul împăratului şi se ducea la mai-marele cetăţii. Trebuie să fie cu ochii-n patru !...

Curios din cale-afară, Zervoheris s-a aplecat peste masă pentru a culege explicaţia de pe buzele lui Sgurós. Zadarnică nădejde ! Lăsîndu-l cu desăvîrşire încurcat şi mort de curiozitate, flăcăul s-a ridicat grăbit şi a ieşit afară. Nu mai putea sta locului cu nici un preţ, se rupsese parcă un zăgaz, şi grijile cele noi se rostogoleau în mintea lui ca un ghem care creşte necontenit.

„Frîncii sînt în război cu grecii, armata împăratului îi trimite vestea mai-marelui Mitzithrei, dar emisarul cade ucis mişeleşte de-o mînă necunoscută. La cîteva ore numai după săvîrşirea crimei, Sguromallis, guvernatorul militar al Mitzithrei, îi trimite în taină şi oarecum straniu un mesaj pecetluit lui Santomeri, mareşalul frîncilor. Prin urmare.... prin urmare, Sguromallis... Hristoase !...“

Zorea cu paşi mari către ieşirea măturată de crivăţul înghețat, vorbind tare, de unul singur, şi gesticulînd mînios.

„...Sguromallis e trădătorul ortodoxismului !...“

S-a oprit cuprinzîndu-şi capul, care era gata-gata să-i plesnească, cu mîinile. Sguromallis, propria lui rudă, sînge din

sîngele mamei sale, îl însărcinase tocmai pe el cu transmiterea mesajului acesta care nu putea fi citit !... Ce să facă ? Să-i rupă sigiliul ? S-a trîntit jos, sub un copac scheletic, şi, băgînd mîna tremurătoare prin deschizătura cămăşii, a înşfăcat sulul şi l-a scos afară. Blestemată povară ! O poartă în sîn de-un cîrd de săptămîni, i-a brăzdat pieptul zile şi nopţi în şir, fără întrerupere ! A strîns spasmodic, cu degetele încovoiate ca nişte cîngi, husa de piele neagră şi a boţit-o, torturînd-o parcă. Ce va afla dacă va deschide tocul acela ? Va înţelege oare ce trebuie să facă ? Ar mai avea timp ? Ameninţarea lui Sguromallis i-a răsunat încă o dată în urechi : „Oriunde te vei duce şi oriunde te vei ascunde, nu vei scăpa de osînda mea..." Acum îi părea cu totul ştearsă şi îndepărtată. Se afla doar de atît amar de timp aici şi, iată, nu i se întîmplase nimic ! Nu, aceasta nu era decît porunca rudei viclene, o ameninţare care nu l-ar fi putut împiedica cu nimic, nici măcar pe-un copil nevîrstnic. La hanul din Mezareea prinsese din zbor, ce-i drept, cuvintele unor străini care păreau a-l urmări, dar şi aceştia i-au pierdut urma. Cine ştie pe unde-or mai fi acum ?... De bună seamă că au pierdut orice nădejde şi au părăsit vînatul. Prin urmare, mesajul e aici, şi el n-ar avea de făcut decît o singură mişcare pentru a rupe sigiliul.

Mîna care strîngea tocul de piele s-a deschis dintr-o dată. Un gînd nou se strecură în talazul zbuciumat al minţii sale, înmuindu-i nervii. Dar cu nădejdile sale, cu ultimul mijloc care-i şedea la îndemînă, cum rămînea ? Nu chibzuise că tocmai în chipul acesta va afla drumul către prinţesă ? Cum s-ar mai putea apropia de dînsa şi ce i-ar mai putea spune, dacă n-ar mai avea mesajul ? Indignarea, mînia şi uluiala care-l cuprinsese cînd fusese umilit la poarta cetăţii se risipiseră în cursul celor cîteva săptămîni care trecuseră de-atunci. O moliciune şovăielnică şi un fel de piroteală îi alintau din nou inima. Insinuîndu-se în reveriile sale din ceasurile mute ale singurătăţii, duioşia vechii idile îl prinse din nou în mrejele sale, alintîndu-l şi îmbătîndu-l uşor.

Nu, nu ! Era prea tîrziu şi, cine ştie, poate că era şi zadarnic şi primejdios să mai deschidă mesajul !... Nu, nu-i era teamă, dar şi acţiunile şi justificările pe care le căuta îi întreţineau deopotrivă nădejdea că nu călătorise în zadar, că nu pătimise fără scop.

S-a ridicat și a plecat mai departe ; mergea la voia întîmplării, fără a ști unde va ajunge. Privea jur împrejur cu ochi goi, ca de sticlă, fără a vedea nimic. Dincolo de amărăciunea și revolta sa, în adîncurile nepătrunse ale sufletului său se ascundea o mîndrie, înrădăcinată parcă în sîngele său, care nu-i era cunoscută nici lui însuși. Întotdeauna a avut misterioasa convingere că adîncul necunoscut, al zilei de mîine, ascunde ceva mare și minunat pentru el.

A umblat astfel pînă cînd amurgul a cedat locul serii. Vîntul iernii șuiera, luînd în răspăr întreaga suprafață a cîmpiei, iar norii uriași se petreceau grăbiți pe sub ceruri, se destrămau în forme pocite și se învîrtejeau pe vîrfurile munților. S-a așezat jos, și-a șters obrajii transpirați și înăspriți de praf, apoi s-a ridicat și a pornit din nou. În faptul serii a ajuns la niște dărîmături, aflate undeva, pe niște coaste oable. Picioarele îi erau grele și oboseala îi slăbise încheieturile ; căta împrejur și nu știa unde se află. Ceva asemănător somnului îi îngreuia pleoapele. S-a rezemat cu spatele de niște bolovani și a închis ochii. Și, cum ședea așa, l-a încercat subit senzația omului care nu e singur, pe care-l privește cineva. A deschis ochii mari și a întors capul. A văzut o umbră dreaptă stînd alături de el, în lumina scăzută a amurgului. A încercat să se ridice, dar picioarele îi atîrnau grele ca plumbul. Străinul îl privea drept în ochi ; privirile sale întunecate și afunde nu lăsau să li se vadă lumina, dar buzele subțiri mijeau a zîmbet.

— Ce faci aici ? l-a întrebat cu accent straniu.

Atunci l-a recunoscut. Era Fedor.

— Iacă... stau și eu... i-a răspuns încurcat, neștiind cum să se justifice și înțepat parcă pe neașteptate de-o senzație asemănătoare rușinii.

— Încotro mi te-ai pornit la vremea asta ? îl întrebă slavul privindu-l cercetător ; glasul său era grav și tulbure.

— Nicăieri... umblam și eu așa, la voia întîmplării...

Ochii ianitsiotului îl cercetau de sus și era limpede că citea cu ușurință pe obrazul lui.

— Ești frînt de oboseală !

— Da' de unde ! făcu el cu vioiciune și dădu să se ridice, dar nu putu face decît cu greutate lucrul acesta.

Mîna lui Fedor l-a prins de subsuoară și l-a săltat cu o putere de fier în picioare.

— Acum trebuie să mă înapoiez! spuse Sgurós grăbit, chipurile.

— La ora asta? Kalamata e departe şi cată de nu-mi intra o dată cu înserarea între zidurile ei.

— Da' de ce?

— Fiindcă frîncii au să cadă la bănuială.

Sgurós l-a privit mirat în ochi; s-au privit amîndoi.

— Ce-ar putea să bănuiască? l-a întrebat încet, fără a înţelege, dar ianitsiotul a pornit înainte şi în locul oricărui răspuns i-a spus:

— Hai cu mine. Satu-i colea.

L-a urmat, a plecat după dînsul, fără să ştie de ce; poate pentru că nu avea nimic mai bun de făcut. Au mers pe-un drumeag şi apoi au luat-o pe-o potecă. În curînd, Sgurós a zărit casele ţărăneşti albind înaintea lor. La sosirea lor înnoptase de-a binelea. Cîteva focuri se aprinseseră în vetre, şi prin uşile întredeschise zăreai în trecere, cam preţ de-o clipită, fuioarele de fum şi simţeai mirosul iute al lemnului. Mirozna mîncărurilor calde, ale bălegarului şi ale vegetaţiei pluteau în aer. Pe dinapoia gardurilor lătrau răzleţ cîţiva cîini.

Au mers, în tăcere, cu capetele plecate, pînă la un gard scund, durat din bolovani de piatră şi încununat cu crengi uscate şi ţepoase. Înapoia gardului se întindea grădina cu portocali, mandarini şi nerantze [1]. Casa mică şi clădită din cărămizi se vedea mai în fund, pe jumătate acoperită de pomi. Fedor a împins poarta de scînduri şi au intrat în grădină. Luna răsărise deasupra munţilor, dar norii zdrenţuiţi îi întunecau lumina. De undeva din apropiere se auzea un cîntec singuratic, cîntat într-o limbă străină de-o voce gravă şi bătrînească, parcă. Era un cîntec de jale, monoton, care părea a veni dintr-o ţară îndepărtată şi nostalgică.

La început, strălucirea focului l-a orbit pe Sgurós. Căminul răspîndea lumină şi troznea cu o bucurie triumfătoare. N-a putut distinge nimic altceva decît o odaie mare, tencuită şi cu cîteva bîrne groase în loc de tavan, deasupra cărora se vedeau scîndurile acoperişului. Înainte de-a scăpa în sus, fumul se vălurea în volute leneşe; o umbră mare s-a înălţat subit în faţa

[1] Fruct mediteraneean asemănător portocalei.

focului, ascunzîndu-l vederii. Tînărul a holbat ochii ; bătrînul Petros şedea înaintea sa cu chipul luminat de-un zîmbet larg.

— Bun venit, stăpîne ! i-a spus grav.

Nu se arăta uimit de sosirea lui ; ai fi spus că-l aştepta.

— Binecuvîntează, Doamne ! a răspuns el uşurat.

A băgat de seamă că o femeie îmbrăcată în negru şedea lîngă cămin, cu doi micuţi alături. S-a ridicat, fîstîcită oarecum, şi şi-a potrivit rochia. Micuţii s-au ascuns în spatele ei.

— Vino încoa' ! i-a spus Fedor, punînd un scaun lîngă foc şi, arătîndu-i-o pe femeia care se ridicase, a adăugat fără a o privi : E nevasta fratelui meu.

Sgurós a vrut să zîmbească, dar zîmbetul i-a îngheţat pe buze. „Nevasta spînzuratului !" se gîndi el. A privit-o fugar şi şi-a dat seama că era încă tînără şi frumoasă. Dogoarea focului nu reuşea să-i rumenească obrajii palizi. S-au aşezat în jurul focului — Sgurós pe scaun, Fedor pe jos, iar bătrînul într-un jilţ hîrbuit.

— Ce mai face Zervoheris ? l-a întrebat Petros pe tînăr, ţintuindu-l cu privirile sale senine drept în albul ochilor.

— Bine, ce să facă ; trudeşte într-una în crîşmă.

— E om de ispravă, a spus bătrînul, înălţînd sprîncenele stufoase.

Cel mai micuţ dintre cei doi copii trăgea stăruitor de fusta maică-si, care se retrăsese mai la o parte şi şedea în picioare, cu spatele rezemat de perete. Se vede treaba că sosirea străinului îl tulburase din cale-afară, de vreme ce se străduia să se ascundă cu totul la spatele maică-si. Dînsa i-a spus ceva în limba ei şi a prins a rîde încetişor. Cînd rîdea, faţa ei răvăşită se lumina dintr-o dată şi părea că întinereşte.

— Varia ! a strigat dînsa către încăperea vecină.

Fedor îşi îmbrăţişase genunchii şi privea urcuşul flăcărilor ; două scîntei învăpăiate sticleau în adîncul ochilor săi înfundaţi.

— Acu-i prima oară cînd vii la Ianitsa ?

— Da, prima.

Bătrînul a vorbit despre sat, despre consătenii săi şi despre binefacerile locului. Toamna scoteau poame bogate şi uscau smochine la soare. Nu trăiau prea multe familii în satul acela, dar se înţelegeau bine. Nu-şi pizmuia nimeni vecinul, pentru că Dumnezeu i-a dat, din întîmplare, ceva mai mult decît

altora. Erau oameni săraci, care ştiau că năduşeala îndulceşte pîinea, şi dragostea ogoieşte durerea.

— Tu de unde eşti ? l-a întrebat el în cele din urmă.

— Din Nauplion.

— Din Nauplion spui ?

Bătrînul şi-a încruntat sprîncenele, străduindu-se să-şi amintească ; auzise vorbindu-se cîte ceva despre locul acesta.

— Îi pe-aici cumva, prin Morias ?

Fedor, care tăcea chitic şi privea stăruitor focul, se foia neliniştit.

— Adu mîncarea ! a strigat către femeie cu vocea lui groasă.

Petros a curmat discuţia. Un băiat a deschis uşa şi a intrat înăuntru ; s-a aşezat lîngă cămin şi a început să arunce vreascuri peste flăcări. Privea cum le prinde focul şi cum se încovoaie. Pe străin nu l-a învrednicit decît cu o singură privire, după care şi-a continuat nepăsător jocul. Sgurós l-a recunoscut, cu toate că nu-l mai văzuse de atunci — era băiatul lui Sergiu.

Nici unul dintre dînşii n-a scos o vorbă despre spînzurat. Tăcerea aceasta îl scotea pe Sgurós dintr-o situaţie grea şi parcă-parcă îl chinuia, în acelaşi timp. Nici el n-ar fi putut spune care dintre cele două simţăminte era mai puternic în sufletul său. Simţea că umbra celui răpus pe nedrept plutea prin încăperea aceea, îl simţea ca şi cînd ar fi trăit încă. Şi între timp... A prins a vorbi şi dînsul despre patria lui, stîngaci şi neînchegat, ca omul nedeprins cu povestitul. Îl ascultau muţi, căutînd în foc. Numai Petros întorcea din cînd în cînd capul şi îşi ţintuia privirile asupra lui. Sgurós n-avea prea multe de spus, dar vorbea numai pentru a nu arăta dispreţ şi pentru a nu îndreptăţi nerăbdarea vădită de Fedor la întrebarea indiscretă, chipurile, pusă de tatăl său.

— Haide, vino odată ! i-a spus Fedor cu vocea lui tristă şi nevoit poruncitoare.

Cei trei bărbaţi s-au aşezat, iar femeia a rămas în picioare. Copiii se adunaseră ciotcă lîngă cămin.

— Unde-i Varia ? a întrebat nevasta lui Fedor.

— Varia ! a mai strigat ea o dată către încăperea vecină.

— Să vină să ia copiii, şi tu să stai la masă cu noi.

Uşa care dădea către cealaltă odaie s-a deschis şi o fată cu o covată în care aburea mîncarea a intrat în odaie.

— Hai, Varia, vino-ncoace ! i-a spus Fedor cu un glas mai blînd de data aceasta.

Fata a aşezat covata pe masă şi l-a privit pe Sgurós cu simplitate. Să tot fi avut vreo şaptesprezece-optsprezece ani, era de statură potrivită, avea faţa rotundă şi obrajii înfloriţi ; deasupra umerilor obrajilor proeminenţi se despicau, sclipind, ochii mari şi cenuşii.

Lui Sgurós i-a revenit în minte povestea lui Zervoheris. Aceasta era fiica celui spînzurat, fata pe care-o răpise francul... A rămas uluit. Hristoase, Dumnezeule ! Era de-abia o copilă !... I-a privit în grabă capul descoperit, cu părul de-un blond-castaniu, cu cărare la mijloc şi cu cele două cozi groase care-l înconjurau ca o cunună. Şi parcă îl îmbrăţişau. Maică-sa s-a aşezat la masă, iar ea s-a dus lîngă cămin să ia copiii. În acest timp, Petros s-a ridicat în picioare ; toţi ceilalţi, dimpreună cu Sgurós l-au imitat. Varia a rămas şi ea în picioare, ceva mai la o parte, cu cei mici. Astfel au ascultat cu toţii rugăciunea pe care bătrînul a rostit-o cu voce tare ; şi s-au închinat. După asta, Varia a plecat cu copiii, iar ceilalţi au început să mănînce.

Fata nu s-a mai arătat decît mult mai tîrziu, după ce dînşii se ridicaseră de la masă şi se aşezaseră din nou în faţa căminului. A intrat împingîndu-i de la spate pe cei trei copii, pe care i-a dus lîngă bătrîn pentru a-i săruta mîna. Petros le-a făcut semnul crucii pe frunte şi le-a urat noapte bună. Maică-sa, care strînsese masa între timp, aducea aşternuturi pentru a-l pregăti de culcare pe Sgurós.

— Am devenit o povară pentru voi, spuse el rîzînd familiarizat şi simţindu-se acolo în largul său, ca şi cînd ar fi fost o cunoştinţă veche.

— Străinul e trimis de Dumnezeu, spuse Petros încruntîndu-şi sprîncenele.

I-au rînduit aşternutul lîngă vatră şi au plecat rînd pe rînd, mai întîi mama, apoi bătrînul şi, în cele din urmă, Fedor. Pînă în clipa în care au rămas numai ei doi, fratele lui Sergiu s-a plimbat de colo pînă colo prin faţa căminului, pipăindu-şi nervos barba blondă şi scurtă cu degetele. Simţind că ar vrea să-i spună ceva, dar că se zbate în mîlul ezitării, Sgurós l-a aşteptat ; în cele din urmă l-a zărit întorcîndu-se brusc, plecînd posomorît către uşă şi urîndu-i noapte bună fără a-l privi.

Rămînînd singur, a mai zăbovit puţin, privind distrat focul şi gîndindu-se rînd pe rînd la fiecare dintre noii săi cunoscuţi. Apoi s-a culcat şi tăcerea adîncă s-a aşternut pretutindeni. Dinlăuntrul casei nu se auzea nici măcar fîşîitul unei aripi. Moleşit de căldura blîndă a focului şi de tihna dulce a casei, a aţipit. Treptat, urechea i s-a obişnuit cu zgomotele uşoare ale nopţii, distingînd rînd pe rînd şi murmurul apelor, şi hîrjoana vîntului, care zburătăcea frunzele arborilor. Toropeala uşoară a somnului îl cuprinsese în mrejele sale ; apoi, trezit fără de veste de-o amintire care-i revenise violent în minte, deschise ochii mari : Zervoheris îi spusese că fata ţipa şi se zbătea zbuciumată în timpul nopţii din pricina viselor urîte care-i tulburau somnul. Groaznic lucru ! Te pomeneşti că tocmai asupra acestui lucru voise Fedor să-i atragă atenţia în ultimele clipe de şovăială. Se vede treaba că nu se putuse hotărî, amuţit fiind de ruşine.

Mila adîncă şi o duioşie caldă, un sentiment rar încercat în viaţa lui, i-au înmuiat inima lui Sgurós. Şi, încet-încet, începu să se gîndească la Varia, la obrazul ei plin de gingăşie, la părul ei blond-castaniu şi cu coadele strînse în jurul capului. Şi-a amintit de zîmbetul copilăresc al buzelor sale şi a surîs.

Cînd s-a trezit era ziuă.

A sărit sprinten din aşternut. Dormise adînc, mai multe ceasuri în şir, şi uitase atît truda zilei trecute, cît şi sentimentul acela greu care-l descumpănea. Inima îi zburda uşoară şi plină de voioşie. Ceva din vechiul său eu, boarea matinală care-l răcorea în anii capilăriei, în patrie, îi alinta fruntea şi îi însenina gîndurile şi acum. Tot ceea ce îl înconjura i se părea nespus de simplu şi de uşor ; îi trecuse şi febra răului, care-l torturase cu o zi înainte. Şi-a dezmorţit oasele, întinzîndu-se voluptuos ; vlaga îi furnica încheieturile. A deschis uşa larg şi a respirat cu nesaţ aerul dimineţii ; mirosea a pădure şi a pămînt reavăn. A zîmbit zilei care venea.

Plecat pe sapă, Fedor plivea în grădină.

— Bună dimineaţa ! i-a strigat vesel şi prietenește.

Văzîndu-l, slavul a lăsat sapa şi s-a apropiat de el. Hm ! Ce ciudat ! Ochii săi, veşnic întunecaţi, păreau a se fi luminat, iar pe buzele sale subţiri se statornicise o cută de amărăciune.

— Ai dormit bine ? l-a întrebat el.

— Ca pruncul în leagăn.

— Varia ! strigă ianitsiotul.

Fata s-a ivit la colțul casei, unde aștepta parcă să fie chemată. Cozile sale bogate și grele, lăsate pe spate acum, coborau pînă mai jos de mijloc. Cu pieptănătura aceasta matinală și îmbrăcată cu rochia aceea ușoară și de culoare deschisă, părea și mai mică, aproape o fetiță. I-a zîmbit larg și fără nazuri lui Sgurós și l-a întrebat :

— Vrei să-ți aduc apă să te speli ?

A plecat și s-a reîntors cu o cană de cedru și cu un ștergar nou-nouț aruncat pe brațul gol. I-a turnat să se spele lîngă groapa de la rădăcina unui lămîi. Fedor se așezase pe ultima treaptă a scării de la intrare și își ascuțea cuțitul.

— O să coborîm împreună la oraș, i-a strigat el lui Sgurós. Iau și catîrul cu mine. Poți să-ncaleci, dacă vrei.

— Ba nu, am să merg pe jos, îi răspunse el, scuturîndu-se de apa pe care i-o turnase pe cap.

— Te-am stropit ? o întrebă pe Varia rîzînd.

— Nu, m-ai răcorit un pic.

Au rîs amîndoi. Picioarele ei desculțe, albe și strălucind de curățenie se stropiseră.

Să fi fost adevărat ? N-o auzise strigînd niciodată în noaptea aceea. De ce oare ? Dormise atît de greu încît nu auzise, sau o trimiseseră să se culce altundeva ?

— Bunică-tu nu-i aici ? a întrebat-o el pentru a motiva privirile cercetătoare pe care i le arunca.

— A plecat de cu noapte la vie.

S-a șters cu prosopul, care mirosea a levănțică, și și-a dat părul castaniu și cîrlionțat peste cap, cu degetele.

Prin cămașa albă și deschisă la gît i se vedea pieptul.

— Ia aminte să nu-ți cadă jos ! spuse Varia, arătînd cu degetul spre pieptul său dezvelit.

Punînd mîna pentru a vedea despre ce este vorba, a dat de sulul mesajului. Pentru o clipă doar i s-a înnourat fruntea.

— Aa, nu-i nimic, i-a răspuns nepăsător.

Așezați pe treptele scării de sub bolta cu viță de vie, Fedor și Sgurós mîncau brînză proaspătă și pîine din făină de grîu, pe care Varia le adusese din bucătărie. După aceea au pus tarhatul pe catîr și s-au gătit de drum. Și, în timp ce se opriseră dincolo de gard pentru a așeza mai bine încărcătura catîrului, mama a apărut pe neașteptate de după colțul casei, a dat buzna către dînșii, și fără a scoate un cuvînt, a căzut

în genunchi dinaintea lui Sgurós, i-a prins mîna, i-a sărutat-o şi şi-a lipit fruntea de ea.

— De ce ? făcu el, retrăgîndu-şi mîna, uluit şi fără glas.

Fedor căta într-altă parte. Pleoapele Variei erau coborîte.

— Hai să mergem, spuse aspru Fedor.

Au pornit.

— Drum bun ! le-a urat Varia.

După ce-au străbătut satul în tăcere, au ieşit la drumul mare şi, în timp ce coborau spre cîmp, Fedor i-a spus tovarăşului său, fără să-l privească şi chinuindu-şi într-una barba cu degetele :

— Să n-o iei drept nebună.

— Pe cine ? se miră Sgurós.

— Pe Olga.

A înţeles că era vorba de cumnata sa.

— Nici prin gînd nu mi-a trecut aşa ceva !

— N-o să uite niciodată noaptea pe care ai petrecut-o la noi ! spuse Fedor. Deh, e mamă.

Nu înţelegea nimic. Slavul a rîs scrîşnit.

— De-acu înainte-ai să fii îngerul ei păzitor. Aşa e ea.

— Dar de ce ? Pentru ce ?

Fedor privea departe, peste cîmp.

— E pentru întîia oară, după patru luni, cînd Varia nu s-a mai tulburat în somn, a rostit glasul întunecat. Pesemne c-o fi ieşit demonul din trupul ei.

Sgurós rămase uimit şi, cum tovarăşul său nu mai deschise gura în tot restul drumului, avu tot timpul să se gîndească, pe îndelete, la tot ce se petrecuse în ajun. Dar cînd privirile sale au prins a cerceta zidurile înalte ale cetăţii, gîndurile i s-au abătut pe alt făgaş. A uitat şi de Ianitsa, şi de slavii cei ospitalieri, şi de Varia. Nu şi-a mai amintit de dînşii nici în ziua aceea, nici în următoarele. În timpul care se petrecuse pînă atunci părea că inima lui se îmbăiase într-un izvor făcător de minuni şi se scuturase de întunericul şi de spaimele ei vrăjite. Reconfortată acum, vechea lui mîndrie se trezea din nou, mai viguroasă ca înainte, făcîndu-l să-şi înalţe capul. Cît de ingrată este inima omenească !

Iarna înainta de sîrg. Aşezat la o masă din cîrciumă, Sgurós îşi risipea zilele de unul singur, sau stînd la taclale şi ascultînd noutăţile lui Zervoheris. Războiul din Epir se terminase. Prinţul se întorsese la Andravida, coborîse cîteva zile

la Kalamata și plecase din nou. Prințesa nu l-a urmat, reținută chipurile de cetatea aceasta a părinților săi, care, după cum se spunea, îi era nespus de dragă.

Sgurós bătea drumurile, căscînd gura acolo unde vedea că se adună mai multă lume și omorîndu-și timpul cu boscarii și cu măscăricii pribegi, în trecere prin Kalamata. Banii Biancăi și ai doicii sale se topiseră de mult și, pentru a mai avea din ce trăi și a-și prelungi șederea acolo, a trebuit să vîndă calul. Nu știa cum o să se mai descurce de-aci înainte. De deznădejde nici vorbă nu putea fi : nu-i dădeau ghies la așa ceva nici încăpățînarea, nici mîndria sa. Pe măsură ce trecea vremea, felul acesta de-a trăi devenea din ce în ce mai împovărător, iar inactivitatea precum și lipsa oricărui scop îi mîhneau inima. Acel „ceva", mare și minunat, pe care l-a așteptat întotdeauna în viață, nu venea. Nu, nu venea... Pe seară, cînd întunericul începea să se lase, se apropia de împrejurimile cetății, se plimba încoace și încolo, la picioarele zidului foișoarelor, și adăsta îndelung și cu urechile la pîndă dinaintea porților de fier. Stelele clipeau pe cerul înalt, iar dinspre zidul enorm și mohorît al Pendadactilului răzbea o boare rece și plină de spaime. Umflat de apele ultimelor ploi, mîlul cuprindea atît cetatea, cît și orașul într-o îmbrățișare largă, și apoi se călătorea către mare, murmurînd încet. Mirosul jilav al pămîntului reavăn, al plantelor, precum și boarea sărată a mării urcau în văzduh. În timpul acesta își amintea, destul de des și cu sufletul plin de durere, de dragul său fugar, de Astritis, de libertatea întraripată pe care-o gustase împreună cu el și de cavalcadele lor nebunești pe cîmpiile patriei. De bună seamă că mîndrul și frumosul său cal se afla și acum dincolo de zidurile înalte ale cetății. Nădăjduind că odată și odată va auzi cunoscutul nechezat, Sgurós se plimba agale pe lîngă stînci, ascultînd atent zvonurile vîntului de noapte. Dacă l-ar mai avea și acum pe Astritis, s-ar simți mai puternic, iar inima nu i-ar fi atît de însingurată.

Pierdutul său prieten fusese mai norocos decît dînsul, purtase dulcea povară a femeii din vis. Îl vedea cu ochii minții îndepărtîndu-se liniștit, cu gîtul arcuit și purtînd prețioasa povară în șa, pe cîmpul jilăvit de ploaie și luminat de lună al Mesareei. Își amintea, cu durere, de întîmplarea aceasta și îl invidia ; ba, uneori, în unele clipe de pripită mînie, calul cel minunat îi apărea în minte ca un prieten care l-a trădat.

O dată cu scurgerea timpului, ploile au prins a se rări, iar nopţile a se scutura şi îndulci. În serile cu lună cobora pe ţărm şi se întindea pe nisip, cu faţa în sus şi cu mîinile împreunate sub cap. Răsuflarea mării se înălţa încărcată cu miresme de iasomie şi de micşunele, iar romaniţele aurii şi sfioase spuzeau ogoarele în faptul dimineţii.

Miresmele lui april umpleau atmosfera.

Capitolul VIII

VISUL CARE LIMPEZEŞTE LUCRURILE

N-a spus niciodată că drumul vieţii s-a curmat.

De vreme îndelungată, de luni de zile în şir, tot ceea ce îl înconjura părea amorţit, monoton şi de neîndurat ; toate zilele erau la fel. Umbla alandala şi înnădea vorba cu Zervoheris fără nici o noimă. Încetul cu încetul, învăţase să poarte grija necazurilor altora şi să asculte durerile şi răfuielile familiale ale crîşmarului. Zervoheris avea un frate mai mare, fierar de meserie, pe care-l chema Timoteu, bărbat vestit în toată Kalamata pentru forţa sa trupească. Timoteu înhăţa ditamai ranga de fier cu o singură mînă, arunca barosul în aer şi îl prindea de coadă fără ca braţul să i se îndoaie. Pandelis era nespus de mîndru de fratele său şi, cu toate că nu-şi vorbeau de doi ani bătuţi pe muchie, era foarte măgulit dacă-l întrebai ceva despre fierar. Zîzania încăpuse între dînşii după moartea tatălui lor, din pricina unei moşteniri. În serile de iarnă toată golănimea Kalamatei se aduna la taclale la fierăria de pe malul rîului, unde îşi mărturiseau necazurile, sau înnădeau firul poveştilor şi al istorioarelor. Pe vremuri se ducea şi Pandelis pe-acolo, lua şi dînsul parte la clăcile acelea şi era printre cei dintîi care se înhăma la discuţiile ce se încingeau. Acum se supărase şi dăduse bir cu fugiţii. „Nu-i mai calc pragul fierarului cîte zile-oi mai avea !“ spunea dînsul, dar era cu ochi şi cu sprîncene că rezerva aceasta îl ustura al naibii.

Aşadar, cam în felul acesta se petrecea acum viaţa lui Sgurós. Se părea că demonul batjocoritor al destinului îl

ursise tocmai pe el, care visase atîtea isprăvi vitejești, să-și tîrască viața lipsită de luptă în chip tembel, din han în han și din cîrciumă în cîrciumă. Cutreierase de-o mie de ori mahalalele **tîrgoveților înstăriți din Kalamata, care se înghesuiau** sfioase în jurul cetății, precum și pe acele ale sărăcimii de pe malul rîului Nedu. Primăvara se apropia pe nesimțite. Într-una din zile, în timp ce hoinărea pe ulițele murdare ale sărăcimii, inima prinse a-i bate puternic. S-a oprit locului. Ochiul său zărise, cam cît ai bate douăzeci de pași înainte, un om care sta locului și-l privea din fața unui zid văruit.

Înfățișarea străinului n-avea nimic neliniștitor și nici de bănuit nu dădea. Era înalt și voinic, purta o tunică cenușie, lungă pînă la genunchi, ciorapi galbeni, strînși pe picior, care urcau pînă la coapse, și-o manta neagră, aruncată pe umeri, care-i atîrna pe spate. Capul, cu părul negru și creț, era descoperit și o barbă neagră și despicată în două îi acoperea bărbia. După înfățișare și îmbrăcăminte părea vreun tîrgoveț grec sau vreun oștean neînarmat, iar atitudinea sa liniștită l-ar fi lăsat nepăsător pe oricare alt trecător înafară de Sgurós. Ochii negri și lucioși ai străinului l-au pus pe gînduri pe tînăr. Unde mai văzuse el privirea asta? Prin mintea sa tulburată s-au perindat în grabă toate amintirile... Hainele acestea... mantaua... îi erau necunoscute, desigur, dar înălțimea și statura lui îi aminteau de ceva nespus de trist, care zăcea în beciurile memoriei sale! Cît despre privire... ei bine, despre aceasta nu mai încăpea nici o îndoială: o mai văzuse undeva și își amintea că-l cercetase și la vremea aceea, țintuindu-l tot atît de stăruitor ca și acum. Se simțea rușinat de șovăiala aceasta, stîrnită deodată, pe care străinul o observase, desigur. Sgurós a pornit de-a dreptul spre el. Împrejurimile erau pustii. Undeva, în depărtare, suna toaca de vecernie. În timp ce tînărul se apropia încet, străinul s-a răsucit brusc pe călcîie și a pierit în răspîntia drumului cu o repeziciune uimitoare.

Întîmplarea aceasta n-avea, desigur, darul de a-l liniști pe tînăr. Arzînd de curiozitate și cuprins de-o revoltă mută, care-i biciuia nervii, a întins pasul și, ajungînd la colț, s-a năpustit înainte, pentru a vedea unde se ducea omul cu mantaua neagră. Plin de uimire, l-a văzut hăt-departe, la o distanță apreciabilă. Ai fi zis că nu pășește ca toți oamenii. În ciuda înălțimii sale, călca zvelt și nespus de ușor, plecîn-

du-se înainte, cu agilitatea unei şopîrle, la fiecare pas pe care-l făcea. Poalele mantiei sale fîlfîiau în urmă ca nişte aripi fumurii, lăsînd impresia că nu înaintează, ci că zboară în rasul pămîntului. Sgurós s-a repezit pe urmele lui. Gonind pe ulițele şerpuitoare, l-a pierdut şi l-a regăsit tot de atîtea ori din privire. Gîfîind, vedea cu deznădejde cum înserarea coboară în jur, întunecînd ulițele. Mînat irezistibil înainte, le străbătea, totuşi, cu ochii larg deschişi, ţintuiţi pe steagul negru care gonea înaintea lui şi înafara căruia nu mai zărea nimic altceva împrejur.

Împiedicîndu-se de nişte grămezi de gunoi, poticnindu-se şi călcînd în băltoace, înainta stăruitor şi fanatic, dar celălalt se îndepărta mereu, aidoma unei păsări sau unei umbre, pe care, ca şi cînd ai trăi un coşmar, n-o poţi ajunge din urmă cu nici un preţ. S-au fugărit în felul acesta pînă în clipa în care străinul s-a oprit deodată în faţa unei porţi boltite. Mantia i s-a învolburat brusc, căzînd apoi în cute fumurii. Mîna necunoscutului a prins cu repeziciune zăvorul, l-a tras, a deschis poarta şi a pătruns înăuntru. Poarta s-a închis cu zgomot în urma lui. Vrînd să-l ajungă mai repede, Sgurós a întins pasul, dar un fulger i-a săgetat deodată prin minte. Mîna aceea hotărîtă care înhaţă ca şi cînd ar răpi, braţul puternic şi mantia lungă şi neagră care fîlfîie şi-apoi cade în cute grele, ca o mantie călugărească... A tresărit înfiorat. Da ! El e ! Călugărul de la hanul din Mitzithras !... Ucigaşul curierului ! El e ! Sgurós a încremenit uluit cîteva clipe. Intuise mai de mult, instinctiv, că rasa aceea nu era altceva decît o deghizare. Se vede treaba că acest călugăr... este unealta vreunui potentat, poate chiar a lui Sguromallis ! Emisarul Paleologului căzuse mort... Afurisită încurcătură ! Acum, însă, n-avea timp s-o descîlcească, trebuia să-l ajungă ! Da, asta trebuia să facă, să-l ajungă cît mai degrabă ! A ajuns la poartă din cîteva salturi şi, convingîndu-se printr-un gest mecanic că sabia se află la locul ei, a înşfăcat zăvorul, l-a răsucit, a deschis şi... a încremenit locului, mut şi cu gura căscată de uimire. Poarta aceea, clădită la mijlocul unui zid lung, nu dădea nicăieri ! Înapoia ei nu se afla decît un loc viran, ceva mai departe cîteva ogoare, ulițe şi vreo două-trei hardughii, care ajungeau pînă la rîu. Avea siguranţa că de data aceasta îi pierduse urma pentru totdeauna. Lăsînd mîna, care ţinea încă zăvorul, să cadă moale în jos, s-a sprijinit cu umărul de

rama porții și a rămas locului, privind posomorît în pămînt. Primejdia de care se temuse, chiar de cînd se pornise pe drumul Kalamatei — de care se amăgise cu gîndul că reușise să scape — îl ajunsese din urmă : prezența sa era cunoscută aici. Un gînd nou, abia iscat în mintea sa, a limpezit dintr-o dată totul. Unul dintre cele două glasuri pe care le-a auzit din spatele zidului hanului de la Mesareea era chiar al acestui demon, al falsului călugăr, care-i întinsese acolo o cursă nocturnă ; tot al lui era și calul pe care pusese mîna. Prin urmare, de-aci înainte avea să înceapă lupta cea mare, bătălia pe viață și pe moarte cu omul acesta, de care — simțea lucrul acesta în afundurile ființei sale — nu se putea descotorosi în drumul său. Da, da, acum își dădea limpede seama că atît lîncezeala care-l măcinase în ultima vreme, cît și deprimarea își aveau rădăcinile înfipte în așteptarea aceasta neguroasă. Da, da, intuise că pasărea cu aripa cernită era de vină. Ghicise că se va mai întoarce o dată ! Și-a înălțat privirile și a căutat împrejur. Înnoptase. Într-un tîrziu, a reluat, descurajat, calea întoarcerii ; a tăiat prin împrejurimile cunoscute și, odată ajuns în cîrciuma lui Zervoheris, s-a așezat la masa lui obișnuită. A lăsat capul să-i alunece greu în jos, iar ochii săi priveau mecanic și distrat mîna care se odihnea în voie pe masă, fără a avea prilejul să acționeze. Nu, moartea nu-l speria de fel, dar gîndul că nu va ajunge să trăiască de ajuns pentru a vedea întruchiparea marelui miracol, că viața sa de pînă acum va rămîne fără scop și fără nici o noimă și că nu va afla mijlocul de a zăvorî gura acelora care l-au înșelat atît de amarnic, îl rănea profund.

După ce și-a terminat treburile, Pandelis a venit fără zăbavă lîngă masa lui și și-a sprijinit pumnii pe masă, așa cum făcea întotdeauna cînd îl vedea dus pe gînduri. Atitudinea capricioasă pe care tînărul o lua adeseori față de dînsul cînd n-avea chef de vorbă nu-i tăiase pofta de el. Dacă apucai să-i fii drag lui Zervoheris, nu te mai puteai deslipi ușor de dînsul. Era aidoma cîinilor acelora mari și buni cărora tu le dai cu piciorul, iar ei ți-l ling.

— Iar te-au năpădit grijile ?

De data aceasta dispoziția lui Sgurós se schimbase.

— Stai jos, îl îndemnă el arătîndu-i scaunul gol.

Zervoheris s-a așezat, ștergîndu-și mai întîi degetele cu nelipsitul său ștergar înflorat.

După cîteva clipe de tăcere, Sgurós i-a spus fără nici o introducere :

— Trebuie să-ţi spun şi ţie unele lucruri.

Şi începu să-i povestească, din fir-a-păr, chipul în care se desfăşurase viaţa sa pînă în ziua aceea ; i-a povestit despre anii copilăriei, despre obîrşia şi faima neamului său, despre năzuinţele şi ambiţiile sale, despre năluca trecătoare a prinţesei, precum şi despre episodul cu Kafuris, care s-a încheiat cu fuga sa la Mitzithras. Toate întîmplările acestea s-au perindat, viu colorate, în povestirea sa bogată şi încîlcită. În seara aceea dorea să simtă înţelegerea şi interesul cuiva alături de sine şi mai dorea, pasă-mi-te, ca amintirea lui să nu se piardă cu totul, dacă s-ar prăpădi cumva pe neaşteptate. Crîşmar din tată-n fiu, Pandelis Zervoheris, om cu o fantezie fabuloasă, era predestinat să nu iasă niciodată din obscuritatea anonimatului în care se zbătea gloata ţinutului şi timpului său. Povestirea lui Sgurós era cea mai fermecătoare istorie pe care-o auziseră urechile sale năpădite de păr, iar impresia încercată era din cale-afară de neobişnuită. Uluit şi incapabil de-a mai rosti vreun cuvînt, îl privea pe tînărul nostru cu gura întredeschisă şi cu sprîncenele încruntate. Curiozitatea nesăţioasă, emoţia plină de duioşie, uimirea copleşitoare şi extazul îl stăpîneau deopotrivă. Nu şi-a putut recăpăta calmul decît cu foarte mare greutate.

— Care vra să zică mi-eşti pui de arhonte, şi mie nu mi-ai suflat nici o vorbuliţă despre tărăşenia asta ! spuse el tremurînd şi strîngînd mîna tînărului în palmele sale.

În glasul său se împleteau, abia văzute, undele spaimei şi ale stimei.

— Am bănuit eu ceva !... Şi zici că sfîntul Toader, ocrotitorul tău, ţi-i brodat pe cămaşă ? Ia să-l văd ! Sfîntă Fecioară !...

Cu ochii strălucitori şi larg deschişi, a întins mîna şi a prins a pipăi evlavios, cu vîrful degetelor, broderia arătată de tînăr. Sgurós a gustat din plin bucuria acelei clipe. Inima lui curată aşteptase ani de-a rîndul ca admiraţia cuiva să se reverse, în sfîrşit, şi asupra sa, iar acum, fără s-o mărturisească, ea era inundată de-un val de bucurie şi recunoştinţă.

Prins în mrejele entuziasmului, a uitat ca prin minune atît amărăciunile trecutului, cît şi presimţirile negre şi necazurile zilei de mîine.

— Nu te teme, îi spuse el vioi, ca și cînd de data aceasta el era acela care consola, și nu acela ce trebuia consolat, nu fac parte dintre cei ce depun armele cu una, cu două ! Aa ! Am să-mi vînd scump pielea ! Să-ți intre bine în cap lucrul ăsta. Iar nemernicul cela, iscoadă sau ucigaș, care-ar cuteza să-mi țină calea cu primejdie, n-are decît să vină, l-aștept ! spuse el plin de sine, umflîndu-și pieptul ca un leu.

— Hm ! izbucni și Zervoheris, scrîșnind cumplit din dinți. N-are decît să vină !

Lui Sgurós i-a fost foarte greu să se descotorosească de Zervoheris în seara aceea ; crîșmarul l-a însoțit în odaia lui, s-a așezat pe singurul scaun existent și a continuat să vorbească îndîrjit, chiar și după ce tînărul atipise doborît de oboseală.

— Da' acu ce-o să facem ? întrebă în cele din urmă cîrciumarul, punîndu-și mîinile în șold și considerînd totul ca o chestiune care-l privea personal.

— Dacă vor reuși să mă doboare, spuse tînărul deschizînd pentru o clipă ochii somnoroși, vei avea tu grijă să-mi iei mesajul din sîn și i-l duci prințesei. Ai să-i povestești ce ți-am spus, și-ai să-i...

— Nu ! a mugit Zervoheris, izbind năpraznic cu pumnul în perete. Așa ceva n-o să se-ntîmple nici chiar dacă dracu însuși o lua hotărîrea asta. Numai tu ai să-i împărtășești prințesei ce scrie în mesaj ! Ți-o spun eu, Zervoheris !

Și, zicînd acestea, s-a ridicat. Podeaua șubredă a scrîșnit sub pașii săi. Fără a-i ura noapte bună, a ieșit scăpărînd de mînie, a zăvorît bine ușa și a coborît greoi scara.

Zîmbind fericit, Sgurós a suflat în opaiț și a adormit. A doua zi de dimineață, pe cînd cobora în curte pentru a se spăla, s-a împiedicat de-o matahală lungită în fața ușii. Văzînd-o, s-a aplecat mirat și... l-a recunoscut pe cîrciumar.

— Dar ce-ai făcut aici ? l-a întrebat încurcat.

— Am dormit.

Temîndu-se că ucigașii ar putea veni chiar în noaptea aceea, se culcase în pragul casei !

Zorile abia mijeau, dar dimineața aceea călduță de aprilie vestea că ziua va fi frumoasă. Cuprins de-o rară bună dispoziție, Sgurós a plecat de acasă și s-a îndreptat spre cîmp. Abia reușise să se descotorosească de crîșmar. Zervoheris își propusese, încă din noaptea trecută, să-l urmărească pretu-

tindeni, oriunde s-ar fi dus. „Nu, nu, nu i-ar fi lăsat să-l înjunghie cu nici un preț!" Tînărul, însă, își regăsise și vechea nepăsare, și optimismul. În timpul nopții avusese un vis frumos, care-l fermecase. Se făcea că era călare pe-un cal roșu și cobora panta dulce a unui colnic. Mai devale, nu prea departe, adăsta umbra răcoroasă a unei păduri. Iată-l ajuns. Trunchiurile albe ale copacilor se mulau estompate în umbră aidoma trupurilor unor femei goale. După puțin timp i s-a părut că-l zărește și pe Astritis printre ele...

Atît a fost, dar dulcele legănat al acestei călătorii îl alinta încă.

Mergînd la voia întîmplării, s-a îndreptat spre fundul zării. Din pămîntul încălzit de soare se înălța o boare de aer cald și, îmbătate de lumină, cîteva păsăruici sfîșiau văzduhul străveziu, ciripindu-și bucuria în triluri scurte, înecate în gîtlej.

Dinspre munții din față se revărsau valuri de aer proaspăt, iar înapoi, la poalele dulcelui clin al uscatului, marea creștea strălucitoare, aidoma lamei cu luciu mat a unei săbii pe care un arhanghel o trăsese din teacă și o întinsese sub tării.

Fără vreun țel anume, a mers necontenit, drept înainte, vreme îndelungată. Pe pămînt mijea colțul ierbii noi și puzderii de existențe tainice și timide se zămisleau sub tufele din umbra cărora gîzele și gușterii se ascundeau neliniștiți cînd simțeau apropierea omului. A făcut popas într-un pîlc de copaci din capătul unei pădurici, rare și frumoase, care se afla pe coasta domoală a unui deal. Umbra aceea slabă picura un balsam binefăcător asupra trupului său încins de dogoarea soarelui și de umblet. Un gard improvizat din mărăcinișuri și drobiță înaltă acoperea cîmpia, orașul și marea. Întinzîndu-și mădularele și petrecîndu-și palmele cu degetele încopciate sub cap, s-a culcat cu voluptate și a coborît pleoapele. Sîngele îi furnica în picioare și, zvîcnind în gambe, cobora încetișor către călcîie și degete. Respira greoi și poate că și ațipise la vremea cînd un zgomot ciudat a răsunat asupra cîmpiei. Și-a ridicat pleoapele mirat și a ascultat ținîndu-și respirația. Zgomotul s-a repetat. Era un corn.

Răsunînd înfundat și unduios, sunetul cornului părea că aleargă spintecînd depărtările și că alunecă, tărăgănat și ritmic, asupra cîmpiei. Lătratul cîinilor îi ținea isonul. Pe pămîntul pe care își sprijinise capul Sgurós auzi ecoul înfundat al unor bubuituri dese. A recunoscut tropote de cal.

Şi-a ţinut respiraţia şi a ciulit urechile. Cornurile răsunau înteţit acum, iar numeroşii călăreţi care le purtau veneau din stînga, treceau departe, hăt, pe dinaintea lui, cădeau către fundul zării şi apoi se reîntorceau. Nu era un convoi care călătorea în mod obişnuit pe-un drum drept ; tropotele şi larma se îndepărtau şi se apropiau, se stingeau treptat şi apoi creşteau năvalnic din nou, aidoma unei şarje de cavalerie care descrie volte largi în largul cîmpiei. Cornurile răsunau periodic, un steag lung fîlfîia în văzduh, cîinii lătrau frenetic.

Sgurós s-a ridicat, într-un cot mai întîi, în genunchi apoi, şi, înălţîndu-se drept în picioare, a cercetat în cele din urmă întinsul semănăturilor din privire. Un alai mare galopa năvalnic pe întinderile netede şi pustii şi se îndrepta către dînsul, despicînd cîmpia pieziş. Judecînd după îmbrăcămintea multicoloră, după friurile împodobite cu nestemate şi după strigătele stranii şi guturale, Sgurós şi-a dat seama că erau franci. Inima i s-a oprit înfiorată — printre bărbaţii îmbrăcaţi în costume de vînătoare, alcătuite din tunici scurte şi toci uşoare, cu penaje pe cap, fîlfîiau şi cîteva rochii. Tînărul grec urmărea cu ochi scînteietori mulţimea aceea care se îngrămădea, se subţia şi se alungea, rînd pe rînd, ca un trup solzos de peşte. În fruntea oştenilor a distins-o pe prinţesă : era a doua sau a treia dintre călăreţi. Curtea francă ieşise la vînătoare. Şoimii îşi încleşteau ghearele încovoiate pe mîinile înmănuşate ale călăreţilor şi, din cînd în cînd, vîrful pîlcului se răsucea scurt, schimbînd direcţia, sau curma alergătura ţintuindu-se locului. Eliberaţi din lănţug, cîţiva şoimi zburleau penele, se înălţau săgetat în văzduh şi se roteau sus, din ce în ce mai sus, pînă se pierdeau în lumina orbitoare a soarelui. Întregul alai adăsta imobil, cu capetele înălţate ; atît cavalerii cît şi doamnele sorbeau văzduhul din privire. Strigătul ascuţit al păsării din tăriile cerului îi ademenea subit. Atunci se năpusteau iarăşi, şi tropotele sălbatice ale mulţimii de cai, lătratul cîinilor, precum şi ţipetele şi rîsetele alaiului zgomotos şi nesăţios ajungeau într-un anumit loc al cîmpiei, unde victima, caldă încă, zvîcnea pe-un petic de pămînt, înainte ca legătura cu viaţa să se rupă cu totul. Prepelicarii o dibuiseră în tufişuri şi o adulmecau, întinzînd boturile lunguieţe şi tremurînd. Gloata seniorilor se strînsese ciotcă în jurul plăpîndei făpturi rănite

şi o examina cu nesaţ, minuţios şi cu răbdare. Discuţiile hazlii şi glumele subţiri şi gustate cu voluptate împodobeau bogat scurta şi solemna scenă a morţii. Sgurós nu vedea nimic din tot ce se petrecea acolo. În ochii lui nu se reflecta decît un singur idol : Isabeau, pe calul ei cel alb. Vioi şi netulburat, Astritis scormonea pămîntul cu copita ; capul lui inteligent se mişca într-una, uimit şi trăgînd parcă cu urechea în acelaşi timp. Tînărul şedea în genunchi, cu încheieturile moi, şi privea aceste două mari iubiri ale vieţii sale — femeia şi calul — îngemănate într-o singură mladă acum. Inima sa zbura în urma lor. Pornind din nou, suita s-a îndepărtat, a descris un arc imens pe cîmpie şi apoi s-a îndreptat, urcînd, către stînga şi s-a pierdut, săltînd în trap elegant, înapoia unui mic şirag de coline. După un scurt răstimp, a reapărut. Strigătele spontane izbucnite din nou dovedeau că şoimii fuseseră sloboziţi încă o dată. Cutremurînd pămîntul sub tropotele copitelor, francii s-au iscat dinapoia unei perdele de copaci şi, dînd pinteni cailor, s-au năpustit ca trăsnetul — cît pe-aci să dea peste Sgurós, care şedea pitulat în ascunzişul său — şi au defilat fulgerător prin faţa lui. Se chircise puţin şi îşi plecase capul, pentru a nu-l zări, dar după ce i-a auzit îndepărtîndu-se, a ieşit iarăşi. Sîngele îi zvîcnea rapid şi clocotitor în inimă.

Locul din faţa lui nu mai era pustiu ca mai înainte, alaiul trecuse, dar o femeie călare pe cal se oprise, ca o stea ruptă din trena unei comete în faţa sa.

Sfinte Hristoase ! ! O vedea pentru prima oară atît de aproape ! Călare pe Astritis, adăsta mîndră şi mirată parcă, la cinci paşi numai, în faţă, şi privirile ei limpezi şi sincere îl cercetau pe tînărul necunoscut răsărit fără de veste în calea ei. Mîinile mici purtau mănuşi albe, de piele. Pe pumnul ei stîng şedea o pasăre rară, un şoim alb. Ţinea capul drept, cu bărbia mică repezită înainte, şi ochii care au strălucit neliniştiţi o clipă s-au tulburat iarăşi, iar pleoapele au coborît, acoperindu-i pe jumătate. El şedea în genunchi şi o privea, incapabil să se ridice. Şi, aşa cum se înălţase din tufe, bustul şi capul său răvăşit, din timpul somnului, cu buclele revărsate şi pline de frunze uscate şi ţărînă, aveau, pasă-mi-te, ceva sălbatic, care în imaginaţia ei înflăcărată de femeie singuratică a luat proporţiile unei tinere arătări a pădurii. Necurmîndu-şi mersul, netulburat şi mulţumit de sine parcă,

Astritis i-o aducea şi mai aproape. S-a lăsat purtată pe această nebănuită cotitură a drumului cu pleoapele coborîte. Ridicînd genunchiul cu eleganţă şi călcînd spinii în picioare, Astritis s-a oprit înaintea stăpînului său cu preţioasa povară în spinare. Odată ajuns acolo, a clătinat din cap şi a nechezat grav şi prietenește, cu reţinută bucurie. Uluit şi fără suflare, Sgurós s-a ridicat şi a făcut un pas înapoi Da, o vedea atît de aproape pentru prima oară în viaţa lui ! În puţinele clipe ale uimirii şi tăcerii care au urmat i s-a oferit prilejul de-a o privi nu cu gîndul netulburat, ci cu sufletul. Pînă atunci n-o văzuse decît în iureşul fugii sau sub sclipetul tulbure al lunii. Fantezia sa o zămislise, fără de voie, altfel decît era în realitate, mult mai tînără, mai neîmplinită şi mai blîndă. Era mai vîrstnică decît dînsul, părea greoaie în severa ei imobilitate, avea privirea distantă, şi un „ce" neomenesc, propriu idolilor, îţi stîrnea teama cînd o priveai. Pielea ei, albă şi luminoasă, avea luciul mat şi cald al catifelei, iar sînul ei degaja un parfum discret, o aromă de tămîie şi de trup de femeie care a obosit şi acum respiră uşurel. Şi, brusc, ca şi cînd frîul s-ar fi rupt, capul ei s-a aplecat pe spate. A strîns frîul în pumni şi, încruntînd sprîncenele, a privit roată împrejur. Luată de avîntul galopului, suita ei şi sunetele cornurilor răsunau la oarecare depărtare de pîlcul acela de copaci ; îşi dăduseră seama din capul locului de abaterea ei din drum şi poate că o socoteau voită. Şi-a întors faţa de la tînărul nespus de palid, care o privea sprijinindu-se cu spatele de-un copac, şi a încercat să se îndepărteze, dar Astritis n-o mai asculta. Înrădăcinat cu cele patru picioare în pămînt, îl privea şi el, drept în ochi, pe stăpînul său. Mîna cea mică şi albă a amazoanei scutura frîul, iar piciorul elegant îi lovea nerăbdător coastele. În cele din urmă, degetele fine au prins a i se urca alintător pe gît, dar calul a scuturat capul pe spate, ca şi cînd ar fi spus „nu". Ochii prinţesei s-au aţintit neliniştiţi şi naivi asupra lui Sgurós. În nedumerirea lor simplă lucea pentru întîia oară o undă omenească.

Fără a-şi da seama ce face, a căzut în genunchi şi i-a spus, îmbătat şi tremurînd de emoţie :

— Iartă-mă, doamna mea ! Pînă acum nu te-am văzut, deşi am stat în picioare ; ştiu că eşti prinţesă şi, chiar dacă nu te-aş fi văzut niciodată, aş fi ghicit... Nu-i cere acestui

vrednic cal să te poarte departe de mine ; e al meu și mă iubește mai mult decît pe tine.

L-a privit fîstîcită și cu gura întredeschisă.

— Calul acesta e al tău ? a șoptit dînsa în grecește, cu oarecare teamă în glas și fără a înțelege.

— Da, e al meu. Mi l-ai luat în noaptea aceea, nu-ți mai amintești ?... În noaptea cînd ai trecut prin cîmpia Mesareei era lună plină. Te vedeam pentru a doua oară atunci. Întîia oară te-am văzut acum cîțiva ani, în patria mea, la Nauplion...

Îl auzea vorbind gîfîit, cu respirația întretăiată, și nu-i venea să creadă ceea ce auzea. Limba greacă îi amintea de lucruri îndepărtate, de anii copilăriei, de Anna Anghelina și de viața ei din surghiun. La ultimele lui cuvinte fruntea i s-a înnourat, totuși.

— La Nauplion ? spuse ea ca pentru sine, amintindu-și parcă ceva.

Au tăcut amîndoi. Ochii ei, care încetul cu încetul se închiseseră pe jumătate, îl priveau recăpătîndu-și nepăsarea obișnuită.

— Nu pleca, doamna mea ! strigă dînsul autoritar. M-am abătut de la drumul pe care primisem porunca să-l urmez primejduindu-mi viața și am venit la Kalamata numai pentru a te vedea. Am bătut la poarta cetății tale, dar oamenii tăi m-au izgonit. Nopți întregi i-am dat tîrcoale și așteptam fără a ști nici eu ce așteptam. Te căutam pretutindeni, umblam și te căutam și pe ogoarele acestea, și jos, pe țărm, și pe vînt, și pe soare, necontenit. Te așteptam, cum să-ți spun, doamna mea, te așteptam să vii o dată cu vîntul muntelui, sau cu răsuflările mării ! Și acum ai venit, ești aici și te privesc. Dacă nu vrei să-mi vorbești, nu vorbi, dar nu pleca, nu pleca, doamna mea, nu pleca !

L-a ascultat atentă, imobilă și cu pleoapele coborîte și două împurpurări ușoare îi abureau obrajii. După ce el a contenit vorba, prințesa a alunecat ușor, cu foșnet de mătase, din șaua calului, și cînd sandalele ei noi au atins pămîntul, i-a spus rece și fără a-l privi :

— Da, acum înțeleg și eu de ce-ai venit la Kalamata, văd de ce țineai cu tot dinadinsul să mă vezi... Calul acesta e al tău, și oamenii mei ți l-au luat... Rău au făcut ; îi voi dojeni. Ia-l !

I-a aruncat frîul pe braț cu mîna stîngă și, prinzîndu-și fusta lungă cu degetele, se pregătea să plece grabnic din desișul acela.

S-a cutremurat pierdut din creștet pînă în vîrful picioarelor și i-a strigat, zvîcnind înainte :

— În numele lui Hristos, oprește-te, doamna mea !

Se aplecă și îl ascultă, privindu-l peste umăr. Cuvintele i s-au înecat în gît, inima îi bătea năvalnic, respirația îl înăbușea...

— Calul acesta e al tău, nu-i așa, i-a spus dînsa cu blîndă mîndrie, ți-a ghicit ascunzișul și s-a răzletit de alai ; în felul acesta m-a adus aici. Oamenii mei ne-or fi căutînd, de bună seamă.

A dat să plece din nou, dar zărindu-i din coada ochiului mîinile întinse, ca într-o rugă fierbinte și mută, s-a înclinat pe jumătate și s-a făcut că-și aranjează rochia lungă, care se încurcase în spinii uscați. Purta o rochie în două culori, despărțite între ele, de sus pînă jos ; jumătatea dreaptă era albastră, cea stîngă albă. Blazonul cu crucea neagră în formă de ancoră era brodat pe piept. O cască albă, mulată pe cap, îi acoperea părul, jumătatea frunții și urechile, și se încheia în față, sub bărbia mică. Două cozi de-un castaniu pur coborau prin deschizăturile abil croite pînă la gît și apoi se ascundeau iar sub cască. Pe creștetul capului purta aceeași tocă scundă și hexagonală cu care-o văzuse prima oară la Nauplion. Îndreptîndu-și cu multă trudă picioarele, se înălță și se apropie de dînsa. Lîngă ea era mai înalt, prinsese lujerele unor trestii în mînă și pe buzele sale tremura un zîmbet amar.

— Nu sînt cerșetor, doamna mea, îi spuse el cu mîndrie, și greșești cînd spui că te-am căutat pentru a-mi înapoia calul. În ținutul meu de baștină sînt viță de arhonte și încă dintre aceia din neamurile cele mai de seamă. Mă trag din Leon Sgurós, arhontele Nauplion-ului și al Argos-ului, dacă ai auzit cumva de dînsul. Privește, pe cămașa mea e brodat sfîntul Theodor, care, în nemărginita lui bunătate, e ocrotitorul meu. Dă-ți osteneala să privești, prințesă ! îi spuse el, descheindu-și tunica la piept.

Dînsa nu știa ce trebuie să facă mai întîi : să se mire sau să rîdă. Emfaza lui copilărească i-a provocat o neașteptată bună dispoziție. S-a întors, l-a privit, și în ochii ei strălucea ca niciodată o expresie de voioșie tinerească. Între timp, expresia

lui s-a schimbat brusc. Ochii i s-au lărgit şi, pipăindu-şi nervos pieptul, a tras sulul cu mesajul lui Sguromallis din sîn. De-abia atunci îşi amintise de el.

— Maică Precistă ! spuse el răguşit. Iată pentru ce veneam la tine !

Şi, privind ameţit sulul, i l-a oferit întinzînd mîna, fără a se apropia mai mult. Dînsa adăsta mirată.

— Ia-l, doamna mea, ia-l ! Îţi va stîrni interesul. Mi l-a încredinţat guvernatorul militar al Mitzithrei, arhontele Sguromallis. M-a ameninţat cu moartea dacă-l voi deschide pe drum şi mi-a spus să nu-l dau altcuiva decît mareşalului Nicolao Santomeri. După cum vezi, nu l-am deschis, dar am preferat să ţi-l predau ţie. În felul acesta îţi va fi mai lesne de înţeles că nu sînt cerşetor şi ai să îndreptăţeşti faptul că am cutezat să bat la poarta de fier a cetăţii tale.

Şovăind în continuare, a întins mîna înmănuşată şi, stăpînită de-o uimire adîncă, a prins sulul de celălalt capăt, fără a atinge degetele tînărului. A rupt sigiliul, a desfăşurat mesajul şi, aruncînd o singură privire asupra rîndurilor, l-a cercetat pe Sgurós ; apoi, întorcîndu-şi din nou privirile asupra pergamentului, a început să-l citească.

Din locul pe care se afla, şi-a aruncat şi el privirile asupra mesajului. Pe măsură ce prinţesa citea, foaia se înălţa treptat şi capătul său se îndoia înapoi. Văzînd două pete de rugină înnegrind în colţul de sus al pergamentului, şi-a amintit de cuvintele necunoscutului de la hanul din cîmpia Mesarrei. Ceea ce vedea acum nu erau altceva decît două picături de sînge uscat. S-a auzit tropotul unui cal, şi-un tînăr franc, cu părul blond fluturînd în vînt şi cu toca împodobită cu pene în mînă, s-a ivit pe potecă şi a privit neliniştit în dreapta şi în stînga. Văzînd-o pe prinţesă, şi-a strunit brusc calul, a sărit din şa şi, trăgîndu-l de frîu, a dat stuful înalt la o parte şi s-a apropiat de dînsa. Isabeau şi-a înălţat privirea.

— Pe mine mă căutai, senior Jean ? l-a întrebat.

Sgurós îl privea şi el, cu ochii măriţi, pe tînărul cavaler. În chipul copilăresc şi palid l-a recunoscut pe ocrotitorul său, pe cavalerul cu crucea albastră, întîlnit pe neprevăzute în prima zi a călătoriei sale. Jean de Tournai vorbea cu Isabeau în limba francă. Judecînd după puţinele cuvinte pe care le-a rostit cu glas scoborît şi cu respect, Sgurós a înţeles că întreg alaiul se speriase de dispariţia prinţesei şi se împrăştiase

în largul cîmpiei, căutînd-o. Dar ceea ce îl impresiona în chip cu totul deosebit era faptul că tînărul senior nu părea a-l recunoaşte de fel. Nu-i aruncase decît o singură privire, la sosirea sa, o privire inexpresivă, iar acum nu-l mai învrednicea nici măcar cu atenţia sa. În sufletul lui Sgurós răsăreau zorile bucuriei. Părea că cerul îi făcea un semn dăruindu-i atîtea întîlniri într-un singur ceas. O ! Cu siguranţă că se schimbă ceva ! gîndi el, înfiorîndu-se în taină la presimţirea că marele, minunatul său vis ar putea să înceapă, în sfîrşit...

— Poţi pleca, senior Jean ! spuse netulburată prinţesa şi, coborîndu-şi din nou privirea asupra mesajului, adăugă : Vin şi eu numaidecît.

Revenindu-şi parcă din uluială, cavalerul şi-a aruncat abia atunci privirile către Sgurós, dar ochii săi atît de luminoşi altădată n-au răspuns nici zîmbetului de izbîndă, nici semnului imperceptibil al tînărului grec. Prin fundul lor a fîlfîit o umbră cenuşie. S-a întors brusc, a sărit pe cal şi a pornit în galop. Prinţesa Isabeau citea. Mîinile sale albe şi mici ţineau mesajul întins, ochii ei umbriţi urmăreau încet şi cu atenţie rîndurile. În cele din urmă, mîinile sale au alunecat în jos şi, înălţînd sprîncenele, l-a privit pe Sgurós cîteva clipe.

— Ştii ce scrie în mesajul acesta ? îl întrebă dînsa cu glas uşor tărăgănat.

— Nu, doamna mea, jur pe numele lui Dumnezeu că nu ştiu.

A privit distrată în altă parte, apoi i-a spus fără a-l privi :

— Spune că oricine va citi mesajul acesta trebuie să te ucidă.

Tînărul a înmărmurit.

— Să mă ucidă ? !

Nu i-a mai răspuns ; privirile sale rătăceau asupra întinderii nemărginite a cîmpiei, iar vîntul uşor îi învolbura rochia. Plecîndu-şi capul, privirile lui Sgurós au coborît asupra mesajului, care se răsfrînsese în mîinile prinţesei ; sub textul lung, o mînă străină scrisese oblic trei rînduri de litere roşii ; acestea reprezentau recomandarea lui Sguromallis.

În apropiere au răsunat, fără de veste, tropote de cai ; de data aceasta nu mai era unul, erau cinci cavaleri franci. Au descălecat lîngă stufăriş şi s-au apropiat curtenitor de prinţesă. Ochii lor îl cercetau pieziş şi bănuitor pe tînărul grec.

— Ați venit, prieteni ? spuse cu vioiciune Isabeau, schimbîndu-și brusc expresia și zîmbindu-le vesel.

— Vă așteptăm !

Apoi, arătîndu-l pe Șgurós cu o mînă și strîngînd mesajul cu cealaltă, le-a spus :

— Dați-i un cal acestui tînăr senior ; vine din Epir și îmi aduce vești de la unchiul meu, arhontele Nikoforos. Să urmeze alaiul nostru. Și-acum, înainte spre Kalamata !

A încălecat pe Astritis și, cu capul sus, a pornit înaintea tuturor.

Capitolul IX

STRĂINUL PRINȚESEI

Amețit și cu gîndurile nelimpezite încă, a urmat alaiul prințesei pe drumul care străbătea cîmpia și apoi pe ulițele Kalamatei. Toate întîmplările acestea se petrecuseră atît de rapid și erau atît de neașteptate încît erai ispitit a crede că sînt lipsite de orice suport logic. Se trezise strămutat deodată, parcă, într-o lume magică și necunoscută, care-l prinsese în mrejele ei amețitoare și îl purta cu sine. Nici nu băgă de seamă mulțimile care se fereau din calea alaiului prințesei, frîngîndu-se din mijloc. Priveliștea aceasta, care poate că l-ar fi umplut de semeție în altă împrejurare, se desfășura goală de orice sensuri înaintea privirilor sale. O clipă numai, în timp ce se apropiau de cetate, s-a petrecut ceva care l-a făcut să tresară, scuturat de fiori de gheață : o pereche de ochi îl țintuiau stăruitor prin gîrliciul drumului, de-a dreapta și de-a stînga căruia se aliniau tîrgoveții, care căscau gura la alai. Erau doi ochi întunecați și adînci, în taina cărora licărea, totuși, o scînteie dură. S-au trezit pentru o clipă din toropeala lor, și atunci i-a recunoscut : erau ochii lui Fedor. Ce căuta acolo ? Venise din întîmplare, desigur. Sosise de la Ianitsa și se ducea, fără doar și poate, la Zervoheris. Alături de dînsul se afla veșnic neîncovoiatul Petros. Chica sa albă și barba de profet reverbera metalic strălucirea soarelui de nămiezi.

Le-a surîs mecanic și stîngaci. Îl uimea faptul că bătrînul nu-l privea de loc, părînd că nici măcar nu-l văzuse. Fedor, însă, nu și-a deslipit privirile de dînsul, pînă cînd Sgurós n-a trecut de el. N-a răspuns salutului mut al tînărului, iar fruntea sa boltită se întunecase parcă. Sgurós a trecut mai departe, cu senzația să privirea aceea neomenoasă îl însoțește, înfiptă ca un junghier în carne.

Odată intrat în cetate, a fost cuprins de alte impresii. De la grajdurile dimprejur grăjdarii soseau pentru a ține caii stăpînilor. Cîinii lătrau îndrăcit, caii nechezau, șoimarii fluierau la păsări. Sprinteni, cavalerii au sărit cei dintîi din șei, și-apoi, sprijinindu-se cu mîna înmănușată de umărul lui Jean de Tournai, a descălecat și prințesa. Pentru cîteva clipe, curtea s-a umplut de larmă și de rîsete. Tînărul grec s-a zăpăcit cu totul în hărmălaia acestei forfote amețitoare. Atît pajii, care alergau în tot locul, cît și grăjdarii, care duceau caii la iesle, îl îmbrînceau și îl tîrau de ici-colo ; nimeni nu-l cunoștea și nici nu-l învrednicea cu vreo atenție. Cătînd-o din privire pe Isabeau în locul unde descălecase mai înainte, n-a mai văzut-o. Jur împrejurul acestei curți interioare se înălțau clădiri cu unul sau cu două caturi, galerii și logii pe care se cățărau curpeni de viță de vie, podețe și scări de marmură. Fremăta acolo o întreagă viață necunoscută, despărțită de restul lumii prin ziduri groase, pe care nu le zăreai, dar le ghiceai înălțîndu-se jur împrejur. Povestea își urma cursul.

A făcut cîțiva pași înapoi și s-a sprijinit cu spatele de-o coloană de lemn care susținea un pridvor lung. Miroazna caldă, de carne friptă, îmbîcsea atmosfera. La diferitele ferestre, mici și mari, aflate jur împrejur, s-au ivit chipuri necunoscute, de femei cele mai multe, care vorbeau și rîdeau. Paji sprinteni, cu părul bine pieptănat, alunecînd în jurul capului, alergau de colo pînă colo și strîngeau valtrapurile brodate de pe șei. Strîngînd zgărzile țepoase în pumni, îngrijitorii cîinilor tîrau ogarii neastîmpărați și flămînzi la cuștile lor.

Stingher și frînt de oboseală, s-a așezat ca un intrus pe-o bancă. În dreapta sa se aflau treptele de marmură ale unei scări care urca spre o capelă, cu ușile și cu ferestrele construite după tipicul francilor. Curtea devenea din ce în ce mai pustie ; chipurile zîmbitoare s-au retras de la ferestre. Răzbind înfundat, ca din adîncul beciurilor, se auzea din cînd în cînd lătratul cîinilor și cîte-un nechezat prelung. Plăcile mari ale

dalajului curții străluceau în lumina soarelui. Neliniștit și rușinat, Sgurós a rămas în adăstare, cu mîinile încrucișate pe piept. Era oaspetele sau... ostatecul lor ? Lucrul acesta nu era cu totul imposibil. „Spune că oricine va citi mesajul trebuie să te ucidă..." Cuvintele acestea îi răsunau necontenit în urechi. Primele cuvinte pe care i le-a spus cînd l-a văzut întîia oară, după atîta amar de așteptare, vorbeau despre moarte. O ! Dacă îi era scris să piară de mîna ei... moartea va fi binevenită, dar părăsirea și nepăsarea aceasta îi erau cu totul nesuferite. Mai degrabă ocnaș decît neluat în seamă ! Oare de ce nu-și întorsese privirile spre dînsul măcar o singură dată în tot cursul drumului ? De ce-l abandonase ca pe-un cerșetor în curtea pustie ? Și tocmai cînd cavalerii i-au găsit împreună, întîia oară, insinuase că tînărul grec ar fi curierul unchiului său Nikiforos și nu le spusese nici un cuvînt despre cuprinsul mesajului. De ce oare ?... Cuprins de-o dulce uimire, Sgurós a simțit din nou fermecătoarea metamorfozare a sufletului femeiesc. Îl compătimea, oare, pentru ceea ce apucase să-i spună despre el ? Să-l fi îndrăgit, oare, de la prima întîlnire ? Mai știi ! Dînsa îl văzuse abia atunci pentru prima oară, iar el îi purta imaginea în gînd de doi ani ! Gîndul la un asemenea pact tacit și spontan față de franci îi alinta sufletul ca un balsam. Între dînșii se statornicise încă de-atunci o tainică legătură. În timp ce urmărea în gînd apariția lui în lumina orbitoare a curții, simți în preajma sa ceva care aducea cu prezența vie a unui om. Dînd să se întoarcă, o mînă i-a atins ușor umărul. Întorcîndu-se, a văzut lîngă el un cap mare cu părul roșu și doi ochi îl priveau liniștiți.

— Visezi, prietene, îi spuse pe grecește necunoscutul cu glas grav și răgușit.

Sgurós l-a privit mirat. Era un om de statură mijlocie, dar bine legat. Capul său mare, cu părul roșcat și neîngrijit, era prins în rețeaua unei scufe care cobora pe ceafă și se sprijinea, deopotrivă, atît pe grumazul puternic, cît și pe umerii largi. Obrazul său, pîrlit de soare, era brăzdat de crestături aspre, ca de cuțit. Purta o tunică scurtă, de-un roșu învăpăiat și terminată cu limbi lungi, pe brațe și pe laturi, iar pe picioarele nervoase și arcuite, o za galbenă. Ținînd seama de îmbrăcămintea sa, părea a fi din tagma jonglerilor ambulanți.

— Nu, aștept, îi răspunse Sgurós fără chef.

Tonul oarecum ostil al glasului său n-a scăpat neobservat străinului. În ochii lui mari și mobili a licărit o scînteie de înțelegere. După ce l-a cercetat îndelung pe tînăr, a încălecat banca scundă și s-a așezat liniștit alături de el.

— Stai jos, îi spuse, indicîndu-i locul de lîngă el.

— Aici ?

— Da. Aici.

Sgurós zîmbi dispreţuitor.

— Nu cred că am fost poftit aici pentru a aștepta în curte, spuse el cu oarecare enervare.

Roșcovanul nu i-a răspuns. A scos un pumn de stafide din săculeţul pe care-l purta la centură și a început să le mestece pe îndelete.

— Te pricepi la șoimi ? l-a întrebat el.

— Nu.

— Dar la cîini ?

— Nici atît.

A urmat o pauză.

— Știi cîntece ? Cînți la liră, sau ești pur și simplu cîntăreț sau... jongler ?

— Asta-ți par a fi ? întrebă tînărul, aruncîndu-i străinului o privire ucigătoare.

— Dispreţuiești cumva arta veseliei ? Rău faci ! Frîncii o țin în mare cinste.

— Și ce-i dac-o țin ?

Roșcovanul n-a răspuns imediat ; nu vorbea niciodată înainte de a-și cîntări cuvintele.

— Dacă așa stau lucrurile, n-ai să prinzi prea ușor rădăcini în locul acesta.

Sgurós se miră.

— Rădăcini ? ! Dar cine ți-a spus, prietene, că aș rîvni să prind rădăcini aici ?

Străinul a zîmbit din nou.

— Mladă tînără și plină de dor... spuse el ca pentru sine, cu glas dulce și tărăgănat. Ascunde-ți sabia.

Tînărul grec a cuprins mecanic mînerul săbiei sale, a cărui măciulie răsărea de sub mantie dîndu-l de gol.

— Stai jos, îi spuse încă o dată roșcovanul.

Obosit și cu curiozitatea oarecum stîrnită, s-a așezat.

— Mă vezi pe mine ? Sînt menestrel și vin din depărtări. Am cutreierat mările și am brăzdat lumea în lung și-n lat.

Mi-am strunit viola la curtea lui Pedro din Aragon, la a lui Carol din Neapole și la aceea a lui Filip al Franciei. Cît despre castelele care m-au găzduit în pribegiile mele... eh ! acestora nu le mai țin răbojul. Am ajuns pînă-n hotarele sarazinilor și am căzut în mîinile necredincioșilor. Trei ani bătuți pe muchie am zăcut în temnițele Damietei. Dă-ți osteneala să privești.

Și dezbumbîndu-și tunica, i-a arătat trei semne lungi și negre, care-i brăzdau pieptul păros de la un capăt la celălalt. Pielea strălucea trandafirie și fragedă în jurul lor.

— Ce-nseamnă asta ?

Străinul a rîs.

— Ghicește ! Sînt urmele unei arsuri ; m-au răstignit pe-o scară încinsă și m-au însemnat.

Tînărul s-a înfiorat și s-a retras spontan.

— După cum vezi, sînt cît se poate de bine recomandat ; acesta e blazonul noblețiii noastre. Stăpînii și-l zugrăvesc în culori smălțuite, pe scuturi, iar noi, cîntăreții, pe trup. Hm ! De-o săptămînă mă aflu în cetatea asta și n-am reușit să cînt la nici una dintre petrecerile prințesei. Ori de cît ori îi cer favoarea aceasta mă amînă.

A zîmbit din nou și s-a ridicat privind aiurea.

Datorită chicii roșii care-i înconjura capul, chipul său aspru și torturat de neliniști părea mai mare, ochii săi căpătau adesea o dulceață nebănuită, iar în glasul lui ciudat și melodios unduiau alintări imperceptibile.

— Ești grec ? l-a întrebat Sgurós.

— Da, grec, a răspuns după o scurtă ezitare.

— Cum se face că te îndeletnicești cu jongleria ? Toți jonglerii pe care i-am cunoscut pînă acum erau frînci.

— M-am născut în Creta, spuse vag și după un scurt răgaz străinul, dar am plecat de timpuriu din insulă. Am călătorit luni de-a rîndul pe mare...

Nu și-a încheiat șirul cuvintelor ; obișnuia să le lase suspendate în gol, ca și cum s-ar fi pierdut într-o visare, sau ar fi regretat că le-a rostit. De la una dintre ferestrele din față se auzea o larmă veselă, cuvinte sprințare și zvon de rîsete. Sgurós a ciulit urechea.

— Se ospătează acolo, spuse cu amărăciune.

— Da, așa e, doamnele și stăpînii benchetuiesc în sala cea mare. Tu ai mîncat ?

— Nu. Nu mi-e foame.

— Hai cu mine la bucătărie ; cunosc toate cotloanele tainice de pe-aici.

— Ţi-am spus doar că nu vreau să mănînc.

Sgurós a priceput tălmăcirea privirii piezişe pe care i-a aruncat-o menestrelul, dar nu i-a păsat de ea. L-a lăsat să-l privească.

— Durere ascunsă, otravă dulce !... a îngînat străinul uşurel printre dinţi.

— Ce tot îndrugi acolo ?

Nu i-a răspuns ; zîmbea slab.

— Vii de departe... adăugă peste puţin timp, schimbînd parcă cursul discuţiei.

— Nu ştiu.

— Vii de departe şi privirile-ţi sînt umede...

S-a enervat.

— Ce vorbe-s astea ? Vorbeşte limpede, să te înţeleg !

— ...eşti fecior de spiţă bună şi porţi o cruce în inimă...

Istovit acum, Sgurós se ridică brusc de pe banca de piatră.

— Pînă aici ! Termină odată !

— Ia bine aminte şi fii cu ochii-n patru, auzi glasul roşcovanului răsunînd liniştit în spatele său, ori n-ai băgat de seamă semnul acela ? Are un semn la tîmpla dreaptă, ăsta-i semnul...

Furia l-a cuprins deodată şi fără a şti de ce ; s-a întors şi l-a ţintuit pe menestrel cu privirea.

— Despre ce semn vorbeşti ? l-a întrebat aproape fără glas.

— Cată la tîmpla dreaptă şi ai să-l găseşti. Acolo se află întotdeauna... e-un nerv micuţ şi vioriu. Eu l-am dibuit.

S-au privit în tăcere.

— Acesta-i un semn rău ; cine-i încearcă patul se dăruieşte morţii.

Pe dalele de piatră se auzeau apropiindu-se paşi sprinteni şi uşori şi, înainte ca Sgurós să-şi revină, un glas fraged şi copilăresc a răsunat lîngă el.

— Dumneata eşti curierul ?

Întorcîndu-se, a dat cu ochii de-un flăcăiaş, dar n-a priceput nimic ; gîndurile nu i se limpeziseră încă.

— Da, da, el este, a răspuns zîmbind menestrelul.

— Atunci de ce nu vorbeşti ?

De-abia atunci şi-a amintit Sgurós de mînciuna prinţesei.

— Curierul din Epir.

— Vino cu mine ; îţi voi arăta odaia în care vei locui. După aceea te voi duce şi la ospătărie. Hai !

L-a urmat mecanic ; după ce-a traversat curtea, şi-a amintit de menestrel şi s-a întors pentru a-l mai privi o dată. Locul ocupat de dînsul pînă atunci era pustiu. Parcă-l înghiţise lumina nămiezilor vrăjite de duhuri.

Au urcat scara şi au răzbit într-un cerdac lung. Viţa de vie şi caprifoliul cu frunzuliţe răcoroase îmbrăţişau pătimaş coloanele şi parmaclîcul de lemn. Răsuflarea aromitoare a lemnului de chiparos răspîndea un iz proaspăt, iar curtea pavată cu dale de piatră, precum şi clădirile desperecheate care o înconjurau te îndemnau a crede că te afli într-o mănăstire. Larma şi rîsetele stăpînilor cheflii se istoviseră, iar liniştea care devenea din ce în ce mai profundă te predispunea la visare.

A urmat paşilor sprinţari ai flăcăiaşului pînă la capătul cerdacului. Odată ajuns acolo, băieţandrul a deschis o uşă vopsită în verde. A păşit în urma lui. Era o odăiţă patrată, cu tavanul scund şi cu pereţii văruiţi. Prin uşa deschisă pătrundea lumina veselă de afară. Prin ferestruica îngustă şi înaltă, ca o spintecătură, de pe peretele din faţă nu se vedea decît un petic de cer albastru. Zidul era neînchipuit de gros.

„Să tot aibă vreo patru şchioape !" aprecie Sgurós din privire.

— Aici vei locui, spuse flăcăiaşul.

Privi în jurul său ; se aflau acolo un pat de lemn cu aşternuturi curate, un cufăr, două scaune şi un dulap zidit în perete ; pe pervazul ferestrei era o cană cu apă.

— Dacă vrei, poţi să te speli şi să te odihneşti.

„Nu", i-a răspuns clătinînd din cap şi apoi s-a dus la ferestruică.

L-a cuprins ameţeala. Se afla la o înălţime uriaşă. Zidul era atît de gros încît nu puteai privi în jos. Bănuiai numai că zidul cetăţii coboară vertical, continuîndu-se stîncilor abrupte. Oraşul se afla înapoia unui colnic cu pante domoale. De-acolo de sus se vedea cîmpul desfăşurîndu-se liniştit, către răsărit, iar într-afunduri, drept înainte, se zărea muntele înalt şi pleşuv care-l înconjura. Dincolo de cetate se desfăşura panglica lată a rîului.

A întîrziat locului, reculegîndu-se și ascultînd. Cît de sus și de departe se afla de viața și de oamenii pe care-i cunoscuse pînă atunci! Cîtă cale trebuise să străbată pentru a ancora aici! Toate chipurile cunoscute defilau fugar prin fața privirilor sale: doica, Ilarion, Bianca, Kafuris, Preveduros... Apoi, Sguromallis, soția sa și, în sfîrșit, Zervoheris, Petros și micuța Varia... Ce de minuni!... Cît de ciudată e viața omului!... Dar gîndul său nu se oprea asupra lor, stăruia asupra ultimului cunoscut, căruia îi vedea capul mare și roșu ca para focului și îi auzea și acum glasul cîntător: „Are un semn la tîmpla dreaptă, ăsta-i semnul... cine-i încearcă patul se dăruiește morții..."

Neînțeleasă și ciudată întîmplare! Nu trecuseră decît cîteva ore de cînd o întîlnise pentru prima oară, și de atunci a și auzit vorbindu-se de două ori despre moarte!

— Vino odată! Am treabă! răsună glasul băiețandrului în urma sa.

Uitase cu desăvîrșire de dînsul.

— Ce vrei de la mine?

— Vreau să te duc la bucătărie; altfel te rătăcești sigur.

Ar fi vrut să-l refuze, dar un gînd nou îl opri — s-ar putea ca acolo să-l reîntîlnească pe roșcovan. Ciudata dorință de a-l revedea îl cuprinsese fără de veste.

Bucătăria se afla la subsol. Au străbătut încă o dată curtea, au coborît pe niște trepte întunecoase, scobite în grosimea zidului. Acolo mirosea a pămînt, a umezeală și a mucegai. Era o galerie scundă, care se prelungea la infinit, parcă, în adîncime. Două ferestre înguste o luminau dintr-o latură. Aburii bucătăriei și fumul vetrei întunecau și mai abitir caverna aceasta cernită, iar focul aprins în cămin arunca lumini jucăușe și învăpăiate pe pereții nevăruiți.

Sgurós își mușcă buzele.

„Bucătăria slugilor!" reflectă cu amărăciune.

Dacă panorama acestei hardughii era jalnică, inima oamenilor de ispravă cuibăriți într-însa te captiva și te înveselea cu optimismul și cu cîntecele zămislite din duhul balercii. Frînturi de cîntece încîlcite, răgușite și tărăgănate răsunau anapoda din toate ungherele întunecate ale subsolului durat în piatră. Flăcările șerpuitoare le țineau hangul, psalmodic și fără ritm. Băiețandrul l-a privit nepăsător și în cele din urmă a plecat. Corvoada lui se mîntuise. Auzind un cîntec grecesc,

Sgurós a simțit că-i revine curajul. „Ține-te bine, și-a spus în gînd, te afli printre ai tăi!" Se pregătea să se așeze undeva, la voia întîmplării. Masa cea mare, la care mîncau slugile cele mai mărunte ale cetății, fusese strînsă. Nu mai rămăseseră decît întîrziații, bețivanii pătimași și cei care n-aveau o slujbă bine definită. Ședeau cuibăriți prin colțuri, în preajma butoaielor mari, înșirate în lungul zidului, discutau cu voce scăzută, beau pe-ndelete și cîntau încetișor. Văzîndu-l pe noul venit apropiindu-se, unii dintre ei au tăcut, iar alții au coborît glasul.

— Sînt de-un sînge cu voi, fraților, le spuse Sgurós. Nu vă stingheriți.

L-au privit mirați. Mărunta experiență cîștigată în ultima parte a vieții sale îl schimbase întrucîtva, nu mai semăna de fel cu trufașul singuratic din Nauplion ; sufletul torturat învățase să caute omenia și era însetat de prietenie.

— Stai și tu colea ! l-a îmbiat șovăind un copil, un ucenic de șoimar, făcîndu-i loc pe banca îngustă.

S-a așezat.

— Cu ce treburi pe-aici ? l-a întrebat, rupînd tăcerea stînjenitoare, un cioban oarecare, cu un țăpoi de barbă rebelă, care coborîse în zori de la iernatec.

A vrut să-i răspundă, dar un grăjdar care ședea alături de dînsul a sărit și i-a luat-o înainte.

— Aista-i arhontele cel tînăr, pe care l-a adus doamna cu suita ei, spuse el cu o bunăvoință indiferentă. Nu-i așa că eu ți-am ținut calul să descaleci ? l-a întrebat pe Sgurós, întorcîndu-se către el.

— Da, da, a răspuns acesta, fără a-și aminti ceva despre asemenea întîmplare.

— Umblă vorba cum c-ai fi curier, făcu o slujnică pieptoasă și cu mînecile suflecate, care ședea în picioare.

Ochii i se rostogoleau umezi și pușI pe hartă.

— Da, sînt curier...

— Și de unde, mă rog ?

— Din Epir.

— Aha ! Am fost și eu în Epir... răsări un glas cavernos dintr-un ungher întunecat.

Privind într-acolo, Sgurós zări un călugăr franc, cu mantia roasă, cu chipul cadaveric și cu nasul gros și învăpăiat.

— Asta înseamnă că-n Epir se află un vînat mai acătării ! conchise şoimarul cel tinerel.

Toţi cei dimprejur prinseră a rîde, dar călugărul franc rămase dur şi imperturbabil.

— Ajută, Maica Domnului ! blagoslovi cu glas puternic şi sfidător un monah grec şi, înălţînd bardaca, prinse a bea ca şi cînd ar fi oficiat un rit solemn.

Treptat, discuţia s-a închegat şi a înclinat către olaturile Epirului ; călugărul franc i-a amintit că războiul se terminase acolo, dar Sgurós nu mai auzea nimic ; privea nerăbdător uşa prin care nădăjduia că-l va vedea intrînd pe menestrelul cel roşcovan. Se gîndi că n-ar fi rău dacă l-ar întreba pe cineva despre dînsul, dar se răzgîndi — nu ştia cum îl cheamă.

— Da' tu nu bei, măi, frate ? îl ispiti călugărul grec, înpungîndu-i umărul.

— N-am mîncat.

— Cum, eşti flămînd ? sări slujnica, luînd-o repejor la picior. Pune ceva de mîncare pentru tînărul arhonte ! îi spuse ea femeii care mesteca în oalele de pe vatră.

— ...Ajută, Maica Domnului !... blagoslovea stereotip călugărul grec, bînd de istov. Şi zici c-ai de gînd să rămîi aici, în cetate ?

— Aşa ziceam.

— Bun gînd, da' cată să fii cu ochii-n patru faţă cu călugării frînci, că-s tare fătarnici...

— Hm !

— Cată la mine, iaca, eu nu-l învrednicesc nici c-o privire măcar pe cel de colo.

Tînărul prinse curaj şi se hotărî.

— Spune-mi, rogu-te, eşti de mai multă vreme pe-aici ?

— De trei zile şi trei nopţi.

— Atunci de bună seamă că-l cunoşti pe menestrelul cela roşcovan şi cu veşmîntul roşu.

Călugărul l-a privit fără a pricepe.

— L-ai văzut ?

— Pe cine ?

— Pe cel despre care-ţi spusei acuma.

— Ce rosturi învîrteşte ?

— E menestrel, cîntăreţ...

— Izbăveşte-ne pe noi de cel viclean ! Eu nu mă prind în cîrd cu de-alde dumnealui !...

Purtînd farfuriile aburinde, slujnica a venit şi le-a pus dinaintea lui Sgurós.

— Nu cumva pofteşti o reţină [1], flăcăule ?

— Mi-i totuna.

— Hei, Ipatia, adu oleacă de reţină din beci pentru tînărul arhonte !

— Cînd cineva te întreabă despre vin, să nu spui niciodată „mi-i totuna"... zise dogmatic călugărul. Prepelicarul se cunoaşte după urechi, omul după vinaţ. Spune-mi ce bei, şi eu ţi-oi spune cine-mi eşti !... Dumnezeu îi împarte pe oameni după inima lor şi după... dar eşti prea crud şi habar n-ai de aşa ceva ; cu timpul ai să-nveţi şi tu că vinul bun te-alintă cu-o moarte uşoară !

Şi încheind şiragul sentinţelor sale, se întinse de-a sîrgul şi înhăţă un ţîr bine înmuiat în oţet din blidul lui Sgurós.

Roşcovanul nu se arăta de fel şi de nicăieri ; l-a întrebat şi pe cioban despre el, dar mocofanul nici n-a priceput ce l-a întrebat. Ca om al cetăţii ce se afla, şoimarul ar fi putut să-l cunoască, dar acum luase şi el o tamburină şi cînta încet :

Marea, talazul m-au stropit
Cu doruri şi venin dospit !...

— Asupră-ţi să cadă păcatul, Varvară ! oftă din rărunchi grăjdarul, prinzînd din fugă mijlocul unei femei care trecea pe lîngă el.

— Ia-ţi labele spurcate de pe mine, anticristule ! răcni dînsa, dînd să-l lovească cu dosul palmei, dar mîna îi devie şi-l plesni în plin obraz pe călugărul franc.

Omul sfînt căzu, pe masă, cu faţa în sus şi prinse a sforăi de-a sîrgul, fără alte preliminarii.

— „Valurile mării..." psalmodia nepăsător, încet şi fîrnîit, confratele său, călugărul grec.

In aceeaşi clipă, un bărbat cît o namilă şi învelit ca un sălbatic în piei şi blănuri de oaie, păşi solemn şi greoi înlăuntru.

— Oh !... oh !... Uite-l pe Kiril ! strigară extaziate femeile. Loc ! Faceţi-i loc lui Kiril !

[1] Vin specific grecesc, la prepararea căruia se foloseşte răşina de brad.

Bărbaţii au făcut mutre acre, dar s-au supus : ursarul s-a apropiat de masa la care mînca Sgurós şi, izbind-o cumplit cu pumnul, privi gloata din jurul său, cu un aer de superioritate.

— Acuşi o să facă ceva ! Să ştii că clocește ceva ! şuşotiră femeile, moarte de curiozitate.

El însă privi împrejur, cu o privire căreia aroganţa îi dăduse o expresie tîmpă şi, văzîndu-l pe călugărul franc odihnind pe masă, se proţăpi cu nădejde pe picioarele zdravene, înşfăcă funia care încingea mijlocul adormitului, îl înălţă cu o singură mînă şi-l lăsă să cadă, bufnind, pe plăcile de piatră.

Femeile au ţîşnit îndîrjite, dar sforăielile celui trecut în lumea somnului au continuat, necurmîndu-şi firul.

— Cine-i acest Kiril ? l-a întrebat Sguros pe călugărul coreligionar, care strălucea de mulţumire.

— Cu toate că are o-ndeletnicire bicisnică, e-un chip tare simandicos : paşte porcii cetăţii.

— Ah ! Te pomeneşti că ne-aduce vreo veste nouă ! suspină Varvara cu jind şi se apropie de grup cu mîinile încrucişate.

Sălbăticiunea s-a urnit din loc şi, aruncînd bîta groasă ca o măciucă pe care-o purta cu dînsul, s-a aşezat jos, cu dosul întors, dispreţuitor, către ceilalţi.

— Iaca, picai şi eu tocmai de colo, din Arcadia, răcni el, după un scurt răgaz, ca şi cînd ar fi vorbit singur. Acolo a-nverzit stejarul şi-un pirat de la Aragon, unul de-l cheamă Deliuria, s-a ţîţit în apele noastre...

Sgurós a scăpat lingura din mînă.

Capitolul X

CELE DOUĂ VILLEHARDOUINE

Într-una dintre ultimele zile ale lui martie, şi anume în dimineaţa unei duminici, tihna oraşului a fost tulburată de zvonul unei larme neobişnuite. Pe uliţa mare ciripeau lăutele, răsunau tropotele copitelor, sunau clopotele şi tot văzduhul vibra la zgomotul unui cortegiu vesel în marş. Crezînd că trece nunta unor bogătani, negustătorii, trecătorii, au dat buzna de

pe uliţele înguste pentru a se desfăta privind. Nu era nici o nuntă. În Kalamata intrase un impunător cortegiu cu hamurile cailor muiate în aur şi cu catîrii împodobiţi cu clopoţei de argint. Căpetenia acestui cortegiu se îndrepta fără ocol spre cetate. Doi heralzi zvelţi, cu trupurile turnate în aramă şi purtînd trompete lungi de bronz, care scînteiau în bătaia soarelui, mergeau călare în fruntea alaiului. Atît tîrgoveţii Kalamatei şi copiii desculţi ai străzii, cît şi sărăcimea şi cerşetorii zdrenţăroşi îl căutau din privire pe stăpînul acestui strălucitor cortegiu, dar acesta nu era prea lesne de descoperit din capul locului. Trei saltimbanci, îmbrăcaţi în straie bălţate şi încălăraţi pe catîri împodobiţi cu clopoţei, mergeau în spatele heralzilor. Ei erau aceia care cîntau din lăute şi din violă, sprijinind instrumentele în partea stîngă a pieptului şi mînînd arcuşul cu dreapta. În urma lor veneau cinci scutieri călări şi îmbrăcaţi ţipător, în uniforme verzi, brodate cu lei de aur, iar după dînşii un nesfîrşit şirag de catîri, fără călăreţi, împovăraţi din cale-afară cu tarhaturi acoperite de huse confecţionate din ţesături. După ce animalele cu spinările încărcate au trecut, şi-au făcut apariţia zece cavaleri cumpliţi, îmbrăcaţi în zale din creştetul capului pînă-n vîrful unghiilor. În mîna dreaptă strîngeau suliţa, iar chipurile lor încruntate se iveau, aidoma unor măşti, din glugile de zale ale armurilor. Impresia aspră produsă de dînşii era îndată îndulcită de graţia plină de gingăşie şi prospeţime pe care-o împrăştiau cei opt paji bălai, încălecaţi pe catîri albi. Îmbrăcămintea bicoloră pe care-o purtau era alcătuită din tunici albastre, scurte pînă la şold, şi din pantaloni albi, mulaţi pe picior, care făceau ca trupurile lor zvelte şi copilăreşti să pară şi mai suple. Ajuns la punctul acesta, era lesne de ghicit cine putea să fie personajul care sosea la Kalamata în chipul acesta atît de pompos. În urma pajilor, la mijlocul cortegiului, urmat pînă hăt-departe de-o mulţime de femei tinere, de cavaleri, de scutieri, şi de valeţi încălăraţi pe catîri albi, se afla o femeiuşcă micuţă, durdulie şi trandafirie, albă şi dulce ca un copilaş, cu chipul surîzător şi strălucitor. Înainta scoţînd mici ţipete de nelinişte şi mişcîndu-se capricios în şa. În ochişorii ei nespus de negri şi jucăuşi, care căutau cu neastîmpăr jur împrejur, scînteiau rînd pe rînd şi admiraţia simplistă, şi viclenia nerušinată, şi spaima copilărească. Era tînără — să tot fi avut douăzeci şi şapte sau douăzeci şi opt de ani. Cei doi paji, care mergeau pe jos, în dreapta şi în stîn-

ga ei, veghind ca nu care cumva să cadă din șa, înălțau capul din cînd în cînd, arătîndu-și chipurile surîzătoare. Un ecleziast burduhănos, cu un chip la fel de vesel ca al stăpînei sale, mergea în urmă, iar după el venea un călăreț încălărat pe-un cal negru, lucios. Acesta purta flamura cu armele nobiliare ale stăpînei, care flutura în bătaia soarelui și în vînt. Privind alaiul, locuitorii Kalamatei au recunoscut-o pe Margarita de Villehardouin, stăpîna Akovei.

— Sfinte Dumnezeule, ce locuri sucite ! exclamă dînsa ciripind flecar și pripit, cu vorba ei puțin peltică. Pornești la drum pe timp friguros și sosești o dată cu văpaia pojarului. La Matagrifo suflă crivățul, la Andravida te bate ploia, la Mesareea ninge, iar la Kalamata te înăbușe căldura ! Ia priviți, am transpirat toată ! Curînd-curînd, baldachinul cel roșu va să-și reverse boiaua peste mine, și-am să semăn cu o sfeclă roșie !... Galeran ! Hei, Galeran... Ba nu !... Tu ești, Roland ? Vino mai aproape, băiatule, să vezi și tu ! Așa ! Descopciază-mi mantia și ia-mi-o de pe umeri ! Vezi că s-a încurcat chinga șeii și-o să mă tăvălească pe jos !

Pajul din stînga s-a înălțat pe vîrfurile picioarelor, din mers, i-a ajutat baronesei să dezbrace mantia, a aruncat-o pe umăr și, pentru că doamna din Akova nu tolera decît chipuri zîmbitoare în jurul său, a surîs dulce și stereotip. Conducătorul cortegiului, care ajunsese dinaintea porții de fier a cetății, și-a contenit drumul. Trîmbițele au răsunat, lanțurile și lacătele dinlăuntrul cetății au prins a scîrțîi, porțile grele s-au deschis larg și strălucitul alai ecvestru a pătruns tropotind în galeria umedă.

Vizita nu era așteptată. Străjerii de pe ziduri, care au dat cel dintîi semnal despre sosirea alaiului celor din cetate, au stîrnit o zarvă nemaipomenită. Grăjdarii alergau înnebuniți, cîinii lătrau toți deodată, iar scutierii, care se îngrămădeau întru întîmpinarea oaspeților, se ciocneau între dînșii. În cîteva clipite, curtea cea mare și căptușită cu lespezi de piatră a fost ticsită de-o mulțime de oameni și dobitoace din cale-afară de zgomotoasă. Împovărați de daruri, îndărătnicii catîri ai doamnei din Akova băteau din copite, neîngăduind trecerea cu nici un chip. Pentru ca bogata și stălucitoarea ei sosire să producă o impresie cît mai neobișnuită, baroneasa îi plasase în capul, iar nu la sfîrșitul coloanei, și acum, atît curtea cît și drumul cu trepte și galerii, care scurta drumul către adevăratul castel,

era înțesat, iar cavalerii ariergărzii, scutierii și valeții lor se străduiau să treacă, făcînd o larmă de nedescris. Margaritei îi cam plăcea să ia ochii. Vestea aceasta a aflat-o pe Isabeau în iatacul ei ; abia se întorsese de la biserică, și femeile sale o ajutau să-și schimbe îmbrăcămintea. Deși era surprinsă, nu manifesta nici o emoție deosebită. Ochii săi stăruiau mirați asupra Yolandei din Bourguignon, care sosise tocmai pentru a primi darurile. Obrazul prințesei nu trăda niciodată emoțiile mari și neașteptate care-o stăpîneau.

— A sosit sora măriei-tale, doamna mea, stăpîna din Matagrifo ! repetă trandafiria Yolanda cu glăsciorul stins.

— Ah, despre asta era vorba... spuse impasibilă prințesa, fără a-și încheia șirul vorbei. Să vină !

Și, spunînd acestea, a aplecat capul pe spate, lăsînd părul castaniu să i se prefire slobod pe umeri în jos. Femeile s-au grăbit a-l ridica și a-l împleti cu degetele. Iatacul se afla la catul superior al castelului, și cele două ferestre împerecheate și suspendate pe console priveau în gol. Prin hîrtia ceruită, o lumină aurie și blîndă se filtra în interiorul iatacului.

— Deschideți fereastra ! porunci Isabeau.

Au deschis una din ferestre, și boarea primăvăratică a dimineții a pătruns înlăuntru, adiind în cosițele prințesei. Nările sale fildeșii și tremurînd în taină au sorbit-o voluptuos, pe îndelete. Privind prin fereastra deschisă, nu vedeai decît o fîșie îngustă de cer smălțuit, dar puteai adulmeca și suflul primăverii, și tainica chemare a cîmpiei, și îndepărtatele miresme ale mării.

— Gata, doamna mea !

Și-a privit capul proaspăt pieptănat și din dreapta și din stînga în placa de argint a micii oglinzi și apoi s-a înclinat pentru a-l vedea și de sus. O cărare dreaptă, trasă pe mijloc, îi despărțea în două părul moale, care se aranja strîns pe frumosul său cap, lăsînd două șuvițe fragede și buclate, în ciorchini, să coboare, încadrîndu-i chipul de la tîmple pînă la gîtul palid.

— Bine, răspunse ea inexpresiv și cu indiferență, lăsînd mîna care purta oglinda să-i alunece în poală.

În clipa aceea ușa s-a deschis și Margarita a pătruns ca o furtună înăuntru.

— Oh ! Ce negrăită fericire mi-a fost dat să trăiesc ! Te revăd, în sfîrșit, și te strîng în brațele mele, răutăcioaso ! ci-

ripi dînsa, gîfîind și îmbrățișînd-o pe sora ei. Ce frumusețe, Dumnezeule, ce frumusețe ! Lasă-mă să te admir ! Oh ! Draga și scumpa mea, dar ești frumoasă ca un vis, ca un vis de nebunie ! Leită, poleită Isolda !... Și, plecîndu-se la urechea prințesei, o întrebă confidențial : Nu cumva ți-ai găsit și un Tristan ? Apoi, înecîndu-se într-un rîs nestăvilit și, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, adăugă : Haide, hai, nu mai ciuliți urechile, nerușinatelor ! bruftuindu-le, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, pe femeile care zîmbeau condescendent împrejur. Dar stai locului o clipă, stai un pic să te admir și eu ! Pieptănătura asta-i cu totul nouă ! E nemaipomenită ! Nu-i așa c-ai să le înveți și pe femeile mele să mi-o facă ? Nu, nu, să nu-mi spui nimic, știu bine c-ai să le-nveți. Altminteri să știi c-am să fiu geloasă ! Uff !... Dați-mi un jilț, că m-am deșălat cu totul de-atîta oboseală. Ce vă zgîiți așa la mine ? Da' caraghioase mai sînteți cum stați așa, cu mîinile spînzurate-n jos !

Și, spunînd acestea, s-a lăsat în jilț, frîngîndu-se de mijloc, cu toată greutatea trupului său, și a început să-și răcorească obrazul încins cu palmele.

— Fie că binecuvîntat loc mai e și Kalamata asta, norocoaso ! Te fericesc că stai aici. Matagrifo cela-i de-a dreptul înfiorător ! Pustietate și plictis, cimitir, nu alta ! Nu mi se potrivește de fel. Știi și tu că eu nu pot trăi așa... Și-apoi, ce mai calea-valea, pe domnul și stăpînul meu parcă nici nu l-aș mai avea. Se dă dus cu zilele și cu săptămînile la vînătorile lui ! Nici că-i pasă de mine ; nu-i zboară gîndul decît la iepuri, la potîrnichi și la căprioare. Spune și tu dacă nu-s grozav de nefericită. Uff ! Călătoria asta m-a buimăcit cu totul. Dar și sihăstria aia. Brr ! Ce mi-am zis, ia hai să mai răsuflu și eu un pic ; am să cobor pînă la Andravida, și-apoi am să mă îndrept spre Estiva. Se spune că drumeția deschide inimile. Tu ce crezi ?... Da' spune și tu ceva ! Lasă deoparte mutenia asta veșnică !

Ce-i drept, prințesa Isabeau nu încercase în nici un chip s-o întrerupă pe sora sa în tot decursul acestei avalanșe. Prea puțin vorbăreață din fire, socotea, mai cu seamă acum, că lucrul acesta n-avea nici o noimă. Margarita, dimpotrivă, făcea parte dintre oamenii aceia despre care se știe că vorbesc înainte de-a gîndi. Într-un tîrziu, Isabeau s-a mărginit să-și concedieze femeile prin semne. Rînd pe rînd, acestea au plecat

fără zgomot și au închis ușa în urma lor. Margarita, care le urmărise plecarea, neliniștită oarecum, și-a schimbat expresia, redevenind expansivă. Fizionomia sa era nespus de mobilă întotdeauna.

— În sfîrșit, iată-ne și singure, ca două surioare adevărate ! spuse ea mieros, dar chipul sever al prințesei Isabeau îi curmă elanul.

— Și-acum spune-mi, rosti imperturbabilă prințesa, cărui fapt datorăm, Margarita, bucuria de-a te vedea la Kalamata ?

Stăpîna din Akova se fîstîci ; dînd să zîmbească, s-a înroșit, a transpirat, a pălit și, în cele din urmă, a izbucnit într-un rîs forțat și sincopat, ca o tuse seacă.

— Frumoasă primire-mi mai faci, n-am ce zice ! se tîngui dînsa.

— Venirea ta atît de neașteptată m-a tulburat, dar știi bine că mă bucur ori de cîte ori te văd...

Nu i-a spus decît atît, și stăpîna Akovei a trebuit să se mulțumească doar cu căldura acestui compliment convențional. Cunoscînd-o foarte bine pe Isabeau, n-a mai insistat ; strădania sa, însă, se ducea pe apa sîmbetei și, odată ajunsă la punctul acesta, vizita sa se angaja pe-un drum diferit de acela pe care-l urmase la sosire.

— Bine, fie și-așa cum spui tu, suspină ea înduioșător, cu o mină fățarnic întristată. Mie, ca soră mai mică, nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-ți urmez povețele...

Și au tăcut amîndouă. De jos, din curte, răzbea larma animalelor și a soților de călătorie ai baronesei. Un hulub iscat din albastrul cerului a poposit o clipă pe pervazul ferestrei, după care și-a reluat zborul.

— N-am să rămîn prea multă vreme aici, spuse sfioasă Margarita.

— De ce nu ? M-aș bucura sincer oricît ai întîrzia în cetate. Casa mea e și casa ta. Amîndouă ne-am născut aici, Margarita.

— Ce-i drept, aici ne-am născut ! suspină nostalgic baroneasa, pe care, între noi fie zis, nostalgiile n-o încercau niciodată și pentru nimic.

— Și-acum, mă voi îngriji să te instalez cît mai bine, spuse Isabeau ridicîndu-se sprintenă.

— Chiar tu ? ! Cum se poate una ca asta ? Asta-i treaba șambelanului tău.

— Da, dar prefer să te îngrijesc singură, zîmbi Isabeau pentru prima oară și cu oarecare duioșie.

Deschise ușa, o chemă pe Yolanda și o instrui pe șoptite. Femeile sale adăstau, împreună cu acelea ale baronesei, în anticameră și, cum ședeau mute în fața ei, Isabeau le-a cercetat pe fiecare în parte. Ochii ei albaștri și indiferenți au poposit luminoși și cu netulburată atenție pe fiecare chip în parte. După aceea s-a înapoiat în iatac, lăsînd ușa deschisă în urma sa. Deși se plînsese că se simte extenuată, Margarita ședea în picioare în fața ferestrei și privea afară. Isabeau, care-o cunoștea ca pe-un cal breaz, se străduia să nu-și dea pe față senzația de stînjeneală, nedumerirea vagă și furia pe care i-o provoca flecăreala ei.

— Vrei să te odihnești și să te schimbi în încăperile tale ?

— Desigur, scumpa mea, spuse baroneasa, prinzînd ocazia din zbor. Îți mulțumesc

Pe buzele prințesei Isabeau mijea un zîmbet invizibil.

— Haidem, sînt alături de iatacele mele, îi spuse ea, și deschizînd ea însăși ușa, le-a făcut semn femeilor de încredere ale baronesei să-și urmeze stăpîna.

Înclinîndu-se în fața ei, acestea au plecat una cîte una. După ce ușa s-a închis, Isabeau a ghicit că în clipa aceea Margarita răsufla adînc, bucurîndu-se de vremelnica ei eliberare.

Cînd a reapărut din încăperile sale, stăpîna Akovei era schimbată cu totul ; schimbase și rochia, și coafura, și o undă de voioșie și lipsa de griji strălucea pe chipul ei. Și-a îmbrățișat sora și a sărutat-o pe amîndoi obrajii. Era foarte expansivă întotdeauna. Braț la braț, au coborît împreună în sala cea mare de jos, făcîndu-și apariția în fața curtenilor adunați acolo. Doica le urma, plină de admirație. O dată cu scurgerea timpului, persoana ei dobîndise ceva din prestigiul unei regine-mame ; de la petrecerea din viață a Annei Anghelina Comnena, convingerea că pășește pe urmele acesteia se înrădăcinase în conștiința ei și era vai și-amar de acela care-ar fi cutezat să-i conteste acest titlu. Toți cavalerii, împrăștiați în sala cea mare, au părăsit tablele de șah și zarurile, grăbindu-se care mai de care să se ridice și să se încline adînc în fața celor două Villehardouine. Treptat, înserarea cobora, și slujitorii sîrguiau să aprindă focul în căminul cel mare. La izbucnirea celor dintîi flăcări ale focului, Margarita a tresărit și ea, amintindu-și, parcă, de ceva nespus de îndepărtat.

— Am impresia, spuse dînsa aplecîndu-se către Isabeau, care şedea în jilţul alăturat, că-l revăd pe părintele nostru plimbîndu-se de colo-colo pe pardoseala de piatră şi pe mama torcînd lîngă cămin...

Isabeau nu-i răspunse. Şedea cu bărbia sprijinită în pumni şi privea flăcările care se învîlvorau trosnind.

— Ia priveşte, spuse Margarita cu glas înviorat, superintendentul vine să-şi prezinte omagiile sale.

— Superintendentul ? spuse prinţesa, privindu-şi mirată sora. Chiar aşa-i, surioară, iată-l pe Saint-Omer !

Şi, spunîndu-i acestea, îi arătă un tînăr care-şi deschidea drumul către cele două doamne, dîndu-i în lături pe cavaleri. Privirilor Margaritei nu i-au scăpat uşoara tresărire a prinţesei Isabeau.

— Cum se face, apucă să spună cu glas şoptit prinţesa, că Saint-Omer se află la Kalamata ?

— Nu ţi-am spus ? Ia te uită cum îmi zboară gîndurile ! Pun rămăşag că am uitat, dar stai să-ţi spun... desigur... superintendentul a sosit împreună cu mine.

Isabeau n-a mai apucat să spună nimic. Nicolas de Saint-Omer îşi descheiase mantia şi se înclina dinaintea sa. Nu avea mai mult de douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani ; statura sa înaltă era dezavantajată de capul enorm şi alungit şi de trăsăturile nefiresc de simetrice ale chipului său. Fizionomia aceasta glacială, cu privirile fixe şi gura marmoreană şi crispată, avea ceva statuar. Amintea de arhanghelii pictaţi pe iconostasele tuturor bisericilor greceşti.

Îngenunchind pe-un singur picior, a cuprins mîna prinţesei şi a atins-o cu buzele sale reci. Apoi s-a ridicat imediat şi a privit-o ţintă în ochi.

— Închin doamnei mele atît salutul stăpînului meu, cît şi pe acela al vasalului său. Prinţul regretă că n-a putut-o vedea pe înălţimea-voastră înaintea plecării sale către Neapole, rosti el grav.

— Prinţul a plecat ?

— Desigur ! Nici despre asta nu ţi-am spus nimic ! exclamă Margarita, înecîndu-se într-un rîs fals. Închipuie-ţi ! S-a dus şi pace !... Unde naiba-mi zboară minţile !

Privirile prinţesei Isabeau s-au adumbrit.

— Bine, rosti rece şi întorcîndu-şi capul. Fiţi bine venit la Kalamata, monseniore de Saint-Omer...

Şi seara aceasta neobişnuită, care le reunea după atîţia ani în căminul părintesc pe cele două fiice ale lui Guillaume de Villehardouin, s-a irosit, neînsufleţită, în sala de recepţii a castelului. Părea că firul vieţii s-a curmat ireparabil şi că în încăperea aceasta, luminată acum de hîrjoana roşietică şi neastîmpărată a flăcărilor şi de candelabrele suspendate, pribegeau nişte umbre care se petreceau deodată cu fantomele, fără a reuşi să se întruchipeze.

La ora cinei rîsul cristalin al Margaritei răsuna discordant şi toţi cei de faţă resimţeau prezenţa severă şi rezervată a prinţesei.

Recepţia care a urmat a fost de scurtă durată.

Maestrul de ceremonii s-a apropiat de prinţesă, care poruncise să i se aşeze jilţul lîngă cămin, şi a întrebat-o şovăitor dacă nu i-ar plăcea cumva să-l asculte pe-un anume menestrel. Era unul dintre cei mai iscusiţi în arta sa şi adăsta de mult timp favoarea aceasta.

— Ah ! Da ! Să-l ascultăm ! se rugă jinduitoare Margarita.

Atît cavalerii cît şi doamnele o priveau îngrijoraţi pe prinţesă. Viaţa lor era atît de cenuşie şi atît de plictisitoare ! Privirile vigilente ale lui Saint-Omer stăruiau asupra sa. L-a văzut şi, îndreptîndu-şi mîndră bustul, a spus tăios :

— Nu, seara aceasta nu e potrivită pentru asemenea petreceri ; sora noastră e obosită de drum şi trebuie să se odihnească.

Şi, spunînd acestea, a silit-o pe Margarita să tacă, cu o privire imperativă, s-a ridicat brusc şi, luînd-o blînd dar hotărît de braţ, a tras-o afară, după dînsa, pe scara întunecată.

Doica le-a urmat, mîndră şi cu capul drept.

Cele două surori n-au mai scos un cuvînt pînă au ajuns în încăperile lor. Pajii săriră înaintea lor, ridicînd cît mai sus făcliile aprinse. Scara scîrţîia sub paşii uşori ai prinţesei şi ai baronesei. Isabeau slobozi mîna surorii sale şi, ridicînd cu două degete rochia largă şi foşnitoare, începu să urce cea dintîi scara. Păşind cu paşi mici şi săltăreţi, de vrăbiuţă, şi gîfîind, Margarita privea zidurile roşii din laturile scării, galeriile deşarte şi odăile pustii prin care treceau.

Cei doi făclieri s-au oprit la uşa prinţesei şi, cum doica dispăruse mai dinainte în camera ei, Isabeau a deschis singură uşa şi, poftind-o înăuntru pe sora ei, a închis-o din nou. Un sfeşnic cu două braţe ardea lîngă pat, răspîndind o lumină

uleioasă în încăpere. Fermecată de duhul florilor, răsuflarea nopții de primăvară răzbea răcoroasă prin fereastra deschisă.

— Hristoase ! Ce frig mi-e ! se înfioră Margarita, strîngîndu-și mantila pe trup.

Fără a rosti vreun cuvînt, Isabeau a închis fereastra, a aruncat mantia pe pat și, făcîndu-i semn surorii sale s-o imite, s-a așezat pe-un cufăr. Baroneasa s-a supus.

— Și-acum, spune ce ai de spus ! îi porunci prințesa sec și fără nici o altă introducere.

— Ce să spun ?

— În ce scop te-a trimis aici ?

— Cine ? se miră, chipurile, stăpîna Akovei, holbînd ochii.

Isabeau a zîmbit glacial.

— Prințul Floran.

Simulînd o uluitoare surpriză, Margarita și-a deschis larg brațele, dar privirile prințesei Isabeau au silit-o să le coboare pe-ale ei, cuminţită și neliniștită.

— Ce ciudată ești tu, Isabeau ! Mi-am dat seama că vizita mea nu-ți face plăcere chiar de azi-dimineață...

— Pentru ce te-a trimis la Kalamata ? întrebă încă o dată, insistent și energic, prințesa.

Margarita a priceput îndată că orice prefăcătorie e sortită eșecului, dar cum viclenia ei nu depunea armele decît atunci cînd era silită s-o facă, nu părăsea cîmpul de luptă și nici nu capitula, ci făcea loc unei indignări violente. Încăpățînarea sălbatică a lui Guillaume de Villehardouin se metamorfozase diferit în fiicele sale.

— Ei bine, spuse Margarita, înălțîndu-și trupul, cu pieptul fraged de porumbiță, dacă ții cu tot dinadinsul să afli, n-ai decît. Află că stăpînul tău te-așteaptă de-atîta amar de vreme la Andravida, iar ție nici prin gînd nu-și trece că e de datoria ta să te duci lîngă dînsul.

— Eu ? Eu să mă duc ? Nu cumva am plecat singură și din proprie inițiativă la Kalamata ? S-a oprit cîteva clipe, pentru a-și stăpînii nervii, de care nu se lăsa niciodată dominată, a respirat adînc și a adăugat liniștită : Știi prea bine cum stau lucrurile, scumpa mea soră. Prințul însuși m-a trimis aici înainte de-a pleca la război. Eu n-am făcut altceva decît să-l ascult. Asta e tot.

— Știu foarte bine ! Și dacă te interesează cumva, află că sînt mai bine informată chiar decît tine. Nu-i adevărat, oare,

că după ce s-a înapoiat din război a venit să te vadă ? După aceea s-a reîntors la Andravida, iar tu ai rămas pe loc. Ce motive aveai să rămîi aici ?

— Ce motive l-au determinat pe el să mă trimită aici ?

— Asta n-o mai știu, se prefăcu Margarita, coborînd privirile, dar am o încredere nezdruncinată în prințul Floran.

Isabeau și-a îndreptat bustul și, timp de cîteva clipe, n-a mai rostit nici un cuvînt, dar ochii ei glaciali o țintuiau pe soră-sa, care-i evita privirea. O cută de dispreț îi stăruia în colțul buzelor.

— Și ce-mi poruncește acum, prin gura ta, prințul ? o întrebă ea cu amară și imperceptibilă ironie.

— Prințul nu-ți poruncește, Isabeau, prințul te respectă sincer, și eu, care l-am văzut, îți pot spune că a plecat foarte amărît către Neapole.

— Sînt dezolată, scumpa mea soră, și de aceea îți voi cere sfatul, ca una care l-ai văzut la plecare, asupra conduitei pe care trebuie s-o adopt în asemenea împrejurare.

Nedumerirea a chinuit-o pentru cîteva clipe pe Margarita, dar înlocuind-o cu indignarea de care se folosise mai adineauri pentru a-i reuși viclenia, și-a înălțat brusc privirile și, țintuind-o pe Isabeau drept în ochi, îi spuse cu curaj :

— Predă-i superintendentului de Saint-Omer mesajul lui Sguromallis, guvernatorul militar al Mitzithrei.

Isabeau a rămas imobilă ; deprinsese de multă vreme marea virtute de-a nu trăda uimirile sufletului în momentele critice ale vieții sale. O paloare cadaverică îi invadase obrazul.

— A... spuse ea, despre mesajul acela era vorba...

Margarita a privit-o în tăcere. Acum, cînd orgoliul său era satisfăcut, o umbră de compătimire i-a îmblînzit privirile. Baroneasa o iubea din toată inima pe sora ei. A întins molatec mîna și, cuprinzînd-o pe-a ei, i-a spus încet și neliniștită :

— Ce înseamnă povestea asta cu mesajul, Isabeau ?

Prințesa nu i-a răspuns. Privirile ei liniștite căutau în altă parte.

— Isabeau, scumpa mea surioară... de ce nu vrei să-mi spui?

Sora cea mare și-a întors privirea către Margarita.

— Nu știu, spuse ea pierdută în gînduri, nici eu nu știu prea bine...

— Și... ce-o să se-ntîmple acum ?

Isabeau a înălțat din umeri. Margarita i-a strîns mîinile nervoasă.

— Saint-Omer așteaptă. Pentru asta a venit aici și nu va pleca pînă cînd nu-i vei preda mesajul. Și dacă ai să i-l dai...

A încheiat șiragul vorbelor suspinînd din greu.

— Ce se va întîmpla dacă i-l voi preda ? a întrebat-o Isabeau cu sclipire neașteptată în priviri.

— Dacă i-l vei preda, spuse Margarita cuprinsă de panică, ei bine, atunci bănuiala e întemeiată. Mărturisind că l-ai ținut aici, cînd încă ar mai fi putut să fie de folos în luptă, confirmi pîra îndreptată împotriva ta în fața lui messer Floran.

— Ce pîră ?

— Dumnezeule, se cutremură Margarita, pîra că ești în cîrdășie cu grecii din Mitzithras !... Îl cunoști prea bine pe stăpînul tău ; e bănuitor și nu uită nici o clipă că, deși sîntem fiicele tatălui nostru, purtăm totuși sîngele Annei Anghelina în vinele noastre !

Au tăcut. Ședeau strînse una într-alta, pe sipetul acela vechi, din timpul tatălui lor, respirînd la unison — Isabeau dreaptă, Margarita chircită.

— Dar de ce, de ce nu i-ai trimis mesajul acela superintendentului ?

— Nu știu, adăugă după un scurt răgaz. Bîjbîind parcă în propria sa conștiință, adăugă dusă pe gînduri : Cred că de milă...

— Milă ? Ce fel de milă și de cine ?

Prințesa s-a întors către soră-sa, a privit-o cu ochii omului care se trezește după un vis îndepărtat și a început să-i povestească, cu glas sec și incolor, episodul petrecut la vînătoarea aceea, în timpul căreia se întîlnise atît de ciudat cu grecul necunoscut.

Margarita asculta moțăind, cu umerii împovărați de grijă : uimirea pe care-o încerca față de asemenea întîmplare îi sfîșia inima.

Singurul lucru pe care nu-l înțelegea și nu-l admitea în toată povestea asta era atitudinea surorii sale.

— Și omul acesta se află aici ? Se mai află și acum aici ? întrebă ea vioi, îndată ce Isabeau a terminat de vorbit.

— Da... trebuie să fie pe undeva prin cetate ; nu l-am mai văzut de-atunci... spuse dînsa, ca și cînd ultimele cuvinte

i s-ar fi părut ei însăşi ciudate. Am dat poruncă să fie reţinut aici pînă cînd lucrurile se vor lămuri, adăugă ea drept justificare şi, neputînd rezista privirilor mirate ale Margaritei, lăsă ochii în jos pentru prima oară.

Ce-i drept, faptul că-l reţinuse pe curier în cetatea ei putea fi tălmăcit ca un act de cumineţenie. Dar, între timp, întreprinsese ceva pentru a lămuri problema mesajului ? Îl înştiinţase pe superintendent, destinatarul firesc ? Purtase grija dezlegării motivelor tainice datorită cărora a întîrziat atîta ?...

— Ah ! De ce, de ce-ai făcut asta, Isabeau ? se tînguia baroneasa, frîngîndu-şi mîinile şi privind-o drept în ochi. Cine-l va putea convinge acum pe messer Floran că te-a nedreptăţit ? N-ai priceput, surioară dragă, că, la sorocul plecării sale la război, te-a trimis la Kalamata pentru a te încerca ? Iată că fapta ta îi justifică atitudinea.

— Numai pentru a mă încerca m-a trimis aici ? strigă Isabeau, sărind ca friptă.

Ochii ei, larg deschişi, pipăiau aerul, căutîndu-şi parcă amintirile risipite. Prin urmare, numai pentru asta o rugase prinţul atît de stăruitor să vină la Kalamata ! Asta era pricina zîmbetului acela atît de ciudat care-i cresta buza. De bună seamă că o împresurase cu iscoade. Dovada cea mai grăitoare era faptul că nici nu trecuseră zece zile de cînd grecul îi predase mesajul, că Saint-Omer fusese înştiinţat şi se şi prezentase la Kalamata pentru a-l lua !

— Da... acum văd şi eu... spuse ea încetişor şi îngîndurată.

Oricît de impetuoasă ar fi fost furtuna care-l stîrnea, nu exterioriza niciodată zbuciumul care-i sfîşia inima.

— Şi acum ? Ce se va întîmpla acum ? întrebă Margarita oftînd.

Isabeau nu ştia, nu mai ştia nimic. Justificările şi regretele erau străine firii sale. Avea senzaţia că valul acela moale, al inerţiei şi al fatalismului, o cuprinde încetişor şi o poartă cu sine.

— Îi voi preda mesajul, spuse ea simplu. De altminteri, nici n-ar mai trebui... Grecii din Mitzithras nu l-au primit.

— Grecii din Mitzithras nu l-au primit ? !

— Desigur. Sguromallis îi trimitea lui Saint-Omer chiar mesajul prin care Paleologul poruncea Mitzithrei să atace Principatul prin vicleşug. Se vede treaba că Sguromallis, care este omul de încredere al prinţului, l-a interceptat înainte ca el să

fi ajuns la destinație. În partea cea mai de sus a mesajului se află două picături de sînge. Sguromallis îl trimitea superintendentului, scriind cu mîna sa recomandarea de a-l ucide pe emisar.

— Ah !

Margarita și-a plecat capul și a căzut pe gînduri. Tenebroasă poveste ! Se străduia să-i deșire urzelile, rînd pe rînd, dar firele ei se încîlceau din ce în ce mai rău, și ea stăruia, luînd-o din nou de la început.

— Și de ce nu l-ai omorît pe emisarul acela, scumpa mea soră ?

— Să-l omor ? ! exclamă Isabeau trăgîndu-se înapoi.

— Desigur.

— Margarita ! Nu-ți dai seama ce spui ?

— De ce nu ?

Prințesa căta pierdută la sora ei, la chipul ei bucălat și trandafiriu, ca de copil, la pieptul delicat și îmbietor, la mînuțele cu unghii lucioase, ca de păpușă.

Oh, da, desigur că unghișoarelor ăstora nu le lipseau curajul de-a sfîșia lucid și fără a altera cîtuși de puțin surîsul acela scandalos de viclean al acestei doamne. Da, da, asta era Margarita !...

— Desigur, îngînă Isabeau învinsă, poate că ar fi trebuit s-o fac... de bună seamă că așa ai fi procedat și tu, nu-i așa ?...

— Mai întrebi ? Nu încape nici o îndoială că așa aș fi procedat !

Prințesa a plecat capul, cu privirile stinse.

— E-atît de tînăr !

Deodată, baroneasa a tresărit.

— Tînăr ? făcu ea. Cam cîți ani să aibă ?

— Nici nu știu ce să-ți spun... e-un copilandru atît de crud!

— Ah !... Atunci... atunci se schimbă lucrurile. Spune-mi, scumpă surioară, se rugă Margarita, plecîndu-se la urechea prințesei, foarte tulburată și cu ochii scînteietori, spune-mi, e bine făcut ? Are un trup frumos ?...

— Nu știu, îi răspunse Isabeau mîhnită și ferindu-se de dînsa.

— Stai un pic, stai că nu merge-așa, mie trebuie să-mi spui totul și, las-pe mine, că le aranjez eu pe toate. Acest Saint-Omer e destul de nătîng ; mă pricep eu să-l abat în apele

noastre. Nu te teme ! Aşadar, mi-l vei arăta şi mie pe întemniţatul tău, nu-i aşa ?

— Dar nu-i întemniţat de fel, spuse Isabeau ridicîndu-se.

— Cum ? Nu-i întemniţat ? L-ai lăsat în libertate ? Aa... păi atunci... Ah, ah, Isabeau, Isabeau ! strigă Margarita, izbucnind în hohote de rîs. Asta-i nemaipomenit, un tînăr care a fost trimis la tine pentru a fi executat se plimbă slobod şi nestingherit prin cetate. Ah, nu, asemenea lucruri nu mi-s pe plac, nu-mi plac de fel ! Ascultă nu cumva mi te-ai schimbat de cînd nu te-am văzut ?

Doamna Akovei rîdea dezlănţuită, tăvălindu-şi trupul mic şi durduliu pe pernele şi pe cearşafurile patului părăsit de prinţesă. Paradoxala răsturnare a situaţiei, care părea atît de dramatică la început, precum şi eliberarea sa din rolul de mediator, atît de nepotrivit firii sale, o entuziasma pe baroneasă, nespus de încîntată acum de neaşteptatul noroc care-o determinase să vină la Kalamata.

— E tîrziu, spuse sec prinţesa.

Se opri în faţa ferestrei şi respiră precipitat şi cu nerăbdare aerul nopţii de primăvară. Şi fără a se întoarce, îi ură scurt noapte bună.

Rîsul baronesei se curmă brusc ; se ridică, supusă, deschise uşa iatacului său şi, oprindu-se în prag, o privi pe Isabeau, care continua să stea cu spatele la dînsa. Uimirea s-a ivit din nou pe chipul ei, dar rîsul a fost mai puternic şi, reizbucnind în hohote, şi-a acoperit gura cu palmele, ca un copil obraznic, iar pentru a nu mai fi dojenită o dată, închise uşurel uşa.

Capitolul XI

ENIGME

După două zile, superintendentul Saint-Omer părăsea triumfător Kalamata, ducînd o dată cu dînsul mesajul lui Sguromallis, nefolositor la vremea aceea. Baroneasa îşi respectase cuvîntul : dăduse superintendentului toate explicaţiile necesare din proprie iniţiativă. Îi spusese că mesajul ajunsese în mîinile surorii sale cînd era deja prea tîrziu şi că, orice s-ar fi întîm-

plat, acesta nu-şi îndeplinise scopul nefast, de îndată ce nu ajunsese în mîinile mai-marelui cetăţii, ci într-acelea ale lui Sguromallis. Apreciind că e lipsit de orice valoare practică, prinţesa l-a păstrat, aşteptînd cel dintîi prilej pentru a i-l preda superintendentului Principatului.

O nedumerire stăruia, totuşi, în mintea lui Saint-Omer : de ce-a ajuns mesajul atît de tîrziu în mîinile francilor ? Astfel stînd lucrurile, a cerut să-l vadă personal pe emisar. I l-au adus. Interogatoriul a fost de scurtă durată, iar explicaţiile furnizate de Sgurós socotite ca satisfăcătoare : luat drept un şarlatan, a fost izgonit de la poarta cetăţii şi, prin urmare, împiedicat să se prezinte prinţesei. Cei doi străjeri de gardă în ziua prezentării sale şi-au reamintit amănunţit incidentul şi l-au confirmat.

— Dar pentru ce i-ai predat mesajul prinţesei, şi nu mie ? l-a întrebat superintendentul, privindu-l ameninţător.

— Călătoresc pentru prima oară prin ţinuturile domniilor-voastre, răspunse tînărul, şi nu ştiam dacă înălţimea-voastră se află la Andravida sau la Kalamata. Pe drum am aflat că prinţesa se află la Kalamata şi m-am gîndit că şi înălţimea-voastră trebuie să vă aflaţi tot aici, împreună cu Curtea.

Saint-Omer a schiţat o uşoară grimasă de supărare : nu-i convenea ca un biet sărăntoc din popor să capete cîştig de cauză în dauna sa. Egoismului său nu-i mai şedea la îndemînă decît un singur refugiu : îndeplinirea sfatului lui Sguromallis !

— Omul acesta trebuie executat fără întîrziere, rosti el plecîndu-se la urechea baronesei, prezentă la scena aceasta.

— Nici o grijă, nobile superintendent, îi răspunse ea, fără a-şi dezlipi privirile de pe faţa lui Sgurós, omul va fi executat.

După săvîrşirea tuturor acestor formalităţi, Saint-Omer a plecat liniştit la Andravida.

În cursul aceleiaşi seri, Sgurós îl căuta stăruitor pe Kokinotrihis. În urma neprietenoasei lor convorbiri, petrecută la sorocul sosirii dintîi a tînărului în cetate, menestrelul reuşise să-i cîştige treptat simpatia. Se întîlneau seara de obicei, cînd totul se molcomea în jurul lor, în vreun colţişor tihnit al curţii sau pe drumul de centură din jurul zidurilor cetăţii. Aşezaţi pe treptele scării bisericii sau la colţul vreunui foişor, tăinuiau îndelung şi pe îndelete despre cele trecute şi viitoare, despre olaturile îndepărtate, despre stăpînitoarea cetăţii şi despre ursita oamenilor, sau despre viaţă şi moarte. În seara aceea

Sgurós îl căuta anume pentru a vorbi cu dînsul despre moarte. Că lucrul acesta se va săvîrşi, nu mai încăpea nici o îndoială acum. Cu toate că nu auzise ultimele cuvinte spuse de către superintendent baronesei, lucrul acesta era limpede în mintea lui, pentru simplul fapt că Saint-Omer îl chemase la dînsul. Întîrzierea care dăinuise pînă în ziua aceea se datora prinţesei. Acum, cînd Saint-Omer cunoştea ticăloasa dispoziţie a lui Sguromallis, tot ceea ce scrisese el acolo trebuia plătit...

Sîngele îi clocotea ca o sfîrlează în vine, şi năvala lui contenea la fel de subit. Prin urmare, ruda sa îl vindea francilor pentru te miri ce răsplată ticăloasă !...

Şi cînd te gîndeşti că acum cîteva luni numai l-a avut pe Sguromallis la cheremul său, a stat închis cîteva ceasuri în aceeaşi cameră cu el, la Mitzithras ! Cu cîtă mulţumire i-ar fi repezit junghierul între coaste, dacă ar fi ştiut atunci tot ceea ce ştia acum ! Atunci, însă, nu ştia nimic, era încă naiv şi neştiutor, îl privea pe trădător cu gura căscată de admiraţie, jinduindu-i şi ocrotirea, şi dragostea, deopotrivă. Pe unde naiba o hoinări Kokinotrihis astă-seară ? De bună seamă că l-o fi înghiţit hulpavul clonţ al nopţii întunecate ! Sgurós se plimba îndîrjit de colo pînă colo, urca treptele pridvoarelor, cobora în beciuri, bîjbîia în beznele curţii şi pe sub streşinile zidurilor, dar nu-l afla nicăieri. Îl căuta împătimit, nesocotind pînă şi riscul de-a fi observat şi vîrît în lanţuri. Gînduri pline de răzvrătire îi clocoteau în minte. N-ar fi oare mai bine să se strecoare furişat în grajduri, să-l fure pe Astritis şi să se dea dus cît mai degrabă ? Nu. Aşa ceva nu era cu putinţă, poarta de fier era zăvorîtă cu străşnicie. Dacă şi-ar da drumul în jos, pe-o frînghie legată de zid, şi-ar fugi, ocrotit de întunericul nopţii ? Străjile l-ar observa, de bună seamă. Să aştepte zorile şi să plece atunci, amestecîndu-se cu ţăranii,care se perindau pe-acolo cărînd recolta încărcată pe animale.

Nu. Toate planurile acestea sînt şi cutezătoare, şi nătînge, şi, mai presus de orice, l-ar îndepărta de dînsa, de singura femeie pe care a visat-o în viaţa lui. Dar dacă... dacă ar alerga la dînsa şi i-ar vorbi, dacă i-ar mărturisi întreagă deznădejdea şi zbuciumul său ? Nici gîndul acesta nu era mai cuminte decît cele de mai înainte, dar avea farmecul precumpănitor de a-l readuce lîngă dînsa, mai aproape ca oricînd, şi născocea o sumedenie de argumente pentru a-şi găsi curajul. La urma urmelor, e o prinţesă, şi are mai multă putere decît zece

superintendenți vîrîți într-o desagă. Iar pînă la urmă ar fi aflat prilejul de a-i explica limpede și pe de-a-ntregul greșita tălmăcire a situației sale, care-i face viața de nesuferit și îl izgonește de pretutindeni, ca pe-o făptură a iadului.

Da, da, de bună seamă că așa trebuie să facă ! Va alerga la prințesă, va îngenunchea la picioarele ei și îi va spune răspicat : „Nu ! Nu vin să cerșesc îndurarea și nici compătimirea ta. Bărbații nu caută niciodată ocrotirea femeilor ; nu-ți cer decît să mă asculți, să mă judeci singură, și dacă vei chibzui că trebuie să mor, ucide-mă !"

— Ehei, după cîte mi se pare mie, zbilțul spînzurătorii nu prea pare a fi îmbrățișarea de dragul căreia tînjește grumazul tău, flăcăule !... hîrîi batjocoritor un glas răgușit la picioarele sale.

Furat de gînduri, uitase de sine și monologase cu glas tare. A rămas țintuit locului, înmărmurit. Făptura care se cuibărise pe treptele bisericii îi era cunoscută, totuși. Slavă bunului Dumnezeu ! Era Kokinotrihis !

— Unde mi-ai fost pînă acum ? Te-am căutat peste tot ! spuse el ușurat și așezîndu-se alături de dînsul.

— Am avut niscai treburi... răspunse vag menestrelul, neterminîndu-și explicațiile, așa cum îi era obiceiul.

Ședeau alături, lipiți unul de altul și îmbrățișîndu-și fluierele picioarelor. Luna urcase jumătatea treptelor văzduhului, dar colțul lor rămînea înmormîntat în desimile umbrei. De alături, dinspre grajduri, răzbea arar nechezatul vreunui cal, care tresărea în somn și izbea înfundat așternutul de fîn, de pe podină, cu copita.

Nerăbdător și cu glasul întretăiat, Sgurós i-a povestit menestrelului toate întîmplările petrecute în decursul zilei aceleia. Glasul i se poticnea din pricina bătăilor pripite ale inimii care îi înăbușeau gîtlejul. Netulburat și tolănit pe placul inimii sale, Kokinotrihis îl asculta răbdător.

— Apăi, toate istorioarele astea, pe care mi le-ai dumicat tu pîn-acum, mi-s la îndemînă, spuse dînsul la capătul povestirii.

— Le știai ? De unde le-ai aflat ?

— Vezi bine că le știu, iar cît privește norocul tău, află că acesta nu-i chiar atît de hain cum îți închipui mătăluță, flăcăule.

În decursul convorbirilor purtate împreună, Sgurós își dăduse seama că Kokinotrihis cunoștea o seamă de lucruri care nu ședeau la îndemîna celorlalți. Deși petrecuse atîtea zile acolo, tînărul nu reușise să afle cum și de unde își culegea menestrelul informațiile. Singurul lucru pe care-l băgase de seamă era faptul că nu izbutea să-l întîlnească decît foarte arareori în cursul zilei.

— Nu pricep ce vrei să spui, îi răspunse el, înciudat de șiretenia și nepăsarea stăinului, dar presimt că încurcătura asta se va termina cît de curînd.

— Fii cu ochii-n patru și nu te pripi, spuse menestrelul și, prinzînd mîna lui Sgurós, adăugă rîzînd: Soarta e mai înțeleaptă decît tine, și decît mine.

Urmărind urcușul lunii neîmplinite pe cer, au mai întîrziat unul lîngă altul și fără a vorbi încă un scurt răgaz de timp. Cerul acelei nopți de început de primăvară era cristalin și rece, iar aerul îți gîdila nările cu miros de fîn umed.

Sgurós se ridică pripit.

— Noapte bună.

Neprimind nici un răspuns, se îndreptă posomorît spre odăița lui și, în timp ce urca scara, se gîndea cu amărăciune că nici omul acesta, despre care credea că va fi singurul ce-i va împărtăși durerea, nu se arătase a fi înduioșat cîtuși de puțin. După cum se vede treaba, îi era scris să se petreacă nejelit de nimeni. Și, pentru prima oară de-atîta potop de zile, își aminti de sărmanul Zervoheris.

„Ah ! Ăsta știu și eu că-i un om !" Și inima i se încălzi, cuprinsă de-un dor ascuns. Ziua următoare nu i se întîmplă, totuși, nimic neobișnuit. Adăsta împlinirea fatalității, mirat și dezorientat de întîrzierea ei. Neștiind nici el de ce, înmormîntă hotărîrea de-a se înfățișa prințesei — poate că la aceasta contribuise și convorbirea sa cu Kokinotrihis — iar gîndurile care se legau de eventualitatea fugii sale se răceau din ce în ce mai mult. La sorocul celei de-a treia nopți de la plecarea lui Saint-Omer l-a regăsit pe menestrel stînd pe treptele bisericii, dar n-a mai pomenit nimic de lucrurile acelea. Sgurós le ocolea din mîndrie, celălalt părea că a uitat cu desăvîrșire incidentul acela. În cea de-a patra noapte, însă, i s-a întîmplat ceva ciudat: abia scăpase din bezna scării și pășise în pridvor, cînd un zgomot de pași, venind de jos, din curtea pustie, i-a răsunat în

urechi. Era un mers vioi, bărbătesc. S-a aplecat să vadă. Dintr-un început n-a deslușit nimic. Se vede treaba că omul înainta pe sub arcadele vreunui pridvor sau la picioarele zidurilor care-i înghițeau umbra. S-a ivit brusc în lumina lunii chiar lîngă parmalîcul lîngă care se afla Sgurós. Nu era singur. Același paj, care-l însoțise și pe Sgurós în odaia lui, cînd venise pentru întîia oară în cetate, îl conducea și pe acesta, pășind ușurel. S-au oprit o clipă și au șopocăit cîteva cuvinte. După aceea, pajul a vîrît ceva în cingătoare și i-a mulțumit pentru moneda primită, desigur, iar bărbatul s-a înfășurat în mantia sa și, întinzînd pasul, a pășit în curte. Văzînd mantia aceea fîlfîind moale și vălurit în aerul nopții, Sgurós, s-a cutremurat și s-a agățat de bară, să nu cadă : bărbatul care se îndepărta cu pași neauziți și mărunți, de pasăre de pradă, în curtea scăldată în razele lunii, nu era altcineva decît călugărul mincinos de la Mitzithras. Iscoada lui Sguromallis ! Tînărul a rămas buimăcit. Nereușind să scape din mrejele buimăcelii, care-l țintuise locului, decît după ce necunoscutul se mistuise în cotlonul scării săpate în zid, tînărul rămase neclintit. Părăsea cetatea, așadar ! Dar sosise !... Sosise, totuși... Și să-i fi descoperit refugiul, oare ?...

O nouă cută, necunoscută și întunecată, a istoriei mesajului, ale cărui urzeli se înmădulau automat într-o singură mînă invizibilă, se înscria cu litere limpezi, pe fila mare și albicioasă a Curții : omul acesta îl înjunghiase pe curier și furase mesajul, împotriva voinței lui Sguromallis. Urmărindu-l pe nepotul guvernatorului militar al Mitzithrei, i-a pierdut urmele pe neașteptate și, regăsindu-i-le la Kalamata, l-a înștiințat fără întîrziere pe Saint-Omer ; după cum se vede limpede, se afla într-o statornică legătură și înțelegere cu francii de-aci.

Închis în odaia sa, Sgurós a prefirat o bună parte din noapte toate întîmplările acestea. Saint-Omer plecase, dar ucigașul venise, totuși, în cetate și se întîlnise cu cineva în ziua aceea. Acel cineva nu putea fi decît vrăjmașul lui Sgurós. Dar cine, cine-ar putea fi ? Să fie însăși prințesa ? Cît de amarnic ar fi ! Sau, mai știi, s-ar putea să fie și sora ei, baroneasa, care îl privise atît de stăruitor în timpul cercetării sale de către superintendent !...

Somnul l-a ajuns aproape de ivirea zorilor ; în dimineața următoare s-a trezit tîrziu. După atîta zbucium, se obișnuise, parcă, cu această stare de lucruri și inima sa nu se mai tulbura

atît de mult. Tinereţea lui izbucnea dintr-afunduri, din ce în ce mai puternică. S-a trezit odihnit şi proaspăt şi, cum i se întîmpla de obicei, în cursul dimineţii a întîmpinat neliniştile nopţii trecute cu un sentiment de dispreţ.

„La naiba, n-am să mă las răpus de-o femeiuşcă şi nici de scăfîrlia seacă a superintendentului ! Zece frînci într-o covată n-au preţul minţii unui singur grec !" S-a întins ca un prepelicar tînăr, şi-a dezmorţit picioarele şi a rîs de unul singur. Îşi simţea trupul puternic, dar mlădios, totuşi, ca oţelul bine călit. S-a apropiat de fereastră şi a sorbit aerul tare, de primăvară, adînc, pînă în fundul pieptului. Lîncezeala asta silită îl apăsa ca o boală a sufletului. Ar fi vrut să alerge, să-şi dezmorţească încheieturile, să se joace cu săgeţile şi să se avînte pe marginea prăpăstiei primejdiei. Uneori, cînd îl împresurau nostalgiile, îşi amintea de clipele cînd fusese fugărit, la Nauplion, din pricina acuzării de răzvrătire, care planase asupra sa. Ah, da, atunci, numai atunci, cînd gîfîise şi sorbise aerul cu nesaţ, gustase aievea din substanţa vieţii ! Coborî sprinten şi uşurel în curte şi, în străfundul fiinţei sale, nu-i părea rău că devenise o figură cunoscută, că-l urmăreau, că-l ţineau sub poprealâ şi nici măcar că-l condamnaseră la moarte ! Şoimarii instruiau păsările în curte. Ţineau în mîini nişte prăjini lungi, la capătul cărora erau legate cîrpe roşii, reprezentînd păsările, şi le vînturau ca pe nişte praştii. Şoimii, care îşi luaseră zborul de pe pumnul lor, spintecau văzduhul sulitînd în tării, desenau cîteva volte şi, în cele din urmă, picau năpăstuit, ca pietrele, asupra momelii roşii. Clopoţeii legaţi de picioarele lor subţiri se mişcau necontenit, iar clinchetele lor cristaline, care se rostogoleau în jos, sau se stingeau în înălţimi, răsunau pretutindeni, în aerul diafan al dimineţii. A trecut semeţ printre şoimari şi printre slujnicele care cărau apă de la fîntînă. I s-a părut că apariţia lui stîrneşte atenţia şi, bucuros de faima aceasta vremelnică, şi-a îndreptat şi mai abitir trupul ; plin de ifose, a dat o raită pe lîngă zidurile curţilor interioare, prin cerdacuri şi prin locurile cele mai bine bătute de lumina soarelui. Aşezările slujitorilor mărunţi erau destul de numeroase şi îi stătea la îndemînă să le cutreiere pe toate după bunul său plac. În încăperile destinate cavalerilor, scutierilor, femeilor şi, în sfîrşit, ale prinţesei nu-i era îngăduit să pătrundă. Pe acestea le cerceta de departe, şi le rîvnea întotdeauna. Faptul se petrecea pe înserat,

cînd curtea cea mare rămînea pustie şi amorul său propriu nu era expus nici unei primejdii. La ora aceea inima sa putea visa în voie. La prînz s-a aflat din nou, împreună cu slugile cunoscute, la bucătărie : grăjdarul se hîrjonea cu Varvara, iar călugărul franc bea, plin de demnitate, în cotlonul său. Tot acolo se aflau şi comesenii aflaţi în trecere, care primeneau necontenit micul norod al cetăţii. La intrarea sa au amuţit cu toţii şi l-au privit pe furiş.

Situaţia aceasta l-a impresionat. Se părea că intervenise ceva nou, care-l privea direct şi îi rămînea necunoscut. Rămase uimit. Varvara, care-l întîmpina întotdeauna nespus de binevoitoare, i-a adus mîncarea privindu-l neliniştită.

Încetul cu încetul, discuţiile s-au reînnădit în jurul lui. Cîţiva arcaşi, aflaţi în dreapta sa, glumeau în gura mare şi beau cu nesaţ. Puseseră rămăşag că unul dintre dînşii, care se cocoşea că va bea un coif plin cu vin. Au răsturnat coiful argintat cu gura în sus, au deşertat două bardace cu vin în golul lui şi, în cele din urmă, i l-au dat. El şi-a vîrît capul într-însul şi a prins a bea cu înghiţituri mari. Însoţitorii săi izbeau cu pumnul în masă şi se prăpădeau de rîs.

Şoimarul cel tînăr a intrat înăuntru şi s-a îndreptat spre locul unde se aflau tovarăşii săi.

— Aţi aflat ultima veste ! strigă el cu glas puternic. Deliuria a ancorat în apele Arcadiei.

Se vede treaba că cineva i-o fi făcut vreun semn de undeva, deoarece şi-a curmat vorba imediat. După aceea i-a privit năucit pe toţi mai întîi, apoi numai pe Sgurós ; în cele din urmă, s-a aşezat şi a început să vorbească şi el cu glas scoborît. Lui Sgurós i s-a părut că unii dintre şoimari îl privesc pe furiş şi se prefac a fi nepăsători imediat ce privirile lui se îndreaptă către ei.

Fără voia lui, atenţia începu să i se risipească, iar gîndurile i se întorceau la primele cuvinte ale tînărului şoimar. Deliuria îşi făcea din nou apariţia !... Nu care cumva apariţia asta periodică a piratului aragonez în viaţa lui avea ceva din semnificaţia ciudată a unui semn prevestitor ? Impresia pe care i-o lăsase chipul lui Kokinotrihis în ziua cînd s-au întîlnit pentru prima oară i-a revenit în gînd fără să ştie cum.

„...N-ai băgat de seamă că are un semn ? ...are un semn la tîmpla stîngă..."

Vorbele neîmplinite ale lui Kokinotrihis i-au reapărut, ce-i drept, în minte de mai multe ori în ziua aceea, dar ce putea el şti ? Oamenii de teapa lui sînt ciudaţi şi cam şarlatani. Ori de cîte ori îl mai întrebase despre lucrul acesta, refuzase să-i dea vreo explicaţie mai acătării. Se mărginea să zîmbească şi să privească aiurea.

Ameţeala aceea uşoară şi somnolenţa care te cuprinde de obicei după mîncarea şi băutura prînzului îi tulbura mintea. Zgomotoasele hohote de rîs ale soldaţilor, taifasul molcom ca un zumzet de albine al şoimarilor, precum şi rîsetele şi cîntecele celorlalţi răzbeau vag, ca dinapoia unei cortine groase, la urechile sale. Varvara se aşezase lîngă cămin, pe un scăunel, iar Ipatia şedea pe vine, alături de dînsa. Călugărul grec adăsta cu coatele sprijinite de masă şi vorbea repezindu-şi gîtul de găină înainte : „Cercetaţi Apocalipsul, fiii mei, cercetaţi-l, din năsipuri fostu-s-au ridicat o hiară cumplită, o hiară a mării, carele hojma se-nălţau şi cinci părechi de coarne şi capete aşijderi şăpte-aveau. Cununi tot zece, în coarne hiara aveau şi preste şăpte ţeste blestemate această hiară-aveau..."

— Sfinte Dumnezeule, mă trec răcorile ! exclamă Varvara, frecîndu-şi braţele groase.

— Ce-nseamnă cele zece coarne ? întrebă Ipatia căscînd gura.

Da, da, nu mai încăpea nici o îndoială că-l priveau. Din cînd în cînd simţea, fără voia sa, că privirile lor îl împung ca acele de jur împrejur. Şi-a îndreptat trupul şi a privit cu severitate asupra lor. Văzîndu-le capetele plecîndu-se, i-a trecut prin gînd, o clipă doar, să ceară explicaţii, dar chibzuind că ar fi nedemn de el, s-a răzgîndit şi, după ce şi-a terminat masa în tăcere, s-a ridicat posomorît şi a ieşit afară. Străbătînd ospătăria, a avut încă o dată impresia că toate convorbirile se întrerupseseră şi că privirile tuturor îl urmăreau. De data aceasta traversă curtea, pierdut în gînduri, dar cu acelaşi mers lent şi studiat impunător. În clipa cînd dădea să cotească pentru a se urca în odaia sa s-a oprit, împiedicat parcă de ceva nevăzut. S-a întors cu un sentiment de vagă nemulţumire şi a privit uimit în jurul său. De sus, din ceardacul aşezărilor senioriale, îl urmăreau stăruitor doi ochi. Privirile sale s-au încrucişat cu acelea ale străinului. Era Jean de Tournai.

Nu-l mai văzuse din ziua aceea, cînd venise s-o ia pe prințesă din crîng. Fizionomiile celorlalți seniori îi deveniseră treptat familiare, chiar dacă numele lor îi rămăseseră necunoscute. Îi vedea aproape zilnic încălecînd și părăsind cetatea, urmați de scutierii lor, hîrjonindu-se și forfotind prin curte, în zilele însorite, sau jucînd șah, glumind și rîzînd în pridvoare. Unii dintre ei, vînători fanatici, își instruiau singuri șoimii în curte. Pe el nu-l văzuse niciodată printre dînșii și se întrebase, destul de adeseori, dacă se mai află în Kalamata și cu ce rosturi anume. Grăjdarii îi spuseseră că da. Și, în sfîrșit, iată că i se arăta și cavalerul cu crucea albastră ! De data aceasta nu purta armura, ci o tunică lungă, cenușie și cu vîrste late și vișinii. Părul blond i se odihnea pe umeri. Mijlocul său era încins cu o centură, și în locul săbiei purta o pungă simplă de piele. Înfățișarea lui avea, ca întotdeauna, un aer auster, hieratic.

S-au privit un scurt răgaz de timp, fără a se mișca nici unul, nici celălalt. Ochii cavalerului erau albaștri și neînduplecați, iar angelica regularitate a chipului său suferise o schimbare imperceptibilă. Expresia lui era dură și o tentă violacee îi umbrea neplăcut rădăcina nasului.

Mașinal, Sgurós a înclinat ușurel capul și, înălțînd dreapta la inimă, a schițat o vagă plecăciune. Reînălțîndu-și capul, a băgat de seamă că seniorul adăsta la fel de neclintit ca mai înainte. Prin urmare, nici nu catadicsise să răspundă salutului său. Supărat, tînărul grec a trecut mai departe și a pătruns sub arcada scării. Privirile cavalerului, însă, păreau că-l urmăresc, stăruind asupra sa chiar și după ce intrase în odaie.

Și iată că în aceeași seară, în timp ce urca, să se culce, la ora tîrzie la care lua sfîrșit obișnuita sa întîlnire cu Kokinotrihis, s-a simțit nespus de surprins că-l oprește cineva în coridorul întunecat. O mînă moale o cuprinsese pe-a sa și o răsuflare caldă îi învăluia obrazul.

— Cine ești ? a întrebat surprins și amenințător.

Fără a i se răspunde nimic, a fost tras de mînă, ușor, pe un drum diferit de al său. I se părea că a sosit sfîrșitul lumii. Luna nu răsărise încă. Înaintînd prin bezna deasă, își dădu seama că urcau niște trepte, că treceau prin încăperi goale și coborau. În cele din urmă, s-au oprit undeva. A rămas nemișcat, în așteptare. În tot răstimpul acestui drum, și-a dat seama că ghidul său nu putea fi decît o femeie, care, socotind după atingerile mîinii

sale, era tînără. Mii de presupuneri, care de care mai uluitoare, se învolburau în mintea sa tulburată de uimire. Bănuielile dintîi l-au umplut de neliniște : „E ultima mea seară, reflectă el. Recomandarea lui Sguromallis începe să se împlinească !“ Și, apoi, în timp ce-și continua drumul, i-a venit prin minte că francii nu aveau nevoie de tot ceremonialul ăsta misterios și ciudat pentru a se descotorisi de el. Erau stăpîni doar ; îi puteau face tot ce doreau și, ca atare, osînda putea fi împlinită la lumina zilei. Atunci... atunci ce noimă avea întîmplarea asta atît de neprevăzută ? Un gînd sau, poate, o dorință tainică i-a luminat o clipă mintea, stingîndu-se de îndată în el însăși... Nu, nu, așa ceva nu era cu putință... ar fi fost neînchipuit de frumos !...

„Ajunsese la capătul sau, cel puțin, la una dintre etapele călătoriei sale ? se întreba dînsul, cu inima torturată de neliniște și cu respirația gîtuită. Cine ?... Cine-ar fi putut ști ?...“

După ce a auzit pașii ghidului său răsunînd ceva mai departe ; a adăstat ascultînd. Seniorii se culcaseră, de bună seamă ; în timp ce se rîntorcea de la întîlnirea sa cu Kokinotrihis observase că ferestrele sălii celei mari erau întunecate, ceea ce însemna că sindrofia din seara aceea luase sfîrșit. Și-atunci... cine-l poftea, la ora asta, la o întîlnire învăluită în taină ?...

Simțindu-se cuprins iarăși de mîna aceea, tresări. Nu auzise de loc pașii care se reapropiaseră de dînsul. A urmat, totuși, acestei chemări. Au mai făcut cîțiva pași și s-au oprit. O ușă s-a întredeschis și lumina slabă a unei lămpi de priveghi a răzbit prin crăpătura ei. Aceleași mîini l-au împins ușor înăuntru, și-apoi ușa s-a închis din nou în urma sa. A privit jur împrejur cu o curiozitate nesățioasă. Se afla într-o încăpere de mărime potrivită și destul de sobră. Două aplice, dispuse diagonal, luminau pereții văruiți și plăcile colorate ale pardoselii. Pe peretele dimpotrivă era aninată o panoplie mare și grea, împodobită cu vestigiile epocii trecute : un coif și o secure, un scut și o spadă, un buzdugan și o lance. Pe dalaj erau împrăștiate, după obiceiul francilor, plante aromate, proaspăt tăiate, care emanau nostalgie, boarea răcoroasă a cîmpului, înăbușită de suflul cald al aplicelor și de vaporii de undelemn ars. O femeie tînără, dreaptă și rigidă, ca un idol, ședea pe-un jilț de lemn negru și împodobit cu sculpturi, așezat sub panoplie.

Uluit, Sgurós a deschis ochii larg, nevenindu-i a crede că tot ceea ce vedea era adevărat. Între timp, dîndu-şi seama că trebuie să-şi scuze cît mai de grabă întîrzierea, îngenunche cu un singur picior şi se închină stăpînei din Akova.

— Vino mai aproape, bădăranule ! rosti poruncitor glasul baronesei în limba greacă.

S-a scuturat, lovit cu varga, parcă. „Bădăran, eu ?"

— Iertare, doamna mea, dar nu sînt bădăran, îi spuse el ridicîndu-se şi abia stăpînindu-şi mînia. Mă trag din viţă nobilă, sînt vlăstarul uneia dintre familiile cele mai de frunte ale Morias-ului. Sînt un Sgurós, doamna mea, nu ştiu dacă domnia-voastră a auzit cumva de numele acesta, dar eu sînt un Sgurós !

Şi aruncînd mantia, şi-a dezbumbat tunica, descoperind locul unde se afla brodat sfîntul Theodor.

Baroneasa îl privi tăcută. O cută aspră i se săpase între sprîncene.

— Eşti frînc sau grec ?

— Grec, doamna mea.

— Atunci tot bădăran rămîi ! răspunse tăios doamna Akovei.

Privirea i s-a întunecat, dar scrîşnetul dinţilor i-a măcinat mînia.

— Sînt din acelaşi neam cu mama dumneavoastră, doamnă ! răsună sec răspunsul lui.

Baroneasa s-a tulburat.

— Eşti îndărătnic ! exclamă ea reţinută, dar mînuţa-i albă şi grăsuţă se crispase pe capul de leu cu care se termina maneta jilţului.

Privirea i se îmblînzise. Tulburată şi mută, l-a cercetat cîteva clipe pe tînărul flăcău, al cărui trup, turnat în bronz parcă, era nespus de frumos. Privirile-i umede au tresărit.

— Mă gîndesc, spuse ea într-un tîrziu că poate nici prin gînd nu-ţi trece norocul care te aşteaptă...

— Norocul, doamna mea ? Eu îmi clădesc singur norocul, cu aceste două mîini ale mele.

Şi, spunînd acestea, ridică braţele, întinzîndu-le sub ochii ei.

Ah ! purtarea aceasta era cu totul de neîngăduit ! Baronesei i s-a urcat sîngele la cap şi ochii îi fulgerau, dar braţele lui,

brațele goale pînă la umăr, erau atît de frumoase... atît de frumoase !....

— Nu vei mai ieși niciodată din cetatea asta ! spuse dînsa, dîndu-și seama că glasul ei dădea cuvintelor un sens diferit de voința sa. Niciodată, mă auzi ? spuse încă o dată.

— Nici eu nu doresc altceva, doamnă, decît împlinirea vorbelor tale.

Ce dinți albi avea ! Dinții lui erau albi, albi și lucioși, ca miezul dezghiocat al migdalelor !

— Nu-ți mai rămîne decît puțin, foarte puțin timp de trăit ! îi spuse ea pripit, cu vocea aspră și strîngîndu-și pumnii cu îndărătnicie.

O privea uluit, dar nemișcat și fără a păli.

— Știam... știam lucrul acesta... rosti el în cele din urmă, cu glas abia șoptit și plecînd gînditor capul.

Sumbra recomandare a lui Sguromallis îi revenise în gînd.

— Știai, spui ? Știai și nu cazi în genunchi, nu plîngi și nu implori îndurare pentru viața ta ? Nu ? Socoți, desigur, că vei găsi întotdeauna un vicleșug pentru a-i amăgi pe frînci, nu-i așa ? Ghicisem eu ! Ei, hai, spune, nu-ți mai făurești norocul cu mîinile tale ? Parcă așa te lăudai. Crezi cumva că vei scăpa și din mîinile noastre tot așa cum ai scăpat dintr-ale lui Sguromallis ? Spune !

Glasul i se înteți brusc și ochii îi străluceau duri. Dar, ca și cum izbucnirea asta involuntară o speriase și pe ea, s-a oprit brusc, iar privirile sale s-au îndreptat, pe deasupra lui Sgurós, spre ușă. Tînărului nu i-a scăpat din vedere faptul acesta. În ciuda zăpăcelii pe care-o încercase la auzul numelui guvernatorului militar și a indignării pe care i-o provoca destăinuirea aceasta, care confirma cîrdășia rudei sale cu francii, spaima baronesei îl mira. Se temea de ceva ? Însemna, oare, că intervenția ei din seara asta nu era legală ? Chipul în care a fost chemat și adus în fața ei îi reveni în minte. Nu semăna de fel cu procedeele folosite față de cei osîndiți. Toate aceste considerații i-au străfulgerat prin minte lui Sgurós, tocmai atît cît i-a trebuit baronesei pentru a-și reveni din spaima ei. Îi rămăsese, totuși, destulă prezență de spirit să nu întoarcă și el capul spre ușă, astfel că baroneasa, care-l privea bănuitoare acum, n-a putut citi nimic deosebit pe chipul său. „Nu, gîndi dînsa, spaima ei nu se exteriorizase, așadar..."

— Ești și încăpățînat, și înfumurat, îi spuse autoritar și cu răceală, iar tinerețea ta e crudă și lipsită de înțelepciune. Dacă ai ști ce te așteaptă, n-ai mai vorbi așa. Dar nu-i nimic, te iert. Iată, îți ofer inelul meu să-l săruți pentru împăcare.

Și, spunînd acestea, îi întinse mîna strînsă în mîneca de mătase pînă la încheietură.

Șovăind, fără nici o urmă de regret sau de slugărnicie, s-a aplecat și a sărutat piatra mare a inelului. În felul acesta, Margarita din Akova i-a văzut părul castaniu, des și buclat.

— Ce copil fără minte ești! suspină ea, zîmbind cu răsuflarea tăiată.

Urmă o pauză. Plantele risipite pe pardoseală împrăștiau miresme amețitoare, iar izul dulceag al aplicelor îmbîcsea aerul.

— Ți-i dragă viața, Sgurós? întrebă baroneasa, pierdută în gînduri.

— Viața, doamna mea? Cui nu-i e dragă viața?

— Atunci... ți-i dragă, deci... rosti dînsa, fără a-și încheia cuvintele și, suspinînd încet, îndepărtă mantia ca și cum i-ar fi fost cald.

— Doamna mea, spuse Sgurós hotărît, nu sînt emisarul lui Sguromallis, după cum nu-s nici bădăran... Vei avea oare bunătatea să asculți cine sînt?

A încuviințat cu un semn obosit și pierdută în reveria ei. I-a vorbit atunci despre patria și despre nenorocul său, despre blestemata sa rudenie cu guvernatorul militar al Mitzithrei și despre schimbarea drumului său, care l-a adus la Kalamata. Îi vorbea nădăjduind în taină că-i va împărtăși prințesei tot ceea ce spunea dînsul acum, astfel că vorbele lui nu se vor risipi în vînt, iar femeia iubită îi va auzi încă o dată numele.

— Prin urmare, spuse gînditoare Margarita, ți-ai schimbat cu bună știință drumul pentru a ajunge la Kalamata, dar nu l-ai căutat cu tot dinadinsul pe superintendent, nu-i așa?

— Da, l-am schimbat, răspunse roșind și coborînd privirile. De acum înainte nu-i mai putea mărturisi nimic în plus.

Nu l-a mai întrebat. Ghicise totul și nu-i păsa prea mult. Așa era Margarita.

— Ascultă, îi spuse dînsa, lăsîndu-și privirea să rătăcească tulbure asupra lui, eu îți vreau binele. Nu vreau să te amăgesc

spunîndu-ţi că norocul care te aşteaptă e demn de invidiat, dar nu te amărî. Vom vedea ce rămîne de făcut. S-ar putea să fac ceva pentru tine, dacă voi socoti că e drept aşa. Vino din nou înaintea plecării mele din Kalamata...

Îl privea încă, fără a-l concedia, cu oarecare dojană în priviri. Nădăjduise că e mai cutezător şi mai avîntat, dar îl găsea, îndurerată, lipsit de experienţă faţă de femei. Nu pricepuse, vai, nu înţelesese nimic, nimic...

— Sgurós spuneai că te numeşti ? mai întrebă ea o dată, tulburată, mai mult pentru a spune ceva decît pentru a primi un răspuns şi, întinzînd mîna, îi atinse părul cu vîrful degetelor. Cîţi ani ai ?

— Douăzeci şi trei, doamna mea.

— Ai un păr frumos ! şopti ea cu un zîmbet, iritată, dar, ca şi cum ar fi auzit ceva, îşi îndreptă bustul în aceeaşi clipă şi îşi plecă urechea.

Tînărul rămase neclintit, Parcă auzea şi el un pas uşor apropiindu-se dincolo de uşă.

— Du-te ! Pleacă imediat !... îi spuse baroneasa, ridicîndu-se înspăimîntată şi nespus de palidă.

N-a mai apucat să-i spună nimic. Uşa din spate se deschisese. Ochii Margaritei s-au deschis larg. S-a întors şi el şi s-a clătinat, cu privirile tulburate şi lovit parcă pe neaşteptate în coşul pieptului. N-a recunoscut de la început chipul femeiesc care se afla în cadrul uşii.

Era înaltă, de-o înălţime regală, iar chipul alb încremenise într-o imobilitate marmoreană. Pe sub pleoapele grele, terminate cu gene lungi, privirea sa se fixase în ochii baronesei. N-a spus nimic. N-a făcut nici un gest. Prezenţa ei avea ceva impunător şi uimitor. Simţindu-se tras cu discreţie de mînă, a făcut cîţiva paşi înapoi şi, uluit, s-a trezit din nou în întuneric. Ca de atîtea alte ori în viaţa lui, cortina căzuse şi de data aceasta, răpind imaginea ei privirilor sale ! Grabnic şi fără a şopti un singur cuvîntel, ghidul necunoscut l-a tîrît prin încăperile cetăţii, stăpînite de duhul nopţii, şi l-a readus în pridvorul de unde plecase. Rămăsese singur... Luna de abia răsărea, reflectînd o lumină gălbuie şi cadaverică pe ziduri şi pe lespezile pardoselii. Într-un tîrziu, şi-a reluat drumul către chilia sa pustie, ducînd cu sine durerea grea a rănilor redeschise.

Capitolul XII

VÎNT DE PRIMĂVARĂ

În urma lui cele două surori rămăseseră singure. Isabeau nu vorbea. Adăsta imobilă, cu capul ridicat, cu bărbia-i micuță împinsă ușor înainte, privind-o pe Margarita cu ochii pe jumătate acoperiți de pleoapele grele. Trupul îi încremenise într-o atitudine severă, dar privirea ei adumbrită și vagă devenea mai intensă și parcă mai apăsătoare sub umbra umedă a genelor.

Baroneasa se străduia să afle o ieșire din impasul, greu de suportat, al capcanei în care căzuse și se zbătea neputincioasă. La început s-a agitat neliniștită, apoi s-a arătat indignată. O umbră malițioasă îi învineți fruntea albă și bombată, de prunc. Prințesa n-a rostit nici un cuvînt. S-a întors și s-a îndreptat spre ușa pe care intrase.

— Isabeau ! a strigat doamna Akovei. Unde te duci, Isabeau ? a adăugat ea, cu ochii mici și vicleni plini de licărul jucăuș al rîsului. Stai o clipă !

Prințesa s-a oprit, fără a se întoarce cu fața spre dînsa.

— De ce nu-mi vorbești, scumpă surioară ? strigă baroneasa rîzînd și apropiindu-se de dînsa. Ce te-a apucat ? Regreți faptul că am acceptat să ascult rugămintea acestui bădăran ? Îți voi mărturisi tot adevărul : mi-a fost milă de el ! Era atît de speriat ! N-a avut curajul să-ți cadă la picioare, cerînd îndurare pentru viața lui și m-a rugat pe mine să intervin ! Vina lui nu-mi pare atît de mare și... în sfîrșit, nu ți-am încălcat în nici un fel drepturile... socoteam numai... că, știu și eu, poate că, dacă te-aș ruga la rîndu-mi, te vei îndupleca și-l vei ierta...

Aici s-a oprit. Era îndeajuns de vicleană pentru a-l justifica numai pe vinovat. S-a oprit, așadar, recăpătîndu-și tonul netulburat și demnitatea.

— În sfîrșit, procedează cum crezi de cuviință. Părerea mea ți-e cunoscută doar, spînzurătoarea rămîne singurul leac pentru unul ca el. Da, da, era mai bine să se întîmple așa. Scuzele dau de bănuit întotdeauna ; trădarea, niciodată !

Prințesa a auzit, dar n-a spus nimic nici de data asta ; s-a oprit în prag și, spunîndu-i cu glas moale, în contrast cu com-

portarea glacială de pînă atunci : „Noapte bună, Margarita !“ a plecat.

A doua zi, către prînz, Yolanda, care se afla în preajma prinţesei, laolaltă cu celelalte femei, şi-a curmat cîntecul şi a întrebat-o :

— Doamna mea, e adevărat oare că înălţimea-sa baroneasa pleacă ?

Neştiind nimic despre aşa ceva, Isabeau nu i-a răspuns.

— Dar ţie cine ţi-a dat de veste, limbuto ? o dojeni doica.

— Eu... eu nu ştiu nimic !... Aşa spuneau femeile.

— Şi tu, şi ele sînteţi nişte palavragioaice ! i-o trînti doica de la obraz, cu glasul ei gros şi tremurător. Nu ştiţi altceva decît să vă iscodiţi stăpînele !

În clipa aceea şambelanul a pătruns înăuntru şi a întrebat-o pe prinţesă dacă nu e dispusă să-l primească pe cavalerul de Tournai.

— Bucuros.

Vag tulburate, femeile s-au aplecat asupra lucrului lor. Apariţia prinţului bălai le strecura întotdeauna un tainic şi dulce fior în inimă. Îl vedeau atît de rar ! Contrariu celorlalţi cavaleri, el nu se prezenta decît foarte arareori la Curte şi nici o doamnă nu se putea lăuda că a auzit vreun compliment din gura lui. Se vorbea că e cast, că nu poate fi deocheat şi, cine ştie, se zvonea că ar fi făgăduit — nimeni nu ştia nici unde, nici cui !...

A intrat îmbrăcat la fel de simplu cum obişnuia întotdeauna, într-o tunică, de-un violet pălit. Nu purta podoabe de aur şi nu avea nici un şoim pe mînă.

— V-aţi amintit prin urmare şi de mine, nobile Jean ! spuse prinţesa zîmbind.

Sosirea lui îi aducea întotdeauna bucuria zorilor proaspete. În prezenţa lui cochetăria ei feminină, atît de bine înmormîntată, renăştea şi îi făcea plăcere să-l tachineze. Era în atitudinea asta ceva izvorît din conştiinţa lipsei oricărui risc, sau din reacţia instinctivă a sufletului femeiesc, care riposta răcelii manifestate de dînsul faţă de femei. Sau... din impulsul unui vag şi tainic presentiment care-i spunea că numai dînsa face excepţie de la acest canon...

— Rămîn veşnic dreptcredinciosul cavaler al măriei-voastre, răspunse Jean de Tournai cu privirea plecată.

Frumosul lui chip era mai grav decît oricînd în ziua aceea.

— Staţi lîngă mine, Jean.

A rămas în picioare, fără a da urmare invitaţiei.

— Curios ! S-ar spune că aveţi a-mi spune ceva nespus de serios, zise prinţesa privindu-l cercetător.

Şi pentru că nu i-a dat nici un răspuns, le-a făcut semn femeilor să părăsească încăperea. Singură doica a rămas acolo, de formă, dar şi dînsa s-a retras, adăstînd între cele două ferestre din fundul sălii.

— Vă ascult, cavalere.

— Doamnă, începu Jean de Tournai, nu ştiu dacă vestea pe care mă grăbesc să v-o aduc la cunoştinţă e pentru măria-voastră atît de dureroasă cît e pentru mine. Credeţi-mă însă că v-o aduc înroşind vechiul şi cinstitul nume de Tournai. Această veste îmi aminteşte de-un stigmat şi nu-mi voi recăpăta liniştea decît în ceasul în care cerul mă va învrednici, în sfîrşit, să-l spăl.

— Mă neliniştiţi, bunul meu Jean !

— Neliniştiţi-vă, doamnă, continuă tînărul senior, înălţîndu-şi privirile şi cătînd drept în ochii prinţesei. Curios ar fi dacă aţi rămîne nepăsătoare... Un vrăjmaş neînduplecat al măriei-voastre, o creatură pornită din infern, piratul pe care consider c-ar fi nedemn să-l mai numesc reapare în viaţa domniei-voastre.

— Aa ! exclamă Isabeau coborînd privirea.

O paloare uşoară îi tulbură chipul, nu de spaimă, iar Tournai, care ştia foarte bine lucrul acesta adăsta înainte-i privind-o tăcut. Ochii săi la fel de senini, cum îi fusese şi glasul pînă mai adineauri, căpătară un luciu rece.

— Sînteţi sigur ? întrebă prinţesa cu un glas slab, căruia se strădui să-i imprime un ton indiferent. Am mai auzit vorbindu-se şi altă dată despre apariţia lui în mările noastre, dar se pare că n-a fost altceva decît un joc al închipuirii...

— Aţi mai auzit ? Cînd aţi mai auzit ?

— Nu e prea mult de-atunci.

— Nu-i vorba de nici o închipuire aici, zîmbi amar tînărul senior, demonul acesta a mai apărut o dată, a dispărut apoi şi iată-l răsărind din nou acum. Asupra acestei realităţi nu mai încape nici o îndoială : se aţine pe-aici prin apropiere.

— Cred că va pleca iarăşi...

— Nu, de data aceasta nu va mai pleca. A aruncat ancora în apele Arkadiei.

— Şi de ce vă temeţi, Jean ? De vreun asalt, poate ?

— Dacă n-ar fi vorba decît despre atît...

— Atunci despre ce-ar putea fi vorba ? întrebă prinţesa cu o candoare demnă de admirat.

— Nu ! De data aceasta nu va mai pleca ! strigă tînărul, strîngînd atît de nervos mînerul săbiei încît i se albiră degetele. Pe sfîntul Cornelius, nu va mai fugi !

— Ei, hai, nu vă neliniştiţi, rîse Isabeau cu indiferenţă simulată, vă comportaţi ca un copil.

— Ca un copil, spuneţi ? exclamă cavalerul. Numele de Tournai îndură umilinţe, viaţa mea a devenit un calvar, şi măria-voastră mă socoteşte drept un copil ?!... Pe sfînta mea inimă, nu merit această osîndă, doamnă !

Şi, spunînd acestea, şi-a sprijinit capul în piept şi a rămas astfel împovărat de-o îndărătnică şi răzvrătită umilinţă.

— Dar spuneţi-mi odată, întrebă prinţesa zîmbind viclean, care sînt motivele care vă determină să-l urîţi cu atîta înverşunare pe amiralul aragonez ?

Nici dacă l-ar fi pălmuit peste obraji, n-ar fi pălit atît de tare. Ochii i s-au holbat halucinaţi şi o paloare cadaverică i-a inundat chipul. Nu te-ai fi aşteptat niciodată ca figura aceasta atît de blîndă în aparenţă să poată ascunde patimi atît de violente şi să se arate capabilă de atîta înverşunare.

— Ce motive mă determină ? Mă întrebaţi ce motive mă determină ? spuse el pierdut. Aveţi oare darul de-a uita atît de repede, doamnă ?

— Ah ! Numai despre treaba asta era vorba... şopti Isabeau coborînd involuntar glasul. Reveniţi-vă în fire, bunul meu Jean, şi cugetaţi la rece. Dacă s-a săvîrşit vreo jignire la vremea aceea, aceasta mă privea numai pe mine...

— O doamnă nu poate fi jignită, chiar dacă e prinţesă, ripostă întunecat cavalerul. Onoarea însoţitorului dumneavoastră, însă, a primit rănile în plin piept, şi însoţitorul acela eram eu.

Privirea atentă şi liniştită a prinţesei Isabeau urmărea toate reacţiile neliniştei care luminau chipul tînărului vasal, dar s-a prefăcut încă o dată a fi străină de cauză.

— Prin urmare, aceasta era pricina... murmură ca pentru sine, chipurile.

Cît ai clipi, Jean şi-a ridicat privirea, s-a uitat la prinţesă, şi apoi a căutat din nou în jos. Ocheada aceasta dădea în vileag noua şi profunda sa tulburare. Prinţesa zîmbi enigmatic.

— Dacă astfel stau lucrurile, totul e bine şi la locul lor, cavalere, şi nimeni nu vă va împiedica să vă răzbunaţi aşa cum veţi crede de cuviinţă. Fiţi pe pace !

— Nu despre răzbunare e vorba aici ! strigă dînsul cuprins de-o cumplită tulburare. Răzbunarea e un păcat ce nu mi-i pe măsură. Pedeapsa o cer !

— Fie şi pedeapsa, dacă aceasta vi-i pe plac.

Au tăcut amîndoi. Zbuciumul suferinţei descreştea cu mare caznă şi încetul cu încetul, în pieptul nobilului Jean ; cînd se simţi ceva mai liniştit, sfîrşi prin a spune :

— Un ultim cuvînt, doamnă. După cum ştie de bună seamă şi domnia-voastră, demonul acesta are obiceiul să-şi trimită iscoadele în locurile pe care are de gînd să le prade. Trimişii aceştia ai lui nu fac altceva decît să-i pregătească isprăvile.

— Prin urmare...

— Prin urmare, una dintre iscoadele acestea se află şi în cetatea Kalamata.

— Aici ? întrebă prinţesa uimită.

— Aici, şi nu de ieri, de alaltăieri, ci de mai multă vreme. Bănuiala aceasta mă rodea mai mult, dar se vede treaba că mie mi-e scris să rămîn orb ori de cîte ori umbra Destinului se întinde asupra mea.

— Nu vă mai înţeleg, cavalere. Cuvintele domniei-voastre îmi par a fi curate enigme.

— Pe care le voi dezlega neîntîrziat. Mi s-a întîmplat a fi într-unul din hanurile acelea de munte din Mesareea în toamna anului trecut, pe cînd mă întorceam din pelerinaj. Acolo m-am întîlnit cu un grec necunoscut, urmărit la vremea aceea de oamenii guvernatorul Nauplion-ului ca unul care era bănuit, chipurile, a se afla în legătură cu oamenii lui Deliuria. În chiar seara aceea, s-a stîrnit o încăierare în ospătăria hanului în care ne aflam atît eu şi dînsul, cît şi trimişii guvernatorului. Trebuie să recunosc din capul locului că, deşi tînăr, grecul era foarte inimos şi iscusit. În ciuda faptului că

era rănit și cu totul neajutorat, i-a înfruntat cu îndîrjire pe urmăritorii frînci. Văzînd cum stau lucrurile, l-am salvat. În aceiași noapte mi-a istorisit chiar el o poveste în așa fel ticluită încît dînsul părea a fi un nedreptățit. Tot atunci a jurat că n-avea nici un fel de relații cu Deliuria. Am făcut prostia de al crede.

— Nu văd ce legătură au toate acestea cu prezentul...

— Au, doamnă, au, pentru că tînărul acela se află acum aici, în cetatea aceasta.

— De necrezut ! Cum se face că eu un știu nimic despre așa ceva ?

— Tocmai aici e punctul nevralgic... el se află aici cu consimțămîntul domniei-voastre. Domnia-voastră l-a invitat aici.

— Eu ?!

— Da. Nu vă amintiți de emisarul care s-a apropiat de măria-voastră într-o zi de vînătoare, în timp ce vă aflați pe cîmp ?

— O! exclamă prințesa coborînd pleoapele. Prin urmare, despre el e vorba. De-abia acum mi-am amintit.

— Omul acesta, pe care acum îl cunoaște și domnia-voastră, este iscoada lui Deliuria, doamnă.

Prințesa a tăcut, l-a privit pe cavaler, a cătat în jos, s-a gîndit ce s-a gîndit și, în cele din urmă, a izbucnit în rîs.

— Rîdeți ? șopti buimăcit Jean de Tournai.

Un val de rîs, în strălucirea căruia plutea ceva ușor, luminos și lipsit de griji, ca un porumbel alb, izvorîse din inima ei, se răsfira în triluri nereținute și clipocea neîntrerupt, în acorduri argintii.

— Rîdeți ? repetă cavalerul revoltat.

— Rîd, bunul meu Jean, cum să nu rîd, cînd flăcăul acesta, despre care-mi vorbiți, e un ghinionist care se află pe punctul de a căpăta, în închipuirea noastră, a tuturor, proporțiile unui demon infernal. Eu, ca una care am vorbit cea dintîi cu dînsul, mi-am dat seama că nu e altceva decît un copil lipsit de experiență și însuflețit de-o imaginație înflăcărată. Unii îl consideră spionul grecilor, alții drept trădător, superintendentul jură că a fost în stare să-l îmbrobodească pînă și pe Sguromallis, iar acum mi-l prezentați, nici mai mult, nici mai puțin, decît ca pe iscoada lui Deliuria ! Ce să

cred mai întîi și cum să leg toate lucrurile acestea la un loc ? Te pomenești că nu-i nimic din toate acestea ?

— Doamnă, răspunse grav și după o scurtă gîndire cavalerul, după părerea mea, dacă îmi îngăduiți libertatea de-a v-o spune, lucrurile acestea nu se exclud de fel. Cel dintîi care i-a acordat încredere grecului am fost eu, așa că încrederea domniei-voastre de acum nu mă uimește de loc. Mi-am format o părere pe care am supus-o judecății domniei-voastre cu tot respectul pe care vi-l datorez și nu voi persevera întru convingerea domniilor-voastre, dar îl voi urmări pe omul acesta. Cînd voi avea mai multe dovezi grăind despre vinovăția sa, dovezi de neclintit, vă voi căuta din nou ; atunci veți fi liberă a hotărî. Eu însă, și nu socotiți aceasta drept nesupunere, îmi voi urma drumul meu. Cu Deliuria am o răfuială mai veche. Este o datorie de onoare, și acum, cînd tatăl meu a îmbătrînit și s-a retras, am sfînta datorie de-a păstra nepătat blazonul nostru, sau de-a muri.

Încheindu-și în felul acesta cuvintele, a îngenunchiat, a sărutat poalele rochiei prințesei și, la fel de palid ca pînă atunci și cu privirile coborîte, s-a retras. Odată ajuns în pragul ușii, s-a mai înclinat o dată și a părăsit sala.

Prințesa a rămas singură. Zîmbetul amuzat și lipsit de griji care dăinuise pe buzele sale în timp ce tînărul cavaler vorbea a pălit ca prin farmec. Părea că o mască a căzut și că o figură tragică iese la iveală din spatele ei. Urechea ei urmărea mecanic pașii care se îndepărtau, ducînd o dată cu ei un „ce" insezisabil cu care n-avea să se mai întîlnească niciodată.

S-a scuturat absentă și distrată și a privit jur împrejur, ispitită de-o tainică neliniște. Ah ! da, din fericire nu era singură : doica adăsta moțăind între cele două ferestre din fundul sălii. Bătînd ușurel din aripi, un porumbel a poposit pe pervazul ferestrei, a privit înlăuntrul încăperii cu ochii săi roșii și perfect rotunzi și, după ce s-a mai rotit de cîteva ori, și-a reluat zborul.

Prințesa a suspinat din greu.

— Doică ! strigă dînsa, și glasul i se păru și ei ciudat și paradoxal, iscat parcă dintr-un coșmar.

Toropită de moțăială, doica a tresărit și s-a ridicat cu greutate.

— Ce-i cu tine, sufleţelul meu ?

— Nimic, doică... nimic, şopti Isabeau, apăsîndu-şi pieptul cu mîinile.

După aceea s-a ridicat cu vioiciune, s-a dus de-a dreptul la fereastră, s-a sprijinit cu mîinile de pervaz şi a privit afară.

Departe-hăt argintea marea ; avea o strălucire compactă şi dură, ca de oţel. Isabeau a încremenit acolo, pierdută în gînduri. Îşi simţea răsuflarea scurtă, gîfîitoare, inima îi era tulburată. Marea, aşadar, marea îi ţinea încă o dată calea... Oare de-acolo se va ivi acel ceva necunoscut pe care-l aştepta ?... Adăsta acolo nerăbdătoare şi prinsă în mrejele spaimei. Ce zbucium tainic ! Ce zbucium !...

— Doreşti ceva ? a răsunat în spatele ei vocea groasă a doicii.

A tresărit speriată, ca prinsă de unda unui fior de ghiaţă.

— Cheamă femeile ! spuse grăbit.

— Eu nu-ţi pot fi de folos ?

— Ţi-am spus să chemi femeile !

Le-a chemat. Numai după ce toate femeile s-au adunat în jurul ei şi după ce s-au aşezat, foşnind din rochii, pe scaunele lor şi au început să lucreze, prinţesa s-a simţit parcă ceva mai liniştită. Şi-a plecat trupul pe spătarul jilţului, a respirat profund şi s-a cufundat în reverie.

Margarita n-a plecat nici a doua zi şi nici în următoarea. Dorind să-şi arate supărarea, evitase timp de două zile orice întîlnire cu sora sa. Isabeau o cunoştea bine. De teamă ca nu cumva să ocupe locul vinovatului, Margarita zorea să se aşeze pe jilţul celui supărat. Ştirea că ar pleca, chipurile, o răspîndise ea însăşi şi, îndemnîndu-şi femeile să trăncănească despre aşa-zisa ei plecare, adăsta chitic ecoul impresiilor stîrnite : cine s-a bucurat, cine a lăcrimat etc.

Nu, nu, stăpînei Akovei nu-i convenea de fel să se urnească din loc tocmai acum. Nici vorbă despre aşa ceva !

Isabeau zîmbea condescendent, aşa cum zîmbea de obicei ori de cîte ori îşi amintea de baroneasă. Faptele şi vorbele surorii mai tinere n-aveau nici un preţ în faţa ei. Da, astfel şedeau lucrurile, dar, de cîteva zile, în undele acestei zile picura un strop tulbure de otravă. Margarita îşi asumase, vremelnic şi efemer, ce-i drept, atribuţii pe care nu le avea ; uzurpase, nici mai mult, nici mai puţin, prerogativele prin-

țesei ! Acesta trebuia să fie, desigur, izvorul nemulțumirii care-o măcina pe Isabeau... Ce altceva ?... Nu, nu, pe dînsa n-au împresionat-o prea mult nici puterea și nici prerogativele sale... Pe acestea le încredințase, rînd pe rînd fie diferiților guvernatori, fie lui Florentin, dar Margaritei niciodată. Ar fi fost prea de tot. Să-și ocupe fiecare locul ce i se cuvine. Atît

În cursul serii, cînd cele două surori s-au reîntîlnit, în văzul întregii Curți, în sala de recepții a castelului, nici una dintre ele n-a rostit vreun cuvînt în legătură cu incidentul din noaptea trecută, nici una dintre ele n-a cerut vreo întîlnire sau vreo explicație între patru ochi în camerele lor. Acum își petreceau serile făcîndu-și apariția într-o desăvîrșită armonie la seratele din sala cea mare a castelului, sau în camerele lor. Aveau gusturi contrarii. Baronesei îi plăceau sindrofiile vesele în compania nobililor și a cavalerilor, glumele, anecdotele scandaloase și pline de subînțeles. Juca șah cu capelanul cetății sau cu cavalerii, devenea fanatică, asemenea bărbaților, se înverșuna încăpățînată, ca un flăcău rău nărăvit, și uneori se mînia și înjura ca un soldățoi. Prințesa o privea și se amuza, cu un zîmbet ocrotitor, dar și cu o imperceptibilă undă de dispreț pe buze. De altminteri, gîndurile prințesei zburau într-altă parte acum. De cîtva timp, nici ea nu știa de cînd, o neliniște tainică mocnea în pieptul ei. Se trezea foarte devreme, cu impresia imprecisă că o striga cineva în somn. Deschidea ochii larg, privea împrejur, înălța capul și asculta încordată. Nimic ! Capul îi recădea, cu un suspin, în perne, și adăsta nemișcată, fără a cuteza să miște mîna sau piciorul. În timpul serii cădea în prada unei tulburări stranii, sîngele îi clocotea în vine ; inima i se zbătea mai-mai să-i spargă pieptul și o neliniște tainică îi invada tot trupul. În asemenea momente i se tăia respirația, gîfîia și avea senzația că se sufocă. Uneori, lucrul acesta se întîmpla la diferite ore din zi, și atunci se ridica pe neașteptate de pe locul ei și se plimba agitată prin iatac, cu ochii înfundați în orbite și cu nervii surescitați. Femeile ei de încredere o vedeau pălind ușor, ridicîndu-se brusc, ca și cînd ar fi auzit un zgomot în aer, și cercetîndu-le cu o privire ciudată pe fiecare în parte, ca pe niște necunoscute. Adeseori, în mijlocul unei asemenea crize, le izgonea pe toate și poruncea să fie lăsată singură. Se mînia pînă și pe doica ei, pe care n-o repezise niciodată pînă atunci și pe

care-o respecta ca pe propria sa mamă. Femeile ei de încredere îi auzeau pentru prima oară glasul acesta, şi cum lucrul nu li se mai întîmplase niciodată odinioară, se zăpăceau de-a binelea şi aveau impresia că aud un glas străin, nu pe acela al stăpînei lor.

În restul clipelor ei de linişte, prinţesa încremenea în jilţ, privind fix aerul şi podelele, sau căutînd undeva dincolo de ferestre. Nu manifestase niciodată vreo înclinare către desfătări, şi asta le întrista profund pe nobilele doamne de la Curtea ei, mai mult sau mai puţin obligate să-i respecte gusturile. Părea că inima ei n-ar fi tînjit niciodată de dorul unui turnir, al vreunei vînători sau al cîntecului unui menestrel. Uneori, îşi disputa în silă o partidă de şah cu vreun nobil sau cu şambelanul său, dar şi atunci ţinuta ei era la fel de sobră şi de gravă, iar chipul său, deşi nu devenea sever, rămînea la fel de nepătruns. În jurul ei se ajunsese discret la convingerea că este o fiinţă mizantropă şi lipsită de suflet. Şi, ce-i drept nu făcuse niciodată şi nimănui concesia vreunei destăinuiri.

Acum, cînd vremea bună se statornicise, îi plăcea să coboare, fie dimineaţa, fie în amurg, într-un fel de grădină pitită în dosul apartamentelor senioriale. Era un colţişor de dimensiuni mici, un patrat de cîţiva paşi, limitat de zidul exterior al cetăţii. Din pricina pămîntului stîncos, nu creşteau decît cîteva flori şi ierburi cu totul banale. Acolo se refugia prinţesa şi adăsta pe-o bancă, aşezată sub un rodiu ; n-o însoţea decît doica ei, nu rîvnea şi nici un îngăduia compania femeilor sale în locul acela.

Şedeau amîndouă acolo şi vorbeau din cînd în cînd despre trecut, despre amintirile lor comune, ori despre timpurile cînd Guillaume de Villehardouin era încă în viaţă şi despre viaţa din Cetatea Oului sau de la Curtea din Neapole. De altminteri, doica era aceea care vorbea cel mai adeseori ; stăpînită de fanatica manie a bătrînilor, nu-şi amintea şi nu considera că e frumos decît ceea ce aparţine trecutului. Cît despre Isabeau, care auzea sau părea că aude, zîmbea absent şi dusă pe gînduri. Nici incursiunea asta în trecut nu părea a fi prea amuzantă. O suporta din condescendenţă, ca să n-o mîhnească pe doică. Orbita indiferenţei pe care gravita fiinţa ei era nespus de largă.

În această ultimă perioadă de timp, se stinsese pînă și zîmbetul, care părea a fi ultima mărturie a prezenței sale în viață. Cu ochii larg deschiși și strălucitori, prințesa țintuia un punct nevăzut, aflat undeva pe pămîntul năpădit de iarbă. Trupul ei, frînt din mijloc, nu mai vădea nepăsarea plină de distincție de odinioară. Un gînd stăruitor o tîra în urma lui. Pe chipul ei stăruia înverșunata și necurmata strădanie de a asculta și de a-și aminti ceva, dorința de a fugi dincolo de viața de pînă atunci, de a-i pricepe sensul necunoscut și de a se crampona chiar de el, cu rîvna de a-i tălmăci tainele și de a căpăta, în felul acesta, un sfat...

Și cum șederile sale în fundacul acela deveneau din ce în ce mai lungi, într-o bună zi șambelanul său a fost nevoit să apară acolo, deoarece trebuia s-o vadă. Îi aducea vești din partea prințului, care trebuia să se întoarcă peste puțin timp.

— Altceva nu ți-a mai spus ? l-a întrebat Isabeau, cuprinsă de-o neliniște subită.

— Nimic altceva, doamnă.

— N-a spus să mă reîntorc la Andravida ?

— Nu, doamnă.

A răsuflat ușurată.

— Bine, messer Kolineto, îți mulțumesc ! i-a spus ea cu o nebănuită căldură și cu o undă de gratitudine în glas.

Și, ca semn că e cu osebire mulțumită, i-a întins mîna să i-o sărute.

În timp ce șambelanul se pregătea să iasă, doica l-a oprit și i-a șoptit cîteva cuvinte cu glas coborît, la ureche. Isabeau nu le-a acordat nici o importanță ; se cufundase din nou în obișnuita ei toropeală.

Între timp, însă, urechea ei a înregistrat mecanic ultimele cuvinte ale doicii :

— Și, dacă nici acest ultim leac nu-i va ajuta cu nimic, aduceți preotul grec să-l spovedească. Oricum ar fi, nu mai are nici o scăpare.

Părîndu-i ciudat ceea ce auzea, a întrebat-o cu interes scăzut :

— De cine e vorba ?

— Despre grecul acela tinerel, care din voia măriei-voastre se află în cetate, îi explică oarecum șovăielnic messer Kolineto.

— Grecul acela, spui...

Mirat, şambelanul a zărit-o pălind.

— Da, doamnă, continuă el, e bolnav de cîteva zile.

Chipul prinţesei a pălit ca ceara albă cînd îngheaţă.

— E bolnav de cîteva zile şi nu-mi spuneţi nimic decît abia acum ? îi spuse, peste puţin timp, tremurînd şi stăpînită de-o mînie reţinută.

— Doamnă, răspunse bătrînul zăpăcindu-se, gîndind că nu trebuie s-o deranjez pe măria-voastră... am întrebat-o pe doică... dînsa cunoaşte doar cărţile de leac...

Deodată, mînia prinţesei a izbucnit impetuos :

— În cetatea aceasta a mea se petrec aşadar şi lucruri despre care eu nu ştiu nimic, şi mai sînt şi cîte unii care se văd îndreptăţiţi să-mi judece faptele şi, în mod întîmplător poate, sau dintr-o ciudăţenie nejustificată, dau fel de fel de porunci. Aşa ceva e de neconceput. Să le intre bine în cap că nu voi îngădui niciodată şi nimănui asemenea stări de lucruri !

Izbucnirea ei era atît de neaşteptată şi de inexplicabilă încît bătrînul se pierdu cu totul. N-o mai văzuse niciodată în starea asta pe doamna sa. Doica însăşi încremenise mută, cu gura ştirbă întredeschisă şi cu chipul răvăşit.

— Zici că e bolnav, şi încă de mai multe zile, nu-i aşa ? strigă Isabeau. Aş vrea să ştiu dacă v-aţi învrednicit să chemaţi un doctor şi dac-aţi aflat măcar ce are. Toată lumea se vede stăpînă în cetatea mea ? Cam astea-s noutăţile pe care mi-a fost dat să le aflu astăzi ! Cine-l îngrijeşte pe bolnav ?

— Un menestrel, prieten cu dînsul, explică şambelanul tremurînd.

— Un menestrel !... Un şarlatan, deci. Frumos, n-am ce zice ! Îţi mulţumesc, messer Kolineto, îţi mulţumesc !

— Doamna mea... îngăimă bătrînul zdrobit.

— Doică ! Dă fuga chiar acum şi cercetează-l pe bolnav. Pune-i la dispoziţie tot ce doreşte, adu-i un doctor din Kalamata şi-apoi grăbeşte-te şi vino să-mi spui tot ce-ai aflat !

— Da, buna mea stăpînă.

— Grăbeşte-te !

Şi, spunînd acestea, le-a indicat celor doi bătrîni poarta pe care se ieşea din grădină.

Au plecat.

Rămasă singură, furia prințesei și-a pierdut din intensitate. Coapsele o dureau ca în urma unui mare efort. Și-a lăsat mîinile să-i alunece în voie, pe bancă, și-a plecat trupul pe spate și s-a sprijinit cu capul de zid.

Era ceasul fierbinte al după-amiezii. Culorile cerului se accentuau în tării și zvonul unui clopot răsuna în depărtare. Simțeai că soarele scapătă într-asfințit și că se lasă înserarea. Împrejmuirea strîmtă care mărginea grădina — drept în față se afla un zid roșu, iar de jur împrejur ziduri albe și uscate — păstra încă ceva din căldura soarelui de amiază, pe care acum o elibera însoțită de-un iz amar. Isabeau respira încet și greu. O boare abia simțită, ceva asemănător unei adieri stîrnite de-un fîlfîit ușor de aripă, a alunecat din înaltul foișorului, clătinînd discret frunzele rodiului și primenind aerul în jurul capului prințesei. Respirația i s-a ușurat și nările trandafirii au sorbit cu nesaț prețioasa răcoare.

— E vremea lui april, șopti Isabeau abia auzit, ca pentru sine, de parcă aerul i-ar fi șoptit cuvintele la ureche.

Și ochii ei, care nu priveau nicăieri, s-au îndreptat înainte și au prins a zîmbi cu o duioșie simplă, așa cum zîmbesc ochii care întîlnesc figura angelică a unui copilaș.

Capitolul XIII

CHEMAREA LIBERTĂȚII

Suflînd greu și gîfîind grăbită, doica a străbătut odăi, a urcat scări, a trecut prin coridoare, prin pridvoare și prin cămări și, în cele din urmă, a ajuns și în fața ușii verzi a odăii lui Sgurós. Vrînd să o ajungă și să o conducă, messer Kolineto zorea cu pași mici și repezi, după dînsa.

— Pe-aici, doică... la dreapta... și acum la stînga... drept drept-nainte... drept !... Uite colo... acea-i ușa !...

— Uff !... Da'multe, multe zile-ți mai trebuie ca să mi-o arăți !

Cu inconsecvența oportunistă o omului deprins să slujească toanele celor mai puternici, doica abandona alianța sa cu șam-

belanul şi trecea de partea fetei ei de suflet. Privirea ei scăpărînd de mînie şi mutra acră pe care-o afişa contribuiau elocvent la evidenţierea indignării şi a protestului său plin de noblețe. Au deschis uşa şi au intrat înăuntru deodată. Odaia era mieă, iar ferestra deschisă din faţă decupa o bucată din cerul înserat. Jur împrejur, totul era cufundat într-o ceaţă deasă. Doica a rămas orbită.

— Unde-i flăcăul ?

În cadrul luminos al ferestrei s-a iscat o umbră care s-a ferit într-o parte. Şambelanul i l-a arătat în pat. Ochii doicii, care urmăriseră umbra, s-au întors asupra bolnavului. Prin urmare, în odaia asta se aflau doi oameni. Unul, cel care şedea în picioare şi avea părul şi barba ca para focului, părea să tot aibă vreo patruzeci de ani ; celălalt, aflat în pat, era un flăcăuaş palid, căruia de abia-i mijeau tuleiele.

— Maică Precistă ! Frumos băiat !

S-a apropiat de pat şi s-a aplecat către bolnavul care a deschis ochii ca trezit dintr-un somn greu. Chipul lui avea paloarea fildeşului, buzele arse de febră descopereau un şirag de dinţi albi şi umezi.

— Ia dă-mi mîna ta, sufleţelul maichii, dă-mi mînuţa ta de aur !

S-a aşezat pe pat, i-a luat mîna şi i-a pipăit-o. Era umedă de transpiraţie şi fierbinte. S-a aplecat asupra lui şi i-a cercetat ochii — erau împîcliţi de un fel de ceaţă. Respira slab şi abia auzit. Bolnavul părea a se întoarce de undeva de departe şi se arăta uimit de ivirea acestor chipuri străine, pe care le vedea plecîndu-se asupra lui. Deodată, ghicind parcă ceva, a dat să se ridice în cot.

— Nu, nu, nu, nu ! Nu, nu te ridica ! Stai culcat ! Stai culcat !... Eşti transpirat şi-o să te prindă umezeala serii. Mişcă, messer Kolineto, nu-mi sta ţeapăn ca un dulap, închide fereastra şi dă fuguţa şi adu-mi două femei aici ! Flăcăul are nevoie de îngrijire.

Şi în timp ce şambelanul ostenea de sîrg întru îndeplinirea poruncilor doicii, ea i-a dezbumbat cămaşa şi i-a pipăit pieptul. Mîinile ei aveau o îndemînare şi o repeziciune care vădeau experienţa. În cele din urmă, s-a aplecat asupra obrazului său şi i-a cercetat stăruitor ochii. I s-a părut că e cu genele întoarse.

— N-ai nimic, sufletelul meu, să nu te temi, că n-ai nimic. Eu am să-ți descînt și-am să-ți pritocesc și-un leac, așa c-ai să mi te faci bine tare repejor. Așa, drăguțule, numai tu să-mi fii cuminte, să-mi stai în pat și să mi te ferești de umezelile dimineții și-ale serii. Talisman ai ? Așa... Să-l porți la tine, auzi tu ?

După ce turui pe nerăsuflate toate acestea, scoase un bob de tămîie din punguța care-i spînzura de mijloc și porunci femeilor, care veniseră grabnic, o dată cu șambelanul, să-i aducă o cană cu apă neîncepută și un cărbune aprins. Apoi aprinse tămîia, făcu semnul crucii asupra apei și rosti descîntecul, stînd în picioare :

— *Pifi, spitzius, filius, vilus, mitus*, pe ei să-i rugăm. Să stăm drept și cu frica lui Dumnezeu. Amin ! Sfinte, sfinte, ajută sfinte-al lui Dumnezeu, ajută robul tău... cum te cheamă, sufletelule ?

— ...Nikiforos...

— Robului lui Dumnezeu Nikiforos !

După acestea, l-a stropit pe bolnav cu agheasma pe care o avea la îndemînă, i-a uns pleoapele, o jumătate din sprînceană și tîmplele.

— Diseară să-mi aduceți la mine în odaie teriac, smochine uscate și oțet, auziți voi ? Mîine de dimineață, înainte de cîntatul cocoșului, bolnavul trebuie să bea din doctoria aceasta !

În odaie mirosea greu a tămîie și, ori de cîte ori se deschidea ușa, mirosul răcoros al iasomiei din pridvor pătrundea înăuntru. Sgurós credea că halucinațiile febrei continuă și că plutește în necunoscut, aidoma unei plăsmuiri de dincolo de moarte.

Satisfăcută, doica și-a îndreptat trupul ; făcuse tot ce trebuia și se bucura pentru cîteva clipe de puterile pe care i le conferau metafizicele ei virtuți : poruncise oamenilor și demonilor. După ce-a mai săvîrșit cîteva trebușoare mărunte, l-a acoperit bine pe bolnav, le-a poruncit femeilor să-i ardă plante aromate în odaie și i-a urat noapte bună. Dreaptă și triumfătoare, a părăsit odaia, urmată de mica ei suită alcătuită din messer Kolineto și cele două femei. Amețit încă, Sgurós privea cu ochi mari fantasticul alai care ieșea din odaia lui și, dacă n-ar fi fost mirosul de tămîie care mai stăruia în aer, ar fi crezut că totul n-a fost decît un vis. Și-a întors mirat ochii către Kokinotrihis. Menestrelul, care șezuse retras într-un colț în tot timpul acesta, s-a

dezlipit de zid și s-a așezat iarăși pe scaunul de lîngă pat. Un zîmbet mut, de negrăită mulțumire, brăzda chipul său de țap.

— Am auzit rostindu-se niscai descîntece pe-aici, spuse el cu un glas răgușit și clătinînd neîncrezător din cap. Eh, ce să mai vorbim de-a surda, descîntecele astea n-aduc nici un folos...

Bolnavul a suspinat.

— Farmecelor care te leagă pe tine, rîse Kokinotrihis, nu li-i teamă nici de buruienile de leac și nici de vrăji.

Într-adevăr, neașteptata îmbolnăvire a lui Sgurós era cu totul inexplicabilă. Din seara aceea în care se aflase, fără a înțelege cum, în fața doamnei Akovei și o văzuse pe Isabeau apărînd ca o nălucire înaintea ochilor, ceva asemănător unui deochi îi toropise trupul. Vlăguit, ca după o boală îndelungată și furnicat de dureri ascuțite la încheieturi, se întorsese în odaia lui și se culcase, dar, văzînd că somnul întîrzia a-i îmbia genele, părăsise patul, deschisese fereastra și adăstase, lîngă ea, respirînd aerul nopții și ascultînd zvonul îndepărtat al cîmpiei și arcușul greierilor.

Trecuseră astfel ceasuri de-a rîndul, și somnul tot nu-l încercase. Se culcase din nou și rămăsese nemișcat, cu ochii deschiși. Așa îl aflaseră zorile.

Nu, nu, niciodată nu i se mai întîmplase să nu poată dormi toată noaptea și n-ar fi putut spune ce se petrecuse cu el de data aceasta. Se afla sub cîrma unui simțămînt ciudat, complex și nelimpezit încă. O dulceață molatecă îi înmuia inima și i se părea că s-ar putea să cadă în orice clipă și să leșine. Inima i se transformase într-o lacrimă de sînge, fierbinte și grea. Cînd își uita de sine, o infinită și dulce beatitudine îl împresura în mrejele sale calde, ca un val fierbinte care-l lua și-l purta cu el departe, departe de tot. O dată cu trezirea din starea aceasta, un instinct puternic, maladiv și întunecat, precum și o spaimă necunoscută pînă atunci puneau stăpînire pe el, lăsîndu-l a înțelege că toate frămîntările și tulburările acestea nu mai au nimic din vechile și copilărețtile amăgiri ale fanteziei sale. Gîndurile nu i se mai lăsau ademenite de ispitele viselor de vitejie. Răbda și suferea în tăcere. O umbră mare și gravă îl împresura de pretutindeni și o frică nelămurită i se strecura în inimă. Încerca atunci impresia cu totul neobișnuită că ceva nemaiîntîlnit îl adăsta și îi ațînea calea, aidoma freamătului surd al pădurii pe care drumețul pribeag îl aude stîrnindu-se din afundurile

văzduhului și răsfoind frunzișul ca un semn prevestitor de furtună.

Un singur lucru rămînea limpede pentru dînsul : oriunde și oricînd s-ar fi întors, ochii săi nu vedeau altceva decît un chip de femeie. O zărea plutind în aer, profilîndu-se pe un fundal întunecat, așa cum se ivesc stelele pe bolta cerească. Chipul ei îl țintuia extatic, ore întregi, de-a rîndul. Și cînd privirile acelea grave îl cercetau din înălțime, îl îneca zbuciumul și se străduia să dea și el un semn de viață, să răspundă privirii aceleia înstelate și plină de tîlcuiri ascunse.

Au trecut astfel și-a doua, și-a treia, și cea de-a patra zi ; în cea de-a cincea n-a mai putut coborî, iar în ziua următoare, cînd Kokinotrihis, care era neliniștit de absența sa, i-a bătut în ușă, l-a găsit întins pe saltea, cu buzele fripte de febră, cu pleoapele căzînd grele pe ochi și cu obrajii păliți, așa cum îl găsise și doica prințesei Isabeau după alte trei zile.

— Da' ce-i cu tine, flăcăule ?

— Nici eu nu știu. Sînt cam bolnav, i-a răspuns mîhnit tînărul.

Într-adevăr, nu știa nici el ce are. „S-ar putea să fie vreo tulburare a sîngelui sau, mai știi, vreun deochi..." gîndea el.

Ochiul experimentat al menestrelului îl cerceta cu stăruitoare băgare de seamă.

— Hm ! ... hm ! mormăia el în barbă. Acum știu și eu că mi-ești legat fedeleș, și de mîini și de picioare !

— M-au legat ?... Spui drept ?... Să-mi fi făcut farmece ?...

— Cam așa ceva, rîse sarcastic Kokinotrihis. Asta-i bună ! Uite c-a ghicit și el !

— Și-acum... ce-o să se-ntîmple cu mine ? întrebă el speriat.

Kokinotrihis a înălțat din umeri și nu i-a răspuns nimic, după cum îi era obiceiul. Inima lui nu trăda niciodată nici cea mai mică urmă de duioșie. S-a așezat, însă, alături de patul bolnavului, l-a îngrijit, i-a ținut de urît și a continuat să vină la dînsul în fiecare zi.

Discutau liniștit și pe îndelete despre mări și despre corăbii, despre marinari și despre tărîmuri străine și îndepărtate. Kokinotrihis știa o sumedenie, dar nu le povestea bucuros niciodată. Trebuia să-i smulgi cuvintele cu cleștele și destul de adeseori îi părea rău și te lăsa baltă în mijlocul discuției.

— Trăiesc oare fiarele în mare ?

— Trăiesc.
— Dar Gorgonele ?
— Nu.
— Cum, nu trăiesc ?
— Am spus o dată că nu trăiesc.

La naiba ! Uite, așa-ți strică afurisitul ăsta tot cheful cîteodată ! Ce-ar fi pierdut dacă i-ar fi spus că Gorgonele trăiesc aievea în mare ? Kokinotrihis știa o sumedenie de lucruri, dar nu voia să-ți spună și pace ! Tocmai pentru că ghicea că lucrul acesta ți-ar face o plăcere deosebită, nu spunea ! Blestemată suceală, zău așa ! Te despuia de orice închipuire ispititoare. Și totuși, alături de dînsul, gîndurile îți prindeau aripi destul de adeseori, fără a părea că el ține anume lucrul acesta, sau că dorește să te amăgească. Nu rostea decît un singur cuvînt, dar era de-ajuns atît... Și apoi, dacă apuci să-mi treci de vîrful capului, în preajma căruia vîntul pișcător al mării trage îndrăcit, te pălește cu strășnicie și-ți dă brînci... Ei da, de-aici înainte te avîntai în haos și fantezia începea să te tragă de păr.

— Acolo unde soarele picură aur topit ?
— Chiar așa, aur topit...
— În tărîmurile cu curmali ?...

Oamenii din cetate au aflat de boala puiului de grec necunoscut abia la două zile după ce acesta căzuse la pat și, nemaivăzîndu-l pe nicăieri, au venit la dînsul. La început a venit numai pajul cel tînăr, după dînsul au mai venit și doi scutieri și, în cele din urmă, șambelanul în persoană. Francii îi arătau că se interesează de sănătatea lui, trimițîndu-i pînă și leacuri. Cînd i-au adus pentru prima oară să bea o fiertură caldă de buruieni, bolnavul a pălit, zgîlțîit de fiori.

— Cine mi-a trimis-o ? a întrebat pe nerăsuflate.
— Messer Kolineto.

Mîinile i-au căzut ca secerate și n-a mai rostit decît un „Ah !" lipsit de vlagă. Atît.

Kokinotrihis i-a luat cana din mîini înainte de-a apuca să bea, s-a dus la fereastră și a început s-o privească în lumină și s-o agite.

— La ce te uiți ?

Menestrelul nu i-a răspuns, și-a continuat cercetarea și în cele din urmă i-a dat-o, spunîndu-i :

— Poți s-o bei, n-are otravă.

— Otravă zici ?!

Kokinotrihis schiţă un gest de indiferenţă.

— Uiţi că superintendentul te-a pus pe lista osîndiţilor ?

Ceva s-a rupt în inima lui Sgurós. Nu, nu era ceea ce îşi închipuise el...

Leacurile doicii au venit tocmai la momentul potrivit. Descîntecul şi doctoria pe care i-a trimis-o n-au întîrziat a-şi arăta roadele. În noaptea aceea a dormit bine şi a transpirat, iar a doua zi de dimineaţă, cînd s-a trezit, s-a simţit mai bine. Şi-a reamintit tot ce se petrecuse în ajun. Cînd a rămas numai cu Kokinotrihis, i-a cuprins tulburat mîna şi l-a întrebat, arătînd din privire spre uşa pe care micul alai abia ieşise :

— Kokinotrihis, tu o cunoşti pe femeia asta ?

— O cunosc.

— E doica ei ?

— Da, a prinţesei.

— Prin urmare...

Glasul uscat şi rece al lui Kokinotrihis i-a curmat elanul lui Sgurós :

— Ce-i cu tine ?

— Nimic... a şoptit el.

A doua zi, menestrelul i-a spus singur, în limba lui enigmatică :

— Cine leagă, dezleagă...

Şi a rîs sarcastic.

Sgurós a crezut că deslueşte, pentru prima oară, tîlcul vorbelor sale.

După plecarea lui Kokinotrihis, s-a dat jos din pat şi a încercat să umble prin odaie. Încheieturile îi erau amorţite şi grele. Prima răsuflare, plină de aer proaspăt, i-a pătruns în măruntaie ca un balsam răcoritor. S-a sprijinit de zidul gros şi a privit nesăţios afară. Înserarea se lăsa aşteptată, reverberaţiile trandafirii şi aurii ale crepusculului inundau cerul, intensificîndu-şi din ce în ce mai mult învăpăierile. Flăcările uriaşe cuprinseseră orizontul de jur împrejur. De jos se auzeau murmurele liniştite şi înfundate ale unei discuţii monotone. Se auzeau două glasuri femeieşti. Şi-a ascuţit instinctiv auzul şi inima i-a zvîcnit subit.

Unul dintre glasurile acelea îi era cunoscut.

„Blestemat mai e şi zidul ăsta gros de trei palme ! Nu-i chip să priveşti la picioarele lui. Dacă te-ai tîrî pe pervazul

ferestrei, te-ai culca pe pîntece și ți-ai scoate capul în afară, ai vedea tot." Jos și puțin către dreapta se vedea un mic patrat, un fel de curticică, în care se află un rodiu. O femeie vîrstnică sta în fața pomului, torcînd și vorbind cu cineva. Un al doilea glas, tot de femeie și acela, dar mai tineresc, îi răspundea din cînd în cînd. Fața persoanei care vorbea nu se vedea de loc, frunzișul copacului o acoperea în întregime, și se părea că însuși rodiul, căruia frunzele moi și fragede i-au crescut deodată cu primăvara, îi răspundea în chip miraculos femeii aceleia în vîrstă.

De atunci a îndrăgit beteșugul acesta, care-l ținea legat în scumpa lui odăiță. Aștepta cu nerăbdare ceasul cînd cele două femei urmau să revină în curticică, și așteptarea aceasta, semănată cu neliniști și bătăi de inimă, dădea sensuri noi și plenitudine atît întregii zile, cît și nopții. Așa stînd lucrurile, se temea ca nu cumva Kokinotrihis să-și facă apariția la o oră nepotrivită, să-i încurce rosturile și să-l surprindă aplecat pe ferestruică. A început să zăvorească ușa, să devină șiret și nervos. Privirile nespus de experimentate ale menestrelului îl deranjau. Începu să devină ipocrit și să-l amăgească pe prietenul atît de prețuit pînă atunci. Glasul vrăjit răsuna cu regularitate, în fiecare zi, pe înserate, în grădiniță. Transportat și cu sufletul la gură, se repezea la ferestruică, întindea gîtul, se apleca în afară, cu riscul de-a se prăbuși în prăpastie, și se străduia să privească jos, nădăjduind că va reuși să vadă măcar un colț de rochie. Glasul avea locul său, pe vreo bancă aflată la rădăcina rodiului pesemne, și, după cum se vedea treaba, nu-l schimba niciodată. Uneori își supunea ființa unui martiriu crud și totuși nespus de dulce, se rezema cu spatele de peretele său, închidea ochii și asculta tot ce se vorbea acolo, fără să se mai aplece în afară. Glasul ajungea pînă la dînsul ca murmurul dulce al unei muzici îndepărtate, aerul îl purta pe aripile sale, ca pe-o melodie fără cuvinte, care-i trezea năluciri halucinante. Inima omenească știe să găsească întotdeauna sadica voluptate de a-și provoca durerea.

Se întreba destul de adeseori cît timp va mai putea adăsta în cetatea asta și dacă vremea cînd se va întoarce și roata norocului său va mai veni vreodată. Nu știa nici de ce l-au dat uitării și nici cum fusese înmormîntată întîmplarea aceea cu mesajul lui Sguromallis. Îi cruțau viața sau nu era vorba decît, pur și simplu, de-o amînare ? Dacă așa stăteau lucrurile, care

era oare sorgintea comportării lor ? Şi dacă ar încerca să plece, de capul lui bunăoară, l-ar împiedica sau i-ar da bună pace ? Nu cumva era şi el unul dintre acei osîndiţi care aşteaptă, fără a şti cînd va sosi sorocul cernitei sale sloboziri ?! Imaginea spînzurătorii în care se bălăbănea hoitul lui Sergiu stăruia în memoria sa, însoţită de aceeaşi uimire care-l stăpînise şi odinioară : cine dictase osînda aceea ?... Îşi amintea de pîlcul acela de copaci şi de mîna înmănuşată care strîngea frîul lui Astritis...

Doica a mai venit o dată să vadă cum se simte. De cînd aflase că starea bolnavului merge spre bine, zelul său se mai domolise. A intrat cu o demnitate regală, urmată de-o femeie din suită şi n-a zăbovit decît cîteva clipe. Privirea lui tulburată a măgulit-o afară din cale. Nici prin gînd nu-i trecea că ochii lui alintau, plini de admiraţie, făptura care adăsta în fiecare seară în grădină şi avea darul să vorbească cu rodiul foşnitor. Şi, în timp ce dînsa se pregătea să iasă, el s-a apropiat dintr-un singur salt de dînsa şi a oprit-o.

— Doamnă ! Spune-mi, rogu-te, adevărat că eşti grecoaică ? Aşa mi s-a spus !

— Da. Sînt grecoaică, i-a răspuns surprinsă.

A privit-o şi mai stăruitor, a vrut să-i mai spună ceva, dar n-a mai suflat nici un cuvînt. După cîteva clipe de zadarnică aşteptare, doica a ieşit, zăpăcită, din odaie.

— Bietul băiat, îi spuse dînsa femeii din suită, în timp ce străbătea coridorul, se vede treaba că n-a rămas întreg de-a binelea. Boala cumplită care l-a mistuit i-o fi atins creierul, şi acum nu mai e-n toate minţile !

De acolo a coborît direct în grădiniţă şi i-a comunicat prinţesei noutăţile.

— Emisarul grec merge spre mai bine ; s-a ridicat în picioare.

— Care emisar ? a întrebat-o indiferentă Isabeau.

— Tînărul acela pe care m-ai trimis să-l văd acum cîteva zile, buna mea stăpînă.

— Aa... răspunse apatică prinţesa, fără a da vreo importanţă faptului.

Contrariată, doica s-a aşezat la locul ei, şi-a reluat fusul şi, spre a vădi supărarea pentru zadarnica ei osteneală, n-a mai deschis gura toată seara.

Obosită parcă de stearpa ei şedere în cetatea Kalamatei, doamna Akovei a declarat în cele din urmă că ar intenţiona să plece. Terminase de cules tot ceea ce era mai bun, toate plăcerile pe care i le putea oferi viaţa de-acolo. Se săturase, poate, şi pe cuviincioasa anticameră pe care i-o impusese sora ei.

— Şi cînd are de gînd să plece ? întrebă fără interes Isabeau.

— Poimîine dimineaţă, doamnă, a informat-o messer Kolineto.

A poftit-o pe doică la dînsa şi i-a dat instrucţiuni în legătură cu darurile pe care trebuia să i le ofere baronesei. Să încarce cinci catîri cu smochine uscate, din ultima recoltă, cu alune, cu migdale şi cu stafide şi să-i învelească şaua cu o cuvertură nouă, ţesută de femeile din cetate. Să adauge un butoiaş cu esenţă de trandafiri — să nu uite să-i stropească îmbelşugat prăjiturile care-i plac atît de mult cu asemenea esenţă şi să-i mai pregătească parfumul pentru sîn.

În timp ce doica se pregătea să plece, şambelanul, care aştepta de mult prilejul de a-i vorbi, îşi luă inima în dinţi şi spuse :

— Doamnă, Curtea se va aduna mîine seară în sala de recepţii pentru a-şi lua cuvenitul rămas-bun.

— Da.

— Va avea loc o recepţie cu totul neobişnuită...

— Bine, messer Kolineto ! Aştept.

— Şi cum măria-voastră nu e străină de simpatia baronesei faţă de menestreli...

— Îi simpatizează, aşadar...

— Dacă măria-voastră ar îngădui acelui menestrel care se află de atîta vreme în cetate şi aşteaptă...

Isabeau reflectă o clipă şi, înălţînd din umeri, răspunse :

— Fie şi-aşa.

Ca şi cînd i s-ar fi luat o piatră de pe inimă, Kolineto a ieşit cu mersul lui mărunt şi unduios.

— Aşa, bravo, scumpa mea ! exclamă doica înveselită. Tare-mi mai place să vă văd iubindu-vă ca atunci cînd eraţi micuţe !

Isabeau schiţă un gest de lehamite, iar doicii îi îngheţă vorba în gură şi, simţindu-se ofensată pentru a doua oară, îşi înălţă capul şi părăsi grădiniţa plină de demnitate.

Isabeau ridică ochii și privi distrată vegetația săracă dimprejur și zidurile care se înălțau jur împrejur, încercînd zadarnic să afle o rîvnă primăvăratică în anemica ei grădiniță. În stînga se afla un gard mic, care îi dădea impresia falsă că dincolo de el se află un cîmp autentic. Acolo, însă, se ridica pînă la cer încă un zid roșcat, care acoperea imaginea lumii exterioare. Așa era și viața ei !

Îndoindu-și gîtul alb și frumos, plecă din nou capul și rămase așa, privindu-și mîinile mici, frumoase și neîncercate de muncă. Lăsate în voie pe șorț, păreau a fi doi porumbei albi, care-și întind aripile deodată cu înserarea. Oare ce așteaptă atît de stăruitor ?!...

A tresărit surprinsă. Din stînga, alături de dînsa, s-a auzit un scîrțîit neobișnuit. Înainte de-a apuca să prindă de veste și a privi acolo, și-a dat seama că cineva a sărit gardul și a pătruns în grădinița ei. S-a întors și l-a văzut. Ședea în picioare, pe iarba grasă ; chipul său era din cale-afară de palid.

— Cine ești ? l-a întrebat surprinsă și intuind că nu trebuie să-l recunoască.

Nu i-a răspuns imediat ; ședea și o privea cu ochii mari, scăldați în undele extazului, fascinat de chipul ei și uitîndu-și cu totul de orice. Au adăstat astfel față în față, privindu-se în tăcere, preț de cîteva clipe.

— Doamna mea, izbucni brusc tînărul, precipitîndu-se la picioarele ei nu pentru a îngenunchea, ci doar pentru că ale sale nu-l mai puteau susține, nu mai m-am putut stăpîni, cu nici un preț. Ucide-mă, dacă vrei, dar nu mai sînt în stare să hotărăsc...

Era zdrobit și de nerecunoscut ; avea părul răvășit, ochii înfundați în orbite, obrajii supți. O paloare de moarte se revărsa și îi inunda chipul.

Între timp, dînsa și-a înălțat bustul și și-a recăpătat stăpînirea de sine.

— Nu te cunosc ! i-a răspuns rece, dar, dîndu-și seama că glasul îi sună fals, teama că s-a trădat a cuprins-o brusc.

— Sînt emisarul lui Sguromallis, pe care oamenii tăi l-au osîndit la moarte, doamna mea.

Uluiți, ochii ei adăstară o clipă asupra lui. Exista aievea oare atîta naivitate ? Un zîmbet imperceptibil, ușor de ascuns, îi înflori chipul.

— Da, parcă mi-amintesc ceva... rosti cu șiretenie.

— Adevărat ? O !... Îţi mulţumesc, doamna mea !

S-a înclinat şi, prinzînd marginea cea mai de jos a poalelor rochiei, a sărutat-o.

— Spune-mi, ce vrei acuma ?

— Să-ţi fie milă de chinul meu, să mă ucizi sau să mă izgoneşti !

Se temea că nu-şi va mai putea reţine zîmbetul ; îndărătnicia acestui gînd copilăresc îi înveselea inima.

— Dar pentru ce ? Te-ai săturat de viaţă ?

— Da ! exclamă el înflăcărat. M-am săturat, asta nu mai e viaţă !

Un gînd întunecat îi trecu pe dinaintea ochilor. Îl cercetă stăruitor şi-şi îndreptă trupul.

— Înţeleg. Te chinuieşte teama viitorului tău. Ţi-e teamă de moarte...

— Nu ! ripostă el, sărind în picioare. Cine ţi-a spus aşa ceva despre mine ? Să vină şi s-o repete aici, în faţa mea !

Tinereasca lui emfază era atît de savuroasă încît prinţesei îi era cu neputinţă să-şi mai ascundă zîmbetul.

— Bine, bine, îi spuse ea, spre a-l domoli, dar lucrul acesta mi se pare ciudat, totuşi...

— Pentru că nu ştii nimic, doamna mea, din pricina asta ţi se pare ciudat. Pentru că nici nu bănuieşti durerea fără leac pe care dragostea pentru tine o sădeşte în sufletul meu !...

A rămas înmărmurită. Nu ! Pe sufletul ilustrului său părinte, Villehardouin, nu se aşteptase la una ca asta ! O spusese atît de spontan şi de simplu ! De necrezut ! Chiar şi atunci cînd cineva îţi destăinuieşte dragostea pentru o altă femeie, manifestă mai multă şovăială. O tulburare profundă i-a zdruncinat calmul. Să se supere ? Să rîdă ? Să se simtă ofensată ? Ce-ar trebui să facă ? Nu, nu, la aşa ceva nu se aşteptase ! Ce trebuie să facă ?

— Eşti nebun ! îi spuse pe nerăsuflate.

— Da, ştiu şi eu că sînt, dar sînt nebun din pricina ta ! Crezi oare că n-am gîndit la fel ca tine ? Nopţi de-a rîndul îmi torturez biata minte, întrebîndu-mă : „Ce rîvneşti, nefericitule, spune-mi, ce cauţi ? Ţinteşti ca luna să-şi oprească cursul şi să-şi întoarcă drumul ? Nu, asta nu se poate, şi nici în firea naturii nu-i. Rîvneşti ca steaua de pe cer să cadă în mîna ta, dar aşa ceva nu-i cu putinţă, nu-i !“ Sînt minciuni,

doamna mea, o știu ; dar iată că nu pot face altfel, și vina este a mea, numai a mea...

Adăsta ascultîndu-l ; ceva nervos și nestăpînit ii răscolea viscerele, nu știa nici ea prea bine ce anume, rîsul sau plînsul ?... Inima îi bătea vijelios, gata să-i sfarme coșul pieptului. Niciodată, niciodată nu i se întîmplase ceva asemănător, și era nespus de speriată.

— Încetează !... Oprește-te ! șopti ea, privind neliniștită către poartă.

— Să încetez ? Nu te-am jignit, oare ? Nu, nu, dar dacă am făcut-o, totuși, spune-mi-o !... Știu și eu, voi, frîncii, aveți alte idei ; disprețuiți poporul și-l umiliți pe omul simplu. Dar dacă astfel stau lucrurile, află că nu sînt un muritor de rînd, doamna mea, sînt un Sgurós, un Sgurós autentic... privește aici!

Și încă o dată în viața lui, l-a descoperit demonstrativ pe sfîntul Theodor, pe care-l avea brodat pe cămașă.

— Nu, nu te disprețuiesc, îi spuse slab acum, stăpînită de-un fior adînc și cu ochii privind aiurea. Nu te disprețuiesc !...

— Oh ! Știam ! Știam că tu trebuie să fii altfel ! strigă tînărul și, îngenunchind ca scos din minți, voi să-i îmbrățișeze picioarele.

Dar fiorul care o cutremura s-a accentuat, privirile adumbrite i s-au întunecat, iar mîna înghețată l-a împins mai departe.

— Pleacă !... pleacă ! i-a spus, aiurînd deznădăjduită.

— Mă izgonești ! Dar unde, unde să mă duc ? Tu ești aerul și soarele meu ! Unde m-aș putea duce ? Trimite-mă la spînzurătoare mai degrabă decît să mă alungi. În felul acesta totul se va sfîrși și nu vei avea nici o vină, de vreme ce eu ți-o cer. Iubeam viața și îmi făuream puzderii de vise, dar mi le-ai luat pe toate și m-ai lăsat stingher și pustiu. Ce sînt acum ? Nimic ! Mă tîrăsc bolnav în cetatea ta ca un schilod dezgustător... Crezi că mai pot îndura ? Alungă-mă, dacă vrei, trimite-mă în mormînt !...

Din ce în ce mai obosită și mai slabă, îi împingea capul plecat la o parte, cu degetele sprijinite în părul moale, des și cald. Uitînd totul pentru o clipă, ochii ei plecați priveau capul tînăr, cu ceafa fragedă, pe care se arcuia o buclă mică. O relaxare dulce, de fericire și de durere totdeodată, i s-a revărsat în inimă.

— Copil nebun... şopti dînsa ca pentru sine, cu un zîmbet amar înflorit în colţul buzelor, simţindu-se acum mai liniştită şi mai stăpînă pe sine.

El şi-a înălţat capul şi-a privit-o uimit.

— Priveşte-mă cu atenţie, i-a spus Isabeau cu glas duios, sînt bătrînă acum...

Atîta a apucat să-i spună, pentru că înapoia porţii s-a auzit clanţa scrîşnind.

— Hai, du-te acum !

S-a ridicat sprinten şi, aruncîndu-i încă o privire, a lăsat poalele rochiei să-i cadă din mînă şi a sărit gardul. În aceeaşi clipă a intrat şi doica. Atît a fost. Numai atît. Un fulger efemer de primăvară. Dar plecînd, în taină, pe acelaşi drum pe care îl străbătuse şi la sosire, ducea o dată cu dînsul miracolul făpturii ei. Ochii săi larg deschişi păstrau strălucirea orbitoare a clipei...

Pentru a ajunge în grădiniţă, urmase un drum complicat ; clădirile cetăţii erau încurcate, circulaţia nu era îngăduită decît pe anumite căi, şi se străduia să regăsească aceleaşi drumuri, aceleaşi coridoare, chinuindu-şi mintea spre a le recunoaşte acum, cînd străbătea drumul în sens invers. S-a rătăcit prin subsoluri, galerii, scări. A alergat de multe ori pentru a le regăsi şi tot de atîtea ori a trebuit să se reîntoarcă. Mergea împins de-o forţă oarbă şi nu avea nici calmul, nici prudenţa de a-şi însemna vreun reper în gînd. Îl cuprinsese un fel de ameţeală neobişnuită, se împiedica de pietre vrăjmaşe, de uşi zăvorîte şi de colţurile zidurilor, fără a se gîndi prea mult dacă ceea ce face e cuminte.

Nu se vedea ţipenie nicăieri. Se părea că această parte a cetăţii e cu totul nelocuită. Trecînd pe lîngă zidul de piatră cenuşie şi cioplită al unor magazii imense, sau al jitniţelor adînci, care se înălţa pînă sub acoperişul înnegrit de fum şi nu se putea vedea în întregime din pricina pînzelor de păianjeni suspendate în aer, s-a împiedicat de stive, de buşteni de foc, de lăzi grele, ferecate cu baloturi de fier, de chiupuri pentru untdelemn şi de saci. Bîjbîind pentru a afla zidul, a dat de-o uşă de scîndură. A ridicat zăvorul şi a ieşit. După ce-a urcat o scară, s-a trezit într-un loc necunoscut, pe-un pridvor lung şi acoperit, din care se vedea curtea cea mare a cetăţii. Înserase.

Privind în jos, a desluşit cîteva umbre care forfoteau în lumina tulbure a serii. Erau ultimii grăjdari care duceau apă

animalelor din grajduri, cîțiva șoimari pierde-vară și o slujnică. Privită de aici, curtea avea o configurație deosebită. Pînă acum n-o văzuse decît din pridvorul său. Căutîndu-l din privire, l-a aflat la dreapta și ceva mai jos, dar nu găsea nici o modalitate de-a ajunge la el. Privită la un moment dat, întreaga imagine s-a reflectat inversată în mintea sa și s-a luminat. Tulburat, și-a dat seama că se află pe terasa gentilomilor și a dat să plece cît mai repede de-acolo.

S-a întors cu intenția să coboare pe aceeași scară pe care urcase, dar l-a oprit ceva nevăzut. O dată cu adierea aerului de seară, un zgomot ușor ajungea la urechile sale. S-a oprit uluit, ascultînd atent, cu chipul plecat. Era o melodie abia auzită și îndepărtată. De unde venea ?

A privit în jurul său, fără a reuși să înțeleagă ceva. În curte a izbucnit deodată o flacără mare, tremurătoare, care a aruncat o vîlvătaie portocalie pe pereți. Pesemne că dăduseră foc la ceva. Se auzeau rîsetele grăjdarilor și mirosea îmbietor a mîncare caldă și a fum de lemn ars. Melodia ușoară, cu iz popular, ritma straniu, ca un nedeslușit mesaj venit din altă lume, în atmosfera înconjurătoare. Tînărul și-a ridicat privirile spre cerul învăluit din ce în ce mai mult în vălurile întunericului. Parcă cîntau stelele. Era o melodie liturgică, psalmodia unei religii necunoscute, cîntată fără cuvinte, murmurată. Și atunci și-a amintit.

În hanul acela de munte din Mesareea... într-una din nopțile toamnei trecute... da, da, auzise și atunci o voce necunoscută psalmodiind îndărătul unei uși... tot așa o auzise și atunci... Noaptea era pe sfîrșite și afară mijeau pîclele tulburi ale zorilor. În mintea sa reînvia, ca și atunci, imaginea unui cavaler tînăr, cu părul moale și blond, cu ochii închiși... Ce Dumnezeu îndepărtat invoca oare litania aceasta atît de răscolitor dureroasă ? O mîhnire sfîșietoare îi picura în suflet. Ea nu vestea zorile unei nădejdi înviorătoare și nici perspectiva unei fericiri viitoare, ci jalea care însoțea conștiința irosirii unei vieți ce n-avea să se mai întoarcă niciodată.

Un fior crîncen îl străbătu din creștet pînă-n vîrful picioarelor pe tînărul grec. S-a înfășurat în mantie, a sărit treptele scării și, numai după ce-a ajuns jos în curte, a respirat cu oarecare ușurare. S-a îndreptat gînditor către odaia lui. Să fi trecut oare o umbră asupra fericirii sale, întunecîndu-i întreaga strălucire ?!...

Intrînd, a simțit instinctiv prezența cuiva în odaie. S-a oprit neliniștit, fără să știe nici el de ce.

— Cine e aici ? a întrebat posomorît.

— Vino încoa', i-a răspuns Kokinotrihis cu glas răgușit și indiferent.

A respirat ușurat și a închis ușa în urma lui. Camera era înecată în beznă, dar prin fereastra deschisă se vedea cerul care începuse să se lumineze ; luna neîmplinită poleia pervazul de piatră al ferestrei.

S-a așezat pe pat și a adăstat astfel, fără ca nici unul dintre ei să rostească vreun cuvînt, o bună bucată de vreme. De sus, de deasupra lor, cineva a început un cîntec monoton : era o melodie simplă și melancolică, pe care-o puteai asculta destul de adeseori, ore de-a rîndul, în timpul serii sau în orele de priveghi, din timpul nopții. O cînta straja cocoțată, ca o pasăre singuratică, pe cel mai înalt foișor al cetății.

— Îți mai aduci aminte, Kokinotrihis, întrebă Sgurós cu glas coborît, ce mi-ai spus cîndva ? Ziceai că are un semn la tîmplă...

N-a primit nici un răspuns.

— Prin urmare e adevărat, Kokinotrihis, nu-i așa ?

— Adevărat...

Urmă o pauză.

— Să fie un semn aducător de moarte ?

— De moarte, da...

Au tăcut amîndoi. Găitanul unduios al cîntecului fără de început și fără de sfîrșit se despletea, pîlpîind stins în văzduh.

— Cred că am văzut-o pentru prima oară acum doi ani, într-o dimineață, cînd porțile cetății nu se deschiseseră încă. Călărea pe-un cal alb și purta o mantie largă și verde ca apele mării... în urma ei călăreau numai cîțiva oameni înarmați...

Au tăcut iarăși. Cu ochii larg deschiși, Sgurós urmărea în întuneric desfășurarea acelei scene de neuitat, în gînd. A suspinat din greu.

— Cum se va termina oare toată povestea asta ?

O toropeală copleșitoare, iscată fără pricină, îi fereca încheieturile mădularelor, i se părea că se scufundă într-o mocirlă fără fund, ale cărei ape negre și stătute îl trăgeau stăruitor în întuneric, înghițindu-l parcă. Imaginea obsedantă i-a revenit în gînd.

„...Zorile îi împurpurau obrazul, dar pleoapele ei erau coborîte și un semn amar îi încerca colțul buzelor..."

Kokinotrihis adăsta, imobil și insensibil, pe scaunul mare, urmărind urcușul lunii, care poleia cerul cu argint.

— Corabia ancorase în gura golfului, spuse el într-un tîrziu.

— Corabie, zici ?...

— Da, corabia amiralului. Piraţii o capturaseră şi pe ea, şi pe călăreţii care-o însoţeau, cu trei zile mai înainte, în timp ce trecea pe ţărmul Arkadiei. Atunci n-a mai apucat să ajungă la Kalamata...

Tulburat de cuvintele acestea, Sgurós răsuflă dezordonat ; mîna lui transpirată înşfăcă nervos braţul menestrelului.

— Spui drept ? Deliuria deci...

— A lăsat-o acolo, în gura portului, înafara zidurilor Nauplion-ului ; nici el nu era în stare să spună de ce-a lăsat-o liberă... Atunci i s-au zdruncinat puterile, pentru întîia oară, după cum se pare. De slobozit a slobozit-o, ce-i drept, dar cînd au prins a-l încerca părerile de rău, era prea tîrziu...

— Şi l-au încercat ?

— Da, l-au încercat. Au trecut doi ani de-atunci, şi sufletul lui osîndit cutreieră mările, se avîntă în larguri şi se întoarce înapoi, navigînd încoace şi încolo, în lungul ţărmurilor Morias-ului. Ochiul său de vultur scormoneşte neîncetat uscatul şi, deznădăjduit, în cele din urmă ridică ancora şi... se întoarce iarăşi. De acum înainte aceasta-i e ursita. Chipul său e brăzdat de cute, şi barba i-a albit cu totul. Şi acesta-i totuşi amiralul care a spulberat flota lui Filip cel Îndrăzneţ !...

Au tăcut.

— Dar oamenii, călăreţii ei, nu l-au înfruntat ?

— L-au înfruntat, vezi bine, dar piraţii erau cu mult mai numeroşi ; sîngele a curs în valuri. Jean de Tournai a căzut cel din urmă de pe cal.

Transpiraţia a îngheţat pe fruntea lui Sgurós.

— A ! Era şi el cu...

— El era comandantul escortei.

— Care vra să zică, Deliuria tînjeşte necurmat de dorul ei, spuse tînărul într-un tîrziu, cu glasul coborît.

— Tînjesc amîndoi, flăcăuaşule. Nu numai el, ci şi Villehardouina l-adastă neîntrerupt de ani şi ani de zile.

Un fior puternic i-a zgîlţîit spinarea lui Sgurós.

— L-adastă, zici ?

— Da, dar îi e şi frică totdeodată ; da, l-adastă şi se teme în acelaşi timp ! Acestea-s tainele iubirii...

Cîntecul străjii se înalţă, se domoleşte treptat şi, dînd să se avînte iarăşi, se prăbuşeşte ca o pasăre cu aripile frînte. Noaptea călduţă cobora agale, negurile se îndeseau jur împrejur, iar tăcerile se aşterneau încet-încet ca o brumă.

Palma lată a lui Kokinotrihis a coborît, apăsînd zdravăn umărul tînărului.

— Vino-ţi în fire ! i-a spus menestrelul cu ton schimbat. Te afunzi într-o mocirlă care ameninţă să te înghită cu totul. Haide, pune-te pe picioare şi să plecăm !

Sgurós a ridicat privirea şi s-a uitat la el ca hipnotizat.

— Să plecăm, zici... unde să plecăm ?

— Departe, cît mai departe. Drumurile mării-s slobode şi fără de capăt, ai să te convingi şi tu.

— Ah !... suspină tînărul, proptindu-şi barba în piept.

Ochii i se împăienjeniseră şi totul părea tulbure în jurul său.

— Într-o bună zi ai să vii, sînt sigur de asta, îi spuse menestrelul. Inima ta va fi mai cuprinzătoare atunci şi nu te vei mai simţi legat în nici un fel de locurile acestea. Aşa se va întîmpla, pentru că te-ai născut spre a trăi slobod.

Tînărul zîmbi cu amărăciune.

— Da, da, aşa se va întîmpla, ascultă ce-ţi spun eu ! stărui grav glasul răguşit al lui Kokinotrihis. Ai să vii singur.

Capitolul XIV

O SERATĂ A FRANCILOR

Isabeau visase în noaptea aceea, iar a doua zi de dimineaţă buzele ei străluceau perlate parcă de tainica dulceaţă a visului. Se făcea că şedea rezemată de-un cerdac plin de flori, pe pereţii şi pe grilajul căruia se împleteau curpeni de iederă şi se căţărau vesele iasomia şi caprifoiul. Şi iată că jos, în grădina jilavă încă de roua dimineţii, călcînd pe iarba grasă parcă, a prins a se auzi un pas înfundat şi moale. S-a aplecat peste balustradă şi l-a văzut : era el, venea o dată cu zorile, zîmbind şi întinzîndu-i mîinile. Părul i s-a despletit şi a alunecat în valuri pînă jos la pămînt. Cerdacul n-avea nici o scară şi, neavînd cum să urce sus, străinul i-a cuprins părul în mînă şi

dînsa s-a temut că greutatea lui o va trage jos. Dar el n-a tras-o jos, nu, şedea numai şi privea drept în ochii ei, cu o infinită tristeţe. La fel de adînc îndurerată îl privea şi dînsa. Imobili şi muţi, au adăstat îndelung în locul acela, uniţi numai prin fluviul spumos şi fierbinte al părului ei.

Asta a fost totul, numai atît. Nu-şi amintea ce s-a mai întîmplat după aceea şi nici pe unde au mai rătăcit întunecatele meandre ale somnului, pentru a răzbi iarăşi către urcuşurile zilei. Era o zi frumoasă, aerul strălucea ca smălţuit în patratul ferestrei deschise din dreapta, iar lumina soarelui răzbea prin hîrtia ceruită a celorlalte ferestre închise. Era pentru prima oară, după un potop de zile, cînd Isabeau se trezea liniştită. Întrînd la dînsa, doica a aflat-o zîmbind. Un puf fraged îi acoperea şi-i îndulcea obrazul. Făcîndu-i semn măicuţei ei de suflet să se apropie, a silit-o să se aşeze pe pat şi îmbrăţişat-o înflăcărat, cu braţele goale şi încinse încă de căldura somnului. Obrazul i s-a lipit alintător şi înfiorat de-o tainică fericire de sînul ei bătrîn, la fel ca odinioară, cînd era fetiţă.

— Oh !... doică, doică... mi-au făcut farmece !... se tîngui dînsa, ascunzîndu-şi obrazul la sînul ei. Să ştii că mi-au făcut farmece !...

— Doamne, Isuse Hristoase ! exclamă neliniştită măicuţa ei de suflet. Ce tot spui acolo, sufleţelul meu ?

Ea însă nu mai auzea, ci, răpită de vedeniile nopţii, şoptea ca-n vis, cu o dulce deznădejde :

— Mi-au făcut farmece, doică...

Dat fiind că a doua zi urma să plece şi că era mai mică de ani, aproape de ora prînzului doamna Akovei se hotărî să se ducă la sora ei. În timp ce se apropia, a auzit frînturile unui cîntec înapoia uşilor. Faptul i s-a părut curios. S-a oprit să asculte. Femeile prinţesei cîntau, desigur, vreunul dintre cîntecele acelea care se cîntă în timpul clăcilor petrecute în jurul războiului de ţesut. Iată ce-a auzit doamna Akovei :

Oh ! preafrumoasa Yolanda,
cu gîtul dalb, din cale-afară,
cosea de sîrg un baldachin
şi suspina cu jale-amară !...

Doamna Akovei era nespus de uimită : din prima zi a sosirii sale şi pînă astăzi nu le auzise niciodată cîntînd pe feme-

ile surorii sale ! Cum se făcea că tocmai astăzi cîntau ? Se întîmplase oare ceva pe care ea nu-l aflase ? Scandalizată, a mai aşteptat puţin şi apoi a deschis uşa brusc. Femeile din casă şedeau într-adevăr cu capetele plecate asupra lucrului şi torceau. Ceva asemănător zîmbetului le lumina chipurile. Prinţesa a întors liniştită capul, a văzut-o pe sora ei şi i-a zîmbit copilăreşte.

— Ce bine-mi pare că te văd, surioară dragă ! Hai, vino şi stai aici lîngă mine !

Femeile s-au ridicat şi cîntecul s-a stins pe buzele lor. Dîndu-şi seama, fără de veste, că se simte străină în locul acela, Margarita a înaintat stîngace, în tăcerea discordantă.

— N-am să stau prea mult, spuse ea, scuzîndu-se şi roşind, ca şi cînd greşise cu ceva.

— Vei sta atît cît vei pofti !

I-au adus un jilţ şi s-a aşezat. Obrăjorii i se împurpuraseră şi o pojghiţă subţire de transpiraţie îi scălda fruntea proeminentă.

— Am venit să-ţi mulţumesc pentru darurile tale, scumpa mea soră, spuse dînsa căutîndu-şi cuvintele. Am venit pentru a-mi exprima dragostea faţă de mărinimia ta.

Isabeau zîmbea. Ochii ei albaştri căutau spre fereastră, spre vasul cu busuioc, spre cîmpul de april, spre marea adîncă şi spre cerul satinat.

— Ce vreme frumoasă-i afară, Margarita ! spuse dînsa.

— Da, e într-adevăr frumos, răspunse baroneasa buimăcită.

Foindu-se şi străduindu-se să găsească ceva de spus, s-a reaşezat pe jilţul său, dar nici în felul acesta n-a reuşit să articuleze vreun cuvînt. Totul era nou şi straniu în jurul său. A privit-o furiş pe sora ei şi a rămas uimită. Ce mult întinerise, Isabeau !

— Care vra să zică mîine pleci ! spuse prinţesa.

— Da, mîine plec.

— Vei avea parte de-o călătorie frumoasă.

Prin urmare, găsea că totul e frumos. Ochii negri ca măslina ai baronesei scînteiară.

— Voi trece şi prin Andravida. Ce doreşti să-i spun stăpînului tău ?

O paloare bruscă s-a revărsat pe obrajii prinţesei, dar a întrebat neclintită, doar cu glasul schimbat :

— Prințul meu nu e plecat la Neapole ?

— Ba da, dar se va întoarce. Probabil că se va înapoia chiar înaintea sosirii mele acolo. Îl voi aștepta, în orice caz, pentru a-i vorbi despre interesele mele, despre fiefurile Matagrifului și despre privilegiile călugărilor. Știi și tu doar... încurcăturile interminabile...

Isabeau continua să privească afară ; privirea ei devenise stăruitoare și aspră.

— Nu-i spune nimic, făcu ea.

Au mai discutat cîtva timp despre lucruri mărunte, iar cînd baroneasa s-a ridicat, în cele din urmă, pentru a pleca, prințesa își recăpătase și culoarea, și zîmbetul. Părea că nouraşii nu mai urcau pe vîrful pe care se aflau acum, iar dînsa ținea capul sus, mai sus decît oricînd, și acolo, sus, cerul era neclintit și senin.

Cînd a rămas singură, numai cu femeile sale, a chemat-o pe doică și i-a spus :

— Dă-i de știre lui messer Leonardo, cancelarul meu, că-l iau pe tînărul grec, pe care l-ai însănătoșit mai zilele trecute, ca paj, în slujba mea, chiar de astăzi. Să-și ia de îndată postul în primire, iar diseară să se prezinte la serată.

Glasul ei era liniștit, dar categoric.

— Mă mir și eu ce-i cu tine, buna mea stăpînă, cuteză să spună doica între timp. Grecul acesta nu-i un senior din Francia și s-ar putea ca treaba aceasta să-i jignească pe gentilomii tăi...

— Doică !

— Facă-se voia ta, doamna mea.

Chipul prințesei Isabeau s-a înseninat și duritatea efemeră care-o cuprinsese s-a risipit, cedînd locul zîmbetului plin de candori de mai înainte.

— Cum spuneai că-l cheamă pe emisar ?

— Sgurós, copila mea, Nikiforos Sgurós, și e de datoria mea să-ți spun adevărul : e nobil și se trage dintr-o familie foarte prețuită de noi, localnicii.

— Da, Sgurós, Nikiforos Sgurós ! repetă prințesa, frămîntînd una după alta silabele în gură.

După aceasta se întoarse către femeile sale și le pofti să reînceapă cîntecul.

Cea dnitîi reîncepu tînăra aceea naivă și blîndă, din Bourguignon :

Preafrumoasa Yolanda,
Cu gîtul dalb din cale-afară,
Cosea de zor un baldachin
Și suspina cu jale-amară.
De ce suspini, tu, hulubiță,
Stînd singură pe creanga rece ?
Pe cîmpul verde nu-l vezi oare
Pe cavalerul care trece ?...

Fetele repetau refrenul într-un singur glas :

Pe cîmpul verde nu-l vezi oare
Pe cavalerul care trece ?...

— Spune-mi, Yolanda, tu ai iubit vreodată, draga mea ?

Fetele au ridicat capetele toate deodată și-au privit-o involuntar pe prințesă ; atunci o auzeau vorbind de dragoste pentru prima oară ! Ochii lor exprimau o uimire adîncă.

— Doamna mea, răspunse fîstîcită fata din Bourguignon, cu obrazul învăpăiat ca macul, există cineva care să nu fi iubit pe lumea aceasta ?

Prințesa zîmbi palid. Ochii ei s-au îndreptat, după obiceiul său, spre fereastră, privind tufele dese de busuioc.

— Atunci, de bună seamă că ești fericită, spuse visătoare.

— Ah ! Dragostea este un chin nespus de plăcut, adăugă ea sfioasă. O dulce alintare, doamna mea.

Și tăcură din nou. Fetele s-au aplecat iarăși asupra lucrului și au prins a răsuci gînditoare fusele.

— Cînd ai iubit, Yolanda ? întrebă Isabeau, după un scurt răstimp.

— Numai o dată sau de două ori, doamna mea.

Un hohot de rîs a izbucnit jur împrejur și apoi au tăcut cu toatele, mușcîndu-și buzele discret.

— Atunci n-ai iubit cu adevărat, Yolanda.

Fata din Bourguignon a deschis ochii mari : așa ceva nu i se mai spusese niciodată pînă atunci !

— Omul nu iubește decît o singură dată, Yolanda. Cel puțin, așa gîndesc eu...

— Dar... de fiecare dată are farmecul ei, doamna mea !

Hohotele de rîs au izbucnit din nou.

— Numai o singură dată, a spus serioasă prinţesa.

Fetele au tăcut. Fusele au prins să se învîrtească îndemînatec mai departe.

— Uneori, adăugă prinţesa într-un tîrziu, uneori se întîmplă să treci de pragurile vieţii fără a fi iubit. Da, fără a întîlni adevărata dragoste... Atuncea duci durerea o dată cu tine...

Intrînd în iatacul prinţesei, cam pe la vremea prînzului, doica a aflat-o încercînd rochii. Două lăzi mari şi un dulap în perete erau ticsite cu rochii de mătase, de hermine şi de catifea, care străluceau în mii de culori, iar stachetul de lîngă pat se încovoiase sub povara altora, rînduite pe el. Trei fete îngenuncheate în jurul doamnei lor o ajutau. Cea de-a patra şedea alături, în picioare, purtînd pe braţe rochiile încă neîncercate. Doica s-a speriat : n-o mai văzuse niciodată pe fata ei de suflet atît de preocupată de propria-i frumuseţe ! Se îngrijea, ce-i drept, să fie întotdeauna mai presus decît restul doamnelor de la Curte, îi plăceau lucrurile rare şi scumpe, dar chiar şi în aceasta se vădea profunda ei indiferenţă. Părea că se îmbracă numai de formă, mintea ei nefiind niciodată, aşa cum era a celorlalte doamne, sclava acestei preocupări. Rochiile, nestematele şi giuvaericalele, pe care le purta cu un fel de silă imperceptibilă, făceau ca noblеţea ei să apară cu o sporită autenticitate şi eleganţă.

De data aceasta, o scînteie copilărească sclipea în ochii ei albaştri, şi văpaia caldă a unui dor ascuns îi împurpura obrajii. Acum încerca o mantilă cu trena lungă, brocată cu fir auriu, bătînd în verde, cusută de-un neîntrecut croitor grec, nespus de iscusit în broderiile cu fir de aur.

— Vino, doică, vino încoace, îi spuse ea nerăbdătoare, şi ajută-mă să aleg !

— Pentru turnir te pregăteşti, scumpa mea, sau pentru nuntă ? Nu ştiu, zău, ce-i cu tine.

— Da' de unde, pentru diseară mă pregătesc ! zise Isabeau, şi rîsul ei ţîşni cu o feciorelnică prospeţime. Trebuie s-o onorăm pe sora noastră, baroneasa.

Doica s-a aşezat şi şi-a spus părerea ; a rostit-o cu un ton plin de importanţă şi studiat, ca una care lua întotdeauna foarte în serios puterile cu care era învestită. În ziua aceea, însă, s-a contrazis degrabă cu fiica ei de suflet, care avea gus-

turi foarte dificile. Astfel stînd lucrurile, doica s-a încăpățînat și ea și s-a retras într-un colț, alungindu-și chipul apoplectic. Îndurerată de inconștienta răutate și rîvnind s-o pedepsească pe Isabeau, și-a amintit tocmai atunci cum c-ar avea să-i spună ceva.

— Închipuie-ți, grecul acela, emisarul...

— Ce-i cu el ? ciripi glasul prințesei, care tocmai se aplecase pentru a-și aranja fusta.

— Refuză demnitatea pe care i-ai acordat-o.

Isabeau rămase aplecată și, cu toate că în poziția asta sîngele înflorea pe chipul său, obrajii i-au pălit.

— Aa... răspunse simplu, într-un tîrziu, îndreptîndu-și mijlocul.

Doica ei, care între timp uitase răzbunarea, îi dădu în vileag uimirea stîrnită de această ciudățenie.

— Eu cred, așa-mi spune mintea mea, că-i aiurit cu totul. Știi ce i-a spus lui messer Leonardo, care l-a poftit la dînsul ? „Eu am venit aici pentru moarte, nu de dragul demnităților !" Poftim ! Avea un chip grozav de întunecat.

Degetele lungi ale prințesei Isabeau se jucau cu panglica din jurul mijlocului, de care era aninată punguța brodată. Întinsă brusc, panglica s-a rupt.

— N-are decît să facă cum poftește, rosti Isabeau cu un glas incolor.

— Dar nici messer Leonardo nu i-a făcut pe plac. Atît mai lipsea ! I-a spus că n-are dreptul...

— Ba nu, strigă înăbușit prințesa. Să nu-l silească ! Nu vreau !

— Ce tot spui, scumpa mea ! Atunci n-are decît să piară, nerecunoscătorul ! Ori își închipuie cumva că-i de capul lui ? Voința ta-i poruncă !

— Nu. Am spus !

— Bine, bine. Messer Leonardo însă i-a dat să înțeleagă că unui mocofan nu-i este îngăduit niciodată să spună „nu", cînd poruncește stăpînul. Așa că țicnitul ăsta o să te slujească chiar din astă seară, de la serată.

Dîndu-le la o parte pe fete, Isabeau s-a așezat în jilț.

— Ori messer Leonardo n-a înțeles porunca trimisă de mine, ori tu, doică, nu i-ai explicat cum trebuie...

— Ei, poftim, tot eu sînt de vină și-acum ! se aprinse la rîndul ei doica, ridicîndu-se.

Chipul prințesei era aspru și de nepătruns.

— Nu striga, îi spuse pe-un ton liniștit și glacial.

Doica s-a stăpînit, dar de rămas în iatac n-a mai pútut rămîne, așa că a ieșit afară. Îi venea să plesnească de ciudă, nu alta. N-o mai înțelegea de fel, dar de fel, pe fata ei de suflet!

Cancelarul impusese voința princiară. Pe sub seară, la ora cînd se aprindeau făcliile, Sgurós a intrat pentru prima dată în sala de recepții a palatului, o dată cu pajii care-i supravegheau pe slujitorii ce orînduiau masa. Era o încăpere vastă, cu podeaua de scîndură albă și cu plafonul durat din lemn de culoare închisă, sculptat. În timpul zilei primea lumina printr-un șir de ferestre largi, aflate pe latura care dădea spre mare. Pe acolo se vedea acum cerul, care se întuneca din ce în ce mai mult. Prin colțuri se înălța umbra cenușiu-albăstrie a fumului ușor. Aprinseseră trei lampadare și atît zidurile văruite, căminul enorm și stins, cît și pervazurile ferestrelor tremurau o clipă în lumina lor gălbuie.

Dimensiunile îmensei săli sporeau fantastic, marginile ei erau învăluite în umbră, iar plafonul nici nu se mai zărea. Chiar în mijloc și de-a lungul sălii, din podea, se înălța o platformă cu patru trepte. Acolo urma să stea cei mai de frunte gentilomi. O grilă, strunjită cu gingășie, și-un șirag de coloane înalte, împreunate prin grațioase arcuri de lemn, sculptate cu finețe, despărțeau platforma marilor seniori de sala de jos. Blazonul Villehardouinilor veghea greoi deasupra căminului. Pe pereți erau aninate panoplii mari și greoaie, de pe timpuri, pe care se aflau scuturi enorme, sulițe nespus de lungi, spade înspăimîntătoare și coifuri destinate turnirelor, sau luptei, care arătau ca niște cranii de fier cu orbitele negre.

La intrarea slujitoarelor, atît masa cea mare, de pe platformă, cît și cele aflate pe cele două laturi ale sălii, erau orînduite. Ele au înaintat, șerpuind în jurul sălii și împrăștiind pe jos crenguțele verzi pe care le aveau în panerașele purtate pe brațe. Erau tot felul de plante proaspete și mirositoare, tăiate de pe colinele Nedului, lămîiță, mlăzi de salcie și plop, și levănțică. Pășeau printre ei, cu picioarele lor albe și desculțe, împrăștiind crengile moi cu grația cu care se plimbă porumbeii prin livadă. După ce și-au împlinit slujba, au plecat în tăcere.

Atunci au început să intre cavalerii. Aceştia erau vioi şi veseli, iar cîţiva dintre dînşii, gălăgioşi cu ostentaţie. O dată cu venirea primăverii, lepădaseră mantiile, şi-acum trupurile lor, bine exersate, se mulau sub hainele strînse pe talie. S-au adunat grupuri-grupuri şi, aşternîndu-şi şalurile, s-au aşezat pe jilţuri şi pe bănci. Adunaţi roată, ceilalţi urmăreau din picioare jocurile, încheiau rămăşaguri, rîdeau şi îi amăgeau pe jucători, sau tăifăsuiau nepăsători. Sgurós a distins printre dînşii pe cîţiva care-i erau cunoscuţi mai dinainte, sau pe care-i cunoscuse de puţină vreme. Capelanul, un bărbat înalt, cu figură marţială şi cu chipul brăzdat de cute, care aminteau mai degrabă de loviturile de sabie de pe chipul unui războinic decît de privaţiunile ascetice, juca îndîrjit cu comandantul Sonteron, izbind violent piesele pe masa bălţată. De vîrstă mijlocie, gros şi ţuguiat, ca un poloboc săltat pe picioare, comandantul şedea cu picioarele îndepărtate, cu pumnul stîng proptit în şold, cu bustul cambrat şi cu ceafa dreaptă, şi rîdea zgomotos, cu obrajii bucălaţi, roşii şi lucioşi şi cu buzele sîngerii. Rîsul lui năvalnic şi clocotitor izbucnea neîntrerupt, umplînd sala şi dominînd celelalte glasuri ca un sforăit drăcesc.

— Spada face ferfeniţă sutana ! Ferfeniţeşte sutana, praf o face, nu alta ! răcnea el de zor pentru a-l îndîrji pe adversar.

Stropi mari de transpiraţie prinseseră a brobona tonsura rotundă a capelanului, iar obrajii săi căpătau încetul cu încetul o tentă verzuie.

Comandantul gărzilor Kalamatei, însă, corcitul Ghizi, arbora încă barba ascuţită, vestigiu al îndepărtatei sale stirpe greceşti, juca şi dînsul un joc asemănător, dar juca mai ponderat, mai pe potriva răspunderilor sale politice. Ridica încet mîna grăsulie, lua cu o mişcare indiferentă cloşca cu pui a damei şi o aşeza hotărît într-un alt patrat, numai după o matură şi îndelung chibzuită gîndire. Partenerul său, un cavaler necunoscut lui Sgurós, urmărea jocul cu o expresie ostentativ indiferentă şi cu privirile ţintuite şoimăreşte.

Flamandul Engelbert de Linderkerke domina adunarea tinerilor prin uriaşa lui înălţime şi cu prestigiul celui ce se ştia compatriotul prinţului. Linderkerke îşi înălţa arogant capul cu nasul încîrligat şi cu buzele subţiri şi incolore, care zîmbeau dispreţuitor în gol. Aidoma tuturor celor care imitau manierele cavalerilor eleganţi, şedea la rîndu-i cu pumnii proptiţi

în șolduri. Rîvnind să-și consolideze poziția, destul de șubredă în mijlocul acestor aristocrați franci, Bartolomeu Ghizi, sfrijitul și pizmărețul fecior al comandantului gărzilor, îl urmărea neliniștit, îl spiona pieziș și îi maimuțărea, cu întreaga nepăsare de care era capabil, nu numai atitudinile semețe, dar pînă și glasul.

— Se zice că toți cavalerii care au somnul ușor și populat de vise înțeleg glasul păsărilor, spuse el la un moment dat, pentru a arăta cum c-ar avea și el, vezi Doamne, „păreri".

După o scurtă pauză, hohotele de rîs bubuiră în urma vorbelor sale : flamandul își redresă bustul și comentă completiv :

— Într-adevăr, cam așa grăiesc și romanele trubadurilor, adăugă el, fără a-l învrednici cu vreo privire și abordînd zîmbetul său disprețuitor.

Bartolomeu păli, de parcă și-ar fi supt singur sîngele din vine.

La aceste hohote de rîs, comandantul gărzilor, a cărui ureche era veșnic trează la tot ce se spunea în jurul său, s-a întors, a văzut tot ce se petrece, dar, sfătuit de tactul său imperturbabil, a tăcut chitic și a mai mutat un pion al jocului de dame.

Sosirea baronesei aducea un suflu nou în mijlocul adunării. Tinerii cavaleri, împrăștiați în toată sala, s-au adunat în jurul ei, iar jucătorii de vîrstă mijlocie au dat să se ridice în picioare, simulînd abandonarea partidelor. Doamna Akovei le-a făcut semn vioaie să continue jocul.

— Nu, nu, vă rog, rosti ea cu un glăscior ascuțit, eu voi sta într-un colțișor, fără a stînjeni pe cineva !

Apoi, luîndu-și o mină de modestie și inocență, se cuibări cu grații de pisică în jilțul de lîngă căminul stins. Roiul tinerilor gentilomi se învîrtea cu o curtenitoare îngrijorare în jurul ei.

— De ce-o fi indispusă doamna Margarita ? Nu cumva o fi visat urît azi-noapte ?...

Mai îndrăzneți, fericiții beneficiari ai mărinimiei sale cutezau să strecoare înțepături echivoce :

— De vină nu-i decît călătoria de mîine, regretul că părăsește pustia cetate a Kalamatei și, mai știi, remușcările pentru durerea pe care-o lasă în urma ei !...

Gîfîind măgulită, baroneasa își etala candoarea, simulînd o supărare de copil răzgîiat. Obrajii i se împurpuraseră, iar

ochișorii îi scînteiau neastîmpărați, nepăsători sau grei de ademenitoare ispite.

În jurul ei se foiau atît de mulți bărbați încît, sfinte Dumnezeule, simțea că nu mai poate, că nu mai poate !...

Între timp, privirile ei pierdute în visul tulbure al amețelii îl căutau pe Sgurós. Nu-și credea ochilor ! Încercările sale de a-l vedea, printre trupurile paladinilor care o împresurau, n-au reușit, și atunci a început să-și facă vînt cu mîna, făcînd nervoasă semn să se descongestioneze cercul :

— Uff ! Ce cald e !

Cavalerii s-au dat în lături, iar privirile ei au săgetat distanța goală a sălii, țintuindu-l pe tînărul grec, care stătea nemișcat lîngă perete.

În aceeași clipă, grelele batante ale ușii s-au deschis larg, cancelarul și-a făcut apariția și toți cei ce ședeau jos s-au ridicat în picioare. Torțele roșii au strălucit în întunericul coridorului. Patru făclieri înaintau purtînd pe sus flacăra unduioasă. Tot murmurul din sală a amuțit. Călcînd pe crengile de verdeață mirositoare, prințesa Isabeau a trecut, foșnind ușor din mătăsuri, printre făclierii postați în dreapta și în stînga ușii și a înaintat într-o tăcere profundă.

Purta o pelerină lungă, croită din mătase de Estiva, de-un albastru-palid, grizat și cu irizări de curcubeu. Brațele ei, lungi și subțiri, ieșeau din despicăturile largi, practicate la umerii hitonului și se lipeau de rochia fină, diafană aproape și de culoarea lămîii. Capa lungă, de catifea intens albastră, avea un guler spumos, de hermină albă ca zăpada, care-i dezmierda ca un caliciu gîtul de ivoriu. În mîna stîngă ținea cordeliera care-i susținea capa grea pe umeri. Blazonul ei, brodat în negru și aur, ondula, o dată cu faldurile rochiei, pe coapsa stîngă. Urmată de-un lung șirag de doamne, a înaintat drept spre estradă, a urcat treptele și s-a așezat pe jilțul cel mai înalt, care se afla în fața ei. Un zîmbet discret, aproape deznădăjduit, îi flutura pe buze. O cască albă se mula strîns pe capul înălțat, fără semeție. Încadrat de prelungirile căștii care-i îmbrățișau bărbia mică, chipul său prelung și liniștit se desena clar, sub coroana de aur, scundă și octogonală.

În cele dintîi clipe ale apariției sale, gentilomii au amuțit, vrăjiți. Nu-și aminteau s-o mai fi văzut vreodată atît de proaspătă, de drăguță și atît de oficială, totuși, pe prințesa lor. Privirea ei albastră și limpede aluneca ușor asupra lor, trupul

drept, cu mîinile sprijinite pe brațele jilțului, păstra o demnitate autentic regească. Tăcea și zîmbea ușor.

Tăcerea desăvîrșită și aplicele cu făclii înalte, fixate sub armoariile sculptate în zid, confereau stăpînei din Morias frumusețea hieratică a unui idol.

— Pe sfîntul Cornelius, doamna mea, spuse contabilul rupînd cel dintîi tăcerea pioasă, cu curajul pe care i-l îngăduia demnitatea și originea sa, stau înaintea măriei-voastre ca în fața statuii Sfintei Fecioare ! Nici regatul Castiliei nu se poate lăuda cu o doamnă atît de frumoasă !

— Îl compătimesc din toată inima pe vărul meu, prințul, care în seara aceasta nu-și poate dezmierda privirile admirîndu-vă ! spuse Linderkerke înclinîndu-se.

Isabeau l-a privit pe flamand și, descifrînd viclenia care flutura imperceptibil pe buzele lui incolore, i-a răspuns cu glasul ei calm și alintător :

— Privirile vărului nostru prețuiesc tot atît cît acelea ale stăpînului nostru. Astfel stînd lucrurile, cel de al doilea dobîndește tot ceea ce vede cel dintîi.

Linderkerke s-a retras, mușcîndu-și discret buzele subțiri. Prințesa s-a întors către sora ei, care ședea alături și zîmbea fals, și pe care-o uitaseră cu toții acuma. Desenînd un semicerc la mică depărtare de jilțul princiar, tinerii cavaleri discutau, cu glas coborît, între dînșii și o priveau discret pe prințesă. Gîndul că se hotărîse s-o cinstească pe baroneasa care pleca a doua zi le stîrnise admirația.

La celălalt capăt al sălii, Sgurós, ale cărui sprîncene se încruntaseră la apariția dintîi a făclierilor, Sgurós, al cărui suflet încercase toată noaptea torturile provocate de destăinuirile lui Kokinotrihis, același Sgurós care respinsese cu o îndărătnicie plină de mînie favoarea princiară, înregistra acum și scăderea treptată a ritmului năvalnic al inimii sale, și mușcătura neașteptată a geloziei, precum și durerea arzătoare de-a fi respins o fericire îngăduită altora...

Sunetul trompetelor care răsunau la uși l-au trezit din toropeală. A văzut-o pe prințesă ridicîndu-se, înaintînd cîțiva pași și oprindu-se în fața mesei. Pajii i-au tras jilțul aproape de masă, iar dînsa s-a reașezat, avînd-o pe sora ei în dreapta. Comandantul se afla în stînga sa, cancelarul de partea cealaltă ; ceilalți cavaleri și doamnele au ocupat restul scaunelor.

Cele trei mese au fost grabnic înconjurate de grupuri vesele, scutierii și pajii aduceau bolurile mici, pline cu apă de trandafiri, în care gentilomii urmau să-și înmoaie degetele.

El adăsta, străin și inutil, lipit de zid și cu mîinile atîrnînd inerte pe lîngă corp.

— Azi de dimineață l-am văzut pe șoimarul măriei-voastre ținînd pe pumn un șoim de o rasă nespus de rară ! i se adresă Sonteron, cu gura plină, Margaritei. Pe sfîntul Umberto, asemenea șoimi sînt cam greu de văzut în zilele noastre !

— Șoimul acesta e un dar, răspunse baroneasa roșind cochet, și acum, la plecare, îl iau cu mine ca mărturie a celei mai frumoase amintiri din călătoria aceasta.

Și, spunînd cuvintele acestea, s-a uitat pe furiș la sora sa, să vadă dacă înregistrase înțepătura. Prințesa își înmuia tocmai degetele în apa de trandafiri, cu același zîmbet inefabil pe buze.

— I-am admirat umerii lați, continuă comandantul, picioarele zdravene și ochiul rotund și pătrunzător. Pe legea mea că mi-a fost teamă să mă apropii de el. Pun rămășag că pasărea aceasta vine tocmai din Islanda...

— Din Orient, corectă baroneasa.

— Chiar așa am vrut să spun și eu, din Islanda, sau din Orient. În timpurile străbune ale marilor vitejii numai noi, căpeteniile, ne pricepeam să aducem asemenea șoimi.

— Voi ruga pe măria-voastră să-mi acorde grația de a primi și din partea mea un mic dar, care reprezintă o completare indispensabilă pentru acest șoim de preț, spuse Linderkerke. O pereche de clopoței de aur, cu clinchetul pur ca de cristal, pe care i-am adus de la Milano.

— Atunci va trebui să acceptați și din partea mea o scufiță de piele albă, cu muchiile împodobite cu mărgăritare și cu o egretă din pene de pasărea paradisului ! spuse Ghizi, tatăl.

În culmea bucuriei, stăpîna Akovei își izbi mînuțele albe una de alta.

— Ah ! încep să regret că plec din Kalamata. Nici prin gînd nu-mi trecea că sînt atît de iubită aici !

Linderkerke a întrebat-o dacă se duce direct la Matagrifo.

— Nici gînd ! exclamă dînsa, strîmbînd din năsuc. Matagrifo e un loc de doliu. Ori de cîte ori mă aflu acolo sus, am

impresia că mă urmărește sufletul nefericitei Margarita de Ney. Se cațără ca o cucuvea de foișoarele castelului și țipă toată noaptea.

Cavalerii din apropiere și-au lungit o clipă gîturile, pentru a vădi că participă la durerea baronesei. Se vede treaba că Margarita de Ney reclama și de dincolo de viață partea ei de baronie, de care Villehardouin o deposedase în beneficiul fiicei sale mai mici. Luat de valul discuției, comandantul, care era un vînător pătimaș, discuta cu glas tare despre șoimi și despre cîini cu capelanul și cu Kolineto. Înhățase cu ambele mîini o halcă de friptură de pe taler și se străduia s-o ciopîrțească.

— Se spune că la înapoierea sa din Neapole, stăpînul nostru, prințul, va organiza un turnir nemaipomenit, spuse un tînăr cavaler cu nasul roșcat și părul lucios din pricina uleiului de dafin pe care-l folosea din belșug.

— Cînd ? Cînd va avea loc ? întrebă baroneasa cu un oftat. Va fi primul turnir la care voi asista, după o așteptare de cinci ani în acest jalnic Morias !

— Jalnic, spuneți ? rîse pe jumătate Linderkerke.

— Domniei-voastre prea puțin îi pasă, senior Engelbert. Ați cutreierat lumea-n lung și-n lat și v-ați înfruptat din toate bucuriile ei. Noi, însă...

— Se spune că seniorul Linderkerke e nespus de iscusit și puternic în turniruri, spuse cavalerul rănit, cu un zîmbet dulceag și lingușitor.

Recunoscînd cu toții incontestabilele temeiuri ale acestei faime, l-au întrebat care fusese, după părerea sa, cel mai izbutit dintre turnirurile la care participase.

— Turnirul care s-a desfășurat la Verighen, lîngă Colonia, spuse dînsul, înălțîndu-și chipul smead. Ducele de Brabant și contele de Luxemburg își disputau suzeranitatea asupra ducatului de Limburg. Datorită faptului că regina-mamă a Franței, Maria, văduva lui Filip cel Îndrăzneț, se afla de față, cei mai iluștri cavaleri ai regatului s-au grăbit să participe, de dragul ei. În spatele ducelui se aliniau o mie cinci sute de sulițe din Flandra și din Brabant.

— Ce frumos ! exclamă, rămînînd ca un gură-cască, Bartolomeu Ghizi.

— Contele de Luxemburg nu era însoţit decît de o mie trei sute de suliţe, astfel că două sute de cavaleri din Brabant au fost nevoiţi să se retragă îndureraţi din întrecere, pentru ca ambele tabere să fie în felul acesta de forţe egale...

— Domnia-voastră aţi fost printre cei care-au rămas, nu-i aşa, senior Linderkerke ? se mai înfipse o dată Bartolomeu în discuţie.

Flamandul l-a ţintuit cu privirile sale de gheaţă ; ceilalţi au zîmbit.

— Şi-atunci, atunci cum a fost ? întrebă baroneasa nesăţioasă.

— Ziua aceea era într-adevăr frumoasă, continuă flamandul. Scările se ciocneau una după alta între ele, pămîntul se cutremura, iar jur împrejurul nostru văzduhul vuia de clinchetele oţelurilor care se izbeau unele de altele. În largul cîmpului nemărginit nu se zăreau decît caii fără călăreţi, care alergau prin norii de praf şi prin ceaţă, fulgerele săbiilor care se învîrteau ca moriştile, ale coifurilor cu penaje multicolore, ale tunicilor de mătase şi ale steagurilor bifurcate, care străluceau în bătaia soarelui.

Înfierbîntat de povestirea aceasta, comandantul a izbit cu pumnul în masă, răcnind cît îl ţineau puterile :

— După asta am să vă povestesc şi eu ceva despre cruciade !...

L-au silit să tacă şi cu toţii şi-au aţintit din nou privirile lacome asupra flamandului :

— Mai departe ! Spune mai departe !

Acesta s-a oprit pentru a savura impresia produsă şi a inspirat, cu nările tremurătoare ale nasului său coroiat, aerul îmbibat de miroazna fripturilor şi a iasomiei.

— Aşadar, soarele era încă sus, cînd cinci sute de cavaleri zăceau morţi pe cîmpul de luptă. Dar, cînd contele de Luxemburg şi deodată cu dînsul şi cei trei fraţi ai săi au fost ucişi, şi-o sumedenie dintre cavalerii lor căzuseră deja în mîinile noastre, tabăra lui Luxemburg şi-a recunoscut înfrîngerea.

Şi, spunînd acestea, a ridicat cupa şi a tras o gură de vin.

— Frumoase timpuri ! Acestea erau, cu-adevărat, timpurile bărbaţilor viteji ! Ducele de Brabant a cîştigat Luxemburgul, dar a dat-o pe fiica sa de soţie fiului contelui ucis. Iată ce înseamnă cavalerismul !

— Ca în romane ! exclamă extaziată baroneasa.

— Ceva mai mult decît în romane, doamnă, spuse flamandul cu un surîs dispreţuitor. Trubadurii nu sînt altceva decît nişte şarlatani insolenţi, care-şi ticluiesc stihurile numai sub priveghiul beţiei. Cu-adevărat nobilă nu-i decît cariera armelor !

Nu, nu, Margarita iubea şi romanele, şi pe trubaduri ! N-a ridicat nici o obiecţie asupra acestei chestiuni, dar îi iubea pe trubaduri pentru că ştiau să iubească ca nimeni alţii şi pentru că unii dintre ei avuseseră fermecătoarea gingăşie de-a se îndrăgosti de femei pe care nu le văzuseră niciodată !

— Asta-i curată nebunie ! pufni în rîs comandantul.

— Te poţi îmbăta cumva de vinul pe care nu l-ai băut ?

— Da, da, Geoffroy Rontel, de pildă, a iubit-o pe prinţesa de Tripoli, iar Rambo d'Orange pe contesa Irghel.

Un cavaler de vîrstă mijlocie, cu buclele de pe tîmple negre ca pana corbului, spuse :

— Numai trubadurii de viţă nobilă sînt demni de luat în seamă !

— Da, pe-aceştia îi admitea şi comandantul Thibaud din Kambania, de pildă ! Şi castelanul Kusierle, şi Blondell, spuse prinţesa.

Erau primele cuvinte pe care le rostea cu glas tare în seara aceea. Au amuţit cu toţii o clipă şi au privit-o uluiţi. Cum, oare, prinţesa apăra latura frumoasă a vieţii ? La aşa ceva nu se aşteptau !

— Da, gingaşul Blondell, adăugă dînsa cu un zîmbet dulce. Ce importanţă are faptul că era sau că nu era nobil ? Îmi place să mă gîndesc la chipul în care cutreiera lumea cu lăuta lui, cum cînta pe sub zidurile necunoscute, sau înapoia porţilor de fier ale vreunei închisori, în nădejdea că odată şi odată va auzi glasul regesculul său stăpîn, Richard Inimă de Leu...

— Incidentul acesta nu e autentic, rosti dur un glas nou. E-o născocire !

Toate privirile s-au întors către capătul mesei, unde se vedea chipul palid al lui Jean de Tournai. Pleoapele lui erau coborîte şi o umbră imperceptibilă poposise pe fruntea lui.

— Cum, sînteţi aici, bunul meu Jean, se miră veselă prinţesa Isabeau, şi staţi atît de departe de mine ?

— Să mă ierte măria-voastră, am venit printre cei din urmă şi n-am mai găsit decît aici un loc liber.

L-a poftit alături de dînsa ; cîţiva cavaleri prevenitori s-au grăbit să-şi ofere jilţul fiului lui Geoffroy, legendarul patriarh al kalavriţilor. El a refuzat stăruitor, dar, în cele din urmă, a fost nevoit să se supună. Pauza care survenise involuntar — ca întotdeauna cînd apărea gentilomul Jean — se sfîrşise. Pajii aduceau neîncetat chiupuri mari cu vin aromitor de Hios, de Cipru şi de Malvoisier, convivii din jurul mesei cinsteau de zor, obrajii se învăpăiau, ochii scăpărau scîntei, larma discuţiilor creştea jur împrejur.

— Oare nici azi nu vă veţi călca făgăduiala, bunul meu Jean, întrebă zîmbind prinţesa, pentru a închina în sănătatea surorii noastre Margarita care pleacă ?

— Măria-voastră ştie, răspunse tînărul gentilom, cu privirile plecate, că aici nu e vorba de-o simplă făgăduială, ci de-un jurămînt. Pentru mine vinul e sîngele Domnului şi nu-l gust decît cu prilejul sfintei împărtăşanii.

Margarita şi-a întors nervoasă capul şi a început să vorbească cu vecinul ei. Privirile sale, scînteind viclean împrejur, l-au zărit încă o dată pe Sgurós, care şedea în picioare, în fundul sălii.

— Vă mai amintiţi, seniore, îl întrebă ea cu glas tare pe interlocutorul său, povestea împăratului Robert şi a dragostei sale ?

Omul a holbat ochii mirat.

— Împăratul Robert iubise cu patimă, aşadar, pe cineva mai prejos decît el, pe domnişoara de Neville ! Exigenţele intereselor statului, însă, îi impuneau împăratului căsătoria cu o prinţesă greacă, cu Eudoxia Lascaris, fiica împăratului Nicheii. Dragostea îl orbeşte pe om în asemenea măsură încît nici rugăminţile, nici forţa nu mai folosesc la nimic. Am să vă povestesc acum sfîrşitul ei. Văzînd, deci, baronii că nu pot realiza nimic cu duhul blîndeţei, au prins-o pe Neville, i-au tăiat nasul şi urechile şi, prinzînd-o şi pe maică-sa, au aruncat-o în Bosfor...

— Dreaptă osîndă ! observă nătîng cavalerul după o clipă de gîndire.

— Staţi să vedeţi ce s-a întîmplat după asta. Speriat, împăratul Robert a plecat la Roma. Papa Grigore l-a sfătuit să se liniştească şi să se înapoieze la Bizanţ. Sfînta Fecioară, însă, nu-şi coboară bucuroasă sabia decît asupra capului celui păcătos. Aşa stînd lucrurile, Robert s-a oprit la jumătatea drumului, în

cetatea unchiului nostru, răposatul Geoffroy de Villehardouin, unde și-a lăsat și viața, și dragostea, și tronul.

— Întîmplarea e plină de tîlcuri, spuse grav cavalerul, care nu pricepuse o iotă din toată povestirea.

— Desigur, e plină de învățăminte, confirmă cu glas tare Margarita.

Masa se apropia de sfîrșit. Se aduseseră fructe exotice, smochine, nuci și stafide ; comandantul ținea încă bardaca plină ochi cu vin în palma lui uriașă.

Înclinîndu-și ușor capul către prințesă, Jean de Tournai șoptea aproape fără a mișca buzele :

— Baronul Geoffroy d'Onua ne trimite vorbă că Deliuria a ancorat la Zongolo.

Zîmbetul nu s-a stins pe buzele prințesei. Numele acesta nu mai trezea nici un ecou în sufletul ei.

— Și-atunci ? întrebă dînsa liniștită.

— Blestematul acesta are curajul să-și debarce oamenii și să se aprovizioneze de acolo cu apă și cu merindele necesare corăbiilor și marinarilor săi.

— Dacă baronul consideră că întîmplările acestea sînt primejdioase, n-are decît să le împiedice, observă Isabeau.

— Primejdioase doar ? Aici e vorba de-o provocare, de-o jignire, doamnă !

— Un motiv în plus, așadar, dacă e vorba și de jignire, răspunse prințesa cu glasul ei dulce.

Gentilomul Jean adăstă, tăcut și încruntat, un scurt răstimp.

— În noaptea aceasta voi pleca însoțit de zece oameni de-ai mei la Zongolo.

În fața lor se produse o mișcare de scaune și șambelanul se ridică în picioare.

— Îngăduiți, doamnă, ca, de dragul baronesei, al prințesei Margarita, precum și de dragul întregii adunări prezente aici, menestrelul acela, care așteaptă de-atîta vreme, să cînte înaintea măriei-voastre ?

Isabeau încuviință printr-un semn al mîinii. Un zumzet viu, de satisfacție, s-a înălțat jur împrejur. Jilțurile s-au mișcat, cei ce nu vedeau prea bine au făcut schimb de locuri, alții s-au ridicat, rămînînd cu cotul sprijinit de jilțul doamnei lor. Într-un

cuvînt, splendida adunare a încremenit în această nouă dispoziție, plină de reverie și așteptare.

Kokinotrihis a apărut în locul gol al sălii și a prins a înainta imperturbabil, cu viola la subsuoară și cu arcușul în mînă. Îmbrăcase pentru acest prilej hainele sale cele mai noi și mai bune, o tunică lungă, pînă la gambe, de culoare castanie, și un șal crestat, de-un roșu învăpăiat. O beretă frigiană, de aceeași culoare și cu vîrful tuflit, moale, într-o parte, îi acoperea capul cu părul roșu ca para focului. Imediat ce a ajuns în mijlocul sălii, s-a descoperit cu un respect plin de demnitate, a urcat măreț treptele platformei, s-a înclinat profund dinaintea prințesei, mai moderat în dreapta și în stînga, și a ocupat, în cele din urmă, scaunul scund, instalat pentru dînsul în spațiul dintre cele trei mese.

Era limpede că avea obiceiul de a cînta la întruniri oficiale. Comportarea lui reținută și dezinvoltă totodată, calmul vădit cu care-și acorda viola, precum și modul în care ținea arcușul în mîna dreaptă, îl indicau pe omul care nu ignoră respectul pe care-l datorează artei sale, deși se știa așteptat de gentilomi. A adăstat puțin, pînă cînd și ultimele șoapte ale discuțiilor rostite cu glas coborît au încetat, apoi s-a ridicat în picioare și, înălțîndu-și capul mare, a întrebat :

— Ce preferă să asculte prealuminata prințesă a Ahaiei ? Rîvnește odele lui Carol Magnul, al marelui împărat, care a adus sfintele moaște din țara necredincioșilor și le-a depus la mănăstirea sfîntului Dionis ? O îmbie cîntecul lui Zirar, din Viana, sau crîncena luptă a viteazului Rolland, care a încrucișat și sabia și sulița cu nu mai puțin iscusitul Olivier, preț de-o zi, fără ca victoria să încline de partea vreunuia dintre ei ? Dorește cîntecul lui Aimeri, cel ce-a răpit-o pe Narbona, sau preferă, poate, vreo romanță grăind de dragoste, cum ar fi aceea a lui Tristan și a Isoldei, a lui Lancelot cel îndrăgit de regina Ginoveza, a castelanului Krisi, a Flamingiei sau a Galeracului ? Oricare ar fi alegerea măriei-voastre, gătiți sîntem a i-o împlini, și am mai avea, spre a vă fi pe plac, de îngînat și o poveste veselă, dintre acelea care împing inima spre desfătarea rîsului, cum ar fi, spre pildă, pățania lui Wilhelm cu șoimul, aceea a celor trei menestreli gheboși, sau aceea a țăranului care a cîștigat Paradisul. Oricare i-ar fi alegerea, măria-sa, doamna Morias-ului, nu va încerca regretul.

Isabeau schiță un semn de indiferență. Zîmbetul de indulgentă răbdare nu dispăruse de pe buzele sale.

Deși se afla la celălalt capăt al sălii, Sgurós ședea față în față cu dînsa și se gîndea involuntar că astăzi nu păruse a-l fi văzut nici pentru o clipă măcar, că privirile ei n-au poposit asupra lui și că nu i-a oferit în nici un fel pretextul de-a se apropia de dînsa. Rămînea la fel de străin și de inutil, ca și cum nu l-ar fi chemat acolo decît pentru a-l umili.

Aceea care a ales cîntecul a fost doamna Akovei — o poveste veselă de dragoste. Kokinotrihis s-a așezat și, alegîndu-și cu gravitate poziția, a sprijinit viola pe genunchiul drept și a lăsat arcușul să lunece pe strune. Glasul său nițeluș cam aspru, de bas, prinse a urca treptat, cîștigînd imperceptibil în întindere și rezolvînd iscusit dificultățile melodice ale cîntecului.

Afară era noapte, o noapte senină de april, pe cerul căreia urca luna în crai-nou. Busuiocul învolt mirosea dulce în vaze, iasomia își despletea mlăzile asupra balcoanelor, sufletele florilor neînflorite zburau în văzduh. Răsuflarea răcoroasă a nopții, aidoma aburului unui trup abia ieșit din baie, pătrundea prin cadrul ușii mari, care era larg deschisă. Curtea cu dalele albe părea vrăjită sub razele lunii, iar în interior, în fața căminului din fundul sălii adînci, prințesa călătorea pierdută în gînduri, cu cotul sprijinit de jilț, cu capul susținut în palme...

Cînd menestrelul și-a încheiat cîntecul dintîi, tot doamna Akovei l-a ales și pe cel de-al doilea, pe al treilea însă l-au ales glasurile înălțate într-un singur vuiet ale gentilomilor. Era un cîntec mai lung, din ciclul Regelui Arthur al Bretaniei și al Cavalerilor Mesei Rotunde, așa că lui Kokinotrihis i-a fost adusă o bardacă mare, plină cu vin profiriu. A băut-o înălțînd-o întru închinare și a depus-o alături de dînsul, pe podea. Un paj a zorit de sîrg să i-o umple iarăși.

— Cîntă-ne ceva despre marele Galeoto ! porunci comandantul, ștergîndu-și gura lată cu dosul palmei.

— Și despre messer Govain !

— Și despre Lancelot !

Glasurile s-au înălțat și-au amuțit, ca un stol de porumbei care-și iau zborul pentru o clipă, și-apoi revin pe pămînt. Kokinotrihis și-a aruncat, cu un gest regal, șalul pe umăr, și apoi, privind împrejurul său, i-a zărit adăstîndu-l muți. Din făcliile

înjumătățite picurau lacrimi mari. Aerul devenea din ce în ce mai greu și mai dens, ca o pîclă în care se plămădeau respirațiile tuturor, șfara cărnurilor fripte, a căror răsucire în frigare întîrzia, arzîndu-le, aceea a lumînărilor, a sînurilor femeiești și a crengilor verzi și mirositoare, călcate în picioare. Adierea răcoroasă a nopții se oprea în prag, fără a reuși să răzbească înlăuntru. Acolo s-a dus și Sgurós s-o caute. S-a rezemat de ușorul ușii și o respira cu nesaț. Capul greu îi vuia, genunchii i se frîngeau de oboseală.

Rumoarea din interior i-a vestit sfîrșitul cîntecului. Gentilomii tîrau iarăși jilțurile, își schimbau pozițiile și discutau cu aprindere. Întorcîndu-se, l-a zărit pe Kokinotrihis stînd în picioare și golind o nouă bardacă de vin profiriu. După aceea a depus-o jos și a rămas în picioare, arătînd că adastă acum dispoziția prințesei.

Isabeau discuta cu sora ei, cu capul plecat pe umăr.

— Din ce ținuturi ești, menestrelule ? l-a întrebat comandantul.

— Din Aragon, seniore, i-a răspuns Kokinotrihis, privind-o fix pe prințesă.

Isabeau a rămas neclintită, ca și cînd și-ar fi reținut răsuflarea pentru o clipă.

— Din Aragon ? Și știi atît de bine limba frîncă ?

— M-am născut în Creta și-am fost dus de mic în Aragon, dar de crescut am crescut în Francia, și-n timp ce mă aflam în cruciadă...

— Cum, ai fost și în cruciadă ? strigă comandantul, deschizîndu-și larg brațele. A, păi atunci îmi ești prieten, prieten de inimă ! Vino să stăm de vorbă despre frumoșii ani ai vitejiei și ai tinereții !

Și zicînd acestea, i-a mai întins lui Kokinotrihis o bardacă plină și, închinînd-o pe-a sa, a băut-o pe nerăsuflate. Înainte de-a reuși să bea din nou, întrebările au început să cadă ca ploaia. Gentilomii îl întrebau pe Kokinotrihis despre Aragon, despre cetățile, despre stăpînii săi și despre toanele lor. Comandantul s-a năpustit în mulțime, strigînd sus și tare că el nu vrea să vorbească decît despre cruciadă, numai despre cruciadă ! Nu-l asculta nimeni. Influența vinului șterse urmele considerației pe care i-o datorau. În ciuda acestei purtări, calmul menestrelului rămînea neclintit. Răspundea tuturor, la fel

de repede și de abil, iar privirile lui îi dominau mîndre și ironice. Le-a înflăcărat imaginația vorbindu-le despre frumoasele săbii de Cordoba, despre jurghierele de Saragossa și de Toledo. Pe doamne le-a ameţit descriindu-le cu o ştrengărească dibăcie mătăsurile Valenciei și ale Ahmeriei și ţesăturile de bumbac ale Grenadei. După o nouă bardacă de vin, le-a vorbit și despre femeile din Aragon, iar bărbaţii, întărîtaţi ca niște flăcăuași imberbi, îi ascultau povestirile despre fecioarele care se juruiau sfîntului Anton și-i coborau icoana în fîntînă, spunîndu-i : „Acolo ai să zaci pînă cînd m-oi logodi". În cele din urmă, l-au rugat să le cînte și-un cîntec din Aragon, iar el le-a cîntat unul pe care-l cîntă fetele. Iar fetele ! Toate urîtele din lume s-au adunat într-o seară în jurul sfîntului Anton, întrebîndu-l dacă natura a zămislit cumva altele mai frumoase ca ele !

Toţi cavalerii hohoteau, doamna Akovei rîdea spasmodic, cotcodăcind cu capul plecat pe spătarul jilţului. Nimeni nu și-ar fi închipuit că astăzi zidurile cetăţii vor fi zguduite de-o asemenea petrecere. Trăiască întru mulţi ani iscusitul menestrel !

Dar ceasurile erau înaintate și, aranjîndu-și capa pe umeri și încheind, cu degetele ei albe, cordeliera pe piept, Isabeau se pregătea să se ridice. Dar Kokinotrihis a văzut și a întins mîna.

— Nu voi mai cînta decît un cîntec vechi din Aragon la sindrofia voastră, distinșii mei gentilomi și doamnelor, și cu aceasta voi încheia !

Au încuviinţat zgomotos, și-au reluat locurile și au aşteptat docili să-l mai asculte o dată. Kokinotrihis, care între timp îi cucerise cu totul, nu se mai grăbea. A băut pe îndelete vinul care-i mai rămăsese în cană, și-a reluat locul pe taburetul său singuratic și, rezemîndu-și viola pe genunchi, a apropiat arcușul. Strunele violei nu prevesteau un cîntec vesel, nici vreun dans sprinţar. Glasul a urmat calm și grav. Era o melodie simplă, înfricoșătoare aproape, cu ritmul imperceptibil, care grăia despre un basm ; legenda vorbea despre un pirat, mîndria mărilor și spaima ţărmurilor, care, asaltînd într-o bună zi, cu totul pe neașteptate, ţărmurile unei ţări îndepărtate, a luat în captivitate o prinţesă.

La acest episod al luării în captivitate se afla cîntecul lui Kokinotrihis, cînd s-a petrecut ceva cu totul neobișnuit : gentilomii, care-și aruncaseră cîteva priviri deconcertate între ei,

l-au văzut pe Jean de Tournai înălțîndu-se, palid ca moartea și fremătînd de mînie, dinaintea străinului, arătîndu-l cu mîna întinsă și strigînd înverșunat :

— La arme, gentilomi ai Franciei ! Omul acesta e un trădător și v-a insultat !

Așa a spus. Și, în același timp, a coborît plin de mînie mîna, a înșfăcat viola și a trîntit-o de pămînt. Instrumentul s-a sfărîmat, scoțînd un suspin adînc. Dar nici menestrelul nu era nepregătit și, întinzîndu-se ca elasticul, se redresă cu o repeziciune uimitoare și prăvăli taburetul pe care șezuse pînă atunci la picioarele cavalerului. Toți gentilomii s-au ridicat ca un singur trup. Cît ai clipi din ochi, s-a stîrnit o hărmălaie și o harababură de nedescris ; glasurile se înălțau amenințătoare, jilțurile se prăvăleau pe jos, farfuriile se spărgeau de podele, înjurăturile și sudalmele răsunau la tot pasul. Doamnele țipau speriate. Tulburate de mișcarea aerului provocată de dezordine, flăcările torțelor prinseră a se învîlvora dintr-o dată, zgîlțîind parcă zidurile pe care umbrele lor se învălmășeau anapoda.

— E-un pirat ! E unealta lui Deliuria ! răcnea din răsputeri gentilomul Jean. Puneți mîna pe el !

S-au năpustit cu toții asupra lui. Kokinotrihis dispăruse în învălmășeală. L-au revăzut, uimiți, stînd cocoțat, în picioare, pe pervazul unei ferestre. Frînt din mijloc, cu brațul stîng înfășurat în mantie și ridicat în dreptul pieptului, ca un scut, adăsta atent și crispat ca un animal care-și fixează dușmanul. Cu o mișcare fulgerătoare, a tras de la centură ceva care-i strălucea în mîna dreaptă.

Îmbrăcați cu veșmintele potrivite seratei, cavalerii nu aveau arme asupra lor. Între timp, Jean se năpusti la una dintre panopliile aninate pe zid și smulse cu amîndouă mîinile o sabie grea de pe timpuri. Ceilalți l-au imitat cît ai clipi din ochi. Cinci, zece săbii uriașe — cine mai știe cîte ? — au prins a străluci în lumina neliniștită a făcliilor. Înnebunite de spaimă, doamnele se îmbulzeau către uși. Prințesa rămăsese singură înapoia mesei, așezată în jilțul său de lîngă cămin.

— La moarte !... La moarte !... strigau gentilomii.

Dreapta lui Kokinotrihis a alunecat înapoi și a zvîcnit repezită cu forță înainte. Șuierînd în gol, ca o pasăre de oțel, lama prelungă a junghierului a zburat prin aer, țintuind pi-

ciorul unui franc pe podeaua de scîndură. Cavalerul a mugit, prăbuşindu-se. Ceilalţi s-au revărsat spre fereastră, răcnind sălbatic.

În aceeaşi clipă, Kokinotrihis, care-şi îndreptase trupul din şale pentru o clipă, repezi o năprasnică lovitură de picior în fereastră, o făcu ţăndări şi se retrase pe marginea exterioară a pervazului. Chipul său mare, cu gura strîmbată de-un zîmbet batjocoritor, şi părul său, ca para focului, a strălucit o clipă doar pe fundalul albastru-intens al nopţii şi apoi a dispărut.

L-au căutat plecîndu-se asupra ferestrei şi pipăind cu privirile abisul şi stîncile luminate de lună, dar n-au văzut nimic. Se părea că cel care sărise nu era om, ci nălucă, şi că pierise înghiţit de negurile nopţii.

Capitolul XV

HIERO, DESPIERTA TE![1]

Sgurós se înapoia îngîndurat şi de unul singur în odaia sa. Deşi ciudate, toate întîmplările petrecute în seara aceea nu i se păreau a fi de fel imprevizibile ; ci dimpotrivă, erau tocmai pe măsura unora presimţiri mai vechi şi mai agrăitoare de primejdii. Acum totul era de-o limpezime desăvîrşită. Nu ascultase el, oare, ultimul cîntec al lui Kokinotrihis chiar mai amănunţit şi mai despuiat de fabuloasa lui haină cu o seară înainte ?

Acum doi ani, în timp ce se îndrepta spre Kalamata, urmînd lungul ţărmului Ahaiei, Isabeau căzuse în mîinile piraţilor aragonezi. Tournai n-a putut uita nici o clipă umilinţa aceea. Kokinotrihis era iscoada lui Deliuria, făcea parte din echipajul său şi cine ştie dacă nu era chiar omul de încredere al amiralului ! Ce scopuri l-au adus la Kalamata, de ce-a pătruns în cetate şi pentru ce a iscodit atîta vreme ? Aici începea să cadă umbra, dar nu atît de deasă încît să nu mai poţi desluşi nimic. Înseşi cuvintele menestrelului adună concluziile ca un năvod : din clipa în care a lăsat-o să-i alunece printre de-

[1] Trezeşte-te, spadă ! (lb. span.)

gete, Deliuria cutreieră mările, ca un suflet osîndit, căutînd-o neîncetat pe prințesă. Nici dînsa, vai !, nu l-a uitat, ci-l adastă în taină. Și iată că s-a iscat și zvonul cum că aragonezul s-ar fi arătat în apele Arkadiei ; cîteva zile în urmă a auzit vorbindu-se și în ospătăria de jos ceva în legătură cu aceasta. Presimțind, se vede treaba, că sorocul fugii sale se apropie, Kokinotrihis îl poftise, într-o clipă de profundă sinceritate, chiar pe el, pe Sgurós, să meargă cu dînsul, să se avînte în largul mărilor. E cu desăvîrșire sigur că menestrelul venise la Kalamata ca prevestitor al piratului. Ce misiune avea ? Nu se știe. S-ar prea putea ca acest simplu semn de viață să aibă semnificația adîncă a unei logodne sau a unei amintiri din partea lui Deliuria.

Convins că în noaptea aceasta nu va putea dormi, Sgurós a intrat în odaia lui, dar n-a zăvorît ușa. O mulțime de sentimente contradictorii îi tulburau sufletul. Hm ! și el cutezase să se apropie de banca de sub rodiu cu riscul vieții sale, nădăjduind, nebunește, că va reuși s-o învăluie pe prințesă, măcar pentru o clipă, cu flacăra dragostei sale !... În timpul acela, gîndul ei călătorea în altă parte... faptul că nu-l omorîse se datora uitării, iar tămăduirea sa, milei... Gîndul ei zbura departe, dincolo de largul mării, unde adastă piratul, bărbatul puternic și încărcat de glorie. Pe el îl socotește demn de dînsa. El, grecul, nu-i decît „bădăranul", „servitorul" ei !...

S-a întins pe pat cu fața la perete. Luna priveghea în pervazul ferestrei, tămîind ca un abur aerul odăii întunecate. A făcut bine că i-a refuzat ocrotirea. Nu, nu mai voia să primească nici o favoare din mîna ei, pe care-o făgăduise altuia. Nu coborîse în tainica grădiniță a rodiului pentru a culege resturile de la masa altuia. N-avea decît să-și țină mărinimia pentru alții. El era un „arhonte" !

Prințesa nu-l învrednicise nici cu o privire măcar în seara aceea. Nici nu l-a băgat în seamă ! Ședea în jilțul ei cel înalt, plină de importanță, cu o prestanță regească. O amărăciune veninoasă i se strecura în inimă și n-avea cui să i se destăinuiască. Era scris pesemne ca în seara asta să lipsească și Kokinotrihis, prietenul său. Niciodată nu s-a simțit atît de singur. Odăița era aceeași, vremea era la fel ca ieri, dar prietenul plecase, și-l stăpînea nostalgia adîncă și durerosul regret că nu urmase invitația menestrelului.

Ar fi trebuit să plece ! Ah, ce bine-ar fi fost dacă ar fi plecat cu el ! Cît de bine şi cît de mîngîietoare trebuie să fie viaţa acolo, pe marea nemărginită, şi cît de bărbătească şi fremătătoare e viaţa de pirat !...

S-a sculat din pat şi s-a dus la fereastră ; nările i s-au dilatat, adulmecînd, în aerul nopţii, boarea îndepărtată a mării. De acolo de sus o vedea desfăşurîndu-se, liniştită şi mută, prin pîclele nopţii cu lună. Ea e regatul celuilalt, al blestematului, care-o spintecă necontenit cu etrava corăbiei sale !...

Tot într-acolo se îndrepta şi Kokinotrihis acum, pentru a-l găsi pe norocosul navigator, pe bărbatul acesta atît de urît, care s-a ivit atît de neaşteptat în viaţa ta, cînd pentru a-ţi schimba ursita, cînd pentru a te despuia de visul tău !

Sgurós a plecat de la fereastră la o oră tîrzie din noapte. Obosite de îndelunga cercetare a mării îndepărtate şi slăbite de lumina lunii, privirile sale bîjbîiau orbeşte în întunericul dens din odaie. Avînd ciudata senzaţie că cineva se află în spatele lui, a întors capul, dar n-a deslușit nimic. Urechea sa, însă, a sezisat nechezatul cailor din curte şi tropotul copitelor potcovite care izbeau nerăbdătoare lespezile de piatră.

„Cine-o fi plecînd din cetate la ora asta ?"

Dar iată că urechea lui simte totuşi ceva plutind în aer, ceva asemănător unui foşnet şi prezenţei nevăzute a unei suflări omeneşti ! Întunericul ascunde în tainica sa căldură tulburarea aceea insezisabilă, care-ţi dezvăluie prezenţa făpturii omeneşti. Fără a distinge nimic cu ochii, a căpătat deodată convingerea că cineva a intrat în odaie.

— Cine-i acolo ? strigă dînsul cu un glas uscat şi amenințător, pentru a-l descoperi pe străin.

După asta l-a auzit mişcîndu-se şi i s-a părut că-l vede.

— Nu vă speriaţi, rosti calm un glas străin, în limba greacă, sînt eu, cavalerul de Tournai.

Sgurós a rămas înmărmurit : la orice s-ar fi aşteptat, numai la asta nu ! La început a crezut că se înşeală şi că un duh al nopţii a pătruns în odaia lui, dar, o dată cu dezmeticirea sa din uluiala bănuielilor dintîi, faptul nu i s-a mai părut atît de neverosimil, şi-un val de dulce fericire şi o emoţie inexplicabilă i-a inundat sufletul. L-a întrebat în neştire :

— Să aprind opaiţul, seniore ?

— Nu, a răspuns ferm glasul, e mai bine așa.

S-a oprit, adăstînd mirat. Tăcerea a întîrziat incertă, suspendată în aer, timp de cîteva clipe. În cele din urmă, cavalerul a început să vorbească.

— V-am întîlnit pentru prima oară acum cîteva luni, într-un han din Mesareea. Erați urmărit de oștenii guvernatorului Nauplion-ului, dar ați scăpat de primejdie. Cei ce vă urmăreau susțineau că sînteți un rebel, cîrdășit cu aragonezul, și că ați sprijinit un asalt al piraților. Am crezut. Domnia-voastră însă ați negat, în aceeași noapte. Atunci v-am crezut pe domnia-voastră.

Aici a tăcut.

Impresionat, Sgurós a vrut să-i vorbească despre mărinimia lui și despre faptul că se simțea dator față de dînsul, care îl ocrotise și devenise salvatorul său. De luni de zile purta povara recunoștinței în inima lui, dar nu i se dăduse niciodată îngăduința de-a o mărturisi. L-au ținut la distanță, prefăcîndu-se a nu-l cunoaște...

Ghicind parcă gîndurile tînărului și intenționînd să-l pună la încercare, cavalerul pară scurt și ferm :

— A trecut o bună bucată de vreme de-atunci și v-am regăsit aici, în cetatea Kalamatei, împovărat de-o nouă acuzație. Susținînd că sînteți un om primejdios pentru frînci, guvernatorul militar al Mitzithrei a pus la cale nimicirea domniei-voastre...

— V-o jur pe Dumnezeul meu, seniore...

— Nu lua numele Domnului Dumnezeul nostru în deșert ! se făcu auzit brusc și cu demnitate glasul cavalerului.

— M-au nedreptățit, totuși ! Cum să-i explic măriei-tale ?...

— M-am convins. Interesele lui Sguromallis nu-mi stîrnesc curiozitatea, iar Principatul are destule forțe pentru a le apăra pe-ale sale. Credeam că tot Deliuria v-a trimis și aici...

— Pe mine ? !

— Da. Nu e nevoie să spuneți nimic. Acum știu că v-am nedreptățit încă o dată. Bănuind un nevinovat, am greșit de două ori. Adevăratul vinovat s-a descoperit singur astăzi. Greșind drumul, bănuielile mele s-au dovedit cu totul nesăbuite. Nu-i cunosc numele, dar trimisul aragonezului a scăpat, și acum aleargă, desigur, să-și regăsească stăpînul. De data aceasta,

însă, cutezanța sa nu mai rămîne nepedepsită. Frîncii au de lichidat o socoteală mai veche cu aragonezii.

A tăcut, suspinînd adînc.

— Peste cîteva clipe plec în întîmpinarea lui Deliuria. Nu știu dacă mă voi reîntoarce de-acolo, de pe țărm, și de aceea am venit să vă văd. Am venit să vă cer iertare.

— Iertare ? !

— Nu mi-o acordați ?

Sgurós rămase cu desăvîrșire mut.

— Nu mi-o acordați nici dacă vă asigur că altfel nu-mi va fi ușor să mor ? spuse de Tournai.

Glasul lui era hotărît și calm, dar în undele sale cele mai adînci părea că tremura plînsul.

— Mie, seniore, îmi cereți iertare ? Pentru care păcat ?

— V-am nedreptățit de două ori !

Sgurós nu mai pricepea nimic.

— Și-apoi...

Simțind cu certitudine că intenționează să spună ceva, n-a mai continuat. Umbra sa încremenise în întuneric, dar cîteva reflexe metalice clipeau vag. Sgurós înțelese că era înarmat.

— N-am timp de pierdut. Caii își rod zăbalele în curte, spuse cavalerul. Îmi acordați iertarea, da sau nu ?

Inima lui l-a impresionat deodată pe Sgurós și un gînd care abia începuse a se înfiripa a crescut în mintea lui și a prins aripi.

— Iertare ? Ți-o voi da, îi răspunse el tulburat, dar va trebui să mă iei cu tine ! Da, da, mă vei lua ! Spuneai că ai de lichidat o socoteală mai veche cu aragonezii. Ei bine, am și eu o socoteală cu ei ! Nu mă întreba ce, după cum nu te întreb nici eu. Tu îmi vei da un cal, un cal mai mult în suita ta, iar eu, sabia mea. Iat-o ! Într-o seară oarecare m-ai văzut jucînd-o în palmă și, după cum cred, cu destulă îndemînare. Știu s-o mînuiesc. Te-ai convins, nu-i așa ?

Cavalerul nu i-a răspuns pe loc ; propunerea sosise cu totul pe neașteptate și prea impetuos pentru a putea fi cîntărită și, cine știe, poate că în mintea lui se mai zbăteau și alte gînduri, necunoscute.

— Așa ceva nu mi-a trecut prin gînd, spuse el într-un tîrziu, ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși. Așa ceva nu mi-a trecut prin gînd...

— Ei şi, ce-i cu asta ? Îţi dau eu ideea, acum. Ia-mă cu tine, seniore, nu mai şovăi atît, şi-ai să te convingi că preţuiesc şi eu ceva !

Tournai rămase totuşi nehotărît preţ de cîteva clipe.

— Ştii că s-ar putea ca unul dintre noi să nu se mai întoarcă ?

— Ştiu. Mă socoţi fricos şi-mi spui lucrul acesta crezînd c-am să mă sperii. Şi-apoi, de unde ştii că nu m-am prins şi eu cu-n jurămînt de moarte ?

Cavalerul a schiţat involuntar un gest de mirare în întuneric şi apoi, înălţînd mîna dreaptă, a atins pieptul lui Sgurós cu mănuşa împletită din sîrmă de oţel.

— Crezi în Dumnezeul cel adevărat ? l-a întrebat cu glas răguşit.

— Sînt creştin.

Tînărul a auzit zalele mişcîndu-se cu un zgomot metalic. Mîna lui, strînsă în mănuşa rece de oţel, i-a cuprins mîna dreaptă, i-a ridicat-o şi a aşezat-o pe bucata de metal gros.

— Jură !

Pumnul lui Sgurós a cuprins pe dibuite mînerul în formă de cruce al săbiei france.

— Jură, spuse cu voce gravă cavalerul, că întîmpini de bunăvoie moartea.

— Jur pe sufletul meu !

Şi, spunînd acestea, a văzut ochii albaştri ai cavalerului ţintuindu-l stăruitor. Mîna-i grea de metal i-a cuprins ceafa, l-a tras către sine, şi buzele lui, reci şi tremurătoare, le-au atins pe ale sale. Era atît de uluit încît n-a înapoiat sărutul. Uşa s-a deschis brusc şi lumina lunii i-a întunecat privirea.

— Haidem ! spuse francul luînd-o înainte.

Tînărul a înşfăcat sabia din cuiul bătut în perete şi l-a urmat. Tournai înainta cu paşi mari pe pridvorul lung. Coiful său scînteia în reflexele umede-albăstrii. Înarmaţi, aidoma cavalerului, din creştet pînă-n tălpi, cîţiva scutieri şi sergenţi îşi completau pregătirile, potrivind harnaşamentele şi adăpînd animalele. Gentilomul Jean a poruncit să i se dea grecului unul dintre cai.

Şi pentru că ceilalţi îl priveau miraţi, s-a dus singur la grajd, i-a chemat pe grăjdari şi le-a cerut să facă lumină. Trezite de lumina torţelor, animalele se mişcau neliniştite. Astritis l-a mirosit de departe şi a nechezat încetişor de cîteva ori.

Nu-l revedea pentru întîia oară. În ceasurile pierdute în cetate, Sgurós se dusese adeseori să-l vadă, să-l mîngîie, să se îngrijească de hrana lui şi să-i înveţe pe grăjdari cum să-l îngrijească. Acum a dat să-l scoată afară, dar în ultima clipă a şovăit. Ochiul rotund al animalului îl privea duios şi plin de bunătate. „Nu, s-a gîndit Sgurós, cel puţin tu să trăieşti!" Şi, întinzînd mîna, a tras un alt cal, cu trupul mic şi cu picioarele lungi şi vînjoase. L-a scos în curte, a pus şaua pe el şi a încălecat. Cavalerul şi suita sa se aflau în scări. Împreună cu Sgurós erau unsprezece. Au pornit muţi şi au ieşit din cetate.

Luna ajunsese în tăriile văzduhului. Oraşul dormea prins în mrejele nopţii cu lună. Armele zornăiau, izbindu-se de zidurile văruite. Coborînd, ca un lung pîrîiaş de oţel, printre casele mute, au răzbit în cîmp deschis. Uliţa principală mergea către Nisi, lăsînd în dreapta ei şi la distanţă marea. Au pornit-o în lungul ei, înăbuşind tropotul cailor care înaintau moderat. Tournai călărea un armăsar alb ca spuma laptelui, împlătoşat, cu o botniţă ascuţită ca o frigare şi cu două foi late de oţel pe crupă. Scutierul venea în urmă, cu flamura bifurcată desfăşurată. Sgurós călărea pe calul său sprinten, la o mică distanţă, în stînga cavalerului. Călăreţ şi cal, cei doi erau singurii care se aflau neprotejaţi, aproape goi, în suita aceea. Tînărul purta aceeaşi tunică uzată de pîslă galbenă şi sabia scurtă, aninată la şold. Răscolit de adierile vîntului de noapte, părul castaniu îi flutura în voie.

Au călătorit astfel toată noaptea.

Luna apusese de mult. În timp ce treceau pe lîngă o colibă de paie din dreapta drumului, au auzit cîntecul cocoşului. Gentilomul Jean a înălţat mîna, făcîndu-le semn să se oprească. Venind de departe, hăt, dinaintea lor şi crescînd treptat, răsuflarea răcoroasă şi binefăcătoare a vîntului a prins a se face simţită, aducînd mireasma îndepărtată a mării pe aripile sale străvezii.

Bărbaţii au descălecat anevoie pe pămîntul umed şi au prins a cerceta caii, a le pune platoşele în rînduială şi a le strînge chingile. Cavalerul a intrat în colibă.

Era prepeleacul sărăcăcios al unui ţăran, sortit supravegherii livezilor dimprejur. Ţăranul, bărbat înalt şi vînjos, în jur de cincizeci de ani, cu chipul brăzdat de viaţa de munte, aidoma stîncilor roase de scurgerea şuvoaielor de apă, se şi ridicase în

coate, pe saltea. Nu s-a pierdut cu firea văzîndu-l pe gentilom intrînd pe neașteptate și nici față cu suita sa înarmată pînă-n dinți, care adăsta afară. S-a înclinat netulburat și a pus pe tăcute singurul lui scaun și-o strachină cu lapte cald, muls de la caprele lui, la dispoziția cavalerului. Sergenții și-au priponit caii și s-au așezat pe bolovanii de stîncă din jurul colibei. În spate, zările începeau să se împurpureze. După ce și-a legat calul de-un gard din apropiere, Sgurós s-a așezat mai la o parte și a rămas pe gînduri. Nimic din atitudinea și hotărîrea cavalerului nu i se păreau neînțelese din punct de vedere logic. Umilința, oricît de veche ar fi fost ea, nu era ceva care putea fi uitat vreodată de un cavaler franc ; cu atît mai vîrtos, deci, umilința îndurată în fața unei femei. Tournai fusese umilit, cu cîțiva ani în urmă, în fața unei asemenea femei ! Faptul că fusese luată prizonieră chiar din mîinile lui — în timp ce el purtase răspunderea securității ei — constituia o jignire de moarte. Astfel stînd lucrurile, situația existentă, între franc și aragonez, nu putea fi rezolvată decît prin moarte. De data aceasta era limpede că, fie Tournai, fie Deliuria va cădea în luptă. Altă dezlegare nu exista, și Sgurós tălmăcise o atare hotărîre în privirea rece a cavalerului. Privirea aceasta, atît de trufașă, ca a tuturor francilor, nu semăna, totuși, cu cele cunoscute de el pînă atunci. La hanul din Mesareea, mai întîi, și-apoi în seara aceasta, pentru a doua oară, descoperise în adîncurile ei tenebroase, sclipirea vagă a unei blîndeți și a unei lumini necunoscute. Avea o uitătură limpede și luminoasă, și după cum în apa cea mai străvezie nu se oglindește doar cerul, ci și stihiile adîncimilor, tot astfel se reflectau în ochii gentilomului Jean și recea lumină a lunii, străină de orice plăsmuire. Ochii aceștia erau în stare să se scalde în unda umedă a compătimirii, să se tulbure în contemplația mută a gingășiei, sau să se mistuie în adîncurile visării. Două buze reci atinseseră buzele lui Sgurós în camera aceea întunecată din cetate. Amintindu-și de lucrul acesta, un fior abia simțit l-a furnicat pe spinare. Straniu sărut ! Să fi fost pecetluirea prieteniei sau însemnul sfintei dușmănii ? Inima sa tînjea, pentru a nu știu cîta oară, de dorul prieteniei și al înfrățirii cu inima enigmatică a tînărului franc. Și tot pentru a nu știu cîta oară, o mînă nevăzută și de gheață se strecura între ele, zădărnicindu-le. Și pentru că răcoarea zorilor cădea grea pe umerii lui și îi umezea, s-a ridicat și s-a strecurat

tiptil pe uşa deschisă a colibei. În întunericul dinlăuntru nu se vedea nimic altceva înafara unei umbre vineţii. S-a apropiat de parcă n-ar fi văzut-o. Cavalerul şedea neclintit, pe singurul scaun existent, cu coatele sprijinite pe genunchi şi cu obrajii ascunşi în căuşul palmelor. Îşi scosese coiful, şi părul revărsat pe mîini sugera deznădejdea. Dormea iepureşte, cugeta sau rostea vreo rugăciune în gînd ?

Era limpede că nu se opriseră aici decît pentru odihna cailor. Cînd s-a luminat de-a binelea de ziuă, cavalerul l-a chemat pe scutierul său şi i-a dat cîteva instrucţiuni. Întovărăşit de alţi doi oameni, acesta urma să coboare înaintea lor pentru o recunoaştere, la Zongolo. Trebuiau să adune informaţii cît mai sigure cu putinţă asupra locului unde ancoraseră aragonezii, asupra forţelor de care dispuneau şi a locului de unde se aprovizionau cu apă. După ce acestea ar fi fost săvîrşite, urma să se înfăţişeze baronului Arkadiei, gentilomul Geoffroy d'Onua, şi să-i comunice sosirea cavalerului Jean de Tournai, care venise, dimpreună cu oamenii săi, de la Kalamata, tocmai pentru a se bate cu piraţii. Numeroşi alţi gentilomi urmau să mai sosească de la Kalamata. Dacă gentilomul va aprecia că lucrul e bine chibzuit, îşi poate uni forţele cu acelea ale sale. Altminteri, vor porni singuri. Aşa să-i spună, şi să-i mai dea să înţeleagă hotărîrea nestrămutată a cavalerului de-a nu da înapoi pînă nu izbîndeşte. Scutierul a ales doi sergenţi, a încălecat şi a plecat de îndată împreună cu dînşii.

Aproape de amiază, o călărime deasă răzbea de sîrg, apropiindu-se pe drumul Kalamatei.

Trupul ei prelung, de şarpe cu solzi de oţel, unduia pe cărarea de munte, vălurindu-se molatec la cotiturile drumului. Un nor de aburi îl însoţea meteoric pe toată lungimea.

Cele dintîi raze ale soarelui străluceau ca o ploaie mărunţă printre lănci. Flamurile de mătase fluturau ca un stol magic de păsări din capul unei procesiuni. Căpeteniile s-au oprit în faţa colibei, împinse din urmă de gloata celor ce soseau, îngroşîndu-se şi revărsîndu-se pe laturile drumului. Cei aflaţi în frunte au descălecat ; între dînşii se aflau şi baronul Halantritsei, Guy de Tremughi, împreună cu ginerele său şi Gheorghe Ghizi, castelanul Kalamatei. Gentilomul Jean le-a ieşit întru întîmpinare. După ce-au schimbat cîteva cuvinte, rostite cu voce scăzută, întrerupte şi acestea de nechezatul şi tropăitul cailor, baronul Halantritsei a dat poruncă de descă-

lecare întregii armate. Trompetele prinseră a răsuna prelung ; pornind din capul coloanei, mugetul lor răzbea pînă departe, hăt, în coada șiragului de călăreți. După cîteva clipe numai, priveliștea pustie a căpătat viață. Rupînd ordinea de marș, atît cavalerii franci, cît și scutierii lor și sergenții s-au împrăștiat jur împrejur, și-au legat caii sub copacii mărunți, au descărcat scuturile grele și, înfigînd prăjinile flamurilor în pămînt, s-au culcat pe sub tufani.

Sgurós pierduse cu desăvîrșire nădejdea de-a se mai putea apropia de tînărul cavaler în mulțimea care-i împresurase. Francii îl priveau mirați cînd trecea pe lîngă ei, întrebîndu-se ce căuta străinul acesta, atît de sărăcăcios echipat și neînarmat, printre ei. Urechile sale au prins cîteva frînturi de discuții.

— Cine-i ăsta ?

— Nu-i cumva vreo călăuză ?

Credeau că e vreun om de prin părțile locului, plătit anume pentru a-i conduce pe urmăritorii franci pe drumeaguri tainice. Privirile pe care i le aruncau din mers nu păreau de fel prietenoase, dușmănia și bănuiala putînd fi lesne deslușite într-însele. Francii erau cu desăvîrșire neîncrezători față de greci. Împins de firescul instinct social al fiecărui om, a încercat să se apropie de cîteva ori, fără vreun gînd anume, de altfel, de cîte unul dintre grupurile lor, dar discuțiile purtate între dînșii conteneau brusc la apariția lui. Le văzuse chipurile înnourîndu-se, ori de cîte ori străbătuse careul pe care armata îmbrăcată în zale și cu chivăra îndesată pe cap îl lăsase gol în mijlocul ei.

S-a terminat ! Înfrățirea nu putea încăpea cu nici un preț între dînșii și el. Erau de neam străin, aparțineau altei lumi și aveau și altă credință !

Îndreptîndu-și trupul din mijloc, a trîntit semeț tocul săbiei goale de coapsă și a trecut mai departe.

Ziua, care se arătase frumoasă în zori, a început a se strica. Vîntul prinse a sufla sub tării, un nor uriaș a acoperit soarele, și alții, un întreg ciopor de nori flocoși, răsăriți de pe vîrfurile munților, au acoperit cerul. Însorita priveliște a cîmpului înconjurător s-a posomorît, ca și cînd sîngele i-ar fi secat dintr-o dată. În pîclele mate, francii răsăreau în pîlcuri risipite ici-colo, stînd în picioare și ascuțindu-și săbiile, lustruindu-și coifurile sau curățind de sîrg scuturile împestrițate cu

blazoane de smalţ. Zvonul taberei se înălţa, tulbure şi încîlcit, ca un ghem de glasuri aspre şi de clinchete metalice, de nechezat de cai şi de zgomote seci, de arme izbite de pămînt.

Scutierul şi cei doi sergenţi s-au înapoiat în amurg ; după ce a sărit de pe calul său, a intrat în colibă şi n-a mai ieşit de-acolo decît după o bună bucată de timp. La vremea cînd a prins a răsuna trompeta, întreaga tabără, care-şi luase corturile cu dînsa, se gătea tocmai de odihna somnului. Două-trei umbre nelămurite, care discutau între ele, s-au iscat la vreo doi-trei paşi de uşa colibei de paie. Trompeta a răsunat încă o dată, alta i-a răspuns din depărtare. Bărbaţii au sărit în picioare şi au prins a căta în întuneric cu privirile oarecum neliniştite. După un scurt răstimp, au prins a deslui loviturile de copită ale unor cai care se apropiau şi au zărit un grup de călăreţi profilîndu-se în umbrele înserării. Aceştia au descălecat dinaintea colibei şi s-au alăturat gentilomilor care adăstau acolo. Umbrele înalte ale căpeteniilor îmbrăcate în fier au stăruit preţ de cîteva clipe în preajma uşii, şi-apoi s-au mistuit înlăuntrul colibei, în care s-a aprins ca o steluţă licărul tremurător al unui mic opaiţ mărunt.

Petrecîndu-şi frîul calului pe după braţ, Sgurós se culcase lîngă rădăcina unui tufan. Din pricina oboselii, pleoapele îi cădeau grele ca plumbul ; nu dormise de alaltăieri seara şi nu pusese în gură decît un coltucel de pîine de orz şi un drob de brînză albă, cu care coreligionarul său, ţăranul, îl ospătase, pe furiş, în dosul colibei. Detaşamentul de aprovizionare, pe care francii îl trimiseseră în satele din apropiere, se înapoiase aducînd cu dînsul carnea vitelor jertfite. Aşternînd pete de lumină pe mantia vînătă a nopţii, focurile se aprindeau unul cîte unul, jur împrejur. Chipurile aspre ale războinicilor se profilau vag, ca un abur, în lumina lor portocalie şi strălucitoare. Le-a urmărit, un timp, apariţia aeriană şi imaterială mişcîndu-se în tăcere şi destrămîndu-se treptat. Apoi, n-a mai văzut nimic.

Auzind glasul trompetei, a tresărit în somn şi s-a înălţat în genunchi. Era noapte încă ; jur împrejur, în bezna adîncă, se vînzolea înverşunat un întreg norod de umbre şi de matahale greoaie şi confuze. A ascultat zvoana glasurilor răguşite, tusea şi sudalmele şi, chibzuind după stele, a înţeles că se apropie revărsatul zorilor. În cele din urmă s-a trezit şi el şi, sculîndu-se în picioare, a mîngîiat calul pe ceafă. Dată

fiind bezna deasă care mai stăruia, francii zgîndăreau jeraticul din vetre, străduindu-se să aţîţe o flacără cît de plăpîndă. Bîjbîind în întuneric, au reuşit totuşi să pună şeile pe cai, să strîngă chingile şi să încalece. Poruncile răzleţe şi rostite cu glas puternic i-au dezmeticit de-a binelea şi, aburcaţi în şei, adăstau cu toţii gata de drum.

Încălărat pe calul său, adăsta şi el, încercînd să se orienteze cu ajutorul întinsului mării, în întunericul nopţii. Ce se va mai întîmpla de acum înainte? N-avea de unde să ştie! Clipele i se păreau lungi cît veacurile, iar gîndul că va rămîne rătăcit şi necunoscut, în mijlocul acestei mulţimi ferecate în zale, i se părea de neîndurat. Ţintind să se apropie de coliba din care trebuia să iasă cavalerul Jean, a împintenat calul înainte, dar, dînd peste franci şi auzindu-le bruftuiala, s-a oprit. Apoi, urnindu-se deodată, toată gloata aceea s-a rostogolit înainte. În liniştea dimineţii, zgomotul copitelor a prins a se înteţi necontenit, aidoma mării care se retrage măturînd prundişul ţărmului. Muţi şi fără a se zări între dînşii, au înaintat astfel o bucată de vreme, pînă cînd bezna a început să se destrame şi o strălucire metalică, alb-albăstruie, a prins a se revărsa jur împrejur. Cerul se lumina în urma lor. Continuînd să înainteze, conturîndu-se din ce în ce mai mult, căpătînd formă, volum şi culoare, au coborît clinul larg al unei costişe. Ziua care se trezea se vestea posomorîtă.

S-au oprit. Un şirag de pomişori firavi şi scheletici închideau orizontul. Locul era neted, o cîmpie mică. Francii îşi desfăşurau rîndurile între laturile ei, întinzîndu-se pe-un front larg şi foarte puţin adînc. L-a căutat pe cavaler din privire, dar era foarte greu să-l distingă în mulţimea aceea de panoplii. Dînd roată, atît pe dinaintea şi prin spatele, cît şi pe laturile coloanei, l-a descoperit, în sfîrşit, în flancul drept, sub flamura lui. S-a apropiat, mergînd şi el laolaltă cu oamenii lui. Înălţîndu-şi capul printre umerii celor dinaintea sa, putea să privească devale pe clinul povîrnişului şi chiar mai departe. Adulmecînd mirosul mării, a înţeles că se aflau faţă în faţă cu ţărmul. Neţinînd seama de înjurăturile lor, a reuşit să-şi croiască drum printre sergenţi şi să se avînte devale, în largul cîmpiei. Auzind vînzoala oamenilor săi, Tournai s-a întors chiar în aceeaşi clipă şi şi-a aţintit, preţ de-o clipită, privirile asupra lui. Sergenţii au amuţit.

Forfota pedestraşilor înarmaţi s-a iscat dinapoia tufişurilor deodată cu creşterea treptată a luminii zilei. Acolo erau ambuscaţi arcaşii franci. Trupurile lor plecate şi capetele care iscodeau cu încordată băgare de seamă vădeau că urmăresc ceva. „Trebuie să fie cel dintîi val al dispozitivului franc! gîndi Sgurós. Acum ce se va întîmpla? Ce se va întîmpla?" se întreba el, ca unul care, necunoscînd şartul luptelor, intuia că toate lucrurile acestea nu semănau de fel cu ceea ce îşi închipuise el. Oamenii aceia de jos păreau că pîndesc o sălbăticiune. În timpul acesta, te simţeai stăpînit de-un zbucium în care se vînzoleau deopotrivă ceva nelămurit şi ameninţător, mila, ruşinea şi rîvna. Cercînd să descopere vînatul din privire, s-a mirat că nu-i poate da de urmă. În dreapta sa se afla un rîu cu malurile accidentate acoperite cu vegetaţie.

Aruncîndu-şi încă o dată privirile asupra arcaşilor, i-a văzut, plin de uimire, sărind ca loviţi de streche din locurile lor, strunind arcurile şi slobozindu-şi săgeţile lungi. O puzderie de şuierături biciuiau aerul, una după alta. Mugetul sălbatic al unei trompete, şi apoi al altor cîtorva, a răsunat în acelaşi timp dincolo de stufărişul malurilor. Urechea lui Sgurós a deslușit larma unor strigăte îndepărtate. N-a mai avut timp să se gîndească la nimic — greoaia formaţie de luptă a călăreţilor s-a pus în mişcare şi, deodată cu ei, s-a pornit şi dînsul. Arcaşii dinaintea lor dispăruseră ca prin farmec. Tot atunci l-a văzut şi pe Jean de Tournai coborînd lancea sa cea lungă şi, deodată cu aceasta, pieptul şiragului frontal s-a întesat, de la un capăt la celălalt, din pricina lăncilor ţepoase, coborîte pentru lovitura celei dintîi şarje. Şi, o dată cu acestea, goana cailor se întetea, se întetea necontenit.

Sgurós nu mai auzea nimic altceva înafara asurzitoarelor bătăi ale inimii sale. Fără a-şi mai da seama ce face, a prins mînerul săbiei şi a tras-o din teacă. Şi-apoi, valul din spate l-a împresurat, l-a înhăţat parcă, şi l-a luat cu dînsul.

Sloboziţi brusc, caii s-au năpustit devale, zburînd ca vîntul şi tropotind ca tunetul în haosul unui uragan dezlănţuit. Şiragul cel lung s-a desfăşurat răzleţit, măturînd cîmpia ca o coasă, flamurile, irezistibil atrase înainte, s-au împrăştiat fîlfîind şi şfichiuind aerul, iar vuietul unduitor al trîmbiţelor a prins a străbate văzduhul.

Îmbătați de iureșul amețitor al năvalei, au prins a chiui din răsputeri „Monzua și sfinte Dionisie!", a urla și a-și împintena caii. „Monzua și sfinte Dionisie!" Înghițit parcă de gurile căscate cu îndârjire, pământul se prăvălea nebunește devale, se rotea, șuiera și, învârtejindu-se într-un imens puhoi alb, dispărea cu totul!

S-au năpustit pieptiș și orbește asupra stufului, l-au călcat în picioare, ca pe-un gard de vreascuri, de la un capăt la celălalt, au trecut în zbor peste pietrele vadului, au spart încă un zid de trestii și, luînd dealul pieptiș, au răzbit la înălțime. Dintr-o fulgerătură a privirii, i-a zărit iscîndu-se deodată înaintea lui. Aragonezii erau față în față cu dînșii, înălțați drept pe caii lor înzăuați și neclintiți, ca un zid de oțel. Jur împrejur, întreg văzduhul răsuna de șuieratul metalic al săgeților invizibile. Țintuiți năprasnic de săgeți, în plin avînt, cei dintîi franci s-au prăbușit, cal și călăreț, ca un ghem la pământ. „Monzua și sfinte Dionisie!" strigau nebunește cei din urma lor, acoperind răcnetele răniților cu strigătele lor de luptă. Ploaia săgeților curgea necontenit, brăzdînd văzduhul cu dîre argintii. Cei răniți se rostogoleau pe jos, caii căzuți băteau aerul cu picioarele, bețele flamurilor se izbeau de pământ, iar cei care veneau din urmă săreau pe deasupra lor și alergau, alergau necontenit, cu privirile uscate, țintuite stăruitor asupra liniei din fața lor, care îi aștepta. Și, în sfîrșit, au ajuns! Căzînd ca trăsnetul, o zguduitură infernală a zgîlțîit și cîmpia și marea. Țîșnind cu viteza oarbă a pietrei scăpată din praștie, francii s-au năpustit asupra aragonezilor cu toată greutatea. Armele n-au mai apucat să intervină. Lăncile s-au frînt ca firele de paie, zburînd în țăndări prin aer. Oțel cu oțel, cal cu cal, trup cu trup, s-au ciocnit unul de altul și, zvîcnind descumpăniți de șocul izbiturii, s-au prăbușit la pământ, amestecînd laolaltă metale, oameni și animale. Cei sosiți din urmă se avîntau din zbor în grămada aceea, în care sîngele clocotea laolaltă cu pământul. Săbiile se încurcau și se ciocneau înverșunat, sfărîmau coifuri și capete, șuierau și coseau, sau picau ca barda, lovind în plin. În iureșul acesta clocotitor de mînie, bărbații plini de vigoare căpătau, subit, stupida expresie a sperietorilor, deschideau brațele, fără noimă, dădeau capetele rănite pe spate, și-apoi se prăbușeau la pământ, cu ochiul tulburat de moarte.

Sgurós nu scăpa din vedere flamura lui Tournai. Dezavantajos înzăuat pentru o asemenea ciocnire, el avea, în schimb, prețioasa libertate și ușurință a mișcărilor. Mutată rînd pe rînd cînd în mîna dreaptă, cînd în cea stîngă, sabia lui cea scurtă forfeca în neștire, urcînd și coborînd, și neîntîmplîndu-i-se să lovească în gol decît foarte arareori. În scurtul răgaz al ocheadelor fugare, zărea cînd prăjina vreunei lănci înălțîndu-se amenințător asupra pieptului sau coastelor calului său, cînd coifuri turtite, cu curelele rupte, rostogolindu-se cît colo, cînd zale plesnite, din urzeala cărora inelele de fier zburau jur împrejur. Calul său se mișca anevoie pe-un teren accidentat și năpădit de oameni și animale. Pe jos și pe sub pîntecele animalelor era o viermuială fierbinte de mîini și de trupuri înălțînd degete rășchirate și obrazuri vinete, care, încercînd să se ridice, răzbeau, o clipă doar, la lumină, și-apoi se scufundau din nou, sorbite parcă într-afunduri. Tot ceea ce-l înconjura se învălmășea și se încîlcea, se învăpăia și se stingea rînd pe rînd, înaintea ochilor săi. În urechi îi vuiau deopotrivă și zgomotele luptei, și clocotul propriului sînge. Nările sale dilatate respirau repede și cu o sete nepotolită aerul dens, iar dinții încleștați îi stîrneau instincte asemănătoare foamei jivinelor. Au luptat în felul acesta pînă cînd soarele s-a înălțat în tării, luminînd cerul înnourat pe de-a-ntregul.

Încetul cu încetul, masele compacte se răreau și se destrămau, împrăștiindu-se pe cîmp, în pîlcuri răzlețite, ici-colo, continuînd lupta cu ură sporită și încăierîndu-se într-o învălmășeală fără formă, aidoma unei dihănii cu nenumărate picioare de cai și capete omenești, cu solzi de oțel și egrete cu pene. Pe pieptul lat și stufos al cîmpului zăceau împrăștiate pretutindeni imense grămezi amorfe de trupuri de oameni și de animale, măcelăriți în crîncena încleștare a luptei. Vuietul imens răzbea departe, hăt, pînă sub povîrnișurile munților și către marea nesfîrșită, întunecată și încrețită, care-și rostologea ritmic valurile, unul după altul, către țărmuri, murmurîndu-și, cu o liniște nostalgică, cîntecul melodios și monoton.

Victoria înclina către aragonezi. Luptînd fără întrerupere din zorii zilei, francii se împuținau văzînd cu ochii și se răzlețeau în pîlcuri, aidoma șteiurilor de stîncă pe întinsul cîm-

piei. Optzeci de scutieri și șase cavaleri căzuseră încă de pe-acum în mîinile dușmanului și puteau fi văzuți străbătînd, plini de jale, cîmpul de luptă și îndreptîndu-se către vasele piratерești care adăstau ancorate ceva mai departe. Între timp, cîteva vase piratерești, ticsite cu oameni înarmați, se desprindeau din noianul corăbiilor, ancorate în mijlocul limanului, într-o nezdruncinată imobilitate și vîsleau către țărm. Înainte de-a acosta, aragonezii își împingeau caii în apa mică, săreau în șei și, scoțînd strigăte sălbatice, se aruncau în luptă, pîlc după pîlc, ca un nor de lăcuste. Cîteva pîlcuri de franci, demoralizate și deznădăjduite de deznodămîntul luptei, dăduseră bir cu fugiții, zorind de sîrg către locurile de unde porniseră; flamurile din mijlocul lor și penajele coifurilor crăpate fîlfîiau jalnic.

Tournai rămăsese singur în vălmășagul de trupuri prăbușite și năclăite într-o mocirlă de sînge și de pămînt. Calul său, istovit, pășea anevoie peste răniții care gemeau și peste cadavre. Atîrnînd vlăguită, mîna sa dreaptă strîngea încă lancea, din vîrful căreia picura sîngele îngroșat al rănilor sale. Fața cavalerului era vînătă, ochii săi aveau un luciu tulbure. Între timp, scutierul său, al cărui cal fusese ucis, găsise un altul, lipsit de călăreț, și acum zorea să se alăture stăpînului său, purtînd dreaptă lancea pe care flutura flamura. Cu totul neputincioși, cavalerul și scutierul înaintară, ca două fantome, în cercul strîmt al liniștii care se așternuse împrejur.

Tournai a tresărit subit. Privind către stînga, spre țărm, ochiul său lipsit de expresie, care în mod obișnuit cerceta cîmpul de luptă spre a căuta locul în care însoțitorii săi aveau cea mai mare nevoie de el, pentru a le putea da degrabă o mînă de ajutor, a zărit un grup compact de aragonezi care înaintau în tropot. Erau adunați în jurul unei flamuri înalte, viu colorate, în tonuri stacojii și aurii, care flutura semeț în aer. În mijlocul pîlcului a deosebit un călăreț cu armură de oțel strălucitor și cu coiful și pieptarul atît de lucioase încît părea că nu mai au sclipetul argintiu al metalului, ci că însăși lumea înconjurătoare se reflectă în apele lor. Se apropiau greu și ritmic, părînd că pămîntul se cutremură aievea sub pașii lor. Tînărul cavaler a smucit nervos frîul calului său și a încremenit locului. Ochiul său tulbure a scînteiat brusc. S-a înălțat în scările șeii și a ridicat capul, săgetînd

depărtarea. Mirat, scutierul s-a oprit și el, privindu-și neliniștit stăpînul și neînțelegînd ce l-a apucat să se oprească în locul acela plin de primejdii. Aragonezii se apropiau ; între ei și cei doi franci nu se mai afla decît un spațiu mic, presărat cu cadavre omenești. Scutierul și-a rotit privirile disperat, căutînd vreun ajutor primprejur. Știa, din păcate, că oamenii lui Tournai căzuseră, semănînd cîmpul cu trupurile lor. Departe, extenuați de istovul zvîrcolirilor zadarnice, în dreapta și în stînga lor, ultimii franci riscau o ultimă împotrivire, prăvălindu-se din șei în vălmășagul unui potop de lănci vrăjmașe sau căzînd prizonieri. Palid, dar hotărît, scutierul și-a întors privirile către stăpînul său și a strîns în podul palmei coada buzduganului sferic și țepos. Tournai și-a întors subit capul :

— Flamura mea ! strigă el. Înalță flamura mea !

Glasul lui avea ceva sfîșietor. Urmînd poruncii sale, scutierul a înălțat lancea, flamura bifurcată s-a desfăcut și culorile blazonului Tournai-ilor a fluturat în vînt.

Cavalerul și-a cumpănit lancea la subsuoară și, strîngînd scutul triunghiular la piept, a strigat cu glas puternic :

— Seniore Deliuria ! Te salut, seniore Deliuria !

Așa a strigat și apoi, împungînd pîntecul calului cu pintenii, au țîșnit ca un singur trup, drept înainte, ca vîntul.

Aragonezii au încremenit, uluiți, în fața lor. Coborînd lancea, cavalerul franc s-a năpustit fulgerător asupra aragonezilor, cu toată greutatea trupului, aidoma unei stînci dezrădăcinate din munte, care se rostogolește vuind la vale. Izbindu-se năprasnic de scuturi, lăncile lor au trosnit ca vreascurile și, preț de-o clipită, cai și călăreți s-au contopit parcă într-un singur bloc. Purtînd încă scutul plesnit în mînă, Deliuria s-a clătinat în scări și s-a prăbușit la pămînt. Totul s-a petrecut fulgerător. Uluiți, aragonezii s-au ferit instinctiv în lături, iar caii li s-au bulucit speriați și s-au răzlețit, purtîndu-i departe. I-au stăpînit, smucind sălbatic frîiele și răcnind ca turbații. Se împrăștiaseră, îndepărtîndu-se radiar de locul pe care se înfruntaseră cei doi gentilomi și lărgind astfel o goliște rotundă, în jurul căreia se înălțau picioarele dinainte ale animalelor cabrate. Adăstau acolo, privindu-și cu ochi holbați stăpînul, care zăcea nemișcat la pămînt. Era pierdut ! În tot răstimpul în care ei se străduiseră să-și stru-

nească fugarii, Deliuria nu dăduse nici un semn de viață. Acum ședeau chibzuind în sinea lor că totul s-a sfîrșit pentru dînșii.

Atunci ceva asemănător unui vînt arzător și sălbatic le-a înfierbîntat mințile. Lipsit de lance, francul se oprise lîngă amiral și îi aștepta, netulburat, cu sabia în mînă. Scutierul s-a apropiat supus și s-a oprit dinapoia lui cu flamura înălțată ca întotdeauna. Dar, năvălind în galop și cu lancea coborîtă, primul vrăjmaș se și năpustise asupra lor. Aidoma stelelor căzătoare în miezul unei nopți de primăvară, ceilalți au năvălit și ei, unii după alții, tîrînd o dată cu dînșii scăpărările de oțel ale armelor și armurilor.

— *Hiero, despierta te!* strigară îmbătați și cu dinții încleștați.

„Trezește-te, spadă!" Era strigătul lor de luptă.

Tournai a ridicat sabia și după ce a lovit năprasnic, de două, trei ori, s-a împleticit, s-a clătinat și în cele din urmă s-a scufundat în valul acesta care-l împresura de pretutindeni. Calul său a îngenuncheat și s-a prăbușit, cu pîntecul spintecat. Asemenea catargului unei corăbii care se scufundă, flamura sa a mai fluturat clătinîndu-se de cîteva ori pe deasupra celor încleștați în ciocnirea aceasta năprasnică, apoi s-a înclinat și, în cele din urmă, a pierit cu totul. Făcuseră roată în jurul cercului unde se prăbușise tînărul, răscolind și împungînd de sîrg și înverșunat cu lăncile lungi înlăuntrul lui. El îngenunchease înapoia marelui său scut triunghiular, așezat în așa fel încît numai capul îi răzbea deasupra, îngăduindu-i să lupte și să respingă loviturile piezișe cu sabia. Repezite mînios, zvîcnind și săltînd, lăncile se năpusteau asupra sa, împungîndu-l din toate părțile. Armătura sa de zale, însă, continua să reziste. Înnebuniți și cu ochii holbați, caii cabrau bătînd aerul cu picioarele dinainte, chiar deasupra capului său.

Palid și cu buzele strînse, a luptat în felul acesta o bună bucată de vreme. Pe chipul său împietrit, pe care nu mai tresărea nici un mușchi, se așternuse o liniște ciudată, un calm marmorean. Sticlind luminoasă în umbră, privirea sa alerga sprintenă de colo-colo, parînd primejdia la jumătatea drumului și interceptînd-o din nou la revenirea ei. Scutierul zăcea

nemişcat înaintea lui. O şuviţă subţire de sînge închegat şerpuia de pe buza-i vînătă, brăzdîndu-i chipul supt. Asupra lor, în peticul de teren care se cetluia ca gura unei fîntîni, săbiile se încrucişau vertiginos, şuierau şi se muşcau muchie în muchie, sunînd sec şi metalic. Respirau scurt şi gîfîit. Cavalerul îl vedea pe stăpînul cel mare apropiindu-se încet şi adumbrind ultimul petic de cer care se îngusta tot mai mult asupra capului său.

În aceeaşi clipă, simţi ceva viu şi cald mişcîndu-se alături şi lipindu-se de coasta lui. Nu prididi să se uite, dar i se păru că o făptură omenească răsărise ca din pămînt lîngă dînsul. O mînă străină, purtînd o sabie scurtă, se ridică deodată cu a sa, lovind răzbit şi repede şi lărgind strîmtoarea ţepoasă. Un cal se prăbuşi cu pîntecul străpuns, tîrîndu-l şi pe călăreţ în cădere. Părea că duşmanii s-au fîstîcit. Îmbărbătat, se avîntă şi dînsul cu mîna mai ageră acum, rotindu-şi larg sabia ca pe-o morişcă, slobozind strînsoarea care era gata-gata să-i înăbuşe. Furînd involuntar din coada ochiului, îl văzu pe grecul acela ciudat, care-l urmase de la Kalamata, îngenuncheat frăţeşte lîngă dînsul !

Răzbind din ceruri parcă, un strigăt puternic şi poruncitor răsună de undeva din apropiere. Săbiile care roiau în jurul lor s-au rărit, cercul morţii s-a desferecat. Capul cavalerului a căzut, sprijinit cu bărbia în piept, mîna care purta sabia a alunecat, grea ca plumbul, pe pămînt. A simţit, ca prin vis, îmbrăţişarea bruscă a unui braţ puternic, care-l prinsese în strînsoarea sa pentru a-l sprijini. Era tînărul grec, care se ridicase pentru a-l susţine, şi acum, pe tovarăşul său de luptă.

Printre duşmanii care se dădeau năuciţi în lături înainta un chip nou. Era un războinic masiv, echipat cu o armură strălucitoare, care se apropia cu pas măsurat. Aragonezii s-au oprit uimiţi şi au plecat lăncile la pămînt cu un respect plin de evlavie. Războinicul acela s-a oprit înaintea celor doi cavaleri, care luptaseră pînă în ultimele clipe. Era descoperit ; briza marină îi flutura uşor părul alb şi creţ.

Văzîndu-l, Tournai şi-a proptit picioarele în pămînt, cu o voinţă îndîrjită.

— N-ai murit, senior Deliuria, şi, după cum se vede, m-ai învins încă o dată.

Străinul a tăcut. Nobilele trăsături ale chipului său vădeau o liniște meditativă, melancolică. Cei trei bărbați, cel cu părul alb, cel cu părul bălai și cel cu părul castaniu, s-au privit în tăcere. Apoi, francul și-a rotit privirile pe cîmpul întins și tăcut, pe care zăceau cadavrele oamenilor săi, și apoi, reînturnîndu-le asupra aragonezului, a cuprins în mînă lama însîngerată a săbiei sale și i-a întins-o, fără a rosti nici un cuvînt.

Partea a treia

Capitolul 1

SALUTUL VISULUI

Vestea prăpădului a ajuns la Kalamata pe înserate. Doi dintre francii învinşi, un cavaler şi un scutier, arătînd a naufragiaţi, au apărut dinaintea porţii de fier cu veşmintele zdrenţuite şi cu pieptarele şi armele pline de noroi. Scutierul purta încă un coif turtit de lovituri ; cavalerul nu mai avea coif, iar părul său transpirat era răvăşit. Caii lor, de împrumut — caii proprii fuseseră măcelăriţi pe cîmpul de luptă — şedeau cu capetele plecate în pămînt şi cu buzele pline de clăbuci şi de spumă, care se adunau şi picurau dimpreună jos, pe pămînt.

La ora aceea, prinţesa se afla în iatacul ei. Şedea lîngă fereastră pe-o banchetă, privea marea îndepărtată şi mirosea distrată răsuflarea busuiocului.

Jos, oraşul se cufundase în reculegerea orelor de seară. Toaca vecerniei încetase de mult. Şambelanul intră tulburat şi, muşcîndu-şi buzele, îi anunţă că unul dintre cavalerii de la Zongolo cere să i se înfăţişeze. Ochii săi, toropiţi de veşnica lor visare, au prins a străluci ; nu aflase decît în dimineaţa aceea numele luptătorilor care plecaseră într-o acţiune atît de îndrăzneaţă.

— Să poftească chiar acum ! îi porunci dînsa şambelanului.

Văzîndu-l pe luptător intrînd atît de nedumerit, de sfios şi atît de zdrobit, inima a prins a i se zbate puternic şi s-a oprit, cutremurată de la început de viziunea uriaşei catastrofe.

— Vorbiţi, cavalere ! spuse ea, cu buzele palide şi cu răsuflarea tăiată.

Bărbatul ședea stingher la colțul zidului atins de umbra înserării. Și-a desfăcut brațele, apoi le-a lăsat să cadă, fără o vorbă și copleșit de-o deznădejde mută. Adăsta cu capul plecat. Privirea sa rușinată s-a ridicat, a privit-o fugar și a coborît din nou.

— Am fost învinși, doamnă, a rostit el în cele din urmă.

Și i-a povestit în cîteva cuvinte, scăpate cu mare cazną, și acestea, din gîtlejul său sugrumat de emoție, ciocnirea cu aragonezii, înfrîngerea francilor și triumful lui Deliuria.

I-a spus cîte ceva și despre copleșitoarea putere a vrăjmașului, despre poziția avantajoasă a acestuia și despre vitejia vasalilor ei. Dar ea nu mai auzea nimic din toate acestea. Privirea sa tulburată rătăcea asupra orizontului crepuscular, iar în gîndurile ei se isca cîmpul larg presărat cu trupuri omenești, cu flamuri zdrențuite și scuturi sfărîmate. Un voinic tînăr și fără arme zăcea în mijlocul cîmpului, cu fața în sus, cu pletele castanii răsfirate ca razele în jurul capului. O șuviță subțire de sînge cald se revărsa din coasta lui...

— Și au murit cu toții... chiar toți ? întrebă ea cu buzele prinse de-un tremur ușor.

Dorința tainică de-a justifica plecarea sa de pe cîmpul de luptă și de-a nu fi acuzat că a făcut-o de frică dădea aripi imaginației cavalerului, care exagera catastrofa.

— Toți, doamnă, toți, afară de numita slugă pe care măria-voastră o vede acum, de scutierul său și de încă puțini, foarte puțini supraviețuitori care vin în urma mea la Kalamata.

A adăstat ascultîndu-i lacomă cuvintele și așteptînd continuarea povestirii, dar, văzînd că s-a oprit, s-a hotărît să-l întrebe dînsa despre numele cîtorva care-i venea în gînd, la voia întîmplării.

— Dar cutare ?... Ce știi despre cutare ?...

Răspunsul suna stereotip și implacabil :

— Mort.

— Mort...

A privit din nou afară, fără a rosti vreun cuvînt. Ceva nelămurit pînă acum s-a fărîmițat și s-a risipit fără zgomot, ca cenușa, în sufletul ei. Se simțea despuiată, jefuită încă o dată de veșmîntul acela de puf care începuse să-i încălzească încet-încet ființa. Vechea albeață a marmorei a strălucit înghețată în privirea ei.

— Bine... a spus dînsa aspru și apăsat, nu mai doresc nimic altceva de la domnia-voastră.

Și i-a făcut semn să se retragă.

A doua zi au mai sosit și alți luptători ; erau mai mulți decît s-ar fi așteptat cineva să mai vină după relatările primului venit. Curtea cetății se însufleți se de nechezatul cailor și de neîntreruptul du-te-vino al călăreților care descălecau și al scutierilor care ajutau stăpînilor să-și scoată armurile sau ajutau răniților să urce treptele pavilionului gentilomilor. Căpătînd și ele de lucru, doamnele de la Curte alergau toată ziua de ici colo, foarte ocupate cu spălarea rănilor cu vin, cu confecționarea fețelor și cu schimbarea pansamentelor. Întoarcerea în număr atît de mare a învinșilor căpătă un neașteptat și nemărturisit aspect sărbătoresc. Pofta de viață s-a trezit din piroteala care-o cuprinsese, viața și-a schimbat și ritmul, și înfățișarea.

Hotărîrea prințesei de a ridica Curtea și de a pleca la Andravida a căzut pe neașteptate asupra acestei înviorări, tulburată de zbuciumul tainic la gîndul că Deliuria era, totuși, învingător și că marea devenise mai amenințătoare și mai primejdioasă acum, cînd uscatul pierduse cîțiva dintre cei mai vrednici apărători ai săi. La început au înlemnit cu toții, nevenindu-le a crede, apoi au căutat o explicație și, în cele din urmă, au ajuns la concluzia că Principatul se află în mare primejdie și că prințesa se grăbește să ajungă sub aripa ocrotitoare a soțului său.

— Bine, bine, dar prințul nu s-a înapoiat de la Neapole.

— Au trimis oameni să-l aducă înapoi.

Concluziile cele mai logice și mai ades auzite au căpătat deodată prețul și greutatea informației confidențiale.

— Vine prințul !... O să vină prințul ! O mare primejdie ne poate veni dinspre mare !...

Ca una care se afla cel mai adeseori în preajma prințesei, doicii îi venea nespus de greu să dea crezare zvonurilor. În ajunul plecării către Andravida, a găsit-o pe Isabeau stînd singură, ca de obicei, în iatacul său.

— Dar de ce stai să mi te veștejești aici, sufletelul meu ? De ce nu cobori în grădinița ta, să iei o gură de aer curat ?

Isabeau, care părea liniștită, liniștită și indiferentă, a făcut un semn golit de orice sens.

— Îmi place mai mult aici.

— Așa o fi, dar la ora asta mai-nainte vreme te duceai în fiecare seară acolo.

Prințesa a ridicat mîna cu oarecare nerăbdare și apoi a lăsat-o să recadă, ca și cînd ar fi vrut să spună ceva, dar s-a răzgîndit.

— Hai, scumpa mea, hai să mergem !

Gîtul ei alb și lung s-a întors puțin și capul i s-a înclinat ușor pe umăr.

— Nu, doică, a răspuns încet, nu vreau să mai stau sub rodiul acela. Și apoi a adăugat, după o scurtă pauză : Doică...

— Ce-i, scumpa mea ?

— Spune-mi, doică, e adevărat ce spune semnul acesta ?

— Care semn ? tresări doica tulburată.

— Semnul acesta, pe care-l am pe tîmplă. Uite-l aici...

Și spunînd acestea, a atins capătul sprîncenei stîngi cu degetele. Doica a sărit ca friptă.

— Ce-nseamnă asta ? Cine ți-a băgat neroziile astea-n cap ?

— Nu, nu ; știu și eu, știi și tu, doică, semnul acesta spune adevărul. Mie nu mi-e scris să mă bucur niciodată de ce mi-e drag...

Așa îi spusese cu cîțiva ani în urmă, pe cînd se afla în Cetatea Oului, lîngă Neapole, cerșetoarea bătrînă, care cerșea la poarta de fier. Din ziua aceea n-a mai văzut-o, dispăruse ca și cum venise dintr-o țară îndepărtată și necunoscută anume pentru a-i spune lucrul acesta. La numai cîteva zile a murit Filip d'Anjou.

— Bine, dar pe răposatul tău bărbat dintîi... încercă bătrîna, nevoită să-și amintească.

— Știu, nu-l luasem din dragoste, dar a murit, și într-un fel oarecare n-a murit, ține seamă de asta. El a murit, dar eu nu m-am bucurat de nuntă și mi-am petrecut cei mai frumoși ani ca o văduvă întemnițată, ca o sclavă chiar.

Doica amuți. O auzea pe fiica sa de suflet vorbind prima oară cu durere și cu oarecare gingășie despre sine însăși. A privit-o uluită, de parcă atunci o vedea pentru prima dată.

— Hai, e timpul să ne pregătim de drum ! spuse Isabeau, simulînd graba și curmînd tăcerea deodată, ca și cum ar fi regretat faptul că se trădase.

Au plecat a doua zi în zori. Au plecat, și lungul lor cortegiu răsfirat în rîuri cuprindea toată Curtea, alcătuită din doamne elegante, gentilomi și scutieri înarmați, sergenți și paji.

Caii și catîrii s-au scurs tropăind vreme îndelungată pe străzile Kalamatei. Cît de deosebit era cortegiul acesta față de suita doamnei din Akova ! Nici urmă de trompete, de rîsete și de taclale voioase. Mergeau tăcuți și duși pe gînduri. Un corp de sergenți mergea în avangardă, urmat de cîțiva cavaleri, după care veneau prințesa cu capelanul, șambelanul și doica sa, cu femeile și cu pajii, cu catîrii împovărați de bagaje și, în sfîrșit, cu un alt corp de sergenți în ariergardă.

Locuitorii Kalamatei au văzut flamura prințesei îndepărtîndu-se fără a fîlfîi în aerul calm de primăvară, ci spînzurînd inertă și jalnică, pe lance.

Toată călătoria a fost tăcută și întunecată. Pe măsură ce se apropiau de țărm, mîhnirea sporea ; bărbații deveneau nervoși și neliniștea femeilor a început să devină vădită. Cînd s-a ivit dunga de-un albastru-închis a mării, privirile s-au sălbăticit și s-au îndreptat bănuitoare asupra ei. Strîngînd lăncile în pumnii înmănușați în zale, sergenții au înaintat cu prudență, iar femeile și-au ținut animalele mai în urmă. Cît cuprindeai cu ochiul, marea părea cu desăvîrșire pustie. Urmărind panglica țărmului, și-au continuat drumul în grabă și cu privirile ațintite tot timpul asupra mării. Prințesa părea, ca de obicei, cea mai calmă dintre femei. Privirea ei căta drept înainte, fără a vedea nimic ; ochii săi erau tulburi — numai indiferență și nepăsare apatică. Și totuși, împungea și ea în mod mecanic pîntecul calului cu călcîiul, pentru a merge mai repede. O grabă ciudată, nestîrnită de teamă, ci de altă pricină, pusese stăpînire pe dînsa. Isabeau pleca din Kalamata cuprinsă de-o neliniște stranie, din dorința de-a fugi și de-a ajunge undeva, fără a ști nici unde și nici de ce anume.

Nu s-a oprit la Andravida. A coborît, împreună cu întreaga Curte, pînă la Klarenza și, odată ajunși acolo, au coborît din șa. Pe chipul ei tăbăcit, parcă, între timp de aerul puternic al cîmpului și al mării, se așternuse o duritate nouă. A descălecat în orașul ei drag și a adunat în grabă întreaga Curte în jurul său. Prințul nu era de față și ca atare dînsa era silită să se ocupe de treburile Principatului și, cu precădere, de înfrîngerea de la Zongolo. Voia să capete rapoarte amănunțite și precise,

pentru a putea evalua proporţiile dezastrului şi a hotărî ce rămîne de făcut.

Deliuria nu se îndepărtase încă de apele Ahaiei, se aţinea pe undeva aproape de ţărm. Lucrul acesta l-au raportat înaintea întregii Curţi cei ce priveghează şi-i văzuseră corăbiile navigînd în grup ; falnica lui corabie roşie naviga în mijlocul lor. Aragonezii cărau prizonierii franci, pe Gheorghi Ghizi şi pe Jean de Tournai, şase cavaleri şi optzeci de scutieri, pe covertele şi în cambuzele corăbiilor lor.

— Şase cavaleri şi optzeci de scutieri ! strigă Isabeau, sărind în picioare şi încleştîndu-şi degetele pe braţele jilţului său. Mie nu mi s-a spus nimic despre prizonieri !

O tăcere penibilă se aşternuse asupra întregii Curţi. De-abia atunci se făcea bilanţul ; pînă în clipa aceea nimeni nu ştiuse nimic cu precizie.

După ce şi-a repezit privirea mîniată în dreapta şi în stînga sa, s-a aşezat iarăşi. Fruntea ei devenise şi mai dură acum, dar o lumină nouă îi însenina privirile. A luat hotărîrea pe loc. Amiralul ei a fost trimis să-l întîlnească pe Deliuria, oriunde s-ar afla, şi să-l poftească la o întrevedere cu dînsa. Asta avea de făcut. Îl va aştepta acolo.

Apoi, fără nici o altă discuţie, a concediat Curtea.

Sprijinindu-se de fereastra sălii boltite a pavilionului ei, adăstă o zi, două înapoierea amiralului. Privirile ei rătăceau în fiecare zi pe marea atît de blîndă în cursul dimineţii, tulburată şi violetă la nămiezi şi albicioasă în faptul serii, iar ochiul ei, vioi şi scînteietor la început, se tulbura cuprins de-un dor nostalgic. Atunci îşi amintea involuntar, de alte dăţi, nenumărate, cînd adăstînd tot astfel, dar în alte locuri şi pe alte ţărmuri, privise nemărginitul mării, cu trupul toropit parcă de-un narcotic. În dimineaţa celei de-a treia zi, o corabie străină a pătruns în port, alene şi în tăcere. Prinţesa s-a ridicat şi a dat roată iatacului de două-trei ori ; inima îi bătea mai-mai să-i spargă pieptul, mîinile îi îngheţaseră şi respiraţia i se tăiase. Pînă şi-a chemat femeile s-o îmbrace a trecut o bună bucată de timp. După aceea s-a dus în sală, s-a aşezat în jilţul ei, cu măreţia care-o caracteriza şi a aşteptat. Trimişii lui Deliuria erau doi cavaleri aragonezi. Au intrat cu pas trufaş, sumeţindu-şi trupurile înarmate şi împingîndu-şi cu aroganţă bărbia înainte. Dînd cu ochii de doamna Morias-ului chiar în mijlocul sălii, s-au oprit. Un sentiment de uimire le flutura în priviri.

Abandonînd mersul apăsat, s-au apropiat păşind încet şi cu oarecare ezitare. Stăpînul lor îi trimitea s-o salute pe prinţesă din partea lui şi să primească poruncile ei.

Isabeau i-a ascultat fără a clipi, apoi le-a spus cu glas limpede :

— Nobili cavaleri, duceţi stăpînului vostru, viteazul amiral al Siciliei, salutul nostru şi spuneţi-i că ne rugăm lui Dumnezeu să-l dăruiască cu o viaţă lungă şi plină de glorie. Dorim a ne întîlni chiar astăzi cu el, pentru a studia împreună condiţiile amîndurora, în vederea înapoierii oamenilor noştri. Vom ieşi, împreună cu conetabilul Principatului nostru şi cu căpeteniile Ahaiei, pentru a-l întîmpina pe amiral înafara zidurilor scumpului nostru oraş Klarenza. Locul unde-l vom aştepta se numeşte Kalo Potami şi se află în faţa turnului castelului. Fie ca mandatul nostru să-l afle pe viteazul amiral, sănătos şi în bună dispoziţie.

Aşa a grăit, şi aceasta însemna că nici măcar mîna unei femei nu va deschide, de bunăvoie, porţile Klarenzei, în faţa piratului. Gentilomii aragonezi au ascultat înştiinţarea, s-au înclinat profund şi, mergînd de-a-ndaratelea, au părăsit sala şi s-au dus să-l întîlnească pe stăpînul lor.

Înconjurată de-un pîlc de paji şi urmată de lungul şirag al căpeteniilor Principatului, în faptul serii, prinţesa Ahaiei a ieşit din Klarenza călare pe calul său. Flamura Villehardouinilor, cu cîmpul auriu şi crucea neagră, în formă de ancoră, o urmărea din apropiere, fluturînd molatec şi cu o nobilă măreţie în adierea brizei marine.

Strălucind în armura sa proaspăt lustruită, conetabilul călărea la trap pe calul său negru şi lucios ca pana corbului. Baronii şi stegarii, cavalerii, scutierii şi sergenţii îşi potriveau pasul greoi al cailor lor cu mersul sprinten al calului alb, care-şi purta cu eleganţă doamna în spinare.

Ca un adevărat cavaler ce se afla, Deliuria aştepta la locul întîlnirii. Zărind-o pe prinţesă, a descălecat, şi-a scos coiful şi a rămas cu el în mînă. Părul sur, cu firul aspru şi ondulat, îi cădea pe ceafă, dezgolindu-i fruntea înaltă şi bronzată de vînturile mării. Îndoind genunchiul, a înălţat pînă la înălţimea umărului drept mîna prinţesei şi a sărutat-o. Apoi s-a ridicat, privind-o ţintă în ochi. Era un bărbat aproape de crepusculul vieţii, şi în privirea lui severă şi profundă ceva pîlpîia încet, asemănător prematurei lacrimi a bătrîneţii. În umbra turnului

erau așternute, anume pentru dînșii, covoare rare. Piratul a condus-o pînă acolo, ținînd-o de mînă. S-au așezat. Francii și aragonezii s-au așezat cu distincție pe-o latură unii, pe-a doua ceilalți, ca niște dușmani ce se aflau. Retrăgîndu-se puțin, au prins a vorbi discret între dînșii, observîndu-i de departe pe cei doi stăpîni, aruncînd priviri piezișe de la un grup la altul, sau privind, chipurile cu nepăsare, țărmul, marea și corăbiile ancorate în port.

— Buna mea doamnă, spuse Deliuria, nu vin să cer bunăvoința domniei-voastre ca dușman și n-aș suporta gîndul să mă considerați învingător. (Aici s-a oprit, a așteptat răspunsul ei și, văzînd că acesta nu vine, a suspinat imperceptibil.) Vin ca învins.

A ridicat din nou ochii și a privit-o. Ședea nemișcată, cu gîtul alb foarte drept, cu bărbia mică repezită, după obiceiul ei, înainte și cu privirile umbrite de genele lungi și mătăsoase. Privirea aceasta părea că l-ar fi țintuit în piept, și el gemea încet. Într-adevăr, prințesa era aceea care avea alura învingătorului, iar el pe-a celui învins.

— Mai vin, adăugă Deliura, ca un vechi cunoscut...

Privirea ei s-a adumbrit brusc.

— Sînteți cavaler, pare-mi-se, nobile amiral.

Glasul ei era grav, aspru. Un glas hotărît.

— O spuneți și o cred, doamnă.

— Aceasta înseamnă că nu ne-am cunoscut niciodată, seniore amiral.

A privit-o tulburat. Un fel de rictus dureros îi flutura în colțul buzei ; a plecat capul și a suspinat adînc, în tăcere.

— Aștept poruncile domniei-voastre, spuse el îmblînzit.

Venind din largul mării, briza sprințară, ca un flăcăuaș, se juca în părul creț și cu luciu metalic al piratului. Briza avea mirosul mării dintr-amurg.

— Vorbiți-mi despre regatul Siciliei, despre regatul Aragonului, despre călătoriile și războaiele voastre, spuse Isabeau zîmbind. Sînt dornică să aflu noutăți din lumea largă.

Dorind să schițeze un gest, a întins mîinile, dar n-a reușit, și acestea i-au căzut stîngace pe genunchi. I-a vorbit despre ce i-a cerut, despre Alfons, regele Aragonului, și despre diferendele sale cu regele Franciei, despre Filip de Languedoc, despre Sicilia, despre Neapole și despre Iberia.

— Seniore cavaler, i-a spus, după ce l-a ascultat prevenitoare la început, aveți oameni de-ai noștri pe corăbiile voastre.

— Așa e, doamnă, vi-i vom restitui.

— Cu ce preț ? Doresc să știu prețul răscumpărării.

L-a privit din nou. În ochii lui licărea o amenințare.

— Scumpul nostru oraș, Klarenza, va plăti bucuros răscumpărarea, deoarece ne iubește, spuse Isabeau, înfruntîndu-i nedescumpănită privirea. Noi respectăm tradițiile cavalerești și n-am uitat că învingătorul nu restituie prizonierii cîștigați în luptă dreaptă fără răscumpărare.

Privirea lui era aspră. I-a țintuit ochii, gura, pe urmă au coborît spre mînă.

— Prețul răscumpărării este hotărît. Și arătînd cu degetul, adăugă : Dați-mi mănușa voastră.

Isabeau zîmbi dulce.

— Regret, nobile amiral, dar nu ne-ați învins într-un turnir, ci în luptă, și eu n-am două mănuși.

Deliuria tresări. Era prea mult ! Din cale-afară de mult ! Se burzului, ca o fiară întărîtată, inspiră adînc, înălță capul și, strîngînd buzele, ceru cu glas tare o sumă fabuloasă, zdrobitoare.

Isabeau nici nu clipi.

— Prea bine, nobile amiral, îi răspunse cu simplitate și resemnată, vom plăti suma pe care-o cereți.

Rîsul lui Deliuria a contenit ; ceva asemănător unei transpirații de gheață îi amorțise fruntea. Ridicînd brațul, a șters-o mașinal, cu dosul palmei, și a rămas adăstînd în tăcere.

— Vom plăti chiar astăzi suma aceasta, continuă netulburată Isabeau, iar domnia-voastră, ca unul ce sînteți pe drept cuvînt un adevărat cavaler, veți desfășura pînzele și veți părăsi apele Ahaiei.

L-a privit și i-a zîmbit copilărește, cu o infinită dulceață. Privirile ei, veșnic străine, căpătaseră o expresie de caldă umanitate ; părea că o mută armonie, asemănătoare liniștii care învăluie marea în crepuscul, se revărsase în ochii săi. Apoi, mîna ei moale și caldă s-a ridicat cu o naivă simplitate și a poposit, ezitînd parcă, pe pumnul lui cel aspru. Deliuria a suspinat adînc și s-a înclinat s-o sărute.

Isabeau s-a ridicat cea dintîi și i-a spus :

— Nu ne vom mai vedea niciodată, nobile amiral.

S-a ridicat o dată cu dînsa ; trupul său părea vlăguit, ca și cum o puzderie de ani ar fi trecut peste el în cîteva clipe.

— Da... spuse cu amărăciune piratul. Acum simt și eu că sînt bătrîn.

Au urmat cîteva clipe de tăcere.

— Și mie mi-ar plăcea nespus de mult să mai fiu tînără ! spuse Isabeau, rîzînd înveselită și făcînd totdeodată semn însoțitorilor săi să se apropie.

Deliuria a predat prizonierii fără zăbavă. Nevătămați și înarmați, i-a adus din corăbiile sale și i-a aliniat pe toți în fața doamnei lor. Privirile ei i-au cercetat pe toți, de la un capăt la celălalt, și-apoi s-au mai întors încă o dată asupra lor. După aceasta, murmură răgușit, ca pentru sine :

— Nu lipsește nimeni.

— Sînt un om cinstit, doamnă ! spuse Deliuria.

— Desigur, nu m-am îndoit nici o clipă, dar am vorbit ca pentru mine. Vai, cît de mulți au murit !

Și, spunînd acestea, chipul ei păli ca un crin. Întinse mîna și se sprijini de doică.

Luîndu-l de mînă pe Jean de Tournai, Deliuria l-a adus înaintea ei și i-a spus :

— Doamnă prințesă, vi-l prezint pe acest cavaler ca pe unul dintre cei mai vrednici din lume și dintre toți cei pe care i-am cunoscut în numeroasele războaie pe care le-am purtat în viața mea. Vă asigur că ne-a culcat la pămînt, pe mine și pe calul meu, în același timp, cu o singură lovitură de lance, și cu atîta strășnicie încît m-ar fi ucis, dacă oamenii mei nu m-ar fi ajutat. Socot faptul acesta ca o mare cinste pentru mine, deoarece, rege sau prinț, oricine ar trebui să se bucure că a primit o lovitură de lance de la un asemenea cavaler. Dacă ar dori să se căsătorească, n-aș mai cere nici o răscumpărare pentru dînsul, ci l-aș lua cu mine, în Sicilia, și i-aș da-o de soție pe fiica mea.

Nespus de palid și strîngînd cu încăpățînare buzele sale bine desenate, gentilomul Jean a salutat-o pe prințesă, înclinîndu-se profund și fără a rosti un singur cuvînt.

La fel de mută și cu privirile stinse, l-a privit, la rîndul ei, ca și cînd n-ar fi simțit și n-ar fi auzit nimic. Ceva asemănător unei întrebări nerostite, sau unei dureri, i se urca în gît, umflîndu-i-l și neîngăduind limbii să îl întruchipeze în cuvinte.

Unul cîte unul, Deliuria i-a adus pe toți prizonierii dinaintea doamnei Morias-ului și i-a predat lui Tournai, ca unuia a cărui valoare și vitejie o prețuise atît de mult. După acestea, s-a înclinat în fața prințesei și s-a retras, urmat la distanță respectabilă de suita sa.

Isabeau l-a urmărit cum se îndepărtează, înalt și drept, dar cu capul plecat ușor înainte. Mersul său era sigur, dar greoi și legănat, ca al tuturor marinarilor. Briza adia molatic și leneș în părul lui cărunt.

După acestea, prințesa s-a înapoiat în orașul său și a ordonat închiderea porților. La înapoiere n-a vorbit decît cu Tournai și numai cîteva cuvinte :

— Mîine îmi veți povesti lupta, nu-i așa, seniore Jean ?

— Nu, doamnă, mîine nu voi mai fi aici.

— Unde plecați ?

— La Kalavritsa. Bătrînul meu tată mă așteaptă în cetatea noastră. Așteaptă întoarcerea mea pentru a putea muri...

Apoi s-a făcut liniște. Caii lor înaintau ca în vis unul lîngă altul.

— Nu vreți să mai rămîneți la Curtea mea ? îl întrebă Isabeau fără a-l privi.

— Nu. Sînt ghinionist și v-aș aduce nenorocul. Dar voi mai coborî din Kalavritsa, voi coborî dacă vă veți afla la vreo strîmtoare. Atunci sabia mea, năpăstuită de soartă, va reintra în slujba voastră. Și, privind undeva în depărtări, adăugă : Iar mîna care-o poartă va fi fericită s-o strîngă, pînă la ultimul spasm, întru slava domniei-tale.

Au zăvorît porțile Klarenzei și i-au chemat pe notabilii orașului. Nu i-a primit chiar prințesa, n-avea puterea să le încredințeze ea însăși cernitul mandat. I-au poftit numai și le-au spus cît trebuie să aducă pentru răscumpărare. Dînșii au ascultat osîndа, amărîți și tăcuți, apoi s-au retras lăcrimînd și cu capetele plecate. După ce-au coborît și s-au împrăștiat prin oraș, casele și-au închis obloanele ferestrelor ; înlăuntrul lor a izbucnit plînsul.

Isabeau i-a poruncit conetabilului să se îngrijească personal de aprovizionarea corăbiilor aragoneze. După aceea i-a înmînat șambelanului o casetă de aur, iscusit lucrată de un artist localnic și plină de juvaericale, și i-a poruncit să ia o corabie, să se ducă la Deliuria și să i-o predea, spunîndu-i : „Amintiri și daruri de la doamna Morias-ului".

Apoi, fără a îngădui aprinderea torţelor, s-a aşezat dinapoia ferestrei iatacului boltit şi a privit îndelung oraşul şi marea.

Oraşul era mut, ca mort, iar marea lîncezea, liniştită. În jos, pe străzi, nu se mai auzeau ca în alte seri jocul copiilor. Răsuflarea mării aducea, pînă acolo, sus, un iz jilav, şi dînsa îi vedea parcă aievea pe tîrgoveţii dinapoia ferestrelor ferecate, care adunau, înlăcrimaţi şi cu buzele tremurînde, tot ce aveau şi nu aveau, toată agoniseala anilor de trudă, pentru a plăti tributul răscumpărării piratului.

Îi vedea parcă aievea, şi inima îi sîngera, frîntă de jale. O sfîrşeală copleşitoare îi înmuia încheieturile, ţintuind-o în jilţul negru şi sculptat. Întunericul potopise iatacul, dar cerul mai păstra o lumină mată şi albicioasă. După un răgaz de timp destul de îndelungat, cerul s-a împurpurat, a strălucit în văpăi şi apoi s-a stins treptat. Sus în tării a prins a clipi o stea la început, şi apoi, ceva mai tîrziu, încă una. Le privea, pierdută în gînduri, cu ochii uscaţi şi încinşi de febră. Simţea o apăsare pe piept, respira greu şi chinuit, iar mîinile, care adăstau molatic pe braţele jilţului, prinseră a tremura, şi spaima i s-a strecurat în inimă. A coborît privirile şi le-a privit profilul alb, proiectat pe umbrele înserării. După cîţiva ani vor tremura la fel ca acum şi, o dată cu bătrîneţea, se va petrece şi viaţa...

Sfîşiind liniştea mută, ceva asemănător unui ţipăt de femeie răsună de jos, din oraş. Era ţipătul acela care nu răsună decît atunci cînd secera Morţii fulgeră asupra unei case. Ochii prinţesei s-au lărgit. Bocetele oraşului au împresurat-o, înălţîndu-se ca un vuiet prevestitor de rele. Ridicînd braţele, şi-a astupat urechile şi şi-a acoperit ochii cu palmele, ochii pe dinaintea cărora defilau puzderie de năluciri. Vedea o cîmpie semănată cu cadavre, în mijlocul căreia zăcea un flăcău cu părul castaniu, vedea şi marea desfăşurîndu-şi nemărginirile sub cerul crepuscular şi o corabie care aluneca uşor, către orizont, cu velele desfăşurate, ca nişte pescăruşi ; mai vedea şi un călăreţ, un călăreţ care pornea, o dată cu revărsatul zorilor, şi mergea, mergea într-una, micşorîndu-se din ce în ce şi mistuindu-se pe-un drum lung, nesfîrşit de lung, pierdut în măgurile munţilor din fund, în negurile unor munţi cu piscuri cutezătoare.

Le-a văzut pe toate, le-a sorbit licoarea amară, picătură cu picătură, pînă la ultimul strop, şi acum pocalul gol îşi căsca deşertăciunea sub privirile ei. Era gol, dar trebuia să se umple

iarăşi, deoarece nimic nu e mai greu de petrecut decît o sete neistovită. Atunci se desferecă tainicele izvoare ale restriştilor uitate, şi aghiazma caldă prinde a susura. A simţit ciudatul lichid şiroindu-i pe mîini, pe pleoape, pe ochi. S-a speriat. Şi-a retras palmele, care se umeziseră, de pe faţă şi le-a pipăit tulburată. Atinse lichidul acesta zămislit de ochii ei şi îl mîngîie cu o uimire adîncă şi tremurînd de emoţie.

Prin urmare — oh ! ce minune ! — tainicele izvoare nu erau cu desăvîrşire secate şi legăturile ei de rudenie cu oamenii nu erau rupte pentru totdeauna !...

Fără a-i mai păsa de ceva şi fără a mai şovăi o clipă, şi-a ascuns obrajii în palme şi a dat frîu liber deznădejdii care-o cuprinsese. De-abia acum, cînd durerea ei se îngemăna cu durerea altor oameni şi cu jalea adîncă a întregului oraş, îşi afla alintul şi inima ei. Întunericul urca necontenit, se învîrtoşa şi creştea aidoma plînsetului zguduit de sughiţuri.

Prinţesa Isabeau, care nu mai plînsese din copilărie, plîngea acum pentru întîia oară.

Capitolul II

COPILUL CARE VINE

Prinţul Florentin a fost înştiinţat la Neapole, unde se afla la vremea aceea, despre înfrîngerea de la Zongolo şi despre întrevederea prinţesei cu Deliuria. Fără a mai zăbovi o clipă, s-a îmbarcat şi a pornit spre Ahaia. Îl aşteptau din oră în oră să sosească. Deoarece prinţesa, care manifestase o energie atît de neaşteptată în timpul sosirii sale de la Klarenza, lăsase totul în plata Domnului, tot atît de surprinzător, şi trăia retrasă în iatacul ei. Principatul era condus de un bail neoficial, de Nicolas de Saint-Omer. Vechea ei mizantropie sporise, şi acum nu mai voia să primească pe nimeni, nici măcar pe baronii care soseau de la îndepărtatele lor castele din munţi spre a-i prezenta omagiile şi a o pune la curent cu treburile privitoare la fiefurile Morias-ului. Un fel de neorînduială domnea pretutindeni : baronii se ciondăneau iarăşi cu mănăstirile, tagmele bisericeşti îşi sumeţeau capetele, moşiile

cîtorva boiernaşi fuseseră călcate şi date în pradă, iar norodul cel neştiutor, singurul care n-avea nici în clin nici în mînecă cu gîlcevile acestea, plătea bir din greu, cu sudoarea frunţii lui, cu lipsurile, cu pîinea şi nu arareori chiar cu sîngele lui.

În ciuda neistovitei sale dorinţi de a lua hotărîri şi de a-şi impune neîntîrziat voinţa, bailul, în vîrstă de numai douăzeci de ani, era silit să amîne lucrul acesta pînă la sosirea prinţului. De altminteri, gîndul său era absorbit, cu fiecare zi care trecea, de o chestiune foarte scumpă inimii lui. Venerabilul conetabil Sonteron se topea văzînd cu ochii ; bătrîneţile care-l asediau necruţător urcau în salturi primejdioase, măcinîndu-i trupul masiv. Şi, lucru de necrezut, faptul că se apropia ceasul cînd va cădea şi el devenea din ce în ce mai evident. Frumoasa Gulierma, fiica contelui Kefalonieni, asista nepăsătoare la prăbuşirea soţului său : nu-i iertase nici o clipă înspăimîntătoarea diferenţă de vîrstă care-i despărţea ! Moartea lui era pentru dînsa ceva tot atît de firesc şi de inexorabil ca săvîrşirea din viaţă a unui străbun ; nu simţise niciodată tovărăşia lui. Inima ei trufaşă, însă, nu se lăsa atît de lesne ademenită nici de tinereţea şi nici de prematura glorie a lui Saint-Omer, ci socotea că el îi revenea legitim, ca o recompensă demnă şi înnoitoare, precum şi ca o perpetuare a neistovitei ambiţii care-i topea inima. Dragostea lor era cunoscută, acceptată şi consfinţită la Curte. Depăşise de multă vreme faza scandalului. Văzîndu-i atît de potriviţi ca vîrstă, cît şi ca ambiţie şi forţă, toată lumea îi accepta şi ca logodnici şi, aidoma iminentei morţi a conetabilului, nunta lor apărea în aceeaşi imagine ca o festivitate unică şi cu semnificaţii identice.

Acum, cînd teama de pirat se îndepărtase, Curtea începuse iarăşi să-şi petreacă timpul cu grijile acestea atît de plăcute. Adăstau, deci, nerăbdători întoarcerea prinţului şi, o dată cu aceasta, reluarea vechiului curs al vieţii de Curte, cu atît de rîvnitele ei vînători, cu turnirurile şi petrecerile faţă de care prinţesa manifesta o sporită antipatie.

Dînsa se însingura în iatacul ei, condamnîndu-i şi pe ceilalţi la o inerţie şi la o viaţă monotonă şi searbădă, de parcă un doliu regal s-ar fi abătut asupra Principatului. Nu era de fel plăcut să trăieşti alături de dînsa, dar ei prea puţin îi păsa de murmurele care şipoteau în jur, sau, cine ştie, nici nu le bănuia, poate. Întîrzia îndelung în jilţul ei singuratic de lîngă fereastră, contemplînd marea eternă. Gîndurile sale

căpătaseră contururi definitive şi limpezi ; acum nu le mai tulbura nici pudoarea ei înnăscută, nici simţul datoriei. Acum, cînd iubitul ei era mort, nu se mai temea să-l readucă viu în mintea ei, să-i vorbească şi să-i mărturisească durerea neştiută. Teama aceasta tainică se risipise o dată cu motivele care-o provocau. Clipele în care îi mîngîia, în gînd, părul buclat şi mătăsos, lăsîndu-l să ghicească dragostea pe care i-o purta numai prin cîteva cuvinte şi un surîs, erau nespus de dulci, o emoţie tinerească îi răscolea pieptul, iar inima ei cădea în prada unei dulci beatitudini. Împins de necugetatele elanuri ale tinereţii, el o îmbrăţişa şi o strîngea cu putere la pieptul său. Un val de miresme se înalţa jur împrejur, respiraţia i se tăia, pleoapele îi acopereau ochii şi, fără a se mai gîndi la ceva, se abandona fără împotrivire, cuprinsă de-o dorinţă plină de spaime şi de voluptate. Da, aşa era şi firesc, şi frumos să fie. Întregind, în vis, frîntura episodului început în seara aceea, pe banca de sub rodiu, retrăia de mii de ori, în fiecare zi, scena, şi de fiecare dată era parcă mai nouă şi mai plină de prospeţime. Pudoarea n-o mai împiedica să-l recheme în gînd. Moartea purificase dorinţa, şi amintirea voinicului se statornicise în sufletul ei la fel de sfîntă ca datoria faţă de-un mort.

În dimineaţa unei zile adăsta, ca de obicei, în locul ei dintotdeauna, privirile sale alunecau indiferente de-a lungul ţărmului, urmărind distrată corăbiile, care încărcau şi descărcau mărfuri. O puzderie pestriţă forfotea necontenit pe ţărm, îndeletnicindu-se cu tot felul de treburi ; se aflau acolo tîrgoveţi cu pălării ţuguiate, hamali desculţi, marinari cu pantaloni suflecaţi pe glezne şi pescari care călăfătuiau bărcile sau cîrpeau năvoadele întinse la soare. Doi călugări au ieşit grăbiţi din clădirea mare şi greoaie ca o cetate a Trapezei Peruzzi [1].

Privirile sale au alunecat, obosite, mai departe, preferînd să urmărească doi pescăruşi care descriau volute largi în gol. Astfel, privirile sale au căzut către intrarea portului, unde au văzut trei corăbii cu steaguri multicolore intrînd în golf. Şi deodată o tulburare bruscă i s-a revărsat în sînge. Şi-a ridicat ochii plini de zbucium asupra corăbiilor care veneau ; le-a cercetat nervoasă şi chipul ei a devenit dur şi sălbatic. Nu cumva sosise prinţul ? Dorind să vadă dacă cele trei corăbii fuseseră obser-

[1] *Trapeza Peruzzi* — numele unei cunoscute bănci din vremea aceea.

vate și dacă sosirea stîrnise vreo mișcare, a cătat din nou spre țărm. Nimic nou nu se întîmplase acolo, toată lumea își vedea de treabă în ritmul obișnuit. S-a liniștit puțin și a răsuflat adînc. Navele se apropiau din ce în ce mai mult și, slavă Domnului, genoveze fiind, era limpede că prințul nu se putea afla pe nici una din ele !

De-abia acum, cînd era cu desăvîrșire sigură de lucrul acesta, și-a dat seama cît de mult se speriase. Parcă i se luase o lespede enormă de pe piept ! A respirat adînc și precipitat ; inima îi mai zvîcnea speriată în piept. O umbră a alunecat pe dinaintea țărmului, imaginea acestuia s-a împîclit, capul i s-a plecat pe umăr și a suspinat abia auzit.

Doica ei, intrată chiar în clipa aceea, a început să țipe : prințesa leșinase ! Sosind în grabă, femeile au luat-o pe brațe, au așezat-o în pat și i-au fricționat tîmplele și pleoapele cu apă de trandafiri. Respirînd greu, a deschis ochii ; privirile sale erau absente și tulburi. Fără a înțelege nimic din ceea ce se întîmpla, a privit în jurul ei, și apoi a rămas mută și nemișcată, ca înnebunită. O înfiorare zguduitoare o străbătea, rostogolindu-i-se de-a lungul șirii spinării.

Din ziua aceea n-a mai stat la fereastra care dădea spre țărm ; prefera alta acum, mai mică, aflată înapoia iatacului, și cătînd către curtea interioară. De acolo, priveliștea era monotonă și plicticoasă. Ziduri înalte și groase se înălțau jur împrejur ; sus se zărea un petic de cer, iar jos, viața stereotipă a palatului ; șoimarii care fluierau dresîndu-și șoimii, grăjdarii care adăpau caii, scutierii care puneau sau luau șeile de pe cai, izul amar al fînului care urca pînă sus, roata fîntînii care scîrțîia ritmic, și în coborîș, și în urcuș, prepelicarii care schieunau în cuști... Zarva scădea în intensitate o dată cu înserarea. Liniștea netulburată învăluia cerul întunecat, iar luna rotundă, galbenă și enormă urca încet, ca fantomele care apar în coșmare...

Pe măsură ce vremea trecea, zbuciumul ei sporea. Oriunde s-ar fi aflat prințul, trebuia să ajungă odată și-odată și aici, și atunci cursul vieții s-ar schimba vrînd-nevrînd. Gîndul acesta o speria, fiindcă se simțea copleșită de oboseală. Avea amețeli efemere și o trîmbă de fum, subțire ca o țesătură cu urzeala rară și stîrnită din vălmășagul unor flăcări nevăzute, o împresura în locul unde ședea, apatică și neputincioasă. Un dezgust profund față de tot ceea ce încolțea în capul celorlalți oameni

cu privire la viață pusese stăpînire pe gîndurile sale ; respingea mîncarea care i se aducea, îi era greață de priveliștea slugilor care mestecau în timp ce-și vedeau de treburi prin curte și, la gîndul că și ei stătuseră la masă cu puțin mai înainte, o dezgustau și gentilomii care traversau curtea. Un fel de panică violentă o stăpînea din cînd în cînd ; atunci începea să țipe și o chema pe doică să vină cît mai degrabă alături de dînsa. Mama adoptivă alerga cu sufletul la gură și cu ochii holbați.

— Ce-i cu tine, comoara mea ?

Dar Isabeau, care între timp prinsese a-și reveni în fire, își redresa bustul, încrunta sprîncenele și o mustra cu glas uscat și dur. Ce-o apucase pe doică ? Cine a poftit-o acolo ? Pumnii săi, însă, se încleștau cu atîta strășnicie încît unghiile trandafirii se înfigeau adînc în fructul fraged al mîinilor.

Privind pe fereastră într-una din seri, a zărit în curte ceva care i-a oprit bătăile inimii. Ținîndu-și respirația, s-a aplecat ușor pe pervazul ferestrei și și-a întins gîtul pentru a vedea mai bine. Un tremur puternic a pus stăpînire pe dînsa, iar buzele i-au înghețat și au pălit. Un grăjdar se căznea să adape un cal alb, la fîntînă ; animalul ferea capul și îl scutura cu încăpățînare, refuzînd să-și înmoaie buzele în jgheab. Privind atentă, Isabeau a observat că apa era tulbure și că mîndrului animal îi era greață să bea de acolo de unde se adăpaseră și alte animale ale cetății. Grăjdarul s-a înfuriat cît ai clipi și, strîngînd cureaua în mîna dreaptă, s-a apropiat sprinten și i-a croit cîteva lovituri repezi peste picioare.

Animalul a încremenit uluit la început, apoi a înălțat capul, a înțepoșat urechile și fulgerul cumplit al mîniei a scăpărat în ochii lui rotunzi. Era limpede și lesne de înțeles că nu e obișnuit cu un asemenea tratament. Zadarnic se căznea grăjdarul să se mai apropie de el : înălțat pe picioarele dinapoi, bătea năprasnic aerul cu copitele, se zbătea cutremurîndu-se și zbîrlindu-și coama scurtă și tare.

Prințesa, care urmărea cu nespusă atenție scena, a scos un țipăt. Doică !.... amintirea apăruse subit în mintea ei ; recunoscuse calul... Doică !... se afla la Kalamata, într-o zi de vînătoare... Doică !... Doică !... da, da, nu mai încăpea nici o îndoială acum, era calul lui, calul care-i era atît de drag, care-o purtase în crîngul acela, în care-l întîlnise pentru prima oară.

Dar doica nu venea, zăbovea din pricina pățaniilor ei de mai deunăzi. Prințesa a sărit în picioare și, dînd fuga s-o cheme, s-a izbit de dînsa în ușă, căci între timp ajunsese și ea acolo.

— Ce-nseamnă asta, doică, te chem și nu-mi răspunzi ?...

Văzînd chipul de nerecunoscut al scumpei sale copile, mama adoptivă s-a speriat.

— Sfinte Isuse Hristoase și Maica Domnului, ce-i cu tine, scumpa mea ? Ce s-a-ntîmplat ?...

Isabeau a înșfăcat-o de braț și a tîrît-o la fereastră.

— Îl vezi ? Spune-mi dacă-l vezi pe călăul acela, pe-acela cu blana...

— Îl văd, scumpa mea, cum să nu-l văd, e-un grăjdar, da' nu mă mai strînge așa, că mă doare !...

— Uită-te bine, doică, uită-te la el, ca să-l recunoști ! Hai ! L-ai văzut ?... Atunci, ce mai stai ? Du-te chiar acum și poruncește să pună mîna pe dînsul și să-i croiască patruzeci de lovituri ! Patruzeci, auzi tu ? Să-i spună că sînt din porunca mea !

Doica a rămas locului, amuțită de uimire. N-o mai văzuse niciodată astfel și nici ordonînd pedepse n-o auzise vreodată !

— Du-te odată ! Ce te uiți așa la mine ? adăugă dînsa, izbind podeaua cu piciorul și cu ochii scăpărînd de mînie.

Buimăcită cu totul, doica a dat să plece, dar, odată ajunsă în prag, și-a întunat privirile, presimțind parcă ceva. N-a mai reușit decît s-o prindă în brațe. Prințesa se prăbușise, galbenă ca lămîia. Au readus-o în simțiri cu mare greutate și, după asta, cînd a rămas din nou singură, numai cu doica ei, în patul înalt și larg, se înserase. N-au aprins candelabrele ; ardea numai candela din fața vechii icoane a Maicii Domnului, o amintire de la Anna Anghelina. Iatacul era cufundat în umbră.

Isabeau și-a întins mîna palidă și a cuprins-o pe cea veștejită a doicii, fără a-și întoarce ochii către dînsa. Ochii ei priveau absenți pologul de atlaz roșu al patului.

— Mi-e frică, doică... i s-a auzit glasul șoptit.

Maica adoptivă s-a aplecat neliniștită asupra ei.

— Taci !... Nu vorbi !... Mi-e frică !... Mi-e frică !...

Au adăstat astfel, mute și ținîndu-și respirația, vreme îndelungată.

— Spune-mi, doică, se auzi într-un tîrziu glasul prințesei, un mort poate face să rodească pîntecele unei femei ?

— Doamne, Isuse Hristoase ! se cruci doica înfiorîndu-se.

— Nu, nu ! Trebuie să-mi răspunzi !

Au tăcut amîndouă.

— Va fi un copil nefericit... şopti Isabeau ca pentru sine, după un scurt răgaz.

Doica o privea înnebunită. „Ce tot spune ea acolo, sfîntă Fecioară ? Nu cumva şi-o fi pierdut minţile ?"

— Da, da, va fi un copil nefericit, nefericit ! şoptea din umbră glasul uşor cîntat al prinţesei Isabeau.

— Ce tot spui tu acolo, scumpa mea ?

Ochii care străluceau în întuneric s-au întors şi au privit-o miraţi pe doică.

— Prin urmare, nu ştii nimic, doică !

— Ce să ştiu, sufleţelul meu ?

— Oh, da, nici tu nu ştii, nu ştii nimic... spuse dînsa. Şi după puţin timp adăugă : Voi deveni mamă, doică...

Bătrîna doică era cît pe-aci să scoată un ţipăt, un strigăt de bucurie, dar, fără a şti nici dînsa de ce şi-a astupat gura cu palmele, i-a spus, cu glas înecat :

— Vai de mine şi de sufletul meu, de-abia acu-mi spui ?

— Sst ! Taci !... Nu-i tulbura somnul !...

Curioasă, doica şi-a plecat urechea pentru a afla cum şi de cînd. În bătrînele sale viscere mijea nerăbdătoare o dragoste nouă şi plină de dor, care îi făcea pieptul să clocotească de bucurie.

— A, da, îmi amintesc... la Kalamata... acum două luni... Era prin martie... După ce războiul s-a terminat, stăpînul, prinţul, a venit acolo pentru cîteva zile... Atunci...

Mîna prinţesei Isabeau o strîngea tare pe-a doicii.

— Taci !

A ascultat supusă, dar fără a înţelege de ce.

— Iaca tac. Linişteşte-te, că tac.

N-a mai întrebat-o nimic. A privegheat-o pe fata ei de suflet, în lumina pîlpîitoare a candelei, ascultîndu-i respiraţia neregulată, pînă cînd zbuciumul acesteia s-a liniştit şi şi-a recăpătat ritmul obişnuit. Atunci, s-a ridicat fără zgomot, a tras perdelele patului şi a plecat în vîrful picioarelor.

După două zile, prinţul a sosit de la Neapole. Vestea îmbucurătoare l-a întîmpinat chiar la debarcader, şi numai el ştie cît a pătimit pe uscat datorită faptului că numărul acelora

care voiau să i-o spună primii și să-i prezinte felicitările era nespus de mare. I-a ascultat fără a clipi și fără a-și clinti sprîncenele, părînd mulțumit numai și, vîrîndu-și mîna în punga brodată, a împărțit monedele cu generozitate. Ajuns la poarta cetății, a descălecat cu zveltă eleganță de pe cal și a urcat treptele cu pași sprinteni.

Înconjurată de femeile ei, în haine de sărbătoare, prințesa îl aștepta în curtea interioară, îmbrăcată și dînsa cu mantia sa cea mai bună, aceea fumurie și cu garnitură de hermină în jurul gîtului.

Zîmbea, dar chipul îi era puțin cam palid și ochii oarecum obosiți. Faptul acesta însă era atît de potrivit cu starea în care se afla, încît toată lumea îl înregistră cu bunăvoință. Înaintînd cîțiva pași întru întîmpinarea prințului, mersul ei trăda o ușoară descumpănire, ceva nesigur și șovăitor. Femeia aceasta, atît de inaccesibilă, avea, din cînd în cînd și fără voia ei, ceva pueril în ținuta și în gesturile sale, care-i dădea un farmec nespus.

L-a salutat smerită pe prinț, și acesta a sărutat-o pe frunte. După aceea, ținînd-o prevenitor de mînă, au urcat împreună în încăperile lor. Zumzetul roiului de gentilomi și de doamne s-a stins în urma lor.

Prințul Florentin readucea de la Neapole cutezanța, figura sa agreabilă și ochii săi strălucind de optimism, readucea ceva luminos, proaspăt și senin, care făcea ca chipul să-i strălucească neîncetat. Scînteietoarea și neastîmpărata lui privire nu pierduse nimic din obișnuita-i agerime. Avea același rîs puternic, zgomotos și senin, care se curma neașteptat, lăsînd o impresie de nedumerire și de jenă în urma lui.

În primele zile, Isabeau s-a comportat cu blîndețe și oarecum neliniștită față de dînsul ; timpul pe care îl petreceau împreună era înveninat și mai greu de suportat ca înainte, din pricina cuvintelor dure, care și-ar fi putut lua zborul, în fiecare clipă, de pe buzele lui. Dar de la sosirea și pînă la plecarea sa, el nu spunea nimic deplasat. Și-atunci, o dată cu răsuflarea de ușurare pe care o lăsa să-i scape, Isabeau simțea și ghimpele unei vagi exasperări, ca și cînd el ar fi amînat, anume, dintr-o nespusă răutate și pentru a o chinui sistematic și calculat, hainul reproș așteptat de dînsa.

Altminteri, comportarea lui era neschimbată și, poate, s-ar putea spune, ceva mai curtenitoare ca înainte.

A sfătuit-o să se odihnească, să nu-şi mai facă nici un fel de griji şi să-şi păstreze buna dispoziţie, a poruncit să fie cît mai atent îngrijită şi a pus doi dintre propriii săi scutieri în slujba ei. Grijile acestea erau chinuitor de neplăcute pentru dînsa ; fiecare gest al lui se reflecta, fără motive, ca o jignire nejustificată în conştiinţa ei, iar politeţea lui, de-o sinceritate formală, o înstrăina în loc s-o apropie de dînsul. Astfel, vara a trecut şi iată că au trecut şi pragurile toamnei. Acum Isabeau îşi simţea trupul greu, încătuşat în lanţuri. Noua viaţă care se dezvolta pe îndelete în viscerele sale se transformase încetul cu-ncetul într-o fiinţă vie, care respira şi îşi spunea cuvîntul după felul său de a fi. Gîndurile îi zburau involuntar către plămada aceea moale, caldă şi însufleţită de rîvnă, care bîjbîia în întunericul viscerelor pentru a găsi drumul către lumină. Sensibilitatea sa era încercată de gingaşe şi neaşteptate speranţe, care-i picurau în inimă preţiosul balsam al sentimentului că de acum înainte nu mai e singură, că a creat şi că poartă în dînsa un tovarăş şi o consolare pe viaţă. Destul de adeseori căldura aceasta interioară răzbea şi în exterior, în lumea însufleţită şi neînsufleţită a oamenilor şi a lucrurilor. Lacrimile bucuriei mute se rostogoleau din ochii prinţesei Isabeau în locul în care adăsta visînd. Inima ei creştea, se lărgea. Se arăta binevoitoare cu toată lumea, era gata să-l ierte pînă şi pe prinţ, şi se ambiţiona să-l simtă, să-l apropie de dînsa, ca pe-un prieten credincios, ca pe-un ocrotitor, căruia să-i poată vorbi deschis, să-l audă vorbindu-i cu aceeaşi bunătate şi să-i dăruiască cu mărinimie inima ei singuratică.

Dînsul, însă, răspundea cu extremă politeţe invitaţiei sale, dar, înapoia zîmbetului de prevenitoare şi delicată atenţie cu care-o înconjura, inima îi rămînea întotdeauna la fel de ferecată, şi caldele efluvii ale duioşiei sale, care se revărsase pentru a-l îmbrăţişa, se retrăgeau clocotind în matca subterană, necunoscută şi întunecată.

O dată cu întoarcerea de la Neapole, prinţul s-a trezit înconjurat de mii de griji. După ce i-a mulţumit călduros superintendentului pentru dibăcia cu care acţionase în multiplele probleme ale Principatului, a soluţionat rapid şi categoric, cu obişnuita-i fermitate, tot ce rămăsese de rezolvat. A convocat Curtea vasalilor şi le-a dat să înţeleagă, fără în-

conjur, că intenționează să le îngrădească lăcomia cu orice preț. Arătîndu-se, ca oricare alt politician abil, deosebit de cucernic, s-a interesat de așa manieră de neînțelegerile bisericești și mănăstirești, încît să poată rămîne indiferent fără a i se lua în nume de rău atitudinea adoptată față de miezul problemelor. Papa Nicolae al IV-lea murise, iar conclavul se întrunea de luni și luni de zile fără a putea rezolva problema succesiunii. O oarecare nesiguranță domnea din această pricină în problemele primordiale ale bisericii. Nehotărîrea conclavului reflecta slăbiciunea acestuia față de toate organismele dependente de Sfîntul Scaun, fapt care le îngăduia rivalilor să devină cutezători. Știind că agenții tuturor tronurilor apusene forfotesc într-un neîntrerupt du-te-vino la Roma, exercitînd o tainică influență asupra conștiinței cardinalilor întru sprijinirea candidatului lor, prințul Ahaiei evita orice acțiune provocatoare față de biserică. Socotea că, procedînd astfel, înțelepciunea sa nu-l va expune pe stăpînul său Carol, regele Neapolului, nemulțumirii nici unui potentat al zilei și se mulțumea pentru moment cu faptul că-i surprinsese pe ecleziești și că le cunoștea slăbiciunea. Astfel stînd lucrurile, se manifesta extrem de afabil față de reprezentanții ei, dar tărăgăna rezolvarea problemelor.

Atenția lui s-a aplecat precumpănitor asupra situației interne a țării, care se înrăutățise îngrijorător. Recolta se anunța slabă în anul acela și ici-colo delegațiile tîrgoveților se înfățișaseră conducătorilor cu jalbe care deplîngeau tratamentul aplicat oamenilor din popor. Vrînd să prevină prin teroare fermentul oricăror răzmeriție, conducătorii îi împinseseră la răscoală pe unii dintre locuitorii de la munte ; țăranii asupriți luau calea codrului, drumurile publice nu mai prezentau nici o siguranță, negustătorii se plîngeau că nu se mai încumetă să pornească la drum, activitatea porturilor scădea, negoțul cu țările dinafară descreștea, făcînd ca încasarea taxelor să scadă în chip primejdios. În felul acesta, sergenții, care coborîseră spre a da o mînă de ajutor la strîngerea birurilor, au fost întîmpinați cu sapa în mîini de sărăcimea din două sate. Au căzut cîte cinci-șase victime de fiecare parte. Necunoscînd altă tactică, baronii au spînzurat, drept pildă, vreo zece nevinovați, pescuiți la voia întîmplării.

Cam acestea erau grijile care-l reţineau pe Florentin departe de iatacul prinţesei, deşi era lesne de văzut că interesul pe care i-l purta creştea cu fiecare zi care trecea şi o dată cu dezvoltarea copilului pe care-l hrănea în măruntaiele ei. Chipul său nu era niciodată mai luminos ca atunci cînd grăbea, cu pas sprinten, pentru a o vedea. Spre a-i abate gîndurile de la nemărturisita melancolie care-o apăsa, se apleca, zîmbea optimist şi îi spunea cuvinte pline de haz. Dar ceva nevăzut se rupea fără de veste între ei şi rămîneau muţi amîndoi, nemaigăsind nimic altceva de spus. Atunci, fără a-şi pierde zîmbetul, care devenea din ce în ce mai dur, îi săruta mîna neînsufleţită şi pleca, simţind că prelungirea prezenţei sale acolo ar fi stîngace.

Prinţul Florentin nu fusese stîngaci niciodată în viaţa sa, şi aceasta îl ţinuse, poate, la distanţă de ceilalţi oameni.

În clipele acelea, privirile ei se întorceau către largul cîmpului, pe care începuseră a-şi face mendrele vînturile toamnei. Privea absentă frunzele care cădeau din copaci, picurînd neîntrerupt pe pămînt, privea cerul, pe care se petreceau norii mari şi umflaţi, şi marea, care se întuneca brusc, străbătută de înfiorarea efemeră a umbrelor unor aripi gigantice. Zbuciumul ei neliniştit ajungea pînă la iatacul pustiu, umplîndu-l cu mirosul greu al ţărmului. Aerul devenea greu, respiraţia se scurta, şi ceva galben, ca reflexul unei lumi de dincolo de mormînt, plutea în aer, aidoma jalnicei solii a unei vieţi fără orizont, fără afecţiune şi fără durere.

Urmărind tainica zămislire a măruntaielor sale, ascultînd-o şi purtînd-o, Isabeau se complăcea, aidoma plantelor, într-o stare de inerţie totală. Lumea gîndurilor sale se restrîngea din ce în ce mai mult, şi ceva asemănător unei somnolenţe îi adormea minţile şi i le cufunda într-un abis de fulgi pufoşi. Acum nu mai visa, nu se mai speria şi însăşi amintirea pieritului flăcău se estompa ca nălucirea unui vis pe care somnul n-o va mai reînvia niciodată, pe care ai văzut-o cîndva, dar care s-a risipit, lăsînd puful moale al aripii sale în inima ta.

Fiica lui Florentin şi a prinţesei Isabeau s-a născut la 30 noiembrie. Doica ei, care a alergat într-un suflet să-i anunţe prinţului îmbucurătoarea ştire, l-a aflat pe acesta în curtea interioară, unde încerca un cal nou. Văzînd-o, a înţeles scopul

sosirii sale, dar nu s-a grăbit să descalece, ci, dînd frîul slobod calului, a făcut intenționat încă un tur, și-apoi, mîngîind coama calului cu palma, a aruncat frîul scutierului și a sărit grațios și fără urmă de grabă din șa. Mișcările sale atît de studiate întotdeauna și înfățișarea sa cu totul lipsită de griji au deconcertat-o pe doica noastră, care se apropiase de dînsul, gîfîind din cale-afară.

Simțind că se discută confidențial, cavalerii s-au retras cu distinsă discreție.

— Cu ce prilej, doică ? întrebă în cele din urmă prințul, întorcînd capul peste umăr și descheindu-și mănușa.

— Toate urările noastre de bine, stăpîne prinț ! Să trăiască întru mulți ani fiica măriei-voastre !

Chipul lui Florentin s-a aplecat asupra mănușii, care părea că se lasă greu scoasă de pe mînă, așa că doica nu i-a văzut expresia. Nu i-a văzut-o nici doica, nici altcineva. Între timp, scăpînd din strînsoarea mănușii, mîna s-a scufundat în pungă și, scoțînd un pumn de monede de acolo, le-a îndesat în căușul palmei doicii. Dacă ar fi judecat după numărul lor, s-ar fi putut crede că bucuria prințului e într-adevăr foarte mare. Totuși, el n-a manifestat-o. Și-a înălțat capul și, zîmbind, le-a făcut gentilomilor semn să se apropie și le-a comunicat cu glasul său rece :

— Cu voia lui Dumnezeu, astăzi am dobîndit o fată. Vestea poate fi comunicată tuturor.

Și, după ce a primit felicitările gentilomilor, a urcat în iatacul prințesei.

Pironindu-și privirea în urma lui, doica a încremenit, neștiind nici ea de ce. Puțin mai înainte, cînd sălta, gîfîind de sîrg, pentru a-i aduce vestea, încerca deodată cu bucuria și o neliniște nelămurită. Privind încăperea prin care trecuse prințul, deșartă acum, și-a amintit involuntar de-o altă imagine, de acum treizeci-patruzeci de ani. Răposatul Guillaume de Villehardouin ședea mîhnit într-unul din foișoarele Kalamatei și privea orașul alb, care dormea fără vise, în noaptea cu lună. În noaptea aceea i se născuse și lui un copil și era, vai !, fată. Nu cumva moștenise și Isabeau meteahna Annei Anghelina, mama ei, de-a aduce numai fete pe lume ?

Capitolul III

CÎNTEC DE IARNĂ

În anul acela iarna a căzut năprasnică. Vînturile reci măturau cîmpul, alungînd orice lumină de pe cer şi toate umbrele de pe pămînt. Ziua se trezea palidă şi fără nici un strop de sînge, ca după un somn torturat de vise rele. Speriate, păsările călătoare au plecat înainte de vreme în căutarea soarelui.

Vuietul mocnit, care se înălţa jur împrejur din gurile flămînzilor, s-a lăţit, ca o spaimă, asupra întregului cuprins al ţării. Gentilomii, care călătoreau sau se întorceau de la vînătoate o dată cu scăpătatul soarelui, întîlneau în drumul lor nişte arătări asemănătoare unor schelete verzi-cenuşii, prematur năpădite de mucegai, pe care nu le puteai numi oameni şi pe care pămîntul le lepăda pe marginea mormîntului. Se tîrau, în zdrenţe, prin şanţuri, agăţîndu-se cu degetele, spasmodic încovoiate, de marginea drumului, căscînd gurile negre şi căutînd în pămînt cu ochi sticloşi, morţi şi întunecaţi. Sărăcimea era înfometată. Aidoma şacalilor, care ies pe măsură ce coboară seara, părăseau colibele şi satele, din hogeacurile cărora nu vedeai înălţîndu-se nici un firişor de fum, şi aţineau calea trecătorilor. Nu cerşeau : mîinile lor scheletice nu păreau a mai avea nici măcar puterea de-a întinde palma. Nu rosteau nici un cuvînt, priveau numai, dar ochii lor ficşi şi galeşi aveau o căutătură stranie, pe care-o simţeai înfigîndu-ţi-se în spate, chiar şi atunci cînd n-o vedeai. La auzul zvonului de cai care se apropia, înălţau anevoie capetele grele şi, lungind gîturile uscate şi subţiri ca vrejurile, aşteptau cu răsuflarea tăiată trecerea cortegiului, la sosirea căruia se prăbuşeau ca un morman de oase şi adăstau muţi, ca loviţi de trăsnet, cu dinţii la pămînt.

Trecînd pe lîngă dînşii, îi auzeai adeseori scoţînd nişte sunete ciudate şi tremurătoare, ca un cîntec. Cuvintele nu se distingeau, limba lor uscată şi arsă de friguri se vînzolea în încîlceala melodiei. Cîntecul lor tărăgăna slab pe cîmpul pustiu, asupra căruia cădea seara, se destrăma, se învolbura ca fumul şi se mistuia în depărtări, părînd cu toate acestea că n-a amuţit cu desăvîrşire. Aveai impresia că-l luai cu tine,

că-ţi vîjîia necontenit în urechi şi că, statornicindu-şi sălaşul în făptura ta, te va urmări ca o stafie.

Ca mînaţi de iele, în cetate au prins a se arăta oameni cu chipul ca turta de ceară ; nu erau în stare să spună ce anume îi adusese acolo, dar în ochii lor licărea sclipetul rece al groazei cercate de cei ce şi-au încrucişat drumurile cu sinistrele alaiuri ale morţilor prefăcuţi în strigoi.

Luînd măsuri grabnice, prinţul a dat poruncă gentilomilor să deschidă magaziile şi să distribuie grîu, untdelemn şi porumb sărăcimii de pe domeniilor lor. Dînd însuşi pildă, a poruncit ca o cincime din recolta cetăţilor aflate sub directa sa stăpînire să fie împărţită săracilor. Guvernatorii au primit în taină porunca de-a se trece cu vederea, pe cît îngăduiau împrejurările, răscoalele sclavilor şi de-a nu se aplica, în nici un caz, pedepsele capitale, cum ar fi fost osînda cu moartea, schingiuirile şi biciuirea pînă la desăvîrşita istovire. Şi, plin de înţelepciune, în cele din urmă i-a sfătuit şi pe palatinii săi să nu se mai arate prin sate din cale-afară împodobiţi cu catifele, cu mătăsuri şi hermine, sau cu alte podoabe, care ar stîrni, oricum, instinctele prădalnice ale flămînzilor, ar prilejui tîlhăria şi ar stîrni înverşunarea.

Toate măsurile acestea, plăcute lui Dumnezeu, n-au avut însă darul de-a contribui prea mult la tămăduirea răului. Foametea sporise în intensitate, şi toate milosteniile s-au evaporat ca picătura de apă scăpată pe fierul încins ; atunci, guvernatorii au aplicat programul filantropic după îndemnul inimii şi pe măsura conştiinţei fiecăruia dintre ei. Cît priveşte pedepsele, îndemnurile prinţului puteau fi lesne urmate, deoarece înfometaţii nu mai aveau puterea de-a se răscula. Singurul neajuns pe care-l mai puteau provoca era acela de a muri ca turmele, de a rămîne neîngropaţi şi, cînd cîinii şi păsările cerului nu mai pridideau să-i mănînce, atît de mulţi erau, de a infesta atmosfera cu miasmele morţii şi cu molime scîrbavnice. Pentru a se întîlni cît mai puţin cu putinţă cu morbul care plutea în atmosferă, oamenii cetăţilor s-au retras în ghioacea ocrotitoare a zidurilor groase, statornicind o barieră de netrecut între locuitorii fortăreţelor şi flămînzii din munţi sau de pe cîmpie. În felul acesta, cîntecul strigoilor a încetat de-a mai răzbi pînă la urechile celor vii. Pretutindeni şi-a ţesut mrejele un fel de linişte macabră, ale unui

calm care, chiar dacă nu semăna cu cel vesel, de odinioară, odihnea totuşi urechea şi lăsa conştiinţa să doarmă netulburată.

Ca de atîtea alte ori, prinţul a dat măsura realelor sale virtuţi de domnitor şi stăpîn şi în această stare de lucruri: era singurul care nu se temea să păstreze legătura cu osîndiţii aceştia. Însoţit de-o mică escortă alcătuită din trei scutieri, dintr-unul sau doi călugări din Klarenza şi dintr-un şoimar localnic, cutreiera călare atît satele din apropiere, cît şi pe cele mai îndepărtate. Pătrundea în cocioabe, împărţea tot ceea ce avea de împărţit şi îi încuraja pe sărmani cu cuvinte de mîngîiere şi cu făgăduieli. Obişnuita lui cutezanţă şi optimismul nu-l părăsiseră nici acum. Se afla, de altminteri, în floarea vîrstei şi îi plăcea gluma şi ironia, armele şi băutura. În anturajul lui se afla întotdeauna cineva care, cu sau fără voia lui, era ţinta tuturor ironiilor. Prinţul începea înţepăturile, iar ceilalţi le continuau, pentru a-i fi pe plac. Atunci Florentin izbucnea în hohote de rîs puternice, dar puţin cam reci. Fără a o mărturisi, soţii săi îl găseau puţin cam trist.

Mergînd pe-o cărare care ocolea, şerpuind, plaiurile munţilor, l-a poftit pe unul dintre călugării care însoţeau escorta şi i-a cerut să-i spună citate latineşti care lăudau vinul şi pe cheflii. Măgulit, călugărul a luat chestiunea în serios şi a prins a cotrobăi în lada cu amintirile lecturilor sale bisericeşti. Cîteva picături grele au căzut pe mîinile lui Florentin care strîngeau frîul. Scutierii, rămaşi mai în urmă, şi-au zorit caii.

— Mi se pare mie, frate, sau ţi-ai şi acoperit capul cu gluga?

— Chiar aşa-i, stăpîne.

— Martirii, după cîte-mi amintesc, nu prea se speriau de ploaie, de vînt sau de zăpadă.

Omul nostru rămase cu gura căscată.

— Slăvite prinţ, făcu el şovăind, Dumnezeu nu-i alege la voia întîmplării pe cei ce vor primi luminoasa cunună de martir...

— Şi cine, rogu-te, îi alege pe cei aleşi?

— Atotputernicul, fireşte...

— Aceasta înseamnă că cei aleşi sînt copleşiţi de păcate din cale-afară de grele.

— De ce, dacă-mi îngăduie măria-voastră?

— Pentru că timpul rău e sortit martirilor, iar huzurul celorlalți, ceea ce ar însemna că nu cei dintîi sînt aleșii, ci cei de pe urmă, cum ai fi dumneata, să spunem.

Călugărul s-a fîstîcit și n-a mai apucat să-și înnădească răspunsul. Cerul coborîse de mult, jur împrejur mirosea a pămînt încins și nicăieri, pe cîmp sau pe munte, nu se zărea nici urmă de copac sau de colibă.

Furtuna a izbucnit biciuitoare.

Adunată în jurul prințului, escorta a mers vreme îndelungată, simțind ploaia rece, de ianuarie, șiroindu-i pe umeri, pe brațe și pe coaste, strecurîndu-i-se pe gît și alunecîndu-i pe spinare. Hainele lăbărțate li se lipeau pe corp. Mergeau în tăcere, zgribuliți și stăpîniți de mîhnirea pe care ți-o strecoară în suflet mînia stihiilor și teama instinctivă față de cele ce aveau să urmeze. Singur prințul își păstrase buna dispoziție, vorbea și rîdea în hohote, de unul singur, fără a primi nici un răspuns de la nimeni. N-au găsit nici un adăpost, nici un copac scorburos măcar unde să-și pună capul la adăpost, decît seara, tîrziu. În coliba țărănească în care intraseră ardea un foc sărăcăcios ; butucii erau umezi, pîrîiau și mai mult afumau decît încălzeau. Au adormit care cum au putut și pe unde au apucat, înainte de-a fi izbutit să se usuce. În tot cursul nopții l-au auzit pe prinț vorbind cu o neobișnuită vioiciune, de unul singur. A doua zi de dimineață, cînd l-au trezit din somn, l-au aflat zgîlțîit de friguri, clănțănind din dinți și cu obrajii încinși de febră. L-au readus în cetate pe-o lectică improvizată din crengi. Doctorului, chemat pentru a-l vedea, nu i-a fost greu să precizeze diagnosticul : pneumonia era cît se poate de evidentă.

În chipul acesta a început boala prințului, care a stîrnit îngrijorare pe întreg cuprinsul Principatului. În cursul primelor zile, răul era deosebit de puternic. Răsuflarea anevoioasă scăpa șuierînd din gura bolnavului, ochii săi rămîneau veșnic închiși, iar obrajii îi ardeau ca para focului. Zăcea cufundat într-o somnolență profundă, părînd a nu auzi și nici a simți ceea ce se petrece în jurul său. Adeseori îl auzeau delirînd, dar cuvintele pe care le rostea atunci nu erau înțelese de cei din jurul său ; erau denumiri cu o rezonanță străină, pe care le auzeau pentru prima oară. Alteori dădea porunci unor tovarăși invizibili, sau se certa cu dînșii pentru unele răfuieli necunoscute, privind împărțirea unor domenii sau teritorii

despre care nu auzise nimeni niciodată. Vărul său, Engelbert de Linderkerke, care se afla lîngă patul bolnavului într-una din serile acestea, a fost nevoit să le explice cum că denumirile pe care le auzeau erau de origină flamandă, amintiri agrăind despre îndepărtata sa patrie, care se învălmășeau în mintea sa în timpul coșmarului.

Înteţind focul în căminul cel mare, care înnegrise zidul lingîndu-l ani de zile în şir, încă de pe vremea lui Guillaume de Villehardouin, atît prinţesa cît şi curtenii cei mai apropiaţi îl priveghеau pe prinţ, adăstînd în tăcere în preajma lui sau vorbind pe şoptite. Lemnele trosneau în foc, reflexele bruşte şi efemere ale flăcărilor umbreau fizionomiile grave ale tuturor celor dimprejur, iar ploaia şi vîntul izbeau în ferestre. De afară, de dincolo de perdelele ploii, care cădea în averse, răzbea urletul singuratic al unui cîine speriat. La răsuflarea molcută a focului, mobila de lemn pîrîia din încheieturi, stîrnind trosnete neaşteptate. Mirosul răşinii încinse picura în cămin deodată cu izul înecăcios al umezelii grinzilor înnegrite ale plafonului şi cu răsuflarea greoaie a bolnavului, îmbîcseau şi învîrtoşau atmosfera, toropeau pleoapele şi amăgeau somnul în chip viclean. Numai Isabeau nu aţipea ; ochii săi, cufundaţi în orbite şi istoviţi de canonul naşterii, încercaţi de somn şi goi de vise, întîrziau îndelung asupra flăcărilor cu o strălucire sălbatică ascunsă în adîncul pupilei. Adăsta nemişcată, simţind tot ce se petrece în jurul său, înregistrînd şi somnul agitat al comandantului, şi calamburile lui Saint-Omer, care se oprise înapoia spătarului jilţului Guliermei şi, aplecat uşor asupra părului ei, îi şoptea ceva imperceptibil la ureche. Simţea şi neastîmpărul ochilor negri ai Orsiniei, care străluceau nesăţioşi şi neliniştiţi la auzul respiraţiei care-i mîngîia urechea. Pe jumătate adormit, capelanul îşi prefira încă mătăniile, bolborosind într-o latinească încîlcită. Profilul prinţului, cu ochii închişi şi cu o nouă şi solemnă severitate statornicită pe fruntea lucie şi pe buzele subţiri, se desena limpede şi neînsufleţit parcă pe mătasea vişinie şi grea a pologului patului.

Îl vedea şi pe el, fără a-l privi. De iubit nu l-a iubit niciodată ; cîndva, doar, la început, îi măgulise orgoliul. Atît. Cu toate astea, era un bărbat frumos şi rîvnit. Acum era tatăl copilului ei, al copilului care dormea ca un heruvim în leagănul din iatac. Era tatăl copilului ei, dar faptul acesta nu i-l făcea mai drag, ci numai sfînt. Prefăcîndu-se că aranjează părul lipit

pe tîmpla stîngă, degetele ei atingeau timid pielița diafană, sub care strălucea cruciulița viorie ; un tremur ușor îi înfiora pielea, și ochii i se umpleau de spaime, alteori se tulburau și urmăreau, stăruitor și neliniștiți, flăcările, pipăindu-le parcă. Dacă bărbatul acesta va pleca de lîngă dînsa, buzele sale ferecate vor duce o dată cu ele un mare semn de întrebare.

Era nevoită totuși să nu se lase în voia acestei somnolențe, care-i inunda sufletul și îi odihnea spiritul, scăldîndu-l parcă într-o baie călduță. Acum, cînd Florentin lipsea de la îndatoririle sale, dînsa trebuia să-l înlocuiască, să poarte grija treburilor Principatului, să-i primească pe vasalii ce soseau din îndepărtatele lor castele, pentru a da seama de modul în care chibzuiau a rezolva diferite probleme.

Ședea adeseori în sala cea mare, sub pologul de mătase pe care era brodat blazonul său, și prezida adunările Curții baronilor franci ai Ahaiei ; asculta discursuri și era obligată să le dea, la rîndul ei, răspunsurile cuvenite. Nu-și pierduse vechea alură regească, știa să-și poarte încă trupul drept cu o prestanță plină de solemnitate. Sub pleoapele ochilor săi se strecurase o umbră și, obosiți cum erau la vremea aceea, nu mai se asemănau ochilor de nestemate, omenești și reci, ai unui idol. Privirea lor devenise mai profundă și mai contemplativă, mult mai omenească și mai plină de durere acum.

Și iată că într-o seară a fost introdusă în sala cea mare delegația unor negustători din țări străine, venețieni se pare, care își desfăceau mărfurile în Morias. Confrații lor din Veneția îi împuterniciseră să protesteze și să se intereseze care erau pricinile pentru care numeroase comenzi, încredințate de dînșii negustătorilor din Ahaia, nu ajungeau la destinație, întîrziau nejustificat, sau — faptul era dovedit — nu părăsiseră niciodată Klârenza. Dacă această comportare se va perpetua, să afle Principatul că foarte pașnica democrație va suspenda orice relații negustorești cu Morias-ul, și nu se știe, zău, cine va păgubi...

Isabeau le asculta netulburată protestele ; privirea ei indiferentă examina îmbrăcămintea elegantă a legaților, inelele pe care le purtau pe degete și chipurile trufașe și disprețuitoare. Cei mai mulți dintre dînșii erau vîrstnici și purtau bărbi argintii și parfumate, revărsate în valuri pe piepturile lor. Unii dintre dînșii erau mai tineri, cu bărbi negre, bine tăiate, și cu ochi strălucitori și cupizi.

De pe jilțul său, înălțat pe-o estradă cu trei trepte, îi vedea pe toți stînd înșirați dinainte-i, privind-o, și asculta cuvintele starostelui lor, care vorbea cu glas puternic și arogant.

După ce venețianul și-a încheiat cuvîntarea, o tăcere apăsătoare s-a așternut în sala cea mare. Afară vremuia iarăși, și degetele ploii horboteau pe hîrtiile ceruite din ferestre. Atît străinii cît și palatinii și-au îndreptat privirile întrebătoare către prințesă. Nedîndu-și seama, parcă, de faptul că-i venise rîndul să-și spună cuvîntul, a mai adăstat zăbovind un răstimp ; în cele din urmă, s-a ridicat liniștită.

— Cinstiți gentilomi, grăi dînsa abia mișcîndu-și buzele, am ascultat cu inima deschisă plîngerile voastre și ne întristăm de pagubele pricinuite vouă și confraților voștri. De pagubele acestea, însă, nu sînt vinovați oamenii noștri. Să vă ferească Dumnezeu de păcatul de-a nedreptăți pe nevinovați. Și, de îndată ce ne-a venit rîndul, am vrea să vă întrebăm și noi de știți ori ba pe ce olat ați debarcat. Vă aflați pe-un pămînt năpăstuit, bîntuit de luni de zile de foamete și de moarte. Pe-un pămînt de două ori încercat, deoarece el, care era atît de binecuvîntat odinioară, n-a rodit acum nici măcar atîta grîu cît ar trebui pentru a hrăni un pui. Ieșiți pe drumuri și cercetați norodul nostru, care-și dă duhul prin șanțuri, scormonind cu unghiile ogoarele care au secat și nu mai au roade pentru a-i îndestula. Casele lor sînt reci, fumul nu se mai înalță din acoperișurile lor ; vîntul și ploaia îi bat cît e ziua de mare, iar noaptea îi îngheață oriunde i-ar afla căzuți...

În felul acesta a vorbit, fără a ridica de fel glasul, fără a vădi vreo emoție sau vreun gînd ascuns. A descris fidel și plină de demnitate imaginea funebră pe care-o ghicea crescînd în jurul său, înafara zidurilor groase ale cetății. Ochii săi obosiți alunecau pe deasupra capetelor negustătorilor. Și, deodată, s-au oprit undeva, s-au statornicit acolo și au tresărit. Afară, furtuna s-a dezlănțuit ca trăsnetul.

Deasupra grinzilor înnegrite, pe acoperișul înalt al sălii, au prins a se înteți răpăielile ploii, care turna cu găleata, și, însoțită fiind de vuietul furtunii, stăruia în urechile tuturor și acoperea cu totul glasul prințesei. Ochii ei rămăseseră ațintiți asupra unuia dintre negustătorii cei mai îndepărtați, aflat în urmă de tot, pe ultimul rînd. Ceva asemănător unui nod i s-a urcat în gît, înăbușind-o.

Veneţienii au mai aşteptat puţin, să contenească zgomotul, pentru a asculta cele ce mai urmau, dar treaba începea să se tărăgăneze. Prinţesa şi-a desfăcut braţele şi s-a aşezat din nou în jilţul ei cu privirile tulburate. Atunci au prins a se mişca şi dînşii, s-au privit reciproc şi au chibzuit cum că trebuie să se retragă. Şambelanului, care se afla cel mai aproape de dînşii, i-au explicat că urmau să revină a doua zi. Prinţesa, însă, a cărei privire neînsufleţită nu mai stăruia asupra negutătorului din ultimul rînd, le-a făcut semn să rămînă şi i-a spus încet şambelanului :

— Noaptea aceasta-i din cale-afară de rea şi nu se cade să-i lăsăm pe oamenii aceştia străini să plece din cetate pe-un asemenea timp. Duceţi-i să se culce în iatacele oaspeţilor. Mîine, mare e Dumnezeu, vom vedea ce mai avem de făcut.

Veneţienii s-au înclinat profund şi au prins a se retrage, tîrîndu-şi paşii pe dalaj. În chipul în care se retrăgeau, cîţiva dintre cei aflaţi mai la urmă au răsărit în primul plan, în aşa fel încît prinţesei i-a fost cu putinţă să-l revadă mai clar de data aceasta pe negutătorul care-i atrăsese atenţia adineauri. Era tînăr, cu barba moale şi cu ochii căprui şi limpezi. Privirea lui, însă, nu semăna cu aceea pe care crezuse că o văzuse mai înainte. O tocă mică de culoare verde îi acoperea părul buclat... Nu. Chipul acesta îi era necunoscut, străin !

Văzîndu-i îndepărtîndu-se şi părăsind sala pe uşa cea mare din faţa sa, a suspinat din adîncul pieptului, uşurîndu-se. Sfîntă Fecioară !... Cum se poate înşela omul uneori !... Să fie cu putinţă, oare, să vezi fantomele... umbrele morţilor la lumina zilei ? !...

În seara aceea ploioasă noaptea căzuse repede, mai repede decît în ajun. Retrasă în iatacul ei, prinţesa dezbrăca rochia de ceremonii şi şedea gînditoare, în faţa căminului aprins. Acolo a ajuns-o întunericul.

Adăsta fără să grăiască ; obosise de aşteptare, femeile sale se retraseseră, cu chipuri de mironosiţe şi alunecînd ca umbrele, în încăperile lor, unde lămpile se şi aprinseseră, iar dînsele şedeau vesele la taclale, cîntau şi căscau gura. În iatacul prinţesei nu mai rămăsese decît doica sa, care adormise şi dînsa în jilţ, legănată de trosnetele lemnelor din foc şi de dulcea piroteală a căldurii. Scîncetul unui copil izbucnea din cînd în cînd din colţul de lîngă patul mare, şi apoi se liniştea din nou. Mica prinţesă Mahó dormea în leagănul ei sculptat. O tulburare ciu-

dată cuprinsese inima prințesei Isabeau în seara aceea. O liniște grea, de moarte se așternuse timp de-un an întreg asupra amintirilor trecutului, ale căror furtuni se domoliseră treptat-treptat, pînă la cea din urmă rafală, stingîndu-se parcă pentru totdeauna. Inima ei se liniștise, împăcată cu apatia aceea asemănătoare amorțelilor din timpul somnului. O dragoste pătimașă și fanatică, pentru fiica ei doar, creștea fremătînd în inima ei, stîrnindu-i o teamă întunecată în fața necunoscutului și dorința de-a o ocroti de-un dușman invizibil. Și iată că acum o întreagă lume, înmormîntată sub cenușă, se nălucea cu totul pe neașteptate ! Ciudată spaimă ! Aducea mai degrabă cu rămășițele unui vis pe care l-ai avut în timpul nopții, dar te urmărește și dimineața după ce te-ai trezit, multiplicîndu-și senzațiile aidoma cercurilor concentrice.

Mahó a scîncit în somn ; doica a tresărit speriată și, repezind mașinal mîna, a lovit leagănul, pornindu-i umbletul, și a bolborosit pe jumătate adormită un cîntec de leagăn grecesc :

Dormi, zori de zi, dormi, lună nouă,
Și-adormi și tu, steluța mea,
Adormi, să crească fericirea flăcăului
Ce te-o urma !...

Plînsul a încetat ; vîntul și ploaia zgîlțîiau obloanele. Stăpînită de-o frică inexplicabilă, Isabeau se ghemuise adînc în jilț. Seara, tîrziu, s-a dus să stea lîngă bolnav, dar nu pentru prea multă vreme. Prințul fusese ceva mai liniștit în ziua aceea. Engelbert de Linderkerke se afla la căpătîiul său, discutînd discret despre ceva cu dînsul. Îndată ce a intrat prințesa, au curmat discuția. Florentin trecuse primejdia cu ușurință. Constituția lui de fier luptase turbat, timp de-o lună întreagă, apoi începuse să-i meargă mai bine și nu se alesese decît cu o tuse seacă. Febra nu-l mai încerca decît pe înserate. „Semn bun", aviza plin de importanță medicul, care nu era cel mai puțin uimit, în sinea lui, de miraculoasa salvare.

— Nu te-ai culcat încă, doamnă ? întrebă mirat prințul, surprins de apariția prințesei Isabeau.

Chipul lui avea un aer vesel și, temîndu-se ca nu cumva mirarea să-i fie greșit interpretată, adăugă, schimbînd vorba :

— Stăm de vorbă cu vărul nostru despre unele întîmplări petrecute mai de multă vreme în patria noastră. Începem să

cam îmbătrînim dumnealui și cu mine și, după cum ai auzit, poate, ramoliții dau în mintea copiilor.

După aceste cuvinte, izbucni într-un rîs puternic, zăvorît de tuse.

Astăzi glumise, fusese bine dispus, îl împunsese pe vărul său și-l întrebase cîte ceva despre diferiți palatini. După ce Isabeau se ridică să plece, mai spuse :

— Mă înfrupt întotdeauna din ce-i mai bun, doamnă ; faptul acesta mă consolează, deoarece în chipul acesta îți voi provoca mai puține griji în viitor. Îți mai datorez mărturisirea că tovărășia domniei-tale îmi e nespus de prețioasă întotdeauna și că n-aș suporta gîndul că te obosesc. Iar dacă dispoziția în care te afli nu înclină către aceasta, nu constrînge persoana domniei-tale să-mi țină companie. Aș fi un mizerabil dacă aș pretinde contrariul.

Isabeau s-a retras mîhnită, neștiind dacă trebuia să ia cuvintele prințului drept curtenie, sau protest, ironie, ori imputare. Mereu aceeași îndoială, aceeași enigmă care-o obosea atît de mult sufletește. Astăzi, însă, era prea puțin înclinată s-o dezlege.

Urmîndu-i pe cei doi slujitori care-o precedau cu făcliile aprinse, s-a înapoiat grabnic în iatacul său. S-a întors înfiorată de frig, pentru că ploaia care căzuse neîntrerupt umezise toată atmosfera și, cum Mahó dormea liniștită, s-a dezbrăcat și ea și s-a culcat, fără a trage perdeaua pologului : se temea să nu rămînă atît de repede în întuneric.

Candela ardea, clipind, în fața vechii icoane a Annei Comnena. La lumina ei, iatacul se umplea rînd pe rînd cu umbre mate și jucăușe, care încremeneau o dată cu clipirile ei.

Afară vîntul se mai potolise, iar ploaia cădea răzbit și așezat.

Isabeau s-a lăsat inconștient în voia gîndurilor. Pe dinaintea ochilor săi, țintuiți asupra flăcării plăpînde a candelei ca asupra unei stele îndepărtate, prindeau a se înfiripa frînturi de imagini și năluci din trecutul vieții sale. Fără să vrea, își depănă amintirile și-un semn de întrebare apăsător, tiranic și însetat, stăruia înapoia frunții sale. Ce cunoscuse ea din viață pînă acum ? De ce a trăit ? Se temea să răspundă : știa că n-are nimic de spus.

Asupra acestor gînduri a furat-o somnul, pasă-mi-te, deoarece se trezi brusc, scuturată de-un fior ; deschizînd ochii, avu

impresia că dormise o veșnicie. „De ce se trezise?" se întreba rotindu-și privirea în iatacul gol. Nimic! Mahó plînsese în somn, dar acum se liniștise și dormea somn fără vise. Ploaia contenise. Iatacul se micșorase parcă deodată în jurul său și, presimțind că în felul acesta își va potoli frica, închise ochii să nu-l mai vadă. N-a zăbovit astfel decît cîteva clipe, deoarece simțea că va trebui neapărat să-i redeschidă. Imediat ce-i deschise, băgă de seamă că draperia ușii se mișcă. O gheară de fier i s-a înfipt în inimă, respirația i s-a tăiat, sîngele i s-a scurs din obraz și a înghețat de spaimă. Mută și cu ochii dilatați de groază, a văzut o umbră mare profilîndu-se în lumina slabă a candelei; nu mai încăpea nici o îndoială că o ființă omenească se strecura pe furiș în iatac. Era un bărbat. N-a mai apucat să scoată țipătul care zvîcnea în gîtlejul sugrumat. Omul s-a oprit în fața draperiei, care acum căzuse din nou, și căta împrejur pentru a se orienta. Apoi a înaintat ușor, căutînd patul din privire. Incapabilă să scoată un țipăt, îl vedea apropiindu-se din ce în ce mai mult. Picioarele îi erau legate parcă cu ceva care le împiedica să se miște. Nu-l vedea limpede, dar nici el n-o putea desluși în umbra patului, în care ședea ghemuită. O mantie lungă îi cădea în falduri de la umeri pînă la glezne. Din pricina luminii candelei, care-i bătea în spate, chipul său rămînea înecat în umbră. Într-un tîrziu, s-a apropiat încet și hotărît, mărindu-se într-una ca într-un coșmar. Strigătul, care nu reușise să scape din gîtul sugrumat de emoție al prințesei Isabeau a răsunat brusc în iatac, slobozit de o altă gură, o gură de copil.

Speriată de-un vis, Mahó se trezise. Bărbatul s-a oprit brusc, țintuit parcă în locul unde se afla, și, întorcînd capul, a văzut leagănul, pe care nu-l observase mai dinainte. A rămas nemișcat, pentru o clipă numai. Mahó plîngea cu sughițuri în micul ei leagăn. Străinul a făcut un pas într-acolo, s-a aplecat de la distanță și a privit. Lumina candelei i-a desenat profilul cu un creion de aur și Isabeau l-a recunoscut: negustătorul venețian! Acesta i-a fost gîndul dintîi și, în același timp, a simțit că ceva se rupe în ea; parcă și ochii săi au reconstituit un alt chip; un chip cunoscut i-a reapărut brusc în amintire. „Doamne atotputernic! Chipul acesta tineresc, părul lung, buclat, ochiul limpede și vioi!..." A tresărit, zgîlțîită de-un fior puternic. Se reîntorc oare morții în viață?

O durere sfîşietoare sluţea acum fizionomia bărbatului care privea copilul ; ridicîndu-se, a întors capul şi a privit, pe rînd, patul şi leagănul. Fruntea i se încreţise şi o durere copleşitoare îi crispase obrazul. Barba lui, pe care lumina candelei o poleia cu aur şi o lăsa, rînd pe rînd, în întuneric, a tremurat din pricina unui suspin înăbuşit. S-a întors scurt, cu tot trupul, către uşă, şi, străbătînd sprinten iatacul, a dat draperia la o parte şi a dispărut. Treptat-treptat, Mahó a readormit.

A doua zi de dimineaţă se trezi impresionată, fără a-şi putea da seama dacă scena pe care-o văzuse în timpul nopţii se petrecuse aievea sau nu fusese decît un coşmar. Numai cînd s-a reaşezat în jilţul din sala cea mare şi negustorii veneţieni au fost introduşi din nou, a căpătat certitudinea că fusese adevărat : oricît şi-ar fi purtat privirile, ochii săi nu-l mai vedeau nicăieri pe tînărul cu barba mică şi cu părul buclat !

La prînz şambelanul i-a raportat lipsa unui cal din grajd ; era unul din caii ei, cel alb. Un om străin se înfăţişase unuia dintre grăjdari, în zori de zi, şi, spunîndu-i cine este, i-a cerut calul ; cunoscut fiindu-i încă din timpul şederii sale la Kalamata şi văzînd că şi animalul l-a primit cu neobişnuite semne de bucurie, i l-a dat. Dînsul l-a luat şi a plecat imediat ce s-au deschis porţile cetăţii.

— Am poruncit să-l biciuiască pe grăjdar, adăugă şambelanul, dîndu-şi osteneala să se justifice.

— Nu, nu trebuia ! strigă prinţesa răguşit, albă ca pînza şi frîngîndu-şi mîinile şi degetele tremurătoare. Străinul a luat calul cu îngăduinţa mea. Trebuia să plece cît mai degrabă !

Şi, după ce-a vorbit în chipul acesta, s-a urcat în iatac şi, luîndu-şi copila în braţe şi dînd frîu slobod privirilor să alerge, prin fereastra deschisă, spre ţărm şi pe nemărginirile mării, şi-a plîns amarnic şi potolit tinereţile pierdute.

Capitolul IV

A DOUA DESCOPERIRE A LUMII

Străinul plecase la ceasul cînd începea cîntecul cocoşului. Cîmpia era pustie. Norii care-şi cernuseră ploaia în tot îndelungul nopţii încremeniseră, prelungi şi imobili, ca morţi,

pe cerul întunecat. Jur împrejur, însă, canafurile lor se destrămaseră sub poalele orizontului şi o lumină albastră aluneca pieziş pe sub ele, plutind pe deasupra pământului şi făcîndu-şi simţită umezeala. Întreg cîmpul era o mlaştină mare şi neagră. Cîteva fascicole de lumină răzbeau pe-alocuri, reflectîndu-se în luciul pământului mustind de apă. Scheletele fantomatice ale cîtorva copaci, risipiţi ici-colo în lumina argintie, schiţau semne bizare cu ramurile lor descărnate. Străinul galopa, plecat pe gîtul calului şi cu privirile aţintite drept înaintea sa. Înghiţea drumul fără a-l vedea prea bine şi simţind din cînd în cînd în obraji înţepăturile fine şi umede ale stropilor de ploaie din noaptea trecută, care mai adăstau plutind în atmosferă. Vînzoleala vîntului îi şuiera pe la urechi şi îi dădea părul pe spate. Mantia biciuia aerul ca o flamură în urma umerilor săi, şi el gonea, gonea mereu, fără a încetini ritmul şi a schimba direcţia, ca o săgeată izbucnită din arcul încordat şi care înainta întins, vibrînd în beţia vitezei.

Între timp, lumina sporea şi ziua începea să crească. Pe cîmpul uniform mai înainte prindeau a se isca imagini răzleţe ; ici o colibă, ceva mai departe cîteva tufişuri şi hăt încolo un sat. Deşi auzea răsuflarea din ce în ce mai gîfîitoare a calului, călăreţul nu-şi curma fuga. Ochii săi neînduplecaţi săgetau depărtările fără abatere, căpătaseră parcă strălucirea unei furii pline de spaime. Sărind gardurile cu picioarele întinse şi avîntîndu-se peste mormane de dărîmături, calul său a trecut ca vîntul prin cel dintîi sat şi, numai după ce-a trecut de case şi a răzbit iarăşi la cîmp deschis, cavalerul şi-a amintit parcă de ceva. Şi-a întors capul plecat şi a aruncat o privire spre satul care dispărea la orizont.

Nu zărise nici un om trecînd pe drum, nu auzise nici un glas şi totuşi se luminase de-a binelea de ziuă şi, după cum se ştie, ţăranii se trezesc devreme ! Cu toate că mirarea stăruia încă în mintea sa, a căutat din nou înainte, stăpînit de impresia că străbătuse un ţărîm mort, bîntuit de pîrjolul prădalnic al piraţilor. Cîteva imagini imprecise, pe care privirea lui le furase din zbor, îi reînviau în amintire. O clipă doar a avut impresia că sare peste un trup întins de-a curmezişul drumului. Apoi, şi-a abătut privirea spre un măslin uscat, zărind parcă o momîie ţeapănă şi încotoşmănată în zdrenţe, care aducea a trup omenesc. Ciudate locuri ! Simţind un fior rece furnicîndu-i lungul spinării, călăreţul s-a întrebat buimăcit

dacă locul prin care trecuse era realmente un sat sau numai nălucirea fanteziei sale. Galopînd întins mai departe, înălță dreapta și făcu semnul crucii într-ascuns.

Treptat, norii se retrăgeau de pe cer și lumina zilei, care pînă acum se întindea leșioasă și rece, ca sclipetul fierului, se dilua treptat în undele unui abur trandafiriu. Călărețul și-a contenit goana și a mîngîiat gîtul încordat al calului. La atingerea cărnii calde și vii a animalului, privirile călărețului s-au îmblînzit parcă și un gingaș și spontan sentiment de solidaritate s-a înfiripat între dînșii. Adăsta cu trupul drept acum ; scăpat din struna încordării care-l stăpînise în timpul fugii, capul său se întorcea în voie în dreapta și-n stînga, iar ochii săi căutau în largul cîmpului, însuflețit de alintul zgîrcit al soarelui de iarnă.

Pe sprînceana noroioasă a unui șanț începuse a se mișca ceva care încerca să se ridice ; un cap omenesc răzbea în sus, unduind, ca acela al șarpelui, pe gîtul slab, alb și lung. Privind mai cu luare-aminte, călărețul a deslușit o țeastă jumulită, doi ochi întunecați, prăbușiți în orbite, și o gură strîmbă, zîmbind sinistru și dezgolindu-și dinții aidoma unei hîrci de mort. Omul, care părea că zace lungit pe pîntec, a tresărit de cîteva ori, vrînd parcă să-l cheme pe călăreț, dar, cuprins de-un sughiț nefiresc, s-a prăbușit, ca lovit de trăsnet, cu fața în jos. Călărețul și-a strunit calul, a descălecat și, trăgîndu-l de frîu, a urcat șanțul. Țăranul zăcea cu obrajii înfundați în noroi și cu degetele rășchirate înfipte în pămînt. Trupul, neverosimil de lung, era acoperit cu niște bulendre zdrențuite și bălțate, prin rupturile cărora i se vedeau coatele și coastele, iar din loc în loc, spinarea. Străinul s-a grăbit a-l întoarce cu fața în sus. Prinzîndu-l cu mîinile, s-a cutremurat, pentru că, întîlnind trupul gol, degetele i-au pătruns printre oase ! Trecătorul și-a dat atunci seama că omul acela nu mai era decît un schelet. Nervos și neliniștit, a pipăit mîna înțepenită care zăcea pe lîngă corp, a prins-o de încheietură, s-a aplecat peste fața desfigurată de foame și de noroi și și-a culcat urechea pe pieptul scofîlcit. Apoi, s-a ridicat încet. Ochii săi, care cutreieraseră neputincioși largul cîmpului, căpătaseră o strălucire de groază : i se părea că, de pretutindeni, cît cuprindeai cu ochii, de jur împrejur, răzbește un suflu de gheață, o răsuflare îndepărtată, iscată din lumea de dincolo de mormînt. Cuvintele pe care le auzise cu o zi înainte în sala cea mare a cetății îi reveneau

în auz : „Știți ori ba pe ce olat ați debarcat ? Vă aflați pe-un pămînt năpăstuit, bîntuit de luni de zile de foamete și de moarte..."

Hristoase ! Pe tot cuprinsul acestui cîmp fraged mii de vieți cu răsuflarea întretăiată și cu privirile tulburi se luptă cu moartea ! Soarele hain al lui februar nu va putea să încălzească niciodată trupurile acestea descărnate și răpuse, încetul cu încetul, de cumplitul îngheț al foametei !

S-a aplecat și, ridicînd cadavrul, care devenise necrezut de greu, l-a luat în spinare, vrînd să-l ducă în sat. Văzîndu-l împovărat în felul acesta, calul l-a întîmpinat cu vădită nemulțumire. Pe străin n-a putut să-l stăpînească decît cu mare greutate, pînă a reușit să-i lege, provizoriu, cu ajutorul a două curele, cadavrul pe crupă. După aceea a sărit și el în șa și a pornit. Cele dintîi case ale unui sat se vedeau hăt, la o depărtare de cinci-șase bătăi de săgeată. Acolo s-a oprit și a descălecat dinaintea bisericii, sub o salcie bătrînă. Vreo trei-patru nenorociți, descărnați și cu totul supți de vlagă, care abia se mai țineau pe picioare, s-au apropiat muți de dînsul și l-au încercuit, întinzînd mîna sau privind insistent cum pogoară mortul din șa și-l așază cu băgare de seamă pe lavița din naos. După aceea și-a tras nervos punga de la brîu și, aruncîndu-le un pumn de bani, a constatat cu mirare că numai unul dintre dînșii s-a aplecat, cu mare caznă, să culeagă două torneze. Ceilalți adăstau neclintiți.

— Ia spuneți-mi, cine-mi dă o mînă de ajutor să cărăm mortul ăsta la cimitir ? i-a întrebat.

Nu i-au răspuns, și nici din loc nu s-au clintit.

— Satul ăsta n-are preot ? a întrebat mînios.

S-au mărginit să-l privească.

— Lua-v-ar dracu să vă ia ! Voi n-aveți nici un pic de inimă, măi, scîrnăviilor ? Mortul ăsta-i vreunul dintre-ai voștri, fără doar și poate, l-am găsit pe cîmp. Cine-i cunoaște neamurile să facă bine să le cheme-ncoace ! Hai !

— Un dumicat de pîine, stăpîne, iertați fie-ți morții... șopti, tremurînd ca un cîine care iese din apă rece, unul dintre dînșii.

Avea un glas cavernos și stins.

S-a oprit năucit și i-a privit pe toți, unul cîte unul. Păstrau încă înfățișare omenească, dar fețele lor aminteau animalele. Din pricina ochilor, oare, în care nu mai sclipea nici

urmă de cuget omenesc, sau dintr-a gurii lăbărțate nesățios și cu buzele ridicate ca într-un rînjet de fiară ? Un fel de spaimă, de groază profundă l-au făcut pe străin să pălească.

— Unde-i preotul ? a întrebat tulburat.

Țăranul care-i ceruse pîine îl privi cîtva timp, ca și cum n-ar fi priceput prea bine cuvintele.

— A murit, îi răspunse în cele din urmă.

— Dar groparul ?

— A murit...

— Cum, și el ?

— O fărîmă de pîine, stăpîne...

— N-am. Sînt drumeț. Îl cunoști pe mort ?

— Da, răspunse apatic și fără a-l privi țăranul.

— Urnește-te odată și cheamă-i neamurile ! Ți-oi da mai apoi și eu ce-oi putea.

— Au murit.

— I-au murit și neamurile ?

— O fărîmă de pîine, stăpîne...

— La naiba ! scăpă fără voia lui străinul și, lovindu-și piciorul cu frîul calului, pe care-l ținea în mînă după obiceiul călăreților, privi nedumerit în jurul său, căutînd parcă un om în stare să-l lămurească.

Aproape toți cei care se aflaseră pînă mai adineauri acolo dispăruseră ca umbrele.

— Dar cu ăsta ce facem acum, hai ? făcu el, vorbind de unul singur, parcă, despre mort.

— Lasă-l jos...

Fulgerîndu-l din privire pe țăranul care nu părea a înțelege nicicum sensul privirii sale, ochiul străinului sticli a mînie :

— Ce tot spui, scîrnăvie ? Așa-i aruncați voi pe morți în satul vostru ?

Țăranul n-a răspuns nimic, i-a făcut semn numai să-l urmeze, și-apoi a luat-o înainte, mergînd lipit de zidul bisericii. Trăgîndu-și calul de frîu, călărețul îl urmă. La colțul altarului, țăranul s-a oprit și s-a sprijinit de zid, să nu cadă. Străinul n-a mai apucat să se apropie. Adierea vîntului stîrnise o duhoare grețoasă jur împrejur. S-a oprit amețit. Și-apoi a mai făcut în neștire cîțiva pași șovăielnici alături de țăran.

În dosul altarului se afla un loc înțelenit, cinci-șase chiparoși și cîteva cruci de lemn. A înțeles. Țăranul însă ridicase

mîna şi îi arăta ceva. A privit şi el într-acolo. Nenumărate momîi lunguiețe, înfăşurate în pînză, ca niște viermi uriaşi, putrezeau pe încetul, aruncate unele peste altele, la voia întîmplării, pe pămîntul accidentat. Zgîlțîit de-un fior puternic şi cu gîtlejul sugrumat de un nod, străinul ghici despre ce era vorba : erau morții satului ! Nimănui nu-i mai păsa de dînşii, nimeni nu se mai ostenea să-i îngroape, ci, potrivit obiceiului, îi cărau acolo şi apoi îi părăseau, la suprafața pămîntului, deoarece mîinile celor încă în viață nu mai aveau putere să sape. Pîlcuri de ciori, mai mici sau mai mari, şedeau cu ghearele încovoiate înfipte in giulgiurile zdrențuite şi ciuguleau neîntrerupt din cadavrele goale, bătînd cu voluptuoasă lăcomie din aripile vinete.

Altceva n-a mai văzut. S-a întors brusc, a prins orbeşte coama calului şi, sărind în şa, a pornit într-un galop dezlănțuit. Nările sale care, în aceeaşi zi, sorbiseră cu nesaț aerul pur al cîmpului nu puteau scăpa de duhoarea aceea pestilențială.

Amiaza l-a ajuns din urmă într-un loc inospitalier, lipsit de orice sălaş omenesc. A descălecat alături de-o ruină şi s-a aşezat pe pietrele umede şi reci. Buzele calului cercau în rasul pămîntului, cătînd zadarnic hrana. Foamea începuse să-l împungă şi pe călăreț. S-a urcat pe zidul năruit şi a privit orizontul jur împrejur. Era pustiu. Socotind că la acel soroc al anului înserarea cade devreme, s-a apropiat de cal, l-a mîngîiat pe gît cu un zîmbet amar, de compătimire, justificînd parcă toată cazna la care-l supunea, şi a încălecat. În cele din urmă, a plecat dînd din cap cu o resemnare plină de mîhnire. Spre seară s-au apropiat de satele de munte. Părăsise drumul care urma lungul țărmului şi, apucînd-o pe valea unui rîu, răzbea în sus, către inima țării.

Nu părea un prea bun cunoscător al locurilor. Informațiile pe care le avea asupra drumului păreau destul de vagi, deoarece înălța într-una capul şi căta cercetător împrejur. Între timp, apucase să amurgească. Umbra grea a muntelui care se înălța la dreapta sa se lăsa asupra văii, şi boarea umedă a înserării începuse a înmiresma aerul jilav. Departe, hăt, la o subsuoară tainică a muntelui, au răsunat talăngile unei turme şi lătratul gros al unui zăvod. O dată cu aceasta, inima sa prinse curaj parcă şi, strîngînd frîul în pumn, îşi îndemnă calul la deal. O pîclă viorie învăluia muntele din față. Formele se estompau,

detaliile priveliștii se mistuiau în întuneric. Fiorul nedorit al sentimentului pustietății, care-l stăpînește pe drumețul pornit din depărtare încă din moși-strămoși, l-a înspăimîntat și pe dînsul. Se aflau, cu osebire, la vremea înserării și a vecerniei. Privi nedumerit împrejur și adulmecă aerul, care prinsese izul amărui al înnoptării. Și, fără de veste, drept înaintea lui, s-a iscat un sclipet mic, ca o steluță de aur, și apoi altele.

A pornit într-acolo. Dar, așa cum se întîmplă întotdeauna pe munte, n-a socotit bine lungimea drumului și s-a lăsat amăgit de poteca îngustă ca o panglică. Cînd a ajuns, era noapte de-a binelea.

Sătucul — cîteva colibe țărănești risipite sub coasta muntelui — părea adormit. Călărețul a descălecat dinaintea singurei colibe luminate și a împins ușița. Un opaiț cu untdelemn ardea înăuntru.

Nu era decît o singură încăpere clădită din piatră. Aruncate claie peste grămadă, unul peste altul, obiectele care mărturiseau prezența omului și a animalului — salteaua de paie, cîteva blănuri de oaie, un samar, secera, o pală de fîn și o albie răsturnată — s-au ivit în lumina flăcării mărunte care tremura la adierea vîntului de noapte. Străinul a pășit pragul și a dat să intre, dar, ca și cînd însăși pustietatea aceasta i-ar fi inspirat un vag respect, s-a oprit privind împrejur.

— Ei, nu-i nimeni pe-aici ? a întrebat el cu glas tare.

Și intuind prezența cuiva lîngă sine, s-a tras în dreapta și a închis ușa.

În ungherul din spatele ușii se afla un bărbat care adăsta în picioare, cu capul plecat. Cămașa ferfenițită descoperea, în întregime, un piept gol și scheletic. Părea că nu mai respiră, ci stă doar proptit cu mîna dreaptă în coada unei securi strălucitoare, aidoma acelora ale tăietorilor de lemne, sprijinită de pămînt. La vederea lui, străinul înlemni și, prins de uimirea clipelor dintîi, nu mai putu închega nici un gînd. Un lucru se vădea cu limpezime, și anume că necunoscutul care ședea ascuns în locul în care-l aflase dînsul păndea cu gînd viclean intrarea oricărui trecător care-ar fi deschis ușa colibei.

Între timp, a văzut cum pieptul omului s-a cufundat, ca după o răsuflare adîncă, și un geamăt înăbușit a răzbit printre buzele sale întredeschise.

— Ce faci aici, omule ? îl întrebă străinul, neştiind nici el prea bine ce să spună.

Alunecînd din mîna ţăranului, securea a căzut jos.

Într-un tîrziu, şi-a înălţat capul ; ochii săi aveau o strălucire stranie.

— Cată-ţi de drum ! spuse el cu glas răguşit.

Străinul îl cerceta din priviri.

— Cată-ţi de drum ! îi mai spuse o dată ţăranul, cu un glas care vădea limpede ameninţarea.

Şi-apoi, în ciuda strădaniilor sale, se prăbuşi şi se chirci ca un ghem la picioarele zidului. Capul îi căzuse pe piept.

Fără a mai zăbovi o clipită, străinul a îngenuncheat, l-a ridicat pe braţe şi l-a întins pe salteaua putredă. S-a căznit multă vreme pînă cînd a reuşit să-l readucă în simţiri. În colibă nu se afla un strop de apă ; plosca aninată în perete era uscată toacă. I-a fricţionat tîmplele cu degetele, i-a suflat în faţă şi i-a strigat la ureche. Leşinatul şi-a recăpătat cu mare greutate respiraţia şi, mai înainte de-a deschide ochii, a şoptit numele unei femei :

— Maria...

Un geamăt profund i-a săltat pieptul şi, rostind încă o dată „Maria", a ridicat pleoapele. Avea ochii înceţoşaţi şi pierduţi.

— Sprijină-te cu capul aici ! îi spuse cu blîndeţe străinul, împingînd genunchiul sub capul omului.

El, însă, nu părea a înţelege ; ochii îi alunecau încetişor, de ici-colo, căutînd parcă ceva înlăuntrul colibei, iar chipul lui zbîrcit şi tremurător vădea zbuciumul care-l tortura.

— Copiii... şopti abia auzit. Copiii... în seara asta n-am îndestulat copiii, Maria...

Apoi pleoapele i-au alunecat peste ochi şi un geamăt i-a înecat glasul. Străinul a privit uimit împrejur, pentru a vedea ce suflet căutau cuvintele astea. Un leagăn grosolan întocmit adăsta gol într-un ungher. Pe obrajii scofîlciţi ai ţăranului şiroiau două pîrîiaşe de lacrimi.

Acum totul era nespus de limpede. Cu mîinile, care tremurau fără voia sa, a sprijinit atent capul omului pe salteaua de paie şi-apoi s-a ridicat în picioare. Nu, Isuse Hristoase, nu ! Nu mai putea îndura aşa ceva ! Încleştîndu-şi pumnii, străbătea revoltat coliba în lung şi-n lat, nemaiştiind ce să facă.

Vîntul de munte se hîrjonea buiac în crengile uscate ale acoperişului şi, răzbind de departe, urletul unui cîine se tîra pe vale, prevestind apropierea furişată a lui Charon.

Cutreierînd coliba pustie în cruciş şi în curmeziş, străinul nu şi-a mai dat seama cît timp i-a trebuit pentru a se reculege. Picioarele sale erau istovite, ca după un marş îndelungat. S-a aşezat alături de săteanul lungit pe saltea şi s-a sprijinit cu capul de perete. Cînd a redeschis ochii, vîntul bătea înverşunat. S-a înfiorat şi a sărit în picioare ca fript... dar calul său intrase în colibă şi şedea în preajma sa, privindu-l liniştit. Prin uşa rămasă întredeschisă, străinul privi cerul spuzit de stele. Alături de dînsul, salteaua de paie era goală.

Ducîndu-se pînă în prag, a observat că întunericul stăruia. Dar văzduhul mirosea puternic a revărsat de zori. S-a întors în colibă şi a prins a-şi găti calul de plecare. I-a buciumat coastele pentru a-l încălzi, a strîns chinga şeii şi, luînd o pală de fîn dintr-un ungher, i-a dat să mănînce. În inima străinului tremura neliniştea vagă stîrnită de neprevăzutul care pluteşte în aer.

A mai zăbovit o fărîmă de timp, să se lumineze mai bine, şi apoi, scoţîndu-şi calul afară, a întîrziat, înainte de-a încăleca, pentru a cerca împrejurimile din vedere. Ţipenie ! Atît versantul muntelui, cît şi valea rămîneau la fel de mute ca pînă atunci ; nici una dintre colibele dimprejur nu păreau a fi locuite. Sus, pe creştetul muntelui, care urca pieptiş, se înălţa un castel franc cu silueta cenuşie înfiptă în craniul de stîncă. Turnurile sale rotunde, de la colţurile zidurilor, îşi înălţau cu arogantă semeţie cununa de piatră a crenelurilor dinţate.

Pe cerul alburiu al revărsatului de zori se roteau cîteva ciori negre.

Străinul a încălecat şi a plecat. Muntele era învăluit în pîcle trandafirii. Ramurile castanilor se despleteau deasupra capului său şi un izvor pitulat pe undeva susura încetişor. Ridicînd ochii, a mai zărit o dată fortăreaţa cenuşie, cu dinţii crenelurilor rînjind către înălţimi, şi mai sus, deasupra ei, cerul nespus de adînc, pe care soarele îndepărtat începuse a-l lumina. O tăcere îngheţată, ca tăcerile morţii, împresura muntele de pretutindeni. Înfiorat, călăreţul s-a înfăşurat în mantie şi a pătruns în văioaga umbroasă.

Capitolul V

PRAZNICUL CALICILOR

Ploaia biciuitoare cădea fără întrerupere.

În fierăria din mahalaua de jos a Kalamatei cîţiva oameni zăvorîseră uşa pe dinăuntru şi adăstau, stînd pe jos, în jurul vetrei aprinse. Deşi nu erau prea mulţi, nu-i puteai număra dintr-o privire. Chipurile lor străluceau din cînd în cînd în lumina roşietică a flăcărilor din vatră, tremurînd amăgitor, cînd luminate, cînd înecate în întunericul înconjurător.

Afară era noapte, şi apa care gîlgîia în jgheaburi acoperise şanţurile cu totul. Părea că apa s-ar fi înălţat de trei staturi de om deasupra acoperişului şi toţi cei care se aflau înlăuntrul fierăriei rămîneau scufundaţi în adîncuri. Zgomotul apelor care năboiau din toate părţile se înmădula într-un vuiet neîntrerupt, care se înălţa din matca rîului umflat.

Un ucenic gol pînă la brîu lucra fierul. Se agăţa de lanţul foalelor în urcuş şi, chircind picioarele ca un rac de mare, cobora din nou la pămînt, sărind drept în picioare. Dinaintea unei nicovale, un bărbat cu spatele patrat, care acoperea sclipetul flăcării cu lăţimea lui, sălta pumnul strîns pe baros şi-apoi îl prăvălea în jos greu şi cu un sunet sec şi năprasnic. Fierul piuia ca trilurile privighetorilor sub loviturile ciocanului. Din cînd în cînd, scînteile zbucneau radiar, înstelînd bezna încinsă.

Vuietul apelor s-a curmat brusc, ca şi cum acoperişul s-ar fi surpat şi cataractele cerului s-ar fi revărsat înlăuntru. Uşa s-a deschis şi s-a reînchis imediat, zgomotul ploii mînate de furtuna îndepărtată a reizbucnit, iar chipurile tuturor, care se întorseseră maşinal într-acolo, s-au întors iarăşi şi priveau mohorîte lupta focului cu fierul. Ochii lor strălucitori şi nemişcaţi reflectau sfios flăcările. Noul venit, bărbat în jurul vîrstei de patruzeci de ani, s-a oprit lîngă uşă şi, scuturîndu-se de apă ca un cîine care iese din rîu, s-a îndreptat, păşind rar şi apăsat, către ceilalţi şi s-a aşezat pe vine printre ei.

Lăsînd barosul jos, fierarul a cuprins mînerul săbiei pe care-o lucra cu amîndouă mîinile şi a ridicat-o deasupra flăcării ; era o sabie francă, lungă şi lată. Închizînd un ochi, a privit-o, cercîndu-i muchea dreaptă, de la rădăcina lamei pînă la vîrf.

Sabia încinsă a strălucit ca paloşul unui arhanghel. Sprijinind-o iarăşi pe nicovală, a reluat barosul, dar plînsul unui prunc a izbucnit dintr-un colţ, ca o neaşteptată strălucire a soarelui în tăcerea sumbră a reuniunii, şi fierarul a întors capul ce părea a fi strîns înşurubat pe gîtul gros. Obrazul i se zbîrci de mulţumire.

— De ce-o fi răcnind demonu-ăsta ? O fi visat iar niscai stihii ! războaie din ungherul năpădit de întuneric glasul unei femei care se străduia să-l potolească pe sugar cu glas şoptit.

— Astupă-i gura, Anastasio, răcni ameninţător faurul, dacă vrei să-ţi meargă bine !

— Păcat ! E păcat, Isuse Hristoase ! se tîngui femeia, tremurînd din toate încheieturile şi înfăşînd pruncul în zdrenţele strînse la pieptul său.

Cu toate acestea, plînsetul nu părea să înceteze.

— Las-o mai domol, frate Nicodime ! răsări un glas de psalt lîngă picioarele fierarului şi o mînă slăbănoagă, răzbind dintr-o mînecă largă, se înălţă şi-l opri tocmai cînd se pregătea să-şi ia vînt.

Omul cu barosul s-a oprit şi s-a încruntat a chibzuială.

— Din glasul pruncilor întruchipa-voi imn, continuă vocea psaltului, aşa grăit-au Domnul.

O bătrînă, numai piele şi os şi cu gura suptă, se ridică de jos, se apropie de tînăra mamă şi îngenunche lîngă dînsa, încercînd să readoarmă copilul împreună.

— Mi-e frică, mamă, mi-e frică ! şopti tînăra femeie, strîngîndu-şi odrasla la piept.

— Fă-i cruce pe pernă, Nastasie, sări bătrîna, şi unge-i buricul cu untdelemn, cu untdelemn de cel de la candelă. Stihiile se-aţin în crucile nopţii, nu la vremea cînd se-aprind fînarele, nu căta în gura lui, şi cînd dau cu nasul de mirosul untdelemnului de la icoană, o iau la sănătoasa cît ai clipi !

— Oof ! se căină cealaltă femeie, suspinînd uşor.

Barosul prinsese a cădea ritmic pe fierul încins. Focul din vatră se înteţise. Se părea că scurta întrerupere a muncii, precum şi cuvintele pe care le ascultaseră pînă atunci, îi trezise din toropeala moţăielii pe toţi cei care se aflau acolo, deoarece în jurul vetrei se înfiripase un zumzet care se întindea treptat. Făceau parte din sărăcimea mahalalei de jos a Kalamatei şi se adunau pîlcuri-pîlcuri în fiecare seară, fie în prăvălia vreunuia

dintre ei, fie în vreo magazie mare, împrăştiind astfel urîtul lungilor nopţi de iarnă.

— Ăsta n-are viaţă, ascultă ce-ţi spun eu ! îi spunea călugărului, vorbind despre copil, un cizmar care şedea alături de el. Stihia vine în fiecare noapte, la miezul nopţii, şi-i suge sîngele picătură cu picătură.

— Ci taci odată, sărmane !

— Pe sufletul taichii c-aşa e ! Ce, n-ai văzut ce gălbejit e ? E străveziu ca turta de ceară şi are un semn uite-atît, cît bobul de grîu, sub urechea stîngă ; pe acolo-l sug stihiile !

Călugărul a făcut semnul crucii şi toţi cei dimprejur i-au urmat pilda.

— Da' voi aţi văzut vreodată stihii ? întrebă un croitor, holbînd ochii : era un omuleţ scund, ca o broască, şi cu faţa bucălată ca a unui prunc. Iată că eu le-am văzut !

— Ocroteşte-ne, Doamne !

— Le-am văzut cum vă văd şi mă vedeţi ! Mă aflam la noi în sat, la Kesfina. Era într-o noapte de primăvară şi ieşisem s-aduc apă vitelor, la staul...

Tîrşindu-şi fundul nădragilor pe pămîntul bătătorit, s-au apropiat şi s-au înghesuit cu toţii în jurul lui. Umbrele lor forfoteau pe jos, colcăind ca viermii. Un abur călduţ cu iz de răsuflări şi subsuori dospea deasupra lor.

— Se isprăvise apa, şi dobitoacele nu se mai mulcomeau. Ce să fac ? Iaca, înhăţai şi eu găleata şi mă pornii către fîntînă, care era departe, foc. Luna nu răsărise, şi locul era pustiu. Fîntîna-i în gîrliciul unei văi şi nu se vede neam din depărtare, numai cînd te apropii bine şi dai cotul cărării îţi răsare-nainte. Şi, cum vă spuneam, mergeam şi mergeam, şi-mi bătea inima, măi, fraţilor, să mi se spargă, nu alta, că, de, noaptea-n pădure-i lucru fioros...

— Curat fioros ! confirmă un ţăran.

— ...jur împrejur, ţipenie, pustiu şi beznă nepătrunsă ! Şi iată că mi-aud urechile un cîntec care răzbea de departe, hăt, din munte...

— O fi fost vreun duh, ori vreun vîrcolac !

— ...Pfii ! Da' ce mai cîntec ! Al de-l cînta nu era nici om, nici muiere. Jurai că s-au deschis cerurile şi c-auzeai îngerii cîntînd ! Una-i să-ţi spun eu, şi alta-i s-auzi chiar tu...

— Ei şi ?... Şi ? săriră nerăbdători cei dimprejur.

— Apoi, să merg-nainte mă temeam, să dau-napoi, aşijderi. După ce zăbovii o mulţime de vreme, iaca, mă hotărîi s-o iau înainte. Cobor în vale şi mă tupilez pe sub copaci. Fîntîna era la doi paşi, şi de-acolo de unde mă aflam auzeam şipotul apei. Dau cotul şi... ce-mi văzură ochii ? O femeie îmbrăcată în alb şedea de-a călare pe-o stîncă şi cînta cu glas îngeresc !

— Cum arăta ? Cum era ? întrebă fript de nerăbdare ucenicul pe jumătate gol, oprind foalele.

— Trage, mă ! urlă fierarul.

— Trag, stăpîne, trag !

Vatra foalelor a strălucit brusc şi barosul a picat bubuind asupra fierului.

— Aoleu, că înaltă mai era, Hristoase ! Era înaltă şi-şi purta părul despletit. În mîna dreaptă ţinea un pieptene, da' ce pieptene, aur curat, nu alta...

— Şi... Şi...

— Eu m-am pierdut. Am scăpat găleata şi m-am aşezat jos, că nu mă mai ţineau balamalele, şi mă zgîiam la ea, cu mîinile încrucişate...

— Da' ea ?

— Ea cînta de se topea. Fîntîna noastră-i într-un luminiş şi, cum şedeam eu acolo, o vedeam, da' ea nu mă vedea neam.

— N-a fost stihie, că stihiile nu cîntă, a fost o sirenă, corectă ţăranul cu un ton de cunoscător.

— Şi zici că era frumoasă ? mai întrebă o dată ucenicul, fără a mai scăpa lanţul foalelor de data aceasta.

— Frumoasă, zici ? ! Sclipea locu-mprejurul ei de-ai fi jurat c-a răsărit luna, nu alta !

— Ducă-se pe pustii, că multe-nfăţişări îşi mai ia ca să ne ducă în ispită ! observă dogmatic călugărul.

— Şi n-ai vorbit cu ea ?

— Cum, Doamne, iartă-mă, Isuse Hristoase ! Ce tot trăncăneşti acolo, măi, nenorocitule, ce, voiai să-mi ia gura ?

— Da' de unde ! Ce, stihiile-ţi ia graiu' ?

— Dacă vă spui c-aia n-a fost stihie, n-a fost şi pace ! Tot sirenă a fost, cum vă spusei mai adineauri ! corectă încă o dată, dar înverşunat de data aceasta, ţăranul.

— Îţi ia graiu' zici ? Apăi, alea, cum te-a simţit, te-a şi pălit, şi dac-a apucat să te pălească, ţin-te...

Croitorul n-a mai apucat să-şi încheie vorba şi uşa fierăriei s-a deschis, zdrăngănind din încheieturi sub izbitura unei lovi-

turi puternice. Strălucind ciudat și făcînd o piruetă scurtă, o formă omenească a năvălit înăuntru, o dată cu ploaia și cu vîntul. Toți cei de față au încremenit, cu respirația tăiată. Împinsă de-o mînă vînjoasă, ușa s-a închis la loc. Flacăra din vatra focului scăzuse, dar în semiobscuritatea fierăriei se vedea înaintînd un bărbat îmbrăcat în zale.

Era un franc. L-au recunoscut cît ai clipi și-au sărit ca fripți în picioare. El s-a oprit în goliștea cercului format de ei și, proptindu-și pumnii în urzeala de oțel de pe coapse, și-a rotit privirea întunecată, pe sub viziera coifului, asupra sărăcimii.

— Hm !... făcu el cu răutate.

Apa de ploaie se scursese de pe metalul zalelor sale și numai cămașa galbenă, udă leoarcă și șiroind, i se mai lipea de corp, amăgindu-l cu o protecție iluzorie.

S-a apropiat de fierarul care se frînsese din șale, adăstînd mut dinainte-i, și s-a oprit foarte aproape de el.

— Ascultă, măi, necioplitule, făcu el vorbind gros, în limba francilor, împlinitu-mi-ai porunca ?

Fierarul coborîse capul și mai jos și nu mai sufla.

— Hei, cu tine vorbesc ! mai spuse o dată gentilomul, cu glas zguduitor.

Jurai că-i fierb pietricele în gîtlej.

— Stăpîne... îngăimă fierarul, tremurînd, dar n-apucă bine să termine, și glasul i se curmă de parcă și-ar fi pierdut răsuflarea.

— Cum adică ?

— Îndură-te, stăpîne ! Ziceam că porunca-i pentru mîine seară ; că doar așa m-am înțeles cu scutierul măriei-tale. Și-apoi... și-apoi... de, știu și eu, asta cere muncă, nu glumă... trebuie să-i fac două umerare de fier...

— Și zici c-așa v-ați învoit ?

Buzele i s-au lăbărțat într-un zîmbet crud, care-i descoperea dinții mari și lați pînă la rădăcinile gingiilor.

După asta s-a cumpănit pe picioarele crăcănate și a rămas cu pumnii proptiți în șold și cu capul pe jumătate coborît, măsurîndu-l pe coval din privire.

— Dar asta a cui este ? întrebă brusc, arătînd cu brațul întins sabia încinsă care se afla pe nicovală.

— Asta... păi... păi asta-i a unui cavaler de la Gheraki... a trecut pe-aici și...

— A unui cavaler de la Gheraki ? repetă francul, cîntărindu-şi tărăgănat cuvintele.

Apoi, mai înainte ca fierarul să prindă de veste, îl lovi fulgerător, cu dosul înzăuat al dreptei, în plin obraz.

Răsuflarea celor dimprejur s-a curmat. Sîngele ţîşni îndată în boabe mari, brobonindu-se şi rostogolindu-se pe obrajii sărăcanului, care se şi acoperise de pete roşii.

— Care vra să zică, gentilomul acela, de la Gheraki, are întîietate la tine, nu-i aşa ? Întîi cavalerul de la Gheraki ! urlă francul ca scos din minţi, răsturnînd toate uneltele şi bucăţile de fier aflate alături la picioarele fierarului şi ale nicovalei.

Clănţănind din dinţi şi cu ochii cît cepele, sărăcanii dimprejur se retrăgeau speriaţi şi se înghesuiau la perete. Din pricina zarvei, sugaciul se trezise iarăşi şi slobozea ţipete sălbatice. Pe chipul fierarului nu se clintise un fir de păr. După ce primise lovitura mîinii înzăuate, rămăsese netulburat, ca o stîncă, plecîndu-şi numai capul.

— Sclavi prostănaci şi puturoşi !... Viermilor !... urlă sălbatic gentilomul, scos din fire de calmul sărăcanului ; rostogolindu-şi furios privirile împrejur, căuta ceva pe care să-şi descarce mînia.

Aha ! Văzînd vatra foalelor cu jeraticul încins în ea, îl înşfăcă, cît ai clipi, pe fierar de păr şi, dîndu-i brînci cu cealaltă mînă, îl prăvăli cu obrazul peste cărbunii încinşi.

Un geamăt surd a răsunat împrejur. În aer se înălţa un miros de sfîrîială şi de carne friptă. Fierarul se smuci înapoi, scoţînd un urlet înspăimîntător. Unul dintre sărăcani şi-a făcut loc printre dinşii şi, dintr-un singur salt, s-a şi aflat în mijlocul lor, în picioare. Era o matahală de bărbat, cu părul negru şi cu buzele cărnoase şi roşii. S-a oprit faţă-n faţă cu francul, cu pieptul umflat, sfidător şi gata parcă să-l strivească pe cavaler cu toată greutatea trupului său.

— Potoleşte-te, pentru Dumnezeu !... Potoleşte-te ! şuierară jur împrejurul său sărăcanii. Fie-ţi milă de noi, Zervoheris !

Francul nu se înşelase de fel asupra intenţiilor rivalului său şi, văzînd mîinile care se întindeau din umbră şi-l trăgeau înapoi, ghicise rugăminţile sărăcanilor. Vreo cîteva femei au prins a ţipa înăbuşit. Cavalerul înhăţase mînerul săbiei şi sta gata s-o tragă din teacă, dar văzînd că Zervoheris adastă nemişcat, înduplecat de rugăminţile celor din jurul său, şi-l priveşte drept în ochi fără a clipi, a socotit că nu-i cu putinţă să

încingă harțul cu prostimea. Un zîmbet dispreţuitor a fluturat pe buzele lui vinete şi, dînd drumul săbiei, şi-a rotit privirile sfidătoare asupra lor, le-a întors spatele şi s-a îndreptat către uşă.

Acolo, un bărbat străin adăsta, cu spatele lipit de uşă, privindu-l cu nişte ochi mari şi scăpărători. Străinul, elegant îmbrăcat în haine france, purta o mantie largă pe umeri şi era ud leoarcă. Se vedea cît de colo că intrase neobservat, cu puţin timp mai înainte. Chipul său tinerese, cu părul buclat lipit de frunte din pricina ploii, precum şi barba castanie curată şi netedă, străluceau în întuneric.

Francul a rămas mirat şi, fără a-şi exterioriza ezitarea involuntară, s-a îndreptat spre uşă, dînd s-o deschidă ca şi cînd n-ar fi fost nimeni de faţă. În timp ce era cu mîna pe zăvor, însă, şi-a dat seama că cineva l-a înhăţat de mînă şi l-a auzit pe străin spunîndu-i calm şi grav :

— Noi doi ne vom mai întîlni într-o bună zi, cavalere de Linderkerke.

Flamandul s-a oprit, încruntînd sprîncenele. Ce însemna provocarea asta arogantă ? În ochii lui scăpăra o uimire răutăcioasă şi, dîndu-şi seama, în cele din urmă, de zădărnicia străduinţelor sale de a-l recunoaşte, sau de a-şi aminti ceva despre omul care-i vorbise astfel, l-a întrebat brusc :

— Cine eşti ?

Străinul s-a dat la o parte şi i-a arătat uşa :

— Pleacă !

Încruntînd sprîncenele, Linderkerke s-a oprit, totuşi, şi l-a întrebat :

— Eşti frînc şi cavaler, cel puţin, de te sumeţi a-mi vorbi astfel ?

— Sînt nobil, nu te teme ! îi răspunse străinul cu un zîmbet ciudat şi, deschizînd uşa, îi făcu semn flamandului să treacă.

După ce acesta a ieşit, a închis uşa şi a tras în grabă zăvorul.

Nici unul dintre cei aflaţi în fierărie n-au urmărit această scurtă scenă ; îl înconjuraseră pe fierar, îl pipăiau şi, înălţîndu-l de subsuori, îl ajutau să se ducă şi să se întindă pe salteaua lui. Acesta mugea ca o vită pe jumătate înjunghiată, plîngea cu sughiţuri şi se căina jalnic, deoarece focul îi prăpădise mîinile, cu care-şi acoperise obrajii ca să-i ferească, îi pîrlise părul şi, vai !, ochiul drept se căsca întunecat şi orbit pentru tot-

deauna de flacăra care-i stinsese vederea deodată cu strălucirea. Cu pruncul în braţe, nevasta lui s-a apropiat şi ea, unindu-şi bocetele cu cei care-l duceau către saltea ; mugea în neştire, cu pieptul dezvelit şi alăptînd copilul la sînul drept. Pruncul, care tăcuse acum, sugea lacom. Singur Zervoheris rămăsese în urmă, neclintindu-se din locul pe care se aflase mai înainte. Şedea în faţa vetrei foalelor şi privea cu ochi pierduţi focul care se stingea în spuză. Salteaua se afla dincolo, la celălalt capăt al hardughiei lungi şi înguste, alături de leagănul copiilor şi de cămin. Flacăra vetrei se stinsese. Icoanele daurite şi înnegrite de scurgerea vremii luceau în lumina pîlpîitoare a candelei. Toţi cei de faţă osteneau de sîrg întru ogoirea covalului, care plîngea ca un copil necăjit şi nemîngîiat, urla şi se zvîrcolea din pricina durerilor provocate de arsuri. Era un bărbat uriaş, cu nişte mîini neînchipuit de puternice. Slabi ca vreascurile, tovarăşii săi dădeau să-l potolească, dar, cînd ajungeau în faţa lui, se retrăgeau speriaţi şi prinşi de cutremur. Căzut grămadă în genunchi, călugărul îngăima de zor rugăciuni încîlcite, iar ucenicul cel pe jumătate despuiat căzuse pe brînci în spatele celorlalţi şi plîngea în hohote, cum plîng ştrengarii uliţelor cînd sînt bătuţi.

Flăcările roşietice ale focului, care abia mai mocnea în spuza vetrei, se împleteau cu lumina galbenă şi pîlpîitoare a candelei, străluceau pentru cîteva clipite, înmădulîndu-se cu tînguielile fierarului şi cu murmurul abia şoptit al sărăcanilor, cu bocetele femeilor şi cu rugăciunile care colcăiau în hardughia aceea întunecată ca în prăpastia adîncă şi bîntuită de bezne a iadului îndepărtat, în care se zbat, din veac, sufletele fără odihnă şi izbăvire ale osîndiţilor.

— Auzi-l cum se vaită, Hristoase ! şuiera ucenicul în urechea călugărului, tremurînd vargă, de-ai fi crezut că cineva turnase apă îngheţată pe dinsul.

— Îndură-te şi iartă, şi ţi-oi cînta pe plac, şi în cîntece înalte şi curate te voi slăvi, Dumnezeul meu, de te vei pogorî la mine !...

— Ia ungeţi-i vătămăturile cu ulei ! Da, da, cu ulei de la candelă ! sări croitorul.

— Chiar aşa-i ! Unde mi-i capul, vai şi-amar de zilele mele ? suspină, cu glasul înecat, Anastasó, amintindu-şi de dăscăleala maică-si cu privire la descîntecul stihiilor care sug sîngele copilului.

În cele din urmă, au reușit, cu mare greutate, să-l mai potolească pe fierar și, încet-încet, durerile crîncene care-l încercau au mai scăzut și țipetele sale s-au mai domolit. Numai ararcori, cînd arsurile îl înțepau ca niște frigări încinse, sărea de pe saltea, își vîntura mîinile și picioarele în aer și izbucnea din nou în urlete. Apoi se culca iarăși docil, și gemetele sale se tărăgănau, pierzîndu-se treptat, ca plînsetul unui copil legănat.

Într-adevăr, bătrîna sa mamă se ghemuise la căpătîiul lui, îi mîngîia încetișor părul năclăit de sudoare cu mîna ei descărnată și îl alinta, abia-abia simțit, ca adierea unui vînticel trecător. Corpul său devenise nespus de simțitor, rănile îl frigeau ca niște cărbuni încinși, și ea, care știa lucrul acesta, se apleca și îi sufla necontenit pe obraji, să-l răcorească.

Purtînd pe spate povara anilor prea numeroși pentru un singur om, bătrîna dăduse în mintea copiilor și, astfel stînd lucrurile, încetul cu încetul, uitase cu desăvîrșire unde se află ; convinsă că trăiește aievea vremurile de odinioară, în scurtă vreme începu să cînte încetișor, amăgită poate și de poziția în care se afla, aplecată asupra fiului său, sau amintindu-și de ceva îndepărtat.

— Ei, mamă, ce faci ? o zgîlțîi Anastasó. Cum îți mai dă inima brînci să cînți ?

Dar bătrîna n-o auzea ; era cu totul pierdută în lumea gîndurilor ei. Îngînînd melodia, și-a amintit și cuvintele, și a început să le cînte. Era un vechi cîntec de leagăn, de pe timpuri, de pe vremea cînd din sînul ei mai curgea lapte.

— Nu mai conteneşte odată ? făcu iritat cizmarul, astupîndu-și urechile ca să nu mai audă mugetul fierarului.

— O să conteneacă, nu te teme ! spuse ucenicul. Nu-l cunoști, e cumplit ca o fiară, dar o să conteneacă și-o s-adoarmă.

Și fierarul a adormit. S-a zbătut vreme îndelungată, dar noaptea era întîrziată și cîntecul mamei atît de dulce !

Rînd pe rînd, cîte unul sau cîte doi, parte dintre sărăcani s-au ridicat și au plecat în vîrful picioarelor pe la casele lor. Ceilalți au rămas acolo, priveghindu-l și grijindu-l pe obiditul lor tovarăș. Croitorul dormea, cu capul sprijinit de perete și cu gura deschisă, iar țăranul pe jos, lungit la picioarele sale. Ceilalți vegheau. Zervoheris rămăsese la capătul opus al hardughiei, unde nu răzbea lumina candelei, și focul din vatra foiului se stinsese ; adăsta singur, stînd pe-un scaun, cu spatele

întors către locul unde se aflau ceilalți. Ședea, masiv și imobil, ca cioplit în stîncă, și privea sabia părăsită pe nicovală.

— Vai și-amar de biet norod, sărmanul, că nu se poate slobozi nicicum ! spuse cizmarul cu amărăciune în glas, clătinîndu-și capul.

— Mai alaltăieri, începu ucenicul, cei din cetate au coborît pînă la dărîmăturile lui Karitenitis. Auziseră cum c-acolo s-ar afla vreo cinci butoaie cu untdelemn ascunse pe sub buruieni. Au cotrobăit peste tot, le-au găsit și le-au luat cu ei. După aceea au pus ghearele și pe Karitenitis ; l-au bătut măr și-apoi l-au vîrît într-un butoi, ca să-l boteze și să-l facă frînc, chipurile.

— Și s-a făcut ? a întrebat cu glas speriat.

— Frînc nu s-a făcut, dar cînd a ieșit din butoi era pe jumătate înecat.

— Ascultați-mă pe mine, săracul nu se poate slobozi cu nici un chip ! se tînguí din nou cizmarul.

Călugărul sfredelea întunericul cu ochii larg deschiși, plini de vedenii ; își îmbrățișase picioarele cu brațele și ședea cu chipul său alungit și smochinit pe genunchii peste care barba lui rară lucea diafan.

— Va să vină și vremea aceea, va să vină... începu el a spune, cu glas întunecat, ca și cînd ar fi vorbit pentru sine, dar nu-și mai încheie vorba și începu să murmure încet, ca în delir, o litanie asemănătoare unui psalm cunoscut.

Murmurul litaniei urca tremurînd ușor, ca un fir de fum aerian, îngînîndu-se cu cîntecul de leagăn al mamei fierarului.

Furtuna de afară se întețise și răbufnea în rafale dese în marea aceea nemărginită și vînătă. Umflîndu-se din depărtări, vîntul mătura largul cîmpului ca fîlfîitul unei aripi.

Palid și cu ochii holbați, ucenicul se înălță pe genunchi și le făcu semn să asculte.

— Ce-i ?

— Vine din colo, de departe... n-auziți ?

Nu, n-auziseră nimic. Noaptea fierbea și se zbuciuma ca torturată de demoni, iar vuietul rîului nu mai contenea.

Ucenicul s-a așezat iarăși la locul lui, dar cu urechea trează.

— S-aude ceva, ca un bucium îndepărtat, spuse el cu glas coborît.

Călugărul rămăsese neclintit ; ochii săi mari țintuiau statornic același punct.

— Un bucium la ora asta ? se miră neîncrezător cizmarul, ascultînd cu atenție, dar fără a putea deslușì ceva în vînzoala furtunii.

— Nu știm nici ceasul și nici clipa... spuse călugărul ca și cînd ar fi recitat ceva și, fiindcă ceilalți îl priveau așteptînd, explică fără a-i privi : Astfel răsuna-va, și vai de cel pre care nu-l vor afla treaz !

Ochii i se învăpăiaseră și, o dată cu febra care-l cuprinsese, o vînă groasă zvîcnea ritmic pe gîtul său descărnat, iar buzele livide se lărgiseră într-un zîmbet larg, care-i dezvelea dinții.

— Unde-ați plecat, păcătoșilor ?

Cizmarul bătu cîteva cruci pripite, grabnic urmat de ceilalți, iar ucenicul tremura ca peștele pe uscat.

— Ce-o să se-audă ? întrebă el, plecîndu-se la urechea vecinului său. Ce-o să se-audă ?

— Trîmbița, îi răspunse încet omul, trîmbița celei de-a doua învieri !

Zervoheris nu mai era singur lîngă vatra focului ; străinul care vorbise cu cavalerul flamand în fața ușii se apropiase fără zgomot de dînsul și ședea în picioare dinapoia lui. Nimeni nu-l văzuse pînă atunci pe oaspetele necunoscut, care stătuse nemișcat într-un colț.

A întîrziat cîteva clipe, privindu-l pe bărbatul care ședea pe scaun, și apoi l-a bătut ușurel pe umăr. Zervoheris nici nu s-a clintit, gîndurile lui băteau departe ; atunci străinul l-a strigat pe nume.

— Ce vrei ? întrebă el fără să se întoarcă, dar, ca și cum l-ar fi împuns ceva, recunoscu glasul, se răsuci brusc și-l privi pe străin.

Profilată în lumina îndepărtată, imaginea omului îmbrăcat în haine franceși i se păru necunoscută, dar glasul, glasul acesta parcă-i răscolise amintirile.

— Cine ești ? întrebă el.

— Zervoheris, spuse străinul încă o dată, întorcîndu-și chipul astfel încît să fie luminat de candelă.

Barba lui scurtă căpătase un ușor luciu auriu.

— Oo ! oo !... exclamă Zervoheris buimăcit și, ridicîndu-se într-un tîrziu de pe scaun, își desfăcu larg brațele păroase.

Din celălalt capăt al hardughiei se auzi din nou litania călugărului. Ceilalți îngenunchează și se rugau.

— Ssst !... Taci ! şi-l trase pe Zervoheris în umbra adîncă din preajma nicovalei.

— Aici ? Tu aici ?... Ai venit !... spunea Zervoheris, pierzînd şirul cuvintelor, din pricina bucuriei fără de seamăn care-l cuprinsese. Nici prin gînd nu-mi mai trecea să te-aştept.

— După cum vezi, am venit, încuviinţă tînărul şi, arătînd spre locul unde se aflau sărăcanii, adăugă : Am fost aici şi am văzut tot ce s-a întîmplat.

S-au îmbrăţişat şi au rămas astfel cîteva clipe, fără a scoate un singur cuvînt.

— Îl cunoşti pe-ăla ? întrebă Zervoheris cu glasul tremurînd de emoţie.

— Pe cine ?

— Pe-ăl de pe saltea.

— Am văzut tot, repetă tînărul, am fost aici de la începutul începutului.

Capul lui Zervoheris atîrna greu.

— E fratele meu, Nikiforos, spuse dînsul cu glas stins.

Au tăcut amîndoi. Litania continua, însoţită acum în şoaptă şi de alte glasuri.

— Oh ! Hristoase ! Hristoase ! gemu Zervoheris, nemaiputîndu-se stăpîni.

Sgurós întinse mîna spre nicovală, luă sabia părăsită şi căută braţul drept al prietenului său bîjbîind ; l-a aflat, mare şi vînjos, atîrnînd cu pumnul strîns în întuneric.

I-a desfăcut degetele şi i-a vîrît mînerul săbiei în palmă. Simţind plăcuta răceală a metalului în mîna-i fierbinte, Zervoheris l-a privit mirat, apoi s-a luminat dintr-o dată. Privirile i s-au învăpăiat. Sgurós, care simţea strînsoarea nervoasă a pumnului încleştat pe spadă, a cuprins şi el mînerul acesteia şi l-au ţinut astfel, ferecîndu-l amîndoi deodată în mîinile lor.

Capitolul VI

NEUITATE ŞI UITATE

Sgurós şi Zervoheris au părăsit fierăria la vremea cînd zorile se colorau într-un albastru difuz, ca lumina din afundurile mării. Liniştea nezdruncinată a revărsatului zorilor nu

era tulburată decît de vuietul rîului umflat din cale-afară, de potopul ploii care căzuse în timpul nopții. Casele sărăcăcioase din împrejurimi adăstau mute și împietrite ca într-un oraș mort, în timp ce ei mărșăluiau singuri pe cărările mocirloase. După ce au urmat malul rîului, s-au îndreptat către mahalalele dinspre răsăritul orașului, urcînd pe sub platanii înalți.

— Da' încotro mergem, de-am apucat-o prin părțile astea ? întrebă Zervoheris, înălțîndu-și capul pentru o clipă.

— La hanul la care-am descălecat ieri noapte.

Crîșmarul și-a proptit din nou capul cu barba în piept și a continuat a merge fără a vorbi. Suspinînd într-una, în cele din urmă îi spuse lui Sgurós, cu glasul sugrumat al omului ce nu mai poate răbda :

— Acu' de... ar trebui chipurile să te poftesc la mine acasă, știu și eu c-ar trebui, c-a trecut doar atîta amar de vreme de cînd nu te-am mai văzut, dar... nu pot... nu mai mi-e cu putință...

Tînărul l-a privit mirat.

— Dar de ce să mă poftești ? îl întrebă.

— Pentru că așa s-ar cuveni, spuse cu convingere Zervoheris. Da' cum să te poftesc, dacă nu mai am casă ?

— Cum nu mai ai casă ?

Nu, Zervoheris nu mai avea casă. La vremea cînd nenorocirea aceea de pomină se abătuse asupra locului și treburile prinseseră a șchiopăta, cîrciuma a început să treacă și ea prin zile grele. Moartea secerase orașul, tîrgoveții se zăvorîseră în casele lor, temîndu-se să nu fie sugrumați în uliță de sărăcimea înflămînzită. Și-apoi, ce mai calea-valea, nu mai aveau nici ei dichisul cuvenit petrecerilor. Pînă și portul rămăsese pustiu ! Marinarii nu mai urcau în oraș, iar puținele corăbii care mai ancorau la țărm descărcau grăbite ce aveau de descărcat, încărcau dînd în brînci și desfășurau pînzele, zorind să se îndepărteze de locul acesta care duhnea a mort și să răzbească în larg, la aer curat. Și, iac-așa, crîșmarul vînduse și ultimele rămășițe pe care le mai avea și pusese zăvorul pe ușile prăvăliei. Acum locuia la o rudă de-a sa, din partea de miazăzi a Kalamatei, care-l găzduia la ea. Încheind, i-a arătat prietenului său printr-un semn vag cam pe unde trăiește ruda aceea.

Sgurós se gîndea în tăcere la chipul în care se petrec vremurile şi la schimbările pe care le întîmpină omul pînă închide ochii. Acum, cînd revedea Kalamata, i se părea că n-o părăsise decît de ieri, de alaltăieri ; revedea aceleaşi uliţe, aceleaşi împrejurimi cunoscute, şi-un sentiment, care pînă acum dormise iepureşte într-însul, se trezea din nou la lumina zorilor zilei de astăzi. Iar dacă ar fi închis ochii, imaginea vie a vieţii sale, cuprinsă între sorocul plecării şi înapoierile sale aici, ar fi reînviat aievea sub pleoape...

S-au oprit la porţile hanului. Prin poarta deschisă se vedea curtea pietruită, grajdurile înălţate jur împrejur şi...

— Aici stai ? l-a întrebat ruşinat Zervoheris.

— Da. Aici.

— Şi cum se face c-ai picat la fierărie azi-noapte ?

— Am sosit la vreme de seară, îi răspunse, trăgîndu-l de braţ pe prietenul său, pentru a intra în han. După cum îţi spuneam, am picat la vreme de seară, am descălecat şi, după ce mi-am adăpostit calul aici, am plecat să te caut.

— Aa !... exclamă Zervoheris, privindu-l stăruitor. Care vra să zică, cum ai sosit, te-ai şi pornit să mă cauţi ! Ai plecat pe ploaie...

Glasul lui răguşit tremura de emoţie.

— Am pornit, desigur... şi-apoi... eh, la ora aceea nici nu ploua prea tare.

— Hm !... bine... m-ai căutat care vra să zică...

— Da, te-am căutat şi... şi iată că te-am găsit !

Pentru a-l abate de la durerea sa, Sgurós se străduia să pară vesel şi nepăsător, dar îşi dădea şi el seama că glasul îi sună fals. Privindu-l pe furiş, Zervoheris şi-a plecat iarăşi capul.

— Şi zici c-ai fost pe-acolo ? îl întrebă el. Zici c-ai trecut pe la prăvălia mea ?

— Da, am trecut ; am întrebat şi mi-au spus unde să te caut. „La fratele lui, la fierarul", aşa mi-au spus. Lesne de găsit, mi-au spus, doar cunosc bine Kalamata...

Zervoheris tăcea. În timpul marii nenorociri se împăcase cu fratele său la fel de uşor cum se certaseră — nenorocirea comună îi adunase iarăşi laolaltă.

Hanul era pustiu la ora aceea ; o slujnică trezită tam-nesam din somn lăsase jos găleata pe care-o ţinuse în mînă şi-şi în-

tindea mădularele de mama focului. Sgurós l-a tras pe crîşmar după sine pe scara care urca în pridvor, şi de-acolo în odaia lui.

— Nu, nu !... Stai, că nu merge-aşa, noi doi avem să ne spunem o mulţime de lucruri ! protestă tînărul cu vioiciune.

Odaia în care s-au aşezat nu era mare, dar, dacă priveai printre platanii uzi din faţa ferestrei, cuprindeai întreaga panoramă a oraşului alb şi vesela-i forfoteală. Începea să se lumineze de ziuă. Curînd se va înălţa şi soarele. Aerul primenit de ploaia din ajun lucea lăptos ca smalţul.

— Nu vrei să te odihneşti ? Uite, culcă-te acolo ! îi spuse Sgurós prietenului său, arătîndu-i patul.

— Nu ! Nu... eu... protestă fîstîcit Zervoheris.

Mişcările lui stîngace păreau că nu pot încăpea decît cu greutate în odăiţa aceea.

— Stai jos, de bună seamă că ai nevoie de odihnă.

Temîndu-se parcă să nu murdărească cearşafurile curate, crîşmarul s-a aşezat pe muchea patului. Sgurós rămăsese în picioare şi-l privea zîmbind ; nu se resimţea de fel de nesomnul de ieri noapte, era foarte bine dispus şi, fără voia lui, se gîndi iarăşi la chipul neaşteptat în care se schimbase situaţia de la prima lor întîlnire, cînd el părea a fi cel slab, iar Zervoheris cel de partea căruia înclina superioritatea. Iar acum...

Se întoarse la fereastră şi respiră aerul dimineţii ; era umed şi pătrunzător, iar platanii îl îmbibau cu mirosul lor.

— Ce mult te-ai schimbat ! spuse încet Zervoheris.

— Da, m-am schimbat ?

Crîşmarul nu-i răspunse ; se mărgini să-l privească pe sub sprîncene. Buzele sale roşii, de harap, atîrnau inerte, iar părul negru şi cîrlionţat i se lipise pe tîmplă.

De undeva, de departe, sunetul unei trompete a zbucnit impetuos asupra oraşului adormit mai întîi, şi-apoi ecoul său destrămat şi-a purtat ultimele pîlpîiri şi înlăuntrul odăiţei.

Lui Zervoheris i s-a părut că umerii lui Sgurós au tresărit.

— Răsare soarele, spuse maşinal tînărul, fără a privi afară către cetatea care se afla la dreapta şi atît de aproape încît, dacă s-ar fi aplecat pe fereastră, ar fi văzut-o înălţîndu-se pe deasupra caselor Kalamatei, pe mamelonul moale şi proeminent al pămîntului.

— Rămîi aici ? întrebă sfios Zervoheris.

— Așa mă gîndeam, să rămîn ; mi s-a făcut dor de-un petic de uscat, spuse el sprijinindu-se cu spatele de pervazul ferestrei și încrucișînd brațele pe piept.

— După cum văd, ai cam cutreierat mările.

— Da, mi-am petrecut tot timpul pe mări.

Privirile sale au scînteiat, aducînd parcă o dată cu ele strălucirea nemărginită pe care talazurile pustii se drumețesc sub cerurile necunoscute.

— Dar de ce mă întrebi ?

— Ce te-am întrebat ? se miră Zervoheris.

Urmă o mică pauză.

— Îți mai amintești de bătălia de la Zonglo ?

— De la Zonglo, spui ? A trecut cam multicică vreme de-atunci, un an, sau un an jumătate... da, am auzit.

— Am fost și eu acolo.

Răsărea soarele. Kalamata se împurpura, aerul era îmbibat de mirosul îndepărtat al mării. Întîi unul, apoi încă unul, clopotele au prins a răsuna în depărtare.

— Am fost și eu acolo, repetă Sgurós. Am plecat în timpul nopții cu oamenii lui Tournai. Pe drum ni s-au mai alăturat și alții, din Arcadia și din Halantritsa. Pînă dimineața crescusem cît o armată adevărată, dar aragonezii erau și mai numeroși. Frîncii s-au luptat cu înverșunare, pînă cînd au fost cu desăvîrșire înfrînți. N-a mai scăpat decît o mînă de oameni ; ceilalți au rămas morți pe cîmp. Pe ultimii dintre noi, aragonezii ne-au urcat pe corăbiile lor și au desfășurat pînzele.

Ghicind parcă mirarea care mijea pe buzele întredeschise ale lui Zervoheris, s-a oprit.

— Credeai c-am murit și eu ?

— Îți pierdusem urma încă dinainte de lupta de la Zonglo. S-a-ntîmplat într-o dimineață, cînd ai pierit fără de veste.

Sgurós și-a amintit și s-a rușinat. Ceea ce spunea Zervoheris era adevărat : într-o dimineață și-a făcut pierdută urma. Iarna era pe sfîrșite, iar primăvara se apropia încetișor ; acum se împlinește anul. Kalamatiotul nu știa nimic din ceea ce se întîmplase de-atunci, nu știa nimic nici de întîlnirea pe care-o avusese pe cîmp, în timpul vînătorii, nici despre intrarea sa în cetate, nici despre ce se întîmplase din pricina mesajului lui Sguromallis și nici despre Saint-Omer și Margarita de Akova, sau despre Kokinotrihis. Era cu neputință să le oco-

lească ; trebuia să-i vorbească și lui despre ele. Astfel stînd lucrurile, și-a încruntat sprîncenele, îndîrjit, tot astfel cum obișnuia să facă și pe vremuri, cînd nu era mulțumit de sine însuși, și s-a așezat pe-un scaun. I-a povestit, pe scurt și cu glas potolit, numai miezul întîmplărilor care stăruia încă în sufletul său. Despre boala și despre patimile rodiului n-a rostit nici un cuvînt, nici un cuvînt măcar. Era unicul personaj al povestirii sale, alcătuită dintr-un lanț cu verigile legate logic între ele. Necesitatea de-a preda mesajul lui Sguromallis îl îndemnase să-i vorbească prințesei — de altminteri el era cel care-o solicitase, Astritis i-o adusese, într-un ceas rău. Odată ajuns în cetate, mesajul acela blestemat l-a vîrît într-o seamă de încurcături : bănuielile Margaritei, cercetările lui Saint-Omer, osînda de a rămîne întemnițat... Noroc că s-a pornit Tournai către Zonglo, oferindu-i și lui prilejul de-a curma firul necazurilor. Singura lui mîngîiere în tot timpul acesta a fost Kokinotrihis. Nu-i spusese oare nimic despre Kokinotrihis lui Pandelis ?

— Nu, răspunse pierdut în gînduri fostul crîșmar.

Odată ajuns aici, glasul lui Sgurós s-a încălzit, ceva asemănător entuziasmului l-a înflăcărat.

— Oo ! Pe Kokinotrihis trebuie să-l cunoști ca să-ți dai seama ce fel de om este ! Așa... din cuvinte numai, nu-i chip.

S-a ridicat și a rămas adăstînd lîngă fereastră, privind afară. De data aceasta semăna leit-poleit celuilalt Sguros, aceluia dinaintea plecării la Zonglo, băiețandrului cu atitudini brusce și contradictorii, cu entuziasmele și îndărătniciile sale, cu fantezia și patimile sale înflăcărate. Chipul său tineresc, nepotrivit cu barba asta care-l metamorfoza, a strălucit în bătaia soarelui.

— L-am regăsit în corabia în care ne-au închis după bătălie. Ședea netulburat la pravă, adăstîndu-mă parcă. Cînd m-a văzut intrînd laolaltă cu frîncii, nu s-a clintit din loc și nu mi-a făcut nici un semn. Îmi înghețase inima : credeam că nu mai vrea nici măcar să mă recunoască și că mi-a devenit dușman ! Dar după o scurtă zăbavă, înainte de a se-nsera, s-a așezat netulburat lîngă mine și a prins a discuta ca și cum n-ar fi făcut altceva decît să înnoade capetele unei discuții întrerupte cu puțin mai înainte. Vorbea la fel ca în cetate, fără să mă privească, cu ochii rătăcind undeva, pe mare. Tîrziu de

tot, cînd nici unul dintre noi nu-l mai putea vedea bine pe celălalt, am cutezat să-l întreb : „Ascultă, cum se face că nu te-ai vătămat cînd ai sărit pe fereastra din cetate ?“ Nu mi-a răspuns. Așa obișnuiește el : nu vorbește decît atunci cînd vrea. Am rămas și eu lîngă dînsul, la fel de tăcut, cercetînd bezna de dincolo de pravă și ascultînd zbuciumul clocotitor al mării. Corăbiile își desfășuraseră pînzele și se avîntau pieptiș pe drumuri necunoscute. Prinzînd oleacă de curaj, peste puțin timp am cutezat a-l întreba din nou, cu glas coborît : „Nu ți s-a părut ciudat, Kokinotrihis, cînd m-ai văzut apărînd aici ?“ „Știam că vei veni“, mi-a răspuns el netulburat. Știa, desigur, cum era să nu știe ! Cîte seri asemănătoare nu petrecusem împreună în cetate vorbind numai despre lucrurile acestea ! Mi-aduc aminte ca acum ce mi-a spus într-o seară : „Drumurile mării sînt largi, n-au capăt“. Și în aceeași seară a mai spus : „Va veni și ziua cînd inima ta va deveni mai cuprinzătoare, și atunci nimic nu te va mai putea reține aici. Așa se va întîmpla și vei veni singur...“

Zervoheris îl privea pe Sgurós, ochii lui buni îl cercetau cu o mirare simplă și tainică. Era și nu era, totuși, același. Vorbea singur, recitînd ceva, parcă. Chipul lui nu mai avea prospețimea feciorelnică de altădată, strălucea ca bronzul lîngă fereastră și se vedea limpede că e frămîntat de-un zbucium lăuntric.

— Cîteva zile mai tîrziu, după ce-am cutreierat apele Morias-ului, ne-a parvenit o veste de pe uscat. Frîncii le cereau aragonezilor restituirea ostatecilor. Pe Deliuria l-am zărit de departe ; era în corabia lui cea roșie, care naviga în față. I-a primit pe soli, adăstînd regește, sub un baldachin roșu, brodat cu aur. Îmbrăcat la fel de sărăcăcios ca întotdeauna, Kokinotrihis ședea lîngă dînsul — era omul lui de încredere, alături de seniorii aragonezi înarmați. Amiralul a acceptat propunerile frîncilor, așa că ne-am îndreptat spre Klarenza. Atunci am înțeles că-mi sunase și mie ceasul să aleg ! Am înțeles, dar nu m-am gîndit nici o clipă. Frînc nu eram, slavă Domnului, și nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să ceară socoteală pentru mine. Dacă voiam, puteam pleca, dacă nu, n-aveam decît să rămîn ! Astfel stînd lucrurile, am prins a căta împrejur pentru a-l vedea pe Kokinotrihis, l-am descoperit stînd singuratic mai la o parte și privind către uscat.

Nu s-a întors să mă privească nici o secundă măcar şi, văzîndu-l atît de sigur de mine, am simţit muşcătura vicleană a pizmei ispitindu-mi inima către uscat. Dar n-am făcut-o, inima mea ancorase în larg. I-am văzut pe frînci coborînd veseli din corăbii pe uscat, i-am zărit şi pe ceilalţi, pe-ai lor, care-i aşteptau mai încolo. La urma urmelor, pe mine nu mă aştepta nimeni. Era tîrziu, briza adia răcoroasă din larg, iar în cambuzele şi cabinele corăbiei marinarii cîntau încet cîntece din patria lor. Cînd ultima barcă s-a dezlipit de coasta corăbiei pe care mă aflam şi a început să vîslească spre uscat, am înţeles că mă hotărîsem să rămîn acolo.

După aceea au venit şi frumoasele timpuri ale faptelor bărbăteşti. Rătăcise, împreună cu piraţii, pe-o corabie care nu ancorase aproape niciodată, şi spre răsărit, şi spre apus, cunoscuse şi uraganul, şi timpul bun, şi munca, munca istovitoare, şi lupta cu stihiile, şi rarele şi preţioasele clipe de odihnă, cînd se dormea iepureşte, fără a lăsa să-i scape auzului nici măcar bîzîitul muştei.

Sgurós îi povestea prietenului său toate întîmplările acestea, fără şir, amestecate de-a valma. Ochii îi străluceau învăpăiaţi de febră şi, în timp ce vorbea, revedea tot ceea ce cunoscuse şi retrăia nesăţios şi pătimaş fiecare amănunt şi fiecare clipă pe care-o pomenea. Oh, da, cîtă vreme făcuse parte din echipaj lucrase şi pe punte, şi la cambuze, era călit, cunoscuse clipele în care valul spumegînd se repede ca un cîine turbat să te înşface, cunoscuse şi chipul în care corabia ucigaşă pîrîie din toate încheieturile şi se dezghioacă în aer ca o nucă seacă, mai cunoscuse şi muşcătura colţilor vrăjmaşului, la acostare. Le cunoscuse pe toate. Cunoscuse şi porturile Apusului, cu fermecătoarele lor dimineţi fumurii, şi pe acelea ale Răsăritului, cu veşnicele lor petreceri, în timpul cărora femeile puternic parfumate îşi contorsionează trupurile oacheşe în dansuri nerușinate, în sunetele tobelor şi ale tamburinelor. Muncise pe mare şi cu cangea, şi cu securea, se spălase cu apă sărată, gustase năduşeala trupului de femeie şi se îmbătase cu aburul sîngelui !

După plecarea lui Zervoheris, întîrzie îndelung lîngă fereastră, prins în mrejele unui puhoi de amintiri, care îl fermecau şi îl potopeau. În urechi îi stăruia un vuiet năprasnic, iar sîngele îi zvîcnea năvalnic în vine. O, da, trăise şi cunoscuse multe ; poate că şi păcătuise. Pe mări ocîrmuieşte o

altă lege ; nu ți-e îngăduit să ți-o alegi și n-ai nici măcar prilejul de-a te gîndi prea mult.

Viața lui se desfășurase pînă atunci în cercuri concentrice, care se lărgeau necontenit. Într-o noapte, pe cînd se afla în patria lui, oamenii lui Gaffore aruncaseră o piatră în apă, aruncaseră o piatră care stîrnise o răzmeriță și zgîlțîise din temelii sacrosanta nemișcare în care trăise pînă atunci. În noaptea aceea a simțit că-și ia zborul. De atunci înainte viața lui a fost un vîrtej. Aleargă, aleargă într-una, mînat de furtuni, însoțit de umbre, de tărîmuri noi și de vedenii, fără a izbuti să se oprească sau să se fixeze undeva. Totul se întîmplă aievea, ca în poveștile doicii sale, cînd năprasnicele vîrtejuri stîrnite de furtuni îl împresurau pe prinț, și el se trezea, fără de veste, în mijlocul dansului amețitor al sirenelor ; căreia dintre ele îi va smulge năframa și o va supune ? Sgurós simte un gol imens și plin de tristețe în viața lui zbuciumată. Nu, încă n-a atins cu degetele sale visul care pare că fuge necontenit din calea lui. N-a cunoscut încă visul acela mare și cu totul neobișnuit pe care și-l făgăduise...

Stîrnit de singurătate, a ieșit, în aceeași seară, să hoinărească, fără nici o țintă. Se străduia, conștient la început, să cutreiere împrejurimile pe care nu le cunoscuse atît de bine odinioară. Și, mergînd astfel, la un moment dat a cotit pe-o uliță și s-a trezit într-o piață care-i amintea ceva. În cea dintîi zi a sosirii sale văzuse acolo un scamator care se juca cu niște săbii și cu cîteva mingi. Și cum o amintire atrage după sine un întreg alai de alte amintiri, simți nevoia morbidă să revadă maidanul unde fusese spînzurat Sergiu. Cu o noapte înainte, cînd se dusese la Zervoheris, ploua, era o beznă de nepătruns și nu deslușise nimic. Porni așadar într-acolo și, o dată cu aceasta, o nouă dorință se aprinse în inima sa — aceea de a-l regăsi pe Fedor ! Da, da, trebuie să-l regăsească ! Are atîta nevoie de el acum ! Gîndul acesta trezea un ecou necunoscut în el, ceva asemănător unei soluții pentru o problemă întunecată, care-l chinuia. Între timp, dorința aceasta creștea și se înviora treptat. Cum Dumnezeu nu se gîndise mai de mult ? Fedor era omul de care avea nevoie ! Cînd l-a cunoscut întîia oară, nu se potriveau de fel, n-aveau nimic comun. Singuraticul țăran din Ianitsa continua a constitui o enigmă pentru dînsul, iar sufletul lui posomorît era de nepătruns. Acum, însă, acum se schimbase ceva, și-un sentiment straniu de ușurare și mîn-

drie creştea în el, o dată cu conştiinţa că s-a maturizat, că bărbatul a înlăturat copilul şi a prins hotărît cîrma iniţiativei în mînă !

Trecînd pe uliţa mare, şi-a amintit deodată că în locul acela chiar îl văzuse pentru ultima oară pe ianitsiot şi pe tatăl său. Trecuse o bună bucată de vreme de-atunci ; era în ziua cînd se alăturase suitei prinţesei Isabeau şi se îndrepta spre cetatea în care avea să rămînă. Slavul îl privise întunecat, cu o uimire mută şi plină de dispreţ ; îi revede şi-acum privirea apăsătoare răzbind din adîncul ochilor şi ţintuindu-l stăruitor şi insuportabil. În ziua aceea Sgurós fusese rănit adînc, fusese umilit şi-l copleşise ruşinea... Ce voiau să spună privirile slavului ? „Te-ai vîndut frîncilor, eşti un trădător !“ Da, îl socotise trădător, tot astfel după cum el însuşi gîndise odinioară despre ruda sa, Sguromallis. La naiba ! Doar n-o fi vrut să spună că are trădarea în sînge ! Cum de uitase atît de repede ruşinea aceea ? Cum naiba se lepădase atît de uşor de ea, în cetate ? Da, da, acolo îl împresuraseră fără de veste un noian de impresii noi, de impresii şi de ceva cu totul deosebit şi nespus de ademenitor şi de nebănuit.

Şi, cum umbla de unul singur, făcu un gest de mînie şi se bătu deznădăjduit cu pumnul pe şold. Se prostise în aşa hal încît devenise victima şi jucăria lor ? Trăsni-i-ar fulgerele şi tunetele iadului ! Şi-au dat seama că-i crud şi necopt la minte şi l-au batjocorit cum le-a plăcut ! Dumnezeu ştie cîte rîsete şi chicote înfundate or mai fi izbucnit în urma lui, cînd întorcea spatele ! Parcă auzea şi acum rîsul ascuţit al doamnei Akovei, şoaptele şi ghionturile furişate ale slujnicelor şi ale tuturor muieruştilor din cetate, care-şi băteau joc de el ! N-avea cum să-şi răscumpere sîngele batjocorit !

S-a oprit dinaintea uşii care închidea odinioară crîşma lui Zervoheris şi s-a aşezat pe scara de piatră. Înaintea lui se desfăşura, imens şi pustiu, maidanul cu pămîntul roşcat răscolit încă de ploaie. Acolo nu mai era înălţată nici o spînzurătoare, dar imaginea ei de neuitat stăruia în mintea lui, o vedea şi acum, aievea parcă ; o vedea înălţîndu-se în acelaşi loc, pe colnicul înalt şi negru şi ţinînd, ca într-un cîrlig de undiţă, cadavrul greu care atîrnă de funia încordată... Mulţimea s-a împrăştiat, dar ciorile bat din aripi, dînd tîrcoale pradei. Croncănitul lor răsună însoţit de chiotele înfundate şi nerăbdătoare ale femeilor. Departe, hăt, încolo, cîmpul pustiu

și ras, parcă, cu o seceră tăioasă se desfășoară de la Kalamata pînă sub poalele munților și de-acolo înapoi pînă la Klarentza. Satele zac moarte, țăranii au pierit prin șanțuri ca viermii. Un cimitir întreg se revarsă, lepădînd morții pe buzele mormintelor căscate. Ciorile sînt prezente pretutindeni, croncănesc netulburate, în lung și-n latul Morias-ului. „...Știți oare în ce olat ați debarcat ?... Vă aflați pe-un pămînt năpăstuit de luni de zile în șir de foamete și de moarte..."

La naiba ! Oare femeia asta își dădea seama ce spune, în timp ce-și rezema mîinile moi, ca ale sfintei Fecioare, pe jilțul ei sculptat ? Știa oare, sau grăise doar cîteva cuvinte stereotipe, fără nici o semnificație pentru dînsa ? Călcase țara cu piciorul, văzuse și își dăduse seama ea însăși ? Întrebatu-s-a vreodată, Hristoase, cine era vinovat de toate acestea ? A privegheat vreodată, spovedindu-și conștiința ?...

Soarele scăpăta într-asfințit, iar clopotele prinseseră a răsuna din nou. Într-un tîrziu, s-a ridicat și a privit încă o dată jur împrejur. Nu va uita niciodată, cîte zile va trăi, locul acesta bîntuit de stihii și de umbre năpăstuite !

Norii vineții s-au adunat către apus, înăbușind soarele ; crepusculul învăpăiat tivea cu sînge norii înghesuiți. Fără a prinde de veste cum, și-a amintit de odăița sa din curtea de peste drum și de bătrînica Pelaghia, și dorința de-a o revedea a tresărit în inima lui. Era tăcută și uscată ca un vreasc pe care îl mîna vîntul ! Da, da, îi aducea aminte de doica sa. A împins poarta de scînduri și a intrat.

Curtea era pustie, găinile nu mai scormoneau în noroi. Umblînd în vîrfurile picioarelor și cu inima strînsă de emoție, s-a apropiat de căsuța îngustă și a atins clanța. Era zăvorîtă, iar fereastra — închisă. Nimic ! Acolo nu mai trăia nimeni. De acum înainte, bătrîna nu va mai adăsta în fiecare seară în colțul ei cu miros de levănțică și tămîie !... Nu, de bună seamă că nu va mai sta și... poate... poate că același lucru s-a întîmplat și jos, la Nauplion, cu doica sa !... Secera a fulgerat peste tot, de-a lungul și de-a latul Morias-ului ! Și sus, sub tării, cutreieră ciorile biruitoare...

Surprins de neașteptata slăbiciune care-l cuprinsese, și-a înăbușit suspinul și a ieșit degrabă în stradă, cu inima grea și cu gîtlejul sugrumat de-un nod. În clipa aceea a simțit, totuși, cum ceva nou și luminos crește într-însul, încălzindu-i ființa ;

pustietatea căpătase şi sens, şi însufleţire, iar golul din inima lui se umplea.

În urechi parcă-i răsuna năvalnic un cîntec de luptă, zămislit într-afund, în viscerele pămîntului.

Capitolul VII

„VĂ ADUC ÎNVIEREA !"

Febra nu-i scăzuse nici seara, tîrziu. A împins uşor uşa fierăriei şi, dînd să intre, a auzit, plin de uimire, bătăile barosului pe nicovală, dinapoia căreia se afla fierarul, stînd bine proptit pe picioare şi acoperind vatra forjei cu spatele-i patrat. Sgurós credea că-l va găsi încîrligat de durere, tot pe salteaua pe care-l lăsase în ajun, şi, în loc de asta, se afla pe picioare, aşa cum îl văzuse prima oară. Înălţa barosul cu dreapta şi apoi îl prăvălea voinicește pe fierul încins. Uimit, Sgurós s-a apropiat să-l privească cu luare-aminte, ca şi cum nu i-ar fi venit a crede ochilor. El era, de asta nu mai încăpea nici o îndoială, dar avea ochiul legat cu o faşă îngustă şi murdară, strînsă curmeziş în jurul capului.

A căutat împrejur. Zervoheris nu se afla acolo ; pesemne că nu venise încă. Astfel stînd lucrurile, s-a gîndit să-l aştepte acolo, dar văzîndu-i pe toţi cei de faţă că-l privesc uimiţi, a priceput că nu atît chipul cît îmbrăcămintea sa îi uimea. Gîndul că l-ar fi putut lua drept frînc l-a umplut de ruşine.

— Pandelis nu-i aici ? întrebă el tare, în limba greacă, pentru a scoate în evidenţă adevărata sa situaţie.

Rostise înadins doar numele de botez al lui Zervoheris, spre a le da să înţeleagă că se află în relaţii foarte strînse cu dînsul.

Nu i-au răspuns cu prea multă bunăvoinţă. Şedeau pe jos, la fel ca în ziua precedentă, şi-l priveau din umbră, tăcuţi şi nemişcaţi.

— Apoi, dacă-i aşa, am să-l aştept şi eu aici ! spuse dînsul şi se aşeză jos, printre dînşii.

I-a simţit retrăgîndu-se neîncrezători. Rosteau cuvintele în şoaptă, temîndu-se parcă să mai vorbească acum, cînd el era de faţă. Urechea lui a prins totuşi un cuvînt rostit ceva mai

departe de el : „Trădător" ! Cuvîntul i s-a părut nespus de greu. Trădător, deci. Îl socoteau trădător ! În memoria lui s-a iscat, cît ai clipi, detestabila figură a lui Sguromallis, cel cu-adevărat vîndut francilor, și gîndul de a protesta s-a înfiripat spontan în mintea lui, dar, în aceeași clipă, s-a deschis ușa și Zervoheris a pătruns înăuntru.

Văzîndu-l acolo, crîșmarul s-a îmbujorat de-o bucurie strălucitoare. S-a așezat lîngă el și i-a petrecut brațul pe după umeri, ca și cînd ar fi vrut să-l îmbrățișeze. Nu mai semăna de fel cu cel din ajun. Pîclele gîndurilor și uluiala stîrnită de revederea lui, după atîta amar de vreme, se risipiseră ; adevăratul și veselul Zervoheris reînviase deodată cu duioșia manifestată odinioară față de flăcăul din Nauplion.

— Semăn eu cumva cu unul care s-a vîndut frîncilor ? îl întrebă Sgurós cu glas tare și rîzînd, pentru a fi auzit și de ceilalți.

— Tu, vîndut frîncilor ? De ce mă rog ?

— Întrebam și eu așa, într-o doară...

Zervoheris n-a priceput din capul locului. Cînd nu înțelegea ceva, era grozav de indispus și se descumpănea cu totul, iar chipul său, cuprins de panică, împietrea. Privind zăpăcit și cerînd ajutor, parcă, în cele din urmă a înțeles despre ce e vorba.

— Cine a rostit una ca asta ? întrebă el mîniat.

— Nimeni, am întrebat și eu așa...

Zervoheris a mai privit o dată, dar amenințător de data aceasta, în jurul său — nu care cumva cutezase careva să-i jignească prietenul ? Simțindu-i privirea iscoditoare plutind asupra lor, sărăcanii, cuprinși de spaimă, prinseră a-și coborî unul cîte unul capetele în pămînt.

— Ascultă, spuse Sgurós, prinzîndu-l de brațul păros, mie mi se pare că hainele astea pe care le port pe mine mă fac aidoma frîncilor sau iscoadelor lor, așa că m-am hotărît să mă descotorosesc de ele. Nu știi cumva pe cineva care-ar vrea să le capete ?

— Ce rost are să le vinzi ? spuse crîșmarul zăpăcit. Astea-s haine scumpe !

— Ba am să le-arunc cît colo. Asta am să fac !

Și, spunînd acestea, Sgurós își scoase mantia de pe umeri, dezbrăcă vestonul de catifea și, făcîndu-le ghem, le aruncă într-un colț. Rămas în cămașă, a respirat adînc și ușurat. Încă

din ziua în care călcase din nou pe pămîntul Morias-ului, din port, de la Klarenza, i se părea că poartă pe dînsul povara asta a sclaviei. Pe cămaşa lui se ivi chipul brodat al sfîntului Theodor.

— Da, da, tu eşti vlăstar de viţă nobilă ! şopti Zervoheris, ţintuindu-şi cu evlavie privirile extatice pe ecusonul familiei sale. Te tragi dintr-un neam mare !...

— Ba nu ! exclamă Sgurós, ridicîndu-se în picioare. Nu sînt nimic, sînt grec ca voi toţi şi vă aduc învierea !

Vorbise tare şi răspicat, şi toţi cei de faţă s-au întors către dînsul pentru a-l privi.

Fierarul lăsase barosul pe nicovală, ucenicul părăsise foalele, iar Anastasó se înălţase pe genunchi, lîngă leagăn.

Ca unul care se afla alături şi trăsese cu urechea, după cuviosul obicei monahicesc, călugărul auzise despre ce era vorba de la bun început şi, punîndu-şi mîna streaşină ochilor, l-a cercetat pe palicar preţ de-o clipită. Pentru fantezia sa exaltată, tînărul acesta, care se înălţase pe neaşteptate în văpaia vetrei, nu putea fi altcineva decît însăşi sfîntul Gheorghe !

Neliniştiţi oarecum, sărăcanii îl priveau buimăciţi. Zervoheris şi-a dat seama că se aflau în faţa unui moment greu.

— Fraţilor, spuse el indicîndu-l pe Sgurós cu ascunsă semeţie chipurile şi trăgîndu-l de braţ aproape de sine, acesta-i un palicar cum nu s-a mai pomenit ! E mladă de nobil din Nauplion şi tovarăşul meu de suflet ! Ia priviţi-mi cît de mîndru-i brodat, binecuvîntat fie-i numele, sfîntul Theodor pe cămaşa lui ! Sgurós îl cheamă, Nikiforos, după botez, şi se trage din viţa cea mare a Sguróşilor, de care veţi fi auzit, bag seamă, şi voi !...

— Ba nu ! Nu sînt nimic din tot ce-ai spus ! protestă tînărul, cu toate că înţelegea mîhnirea pe care i-o pricinuia lui Zervoheris.

Acesta, însă, nu părea a fi băgat de seamă, ci îl arăta tuturor, şi-i poftea, unul cîte unul, să-l cunoască şi ei.

— Acesta-i Sava, ţăran de la Nisi, şi acesta-i Artemis, croitorul de la Kesfina... Măi, tu, ăl de colo, întoarnă-ţi capul încoace, să-l vadă şi puiul de nobil pe Serafim, cizmarul din Vlirisi ! Cît despre Ghedeon, monahul, monahul acesta de colea, l-ai fost văzut la mănăstirea ce poartă hramul celor patruzeci de sfinţi. S-a pomenit bolind la Kalamata, şi aceasta-i pricina de-l zăreşti pe-aici. Peste cîteva zile s-o porni la drum.

Şi-apoi, rînd pe rînd, Zervoheris i-a numit şi pe cei care se aflau la urmă, lîngă zidul înnegrit de funingine şi de umbră. Să tot fi fost vreo doisprezece sau cincisprezece inşi, obidiţi cu toţii, trudnici cu braţele în oraş, ori ţărani de pe ogoare, oameni din popor, fără chip şi fără faimă, ci doar cu un act de botez drept semn.

Coborînd pleoapele şi cu totul sfios, Zervoheris s-a întors în cele din urmă şi către fierar :

— Acesta-i Timoteu, covalul şi fratele meu cel mare, spuse el cu glas reţinut.

Omul cu barosul nu s-a întors : a pălit numai fierul pe care-l meşterea pe nicovală cu străşnicie şi a mormăit ceva, încleştînd fălcile puternice. Apoi, încrucişîndu-şi braţele pe coada barosului pus în picioare, l-a privit fix pe Sgurós cu singurul lui ochi.

— Eu sînt Timoteu cel chior ! Asta sînt !

După aceea, atît Sgurós cît şi Zervoheris s-au aşezat din nou jos. În acest timp, Anastasó se tîrîse în patru labe, ca un cîine care muşcă pe furiş, aproape de locul unde căzuseră hainele frînceşti ale tînărului şi, despăturindu-le cu repeziciune, prinse a le cerceta şi a le pipăi. Degetele ei tremurătoare alunecau cu voluptate pe catifeaua moale, privirea îi era inundată de-un neţărmurit extaz şi admiraţie.

— Hei, da' ce faci tu acolo, noră, ai ? Ia spune-mi, ce faci ? întrebă la un moment dat bătrîna, care se trezise între timp.

Tînăra femeie a tresărit şi a pălit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă ea cu glas sugrumat, mă nenoroceşti, mamă !

Şi privirea ei tîmpă se îndreptă spre fierar, pentru a-şi da seama dacă acesta nu auzise cumva întrebarea bătrînei.

— E drept, îl întrebă încetişor Zervoheris pe Sgurós, că te bate gîndul să-ţi schimbi hainele ?

— Le-am şi schimbat ! Priveşte-mă ! Acum sînt slobod ca pasărea văzduhului.

— Cum aşa, Nikiforos ?

— Uite-aşa, fiindcă nu vreau să mai fiu rob !

Crîşmarul n-a înţeles nici de data aceasta ce-a vrut dînsul să spună şi adăsta cu privirile încremenite şi pline de nedumerire.

— Apoi rob e numai norodul, spuse el gînditor, nu şi arhontele.

— Tot rob e şi-acel ce s-a vîndut...

Şi, în timp ce vorbea, privea vatra forjei, cu privirile pierdute într-o visare profundă. Urmă o scurtă pauză.

— Da' cum se face că ţi-a dat mîna să te îmbraci aşa ? Te-ai îmbogăţit cumva ?

— Da, m-am îmbogăţit. La Veneţia, unde am debarcat eu, te îmbogăţeşti uşor, cînd vrei...

Nu şi-a încheiat vorba ; îl cuprinseseră iarăşi nostalgiile. După puţin adăugă :

— Am vrut să mă reîntorc la Morias necunoscut ; aveam motivele mele şi de aceea mi-am schimbat portul. Un grup de negustători care se porneau către Ahaia mi-a uşurat călătoria ; m-am amestecat şi eu cu dînşii, am debarcat şi, în felul acesta, am ajuns la Klarenza...

În acest timp, printre umerii lor s-a ivit un cap, şi doi ochi rotunzi, de gură-cască, au prins a străluci.

— Şi zici că Veneţia asta-i o ţară mare ? se auzi glasul mieratic al croitorului. Umblă vorba cum că pe-acolo aştern uliţele cu argint, cu frunze de argint, cică, cum poleim noi icoanele !

— Baliverne ! răspunse mînios Sgurós.

Omuleţul s-a chircit uimit, şi-un zîmbet servil a licărit, cît ai clipi, în ochii lui.

— Bine, bine. Fie după cum ţi-e placul ! Spusei şi eu ce-auzii de la alţii...

Sgurós l-a privit îndîrjit.

— Nu ! Să-mi faci bine să nu mai spui niciodată ce-ai auzit de la alţii ! izbucni el, cuprins de-o ciudată înflăcărare. Fii om dintr-o bucată, cum e tot norodul, nu robul farfaralelor !

Toţi cei dimprejur au amuţit şi-au prins a căta cu uimire la noul venit. Ciudat om şi, ce-i drept, supărăcios nevoie mare ! Ce naiba o fi avînd de ţipă într-una, şi cum pot fi tălmăcite cuvintele pe care le-a rostit despre „înviere" şi „robie" ?

Cînd s-au ridicat cu toţii să plece, Ghedeon călugărul l-a oprit pe Zervoheris mai la urmă.

— E-adevărat că-l cunoşti mai de mult ? îl întrebă în taină şi arătîndu-i-l cu degetul pe tînăr.

— Sigur că-i adevărat ! rosti cu înfumurare cîrciumarul.

— Şi zici c-a mai călcat şi altă dată prin ţinuturile noastre?

— Bine-nţeles c-a mai fost şi altă dată pe-aici. Pe vremea aceea a locuit la mine, la han.

Ținîndu-și trupul plecat, călugărul a mormăit ceva în barbă.

— Ce tot bolborosești acolo, călugăre ?

— Nu, nu ! Ăla-i altul, nu-i ăsta despre care spui tu !... Știu eu ce știu... șopti Ghedeon, holbînd ochii ca și cînd ar fi văzut năluci. Și-apoi, trăgîndu-l pe Zervoheris aproape de dînsul cu mîna tremurătoare și nervoasă, adăugă : Ăsta-i altul, ascultă ce-ți spun eu... da, da, e altul !

Crîșmarul l-a măsurat disprețuitor din priviri și, slobozindu-și brațul din strînsoarea degetelor sale încîrligate, zori să-l ajungă pe Sgurós din urmă. Pe Ghedeon mi-l cunoștea dumnealui cum își cunoștea buzunarele și ca atare nu se cuvenea a-l învrednici cu atenție. Sărăcanii credeau despre dînsul c-ar fi sfînt și c-ar avea harul lui Dumnezeu ; el însă știa că nu-i altceva decît un nerod și-atîta tot.

Sgurós a venit și în seara următoare la casa fierarului și de-atunci n-a mai lipsit niciodată. Sărăcanii îl țineau, fără voia lor, ce-i drept, la distanța dictată de neîncredere sau de respect, dar dînsul se simțea ușurat și plin de încredere în mijlocul lor. Erau oameni simpli, cu mintea înceată și pe jumătate adormită. Nu știau nimic din tot ce se petrecea în lumea mare, iar cunoștințele se zbăteau în cercul strîmt al îndeletnicirii lor de fiecare zi. Inima le era, totuși, însetată de tot ce le era necunoscut. Sufletele lor se deschideau larg, aidoma uriașelor plante de pe fundul mărilor, care se mișcă încet, la cea mai slabă unduire a apelor. Inimile le erau tainic înclinate către tot ce le era necunoscut, chinuite de dorința de-a se îmbăta de admirație și extaz.

Adăstînd, cu capul și cu spatele rezemat de peretele ungherului din care se retrăsese, îi privise adeseori stînd ghemuiți și imobili pe jos și privind ore întregi focul vetrei. Prin mintea lui se perindau atunci amintirile luminoase și fugare ale oamenilor pe care-i cunoscuse pe mare, ale ortacilor săi de piraterie, marinari cu ochi neastîmpărați și scăpărînd de inteligență, cu trupuri viguroase și bronzate. Nu știa nici el care era noima acestei comparații, dar deosebirea dintre oamenii de aici și cei de aiurea, cauzele care stîrneau această deosebire, precum și aflarea mijloacelor care-ar putea scoate la lumină sufletele acestea îi stîrneau o chinuitoare nedumerire și îi aprindeau focul mocnit al durerii în inimă.

Sosise vara ; o dată cu aceasta se îmbunătățise și vremea, și îi plăcea acum să cutreiere străzile pustii ale orașului, în

serile cu lună, sau să stea pe-o piatră aflată sub platanii de pe malul rîului. Vechea sa dragoste pentru singurătate nu se istovise cu totul, dar la vremea aceasta nu mai era vorba de-o retragere mizantropică, sau de-o sălbătăcire provocată de pizmă, ci de-o neliniște, de-o dorință plină de rîvnă, care se revărsa și creștea amenințător în inima sa. În clipele acelea îi răsărea în minte chipul aspru al lui Kokinotrihis, cu capul lui de demon și cu chica aceea învăpăiată. Inima lui nutrea pentru el o duioșie tainică, în undele căreia se împletea un vag sentiment de teamă. Învia în mintea lui ca un îndrumător, ca un dascăl și ca un inspirator. Prea bine nu-l cunoscuse niciodată pe Kokinotrihis ; adîncurile sufletului său păreau că ascund veșnic cîte ceva în umbra tăcerilor îndărătnice, a privirilor pierdute undeva aiurea, sau a cuvintelor rostite pe jumătate. Austera sa existență rămînea nedescifrată, ca o literă ferecată de șapte ori, dar plină de înțelesuri cu neputință de tălmăcit. Nu, nu, de bună seamă că nu-l cunoștea și nici nu-l cunoscuse vreodată cu-adevărat pe Kokinotrihis, dar tainicele forțe ale sufletului său îl chemau, totuși, în ceasurile acelea de singurătate.

Stăvilarele care zăgăzuiau clocotul conștiinței sale s-au sfărîmat într-o seară de primăvară timpurie. Noaptea era liniștită și răcoroasă, iar luna, care răsărise într-un tîrziu în crai nou, alinta nepăsătoare platanii. Undeva, departe, broaștele privegheau pe apele lacurilor. A coborît zorit spre grajd și, după ce l-a dezlegat pe Astritis, a tras zăvorul porții, a ieșit pe uliță și, trăgînd calul în urma lui, a sărit în șa.

La sosirea lui Sgurós, Ianitsa părea adormită. S-a oprit dinaintea casei lui Fedor și a descălecat. Înlăuntrul casei nu licărea nici o lumină. Și cu toate că pe drum l-a chinuit gîndul că vine tîrziu, la o oră nepotrivită, nu s-a putut hotărî să bată calea întoarsă. Cînd îl cuprindea furia, era incapabil să se stăpînească ; așa i se întîmpla întotdeauna. Așadar, l-a legat pe Astritis de ușorul porții și, împingînd portița, a pășit șovăind, pe vîrfuri, în bostană. Casa era cu desăvîrșire liniștită. S-a oprit și a privit-o, adăstînd încremenit de frig, în lumina verzuie a lunii. Amintirile palide ale primei sale sosiri acolo prindeau viață în mintea lui ; revedea ungherul luminat de flăcări, chipul profetic al lui Petros, o revedea și pe văduva spînzuratului, și pe copilașii ei, și pe Varia... Da, Varia o chema, și purta cozi groase împletite în jurul capului !

Mergînd tiptil, ca un hoţ, a dat roată bostanei, cu respiraţia tăiată. Nu cuteza să bată la uşă, dar nici să plece nu-i dădea inima brînci. Privea casa din toate părţile, o cerceta maşinal şi, în acelaşi timp, mintea lui plăsmuia în neştire imagini după imagini, care se risipeau apoi una după alta. Era cuprins deopotrivă şi de-o tulburare ciudată, şi de-o inexplicabilă duioşie. Iată, aici, dinapoia acestor ziduri, doarme respirînd uşor, ca o pasăre, o copilă simplă. Cineva îi spusese că fusese ademenită şi pîngărită. Dar nimic din tot ce e mai bun în lume nu ţi-o poate reda mai pură ca amintirile. Are chipul rotund, ochii cu pleoapele coborîte privesc sfioşi, şi cozile împletite îi înconjoară capul. O cheamă Varia...

La zgomotul unor paşi în apropiere a rămas ţintuit locului. Cineva s-a apropiat, a trecut de dînsul şi a strigat aspru :

— Cine-i acolo ?

A recunoscut glasul lui Fedor.

— Eu, răspunse cu gîtlejul sugrumat. Apoi adăugă sfios : Sgurós.

— Cine ? se mai auzi o dată glasul după o pauză infimă.

Făcînd doi paşi, s-a apropiat mai bine de dînsul.

— Eu sînt, Sgurós. Nu-ţi mai aduci aminte de mine, Fedor ?

Ianitsiotul şedea nemişcat, lîngă uşa casei, şi-l privea cu găvanele întunecate ale ochilor săi, fără a-i răspunde. Din pricina luminii, pasă-mi-te, ori din alte motive necunoscute, trupul ianitsiotului îi părea oarecum gheboşat acum, iar pometii obrajilor răsăreau şi mai proeminenţi pe obrajii scofîlciţi. Venea din spatele casei, cu o sapă şi o lopată în mînă.

— Ce vrei ? îl întrebă acesta cu acelaşi ton ostil.

Sgurós nu se aştepta să-l regăsească altfel decît neînduplecat, dar acum simţea că ceva s-a rupt, totuşi, în el, descumpănindu-l. Trebuia să se străduiască din răsputeri pentru a-i putea răspunde.

— Vreau să stau de vorbă cu tine, Fedor...

Dar acesta nu părea înclinat a-l asculta şi a zăbovit pînă cînd s-a hotărît. În cele din urmă, a împins uşa.

— Hai ! îi răspunse ursuz şi păşi înaintea lui înăuntru.

Încăperea în care se afla vatra era cufundată în întuneric, ianitsiotul însă umbla cu o uşurinţă şi o siguranţă de parcă în interiorul ei ar fi fost lumină ; a deschis un dulap, l-a închis la loc şi, căutînd ceva, parcă, a intrat într-altă odaie, pentru o

clipă doar și, reîntorcîndu-se cu un opaiț aprins, l-a pus pe corlata vetrei și a rămas, adăstînd în picioare, alături.

— Ce vrei să-mi spui ? l-a întrebat, căutînd aiurea.

Oh ! avea multe, foarte multe lucruri să-i spună, dar iată că acum, cînd se aflau față-n față, nu mai știa de unde să înceapă. Ședea cu fruntea plecată și cu pieptul umflat și se trudea să prindă capătul de fir al gîndurilor sale încîlcite.

— Uite ce-i, izbucni el în cele din urmă, nu mai pot îndura gîndul că mă socoți o coadă de topor ; de-aceea am venit. Știu că mă iei drept iscoadă... Într-o zi, m-ai văzut intrînd în cetate călare pe-un cal de-al frîncilor. E mult de atunci. Da, da, erai cu tatăl tău și mai ții minte și-acum cum mă priveai, și-am tălmăcit și graiul privirilor tale. Mă duceam să predau mesajul... Din pricina asta m-am abătut de la treburile mele. Nu-ți mai amintești de mesajul lui Sguromallis ? Parcă-ți spusesem ceva despre el. Trebuia să-l predau cu orice preț și... cum era să fac ? Noroc c-am picat în mîinile lor, m-am trezit nas în nas cu dînșii, colo, pe cîmp. Iacă-așa m-am luat cu dînșii, și m-am ferecat în cetate, și-au slobozit poruncă nezdruncinată să nu-mi dea drumul pînă nu mărturisesc tot. Superintendentul mă încurca în iețele lui, stăpîna Akovei mă împresura cu capcane, și cîte altele multe ; măcar de-aș avea timp să ți le-nșir pe toate de-a fir-a-păr ! În sfîrșit, după cîteva luni de zile, am reușit să scap ; m-am luat după urmele unui cavaler : Tournai îl cheamă. Îl cunoști cumva ? E un flăcău ciudat și neprihănit, pare-mi-se. Și, cum îți spuneam, într-o bună noapte prind prilejul și plec cu el la Zonglo. Acolo se aflau corăbiile lui Deliuria ; erau adăpostite în port.

S-a oprit să mai răsufle oleacă. Tăcerea lui Fedor îi strivea pieptul și-l punea în mare încurcătură. Văzînd că s-a trezit înșirîndu-i justificări, ca și lui Zervoheris, și-a dat seama imediat de situația în care se afla. De data aceasta, însă, era ceva cu totul deosebit :. tăcerea ianitsiotului ascundea ceva grav și de nepătruns și se simțea parcă despuiat dinaintea lui.

— N-ai nimic să-mi spui ? De ce nu vorbești ? îl întrebă cu glas sugrumat și așteptînd neliniștit răspunsul.

Ianitsiotul tăcea.

— Ascultă, izbucni el înălțînd glasul plin de mînie, de mă socotești cumva trădător, spune-mi-o și nu mai zăbovesc o clipă în casa asta !

Un val de mînie i-a umflat pieptul pe negîndite. O ură stîrnită brusc împotriva slavului îi inunda sufletul, şi dorinţa de-a i se destăinui se prefăcea într-o otravă amară. În inima neagră a ianitsiotului încăpea mai degrabă ura decît iubirea şi, cine ştie, poate că, înafara unei oarbe trufii, nu ascundea nimic altceva în tainiţele ei.

— Bine. Fie cum vrei ! încheie brusc şi se îndreptă spre uşă, crezînd că-l va opri măcar în ultima clipă.

N-a făcut-o, însă. Sgurós a smucit uşa şi s-a trezit afară, în noaptea răcoroasă şi luminoasă. Luna îl aştepta. A străbătut cu paşi sprinteni bostana, a deschis portiţa şi l-a dezlegat pe Astritis.

Avea sufletul tulburat şi sîngele îi clocotea în vine. Înainte de-a porni, a mai întors o dată capul, pentru a privi casa tăcută. Dormea ca într-o vrajă, în noaptea de iarnă luminată de lună, ascunzînd cu zgîrcenie taina unei linişti infinite înapoia ferestrelor sale. Acolo se afla copila cu cozile groase înfăşurate în jurul capului.

Capitolul VIII

PRIMA SCÎNTEIE

Vreme îndelungată, luni de zile de-a rîndul, nu l-a mai văzut pe Fedor. Lui Zervoheris nu i-a suflat nici o vorbă despre drumul nocturn pe care-l făcuse la Ianitsa şi i s-a părut ciudat că nici el nu i-a pomenit nimic despre slavi. Crîşmarul părea a nu mai avea legături mai acătării cu dînşii.

Vara se petrecuse şi toamna se apropia cu paşi furişaţi. Şi iată că într-o bună zi de octombrie clopotele Kalamatei au prins a bate vesele, încă de cu dimineaţă, devreme, şi oraşul, care nu se trezise de-a binelea din somn, s-a înviorat brusc. Tîrgoveţii au deschis ferestrele, iar sărăcimea a ieşit în pragul căscioarelor scunde, privindu-se cu mirare şi curiozitate. Vorbele desperecheate au prins a zbura din gură în gură. Unul spunea că prinţul Floran ar fi cîştigat o victorie grozavă, altul că regele Neapolelui ar fi debarcat la Morias. Dar nici prinţul nu purta vreun război la vremea aceea, şi nici piciorul schiop

al regelui nu catadicsise a călca pe pămîntul Morias-ului. În cele din urmă, oamenii din cetate, ieşiţi în oraş după treburi, au adus vestea cea adevărată. Răzbise veste din Neapole cum că prinţul Tarentului s-a căsătorit cu Thamar Comnen, fiica autocratului Artei. Acesta era adevărul ! Aşadar, întregul Principat sărbătorea nunta aceasta, şi Kalamata, împreună cu el. Fiind moştenitorul Ahaiei, prinţul Tarentului era suzeranul lui Florentin. Oamenilor din norod ca unora care erau mai grei de cap, explicaţia aceasta nu le cădea la îndemînă şi, zîmbind nătîng, căutau o dezlegare pe potriva înţelegerii lor, care să le justifice bucuria. Tîrgoveţii, însă, mai ageri la minte şi mai buni cunoscători ai protipendadei, nu scăpau prilejul de-a se arăta plăcuţi stăpînilor, şi tocmai de aceea deschideau ferestrele ostentativ, îşi arătau chipurile strălucitoare de bucurie în public şi împodobeau băncile de lîngă porţile caselor cu covoare multicolore.

— Cine-o mai fi şi prinţul ăsta al Tarentului ? îi întrebau pe-alocurea sărăcanii pe cei mai luminaţi.

— E feciorul regelui Neapolelui, măi, prăpăditule.

— Păi, aşa o fi, da' noi de ce-l sărbătorim ?

— Pentru că stăpînul nostru, prinţul, e vasalul regelui Carol. Acu ai priceput ?

Prinţii şi regii se cam încurcau, ce-i drept, în mintea lor cea puţintică, dar pentru a dovedi că au priceput despre ce era vorba, oamenii din norod zîmbeau prosteşte şi se holbau admirativ la toată sărbătoarea aceasta.

Aproape de vremea prînzului, Zervoheris, care deschisese o prăvălie nouă, un birt, în mahalaua dinspre apus a oraşului, l-a văzut pe Serafim cizmarul venind grăbit şi cu faţa răvăşită.

— Ce s-a-ntîmplat, Serafime ?

Cizmarul s-a oprit şi a căutat prevăzător împrejur, dar văzînd că în jurul meselor nu se aflau decît greci, s-a hotărît să vorbească :

— Frîncii au găbjit vreo doi ianitsioţi slavi şi trei greci, lîngă cetate !

— Da ? Şi de ce, mă rog ?

— Pentru că au spus nu ştiu ce prostimii strînsă ciotcă acolo. Cic-ar fi spus ceva de rău despre stăpîni.

— Şi cam ce răutăţi au putut să spună ?

— Habar n-am, da' cică l-ar fi înjurat pe stăpînul nostru, pe prinţul, sau l-ar fi blestemat...

Zervoheris nu s-a prea prăpădit cu firea ; asemenea păţanii se întîmplau destul de des.

— Da' tu ce naiba ai mai păţit ? întrebă el, văzîndu-l pe Serafim căzînd pe-o bancă, cu genunchii slăbiţi din balamale.

— Aoleo, Zervoheris, Zervoheris, dacă ai fi fost şi tu acolo şi-ai fi văzut ce-am văzut eu !... se căină cizmarul, prins de spasme nervoase şi cu ochii holbaţi de spaimă. Unuia dintre ei îi dăduse sîngele pe gură.

— L-au bătut ?

— Chiar aşa-i, l-au bătut cu ciomegele, cîinii !

— Cu ciomegele, zici ?

— Da, da, l-au pocnit şi în cap, şi pe spate, şi pe piept, şi unde vrei şi unde nu vrei, şi după aia l-au tăvălit pe jos, l-au călcat în picioare !

— Vai de el, nenorocitu !

Celălalt, un bătrîn cu barbă lungă, încremenise de-a binelea, şi-l privea cu ochii strălucind pe cel tînăr, fără a scoate vreo vorbuliţă.

Mîna cîrciumarului, care ţinea polonicul, prinse a tremura încetişor. A acoperit oala, şi-a şters mîinile cu şorţul şi după aceea l-a dezlegat şi l-a lăsat să cadă, ca un ghem, pe scaun.

— Şi zici că unul dintre ei era tînăr, iar cel de-al doilea un bătrîn cu barbă lungă ?

— Da, aşa erau...

Pentru Zervoheris nu mai încăpea aproape nici o îndoială acum. I-a lăsat vorbă băiatului din prăvălie să poarte grija birtului şi a plecat. Serafim rămăsese la locul lui, cu ochii mari ţintuiţi în podele. Zervoheris a plecat în fugă, dar unde să alerge mai întîi ? Uliţele gemeau de lume, de greci şi de străini, de franci, de genovezi şi de veneţieni, care forfoteau pretutindeni, flecărind în gura mare. Duminică fiind, în Kalamata se îngrămădise un potop de lume, nu alta ; se aflau acolo ţăranii care năboiseră din zori pentru a-şi vinde mărfurile sau pentru a tîrgui, călugări ortodocşi şi apuseni, şi marinari de pe corăbiile ancorate în port. Oraşul nu mai pomenise atîta amar de omenire şi de forfotă din vremea foametei. Atmosfera se îmbîcsea din pricina prafului, zăducului şi a larmei mulţimii. Ştiind că francii pun mare preţ pe atari manifestaţii şi că ţin, sus şi tare, să arăţi că iei parte la

bucuriile lor, toată lumea se străduia să pară mai voioasă decît era în realitate.

Vrînd să se convingă dacă acei pe care-i înhăţaseră francii erau chiar prietenii săi şi gîndindu-se că ar putea obţine unele informaţii în această privinţă de la un grăjdar, consătean de-al său, Zervoheris s-a îndreptat mai întîi către oraş. La sosirea lui acolo, poarta de fier era deschisă, dar, neîngăduindu-i-se să pătrundă înlăuntru, s-a întors şi a început a-i trage de limbă pe vînzătorii de mărunţişuri şi pe cerşetorii care băteau uliţele cît e ziua de mare.

Veştile astfel adunate de dînsul se potriveau cu povestirea lui Serafim. Într-adevăr, oştenii înarmaţi popriseră de multă vreme doi slavi din Ianitsa şi trei greci, la cîţiva paşi de locul acela. Cei doi ianitsioţi erau tată şi fiu şi treceau prin apropiere, îndreptîndu-se spre piaţă tocmai atunci cînd un cavaler călare pe calul său şi urmat de doi scutieri ieşeau din cetate. La strunga îngustă, între două case, se înghesuise buluc de lume şi, cum cavalerul era grăbit zor-nevoie, s-a înălţat în scări şi a prins a răcni ; înghesuită cum se afla, la loc strîmt, prostimea zăbovea să-i dea drum slobod, şi atunci stăpînul s-a mîniat şi a dat pinteni calului. Două-trei femei au căzut ţipînd sub copitele calului, un copilaş s-a speriat, a leşinat şi a fost călcat în picioare de mulţime. Văzînd cum stau lucrurile, cel mai tînăr dintre cei doi slavi a prins a crîcni ceva printre dinţi, vreo sudalmă, desigur, şi, înălţînd un pumn către cer, a prins calul cavalerului de frîu cu cealaltă mînă. Atîta i-a trebuit stăpînului ! Strîngînd frîul îndoit în mînă, l-a biciuit pe obraznic drept în faţă. Ameţit şi vînăt de mînie, acesta s-a dat înapoi şi a dat să tragă ceva de la brîu, dar n-a mai apucat — scutierii săriseră din şa şi-l înhăţaseră zdravăn în braţe. Auzind zarva care s-a stîrnit, alţi oşteni, care se aflau în apropierea cetăţii, s-au năpustit asupra calicului, l-au trîntit ca pe-un miel la pămînt şi-au prins a-l lovi turbaţi, cu picioarele în piept, de l-a podidit sîngele pe gură. După acestea, l-au luat pe braţe, în nesimţire, l-au înhăţat şi pe bătrîn, l-au legat cu mîinile la spate şi, mai găbjind trei greci la voia întîmplării, i-au tîrît în cetate pe toţi.

Zervoheris nu mai avea nici o îndoială acum, era sigur ca şi cînd ar fi fost el însăşi de faţă că ianitsioţii nu erau alţii decît Fedor şi moş Petros. Ce-i drept, în privinţa lui Fedor, îl păşteau temerile mai de multişor ; îl vedea din ce în ce mai

închis în sine, cu chipul supt și mohorît, cu ochii înfundați în orbite, și se întreba neliniștit unde va ajunge omul acesta. Fedor se învăluise într-o ură adîncă și se zbîrlea treptat, ca un arici care își așteaptă necontenit vrăjmașul. Văzîndu-l, atît de adeseori, stînd singuratic, tăcut și învrăjbit, gîndeai fără să vrei că mintea lui nutrește planuri întunecate. De cînd îi spînzuraseră fratele, o schimbare vicleană se statornicise pe furiș în ființa lui. La început fugea de lume, era pripit și mînios și, oricare-ar fi fost prietesugurile care te legaseră de dînsul mai înainte, îți dădeai seama că te alungă din ce în ce mai mult, cît mai departe de el. După ce-și lichidase vechea prăvălie, Zervoheris îi pierduse urmele lui Fedor și nu-l mai căutase nicicum, dar astăzi, cînd Serafim aruncase sămînța primelor bănuieli, vechiul interes față de prietenul uitat s-a trezit pe neașteptate. Astfel stînd lucrurile, Zervoheris crîșmarul, lipsit de răutate și săritor fiind, era în stare să facă tot ce-i ședea la îndemînă pentru a-l ajuta, mai cu seamă acum, cînd pățania celor doi ianitsioți cu francii nu era un flecușteț oarecare. Dacă nu s-ar fi zbătut și n-ar fi alergat nimeni pentru dînșii, acum, cînd treaba era caldă, atît tatăl cît și fiul ar fi fost aruncați în beciurile cetății, și acolo le-ar fi putrezit oasele pentru toată viața, așa cum se întîmplă întotdeauna în asemenea împrejurări.

Văzînd, deci, că nu izbutise să răzbească în cetate și pricepînd că nici din altă parte nu mai putea trage vreo nădejde, Zervoheris alergă într-un suflet la popa Daniil, parohul Sfintei Sofii. Popa Daniil nu era numai un sfetnic de preț la vreme de izbeliște, ci și un om al cărui cuvînt cîntărea greu în talgerul cinstirii stăpînilor. N-avea nici un cin mai acătării pe treptele ierarhiei bisericii ortodoxe, nu era nici măcar arhimandrit, ci numai preot, un preot umil, care slujea bisericii sărmane din mahalele de jos ale sărăcimii. În asemenea împrejurări, însă, i se întîmplase destul de adeseori să părăsească fără zăbavă tihna casei sale și, prinzîndu-și poalele sutanei în mînă, s-o pornească pe ploaie sau pe vînt, în crucea nopții sau cînd soarele ardea sub tării, să bată la toate ușile, să se roage, să irosească potop de vorbe, să implore și să amenințe chiar, cînd era nevoie, în pofida staturii sale microscopice, întru ocrotirea oamenilor din popor care-și încre-

dințaseră norocul mîinilor sale. Daniil era ultimul refugiu al omului de jos, în toate clipele sale de mare cumpănă.

De locuit locuia lîngă biserică, într-o căsuță scundă și albă, durată lîngă rîu și, pentru a ajunge acolo, Zervoheris trebuia să treacă, vrînd-nevrînd, și prin locurile unde se afla hanul cu platani la care trăsese Sgurós. S-a abătut, prin urmare, oleacă din drum, pentru a-l vedea pe puiul de nobil, în nădejdea că-i va da și el un sfat mai acătării în legătură cu pățania lui Fedor. Zervoheris prețuia părerea lui Sgurós în primul rînd pentru că-l știa un tînăr cuminte, isteț și cinstit și, în al doilea rînd, pentru că era de viță nobilă, fapt care-l impresiona în mod deosebit pe crîșmar. Întrebînd de dînsul la han, cei de-acolo i-au răspuns că habar n-aveau de nici un Sgurós.

— Cum, nu-l cunoașteți? exclamă Zervoheris cu gura căscată de uimire.

Nu, nu-l cunoșteau, i-au răspuns. Nici unul dintre cei care sosise sau plecase de-acolo nu purta asemenea nume.

Deși uimit, crîșmarului i-a trecut prin minte un gînd șiret, care l-a făcut să schimbe tonul de îndată.

— De bună seamă că am greșit, mărturisi el, și se retrase zîmbind îndatoritor.

„Hm! reflecta dînsul în timp ce-și continua drumul, după cum se vede treaba, puiul de nobil nu și-a dat numele în vileag la han, pentru că se ferește de frîncii din cetate, care-l cunosc!" Și amintindu-și de tot ceea ce-i povestise Sgurós despre timpul petrecut în cetate, încuviință prevăzătoarea sa atitudine. „Bine face. Dar mie de ce nu mi-o fi spus că a pătruns în Kalamata cu un nume de împrumut?" Gîndul acesta de pe urmă l-a amărît oarecum pe crîșmar. Deși trecuse atîta amar de vreme, nu se dusese niciodată să-l caute pe Sgurós la han și rămăsese cu convingerea că puiul de nobil se prezintă pretutindeni și fățiș cu propriul său nume.

— Ia te uită, monologa puțintel cam melancolic Zervoheris pe drum, tu te mîngîi cu gîndul că ai un prieten de inimă, și într-o bună zi te trezești tam-nesam că el n-are pic de încredere în tine!... Măi, măi, ciudată mai e și lumea-asta!...

Zervoheris era mîhnit din cale-afară și, pe deasupra, mai simțea și colțul ascuțit al geloziei mușcîndu-i inima. Înțelesese el mai de multă vreme că Sgurós înnădise prieteșug neobișnuit, tainic, ar fi putut spune. De unde pînă unde mai

deunăzi venea el să-l caute cînd îl încolţea singurătatea, acum treceau zile în şir fără a da ochii cu dînsul. O dată, în amurg, îl zărise de departe îndepărtîndu-se pe sub platanii de pe malul apei împreună cu Sava ţăranul ; altă dată i s-a părut că l-a văzut într-o crîşmă străină, stînd la sfat cu trei oameni din nord, necunoscuţi de dînsul şi care, judecînd după port, păreau a fi ţărani. Şi ce s-o mai lungim, într-o seară, pe cînd intrase pe neaşteptate în prăvălia lui Artemis croitorul, care izvodeşte cusături cu sîrmă de aur, l-a găsit vorbind înflăcărat cu calfele şi cu Artemis ; nu ştia ce vorbise cu dînşii, dar, cum l-a văzut intrînd, Sgurós a curmat vorba. Nu, nu, de bună seamă că întîmplările acestea nu prea erau pe placul lui Zervoheris şi, aşa cum se întîmplă întotdeauna cînd vrei să afli o justificare convenabilă propriei tale slăbiciuni, crîşmarul chibzuia că toate şopocăielile acestea tainice, atît de neplăcute francilor, sînt cu deosebire primejdioase în timpurile pe care le trăim.

Se cădea, deci, spre binele lui, firește, şi fără a-l mîhni, să-i dea de ştire prietenului său despre primejdia care-l păştea la primul prilej.

Cam acestea erau gîndurile pe care le prefira Zervoheris în timp ce se ducea la preot şi era atît de absorbit de ele încît, uitînd unde vrea să meargă, a trecut de căsuţa albă. Dîndu-şi seama că se abătuse din drum, a bătut calea întoarsă şi l-a aflat pe preot stînd la masă şi mîncîndu-şi prînzul frugal, alcătuit din legume proaspete şi cîţiva cartofi fierţi în coajă.

Cu toate că nu era robul burţii, părintelui Daniil îi plăceau, totuşi, bucatele şi băutura aleasă, şi dacă mijloacele sale nu-i îngăduiau să se înfrupte după placul inimii din primele, de ultima, slăvit fie Atotputernicul, nu ducea lipsă niciodată. În pivniţa lui se găsea întotdeauna un poloboc, datorită căruia, poate, inima sa rămînea veşnic deschisă, veselă şi de-o candoare copilărească, am putea spune, chiar şi acum, cînd păşise într-al şaptezecilea văleat al existenţei sale. Mic de stat, slăbuţ şi sprinten, cu părul spumos şi barba înfoiată, părea, la prima vedere, un copilaş deghizat în chip ciudat în moşneag. Cunoscut sau necunoscut fiind, o dată ce-apucai să-i calci pragul, te întîmpina cu veşnicul său zîmbet şugubăţ, care aprindea scîntei în ochişorii negri ca măslina. Gluma şi snoava, oricît de deocheate ori de piperate ar fi fost, faptul

n-avea nici o importanță, iată tot ce-i era mai drag pe lume.

Pe Zervoheris l-a primit binevoitor și, pentru că era cu gura plină, i-a făcut semn să stea agitînd voios mîna în aer. Fuioarele soarelui primăvăratic răzbeau pieziș prin ferestre, scăldînd într-o lumină difuză și vaporoasă părul său alb și bogat și, cum ședea dinapoia mesei, cu o învelitoare albă ca spuma laptelui, mărunțelul și vioiul părinte Daniil semăna cu unul dintre spiriduși aceia aerieni și plini de candoare ai ogoarelor, care în nopțile cu lună coboară prin hogeac și șterpelesc bucatele gospodarilor.

— N-am venit să stăm la taclale, părinte, îi explică mîhnit și smerit Zervoheris, la crîșmă-i destulă treabă la vremea asta, dar am lăsat-o în grija căscatului cela de băiet de suflet și-am alergat la sfinția-ta...

Și, cu sufletul la gură și cu zgîrcenie de cuvinte, i-a povestit părintelui Daniil pățania celor cinci fîrtați.

— Urîtă poveste, n-am ce zice, foarte urîtă ! observă el după ce ascultase atent, dar netulburat, întreaga povestire.

Nu era nici prima și, de bună seamă, nici ultima oară cînd îl cercetau pentru asemenea întîmplări. De cînd cu foametea, în timpul căreia norodul Morias-ului se sumețise pe-alocuri împotriva guvernatorilor, francii erau întărîtați la culme.

Așa stînd lucrurile și-a șters buzele roșii și umede cu șervețelul și a rămas vremelnic pe gînduri.

— Eu am să fac tot ce-i de cuviință, spuse el după aceea, dar pentru a cîștiga siguranța reușitei trebuie să-i ispitim mai dinainte cu ceva.

Și privindu-l pe Zerhoveris, care adăsta în picioare, greoi, stîngaci și cu capul cîrlionțat atîrnînd în jos, adăugă :

— Ți-s atît de dragi oamenii aceștia despre care mi-ai vorbit pînă acum, Zervoheris ?

— Mi-s dragi, părinte, cum să nu-mi fie ! Oare nu-i adevărat că sîntem frați cu toții ?

— Bun cuvînt ! Așa te vreau ! Și-acu ascultă și chipul în care va să-i scăpăm. De bună seamă ai auzit și tu că frîncilor le place mai mult sau mai puțin sunetul perpirelor [1]. Boieri or fi, nu zic ba, dar au și ei nevoi cu nemiluita, că doar hrănesc atîta potop de omenire și trebuie să se descurce în-

[1] Monede bizantine.

tr-un fel oarecare. Dacă muncește calicul, mănîncă și el, că altcineva n-are cine-l hrăni. Îndeletnicirea lor de căpetenie îi numai rezbelul, după cum bine știi și tu. Și-apoi, foametea, care a bîntuit în ultima vreme, n-a adus numai năpasta și moartea asupra norodului, ci și o strîmtoare și o sărăcie atît de cruntă în întreg Morias-ul încît pînă și nobilii se află în impas. Se cade așadar să le sărim într-ajutor...

— Să-i ajutăm noi, cei săraci ? întrebă buimac Zervoheris.

— Vorba vine, răspunse rîzînd Daniil, dar nu ne învață oare însăși Evanghelia lui Hristos să-l ajutăm pe aproapele nostru ? Apoi, dacă-i așa, de ce i-am da la o parte pe frînci ?... Prin urmare, mîine, cînd mă voi înfățișa castelanului — ascultă-mă pe mine, că știu ce spun — acesta mă va asculta cu sporită bunăvoință dacă va băga de seamă că-i joc în palmă un săculeț dolofan și bine dichisit. Aurul, dragul meu Zervoheris, cîntă frumos și dulce, cu ghiers de privighetoare.

Crîșmarul a priceput. Se întîmplase de mai multe ori pînă acum ca francii să găbjească și să pună la popreală cîte-un tîrgoveț, căruia îi aruncau în cîrcă o vină închipuită, cu scopul tainic de a-l slobozi în grabă mare, dacă rubedeniile sale se hotărau să-l răscumpere. Da, așa era, dar francii cereau atît de mult în asemenea împrejurări încît punga tîrgoveților era pusă la grea încercare.

— Unde-o să găsim noi atîta aur ? suspină el.

— La noi în nici un caz, conveni Daniil, și nu există decît un singur chip de a-l găsi : să-l împrumutăm.

— De la cine, părinte ? Cine-i în stare să-l împrumute pe calic, părinte ?

— Apoi, eu m-am și gîndit la ceva, dar să știi chiar de-acu că trebușoara asta nu-i prea ușoară.

Și i-a explicat planul său. La Kalamata se afla de cîtva timp un negustător străin, venețian pare-se. Zervoheris nu avea de unde-l cunoaște, deoarece omul acesta, despre care se spune că e nemaipomenit de bogat, nu ieșea aproape niciodată pe uliță. Ședea ferecat în casa lui, care se afla sus, la poalele cetății, și conducea treburile uneia dintre cele mai mari bănci din Morias cu ajutorul oamenilor săi de încredere, care alergau necontenit, ziua și noaptea. La el trebuiau să se ducă, dacă voiau să-i slobozească pe cei doi slavi. Dar — și aici treaba nu era de fel ușoară — bogătanii și ban-

cherii mai cu precădere nu dau bani cu împrumut dacă n-au suficiente garanții, nu numai pentru capitalul lor, ci și pentru dobinzi. Și dobînda pe care-o cer bancherii e mare, nespus de mare !

— Atunci ce-i de făcut ? întrebă Zervoheris, nădușind.

— Noi nu putem garanta împrumutul, nici cu bani, nici cu mărfuri și nici cu giuvaericale, cum fac tîrgoveții. Dumnezeu știe ce ne-ar putea cere în loc !...

— Și cam ce ne-ar putea cere ?

Popa Daniil înghiți în sec și prinse a se scărpina în barbă.

— Asta mă întreb și eu, cam ce altceva ? șopti el, rămînînd cu privirile ațintite asupra mesei. Cam ce altceva ?...

Între cei doi bărbați se statornici o tăcere grea și apăsătoare. Un fluture alb intră prin fereastra care da spre grădina lui Daniil și începu să zburde sprințar prin odaia scăldată în lumina soarelui, iar de afară se auzea scîrțîitul roții fîntînii, pe care Bilió, sora preotului, o învîrtea încet și gîfîind.

— Într-adevăr, cam ce altceva ne-ar putea cere ? șopti stăruitor bătrînul, mîngîindu-și neliniștit barba argintie. În sfîrșit, vom mai vedea noi, vom mai vedea !... spuse el ca pentru sine, schimbînd tonul.

— Nu, nu ! Nu trebuie să ne ducem la el. Dumnezeu știe cît o să ne ceară ! spuse el cu vioiciune, și cum Zervoheris îl privea îngrijorat, adăugă : Lasă, lasă, înainte de a face altceva, trebuie să mă duc la frînci, să văd de cîți bani aș avea nevoie.

Și spunînd acestea, l-a condus pe crîșmar spre ușă, împingîndu-l prietenește de umăr.

Zervoheris s-a oprit în prag.

— Să-i adun pe toți, întrebă el cu sfială, și să mergem împreună la frînci ?

— Pe cine ?

— Pe fîrtații noștri, pe poporeni.

— Ideea, ce-i drept, nu-i rea, dar nu trebuie să ne adresăm frîncilor. Nu, nu ! De cînd cu răzmerița ceea nu prea le place să vadă lume multă adunată la un loc... E lesne de înțeles. Dar, dacă va fi nevoie, ne vom duce împreună la străinul despre care ți-am vorbit, sau în altă parte.

Zervoheris coborî o treaptă și se opri iar.

— Dar Nicolas Mavros, spuse el întorcîndu-se, nu ne-ar putea ajuta cu nimic la nevoie, dacă i-am cădea în genunchi la picioare ?

Nicolas Mavros făcea parte din protipendada grecească a Kalamatei şi, aidoma Ghizilor, jurase credinţă francilor, devenise omul lor, iar dînşii îi învestiseră, în schimb, în slujbe şi dregătorii.

Chipul luminos al părintelui Daniil se întunecă.

— Nu, la Mavros nu ne putem duce, spuse el cu înverşunare. Las-că pînă deseară îţi dau eu de ştire !

Crîşmarul i-a sărutat mîna şi apoi a plecat îngîndurat şi cu sufletul chinuit de-o teamă nelămurită. Ar fi vrut să ajungă în zbor, într-o clipită, la prietenii săi, să le dea de ştire şi să-i înflăcăreze. Chipul potolit şi cu totul neobişnuit în care vedea părintele Daniil păţania celor cinci ortaci îl tulburaseră şi mai abitir în loc să-l liniştească. Se temuse şi el, ce-i drept, că încurcătura aceasta era grozav de neplăcută şi, cine ştie ce s-ar mai putea întîmpla, dacă prietenii săi nu se vor grăbi ! Închipuirea înflăcărată a crîşmarului îi vedea pe nenorociţii aceia zvîrliţi într-unul din beciurile adînci, din subsolurile întunecate ale cetăţii, şi putrezind ani de zile în lanţuri, fără nici o nădejde de scăpare !

Da, aşa era, dar se afla la orele inaintate ale prînzului, şi prăvălia era singură-singurică. S-a întors în grabă pentru a-şi împlini toate treburile, amînînd pentru după-amiază celelalte griji ale sale. Cizmarul era tot acolo ; îl aştepta. Prăpădit, cu chipul prelung şi subţiratic, topit şi uscat de febră, şedea ghemuit pe laviţă şi privea îngrijorat către uşă. Nu-i cunoştea personal pe cei cinci prizonieri ai francilor, dar năpasta care căzuse asupra lor, precum şi scena crudă din faţa cetăţii, la care asistase, îl impresionase în chip zguduitor. Serafim cizmarul era de-o sensibilitate bolnăvicioasă faţă de actele violente, nervii săi zdruncinaţi de febră se zbuciumau la cea mai mică atingere.

— Ei, ce-ai făcut ? întrebă tremurînd, ca şi cînd s-ar fi temut de răspunsul pe care urma să i-l dea Zervoheris.

— Nimic. Acu n-am timp de vorbă, dar trebuie să te duci să-l găseşti pe prietenul meu, pe puiul de nobil, şi să-i spui că trebuie să dau ochii cu el cît mai degrabă. Auzi tu ? Şi-apoi, trebuie să mai dai o raită şi pe la toţi fîrtaţii noştri şi să-i aduni la fierărie. Pe toţi să mi-i aduci, auzitu-m-ai ? Cată

de-mi găsește cît mai mulți ! Într-asfințit pic și eu. Asta să-mi faci tu, cizmarule, priceput-ai ? Hai ! acu i-ați tălpășița și dă-i bătaie cît mai repede !

Recunoscînd deosebita superioritate a lui Zervoheris, cizmarul s-a ridicat supus și a pornit-o zorit să îndeplinească misiunea încredințată.

Sgurós aflase de cele întîmplate celor cinci oameni din popor la puțin timp după amiază. Cel dintîi care i-a dat de știre a fost Sava țăranul, pe care apucase să-l întîlnească și Zervoheris. La vremea prînzului Sgurós nu fusese acasă, așa că cizmarul l-a așteptat zadarnic, dînd tîrcoale locului. După ce-a pierdut orice nădejde de a-l găsi pe Sgurós, Serafim a alergat într-un suflet la croitoria lui Artemis, la fierăria lui Timoteu, și apoi i-a luat la rînd pe toți ceilalți. Vestea pe care cizmarul o purta, cu sufletul la gură, zbura din ușă în ușă, din prăvălie în prăvălie, din atelier în atelier, și de-acolo mai departe, pe ogoare, fără să producă, firește, pretutindeni impresia fulgerătoare atît de rîvnită de Zervoheris. Asemenea întîmplări erau nespus de dese, zilnice, am putea spune, în ultima vreme, dar toți făgăduiau, fără excepție, că vor veni, fără doar și poate, la fierăria lui Timoteu. Dispoziția unuia dintre cei doi frați, a crîșmarului sau a fierarului, era respectată întotdeauna, ca o poruncă plină de autoritate, iar solidaritatea norodului Kalamatei, fie că era vorba de vînzătorii de mărunțișuri, de meșteșugari, de truditorii cu brațele sau de țărani, era de nezdruncinat. Astfel încît, cu puțin înainte de căderea întunericului, ei lăsară rînd pe rînd ciocanul, sula sau toporul, zăvorîră ușile și se porniră de sîrg către Timoteu.

La asfințitul soarelui erau adunați cu toții.

Capitolul IX

NEXUM SE DARE !

Se aflau acolo vreo cincizeci de inși, bărbați căliți cei mai mulți dintre dînșii, vreo cîțiva bătrîni și trei-patru muieri, dintre care două cu pruncii în brațe. Fierăria se umpluse,

dar ei nu se așezaseră încă pe jos, cu picioarele încrucișate, după cum le era obiceiul. Stăteau pîlcuri-pîlcuri în picioare sau sprijinindu-se de ziduri și vorbeau între dînșii cu glas coborît. Cîțiva nici nu apucaseră să-și scoată șorțurile de lucru. Aveau mîinile murdare, țapene și obosite după o zi de muncă.

La asfințitul soarelui vatra fierarului a prins a străluci, luminînd zidurile de piatră netencuite. Pe măsură ce vremea înainta, umbra se îndesa și se îngroșa ca funinginea prin unghere. Astfel stînd lucrurile, s-au răzlețit pe drum să se bucure de întunericul nopții, ca niște neînvățați ce erau. Între timp, cineva a slobozit părerea că n-ar fi cu neputință ca francii să adulmece întîlnirea lor și, ca urmare, au prins a se reîntoarce în fierărie, au aprins o făclie, care mirosea a rășină încinsă, apoi încă una, le-au înfipt în scobiturile zidului de piatră și, obosiți de atîta așteptare și toropiți de truda din cursul zilei, au început să se așeze, unul cîte unul, pe pămîntul bătătorit, să-și cuprindă genunchii cu brațele și să caște plictisiți, moțăind.

Clinchetind din săbii, din lănci și din scuturi, caraula a trecut pe uliță cu pași grei și dezordonați. Toată lumea și-a ținut respirația. Noaptea primăvăratică era călduță și, prin despicătura largă a ușii, se vedea luna adăstînd visătoare. Fierarul a lepădat barosul din mînă și a lăsat focul să se stingă în vatră. Francii nu trebuiau să afle că oamenii din popor privegheză acolo, înăuntrul fierăriei ; era mai bine să creadă că fierarul s-a culcat mai de cu vreme astă-seară. Dacă cineva avea de dat sau de ridicat vreo sculă comandată, n-avea decît să vină mîine, la lumina zilei.

Zervoheris a sosit mai tîrziu decît făgăduise și, ca un adevărat arhonte al calicimii ce se afla, a sosit întovărășit de suita lui, adică deodată cu croitorul, cu cizmarul și cu țăranul. Odată ajuns în pragul fierăriei, a fost nevoit să părăsească instinctiv alura princiară : de-aici începea regatul fratelui mai vîrstnic, al fierarului ! Așadar a intrat stîngaci, plin de nedumerire și privind pieziș, cu ochi neliniștiți, către locul unde se afla Timoteu, dar fără a uita să-și umfle pieptul, pentru a-i băga în răcori pe fîrtați. Vădind oarecare nervozitate, s-a oprit lîngă nicovală, într-un loc mai acătării oarecum și, proptindu-și palmele de șolduri mai întîi, și apoi de mijloc, a început să se foioască nerăbdător, privindu-i pe

toți oamenii aceia din norod, care se apropiaseră jur împrejurul său și așteptau tăcuți să le spună ce avea de spus.

— Fraților, începu el, v-am chemat azi aici ca să vă dau o veste pe care am socotit că n-avem îngăduința să v-o ascundem și pe care mulți dintre voi ați și aflat-o pînă acum. Drept grăit-am ? Vestea despre care vorbeam mai adineauri e la fel de grozavă pentru noi toți, fiindcă, ori ce s-ar spune, noi, ăștia din popor, sîntem lipsiți de vlagă, dar, cînd ne strîngem laolaltă, dobîndim mai multă virtute decît are fiecare dintre noi de unul singur. Așa chibzuiesc eu, cu mintea mea cea proastă. Cu ce se-alege calicul care nădușește frînt asupra muncii lui, din zori și pînă-n noapte ? Mare-i Atotputernicul care-l ajută să-și îndestuleze casa, s-aprindă un buștean în vatră și să-și agonisească un butoiaș de vin într-un ungher bun, după cum ni-i zicătoarea, și la izbelițte, și la bucurii, deopotrivă. Cît mi-e anul de mare, calicul, bietul, trage la roată din răsputeri, dar nici s-adune o pală de fîn pentru vite n-ajunge, nici să-ncropească un pumn de grîu pentru copilași și nici pentru nevasta care-l ceartă că-i nevrednic chipurile, nici ei, care-l jelește, cînd închide ochii, ca pe unul care i-a fost sprijin, nu-i vrednic a-i lăsa te miri ce, colea... La fel de necăjită și neajutorată-i și dînsa, biata, știut fiind că femeia fără bărbat nu prețuiește o para chioară, și ogorul care nu mai are braț să poarte plugul și să-l muncească secătuiește. Și azi așa, mîine așa, copiii prind a plînge de jindul pîinii, vistavoii înarmați ai frîncului dau buzna și-ți iau și ce bruma sărăciei ți-a mai rămas, și iac-așa pică biata omenire la obidă și la necaz, și biet omului, sărmanului i-ar fi mai cu priință dacă nici nu s-ar mai gîndi la blestemățiile astea !...

S-a oprit oleacă să mai răsufle ; în timpul îndelungatei sale raite se abătuse din drum, ajunsese la o țintă diferită de aceea către care pornise, se încurcase în țele ei și nu știa cum să-i mai prindă firul. Tăcu așadar și adăstă privind neliniștit în jurul său, cu ochii prinși în mrejele spaimei care-l încerca, ori de cîte ori nu-i reușea ceva. Risipite ici-colo, două-trei mutre se hlizeau, cu gura căscată caraghios, într-un rîs mut, alte cîteva dintre ele vădeau o uimire plină de mîhnire și una sau două păreau a-i fi de-a dreptul dușmănoase. Lui, însă, nici prin gînd nu-i trecea să dea înapoi și de aceea izbi cu pumnul în nicovală și se înălță provocator.

— Păi nu, staţi că nu merge aşa ! Cine-i de altă părere n-are decît să mi-o spună ! rosti el cu glas tunător. Şi mă prind cu jurămînt înaintea voastră că nu l-oi păli ! Spuneţi-mi numai, rogu-vă, dreptate avut-au oare stăpînii azi ori ba ? Atît voi să ştiu ! Frîncii au pus gheara pe om, l-au tăvălit pe jos, i-au pus călcîiul în grumaz şi l-au zdrobit cu picioarele pe tot trupul şi oriunde-au nimerit în aşa hal încît nenorocitul a prins să scuipe sînge. Şi-apoi mi l-au tîrît în lanţuri şi-au mai săvîrşit şi-o seamă de blestemăţii, pe care gura mea nu mai pridideşte a vi le spune. Deodată cu el l-au înşfăcat şi pe bătrîn, pe taică-su, şi pe trei greci încă. Fereascăl Dumnezeu pe om de nedreptate, că-i păcat greu şi cu osîndă ce se plăteşte şi în viaţa asta, de-o trăi, şi-n ceea de apoi. Eu unul l-am fost ispitit şi pe popa Daniil, care-i atoateştiutor şi citit, dar şi el aşijderi mi-a spus că-i cu strîmbătate şi nedrept cum nu se mai află. Şi-apoi, dacă-i aşa, ce să mai spunem noi ăştilalţii, care le sîntem fraţi, le cunoaştem dorul, şi mîine-poimîine vom pătimi la fel cu dînşii, dacă nu cumva chiar mai rău ! Ocroteşte omenirea, Dumnezeule, şi apăr-o de osîndă !...

Astfel a vorbit Zervoheris, şi-a mai grăit vreme îndelungată, amintindu-le de pătimirile grecilor şi despre cîinoşia francilor, despre anii cei răi care s-au petrecut, despre dragostea propovăduită de *Evanghelie* şi despre datoria sărmanilor de-a se ajuta între dînşii. Vorbea fără nici o rînduială, urmînd imboldurile inimii sale vijelioase, în care clocotea mînia cumplită sau gemea năduful înăbuşit cu greutate. Ei îl ascultau curioşi, fără a pătrunde mai adînc miezul clipei de faţă, mulţi dintre ei aveau impresia că se află în faţa unei întîmplări neobişnuite care-i adunase azi aici şi adăstau, privindu-l nesăţioşi, cu gurile întredeschise şi bucuroşi, în taină, de această neaşteptată întrunire prietenească.

Nespus de neliniştit, el continua să le vorbească, aruncîndu-şi într-una privirile nerăbdătoare către uşă. Popa Daniil nu le trimisese încă nici o ştire, după cum le făgăduise. Ce făcuse toată după-amiaza aceea ? Nu se ştia ! La dînsul acasă nu se afla, iar Bilió spusese că-i va da ştire cum că oamenii îl aşteaptă la fierărie în seara aceasta. „N-o fi căzut oare la învoială cu frîncii nici pînă acum ?...“

— După cum agrăiesc strămoşii, spuse cîrciumarul, ştergîndu-şi fruntea năduşită cu dosul palmei, a fost o vreme cînd

țara asta era slobodă. Pămîntul Morias-ului nu fusese călcat de străini, iar pe creștetele munților noștri nu se vedea nici urmă de cetate. Omul din norod era stăpîn pe ogorul lui, fraților mei, îl stropea cu năduşeala frunții lui, ce-i drept, dar îl hrănea la rîndu-i și pe dînsul, și casa, și dobitoacele lui. Pe vremea aceea Morias-ul era un loc binecuvîntat, de care se bucura și bunul Dumnezeu ! Așa era, dar iată ce zile negre am apucat să trăim acum ! Frîncii înarmați se ridică cu rezbel, durează fortărețe strîmte în inima orașelor, jefuiesc satele și-i trec prin foc și sabie, și-i calcă pe grumaji pe greci. După cum spun și ei, acesta-i chipul cuceririi, și de la vremea aceea țara noastră nu mai cunoaște ce-i binele. Ați băgat oare de seamă cît de vioi e calul și cum îi scapără ochii cînd îi slobod și cum își coboară capul, sărmanul, și gîfîie, și se prăpădește, cînd îl strîngi ca-n menghină cu botnița și cu zăbala ? Plugar de pe cîmpie, ori muntean, pălmaș, la tîrg, scutelnic ori ba, așijderea se întîmplă și cu grecul, care tot prostime calică se cheamă că este : praful și pulberea se alege din tot ce-apucă în mînă, și nici că se poate îndestula din năduşeala trudei lui. Pita robului e-amară și nu hrănește măruntaiele omului, fraților mei !

— Așa a fost voia lui Dumnezeu ! spuse, suspinînd, cineva din mulțime.

Era un tîmplar cu ochii congestionați și veșnic lăcrimoși.

— Înainte de cucerire domnea în Morias un rege care avea un palat de marmură, durat colo pe vîrful muntelui din Mesareea ; cică palatul ăla ar fi avut șapte porți de marmură și toate șapte erau păzite de șapte draci uriași...

— Cum spuseși ? Cum spuseși ? săriră nerăbdătoare cîteva femei, holbînd ochii și împingîndu-i cu coatele pe cei din jurul lor, pentru a-și croi drum și a veni mai aproape.

Mîniat, pasă-mi-te, fie de faptul că-i luaseră cuvîntul din gură, fie din pricină că nu se împăca cu balivernele, Zervoheris a înălțat pumnul și a prins a răcni :

— Ci mai tăceți odată, bre, nătîngilor și gură-cască ce-mi sînteți ! Conteniți cu poveștile ! Nici acum, cînd ni-i neamul la ananghie, n-aveți de gînd să vă treziți ?

Au amuțit cu toții și l-au privit mirați și oarecum respectuoși.

— Să-mi fie cu iertăciune, kir Pandelis, zise cel jignit, dar spusele acestea ale mele nu-s povești.

— Ba-s poveşti, bre, şi cui nu-i vine-a crede, m-oi face vrednic a-i deschide ţeasta cu un burghiu, pentru a-i slobozi fumurile şi a-l lecui ! Iac-aşa !

Aşa stînd lucrurile, au amuţit şi şi-au plecat privirile în pămînt.

Fierarul, care în sinea lui era un statornic admirator al forţei, a respirat adînc şi, nespus de încîntat de fratele său mai mic, a înălţat capul şi i-a privit roată, cu singurul său ochi, care strălucea triumfător.

— La ce ne-ai chemat aici astă-seară, Zervoheris ? răzbi din fundul fierăriei un glas gros. Ce vrei de la noi ? Ce anume vrei de la noi ?

— Ce vreau de la voi ? Mă mai întrebi ce vreau ? tună el. Cine-i cel ce-a-ntrebat ? Vreau să-l văd !...

În timp ce se înălţa pe vîrfurile picioarelor pentru a-l dibui pe obraznic, toţi cei de faţă s-au înghesuit, tăcînd mîlc, unul într-altul.

— Iaca, eu sînt ! răspunse netulburat acelaşi glas, şi-un om crăcănat, scund, cu umerii patraţi şi cu trupul vînjos se ivi, dîndu-i la o parte pe ceilalţi pentru a răzbi înainte.

— Hm ! Tu mi-erai, Marcule ? spuse Zervoheris, ceva mai blînd de data aceasta. Apoi dacă-i aşa, stai c-am să-ţi spun : vreau să daţi o mînă de ajutor să-i scăpăm pe cei cinci oameni ai noştri. Asta e !

— Cum să-i ajutăm ? Ce putem noi să facem ?

— Multe putem ! răcni cîrciumarul, izbind iarăşi cu pumnul în nicovala care rămînea mută.

Apoi, le-a explicat în cîteva cuvinte, la fel de încurcate ca şi pînă atunci, tot ceea ce credea părintele Daniil că e de făcut. Un străin, un veneţian, doldora de bani, se statornicise de mai multă vreme la Kalamata. Ei bine, el ne poate da perpirele, toate perpirelele pe care le vor cere francii pentru răscumpărare. Era necesar, deci, să se adune laolaltă şi să se ducă să-l roage pe bancher. Veneţianul le va spune, fără doar şi poate, că doreşte să aibă garanţii, să fie cu totul sigur că-şi va recăpăta banii, iar ei o vor da, o vor da fără să stea pe gînduri, pentru a-i slobozi pe fraţii lor întemniţaţi din gheara comandantului gărzilor.

— Doi dintre ei nu-s fraţii noştri, sînt slavi... sări unul.

— Ce tot spui tu, măi ! Care-i netotul care-a grăit aşa ?

În locul de unde se auzise vocea aceea se produsese o înghesuială şi omul care vorbise astfel se ascunsese în spatele celorlalţi.

— Cum adică, slavii nu-s fraţi cu noi ? strigă Zervoheris mîniat. Făcut-a oare Hristos vreo deosebire între slavi şi greci, hai ? Nu se roagă şi slavii lui Hristos ?

— Ba da ! Se roagă, se roagă ! încuviinţară înclinîndu-şi capul a supunere cei mai apropiaţi dintre dînşii.

— Şi-atunci ?

— Dar dacă veneţianul o să ne ceară cine ştie ce blestemăţie ?

— Şi cam ce blestemăţie-ar putea să ne ceară ?

— Păi, uite... dacă ne-o cere să ne vindem sufletul diavolului, ştiut fiind doar că veneţienii nu-s ortodocşi ca grecii ?

Zervoheris se afla la strîmtoare, nu pentru că ar fi admis şi el primejdia că şi-ar putea vinde sufletul — nu prea credea că asemenea lucruri se pot petrece în fiecare zi — ci pentru că nu ştia cum să răspundă. De aceea şedea buimăcit de întrebarea aceasta atît de neaşteptată. Asemenea gînd, ce-i drept, nu-i trecuse prin cap, şi acum adăsta privindu-i cu gura întredeschisă, se străduia să găsească ceva drept răspuns, şi neaflînd ce anume, încurcătura îi sugruma glasul şi mai abitir. Prinşi de valul acestei nedumeriri, ceilalţi începuseră să şuşotească între dînşii, de acord fiind cu toţii că treaba aceasta era totuşi primejdioasă şi că nu merita osteneala. Înnădind capetele neliniştitoarei confuzii semănate de vorbitorul dintîi, cîţiva dintre dînşii spuneau cum că veneţianul le-ar putea cere ceva, cel puţin, să-şi schimbe credinţa, să se lepede adică de ortodoxie şi să se lase în prada hatîrului călugărilor franci. La gîndul acesta îi cuprindea şi groaza, şi fiorul, deopotrivă, iar Zervoheris, care se ostenise şi năduşise atît de mult pentru a-i abate în apele sale, îi vedea scăpîndu-i şi alunecîndu-i printre degete, ca apa !

Dar tocmai cînd se petreceau toate acestea, i-a văzut pe cei aflaţi în preajma uşii dîndu-se în lături, pentru a-i face loc preotului. Daniil se apropia de dînsul, sărind cu paşi mici peste picioarele oamenilor, care şedeau pe jos şi nu apucaseră să se ridice. A respirat adînc, a uşurare, iar obrazul a prins a-i străluci de bucurie.

— Ci vin-odată ! Hai, vino ! îi strigă dînsul preotului, vînturîndu-şi braţele în aer. Vino să le spui ce sînt datori să facă !

Preotul Daniil s-a apropiat şi s-a aşezat alături de crîşmar. Pe chipul lui zîmbitor ca întotdeauna pînă atunci s-a aşternut dintr-o dată o linişte gravă.

— De ce le vorbeşti astfel fraţilor tăi, Zervoheris ? spuse el cu asprime. Am venit să-ţi spun că nu mai e nimic de făcut.

— Cum adică, chiar nimic ?

Crîşmarul rămase cu gura căscată şi cu un zîmbet de dezaprobare fluturîndu-i pe buze.

— Da, chiar nimic. Am stat de vorbă cu comandantul gărzilor.

— Şi ?

— Se cheamă că-i zadarnic să ne mai zbuciumăm. Cei cinci vor fi înălţaţi în funia spînzurătorii.

— Cum aşa ? !

Toţi cei de faţă au îngheţat ; de undeva, din fundul întunecat al fierăriei, s-a auzit un suspin înfundat, dar atenţia tuturor era atît de stăruitor îndreptată asupra preotului încît nimănui nu i-a trecut prin gînd să se uite într-acolo.

— Vor fi înălţaţi în furci ? Şi pentru ce, rogu-te ? întrebă în şoaptă şi cu buzele ţepene Zervoheris.

— Tu ai uitat, dar iată că frînchii şi-au adus aminte că acum un an şi jumătate fratele acestui slav l-a înjunghiat pe-un cavaler de-al lor la Kesfina. Asta e ! Comandantului gărzilor nu-i poţi scoate din minte cu nici un preţ că slavii s-au jurat la vremea aceea să se răzbune pe frînci.

În ochii lui Zervoheris s-a făcut deodată lumină. Da ! Asta era ! Iată, deci de ce se temeau dînşii, fără ca el să-şi fi putut da seama în cursul dimineţii. Era mai mult ca sigur că Fedor se afla într-o mare primejdie şi, deodată cu dînsul, şi Petros, şi cei trei greci. Presimţirea aceasta întunecată se cuibărise în inima lui încă de cu dimineaţă, cînd îl auzise pe cizmar aducîndu-i vestea. Fără voia lui, şi-a amintit de celălalt slav, de Sergiu, şi a revăzut pentru o clipă spînzurătoarea înălţată dinaintea cîrciumii sale. Ce nenorocire ! Prin urmare, asta era ursita acestei nefericite familii, să-şi piardă, unul cîte unul, toţi bărbaţii în gura zbilţului !

— Şi zici că nu mai au nici o scăpare ? îl întrebă cu glas înăbuşit pe preot.

— El spune că nu mai au.

Privirea tulbure și speriată acum a lui Zervoheris s-a îndreptat sfioasă către preotul Daniil.

Vorbele acestea ale lui păreau că ascund ceva, ceva pe care-l simțiseră și ceilalți oameni, care priveau la buzele lui Daniil cu respirația tăiată.

— Da, spune că nu mai au, repetă el.

Părea nervos și obrazul stîng avea un tremur ușor lîngă barbă. Zervoheris nu se mai putu stăpîni.

— **Dar vorbește odată, părinte, pentru numele lui Hristos,** vorbește ! izbucni el. E limpede că ne-ascunzi ceva !

Toți se înghesuiau în jurul lui în adăstarea răspunsului.

— Nu, nu, comandantul gărzilor nu mi-a spus că n-ar mai avea nici o scăpare, dar rîdea în hohote, ca un sălbatic, și mi-a spus, în bătaie de joc parcă, o sumă atît de mare încît am rămas ca prostit. Apoi mi-a explicat că frîncii trec prin zile grele în ultima vreme. „Dacă slavul tău ar mai avea zile, îmi spuse el, ți-aș spune eu cum să-l scapi, părinte, mă înțelegi..."

— Aaa !... exclamă Zervoheris.

— Oh ! Anticristul ! rosti și preotul printre dinți.

Au amuțit cu toții : era pentru prima oară cînd îl auzeau pe Daniil înjurîndu-i pe franci ! Pînă acum nu scăpase fățiș nici o vorbă de ocară la adresa stăpînilor. Preotul Daniil era un om liniștit și cu judecată limpede, care știa întotdeauna cum trebuie să se poarte cu puternicii zilei pentru a-și ocroti enoriașii.

Zervoheris, însă, ca unul care simțise despre ce e vorba, nu se mai putu abține.

— Cît au cerut, părinte, cît au cerut ?

— Nu mă mai întreba, Zervoheris, nu mă mai întreba de-a surda, pentru că, dacă te-ai da vîndut cu totul, cu tot ce-ai al tău, și tu, și prietenii tăi, tot n-ați putea plăti suma asta ! Nu, nu, nu mă mai întreba, Zervoheris...

Și dădu să plece, cu o scînteie de nemărginită compătimire licărind în ochi. Cu totul buimăcit, însă, crîșmarul i-a tăiat drumul și l-a oprit.

— Spune-ne ! Spune-ne !

S-a oprit șovăind și i-a privit roată pe toți.

— Nu, șopti el ca pentru sine, e și zadarnic, și nefolositor...

— Spune-ne odată !

Şi pentru că preotul întîrzia adăstînd, la fel de nehotărît ca pînă atunci, Zervoheris roti braţul înălţat asupra capetelor oamenilor şi strigă îndîrjit :

— Noi ăştia toţi, cîţi sîntem de faţă, o să plătim tot ce-o fi de plătit ! Da, da, noi ăştia de-aici !

Preotul clătină din cap, cu un zîmbet amar.

— Nu-i cu putinţă, spuse el, nu-i cu putinţă, nicicînd şi nicicum.

— Ba se poate ! Dacă eu îţi spun că se poate, apăi să ştii că se poate !

— Nu-i cu putinţă ! Nu...

— Da' cît o fi ? întrebă crîşmarul mirat.

— Două sute de perpire ! răspunse preotul deznădăjduit.

Cuvintele au scăpărat şi au căzut ca trăsnetul. Toţi cei de faţă s-au privit înlemniţi.

— Două sute de... perpire ?

O sumă fantastică ! Era de-ajuns să te gîndeşti la ea ca să te treacă fiorii. Două sute de perpire ! Nici un regat, dac-ar fi fost vreunul de vînzare, n-ar fi preţuit atîta !

— Oo ! gemură sărăcanii, plecîndu-şi capetele.

Cîţiva dintre cei aflaţi lîngă uşă o şi deschiseseră, cu gîndul de-a pleca. Ce rost mai avea să discute ?

Zervoheris încremenise, mut, la locul său, cu spatele încovoiat şi cu barba proptită în piept. Gînduri tulburi şi încîlcite se înfiripau încet în mintea lui, cercînd să se închege, zadarnic, într-o cugetare. Jur împrejurul său creştea zumzetul oamenilor, care întorceau cuvintele preotului şi pe-o faţă şi pe cealaltă, şi-şi manifestau necazul pe faţă. De ce-i chemaseră în seara asta aici, ca să-i îndemne la răzmeriţă ?

— Frîncii îşi bat joc de noi ! Nici prinţul n-ar avea de unde să scoată două sute de perpire !

— Au spus aşa numai pentru a-i da preotului să înţeleagă că ceea ce ceruse el nu era cu putinţă.

— Eu zic c-ar fi mai bine să se tragă fiecare în culcuşul lui, că dac-or afla frîncii că astă-seară ne-am adunat cu toţii aicea, mîine au să mai puie gheara şi pe alţii !

— La urma urmelor, ce zor avea slavul cela din Ianitsa să ridice mîna ? Frîncu-i stăpîn şi n-o să ne dea nouă socoteală ! Face ce-i place lui, şi gata !

Acest ultim punct de vedere părea a fi cel mai cuminte chibzuit și de aceea cei mai mulți dintre dînșii păreau a se împăca cu el. Și de unde pînă mai adineauri îl priveau pe Zervoheris supuși și cu fruntea plecată, au prins a se sumeți, înălțînd capul și aruncîndu-i priviri mînioase.

Acesta s-a înfuriat cît ai clipi din gene ; ochii tulburi i s-au limpezit într-o clipită și-au prins a se roti, scăpărînd de la unul la altul. I-a văzut și a priceput cît ai clipi ce clocesc.

— Ei ! răcni el cu voce năprasnică. Voi, ăi de colo, încotro mi-ați pornit-o, ha ?

Toți cei care se buluciseră dinaintea ușii s-au oprit.

— Plecăm, Zervoheris, spuse calm și cu voce groasă cel cu picioarele crăcănate.

— Plecați ? urlă crîșmarul, scuturîndu-se ca și cînd l-ar fi biciuit. Plecați, netoților ? Unul să nu se miște din loc că... Lua-v-ar dracu să vă ia !

Și spunînd acestea, înhață barosul, îl săltă ca pe-un fulg deasupra capului și răcni :

— Cine cutează a mai face un pas, l-am și culcat locului !

Au încremenit buimăciți cu toții. Dacă l-apucă nebunia cumva și aruncă barosul în mulțime ? Femeile începură să țipe, iar cei din primele rînduri, vrînd să se apere, au dat unul peste altul și s-au călcat în picioare.

— Ce-i asta, pentru numele lui Hristos ?

Așteptînd parcă ajutorul preotului, și-au îndreptat ochii către dînsul, dar, spre uimirea lor, l-au văzut privindu-i netulburat. Stînd dinapoia fratelui său, fierarul zîmbea în tăcere, cu singurul său ochi sticlind de admirație : nici el nu ridicase atît de ușor barosul pînă acum !

— Plecați, cîinilor, strigă crîșmarul, plecați, ai, și nici că vă pasă de ce s-o-ntîmpla, dar mîine dimineață, cînd veți ieși din casele voastre, să nu-mi uitați să v-aruncați privirile pe maidan, măi, să nu-mi uitați, c-atuncea știu și eu c-o să-mi vedeți cinci spînzurători înalte și cinci hoituri bălăbănindu-se în aer ! Oh ! blestematilor, că nici suflet, nici sînge n-aveți ! Voi n-aveți frați, n-aveți părinți, neveste și copii, măi ? N-ați bocit niciodată pe vreunul dintre-ai voștri, nu ?

— Da' ce-ai vrea tu să facem, Zervoheris ? întrebă apăsat un glas bătrînesc.

— Ce să faceți ? Să vă rupeți hainele de pe voi, să vă legați o funie de gît și să vă duceți în picioarele goale să vă

rugați de ei, asta să faceți ! Să strîngeți tot ce-aveți și ce n-aveți, toată avuția voastră, și s-o dați pentru cei osîndiți. La ce vă mai slujește averea, dacă nu vă puteți bucura de ea, hai ? Azi i-au înșfăcat pe-ăștia, mîine i-or prinde pe alții, și-o să vă vină și vouă rîndul, sălbăticiunilor, și-atunci o să vă îmblînziți și voi, și-o să-mi plîngeți cu lacrimi amare, fiindcă nicicui n-o să-i pese de voi, după cum nici vouă nu vă pasă de cei de-acu !

— Și crezi că dacă ne-om vinde avutul o să încropim două sute de perpire ?

— Oricît de puțin ați strînge, tot e mai mult decît nimic !

— Oricum ar fi, frîncii tot o să vă amăgească pînă la urmă, spuse cu convingere crăcănatul. O să vă ia și perpirele, și-or să-i și spînzure pe întemnițați.

— Chiar dacă i-o spînzura, tot trebuie s-o faceți ! Înseamnă că fiecare din noi și-a împlinit datoria.

S-au cercetat cu toții din privire, în tăcere. Nu, așa ceva nu le era pe plac ! Cum adică, să-și vîndă avutul, să rămînă pe drumuri și să se ducă totul pe apa sîmbetei, fără nici un folos ? Zervoheris ăsta e nebun de legat !

Un ins de vîrstă mijlocie, uscățiv și cu pielea tăbăcită de munca în aer liber, i-a dat pe ceilalți la o parte și a ieșit dinainte.

— Da' tu ce-ai de gînd să dai, Zervoheris ? îl întrebă el.

— Eu ? Eu am să dau tot ce am, tot, tot ! Și cîrciuma, și straiele de pe mine, și țoalele din pat și, dac-o fi nevoie, îmi dau și sîngele !

— Că doar n-o să-ți cumpere stăpînii sîngele ! Cînd or avea nevoie de el, ți-l iau pe degeaba !

Din fund răsunară cîteva rîsete puternice.

— Vă bateți joc de cele sfinte, ai ! răcni Zervoheris, tremurînd de indignare.

— Apăi, ce fuse de făcut se făcu, spuse solemn și tăios țăranul. Popa se duse la frînci, îi rugă și... d-acilea-nainte, Dumnezeu cu mila !

Și, spunînd acestea, înălță degetul osos către cer, se întoarse și dădu să plece.

— Cîinilor ! Am să vă trag în frigare, cîinilor ! strigă ca nebun Zervoheris și, repezindu-se dintr-un singur salt în mijlocul lor, întinse mîinile și îi înșfăcă orbește pe doi dintre ei.

— Nici unul dintre voi n-o să-mi iasă viu de-aici ! Blestemat să fie cine-o trece pragul ! Auzitu-m-aţi ?

— Dă-ne bună pace, Zervoheris !...

— Înghiţi-v-ar iadul să vă-nghită de vînzători ai lui Hristos ce-mi sînteţi !

— Lasă-ne-n pace !

— Nici gînd, mai bine vă sugrum cu mîna mea ! spuse el şi era gata s-o şi facă.

Scos din minţi cum era, îi zgîlţîia pe cei doi pe care apucase să-i înşface ca pe nişte trupuri fără viaţă. Albi ca varul, cu ochii măriţi de spaimă şi cu totul buimăciţi, aceştia erau cît pe-aci să-şi dea duhul.

Jur împrejur revolta se dezlănţuise şi creştea. Femeile ţipau, pruncii urlau cît îi ţinea gura şi două-trei glasuri bărbăteşti ameninţau.

— Dă-te-napoi, Zervoheris !

— Prindeţi-i mîinile !

— N-ai nici un drept asupra noastră, Zervoheris !

În învălmăşeala care se stîrnise, crîşmarul era cel mai înalt şi cel mai puternic ; şedea încordat, cu mîinile desfăcute şi cu picioarele bine proptite în pămînt, gata să-şi croiască drum, călcînd în picioare puhoiul din jurul său. Dîndu-i repede la o parte pe cei din jur, crăcănatul se apropia cu paşi mari de el. Ţăranul îl înhăţase de mîna dreaptă şi se străduia să-i descleşteze degetele care-l strîngeau pe unul dintre cei doi calici.

— Lua-te-ar naiba să te ia, Zervoheris ! ţipară vreo cîteva femei.

— Parc-a intrat dracu-n el, nu vezi ?

— Descîntă-l !

În cele din urmă a rămas singur, istovit, gîfîind din greu şi ştergîndu-şi fruntea năduşită cu dosul palmei. Chipul i se schimonosise într-o strîmbătură tragică şi se părea că nu-i mai lipsea mult să-l podidească plînsul.

Clătinîndu-se pe picioare, într-un tîrziu, făcu doi paşi înapoi ; năpădiţi de ape tulburi, ochii săi căutau în jos, cu pupilele dilatate, ca şi cînd ar fi fost încercaţi de vedenii înspăimîntătoare. Cele cinci spînzurători se înălţau dinaintea lui, profilîndu-şi frînghiile negre pe cerul albastru !

Pe înfundate la început, apoi crescînd treptat, ceilalţi s-au dezlănţuit, au prins a răcni şi a-l înconjura, strîngîndu-se ciotcă în jurul său.

— Lua-te-ar dracii, Zervoheris ! strigau dînşii. Ţi-ai băgat în gînd să ne duci pe toţi sub spînzurătorile frîncilor !

Acum îl suduiau făţiş, îl ameninţau cu pumnii şi, lungindu-şi gîturile slabe, îl scuipau de-a binelea.

— Vrea să ne dea vînduţi necredincioşilor !

— Să ne despoaie !

— Blestematul ăsta o să ne nenorocească !

Ca şi cînd n-ar mai fi auzit şi n-ar mai fi simţit nimic acum, Zervoheris şedea cu ochii pironiţi în pămînt şi cu picioarele răşchirate, iar ortacii săi, ţăranul, croitorul şi cizmarul, se rugau şi se luptau din răsputeri să oprească valul calicimii care se revărsa asupra lui, cercînd să-l înece.

— Liniştiţi-vă, pentru numele lui Hristos, liniştiţi-vă, vă rog ! strigă preotul, ridicînd mîinile.

Fierarul şedea mai în urmă, alături de vatra focului, şi privea gîlceava fără să se amestece, cu o scînteie de admiraţie şi voluptuoasă curiozitate aprinsă în ochiul său mic, ca de porc.

O vînzoleală neaşteptată s-a stîrnit fără de veste înapoi, lîngă uşă, unde sărăcanii au prins a se împinge unii pe alţii, făcînd fără să vrea loc de trecere unui pîlc de oameni nou-veniţi, care, îndată ce-au pătruns înăuntru, şi-au croit drum cu mîinile întinse. Erau calfe tinere, cu braţele de criţă călite de muncă, cu părul scurt şi învîrtejat pe frunte şi cu privirea ageră. Cu mişcări puţine şi cumpănite, i-au despărţit pe cei încăieraţi şi s-au strîns ca o cunună în jurul nicovalei, cu faţa către mulţime şi ţinîndu-l pe crîşmar la adăpost dinapoia lor. Sgurós, care sosise în fruntea lor, a înălţat mîinile, făcînd semn mulţimii să tacă.

Au tăcut. Fierăria era ticsită de oameni. Aerul era întunecat şi îmbîcsit de fumul flăcărilor cu răşină. Pentru o clipită doar s-ar fi putut auzi pîlpîitul candelei aninate în faţa icoanelor din celălalt capăt al fierăriei. Un prunc a dat să ţipe, dar maică-sa i-a astupat repede gura cu palma. Urcîndu-se pe banca de piatră din faţa vetrei, Sgurós s-a înălţat cu un cap deasupra tuturor şi a privit jur împrejur, cercetîndu-i stăruitor pe-ai săi.

— Fraţilor greci, strigă el cu glas tunător, pentru ce vă sfîşiaţi între voi ? Frîncii stau la pîndă dincolo de uşa aceasta dărăpănată, de scîndură, aud gemătul vostru, vă adulmecă

sîngele clocotitor și îșî freacă palmele de bucurie. Sînt mulțumiți fiindcă au găsit în voi înșivă pe cel mai bun ajutor al lor. Nu frîncii, ci voi înălțați spînzurătorile ! Voi le înălțați, iar lor nu le mai rămîne nici măcar să întindă gheara să vă înșface, deoarece le cădeți singuri în palmă ! Rușine nouă, fraților greci, rușine !

După ce le-a spus cuvintele acestea cu patimă, tăios și cu glas tunător, de aramă, s-a oprit o clipă și i-a privit sever, țintuindu-și privirile în ochii lor.

— De ce sînteți atît de învrăjbiți ? Acum cîteva clipe mă aflam aici și ascultam vorbele fratelui nostru Zervoheris, pe care mă pot jura pe inima mea că nu le-ați înțeles. Nu, nu le-ați înțeles, dar nu sînteți voi vinovați, ci el, care nu v-a vorbit cum se cuvenea, v-a suduit și împlîntat și mai adînc cuțitul în rana voastră, care sîngera și-așa destul de tare. Ce v-a cerut Zervoheris ? Să vă vindeți avutul, să vă aruncați familiile în uliție și să rupeți coltucul de pîine de la gura copiilor. Nu-i așa ? Rău și cu păcat a grăit Zervoheris ! Dacă cinci dintre noi au fost păscuți de năpastă, nu înseamnă că trebuie să ne ducem și noi de rîpă ! Aici ne potrivim în gînduri. Dar ce trebuia să vă spună Zervoheris, oare ? Ei bine, îngăduiți-mi mie să vă deslușesc ce-a voit el să vă spună. De ce ne chinuim noi, fraților, de ce sîngerăm și pentru ce flămînzim ? Noi ne aflăm în țara noastră, și ei ne îmbrîncesc de colo-colo ; noi trăim pe pămîntul strămoșilor noștri, dar ei se poartă cu noi ca și cînd am fi cei mai de pe urmă venetici ; noi trudim pe pămîntul nostru, ne căutăm de meșteșugurile noastre, nădușim din belșug, culegem puțin și ne-alegem cu te miri ce ! Ce păcate am săvîrșit, oare, de sîntem osîndiți acestui iad veșnic ? De ce și-a retras Dumnezeu mîna de pe noi ? Secat-a, oare, mama noastră glia, nu mai răsare colțul ierbii, ori ni-s ogoarele înghețate de vîntul rece al iernii ? Întunericul și moartea domnesc de la un capăt la celălalt al Morias-ului. Asupra capetelor noastre așijderi priveghează secera Morții ! Iată ce-a spus Zervoheris și rău a mai grăit, fraților !

S-a oprit iarăși și i-a privit, iar dînșii n-au spus nimic.

— Eu n-am să vă spun aceleași lucruri, ci am să vă cer să-mi arătați numai brațele voastre vînjoase și tăbăcite, brațele care călesc fierul, care mînă plugul și care strîng ciocanul, brațele voastre cele voinicești, turnate parcă din aramă. Vă

întreb : ce faceți voi cu aceste brațe, fii ai Morias-ului ? Cînd cade noaptea și lupul împinge viclean ușa colibei voastre, cînd se apropie de mindirul cald pe care doarme familia voastră și adulmecă cu răsuflarea lui împuțită trupul fraged al copiilor voștri, ce faceți voi, copii ai Morias-ului ? V-ascundeți capetele sub cearșafuri ? Bociți în genunchi, suspinați și vă tînguiți, ori săriți în picioare, cu vinele încordate, și, prinzînd tăciunele aprins, vă năpustiți asupra fiarei ?

S-a întrerupt brusc, așteptînd un răspuns parcă, și-apoi vorbi mai departe.

— De ce lăsați lupul să vă calce coliba, fraților greci ? De ce-i lăsați drum slobod, să vă molipsească copiii cu răsuflarea lui putredă ? De ce îngenuncheați nevolnici și tremurați bicisnici ? Iată-l, jeraticu-i alături, și tăciunii aprinși vă adastă. Cînd aveți de gînd să-l înșfăcați ? Care-i păcatul cel mai mare : să pîrjolești blana fiarei, sau să-ți jertfești copiii ?

Și-a încrucișat brațele pe piept, a căutat în ochii care-l priveau halucinați și a auzit cîteva răsuflări pripite.

— Fiindcă voi nu-i mai aveți, nu-i mai aveți pe toți copiii voștri. Numărați-i și-aveți să vă convingeți. Fiara vi i-a ucis unul cîte unul, iar voi stați și-o priviți cu brațele încrucișate. Păcat, mare păcat, norod al Morias-ului ! Așa stînd lucrurile, tot astfel îi veți lăsa să piară pe nedrept și pe cei de pe urmă care v-au mai rămas.

Îl priveau cu ochii larg deschiși, cu buzele întredeschise, cu răsuflarea întretăiată și cu gîtlejul uscat. Aceeași uluială, pe care-o simțiseră la început, cînd îl văzuseră sărind pe banca de piatră și rostind năvalnic primele cuvinte, îi cuprinsese din nou, transportîndu-i în lumea întunecată a închipuirilor amăgitoare. Li se părea că văd acolo scena din singuratica colibă de paie, că văd fiara strecurîndu-se în bezna grea și amenințătoare a nopții întunecate, de iarnă. Zbuciumul clipei critice vibra ușor, ca un fir de care viața atîrnă primejdios, asupra prăpastiei pierzaniei, ameținд privirile, cuprinzînd gîtlejurile și săvîrșind sinistra operă cît ai clipi din pleoape. Strunite mai-mai să plesnească, tainicele fibre se înfioară, se zbuciumă și suspină abia auzit... O, Hristoase, milostive !...

O femeie a scos cel dintîi strigăt sfîșietor :

— Îndură-te de noi ! Ce să facem ? Spune-ne !

Nu s-au întors s-o privească : părea că vorbise în numele tuturor. Adăstau, privindu-l stăruitor numai pe el.

A ridicat brațele și le-a făcut semn să se liniștească. Cumplita îndîrjire de pe chipul său se risipise, cedînd locul unei luminoase și senine bucurii.

— Am să vă spun, dar ceasul acesta n-a sosit încă, am să vă spun cînd va veni timpul prielnic. Pînă atunci fiți treji, nu lăsați pleoapa să coboare toropită, aidoma neroadelor fecioare din *Evanghelie.* Nu uitați că mai presus de orice trebuie să fiți uniți ; să vă fie milă unul de altul și să vă ajutați la vreme de ananghie. Aceasta e puterea voastră. Atîta vreme cît degetele voastre vor sta despărțite, nu vor putea face nimic, dar îndată ce le veți împreuna strîns, ele vor deveni pumn. Aveți aceeași soartă și aceeași durere cu toții, și tocmai de aceea vă spun că-n piepturile voastre trebuie să bată o singură inimă, pentru că v-a născut și vă hrănește aceeași mamă : pămîntul. Nu uitați, norod al Morias-ului, că sînteți frați și la bucurii, și la necazuri, și la viață, și la moarte !

Din fundul fierăriei s-a mai auzit din nou un suspin. De data aceasta s-a înfiripat un murmur, glasurile au prins a se auzi deslușit ; cei ce ședeau pe jos au tresărit speriați, iar Sgurós s-a înălțat pe vîrful picioarelor și a strigat :

— Acum veniți și voi !

Toată mulțimea aceea, adunată acolo, care stătuse molcomă în timp ce el vorbise, a început acum să se miște ca un furnicar ; pornind din fundul fierăriei, cîteva capete s-au strecurat prin strînsoarea lărgită în mulțime și, apropiindu-se, s-au înșiruit în preajma nicovalei, în jurul căreia copca norodului, care lungise gîtul, plin de curiozitate, pentru a-i vedea pe noii-veniți, s-a închis imediat.

Erau familiile celor cinci întemnițați ; le recunoscuseră din capul locului. Femei, fete, copii și doi-trei bătrîni. Femeile purtau basmale negre pe cap. Copiii își lipeau speriați capetele palide de mamele lor ; cei mai mărișori priveau nedumeriți și rușinați în pămînt, iar cei micuți căutau neliniștiți și fîstîciți împrejur. Toți cei de față îi priveau și vorbeau cu glas coborît între dînșii.

Prinseseră semnificația acestei demonstrații mai înainte ca Sgurós să le fi spus ceva. Imaginea vie și dureroasă a copiilor

orfani se afla înaintea lor. Sgurós a ridicat brațul și a arătat mulțimii jalnicul grup, spunînd:

— Priviți-i!

La început n-au crezut; au aruncat priviri furișate asupra femeilor și copiilor, apoi și-au întors degrabă, stînjeniți, privirile în altă parte. Un sentiment asemănător rușinii se revărsa în sufletele lor.

— Făpturile acestea sînt carne din carnea voastră și sînge din sîngele vostru. Azi mai au fiecare dintre ei un ocrotitor pe undeva; pînă mai ieri-alaltăieri, un tată sau un frate se mai zbătea să-i hrănească și să-i îmbrace, să-i încălzească în timpul iernii și să-i apere de rele. Mîine nu vor mai avea pe nimeni. Și zilele vor trece, vor trece și lunile, una după alta, iarna va sosi, și, de lîngă vatra la gura căreia vă veți încălzi mîinile, îi veți vedea și-i veți auzi pe orfanii celor obidiți rătăcind pe uliți, pe ploaie și pe vînt, cerșind cu glas tînguitor. Inimile voastre se vor revolta, norod al Morias-ului, dar nu veți avea curajul să le deschideți ușa și să-i miluiți cu un codru de pîine uscată, mîna vă va tremura și inima voastră va fi nesimțitoare și bicisnică, fiindcă ceva tainic și spinos o va îmboldi într-ascuns.

În pîlcul strîns în jurul nicovalei au izbucnit suspinele. O femeie și-a acoperit fața cu palmele și a căzut în genunchi, iar doi copilași cu ochii căscați de groază i-au îmbrățișat grumajii. Mulțimea se vînzolea de la un capăt la celălalt al fierăriei, și-un zvon năprasnic se înălță deodată, ca atunci cînd marea e răscolită de-o neașteptată vijelie.

— Nu arunca osînda păcatului asupra capetelor noastre! răsună un glas jalnic. Nu ne osîndi!

Un moșneag cu barba albă și vălurită a răzbit înaintea tuturor și a prins a se tîngui rugător și bătîndu-se cu pumnii în piept:

— Pe mine să mă spînzure francii în locul lor! Pe mine!

Și în timp ce oamenii din apropierea lui se căzneau să-l tragă înapoi, un om de vîrstă mijlocie, și-apoi încă unul, și-au făcut loc în față și au strigat:

— Să plătim răscumpărarea! Să-i plătim frîncului pentru capetele lor!

Numai atît a fost și furtuna s-a dezlănțuit. Luptîndu-se cu coatele, pentru a se elibera din strînsoarea dimprejur, poticnin-

du-se și împleticindu-se, se năpusteau asupra nicovalei ca peste o stîncă împresurată de năprazna valurilor spumegoase. Cei din spate înălțau brațele, răcneau și făceau semne deznădăjduite cu atîta înverșunare încît fierăria veche și afumată răsuna de larmă. Flăcările torțelor fîlfîiau buiace, ca niște flamuri învăpăiate și fremătătoare, iscînd prin sprințara și amețitoarea lor hîrjoană umbre mari și ciudate pe zidurile de piatră. Vuietul care se înălța de pretutindeni creștea clocotitor, umplea atmosfera și aidoma fumului gros, stîrnit de-un incendiu, ieșea prin încheieturile acoperișului și se întindea pînă hăt departe, vrăjind noaptea scăldată în lumina albă și difuză a lunii.

Buimăcit cu totul, Zervoheris adăsta cu gura întredeschisă și, alături de dînsul, croitorul, cizmarul și țăranul așijderi, stăpîniți de frenezia mulțimii, își vînturau brațele în aer, își împleteau glasurile în vacarmul general, se amestecau în mulțime și plîngeau aidoma pruncilor. Treptat, izbucnirea aceea deznădăjduită se transformase în chip miraculos într-un adevărat entuziasm, în care se amestecau deopotrivă și rîsul, și plînsul, și răbufnirile de mînie. Chipurile scăldate în lacrimi străluceau de-o bucurie nemărginită, bărbații aspri îngenuncheau și îi îmbrățișau pe copiii întemnițaților, ridicîndu-i cît puteau de sus, cu ambele mîini, bătrînii țopăiau veseli, ca și cînd dansau, fetele își încolăceau mîinile pe grumajii străinilor. Preotul se amestecase în mulțimea care-l împresura de pretutindeni acum, cerîndu-i de zor să-i spună cum trebuie să facă, la cine trebuie să se ducă, ce să ceară și ce să ofere în schimb.

— O să ne dăm toată agoniseala noastră, și ce-avem și ce n-avem, spuneau dînșii, ne dăm și prăvăliile, și vitele, și plugul de pe arătură !

Unul dintre dînșii se arătă dispus a da toată agoniseala casei sale, pe care ar fi strîns-o în toamnă, cu riscul de a-și înflămînzi familia. Un altul oblicea să iasă la cerșit, preț de trei luni, bătute pe muche, prin sate și prin mănăstiri, și să-i dea tot rodul istovului său aceluia care îl va împrumuta acum. Țipau cu toții deodată, își storceau creierii pentru a afla chipul de-a scoate bani de undeva, se străduiau să se întrecă unul pe altul în mărinimie, iar greutatea de-a se face înțeleși și auziți, în toiul larmei de nedescris, îi întărîtau și mai mult, iar piedicile îi irita și le ațîța furia. În cele din urmă, au reușit să schițeze, în linii foarte sumare, chipul în care trebuiau să

se ducă la veneţianul acela. Un ţăran ursuz şi fără moştenitor, de prin părţile Mainei, care se pregătea să se călugărească, dădu ideea.

— Să ne ducem desculţi, fraţilor, spunea el, cu o cămaşă drept orice îmbrăcăminte şi cu o funie legată de gît !

Pentru a nu-l stînjeni pe bancher, s-au hotărît să nu meargă la dînsul decît cinci inşi — atîţia cîţi erau şi cei ce urmau să moară în curînd. Au ales solia, sfătuindu-se pe loc, între dînşii. Unul dintre cei cinci urma să fie Zervoheris. În afară de ei, drept şef al delegaţiei, desigur, trebuia să meargă şi popa Daniil, şi Sgurós, fără îndoială că şi Sgurós trebuia să meargă, în calitate de reprezentant al norodului.

— Voi merge şi eu, dacă asta vă e dorinţa, consimţi el extrem de tulburat.

Preotul însă rămăsese dus pe gînduri ; zîmbea binevoitor cînd îi vedea oferindu-se în felul acesta, se bucura de dragostea pe care-o manifestau, dar în adîncul fiinţei sale era ros de gîndul chinuitor, de teama că toate strădaniile acestea se vor risipi zadarnic, pentru că garanţia, corespunzătoare acestei fantastice sume de bani nu va putea fi găsită niciodată şi în nici un chip la nişte bieţi oameni din norod, săraci lipiţi pămîntului.

Să le spună şi să le răneasscă entuziasmul în felul acesta ? Să nu le spună şi să-i ducă zadarnic la veneţianul acela, numai pentru a-i amărî ? Iată dilema care-l tortura în timp ce, pierdut în gînduri, încuviinţa tot ceea ce-i spuneau, clătinînd din cap şi cu binecunoscutul său zîmbet uitat pe buze.

În orice dilemă te-ai afla, ştii de la bun început ce vei alege : ceea ce e mai pe placul inimii tale ! Aşa şi cu părintele Daniil : s-a chinuit ce s-a chinuit şi, în cele din urmă, a ales drumul cel drept, adică le-a spus lucrul acesta chiar de-acum.

Le-a spus aşadar, iar dînşii l-au ascultat, tăcuţi şi gravi, dar nu atît de descurajaţi cît se temea dînsul că vor fi.

— Apăi dacă-i aşa, s-ar putea întîmpla să ne mai ceară şi-altceva ! Dar ce anume altceva ? Ce ?

Uitau că pînă acum nu făcuseră nici o propunere demnă de luat în seamă. Nici părintele Daniil nu mai ştia ce să le spună. Schiţă un semn mut şi deznădăjduit.

— De dus ne vom duce, totuşi, spuse Sgurós cu fermitate, şi după aceea vom mai vedea noi ce e de făcut ! Şi-apoi, adăugă

ca pentru sine : La urma urmelor, poate că mai există și altă cale !...

În aceeași clipă privirile sale au poposit asupra pîlcului de femei și copii, și-au văzut-o pe Varia care îl privea ciudat și dusă pe gînduri. Imediat și-a luat ochii de pe el și a căutat în jos. Cît de mult se schimbase Varia în răstimp de-un an și jumătate, de cînd n-o mai văzuse ! O lăsase codană crudă, și-acum o regăsea fată împlinită, cu trupul femeiesc bine reliefat. Ca și atunci, cozile groase îi încununau capul ; buzele ei erau, la fel ca și atunci, cărnoase și fragede. În privirea ei, însă, se schimbase ceva, ceva care acum o făcea mai gravă și mai coaptă. Subliniind contrastant deosebirea, băiatul fratelui ședea alături de dînsa neschimbat, ca și cum n-ar mai fi crescut de loc de atunci. Rătăcind pe drumurile fanteziei sale, Sgurós rămase pe gînduri preț de-o frîntură de secundă. Îndată ce aflase vestea, se îngrijise personal, chiar în după-amiaza aceleiași zile, să adune familiile întemnițaților. Alergase singur pînă la Ianitsa, pentru a-i aduce de-acolo pe Varia și pe fratele ei. De vreme ce mama lor murise anul trecut, erau orfani acum. În timp ce privea grupul celor doi copii ai lui Sergiu, gîndurile sale se înlănțuiau de la sine... „La urma urmelor, poate că mai există și altă cale.. mai există și altă cale !..." Un sentiment puternic, plin de viață și de entuziasm, creștea încet, alintîndu-i sufletul cu adierea lui răcoroasă.

Strigătele mulțimii i-au întrerupt visarea.

— Vremea trece și noaptea asta e noaptea lor de pe urmă ! Să ne zorim a face cît mai grabnic tot ce e de făcut !

Și, deodată, un fel de spaimă vecină cu panica îi cuprinse pe toți. Înnebuniți și în cea mai desăvîrșită derută, au prins a grăi toți deodată, vînturîndu-și amenințător brațele în aer și acuzîndu-se unul pe altul de întîrzierea survenită. Zadarnic se mai străduia părintele Daniil să-i mulcomească, explicîndu-le că lucrurile nu erau chiar atît de ușoare cum și le închipuiau ei, și că nimeni dintre dînșii nu era cu-adevărat vinovat. Nu-l mai auzea nimeni ; glasul său bătrînesc și tărăgănat se mistuia în clocotul zarvei : amenințarea ireparabilului îi împresura atît de cumplit încît încetaseră a-l mai asculta cu evlavioasă tăcere, de cum deschidea gura.

Cineva din mulțime, țăranul acela necunoscut din Maini, poate, sau altcineva, făcu propunerea de-a merge desculți, așa cum plănuiseră mai dinainte, la bancher, să cadă în

genunchi dinaintea-i şi să-i spună : „Dă-ne perpirelele de care avem nevoie, şi dacă nu ţi le vom putea înapoia de azi într-un an de zile, noi ăştia cinci, sau oricîţi alţii dintre noi, vom fi robii tăi. Îţi vom munci moşiile, în casă, sau în oricare altă corvoadă pînă în ziua în care vei socoti că datoria-i stinsă. Noi, norodul Kalamatei, ne bucurăm de cîteva privilegii pe care frîncii le-au dat părinţilor noştri încă din vremea *conchistei* [1]. Sînt cuprinse în Cartea legii şi ne sînt recunoscute de rînduielile Principatului. Fie-ţi dăruite, ţi le jertfim ! Dacă pînă-ntr-un an de zile nu-ţi plătim datoria, nu vom mai fi oameni slobozi, ci bunul tău, şi vei căpăta judeţ de viaţă şi de moarte asupra noastră."

Astfel a grăit acel necunoscut din mulţime, şi ceilalţi i s-au alăturat, stîrnind un vuiet puternic, care creştea de pretutindeni.

— Şi eu m-oi da drept rob ! Şi eu !...

De-a surda sîrguia preotul să-i stăpînească ; nu mai ascultau pe nimeni, ci, hotărîţi, nerăbdători şi zurbagii, înălţau braţele şi strigau că trebuie să se pornească cît mai degrabă. Cei cinci aleşi îşi lepădaseră încă de pe-acum pieptarele, îşi descălţaseră sandalele şi, ajutaţi de cei dimprejur, se găteau ca nişte miri înainte de cununie. Fierarul le-a adus un colac de frînghie pe care l-au tăiat în cinci bucăţi egale şi pe care şi le-au petrecut pe după gît, lăsînd capetele să le atîrne libere pe piept pînă la genunchi. Calfele au prins torţele în mîini şi au pornit-o înainte, să lumineze drumul, iar mulţimea s-a despicat în două, lăsînd cale slobodă jălbarilor. Văzînd că orice împotrivire e cu totul zadarnică, preotul a pornit-o în frunte, ţinîndu-l pe Sgurós de braţ.

În felul acesta au străbătut poteca pe care mulţimea o lăsase slobodă, din preajma nicovalei, pînă la uşa fierăriei : făclierii înainte, reprezentanţii norodului în urma lor şi, în sfîrşit, jălbarii. Din dreapta şi din stînga lor, cei care rămîneau îi priveau cu ochii tulburi, rostind cu buze tremurătoare binecuvîntarea lor sau îngînînd o rugăciune. Ţinînd copiii în urma lor, nevestele osîndiţilor la moarte i-au însoţit pînă la uşă ; i-au însoţit suspinînd tot drumul, strîngîndu-le mîinile şi ţinîn-

[1] Perioada cuceririi Greciei de către franci (n.a.).

du-se de poalele îmbrăcămintii sau de capetele frînghiilor pe care le-aveau legate de gît.

Odată ajunşi la uşă, s-au oprit, i-au lăsat să iasă singuri în stradă, iar ele au rămas tăcute în prag, privindu-i cum se duc.

Noaptea era liniştită şi călduţă, iar luna stătea într-apus. Înapoia lor, în fierăria rămasă în întuneric, nu mai licăreau decît candelele de sub icoane. Aşezaţi pe jos, oamenii urmăreau cu gîndul calea lor. Vorbeau puţin, cu glas şoptit, şi se uitau cu ochii mari şi ficşi în întuneric. Acolo adăstau şi întoarcerea, şi răspunsul lor, ascultîndu-şi bătăile înfundate ale inimilor, care măsurau scurgerea timpului în liniştea care devenea, cu fiecare clipă care trecea, din ce în ce mai profundă.

Capitolul X

UN OM ATOTPUTERNIC

Ulițele orașului, învăluit în umbra albastră-întunecată a lunii în scăpătat, erau pustii la ora aceea. Cu ferestrele ferecate, prin crăpăturile cărora nu răzbea nici măcar un găetan de lumină, casele adăstau în tihna austeră şi imobilă a morții. Lumina jucăuşă şi roşietică a torţelor alerga pe pereţi. Speriaţi oarecum de faptul că se aflau pe uliţă la ora asta atît de neobişnuită pentru dînşii, jălbarii au grăbit pasul de sîrg şi în tăcere, nerăbdători să ajungă cît mai degrabă. Urechile ciulite prindeau din zbor cel mai neînsemnat ecou. Cîntecul singuratic al străjii, care priveghea în foişorul cetăţii, plutea asupra capetelor lor. Veşnic în fruntea lor, preotul îi conducea, prin uliţe cotite, către cartierele de sus ale oraşului. Aici se aflau case durate în două caturi, cu uşi grele, meşteşugite în fier şi cu portaluri de piatră sculptată. Pătrunseseră în cartierul tîrgoveţilor. Inima lor tresărea, curmîndu-şi bătaia, la fiecare cotitură : nu care cumva se afla chiar pe-aici, la uşa ceea de colo ? Înălţau ochii speriaţi şi cercetau curioşi înfăţişarea casei. Dar preotul îşi continua drumul, şi ei îl urmau, răsuflînd adînc.

În cele din urmă l-au văzut înălțînd capul și cercetînd zidurile dimprejur, fără a se opri din mers. Semnul acesta le-a dat de înțeles că au ajuns. După ce au mai coborît pe lîngă trei case, preotul s-a oprit dinaintea unei uși în două laturi. Era o străveche casă boierească, clădită din piatră cenușie. Nici unul dintre cei cinci localnici, care cunoșteau Kalamata piatră cu piatră, nu-și aminteau s-o fi văzut deschisă vreodată. Bătrînii din părțile locului spuneau cum c-ar fi fost clădită de-un genovez încă de pe vremea lui messir Tséfré și că, mai tîrziu, cînd moartea bîntuise în țară, ar fi pierit și el și familia lui între zidurile ei. Din vremea aceea nu mai fusese locuită de nimeni. Locuitorii Kalamatei credeau că-i pustie și acum, iar astăzi, cînd l-au văzut pe părintele Daniil bătînd lîngă zăvorul greu al ușii, au fost nespus de uimiți. Cînd a sosit străinul acesta, care a deschis-o fără ca ei să prindă de veste ?

Preotul a fost nevoit să bată și a doua, și a treia oară, fără ca dinăuntru să i se dea vreun semn de viață. Într-un tîrziu, însă, cînd oamenii noștri începuseră să-și piardă nădejdea, sau să creadă că greșiseră — casa cenușie continua să rămînă ferecată — un scîrțîit ușor, venind din sus, a răzbit pînă la urechile lor. Au înălțat capetele. La lumina torțelor nu se zăreau decît ferestrele bine închise. Au mai așteptat puțin ; în timpul acesta, preotul și Sgurós vorbeau pe șoptite în fața porții.

Un mic patrat, aflat asupra ușii, s-a deschis fără zgomot și doi ochi au strălucit în cadrul său întunecat. După ce au cercetat în dreapta și în stînga, au văzut, în sfîrșit, pîlcul calicilor.

— Eu sînt preotul Daniil, spuse preotul, citind parcă o oarecare neliniște în ochii aceia.

— Ce dorești ? întrebă după o scurtă pauză un glas bătrînesc de femeie.

— Să-i vorbesc stăpînului tău.

Vocea dinapoia ușii n-a răspuns, dar ochii îi cercetau pe rînd, unul cîte unul, pe toți cei adunați acolo.

— Căutați-vă de drum, că-i vreme tîrzie.

— N-o să-l obosim prea mult pe stăpînul tău. N-avem să-i spunem decît cîteva cuvinte...

— Dar știa ce vor ?

— Sînt împreună cu mine, enoriași de-ai mei.

— Și vor să intre și ei înăuntru ?

— Sînt oameni buni, muncitori. Vor să-l roage ceva pe stăpînul tău și după aceea vor pleca repede și în cea mai deplină liniște.

Ochii i-au mai cercetat o dată pe poporeni, apoi au dispărut și ferestruica s-a închis.

— Dacă ne vor deschide, spuse părintele Daniil, vom intra numai noi, ăștia șapte, fără să facem zgomot. Voi, spuse el indicîndu-i pe calfe, puteți pleca. Nu e nevoie să ne mai așteptați în uliță; pentru întoarcere mi-e de-ajuns lumina lunii.

— Luna stă în scăpătat, spuse unul dintre făclieri, și drumurile nu-s prea sigure.

— N-or fi pentru tîrgoveți, dar oamenii din norod n-au de ce se teme; pe hoți nu-i ademenește decît punga plină. Și pentru că tinerele calfe nu păreau a fi hotărîte să plece, părintele adăugă: Ascultați-mă pe mine, că știu ce vorbesc, stăpînului acestei case boierești nu-i place să vadă prea mult buluc de gloate în ușa lui.

Făclierii au așteptat, totuși, pînă la sosirea răspunsului stăpînului casei și nu s-au hotărît să plece decît după ce latura dreaptă a ușii s-a deschis pe jumătate, numai atît cît să poată trece un om, și după ce l-au văzut intrînd pe preot, mai întîi, urmat, pe rînd, de Sgurós și de cei cinci.

Muți și ținîndu-și respirația, poporenii au intrat în casa aceea boierească și străină. Recomandarea preotului nu mai era necesară, deoarece un tainic respect pusese stăpînire pe inimile lor. Cei mai mulți dintre ei intrau pentru prima oară într-o casă de tîrgoveț bogat. Datorită faptului că lumina plăpîndă a micului opaiț, pe care-l purta în mînă bătrîna care mergea înaintea lor, era acoperită de umbra preotului și a lui Sgurós, dînșii priveau speriați jur împrejur fără a vedea nimic. Și-au dat seama, totuși, că au străbătut un coridor pardosit cu piatră, au urcat o scară de lemn foarte dreaptă și s-au oprit pe-o platformă, după care opaițul a dispărut, și ei au continuat a merge prin întuneric, pînă cînd o draperie s-a ridicat, în sfîrșit, lăsînd să se vadă un interior slab luminat. Au intrat cu toții acolo.

Era o încăpere patrată, de mărime potrivită și cu pereții vopsiți într-un roșu-intens. Ferestrele din față erau acoperite de-o draperie grea, care atîrna pînă la podeaua acoperită cu covoare lungi, cu dungi vișinii și negre. Într-un colț se afla

un pat lat, din lemn de nuc și cu baldachin, ale cărui perdele îl învăluiau în falduri largi și moi. Un colț de cearșaf alb strălucea, abia zărit, între cele două perdele. Ceva mai departe se afla un lampadar de bronz, de înălțimea unui stat de om, dar lumina nu venea de-acolo, ci din celălalt capăt al încăperii, de lîngă fereastră, unde se afla un pupitru sprijinit de pereți. Deasupra acestui pupitru ardea o candelă mare, din sticlă rară și scumpă, susținută de trei lănțișoare de argint. În jilțul cu spătarul înalt și sculptat, din fața pupitrului, ședea gheboșat un bătrîn, pe care nu-l puteai vedea decît din spate. Bătrîna cu opaițul dispăruse. Oamenii noștri ședeau strînși unul într-altul, iar preotul adăsta, imobil și dînsul, ceva mai în față, și-l privea pe bătrînul dinaintea sa. Sgurós se oprise alături, puțin mai în spate. Fără a avea nici respectul, nici teama evlavioasă a celorlalți, privirile sale erau țintuite de asemenea asupra stăpînului casei. O paloare imperceptibilă se revărsa încetul cu încetul pe obrazul său, iar ochii i se măriseră uimiți din cale-afară. Încă de pe cînd urcase scara, fusese inexplicabil surprins de-o prezență invizibilă. Nările sale iritate adulmecau ceva nepipăibil, dar sensibil, asemănător mirosului acela specific pe care-l capătă o casă locuită de oameni. La început tatona instinctiv, încercînd să afle ce anume îi trezea senzația aceasta. În aerul din încăpere plutea un iz de mere acre și putrede, un miros cunoscut și neplăcut, pe care, în chip cu totul ciudat, nu-și aducea aminte unde-l mai întîlnise. Posomorit și la fel de inconștient, se străduia să alunge gîndul acesta care începea să-l obsedeze. Izbutise chiar, cînd deodată, s-a trezit în odaia luminată de candelă. Ținîndu-se aproape de preot, înaintase cu un pas înaintea celorlalți. A aruncat o privire împrejur și a respirat adînc; în timpul acesta spinarea bătrînului care se afla în fața ochilor lui s-a ridicat. A rămas înmărmurit.

— După cum se vede, se auzi un glas tărăgănat și rîzînd pe jumătate fals din colțul unde se afla pupitrul, în seara aceasta ți-ai amintit și de smeritul tău prieten, preacucernice!

Bătrînul care ședea în jilț și-a întors capul într-o parte și, în lumina aurie a candelei, Sgurós l-a recunoscut într-o clipită pe Matteos Kafuris!

Sîngele i-a clocotit în vine, apoi și-a reluat brusc cursul normal. Dintru început nu-și putea dezlipi privirea de pe chipul bătrînului cu barba rară, cu profilul de pasăre de

pradă și cu zîmbetul zbîrcit pe buzele fleșcăite. Își amintea de zîmbetul acela viclean care nu semăna cu al celorlalți oameni, ci îi lăsa gura întunecată și știrbă pe jumătate deschisă. Preț de-o clipită, o seamă de imagini și de amintiri, precum și suferințele care i-au torturat prima tinerețe, s-au învîrtejit în fața ochilor lui Sgurós, adumbrindu-i. După aceea, a cercetat cu sporită atenție și grijă în dreapta, în stînga și de jur împrejur și, alunecînd fără zgomot, a făcut un pas înapoi, și încă unul, și s-a pitulat, cît mai nevăzut, între cei cinci jălbari.

Preotul Daniil spusese că bancherul e venețian. Greșise oare sau — tot ce era cu putință — fratele lui Andrea Gaffore, piratul, se dăduse intenționat drept venețian în locul acesta? Treaba aceasta trebuia limpezită, deoarece era foarte probabil ca el, Kafuris, să-și ascundă adevărata identitate față de franci. La Nauplion se arătase a fi prieten, fățarnic cu siguranță, dar pe sub ascuns le săpa mormîntul. Și de ce a plecat din Nauplion? Ce țeluri urmărește la Kalamata? De ce s-a statornicit aici? Ultima amintire despre genovez, ținînd de tot ceea ce se întîmplase în iatacul Biancăi în noaptea aceea de pomină, a licărit slab în mintea lui Sgurós. Și, drace!, iată că reapare și Bianca! Să fie oare și dînsa aici?

— Messir Kafuris, spuse părintele Daniil înaintînd încet, înainte de toate iartă-ne, rogu-te, că am venit a-ți pricinui neajunsuri la o oră atît de înaintată, dar necazurile care ne-au purtat nu îngăduie zăbavă.

— Aa! făcu genovezul, frecîndu-și palmele și furînd din coada ochiului pîlcul jălbarilor, și pe mine, cel ce nu-s vrednic a mă ridica pînă la luminăția-ta, să mă ierți. Netrebnicele mele picioare nu mă mai pot sluji, după cum le-ar fi datoria. Bătrînețile și păcatele, preacucernice!

Și spunînd acestea, rîse chicotind înfundat, în felul său.

— Păcate? Dumneata, care faci atîtea pomeni, vorbești de păcate, stăpîne? se miră chipurile părintele Daniil, lingușindu-l.

— Pomeni, zici? Cu ce să faci binele acesta? Pentru milostenie trebuie să ai putere, părinte, să te țină punga, și a mea-i cam ușurică, după cum vezi. Vai mie, sufletul îmi rămîne împovărat de păcate!

După ce-a spus acestea, a mai aruncat o privire poporenilor. Să fi fost oare vorba de-o înștiințare?

Preotul Daniil, însă, nu era unul dintre cei ce se sperie cu una, cu două şi, de unde la început nu crezuse în bunele rezultate ale cererii adresate bancherului, acum, vrînd-nevrînd, făcea tot ce-i stătea în putere pentru a o scoate la capăt. Dacă ar fi procedat altfel, ar fi comis o trădare în dauna sărmanilor poporeni.

— Stăpîne, spuse el cu hotărîre, nu vrem să te ţinem prea mult şi nici să te obosim nu vrem, ştiind că timpul ţi-e foarte preţios, dar îi vezi pe cei de colo ? Fac parte din norodul grecesc din Kalamata şi, dac-ai să te osteneşti a-i privi, ai să bagi de seamă că au venit desculţi la măria-ta şi cu streangul de gît, în semn de mare smerenie. Vin să ţi se închine cu rugămintea de-a le da înapoi viaţa fraţilor lor.

— Mie mi se roagă ? se miră Kafuris.

— Da, măriei-tale, pentru că — fără a şti, ce-i drept — o ţii în mîna ta.

— Ce înseamnă toate acestea ? Ce tot îndrugi acolo, părinte ? exclamă Kafuris, încruntînd sprîncenele şi agitîndu-se iritat în jilţul său. Eu nu ţin viaţa nimănui în mîinile mele ; îmi văd de treburile mele şi n-am nici un fel de pretenţii de la nimeni ; alţii mă-ncolţesc cu pretenţii ! Mă cred bogat, desigur, şi de aceea zoresc să vină aici şi să-mi arunce totul în spinare. „Kafuris dă aici ! Kafuris dă acolo !" Şi mie-mi trebuie un Kafuris ! Şi eu mă duc la fund ! Toţi trag de mine, ca şi cînd numai eu aş fi vinovat de toate nenorocirile omenirii. Şi asta numai şi numai pentru că mă cred bogat. N-am făcut rău nici măcar unei muşte, dar la mine se-nghesuie toţi, care mai de care, să mă iscodească. A dat dracu-n ei, şi-acum mă frig pe mine de viu ! Bogat, auzi cine-i bogat, Kafuris ! Mă pufneşte rîsul, cu toate că mai potrivit ar fi să plîng decît să rîd. *Sacramento !* [1] Ce-am făcut eu, mă rog, de mă cred atît de bogat ? M-au văzut bătînd uliţele îmbrăcat în mătăsuri şi sclipind de giuvaericale, ca tîrgoveţii voştri cei mai de frunte ? Ţin eu fel de fel de slugi şi supuşi sub cîrma poruncii mele, ca unii dintre arhonţii voştri ? N-am nici moşii, nici corăbii şi nici potop de slugi n-am ! N-am nimic, nimic ! Ce-or fi vrînd de la mine, nu ştiu ! Or fi vrînd să umblu desculţ pe drumuri şi să cerşesc fărîma de pîine pe care-o mănînc ? Asta or fi

[1] Expresie injurioasă (n.a.).

vrînd, desigur, fiindcă au inima neagră și n-ar face nimănui nici un bine ! Eh !... Ce creștini or mai fi și-ăștia fără pic de milă !... Dar Dumnezeu e drept, vede nedreptatea și-i ocrotește pe cei slabi ! Asta o știi, părinte ?

În fața acestei izbucniri, pe cît de bruscă și nejustificată pe-atît de violentă, poporenii au pălit și s-au făcut mai mici, dar popa Daniil continua a fi la fel de netulburat. Înțelegea prea bine că nu era vorba decît despre ceva forțat și fals, avînd drept unic scop curmarea avîntului lor. În timp ce Kafuris vorbea, el aștepta apatic și imobil, ca unul care știa că, oricum ar sta lucrurile, trebuia să-l lase să spună tot ce avea de spus. Astfel, preotul nu și-a continuat gîndul decît după ce genovezul a încetat.

— Lucrurile stau în felul acesta, spuse el cu glas netulburat, ca și cînd n-ar fi auzit nimic din tot ce înșirase genovezul atît de furibund, azi de dimineață stăpînii noștri, frîncii, i-au prins și i-au pus în lanțuri, la popreală, drept răsculați chipurile, pe cinci oameni de-ai noștri. Am stat de vorbă cu comandantul gărzilor și l-am rugat să-i slobozească. „Cu plăcere, mi-a spus el, dar numai dacă-mi aduceți răscumpărarea..."

— Hm !

— Știu, i-am răspuns eu, omul prețuiește perpire și nu se cuvine să-i dăruiești viața fără a primi o răsplată pentru binele pe care i-l faci. Numai Dumnezeu dăruiește viața fără a primi nimic în schimb.

Kafuris și-a înălțat privirile și l-a cercetat pe preot, pentru a vedea dacă vorbește serios sau dacă nu cumva îl ia în derîdere. Dar inima lui Daniil era de nepătruns.

— Și ce-aș putea face eu în toate treburile astea ?

— Oare i-am spus măriei-tale sau nu i-am spus ? Nu-mi amintesc prea bine ; fie-mi cu iertare, anii m-au copleșit...

— Spune, s-aud și eu !

— Orice bine trebuie să-și primească dobînda, iar mila, așijderi, răsplata trebuie să-și primească. Nu venim în cerșit, messir Kafuris, venim să ne legăm datornici cu chezășie, cu dreaptă și tare chezășie, după cum degrabă vei vedea. Două sute de perpire merită oricum această chezășie a noastră.

— Cîte ? exclamă Kafuris, ca și cînd n-ar fi auzit bine și sărind ca fript din jilțul său.

— Două sute de perpire, repetă netulburat preotul.

Genovezul s-a reașezat și a rămas astfel privindu-l pe preot ca unul care parc-ar fi înțeles, parcă n-ar fi înțeles despre ce era vorba. Năuceala lui era atît de mare încît părea că se întreabă : „A înnebunit părintele sau a picat aici mort de beat ?"

— Două sute... de perpire... repetă și el, izbucnind deodată într-un hohot de rîs violent, care-i zgîlțîi ca pe-o zdreanță trupul hodorogit.

— Ai chibzuit vreo clipă, părinte, înainte de-a spune ce-ai spus ? Două sute de perpire prețuiește răscumpărarea unui cap regesc ! Dar ce vorbesc ? A unui cap împărătesc ! Și asta pentru cine... pentru cinci calici răpănoși !... Asta-i curată panoramă ! Fie că strașnic m-ai mai făcut să rîd ! Să trăiești, părinte ! Dar ia spune-mi, chiar așa ți-a spus comandantul gărzilor, două sute de perpire ? Bată-te să te bată ! Dac-o mai spui o dată în seara asta, m-aleg cu un ficat nou !

Hohotul său de rîs urca în valuri, înecîndu-i cuvintele, dar se prefăcea că le curmă în mod intenționat și reîncepea să rîdă năvalnic. Ascuns în spatele poporenilor, Sgurós îl asculta cu dinții încleștați. O întreagă viață se reîntorsese, parcă, cu doi ani înapoi pentru el. Rîsul batjocoritor și biciuitor al genovezului îi răsuna din nou în urechi : „Ce se întîmplă cu moșiile dumitale, arhon Sgurós ? Se vede treaba că e ceva în neregulă la mijloc cu familia mamei dumitale, pasă-mi-te..."

— Messir Kafuris, spuse Daniil după ce lăsă să se curme cascada de rîs a genovezului, am venit să-ți cer un împrumut cinstit.

— Glumești, părinte.

— Vorbesc serios, stăpîne.

— Împrumut, spui ? Două sute de perpire împrumut ?

— Da. Două sute de perpire.

— Așa o fi, dar ia spune-mi, rogu-te, făcu Kafuris ridicîndu-se și proptindu-și mîinile în șolduri, dumneata ai venit să-ți rîzi de mine, sau să mă suduiești ? Care vra să zică, crezi și dumneata palavrele lumii și ale dușmanilor mei, care spun că-s putred de bogat numai ca să-mi facă rău... Două sute de perpire ! Crezi într-adevăr că am două sute de perpire ? Dacă m-aș da vîndut cu totul, dacă aș vinde tot ce am, și boarfele de toată ziua, și patul, și covorul, chiar și fata, te-ar duce mintea cum c-aș putea căpăta două sute de perpire pe ele ? Îți dai seama ce înseamnă două sute de perpire ?

— Nu le cerşesc, răspunse hotărît preotul. Vreau să le împrumut. E vorba de-un împrumut cu chezăşie.

— Ce fel de chezăşie ? A, nu, nu, îţi baţi joc de mine, repetă pripit Kafuris, regretînd parcă întrebarea. Atît ar mai lipsi ! Cum ai ieşi în oraş şi-ai spune că mi-ai cerut două sute de perpire, toată lumea ar crede că le şi am ! Vrei să mă pierzi, de bună seamă că ţi-ai pus în gînd să mă pierzi, asta e !

— Nu va afla nimeni, messir Kafuris, mă leg cu jurămînt, dacă vrei.

— Dar comandantul gărzilor care-i va primi ?

— Prea puţin îi pasă lui de unde i-am luat ! Pentru el e de-ajuns că s-au găsit.

— Gata ! Mi-e de-ajuns ! M-ai scos din minţi, şi-acum stau şi vorbesc cu tine, ca şi cum aş avea perpirele pe care mi le ceri !

— Cînd cineva vrea cu tot dinadinsul să facă un bine, găseşte şi chipul în care să-l facă, spuse cu glas mieros preotul, pentru a-i uşura sarcina. Aici e vorba de cinci suflete, messir Kafuris, gîndeşte-te ! Ai să te izbăveşti de-o sumedenie de păcate, ţi-o spun eu, ca preot.

— Să mă gîndesc ! La ce să mă gîndesc ?

Începu să măsoare încăperea, plimbîndu-se cu mîinile la spate, de colo pînă colo, prin faţa pupitrului şi bătînd necontenit din palme. Se prefăcea a fi în prada unui zbucium lăuntric şi bombănea din cînd în cînd, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi.

— Îmi vîri pumnale în inimă ! spuse el în cele din urmă, aruncînd priviri pline de imputare preotului. Cînd vorbeşti despre suflete omeneşti care-ar atîrna de mine, chipurile, şi despre alte lucruri asemănătoare, îmi sfîşii măruntaiele, nu alta ! La noapte nici n-am să mai pot închide ochii ! S-a zis cu mine ! Sînt un om pierdut ! Uite în ce hal m-ai adus ! Şi ce pot să fac eu, sărmanul de mine, ce pot să fac ?

Preotul nu răspunse.

— Măcar de-ar fi fost cu putinţă să-mi dai un răgaz, să văd şi eu cîţiva prieteni... Ştiu şi eu ?... Am cîţiva cunoscuţi din ţara mea, poate c-ar putea face ceva... Cred că sînt bogaţi, dar... de, ştiu şi eu ?... nu sînt prea sigur !... Dar ce arhonte se va pune chezaş pentru voi ? întrebă sec şi curmîndu-şi precipitat cuvintele.

— Un arhonte ? Nu se va pune chezaş nici un arhonte.

— Atunci cine ?

Daniil răsuflă, înghiţi în sec şi, întinzînd mîna, spuse arătîndu-i pe jălbari :

— Aceştia de-aici.

— Cum ? !

Kafuris sări în sus, ca fript de pleasna harapnicului. L-a privit pe preot, i-a privit şi pe cei cinci jălbari care bătuseră la uşa lui şi ochii săi au prins a străluci răutăcios.

— Părinte, spuse el cu glas tremurat, tocmai de mine ţi-ai găsit să-ţi baţi joc, tocmai de mine ?

— Nu-mi bat joc de loc, messir Kafuris, ci mă închin omeniei tale, în numele lui Hristos, care a sîngerat pe cruce ! Vrei o chezăşie ? O vei avea ! Cinci oameni din norod vin să îngenunche în faţa ta şi să-ţi spună : „Ia-ne drept robi. Dacă preţ de un an nu-ţi înapoiem perpirele, sîntem ai tăi, fă ce vrei cu noi, ţi-ai căpătat judeţ de viaţă şi de moarte asupra noastră !" Ce altceva mai vrei ?

— Nimic nu vreau ! Nu vreau nimic ! strigă Kafuris, vînturîndu-şi braţele în aer. Eu n-am cerut nimic nimănui ; voi mi-aţi cerut. Aţi venit să mă despuiaţi şi să mă chinuiţi pentru două sute de perpire ! *Porca Madona !* Şi eu stau ca prostul şi-mi pierd timpul la taclale ! *Basta !*[1] Plecaţi din casa mea ! Afară ! Afară !

Daniil îşi îndreptă trupul, păli şi rămase neclintit pe locul său.

— Te-aude Dumnezeu, messir Kafuris ! spuse el tremurînd de strădania pe care-o depunea să-şi păstreze calmul.

— Ce facee ? ! Acuma-mi vorbeşti şi despre Dumnezeu, părinte ? Vrei să mă bagi în răcori cu focurile iadului, nu-i aşa ? Asta sînteţi voi grecii, nişte tîlhari ! Vă cunosc eu ! Aţi pătruns noaptea în casa mea ca să mă jefuiţi. Asta e !

— Ascultă, messir Kafuris, spuse blînd preotul, care reuşise să-şi înfrîneze mînia, eşti în drept să ţipi, să ne-arunci pe scări în jos şi chiar să ne predai comandantului gărzilor. Te afli în casa dumitale şi eşti slobod să faci ce vrei, dar nu ne lua în răspăr înainte de-a ne asculta. Am venit să-ţi cădem în genunchi, nu să te tîlhărim, aşa cum ai spus mai adineauri. Am ştiut de cînd am pornit că ceea ce cerem e mult, dar nici ceea ce dăm nu e de aruncat. Îţi dai oare seama ce

[1] Ajunge ! (lb. ital.)

înseamnă să devii rob ? Să trudeşti zi şi noapte, fără odihnă, fără vreo nădejde, să nu mai ai familie, casă, viaţă, nimic, nimic, nimic ! Ai încercat vreodată să-ţi bei propria năduşeală amestecată cu lacrimi ? E-o băutură amară, messir Kafuris, cum nu se poate mai amară, şi robul nu bea altceva. Gîndeşte-te că robul nu ştie ce-i aia să-şi potolească setea.

— Şi ce-mi pasă mie dacă nu şi-o potoleşte ? Ce vină am eu ?

— Nici una. Primeşte sudoarea, lacrima şi sîngele pe care ţi le oferim, nu le-azvîrli !

— Astea nu preţuiesc perpire.

— Ba preţuiesc perpire ! Sudoarea, lacrimile şi sîngele laolaltă plămădite preţuiesc perpire, messir Kafuris, n-ai simţit ?

Se aşternu tăcerea.

— Nu ştiu. Vorbeşti anapoda, părinte ! spuse cu năduf genovezul. Eu ce-am avut de spus v-am spus !

Şi întorcîndu-se hotărît, se aşează în jilţul său, dîndu-le să înţeleagă că vrea să fie lăsat în pace şi că trebuie să plece.

— Prin urmare, nu-i primeşti ca robi, spuse Daniil deznădăjduit.

— Eu n-am robi, ţi-am mai spus o dată, şi nici nu vreau să am. Cartea legii nu recunoaşte robia, nu-ţi mai bate joc de mine.

— Vor fi iobagii tăi pe viaţă !

— N-am moşii şi nici arhonte nu-s !

— Tot fruptul muncii lor va fi al tău ; cu timpul se strînge mult, mult de tot.

— Ţin de norodul Principatului şi nu mă pot certa cu prinţul.

— Au privilegii strămoşeşti pe care le vor renega.

— Nu ! răspunse tăios genovezul şi, răsucindu-şi trupul strîmb cu o neaşteptată repeziciune, se întoarse către preot.

Ochiul său vioi şi scînteietor trecu pe deasupra jălbarilor, pe care-i fulgeră dintr-o singură privire şi cu un interes trezit dintr-o dată.

— Atunci... spuse preotul lăsînd mîinile să-i cadă neputincioase în jos, noi nu mai avem altceva de spus. Ne închinăm domniei-tale, messir Kafuris.

Şi, dînd să se întoarcă pentru a se retrage, le făcu semn poporenilor că nu mai aveau nimic de făcut.

Kafuris, însă, care între timp se ridicase încet de tot, înaintă doi paşi, cu mîinile la spate, se opri în mijlocul încăperii şi îi cercetă din privire pe jălbari. Un zîmbet fugar îi înflori pe buze.

— De ce spuneaţi că n-aveţi nici un arhonte care să se pună drept chezaş pentru voi ? întrebă el cu glas insinuant şi dulceag. Văd că se află unul printre voi...

Poporenii s-au uitat buimăciţi unul la altul.

— Arhon Sgurós, spuse Kafuris cu un respect ostentativ, care trăda de pe-acum batjocura, numai dumneata îi poţi ocroti. Vrei ?

Urmă o pauză. Adînc uimiţi, Daniil şi Zervoheris îi priveau rînd pe rînd, cînd pe genovez, cînd pe Sgurós. Cineva i-a dat pe jălbari în lături degrabă şi Sgurós a înaintat provocator în lumină.

— O voi face, nu te teme, messir Matteo ! spuse el cu glas limpede.

Kafuris îşi pipăi barba cu mîna dreaptă şi rămase pe gînduri preţ de cîteva clipe.

— Dacă-i aşa... dă-ţi osteneala să rămîi aici, spuse el liniştit şi gînditor.

Capitolul XI

ÎNVOIALA

Urmaţi de preot, cei cinci poporeni au ieşit fără zgomot, ca umbrele, şi cu capetele plecate, pe aceeaşi uşă pe care intraseră.

Draperia grea a căzut din nou, iar Sgurós şi Kafuris au rămas faţă în faţă în încăpere.

S-au privit cîteva clipe în tăcere.

— Mă bucur că te revăd, spuse genovezul ridicîndu-şi capul, cu ochii pe jumătate deschişi. Zău, să mă crezi cînd

îți spun că mă bucur ! Nu-ți port nici o rîcă. Și în timp ce Sgurós îl privea fără să-i răspundă, adăugă cu mîndrie rece : Să uităm cele trecute. M-ai nedreptățit, te-am nedreptățit, da, da, s-ar prea putea ca și eu să te fi nedreptățit, așadar sîntem chit. Și-apoi, de ce ne-am face sînge rău ? De păcătuit păcătuim cu toții în viață, nu-i așa ? Fiecare dintre noi datorează iertare aproapelui său. Eu sînt slab de inimă. Ai auzit doar ce mi-au spus calicii ăștia și preotul ; m-am și înmuiat. Pot să jur că în noaptea asta n-am să pot pune pleoapă peste pleoapă. Așa-s eu ! Uff !...

Sgurós tăcea.

— Dar de ce stai în picioare ? Ia te uită ! Unde mi-or fi gîndurile ? Fă-mi cinstea, tînărul meu arhonte, și ia loc. Iată, jilțul acesta nu-ți place ?... Nu vrei ?... Să fii sănătos, fiecare cu gusturile sale, dar pe mine iartă-mă, rogu-te, eu am să stau, pentru că, de, eu sînt bătrîn și nu mă mai țin picioarele. Am mai îmbătrînit de cînd nu mai m-ai văzut. Au trecut doi ani de zile, bătuți pe muchie. De-atunci, arhon Sgurós, aah... spuse el așezîndu-se în jilț, slavă Domnului !

A suspinat profund și și-a sprijinit mîna osoasă pe catastiful pe care-l lăsase deschis pe pupitru, iar după ce l-a mîngîiat cu un tremur voluptuos, l-a întors dibaci pe dos, fără să-l privească.

„Cine știe ce-o fi scriind în el, se gîndi Sgurós, se teme să nu care cumva să-mi arunc privirile într-însul." Și, la fel ca odinioară, a simțit un val de dezgust crescîndu-i în gîtlej.

— Și-acum, că sîntem singuri, spuse Kafuris pe-un alt ton, spune-mi, rogu-te, le porți vreun interes deosebit calicilor ăstora ? Nu te întreb cum se face că ești tovarăș cu ei și nici de ce te afli la Kalamata. Știam că ești aici... Aș putea vîrî mîna în foc că iar le coci vreo ispravă năzdrăvană frîncilor. Hi, hi, hi...

Și, spunînd acestea, rîse cu prefăcută bunăvoință și, făcîndu-i cu ochiul, simulă șiretenia aceea naivă, care se potrivește adeseori bătrînilor lipsiți de fățărnicie.

— Nu, nu, nu te supăra, să știi că mie-mi plac faptele vitejești ! Îi admir pe tinerii plini de viață și cu capul doldora de idei mari și îndrăznețe... Pe vremea cînd ne aflam la Nauplion, mă judecai greșit, dar bîrfitorii mei m-au ne-

dreptățit și atunci. Eu te-am simpatizat dintotdeauna, crede-mă. Iaca, mă jur pe sfîntul altar...

— Ajunge ! răcni Sgurós. Nu vezi că tremuri din toate balamalele ?

Kafuris deschise ochii mari.

— Ce-ți veni, tînărul meu arhonte ?

— Ajunge, am spus ! Știai, zici, că mă aflu la Kalamata. N-ar fi trebuit să mă îndoiesc, nasul tău de șacal adulmecă vita înjunghiată de departe, dar mă mir că nu i-ai asmuțit încă pe frînci asupra mea, să mă prindă. Dacă știi că le coc ceva, după cum ai spus, ce mai stai ? Dă fuga la comandantul gărzilor, că doar îți cunoști meseria ! N-ar fi pentru prima oară !

— A, nu ! Asta nu ! exclamă Kafuris cu vehemență și lovind pupitrul cu mîna. Mă jignești, arhon Sgurós. Fie-mi cu iertare, dar eu nu sînt trădător ! Eu nu fac altceva decît să-mi cer dreptul meu atunci cînd e călcat în picioare, dar de băut sînge numai de dragul de-a-l bea. asta nu fac. Pîn-aici, arhon Sgurós, pîn-aici !

Tonul său era atît de categoric și de dîrz încît Sgurós s-a oprit, uimit, pentru o clipă. Nu care cumva îl nedreptățise ? La urma urmelor, la Nauplion avusese și genovezul o parte de dreptate. Tînărul intra hoțește, în timpul nopții, în casa lui, pentru a-i terfeli onoarea.

— Totul e în regulă, spuse el mîhnit. Te-ai răzbunat cu vîrf și îndesat ! De alungat din locurile mele de baștină m-ai alungat, pe doică ai lăsat-o pustie, i-ai stîrnit pe frînci să mă răpună și dacă, după tot ceea ce ți-am spus pînă acum, mă mai aflu în viață, nu ți-o datorez dumitale. Altceva nu mai avem a ne spune !

— Cum ? Cum ai spus ? sări Kafuris, ridicînd mîinile în sus pentru a-l opri, cînd l-a văzut îndreptîndu-se spre ușă. Dar cu împrumutul cum rămîne ? Ai uitat de el ?

— Care împrumut ?

— Împrumutul pentru cei cinci captivi.

Inima tînărului bătu să i se spargă în piept.

— Te-ai hotărît să-l dai ? întrebă cu răsuflarea tăiată.

— Nu știu, nu știu nimic... spune-mi tu.

— Eu să-ți spun dacă trebuie să-l dai sau nu ? Mă mai întrebi ? Dar n-ai văzut că am venit aici împreună cu cei cinci să îngenunchez în fața ta și să-ți sărut picioarele ? Mă

mai întrebi ? Dă-l ! Dă-l, messir Matteo, şi Dumnezeu ţi-l va înapoia înmiit ! Ce altceva vrei să-ţi mai spun ? Vrei o chezăşie ? Vrei să fiu robul tău ? Ia-mă, messir Matteo, nu mai sta pe gînduri ! Sînt gata să intru în slujba ta, să devin robul tău, să te bucuri din plin de umilinţa mea. Asta nu-ţi spune nimic ?

Genovezul s-a înturnat şi l-a privit ; în ochii săi se aprinsese un licăr prevestitor de primejdii necunoscute, asemănător unui jungher care plutea în aer ameninţător şi lacom de pradă.

— Nu, spuse el cu buzele strînse, în cele din urmă. Nu. Tot ce-ai spus pînă acum nu-i pe măsura ta, arhon Sgurós, tu nu eşti născut să fii slugă, inima ta e nespus de mîndră... Altceva aşteptam de la tine, adăugă el cu glas şoptit şi rămînînd pe gînduri.

— Altceva aşteptai ? Ce altceva ?

Kafuris s-a ridicat şi, împreunîndu-şi mîinile la spate, a prins a se plimba prin faţa pupitrului. După cîteva clipe de gîndire, îi spuse, ca şi cînd luase o hotărîre bruscă :

— Atunci fie, am să ţi-o spun eu, am să ţi-o spun cu riscul de a-mi vîrî capul în zbilţ, numai pentru a-ţi dovedi cîtă încredere am în tine, nu pentru altceva !

Şi, ca şi cum ar fi şovăit încă, întîrzie cîtva timp, privindu-l stăruitor pe Sgurós.

— Să-i slobozeşti pe captivi cu mîna ta. Iată ce aşteptam de la tine !

Tînărul deschise gura nespus de uimit.

— Cu mîna mea, spui ? Cum adică cu mîna mea ? întrebă, făcînd un gest nerăbdător cu mîna.

Kafuris îşi reluă plimbarea.

— Cu mîna, murmură în barbă, ca şi cum ar fi grăit singur, sau cu spada ta.

Privirile lui Sgurós au avut o sclipire.

— Aa... exclamă el, atît ar trebui !...

Se făcu linişte. Genovezul se plimba acum atît de repede încît pulpanele halatului îi fîlfîiau în aer, iar pe chipul său se succedau fugar umbrele insezisabile ale unor gînduri încîlcite.

„Hristoase ! Cum se poate să-i treacă asta prin minte ? se gîndea zbuciumat tînărul grec. Oare are Satana ăsta puterea de-a citi ca într-o carte deschisă gîndurile oame-

nilor ? Are puterea de-a ghici cele mai tainice gînduri, ori, cine ştie, s-ar prea putea întîmpla ca demonica lui viclenie să izbutească a străbate aceleaşi drumuri pe care le bătătoreşte şi cugetul tău. E în stare să-ţi dibuiască şi să aducă la lumină, dintr-o singură aruncătură de ochi, taina cea mai preţioasă, pe care-ai chibzuit-o îndelung şi ai încălzit-o la sînul tău. Văzînd-o despuiată astfel şi neocrotită, îţi îngheaţă sîngele în vine, nu alta !... «Aş putea vîrî mîna în foc că iar le coci vreo ispravă năzdrăvană frînc'or !...» Oare nu bătrînul ăsta înspăimîntător era cel ce-i s[illegible]ese lucrurile acestea ?"

— Da' de unde !... Am aruncat şi eu o vorbă. Prostii ! spuse Kafuris ca pentru a şterge impresia. Lucrul acesta nu-i nici uşor şi nici la îndemîna oricui !...

— Nu, nu e, şopti ameţit Sgurós, şi-un alt gînd îi fulgeră brusc prin minte.

Se întoarse şi-l privi cu ochii întunecaţi pe bătrîn.

„Dar dacă îmi spune lucrurile acestea — o ! ce cumplit ar fi ! — pentru a mă arunca în ghearele fiarei ? Dacă ţinteşte să mă împingă la cutezanţă şi, în acelaşi timp, să le dea frîncilor de ştire ? Ar fi un plan satanic şi infernal, creaţia autentică a minţii unui om de teapa lui Kafuris ! Mai ştii ? Poate că mi-o coace încă de pe vremea cînd eram la Nauplion ?"

Şi-a încleştat pumnii şi a scrîşnit din dinţi, cu privirile înrăite. „Ooo ! Dintr-un singur salt l-aş putea înşfăca pe bătrîn de gîtul ăla soios şi l-aş şterge, o dată pentru totdeauna, din viaţa mea !"

— Joci un joc urît, messir Matteo, îi spuse Sgurós vorbind greu, printre dinţii încleştaţi. Vrei să mă ademeneşti în ispită.

— Nu, nu ! Pe sufletul meu că nu ! Am spus şi eu o vorbă, dar acum e gata, s-a dus.

— Îţi citesc gîndurile, messir Matteo. Ai să mă pierzi.

— Eu ?

— Tu. N-ai uitat încă vechea dihonie.

Kafuris stătea şi îl privea, făcînd eforturi vizibile pentru a tălmăci cuvintele tînărului şi a-i ghici gîndurile.

— De ce-mi spui lucrurile acestea, arhon Sgurós ? Aceasta-i răsplata încrederii mele ?

— N-ai avut nici un strop de încredere în mine, te cunosc eu ! Vrei să mă vinzi încă o dată frîncilor !

— Oh ! exclamă bătrînul, lovindu-se cu palma peste frunte şi dîndu-se cîţiva paşi înapoi ; înţelesese acum ; prin urmare, acolo i se îndreptau gîndurile. Ai crezut că sînt în stare de-o asemenea faptă ?...

Era vădit că de data aceasta nu ştia ce să mai spună şi de aceea amuţise cu totul, chircit şi încovoiat. Să nege ? Cum l-ar putea convinge pe tînăr ? Denunţul pe care-l făcuse guvernatorului Nauplion-ului îi închidea gura.

— Dacă aşa stau lucrurile, spuse el fără vlagă în cele din urmă, adineauri ai avut dreptate : nu mai avem ce ne spune. Atît a fost.

Încovoiat şi tîrîndu-şi încet picioarele, se duse şi se reaşeză în jilţul său. Cu desăvîrşire zdrobit şi chircit, trupul său încăpea într-un pumn.

— Noapte bună, arhon Sgurós ! spuse el cu amărăciune, fără a se întoarce.

Grecul nu se clinti însă din loc. Drept şi cu nervii încordaţi, îl privea fix pe bătrîn, străduindu-se să-i dezghioace gîndurile... Cumplită dilemă ! Să-i întoarcă spatele şi să plece ? Totul ar fi pierdut şi, mai presus de orice, cei cinci. Să închidă ochii şi să se avînte cutezător, înfruntînd singur tot riscul ?

Mirat şi iritat de faptul că nu-l auzea spunînd nimic, cu toate că trecuse o bună bucată de vreme, Kafuris a întors capul şi l-a privit cu sfiiciune. Ochii săi erau stinşi, strălucirea lor se istovise.

— Mai ai să-mi spui ceva, arhon Sgurós ?

— Da, spuse energic tînărul. Vreau să te întreb dacă vei da perpirele.

Genovezul se foia strîmtorat.

— Perpirele... sînt prea multe... nu pot... n-am de unde.

— Prin urmare, nu le dai !

— Nu pot, arhon Sgurós, nu pot !

— Bine atunci. Noapte bună !

Şi spunînd acestea, se întoarse brusc şi se îndreptă spre uşă.

— Arhon Sgurós...

S-a oprit.

— Ce doreşti ?

După ce s-a ridicat, bătrînul a înaintat pînă în mijlocul încăperii și și-a sprijinit amîndouă mîinile în șolduri.

— Nu pleca singur, îi spuse el, ai să pieri. Și în timp ce Sgurós îl privea fără a întreba despre ce e vorba, adăugă : Știu unde te duci și ce ai de gînd să săvîrșești. Tu ai de bună seamă și inima înflăcărată, și sîngele clocotitor, dar ascultă-mă și pe mine, sînt mai bătrîn și am mai multă experiență. Treburile acestea nu se fac așa.

Îl privea drept în ochi, cîntărind primejdia care plutea în aer.

— Vrei să reușești ?

Sgurós nu-i răspunse.

— Trebuie să găsești un sprijin undeva. Ei bine, sprijinul acesta am să ți-l dau eu !

Se îndreptă către jilțul său și îi făcu semn să se întoarcă. Odată ajuns acolo, s-a oprit și și-a plecat capul gînditor.

— De azi într-o lună pe cîmpiile Andravidei va avea loc un mare turnir. Toate căpeteniile Principatului au fost poftite. Se vor întîlni așadar și se vor întrece, în lupta cu lăncile, cele mai bune lănci ale Ahaiei. Timp de cîteva zile cetatea Kalamatei va rămîne pustie...

Ochii lui Sgurós străluciră.

— ...Atunci e momentul potrivit, spuse Kafuris.

— Pînă atunci cei cinci vor fi spînzurați.

— Nu, nu vor fi spînzurați ! Mîine dimineață, dacă noi doi, arhon Sgurós, ne învoim acum, cei cinci ostateci se vor afla printre voi.

— Dacă ne învoim noi doi ?

— Da, dacă ne învoim noi doi. Oare nu-i adevărat că mai înainte ați venit să-mi cereți un împrumut și să-mi oferiți o chezășie pentru el ?

— Adevărat.

— Chezășia însă o voi hotărî eu, nu voi, pentru că trebuie să fie o chezășie după placul meu, înțelegi ? Și iată ce hotărăsc eu acum : dumneata, arhon Sgurós, și oamenii dumitale vă luați obligația de a cuceri cetatea, oricare ar fi situația, fie că cei cinci captivi se mai află acolo sau au fost sloboziți. Treaba asta trebuie s-o iei pe seama dumitale.

— Cum, chiar dacă au fost sloboziți ?

— Da, deoarece nu-i slobozesc în alte condiții și, dacă mă înșeli, iartă-mă, dar îmi place să vorbesc pe șleau, negustorește.

dacă mă înşeli aşadar, îi pun pe frînci să-i prindă din nou pe cei cinci şi să-i spînzure şi pe ei, şi pe alţii ca ei. Şi pe dumneata, tinere arhonte...

— În ce fel să te înşel, bătrîne ?

— În legătură cu asediul cetăţii.

— Să pun stăpînire pe cetate, după ce cei cinci ostateci vor fi fost sloboziţi ?

— Trebuie s-o cucereşti, arhon Sgurós, şi ai s-o cucereşti, pentru că am nevoie de cetatea aceasta.

— Aa...

— Da, dacă-ţi spun că am nevoie de ea, înseamnă că aşa e. N-am motive să-ţi dau explicaţii, dar... în definitiv de ce nu ţi-aş spune ?... Vei ataca cetatea cu oamenii pe care-i ai, arhon Sgurós, şi vei consimţi s-o păstrezi în puterea dumitale pînă în ziua în care corăbiile care poartă steagurile Genovei, ale patriei mele, vor intra în port. Acesta trebuie să fie temeiul învoielii noastre. Patria mea are nevoie de cetatea Kalamatei !

— Aşa, deci, spuse Sgurós, rămînînd pe gînduri.

— Veneţia, continuă Kafuris, construind planuri în vînt, stăpîneşte şi Methóni, şi Coróni. Genova nu stăpîneşte nimic ; a venit timpul potrivit pentru a realiza ceva... Pentru osteneala aceasta vei fi bine plătit, arhon Sgurós, şi dumneata, şi oamenii dumitale.

— Nu primesc nici o plată, bătrîne.

— Fie precum doreşti. Eu, însă, aveam datoria să ţi-o spun. Te voi ajuta cu tot ce vei hotărî : atît cu perpire şi cu arme, cît şi cu hrană. Genovezii vor prelua Kalamata din mîinile voastre, iar compatrioţii voştri vor fi fericiţi, arhon Sgurós. Acest pămînt va avea aur şi argint mai mult decît îi trebuie, pentru că Genova este o ţară bogată, ale cărei galere cutreieră atît mările Răsăritului, cît şi pe acelea ale Apusului.

Pe măsură ce vorbea, chipul bătrînului, care privea în sus spre candelă, se lumină, iar pe buzele sale flutură un zîmbet voluptuos, uşor ca un abur de vis, care părea că se spiritualizează. Nu se mai auzea acum decît respiraţia regulată şi accelerată a lui Sgurós.

Undeva, departe, în vreo curte, se auzi cîntatul unui cocoş ; era noapte tîrziu.

— Cum vor fi eliberaţi cei cinci ostateci ? întrebă tînărul cu glas coborît.

Genovezul păru că tresare din visarea lui.

— Mîine în zori voi preda cu mîna mea banii comandantului gărzilor.

„Două sute de perpire ! gîndi Sgurós. Sînt bani cu care s-ar putea răscumpăra un regat. Cu aceşti bani Genova cumpără Kalamata !"

Acum nu-i mai părea de loc a fi atît de mulţi. Nu, nu erau prea mulţi ! Invidia mocnită şi neostoită a Gafforilor faţă de Veneţia găsea în chipul acesta prilejul de-a fi satisfăcută. Ce importanţă mai puteau avea sufletele celor cinci oameni din norod, cînd era vorba de certurile şi interesele unor popoare ?

— Ei, ce spui ? îl întrebă Kafuris pe Sgurós.

— Primesc.

A răspuns fără nici o urmă de ezitare. Valul gîndurilor sale scălda alte meleaguri.

— Nu uita : de azi într-o lună !

— Nu voi uita, messir Matteos.

Dîndu-şi deodată seama că nu mai aveau nimic a-şi spune, s-au îndreptat amîndoi spre uşă.

— Să fie într-un ceas bun ! spuse Kafuris, ridicînd draperia.

Apoi a ieşit după Sgurós şi, bătînd din palme, a rămas în întuneric pînă la apariţia opaiţului bătrînei slujnice.

— Să fie într-un ceas bun ! repetă el, lăsînd să cadă draperia care-l ascunse vederilor tînărului.

Sgurós nu şi-a regăsit limpezimea minţii decît după ce a ajuns din nou pe uliţă, în aerul cristalin al nopţii.

Acesta era Matteos Kafuris, acelaşi Matteos Kafuris pe care-l lăsase cu doi ani în urmă la Nauplion !

Acum i se părea că visează. A ridicat capul şi a mai privit o dată casa fumurie. Ferestrele erau la fel de ferecate ca mai înainte, nici o rază de lumină nu răzbea dinlăuntru şi, dacă nu s-ar fi aflat încă dinaintea uşii cu arcadă, ar fi putut crede că totul n-a fost decît un vis. Deodată i s-a părut că aude un scîrţîit, ca şi cînd undeva, deasupra lui, s-ar fi deschis o fereastră. Zgomotul acesta uşor îi readucea în gînd ceva din trecutul său... Bianca !... Tresărind speriat, mări pasul şi se îndepărtă, ca şi cînd l-ar fi alungat cineva din urmă.

Mînat de iureşul gîndurilor, la început a rătăcit, fără nici o ţintă precisă, pe uliţe, oprindu-se din cînd în cînd şi adunîndu-şi cu greutate gîndurile. „Trebuia să mă duc la fierăria lui

Timoteu, își spunea el, de bună seamă că ei mă așteaptă acolo." Și pornea iarăși, dar la mijlocul drumului uita și se trezea în altă parte. În felul acesta, s-a oprit o dată dinaintea hanului său și altă dată în apropierea cetății. Înfuriat de faptul acesta, făcea cale întoarsă și grăbea pasul. Fără nici o intenție, a trecut încă o dată pe dinaintea casei lui Kafuris.

Și, în cele din urmă, după rătăcirile acestea fără nici o noimă, a deschis ușa fierăriei.

Nu se înșelase — îl așteptau. Nu se mai aflau cu toții acolo: alungați de noaptea tîrzie, oamenii se împrăștiaseră pe la casele lor să se culce. Sub lumina candelei nu se mai aflau adunați decît Zervoheris, Daniil, Timoteu și cei trei ucenici. Anastasó, mama fierarului, și pruncii dormeau pe-un mindir.

L-au primit muți și cu privirile descumpănite ; se vede treaba că cei care se înapoiaseră înaintea lui de la Kafuris le spuseseră ceva...

Hotărît să le destăinuie totul și dorind să le arate că e grăbit, a rămas în picioare și le-a spus sec :

— Mîine vor fi slobozi !

Atît. Și pentru că-l priveau mirați, a adăugat :

— Eu și cu genovezul am aranjat totul. E un vechi cunoscut de-al meu, de la Nauplion.

— E venețian, a corectat mecanic preotul.

— Nu. E genovez.

După aceea le-a urat noapte bună și a plecat.

Privirile lor, grele de întrebări, fără glas și pline oarecum de-o involuntară evlavie, l-au urmărit pînă la ușă.

A doua zi, pe la prînz, Timoteu l-a văzut intrînd de unul singur în atelierul său.

— Știi să faci sulițe ?

— Știu.

— Dar curse și săgeți ?

— Mai întrebi ? Ăsta mi-i meșteșugul, doar.

Sgurós a rămas o clipă dus pe gînduri.

— Ia spune-mi, Timoteu, cam cîte sulițe poți să faci, dacă lucrezi necontenit timp de-o săptămînă ?

Fierarul socoti în gînd, mai întîi.

— Păi, să tot fac vreo sută, dacă nu chiar mai multe, răspunse el într-o doară.

— Dar curse ?

— Pînă la cinci.

După ce-au întors socoteala pe toate părțile, Sgurós conchise :

— Vei face cincizeci de sulițe, cinci curse și o sută de săgeți.

— A cui e comanda ?

— A nimănui. Eu o plătesc.

— Bine, răspunse Timoteu, care era greoi și zgîrcit la vorbă, și se apucă din nou de lucru.

— Nu sufli nici o vorbă nimănui.

Fierarul nu i-a mai răspuns — auzise, și atît îi era de ajuns.

Sgurós a plecat ; în ziua aceea nu s-a dus la clacă. Deoarece seara urmau să fie de față și captivii, care fuseseră eliberați de cu dimineață, toată lumea îl aștepta acolo. Kafuris își respectase cuvîntul.

Oamenii așteptau, ca niște orfani oropsiți. Primejdia trecuse, fîrtații lor scăpaseră, comandantul străjilor era mulțumit și, totuși, ceva trist și enigmatic, sezisat instinctiv și cu inimile pline de neliniște de fiecare dintre ei părea că plutește în atmosferă. Nemaitrăgînd nici o speranță că-l vor vedea pe cel pe care-l așteptau în seara aceea, s-au ridicat și, încă devreme fiind, s-au împrăștiat în tăcere pe la casele lor.

Sgurós nu s-a arătat decît a doua zi, la Zervoheris. Cînd a sosit acolo, era foarte de dimineață ; nici n-apucaseră să deschidă bine ușa, și crîșma era pustie. Pandelis, care tăiase lemne în curte și acum le căra cu brațul la cuptor, l-a zărit pe tînărul arhonte intrînd preocupat în prăvălie ; fără a spune bună ziua, s-a așezat pe-o bancă și a rămas cu privirile țintuite în gol.

Zervoheris nu i-a tulburat gîndurile, ci, în timp ce umplea cuptorul cu bușteni, îl fura din coada ochiului pe tînărul care ședea nemișcat, fără a vedea nimic din ceea ce se petrecea în jurul său. Era palid, avea ochii obosiți și se vedea cît de colo că nu dormise de loc. Zervoheris a suspinat și n-a spus nimic, dar, fiind și el cuprins de îngrijorare, îl urmărea de sîrg și pe furiș pe tînărul palicar, cu o privire plină de temere și de duioșie.

— I-ai văzut cumva pe cei din Ianitsa ? întrebă Sgurós într-un tîrziu, fără a întoarce capul.

— Nu, nu i-am văzut.

— Astă-seară n-au venit și ei o dată cu ceilalți la fierărie ?

— Nu, n-au venit.

S-a făcut liniște. Tînărul își urmărea gîndurile, privind undeva în gol.

— Nici tu nu i-ai văzut ? întrebă Zervoheris, nu atît pentru a spune ceva, cît pentru a lega vorba.

Neprimind nici un răspuns, mai suspină o dată și continuă să vîre de zor bușteni în cuptor.

— Se vede treaba că au plecat la Ianitsa, spuse Sgurós după cîtva timp, ca pentru sine.

Zervoheris s-a ridicat și și-a proptit palmele în șolduri, bufnind îmbufnat și încruntînd sprîncenele.

— Au plecat, ai ? spuse el cu glas tunător. Frumoasă ispravă o mai fi și asta, n-am ce zice ! Auzi colea ; mi te-ai dus tu, ditamai arhontele, și te-ai dat peste cap, te-ai amestecat cu calicimea, ai răcnit și te-ai milogit, ai năduşit și te-ai dus, în crucea nopții, să bați la o poartă străină și să-ți pui obrazul la bătaie de dragul lor, al unui nu-știu-cui și nu-știu-cine ! Și Dumnezeu știe ce-oi mai fi făcut ca să-l convingi pe genovez să-ți dea potopul acela de perpire ! Cînd mă gîndesc că tu i-ai smuls din gura morții, cînd erau numai la un pas de ea, iar ei mi se scoală și pleacă fără a-ți spune-un cuvînt măcar, mă apucă năbădăile, nu alta. Strașnică ispravă ! Grozav de strașnică, n-am ce zice ! Oh ! Ticăloșii ! Să nu-i mai văd în ochii mei și nici pragul crîșmii să nu mi-l mai calce ! Asta e !

— Ba nu, spuse liniștit Sgurós, tocmai de-acum înainte trebuie să-i vedem mai des, Pandelis.

— Eu ? Niciodată ! Nu vreau să-i mai văd cîte zile-oi mai avea !

— Trebuie să-i vedem. Nu-mi datorează nimic.

— Iaca, eu nu bag de seamă asemenea cuvinte și te rog să mă ierți că mă pui contra.

Tînărul și-a înclinat capul și și-a petrecut palma peste obraz.

— Fedor nu m-a iertat, spuse el răgușit.

— Să te ierte ? Pe tine să te ierte ? Și pentru ce, mă rog ? Strașnică treabă !

Sgurós nu-i răspunse nici de data aceasta ; chipul său era răvășit, îl rodeau griji noi, pe care prietenul său nu le cunoștea. Se ridică brusc de pe locul său și, apropiindu-se de crîșmar, îl întrebă, privindu-l drept în ochi :

— Ascultă-mă, vrei să te prinzi cu mine într-o treabă grea și primejdioasă ?

Zervoheris a tăcut mai întîi.

— Cam ce fel de treabă ?

— Îi urăști pe frînci ?

— Dacă-i urăsc, mă-ntrebi ?

S-au privit cîtva timp ochi în ochi, fără să-și vorbească.

— Vom slobozi Kalamata, asta e ! îi spuse încet, dar limpede, Sgurós.

Zervoheris rămase cu ochii holbați, fără a înțelege o iotă din tot ce auzise.

— Să nu-mi spui decît un singur cuvînt : dacă vrei să mă urmezi, sau nu. Nimic altceva. Eu am socotit că mergi cu mine. Am făcut bine ?

Și cum cîrciumarul tot nu reușea să înțeleagă despre ce e vorba, Sgurós i-a deslușit planul său în cîteva cuvinte.

— A venit timpul să ne ridicăm capetele, i-a spus el la sfîrșit. Mii de oameni din norod, de aceeași credință și la fel de nenorociți ca noi, din întreg Morias-ul, așteaptă izbăvirea de la noi și, orice-ar fi, eu voi merge înainte cu cei la care am găsit înțelegerea. Mi-ar plăcea nespus de mult să fii alături de mine în ziua cea mare.

Zervoheris a deschis brațele, respirația i s-a tăiat și apoi, cuprins parcă de-o senzație copleșitoare, începu să plîngă. În afara lacrimilor care i se rostogoleau în tăcere, pe obraji, făcîndu-i să strălucească, nici o fibră nu se mișca pe chipul său mare și vesel.

— Care vra să zică te-ai gîndit și la mine ! spuse el cu un suspin ca de copil. Te-ai gîndit la mine ! Fii binecuvîntat !

Astfel s-a desfășurat inițierea lui Zervoheris în dimineața aceea, în cîrciuma sa sărăcăcioasă. Lespedea grea a regretului, stîrnit de faptul că prietenul său s-a lepădat de el și a încredințat altora gîndurile sale cele mai tainice, vădind dispreț față de dînsul, i s-a luat de pe inimă. Slavă Domnului ! Sgurós nu numai că nu se lepădase de dînsul, ci îl socotise încă dinainte tovarășul său și de aceea nu-i pomenise nimic despre aceasta. O amintire mai proaspătă, și încă netălmăcită pentru dînsul, începea să se lumineze acum : în seara aceea, în care ei se întîlniseră pentru prima oară în fierărie, și Sgurós îi pusese sabia în mînă, după orbirea lui Timoteu, și-i cuprinsese mîinile strînse pe mîner în mîinile sale, el, Zervoheris, nu deslușise

tîlcul măreț al acelui moment. Acum însă, acum, ooh !.... acum toate erau limpezi și nespus de luminoase !

— Și cînd zici c-o să se întîmple lucrul acesta ? întrebă el nerăbdător, ca un cal sprinten căruia i s-a dat pinteni.

— Peste o lună de zile. În răstimpul acesta... să nu scapi nici o vorbă față de nimeni !

Și-au strîns mîinile cu neobișnuită căldură și s-au despărțit în pragul crîșmei, pentru că, impresionat cum era, Zervoheris vorbise plin de ardoare cu tînărul. Uriașul cu părul cîrlionțat a rămas în prag, privind cu ochii înlăcrimați în urma lui Sgurós, care se îndepărta. Inima lui zbura voioasă, inundată de-o lumină nouă.

În seara următoare, pe cînd Sgurós se întorcea să se culce în odaia lui, cum a deschis ușa, a și văzut, plin de mirare, că înăuntru îl așteaptă cineva. S-a oprit, a înălțat felinarul, pe care-l luase de pe una din mesele hanului pentru a se orienta pe scară și s-a străduit să-l identifice pe străinul care ședea într-un colț. Acesta s-a ridicat stîngaci, greoi și fără să scoată o vorbă. Era Fedor. Cuprins de oarecare tulburare, Sgurós a intrat în odaie și a închis ușa în urma lui.

— Tu ești, Fedor ? a întrebat el cu simplitate. Bine-ai venit !

— Binecuvîntat fie Domnul ! s-a auzit glasul mohorît al ianitsiotului.

Tînărul grec a aruncat mantia pe pat, a pus felinarul pe masă, s-a așezat și, privindu-l pe slavul care stătea atît de amărît, cu un zîmbet prietenesc, i-a făcut semn să se așeze și el. Fedor s-a așezat pe muchea scaunului, și-a împreunat mîinile trandafirii și, pironindu-și privirile în podea, a început să vorbească. Venise să-i explice lui Sgurós că alaltăieri fusese nevoit să plece în grabă la Ianitsa, îndată după slobozirea lor din cetate, pentru că tatăl său se îmbolnăvise în închisoare și avea nevoie de îngrijiri grabnice. Între timp, aflase amănunțit cum a fost săvîrșită slobozirea lor, de puterea de jertfă de care dăduse dovadă norodul din Kalamata și, mai presus de toți, el însuși, Sgurós. A trebuit să admită că de data aceasta viața lui și a tatălui său au fost salvate datorită numai lui Sgurós. Sufletul îi e sfîrtecat de durere și-acum, și nu trebuie să-i poarte pică dacă uneori se arată mai dur și mai repezit, cum a fost rîndul trecut, în noaptea aceea cînd Sgurós venise la Ianitsa. L-a primit rău, ce-i drept, nu s-a purtat cum se

cuvine să te porți cu omul care bate la ușa casei tale. Acum îl ruga pe Sgurós să-l ierte. E vinovat, recunoaște lucrul acesta, și-i pare nespus de rău. Vorbea greu, căutînd să-și găsească cuvintele, ca omul neînvățat să spună prea multe și care nu rostea cu prea multă plăcere ceea ce mărturisea acum. Atitudinea smerită și tonul blajin vădeau că nu reușise să vorbească decît cu osebită trudă. În timp ce vorbea, chipul său era sluțit de spasmele cumplite care-l torturau.

Sgurós l-a lăsat să vorbească pînă la capăt, fără a-l întrerupe și n-a dat frîu slobod mîniei sale decît după ce ianitsiotul a tăcut.

— Așa te-a învățat Zervoheris să-mi spui ? l-a întrebat el aspru și ridicîndu-se de pe locul său.

Fedor s-a tulburat. Nu, nu-l trimisese Zervoheris, singur voise... adică se gîndise că...

— Încetează odată ! porunci grecul mîniat. Nici tu nu spui ce vrei, nici eu nu vreau să ascult ce spui ! N-am făcut nimic din tot ce am făcut pentru a te umili, Fedor, și îmi pare tare rău că mă crezi atît de josnic încît să te ascult grăind astfel. Știu că mă disprețuiești, dar află acum că nu te-am nedreptățit niciodată din pricina asta. Dacă vrei să stăm de vorbă, vino ca un adevărat bărbat, altfel n-am ce vorbi cu tine !

Fedor își înălțase capul și îl privea cu o adîncă uimire întipărită pe față.

— Astă-vară, cînd am fost la Ianitsa și am stat de vorbă, într-o seară, nu ți-am spus adevărul, Fedor. M-am apropiat de prințesă cu ajutorul mesajului lui Sguromallis, ce-i drept, și ea însăși a poruncit să fiu adus în cetate, dar nu era împotriva vrerii mele. Visam lucrul acesta și mă rugam în sinea mea să se împlinească. În seara aceea, cînd mă aflam la Ianitsa, nu puteam să-ți spun tot ce-ți spun acum fără ca glasul să-mi tremure de emoție. Dar timpul trece, ne schimbă de la lună la lună și, în felul acesta, ceva a murit în mine, altceva a înviat, și glasul meu și-a cîștigat tăria. Cînd m-ai cunoscut tu, Fedor, eram grozav de îndrăgostit de prințesă. Acesta e adevărul. Crezi că e un păcat ?

Fedor nu răspunse. Chipul său avea o expresie gravă.

— Uff ! Nu știu, zău, ce fel de om oi mai fi și tu ! făcu tînărul, canonindu-și mîinile zbuciumat. După cum văd, în străfundurile inimii tale n-a răzbit nici o rază de lumină !

Dar n-a apucat bine să-şi termine vorba, că i-a şi părut rău. S-a uitat speriat la slav, dar acesta încremenise ca o stană de piatră.

— Acum... s-a terminat, spuse Sgurós, aşezîndu-se obosit şi fără suflare, toate întîmplările astea s-au terminat. Da... s-au terminat... n-am s-o mai văd niciodată.

A înclinat capul şi a rămas o clipă dus pe gînduri, cu inima copleşită.

— De ce mă priveşti aşa ? strigă el brusc şi izbi cu pumnul în masă.

Într-adevăr, privirea pătrunzătoare a lui Fedor era ţintuită asupra lui.

— Prin urmare, nu mă crezi ! strigă tînărul şi, ridicîndu-se, îl înşfăcă pe slav de haină şi prinse a-l zgîlţîi. Nu mă crezi, nu-i aşa ? Hm !... Nu mă crezi nici dacă-ţi spun c-o urăsc din toată inima pe femeia asta ? Nici dac-am să-ţi spun că lacrima dragostei s-a preschimbat în otravă şi-mi picură strop cu strop în inimă ? Nici dac-am să-ţi spun că mă voi ridica cu război împotriva cetăţii părintelui ei şi-am s-o cuceresc, şi-am s-o iau în puterea mea ? Ce mai ai de spus ?

Fedor a ridicat netulburat braţele şi, cuprinzînd mîna lui Sgurós, care-l zgîlţîia, i-a coborît-o încet, cu putere şi cu răutate.

— Atunci ai să mă crezi ? Spune-mi odată ! urlă Sgurós scos din minţi.

— Nu, spuse cu răceală slavul, dar am să te iert, pentru că am înţeles că ai iubit-o mai mult decî poţi s-o urăşti.

Capitolul XII

SE ÎNTINDE RĂZMERIŢA

Grecul şi slavul au întîrziat o bună bucată de vreme stînd la taină în seara aceea. Cînd au isprăvit de vorbit, era prea tîrziu ca Fedor să mai poată pleca şi de aceea a rămas să doarmă în odaia lui Sgurós. A doua zi a pornit spre Ianitsa o dată cu primul revărsat al zorilor.

Era o zi frumoasă, însorită și limpede, de octombrie. Vioi și cu chipul senin, Sgurós a coborît în curtea hanului, s-a spălat pe cap, pe păr și pe ceafă cu apă rece și din belșug și s-a întins zîmbind la soare. El, care era întotdeauna atît de zgîrcit la vorbă, socotit din pricina aceasta drept un înfumurat, a glumit cu slujnicuța care-i turna apă să se spele, a stropit-o în obraz și a mers pînă acolo încît a cuprins-o de mijloc !

Păstrase voioșia aceasta exuberantă și scînteietoare care-i cuprindea toată ființa din timpul cînd rătăcise pe mări, cu corăbiile piraților.

Ceva mai tîrziu, Artemis croitorul l-a văzut cu vădită uimire intrînd în prăvălia lui la o oră cu totul neobișnuită. I-a cerut să-i vîndă un rînd de haine noi, gata făcute, pe măsura unui tîrgoveț bogat. Artemis s-a fîstîcit, a holbat ochii cît cepele, a început să cotrobăiască de zor prin toate dulapurile și să-și pună în mișcare toate calfele.

Costume gata făcute nu avea, pentru că, vezi Doamne, toate se făceau la comandă, dar poate că între timp va reuși să încropească ceva, potrivind ce-i mai rămăsese din comenzile mai vechi.

— Nu-i cu putință, arhon, să-ți pregătesc unul în două zile ? Numai în două zile. Atît !

— Nu. Chiar în dimineața asta trebuie să plec.

— Pleci într-o călătorie

Nu i-a răspuns ; l-a zorit doar.

După ce-a întors atelierul cu fundul în sus, a urcat și la catul de sus — casa era a lui Artemis — unde se mai aflau o droaie de dulapuri și, cerîndu-i ortacului de breaslă din vecinătate să-i dea tot ce are și-i poate da, a reușit să-i potrivească un costum prezentabil. Era un costum verde, împodobit cu broderii de aur.

— Ai să mi te-arăți ca un adevărat arhonte, suflețelul meu ! Prinț, nu altceva ! spuse în sfîrșit Artemis cu glasul lui pițigăiat și oferindu-se să-l ajute el însuși să-l îmbrace.

El, însă, care în urma întîrzierii de la croitor era și mai grăbit, l-a rugat să i-l împacheteze și i-a spus că va trece să-l ia mai tîrziu. De acolo a alergat la Serafim cizmarul, de la care a luat o pereche de cizme înalte pînă la genunchi și legate cu șireturi încrucișate.

— Pentru ce te pregăteşti aşa ? Pleci undeva ? l-a întrebat îngrijorat Serafim.

— La nunta despotului ! Grăbeşte-te, că mă aşteaptă să-i pun pirostriile !

Serafim s-a mirat şi el. Nu era obişnuit să-l vadă atît de voios.

— Nu mai am timp să mă duc la Zervoheris înainte de plecare, i-a spus cizmarului, dar spune-i tu din partea mea că peste patru zile ne revedem. Să nu uite ce-am vorbit cu el.

— Adică ce ?

— Ştie el. Tu spune-i numai atît.

Serafim n-a mai întrebat altceva. Îngrijorat şi plin de presimţiri, după cum îi era firea, l-a urmărit din privire pe tînărul care se îndepărta cu paşi mari.

Întorcîndu-se la han, Sgurós n-a îmbrăcat nici hainele, nici cizmele pe care le cumpărase. Le-a legat strîns într-un pachet mic, a coborît la grajd, l-a înşeuat pe Astritis, a legat pachetul pe crupă şi a sărit în şa.

— Să nu care cumva să-mi dai odaia altcuiva, i-a strigat hangiului, mă-ntorc peste trei zile !

După aceea a ieşit din oraş şi s-a îndreptat către răsărit. Cînd soarele se înălţase cam de-o prăjină pe cer, ajunsese la Ianitsa.

Fedor îl aştepta în pragul casei.

— După cum văd, nu te dai bătut ; te-ai şi apucat de treabă ! spuse el, îngîndurat şi apropiindu-se de călăreţul care se oprise lîngă uşă fără să descalece.

— Da, şi după cum vezi, cît pot de repede.

— Prin urmare mai crezi şi acu că cei din Ţara de jos vor cădea la învoială, nu-i aşa ?

— De ce nu s-ar învoi ?

— Dar cu pacea, cu frîncii, cum rămîne ?

— Pacea nu se statorniceşte decît atunci cînd nu-i cu putinţă să izbucnească războiul, şi-acum timpurile s-au schimbat.

— Da, dar pînă cînd o să fie aşa ? întrebă Fedor şi rămase din nou pe gînduri.

Sgurós se plecă în şa şi, punînd mîna pe umărul slavului, spuse :

— Bizuie-te pe mine şi nu-ţi mai face griji de pomană. Am chibzuit totul bine. În ceea ce te priveşte, spune-mi numai dacă-mi dai vreo făgăduinţă în treaba cealaltă. Atît.

— Am să adun vreo treizeci de oameni de-aici și din Kesfina.

— De ajuns ! Tu cînd te porneşti ?

— Mîine în zori cred că am să trec dincolo de Maini, și apoi am să ajung și la Zigo ton Melighon [1].

— Chiar așa să faci ! Acolo-s bărbați voinici, unul și unul ! Bine-ar fi să-i avem de partea noastră !

— Vom vedea.

Au adăstat cîtva timp fără să-și vorbească. Sgurós privi în treacăt bostana cea mică și casa. Prima era pustie, cealaltă — zăvorîtă. După cîtva timp întrebă :

— Ai frînghia în casă ?

— Da, o am.

— Ai măsurat-o bine ?

— Chiar dacă am greșit cumva, mai mult de două șchioape n-am greșit.

— Trebuie să fie tot atît de lungă cît e din înaltul foișorului cetății pînă la picioarele zidului. Să nu uiți treaba asta !

— Ajunge pînă la picioare, nu te teme ! Ce-i drept, am măsurat noaptea, dar se vedea bine, că bătea luna.

— Ceea ce mi se pare ciudat e faptul că am avut același gînd, deși tu erai întemnițat, iar eu slobod !

Fedor nu spuse nimic. Vorbiseră și ieri noapte despre întîmplarea aceasta, care, dacă te gîndeai mai bine, nu era chiar atît de ciudată. Nu era în firea lui Fedor să spună de două ori același lucru.

— Atunci să ne vedem sănătoși ! spuse Sgurós, ridicînd mîna.

— Cu bine !

În timpul celor trei zile, despre care vorbise mai înainte, n-a mai dat prin Kalamata. Îngrijorat și cu ochii sălbăticiți de spaimă, Serafim a început să-l aștepte chiar din dimineața celei de-a patra zile. Numai la lucru nu-l ducea capul pe cizmar. Se așeza pe scăunelul său, ca și cele două calfe ale sale, care îngînau fără griji un cîntecel, trăgea nervos de ață, o mușca, nemaiștiind să lucreze parcă, se uita urît la ajutoarele lui și, incapabil să se stăpînească, lăsa baltă și ciocanul, și sula, și cuiele de lemn, și, sărind de pe scăunelul său, alerga către

[1] **Zigo ton Melighon — numele unui sat : Zigo-trecătoare.**

uşă, scuturîndu-şi şorţul de lucru. Odată ajuns acolo, întindea gîtul descărnat, se înălţa pe vîrfurile picioarelor şi, punînd mîna streaşină la ochi, măsura drumul pînă sus, la colţ. Dar pe-acolo, nu treceau decît nişte străini nepăsători, şi-atunci se reîntorcea deznădăjduit înăuntru şi se prăbuşea pe scaun.

Cizmarul n-ar fi trebuit să aibă motive serioase de îngrijorare. Sgurós nu-i spusese unde se duce, dar Zervoheris, care auzi porunca puiului de nobil din gura lui, păru că intră la bănuială.

— S-a dus undeva unde-l paşte primejdia ? întrebă Serafim, cînd văzu mutra crîşmarului.

— Da' de unde ! Fleacuri... Ştiu eu unde s-a dus !

Crîşmarul nu ştia nimic, dar nu voia să se creadă că nu cunoaşte tainele prietenului său. Era o chestiune de amor-propriu. Cizmarului însă, care observase norul trecător care întunecase fruntea lui Zervoheris, cu isteţimea şi cu teama omului păţit, nu-i mai puteai scoate gîndul acesta din cap. Sgurós se afla în primejdie, ce mai tura-vura !

— Pandelis, ai să vii şi tu alături de noi ? întrebă el în cele din urmă cu glas coborît.

—Unde ?

Cizmarul îl privea cu ochi temători şi se lupta cu sine, neştiind dacă trebuie să-i destăinuiască totul, sau să treacă cu vederea şi vorbele pe care apucase să le rostească.

— Păi... nu ţi-a spus... Sgurós ?

Zervoheris a înţeles despre ce era vorba.

— Tocmai mie să nu-mi spună ? !... răspunse el lăudăros, dar, amintindu-şi de severa recomandare a lui Sgurós, se încurcă şi adăugă : Mda... dar ştii, nu prea pricep despre ce-i vorba.

— A, nimic... ştii... nimic... spuse cizmarul cu părere de rău, retrăgîndu-se ca un cîine plouat.

Cam despre acestea au discutat dînşii atunci. Zervoheris era scandalizat de faptul că Sgurós plecase fără să-i spună unde se duce şi nici nu venise să-l vadă înainte de plecare. Lucrul acesta nu-i ieşea din minte şi, după ce chibzui în fel şi chip, ajunse la concluzia că era numaidecît nevoie să afle despre ce e vorba — nu pentru altceva cît pentru a-şi lua măsurile cuvenite în cazul că prietenul său, nechibzuit cum este, s-ar afla într-adevăr în primejdie. Da, da, numai pentru asta !

Astfel stînd lucrurile, în aceeaşi după-amiază încălecă pe măgarul său şi porni către Ianitsa. De ce, nu ştia, dar avea aproape certitudinea că, dacă există cineva care să ştie cum stau lucrurile, acesta nu poate fi altul decît Fedor. Ghicise că Sgurós şi ianitsiotul se întîlniseră, deoarece el pregătise întîlnirea. Sgurós plecase a doua zi de dimineaţă, aşadar după discuţia pe care-o avusese cu ianitsiotul. Odată ajuns în satul slavilor, a aflat, plin de uimire, că şi Fedor a plecat încă din zori.

— Şi încotro a plecat ? o întrebă dînsul pe Varia.

— Încolo, îi răspunse aceasta, arătînd vag înspre munţi.

— Era singur ?

— Singur.

S-a străduit în toate chipurile să afle ceva mai mult, dar fata nu l-a putut mulţumi ; era limpede că nu ştia nici ea.

— Nu vrei să intri în casă să-l vezi şi pe bunicul ?

Nutrind nădejdea că Petros ar putea să-i spună ceva, a intrat la el. Pe bătrîn l-a aflat stînd pe saltea, palid şi slăbit, ca un cadavru. Copiii stăteau lîngă el fără a scoate vreo vorbă.

— Cum se mai simte ? o întrebă crîşmarul pe Varia, pierzînd nădejdea că, în starea în care se afla, bătrînul ar putea şti ceva.

— Mai bine, răspunse fata zîmbind.

Zervoheris a zăbovit cît a zăbovit lîngă bătrîn, a schimbat, cu greutate, cîteva cuvinte cu dînsul, şi apoi s-a ridicat — să nu-i stingherească prea mult, chipurile.

— Am să mai viu, spuse el ca să spună ceva, şi-apoi se duse.

Seara s-a înapoiat la Kalamata şi, pe cînd se apropia de casă, l-a zărit de departe pe băiatul său de prăvălie, care-l aştepta nerăbdător în uşă.

— Stăpîne !... Stăpîne !... îi făcu semn, plin de vioiciune, roşcovanul.

— Ce e, mă ?

A descălecat de pe măgar şi l-a împins în curte ; băiatul de prăvălie se ţinea după el, vorbindu-i cu sufletul la gură. Pe sub asfinţit, cînd stăpînul era plecat de acasă, se întîmplase ceva cu totul neobişnuit : o cucoană, curat aristocrată, nu alta, însoţită de-o slujnică arăpoaică, venise să-l caute la prăvălie.

— Pe mine, mă ?

— Da, pe dumneata

Ce treabă avea cu el, n-a spus. În grabă a venit, în grabă a plecat, ca și cînd n-ar fi vrut să fie văzută. Își acoperise chiar jumătate din chip cu un văl...

— Cum era, mă, tînără, bătrînă, între două vîrste ?

— Tînără, stăpîne, tînără și frumoasă... Isuse Hristoase !...

— Da' cum ai văzut tu, mă, că era frumoasă, dac-avea fața acoperită, ai ?

Roșcovanul a rămas cu gura căscată. La început, Zervoheris n-a dat importanță faptului ; cucoanele din protipendadă nu obișnuiau, desigur, să calce pragul hanului, iar lui nu i se întîmplase nicicînd să-i taie vreuna calea. Mahalaua era săracă, o mahala de pălmași calici. O fi greșit, pesemne. Mai tîrziu, însă, cînd Zervoheris a chibzuit mai acătării, întîmplarea a început să-i pară cam ciudată și l-a chemat pe băiatul de prăvălie la el.

— Ia spune-mi tu, mă, cucoana aia vorbea grecește sau frîncește ?

— Grecește, stăpîne.

— Prin urmare, nu era de-aici, din' cetate, nu era frîncă.

— Da' de unde !...

— Atunci o fi fost de prin partea locului, nevasta vreunui tîrgoveț bogat.

— Ce tot vorbești matale, stăpîne, ce, nu le cunosc eu p-alea de-acilea ?

Zervoheris a rămas pe gînduri.

— Și nu ți-a spus dac-o să mai vie ?

— N-a spus nimic. Nu m-a întrebat decît dacă arhon Sgurós mănîncă acilea.

— Ce, mă ? Abia acuma-mi spui ? strigă Zervoheris, sărind ca fript și răcnind înfuriat.

— Da' ce-ți făcui, stăpîne ?

— Îmi vine să-ți trag o scatoalcă să te las lat ! Piei din fața mea, cotarlă !

Roșcovanul o zbughi cît ai zice pîs !

„O cucoană din protipendadă care-l caută pe Nikiforos, gîndi îngrijorat Zervoheris. Bre, ciudat, foarte ciudat ! Mie nu mi-a spus c-ar avea niscai legături cu arhonții din părțile astea. Nu cumva o fi vreo străină în trecere ?..."

Oricum ar fi judecat-o, întîmplarea i se părea ciudată. Furat de imaginația sa tulbure, încerca s-o pună în legătură cu plecarea lui Sgurós, dar, negăsind nici o explicație, se stră-

duia să ghicească dacă era o prevestire de bine sau de rău și, fără a-și da seama de ce, la ce se putea aștepta cel din urmă, adică Sgurós.

„Ar fi grozav dacă cizmarul, ăsta care se sperie și de umbra lui, ar avea dreptate!" reflectă el, prins pe nesimțite în mrejele întunecate ale superstiției.

Și, gîndindu-se la toate acestea, crîșmarul intră în han. Era ora de aglomerație a cinei, mesele erau ocupate de muncitori și de oșteni, de clerici și de marinari, care mîncau făcînd o larmă de nedescris. Un praf des se înălța spre tavan, întunecînd lumina gălbuie a opaițelor. Tusea și cîntecele se amestecau cu mirosul de prăjeală al mîncărurilor, cu zgomotul farfuriilor și al ulcelelor izbite de tăbliile meselor. Prăvălia fierbea ca un furnicar.

— A venit? întrebă în taină Serafim, aplecat peste tejghea.

— Cine?

Cizmarul holbă ochii. Despre cine altcineva ar fi putut întreba, cînd îl avea în minte numai pe Sgurós? Zarvoheris, însă, făcea pe neștiutorul numai pentru a-l îndîrji pe cizmar, care, cu toate că era înecat pînă în gît de treburi, nu se mai gîndea decît la asta.

— Tu ce spui? De ce-o fi întîrziind atîta? îl întrebă pe nerăsuflate Serafim.

— Nu spun nimic! Ce-s profet? Dacă vrea, n-are decît să vină, dacă nu...

Și, deși era stăpînit de-o năbădăioasă enervare, continua a face pe nepăsătorul, tăia de zor pîinea în felii, împărțea linguri în dreapta și-n stînga și umplea cănile cu vin.

— Semn rău!... Semn rău!... mormăia Serafim cuprins de fiorii neliniștii.

Intrînd dimpreună cu trei dintre calfele sale pe ușa din fund, Artemis s-a așezat la o masă unde mai erau cîteva locuri libere. Se înfățișa la fel ca întotdeauna, vesel și cu obrajii săi bucălați strălucind de voie bună. Și-a lungit cît a putut gîtul în sus și, ridicînd brațele, i-a făcut semn lui Zervoheris să-i dea întîietate.

— Ho! Că-ți aduc chiar acu o butie de vin! exclamă istovit crîșmarul, cu toate că Artemis era prea departe pentru a-l putea auzi. Nici n-ai intrat ca lumea, și-ai și turbat!

Cizmarul şedea abătut, ca o mîţă înmuiată, în faţa tejghelei.

— Da' mai dă-te, bre, şi tu la o parte ! l-a împins la un moment dat Zervoheris, trecînd în grabă. Ce mi te tot încurci în picioare ? Stai naibii într-un colţ şi te mulcomeşte odată !

Deznădăjduit, Serafim privi jur împrejur şi, neaflînd nicăieri nici un loc, se duse mai de silă, mai de milă să se aşeze lîngă Artemis. Croitorul îşi vîntura mînuţele de zor şi grohăia ca un godac, trăgînd nădejdea că Zervoheris îl va observa şi pe el. Dar, îndîrjit cum era, crîşmarul se prefăcea anume că nu-l vede. Tîrziu, şi numai după ce i-a mulţumit pe toţi ceilalţi muşterii, chibzuind că l-a perpelit de-ajuns pe croitor, s-a apropiat şi de el.

— Spune-mi repede, ce-ţi pofteşte inima ?

— Mai întîi să beau ceva, că m-ai sleit, nu alta !

— Gata ! Altceva ?

— Să mănînc.

— Altceva ?

— Vreau mîncare şi băutură pentru toţi ai mei.

— Nu lungi pelteaua, că m-aşteaptă şi alţii. Mai vrei ceva ?

— Nu.

Zervoheris dădu să plece, dar croitorul îşi mai aminti ceva şi, vrînd să-l înhaţe de haină, căzu cu faţa peste masă.

— Stai, că mai am o poruncă pentru tine !

— Înc-o poruncă ! O să plesneşti naibii de-atîta mîncare !

— Asta nu-i de la mine, ci de la Sgurós.

— A venit ? !

— Da, l-am văzut pe drum.

— Şi-abia acu-mi spui !

Cizmarul era gata să leşine.

— Unde-i ? întrebă el. Să dau fuga la el !

— Stai pe loc. N-a spus decît să i-l trimit pe Zervoheris. Atît.

— Acum ? întrebă crîşmarul.

— Da, acum... adică, stai... nu ştiu, prietene... e-a trecut destulă vreme de cînd l-am văzut. Era cam-nainte de-asfinţit...

— Înainte de-asfinţit, zici ? Ooof ! Mînca-te-ar iadul să te mănînce ! Şi de-abia acu, mă, de-abia acu-mi spui !

Artemis începu să se dezvinovățească, încîlcind cuvintele. Păi, dacă el strigă de-atîta vreme și nu-l bagă nimeni în seamă ! Ce vină are el ?

— Da' tu nu puteai să te repezi pînă la tejghea să-mi spui, mă, descreieratule ? Ce, ți-era frică să nu-ți pice osînza ?

Clocotind de furie, cîrciumarul își scoase șorțul, se șterse în fugă pe mîini și, cînd era gata să se năpustească afară, cizmarul vru să-l însoțească, dar el îl sili să rămînă locului și-i spuse :

— Ai tu grijă de prăvălie, că, dacă rămîne singur roșcovanul ăsta, e-n stare să mă despoaie !

A mai dat cîteva dispoziții, apoi a zvîrlit șorțul și-a plecat.

Cînd a ajuns el la han era prea tîrziu : Sgurós plecase de-acolo. „Unde s-o fi dus ? se întreba îngrijorat cîrciumarul. Cum să-i mai dea de știre de cucoana care-l căutase ?" O neliniște nelămurită dospea în cugetul său : nu știa de ce, dar ceva îi spunea că ar fi fost mai bine dacă puiul de nobil ar fi aflat despre acest lucru. „Te pomenești că s-o fi dus la Timoteu !" gîndi el și porni în grabă spre fratele lui, dar nu-l găsi nici acolo. Trecuse pe-acolo mai devreme, dar nu șezuse decît o clipă și plecase fără să spună dacă se mai întoarce în seara asta.

„Frumos ar fi fost să fi dat roată, și-acum să se fi dus la han, la mine !" Era ultima nădejde a lui Zervoheris. Alergînd cu sufletul la gură, s-a îndreptat din nou spre prăvălia lui, unde i-a regăsit pe Artemis și pe Serafim așa cum îi lăsase, așteptîndu-l. De îndată ce-a intrat, și-a dat seama, după privirile lor, că nu aflaseră nimic nou. Sgurós nu se arătase și iată de ce : ajunsese la Kalamata cu puțin înainte de asfințitul soarelui, cam la vremea cînd îl văzuse Artemis și, după ce lăsase legătura cu îmbrăcăminte în odaia lui, se spălase și se pieptănase, și după ce dăduse poruncă să-l hrănească pe Astritis, ieșise în oraș fără să se odihnească de loc. Înainte de orice altceva, trecuse pe la Timoteu și, cerîndu-i fierarului informații despre armele pe care le comandase cu o săptămînă în urmă, controlase sulițele, încercase prima cursă, care era gata, și-și crestase unghia cu tăișul unei săgeți, să-și dea seama dacă e bine ascuțită.

— Dă-i bătaie, dă-i bătaie ! îl îndemnă el pe fierar, zîmbind prietenește.

După aceea l-a bătut încurajator pe umărul imens și a plecat. Atunci îl întîlnise și croitorul pe drum. Acesta închisese prăvălia și plecase cu cele trei calfe ale sale să-și facă obișnuitul tur de seară prin cîrciumi. Sgurós l-a oprit pentru a-i da porunca pentru Zervoheris : „Acum sînt grăbit, îi spusese el, și nu mă pot duce la el la prăvălie, dar spune-i să vină mai tîrziu să mă caute la mine în odaie". Adevărul era că voia să-l vadă pe Zervoheris cînd ar fi fost ceva mai liniștit, și nu la acesta în cîrciumă. Așadar, socotind că pînă îl găsește Artemis pe crîșmar îi mai rămîne puțin timp disponibil, se îndreptă spre popa Daniil. Preotul se afla în grădinița lui și își îngrijea plantele. Văzîndu-l pe Sgurós intrînd, și-a înălțat brațele în aer.

— Binecuvîntat fie cel ce sosește acum ! Pe unde-ai umblat, fiule ?

— Am călătorit, răspunse cu un zîmbet enigmatic tînărul.

— Unde ? În patria ta ? Cum ai reușit să ajungi, că-i cam depărtișor pînă acolo ?

— Nu, n-am fost la Nauplion.

Uitîndu-se în jurul său, a văzut gardul scund care despărțea grădina de stradă și pe Bilió, care umbla de colo-colo, culegînd fasole pentru mîncarea de-a doua zi. Copiii se jucau pe uliță, iar glasurile lor sonore umpleau cu un ciripit ascuțit atmosfera amurgului, care cădea încetul cu încetul.

— Ar fi mai bine să mergem înăuntru, părinte, îi propuse el preotului.

— Cum ți-i voia.

Au intrat în bucătărie ; tacîmurile pentru cină erau pregătite, iar fața de masă strălucea ca o pată luminoasă. Daniil i-a făcut semn să se așeze, dar el a rămas în picioare.

— Am fost la Mitzithras, spuse el, după ce răsuflă adînc.

— La Mitzithras ?

— Da.

Și îi explică : părintele Daniil cunoștea propunerea lui Kafuris ; i-o povestise chiar el, a doua zi de dimineață, după întîlnirea cu genovezul. Lui Sgurós, însă, nu-i convenea de fel lucrul acesta, adică să cucerească cetatea Kalamatei, pentru ca după aceea s-o predea Genovei. Nu, nu-i convenea ! Așadar, s-a gîndit temeinic la lucrul acesta, al cărui studiu i-a

chinuit mintea trei zile și trei nopți de-a rîndul. Dacă cetatea Kalamatei va fi eliberată din mîna frîncilor, spuse el, ea nu va fi eliberată numai pentru cîteva ceasuri, ci pentru a rămîne liberă pentru totdeauna. A patra zi de dimineață hotărîrea lui era luată. Va reda ortodoxiei și cetatea, și Kalamata. Kafuris n-are de-ît să aștepte mult și bine.

Preotul îl privea uimit și fără a rosti un singur cuvînt.

— Poate că mă crezi nebun, părinte Daniil, dar mai ascultă, rogu-te, și continuarea. Planul meu era cam acesta. Ce ne desparte de Mitzithras, care este o provincie a regelui Greciei ? Pendadactilul și Maini, Mitzithras și noi sîntem alături, lipiți, și ne putem, prin urmare, uni de minune într-un singur trup ! Există o piedică, totuși, și aceasta e pacea statornicită între greci și prințul nostru. Dar dacă noi, cei din Kalamata, vom îndrăzni să-i alungăm pe frînci din țară, fără amestecul lor, ce ne-ar mai putea împiedica să ne unim cu Mitzithras, după aceea ? De bună seamă că-mi vei spune din nou despre pacea care nu le lasă grecilor mînă liberă.

— Desigur, încuviință preotul printr-un semn.

Sgurós clătină din cap, zîmbind.

— Așa gîndeam și eu. Aici m-am oprit. Dar iată că după multe șovăieli disperate mă bate-un gînd. Dar dacă romanii, spun eu, nu vor să țină seama de armistițiu ? Dacă regele Andronic e sătul de dragostea frîncilor ? De bună seamă că nu de plăcere, ci silit de împrejurări se pleacă și rabdă lucrul acesta.

— Ei, și-atunci cum rămîne ? Cum rămîne ? întrebă nerăbdător preotul Daniil, care începuse oarecum să ghicească ce va urma.

— Atunci n-am mai stat o clipă pe gînduri și-am pornit-o la drum, să aflu ce vor spune cei din Mitzithras. Ca să nu bat la ochi, am călătorit îmbrăcat ca un negustător care cutreiera Morias-ul cătîndu-și de treburile sale. Și iată-mă ajuns și la Mitzithras — nu era pentru prima dată cînd mă duceam acolo — dar acum nu mai eram crud și lipsit de minte ca pe vremuri... De-un singur lucru mă temeam : să nu-mi dea de urmă Sguromallis și iscoadele lui. Și, ca să nu lungim prea mult vorba, am izbutit și-aici, părinte. Ori sînt norocos, ori Dumnezeu mai știe cum s-a întîmplat, dar am reușit. De data aceasta m-am dus bine îmbrăcat, ca un tîrgo-

veț și neguțător bogat ce mă aflu și care nu se duce decît la acela de care are nevoie, adică la căpetenia cetății.

— Și ce ți-a spus ?

Pe buzele lui Sgurós a fluturat un zîmbet fugar.

— La început era șovăitor și mă privea bănuitor. Nu pentru că nu s-ar fi învoit, ci pentru că nu știa cu cine are a face. Dîndu-mi seama de lucrul acesta, i-am explicat, în mii de chipuri și cuvinte, pe care numai Dumnezeu mi le-a adus pe limbă, că el n-are a se teme de nimic, de vreme ce nu va apărea de fel în ochii frîncilor.

— Noi vom săvîrși treaba aceasta, i-am spus, înălțimea-ta, nu știi nimic despre ea și, chiar dacă nu ne vei da îngăduință, noi sîntem hotărîți a o duce la împlinire. Îndată ce pun stăpînire pe cetate, vă dau de știre. Și, spunînd acestea, mă pregătii de plecare. Atunci el m-a oprit și, spunîndu-mi că mă grăbesc prea mult, că retrage toate cuvintele spuse pînă atunci și că e gata să-mi deschidă brațele, în numele regelui „Treceți la fapte ! mi-a spus el emoționat. Dumnezeu să vă ajute ! În ceea ce mă privește, voi face tot ce-mi e de cuviință ; să n-aveți nici o grijă." Așa ne-am înțeles.

Daniil înălță chipul plin de lumină și rămase astfel. În ochii lui străluceau rînd pe rînd și zîmbetul, și lacrima.

— Fiul meu ! Fiul meu ! exclamă el încet și cuprins de emoție. Apoi, continuă, împreunîndu-și mîinile : Dar cum ai să reușești ? întrebă el timid, temîndu-se parcă să nu se amăgească amarnic. Ai destulă putere în tine ?

Tînărul s-a apropiat de fereastra deschisă, prin care pătrundea aerul răcoros al toamnei îmbibat de mirosul îndepărtat al pămîntului reavăn, de răsuflarea plantelor și de mirosul dulce al lămîiței.

— Și cîmpia, și muntele își vor trimite fiii. La vremea aceasta ei se ridică cît cuprinzi cu ochii. Răzmerița se întinde de pe plaiurile Ianitsei pînă sus, la Maini, și mai departe chiar, la Zigo ton Melinghon. (Apoi și-a întors capul și l-a privit, zîmbind, pe preot.) Dumneata ce spui ? Îmi dai binecuvîntarea ?

Entuziasmat, bătrînelul și-a deschis brațele și a prins a bate aerul o dată, de două ori, într-una, ca și cînd s-ar fi căznit să-și ia zborul.

— Merg și eu cu voi ! Merg și eu cu voi !

Capitolul XIII

STRIGOII

Cînd Sgurós a părăsit casa preotului, noaptea coborîse şi, aşa după cum se întîmplă uneori, după zilele foarte senine, afară era un întuneric profund. Era noaptea tîrziu şi vîntul începuse să sufle. Timpul se schimba, venea iarna.

Tînărul s-a înfăşurat în mantie şi a mărit pasul. Dar n-a apucat să facă nici zece paşi cînd şi-a dat seamă că e urmărit de-o umbră care se apropie de el, alunecînd repede şi fără zgomot. A auzit foşnet uşor de haină femeiască, o mînă fierbinte l-a prins de braţ şi aburul unei respiraţii calde şi repezi l-a izbit în obraz.

— Ce înseamnă asta ? întrebă el mirat.

N-a primit nici un răspuns. Mîna moale a femeii îl trăgea pe un drum diferit de acela pe care pornise dînsul. Străduindu-se să distingă chipul necunoscutei în întuneric, n-a reuşit să observe decît că acesta era mai negru, parcă, decît însăşi noaptea.

„Ce-o mai fi însemnînd şi asta ? reflectă el, fără a fi cuprins de-o îngrijorare prea serioasă. Povestea asta seamănă cu invitaţia unei femei la o întîlnire de dragoste..." Şi, gîndind astfel şi străduindu-se să afle care-ar fi putut fi femeia care-l aşteaptă, îşi aminti de-o scenă asemănătoare, petrecută în timpul cînd se afla în cetate : chemarea stăpînei din Akova. „Nu cumva o fi tot aşa ceva şi de data asta ?" se întrebă el neplăcut impresionat şi încercînd instinctiv să se oprească.

— Haide, vino cu mine, îi şopti scîlciat la ureche vocea rugătoare a necunoscutei. Nu e primejdie, stăpîne !

Sgurós era surprins. „Femeia asta trebuie să fie de pe alte meleaguri ; nu prea ştie greceşte !" Două şiraguri de dinţi albi străluciseră în întuneric cînd îi vorbise. „S-o urmez sau... hm !... mai ştii... poate c-ar fi mai bine să mă descotorosesc de dînsa ?" se întreba el, mergînd automat în urma ei, cu gîndul hărţuit de-o nedesluşită bănuială, agrăind de-o capcană care-ar fi putut pune în primejdie acţiunea proiectată ; lucrul acesta nu i se părea, totuşi, cu putinţă. Dacă francii ar fi prins de veste, l-ar fi întemniţat îndată, fără a se ascunde după degete. De bună seamă că persoana care-l poftea la

dînsa în chipul acesta avea motive temeinice să păstreze taina asupra acestui lucru, pentru că nu mai încăpea nici o îndoială : umbra care-l conducea nu-l chema în scopuri personale, ci era trimisă de altcineva. Sîngele lui bărbătesc începuse să clocotească în vine, şi-o curiozitate nestăvilită îl îndemna să se ducă, să vadă şi să dezlege taina. Cînd şi-a dat seama că necunoscuta s-a oprit, se mai lupta încă cu slabele sale temeri, ca nu cumva să facă ceva pe care n-avea dreptul să-l facă, expunînd astfel acţiunea pe care-o iniţiase şi răspunderea atîtor suflete omeneşti unor riscuri nebănuite. Se aflau înaintea unei uşi scunde. Scoţînd o cheie, femeia a introdus-o cu greutate în broască şi, răsucind-o de cîteva ori, uşa cu o singură latură s-a deschis scîrţîind. Au pătruns într-o încăpere întunecată şi strîmtă, cu iz de mucegai şi umezeală. Sgurós s-a împiedicat de-o scară de lemn de la primul pas pe care l-a făcut.

— Ssst ! tresări speriat şi reţinut glasul femeii, care se oprise şi trăgea cu urechea, pentru a-şi da seama dacă nu cumva fuseseră auziţi de cineva.

„Ce naiba ! se miră tînărul. Ne ascundem şi de cei care se află în aceeaşi casă cu noi ?..." Şi, deodată i-a străfulgerat ceva prin minte, o bănuială aducătoare de lumină. „Da, da, ea trebuie să fie !" îşi spunea în gînd, în timp ce urca scara răsucită. Întoarse capul şi către dreapta, şi către stînga, adulmecînd parcă un parfum cunoscut. Între timp, ajunseseră la capătul scării şi mergeau bîjbîind printr-un mic coridor. Aerul dimprejur era plin de tihna aceea blîndă şi călduţă proprie încăperilor locuite. Femeia a ciocănit discret de două ori într-o uşă ; un pas uşor s-a apropiat dinlăuntru, uşa s-a întredeschis, luminîndu-l pe Sgurós drept în faţă ; mirosul greu al parfumului de mosc l-a învăluit de pretutindeni, ameţindu-l. Clipind des din pleoape, a văzut-o pe Bianca stînd dreaptă dinaintea lui, cu părul bogat despletit pe umeri, cu braţele goale şi cu buzele cărnoase înflorite de-un zîmbet. Cu una dintre mîini ţinea uşa, în cealaltă prefira buclele grele, care i se rostogoleau în inele pe obraji. Părea că se pregăteşte să se culce şi că a surprins-o la o oră neobişnuită. Purta o cămaşă de noapte albă şi spumoasă, căzînd în falduri grele şi adînc răscroită la gît şi la subsuori, care, în lumina candelei aninată alături de pat, căpăta o transparenţă difuză. Întinzînd distrată mîna grăsulie, pentru a-i fi sărutată de slujnica

arăpoaică, a adăstat, cu privirile stăruitor ațintite asupra lui Sgurós, pînă cînd ușa s-a închis în urma acesteia.

— *O ! amore mio !* exclamă îndată ce s-au aflat singuri și, fără nici o altă introducere sau șovăială, i-a încolăcit grumazul cu brațele goale și și-a sprijinit capul pe umărul lui.

Înainte de a apuca să se gîndească ce trebuie să facă, a simțit buzele calde și umede lipindu-se de gura lui. Era aceeași Bianca, pasionata Bianca din Nauplion. Părea că timpul trecut nu se scursese aievea, că-l primea și acum ca la una din obișnuitele lor întîlniri nocturne. Era limpede că pentru dînsa nu se schimbase nimic, că nimic nu i se părea Biancăi mai firesc ca faptul că-l regăsea și pe el la fel de neschimbat, așa cum îl cunoscuse. Cursul vieții rămăsese neschimbat pentru ea în ultimii doi ani.

— Nu ți-a fost dor de mine, *caro mio?* îl întrebă dezmierdător și fără nici o urmă de imputare în glasul nespus de grav.

Cu un gest slab, de-o infinită gingășie, a împins-o la mică distanță de el și a privit-o cu oarecare curiozitate. I se părea că e la fel ca mai înainte și, totuși, oarecum deosebită. Acum nu mai purta pe creștetul capului scufița aceea de catifea roșie, o scosese, poate, în vederea culcării. Chipul ei era fraged și înflorit, ochii umezi, iar arcurile negre ale sprîncenelor se înmuiaseră într-o dulce relaxare. Avea ciudata impresie că e mai tînără decît o știa și, cu toate că era de-o vîrstă cu el, la Nauplion îi păruse mai vîrstnică și mai impunătoare. Ceva îndepărtat, semănînd cu duioșia ațipită și cu voluptoasa chemare a dorinței, s-a înfiripat în sufletul lui. A înțeles că nu Bianca era aceea care rămăsese neschimbată, ci că el era acela ce se maturizase în acest răstimp.

— Oh ! cît de lipsit de suflet ești ! îi spuse ea cu un zîmbet dulce. Ai știut că Bianca se află în același oraș cu tine, dar nici prin gînd nu ți-a trecut să vii s-o vezi !

S-a scuzat stîngaci, străduindu-se să nu-i stîrnească ura, pe care o știa nespus de primejdioasă. Bianca nu trebuia să bănuiască lucrul acesta pentru nimic în lume ! Nu trebuia să afle...

— Dar nu e nici o săptămînă de cînd am aflat, repetă dînsul, și-apoi, timp de trei-patru zile am fost plecat din Kalamata.

Şi spunînd cuvintele acestea, l-au şi cuprins regretele, deoarece se temea să nu-l întrebe, curioasă şi stăruitoare cum o ştia, unde fusese. Dînsa, însă, asculta şi nu asculta, parcă, scuzele sale, cu care părea a fi mai dinainte împăcată. Era limpede că dorea să reia legătura cu orice preţ, fără a-i păsa de nimic altceva în afară de aceasta.

— Hai, vino mai aproape şi aşază-te ! Ce stai aşa ca un străin ?

Şi l-a poftit să se aşeze pe patul ei.

— Chiar aşa e, Bianca, dar nu mi-ai spus cum se face că tu şi tatăl tău vă aflaţi la Kalamata.

— Am venit de mult aici. Sînt mai bine de şase luni de-atunci.

— De ce-aţi plecat din Nauplion ?

— Credeam că ai ghicit ; ştii bine că tata nu s-a bucurat niciodată de prea multă încredere din partea frîncilor, care-i suspectau toate mişcările... După întîmplarea din noaptea aceea, ştii care, frica lui a crescut şi mai mult. Se vede treaba că guvernatorul, care căpătase între timp unele informaţii, încetase să mai creadă că Deliuria îi trimisese pe oamenii săi să săvîrşească asaltul acela şi începuse să-l bănuiască pe Gaffore şi, o dată cu dînsul, şi pe tatăl meu.

— Hm !

— În felul acesta am fost siliţi să plecăm din Nauplion. Tata nu se mai simţea în siguranţă acolo.

Şi, aplecîndu-se, l-a privit cu ochii plini de dorinţă.

— Dacă nu te-aş fi căutat eu, spuse dînsa, şi dacă n-o trimiteam pe slujnica mea să te-aducă, n-ai fi venit niciodată aici, nu-i aşa ?

— Ce tot vorbeşti !

— Da, da, de bună seamă că n-ai fi venit niciodată... spuse dînsa pe gînduri cu privirile ţintuite în gol.

— Uiţi, Bianca, pasă-mi-te, că trebuia să iau unele măsuri de prevedere şi să mă feresc de tatăl tău.

Nu i-a răspuns ; îşi urmărea gîndurile. Pieptul ei se ridica uşor, unduind supla cămaşă de noapte, de sub care răzbea o undă parfumată, care înmiresma aerul şi ameţea mintea.

— Prin urmare, ne aflăm în casa tatălui tău, nu-i aşa ?

— Desigur. Ţi-e frică ? îi răspunse ea, întorcîndu-se şi ţintuindu-l cu priviri scăpărătoare.

Acum o recunoștea : era vechea și trufașa Bianca.

— Nu, ripostă el zîmbind, dar în seara asta n-am recunoscut-o pentru că am intrat pe altă ușă. Nu e prima oară cînd vin în casa asta.

— Știu.

El s-a speriat și în același timp și-a amintit de fereastra care scîrțîise în noaptea cînd venise aici împreună cu Daniil și cu cei cinci jălbari.

— Știai mai de mult, nu-i așa ? o întrebă cu șiretenie.

— Te-am văzut de-acolo.

Și, întinzînd mîna, a arătat undeva în odaie ; el, însă, urmărind cu privirea semnul ei, n-a văzut nici vreo ușă și nici vreo deschidere oarecare în punctul pe care i-l indicase. Nu se afla acolo decît un dulap mare încastrat în zid.

— Și ai auzit tot ce-am vorbit ?

— Da, am auzit.

Au tăcut amîndoi. Sgurós rămăsese pe gînduri, încercînd să studieze eventualitățile care se iveau, una cîte una. Ea ședea cuminte alături de el. Atunci i-a trecut prin gînd să folosească prilejul.

— Ascultă, Bianca, acum, cînd știi tot... n-ai putea să-mi spui dacă tatăl tău mi-a spus adevărul ?

Ochii ei erau duri și tăioși.

— Ții cu tot dinadinsul să aduci la îndeplinire tot ceea ce ați hotărît împreună ?

— Da... n-am să-ți ascund că... sigur că țiu.

Adăstă o clipă în tăcere, apoi îi răspunse sec :

— Ți-a vorbit sincer.

— Își va respecta oare făgăduiala ? N-o să mă vîndă frîncilor ?

— Nu.

Sgurós a zîmbit.

— Nici dacă ar afla că în seara asta mă aflu aici, în iatacul tău ?

Ațintindu-și privirile asupra lui, Bianca s-a ridicat încet și i-a spus cu nespusă mîndrie :

— Dacă ți se pare că te afli în primejdie, n-ai decît să pleci.

— Bianca ! Cum poți să spui una ca asta ? Ți-am dat vreodată prilejul să mă crezi fricos ?

— Şi, pentru a o îmbuna, a întins mîinile şi i le-a cuprins pe-ale ei, dar ea a rămas neclintită.

— Nu te-am chemat aici astă seară decît pentru ca să afli totul, să ştii că Bianca e mai credincioasă decît oricine prietenilor săi. Crezi că te-aş fi adus dacă n-aveam să-ţi ofer ceva ?

Sgurós nu înţelegea nimic.

— De ce-mi spui lucrurile acestea ?

— Dacă ţi-ai fi amintit de mine, n-ai fi aşteptat să te caut eu... ai fi venit singur. Da, da... Ştiu că inima ta nu mai simte nimic pentru mine...

A protestat cît a putut mai energic şi mai convingător.

— Taci, i-a poruncit, şi vino încoace !

Şi ducîndu-se la dulapul pe care i-l indicase mai înainte, l-a deschis. Era ticsit cu haine femeieşti. Dîndu-le la o parte cu ambele braţe, i-a făcut semn să intre în deschizătura dintre rochii. A intrat ezitînd.

— Priveşte prin crăpătura asta ! i-a spus ea.

Domnea un parfum cald şi dulce de trup femeiesc. Între scîndurile din fundul dulapului se afla o crăpătură prin care răzbea o lumină imperceptibilă şi se putea vedea în încăperea vecină. Sgurós s-a întors, uitîndu-se mirat la Bianca.

— Priveşte ! i-a mai spus o dată.

S-a apropiat şi a privit. Încăperea îi era cunoscută, cu toate că nu vedea decît o parte din ea. A deosebit o candelă şi un cap aplecat asupra unui pupitru. Matteo Kafuris se afla acolo.

— O ! exclamă el, retrăgîndu-se în grabă.

— Aşteaptă, să vezi ce urmează...

S-a aplecat din nou asupra crăpăturii şi a privit. Urechea lui a desluşit cîteva cuvinte rostite încet şi încîlcit. Prin urmare, Kafuris nu era singur.

— ...cele douăzeci de perpire împrumutate în decembrie şi cu cele treizeci din ianuarie fac cincizeci, nu-i aşa ? calcula glasul său tărăgănat, în timp ce degetul scheletic alerga pe-un catastif deschis. Cincizeci, deci, şi cu încă douăzeci şi cinci, date în luna mai, fac şaptezeci şi cinci. Aici e notat totul, bănuţ cu bănuţ, n-ai decît să te osteneşti şi să vezi singur dacă te îndoieşti cumva. Vezi ? Pe pagina asta e scris numele arhontelui dumitale. Să socotim, deci : dobînda pentru primul împrumut este egală cu şase ori doisprezece, ceea ce înseamnă şaptezeci şi doi. Pentru ce-l de-al doilea, cincisprezece ori unsprezece, adică o sută şaizeci şi cinci. Pentru cel de-al

treilea, douăzeci și cinci cu șapte și cincizeci, adică o sută optzeci și șapte și cincizeci. Și acum să adunăm. Iată, s-au făcut patru sute douăzeci și patru și cincizeci, fără cheltuielile mici. Am socotit exact, nu-i așa ?

— Nu știu. Eu mă încurc în cifrele astea !

Sgurós a tresărit. Al doilea glas !... Unde mai auzise glasul acesta ?

— Nu, nu, strigă bătrînul, nu mai vorbi așa, e ca și cum m-ai înjura în față ! Te rog să socotești și dumneata ! Vrei s-o luăm de la început ?

— Vreau să terminăm ! ripostă tăios glasul străin.

Sgurós s-a aplecat și s-a mișcat din loc, trudindu-se să-l vadă pe celălalt vorbitor, dar n-a reușit. Nu-i auzea decît glasul gutural și gros, care-i amintea ceva neplăcut, pe care nu-l putea preciza nici el.

— Cine-i celălalt ? a întrebat-o cu glas coborît pe Bianca, aflată înapoia lui.

— Nu-l cunosc.

S-a aplecat din nou asupra crăpăturii.

— Patru sute de perpire este o sumă ! continuă visător Kafuris. Și arhon Sguromallis nu poate fi supărat din pricina mea, l-am servit atît cît a fost cu putință.

Sgurós a sărit ca fript. „Arhontele Sguromallis ! O, soartă !..." Concomitent, urechea sa auzea glasul celuilalt răspunzîndu-i sec genovezului :

— Da, dar nu-i decît un împrumut, bătrînule, din care n-ai să ieși păgubit. Stăpînul meu are o avere ca-n basme, și-ți va plăti cu vîrf și îndesat !

Pe fruntea lui Sgurós s-au îmbulzit broboane de transpirație, iar mîna lui a căutat un sprijin pe ușa dulapului. Tremurînd de furie, și-a trecut palma peste ochi. Îl recunoscuse pe celălalt după glas : era ucigașul mesagerului regelui, călugărul din Mitzithras, spionul din Mesareea !

— Ei, unde te duci ? întrebă buimăcită Bianca.

Sărise afară din dulap și cerceta uluit zidurile dimprejur, ca și cînd ar fi căutat o ușă sau o deschizătură prin care să poată pătrunde dincolo. Mîna i se încleștase spasmodic pe mînerul pumnalului.

— Deschide-mi, Bianca, deschide odată ! o implora el scos din minți. Trebuie să ajung dincolo...

— Unde ?

— Acolo !

— În odaia tatălui meu ? Ai înnebunit ?

— Trebuie !

— Sfîntă Fecioară ! Și-a pierdut mințile !...

A trebuit să se lupte din răsputeri cu dînsul ca să-l convingă și să-i arate primejdia care-o amenința și pe ea, și acțiunea la care se înhăma el însuși : parcă înnebunise !

— Omul acela de dincolo e piaza-rea a vieții mele, spunea el, holbînd ochii orbiți de furie. Nu-mi apare înainte decît pentru a-mi aduce o veste haină. Deschide-mi, Bianca, dacă mă iubești !...

L-a îmbrățișat și s-a încleștat de el.

— Vrei să năruiești totul într-o clipită, l-a întrebat ea, sau să asculți ce se va mai discuta dincolo, pentru a te lămuri pe deplin ?

— Da, da, ai dreptate, trebuie să ascult !

A intrat în dulap și s-a aplecat din nou asupra deschizăturii, dar răsuflarea lui era atît de agitată încît se temea să nu se trădeze.

— Spune-mi mai bine cum o să-mi recapăt banii și cum o să-mi primesc dobînzile ? Asta să-mi spui !

— Stăpînul meu are moșii.

— Dacă are, de ce nu le vinde ? N-are decît să le vîndă.

— Vezi c-ajungi tot la vorbele mele ! Chiar asta are de gînd să facă ! Ți-am explicat doar !

— Da, dar cînd, cînd ? Astea-s vorbe, vorbe, vorbărie goală !

— Averile sînt la Constantinopol, bătrîne, și pentru treaba asta trebuie să meargă el însuși la fața locului, dar cum s-ajungă, messir Matteo, dacă nu vrei să-l ajuți acum, pentru ultima oară ?

Sgurós a văzut chipul lui Kafuris, care se ridicase în aer și rămăsese nemișcat și cu ochii tulburi, așa cum obișnuia să facă ori de cîte ori mintea lui clocea ceva.

— De două nopți mă chinuiești într-una ! îi spunea el, cuprins de amărăciune, trimisului nevăzut. Dacă e ceva de făcut fă odată, pentru că răbdarea mea a ajuns la capăt ! Cînd socotești că poate pleca ?

— Pe mine mă întrebi ? Imediat ce-i vei da noul împrumut.

— Și dacă, vorba vine, i l-aș da acum, ce s-ar întîmpla ?

— Ar pleca imediat !

Kafuris a rămas din nou cu privirile în gol.

— Greu, foarte greu ! șopti el ca pentru sine, dar destul de tare pentru a auzi și celălalt.

Era limpede că începea să cedeze.

— Hotărăște-te, messir Matteo, pentru că de pierdut nu vei pierde în nici un caz, ți-o garantez eu.

— Da, dar cum, cum ?

Se vede treaba că trimisul a înaintat cu doi-trei pași, deoarece s-a auzit podeaua scîrțîind.

— Bătrîne, arhontele Sguromallis își va plăti datoria țării tale, îi spuse el coborînd glasul. Gîndește-te numai la faptul că în felul acesta vei deschide porțile Morias-ului.

— Vorbe și iar vorbe ! De-un an de zile nu aud altceva decît cuvintele acestea.

— N-a sosit momentul prielnic, Mitzithras are o garnizoană puternică, și stăpînitorii ei o au sub control. Mai sînt multe de făcut pînă cînd Sguromallis va reuși să adune toate cheile în mîna sa.

— Astea nu-s decît vorbe goale, ascultă ce-ți spun eu ! Dumneata îți bați joc de mine, iar el e îndrăgostit de frînci. Vă cunosc eu ! Dacă va preda vreodată Mitzithras, o va preda frîncilor, nu mie. Ai să vezi c-așa e.

— Te înșeli ! De la frînci nu mai are nimic de cîștigat, ascultă-mă pe mine.

— Și cum va proceda pentru a fi de folos patriei mele, ai ? Pentru a ne putea întinde pe uscat, noi, genovezii, trebuie să punem piciorul mai întîi în Monemvasa, care e port, și, hehe !, Monemvasa e-o cetate puternică, care rezistă.

— Știi foarte bine că el va afla mijlocul de-a o supune.

— În Monemvasa conduc Demonoianii, o familie viteză. Nici vorbă despre așa ceva !... Acolo nu-i nimic de făcut !...

Emisarul ajunsese la deznădejde, pare-se, deoarece se auzea cum își lovește mîinile una de alta. Însă Kafuris, indiferent, nu mai auzea nimic. El urmărea în aer întruchiparea visului său, iar chipul său căpăta o expresie de beatitudine, provocată, parcă, de-o muzică fermecătoare.

— Cînd spui că va pleca ? întrebă el la un moment dat.

— Îndată ce-i vei trimite perpirele.

— Ia-le !

Pirueta era atît de bruscă şi neaşteptată încît emisarul lui Sguromallis a amuţit, limpede fiind că se zăpăcise cu totul.

Grăbit şi cu tinerească sprinteneală, genovezul s-a ridicat, a dispărut pentru cîteva clipe, după scurgerea cărora s-a înapoiat, ţinînd în mînă un săculeţ de pînză roşie. Punîndu-l pe pupitru, l-a desfăcut cu degete tremurătoare şi, vîrînd mîna într-însul, a scos un pumn de monede de aur şi a început să le numere.

— Iată treizeci de perpire de aur ! spuse el, întinzîndu-le străinului.

Sgurós n-a văzut decît două mîini păroase care se întindeau să ia banii şi colţul vînăt al unei mantii.

— Dar să plece, spuse genovezul, retrăgînd mîinile înainte de-a preda banii, să plece numaidecît, numai cu condiţia asta i le dau ! Altfel îi voi cere să-mi înapoieze şi banii, şi dobînda celor trei împrumuturi.

— Nu te teme, că va pleca. După două zile de la sosirea mea la Mitzithras se va îmbarca pentru Constantinopol.

Atunci Kafuris i-a dat banii.

— Haide, ia-le şi du-i-le ! spuse el brusc şi, întorcînd spatele străinului, se reaşează în jilţ.

S-a auzit zgomotul unor paşi care se îndepărtau şi apoi s-a făcut linişte.

— Ei, ce zici, îl întrebă Bianca pe Sgurós, care coborîse din nou în iatac, am făcut bine că te-am chemat ?

— Da, şi-ţi mulţumesc... îi răspunse el, întinzîndu-i mîna distrat.

Fruntea lui, nespus de palidă, era brobonată de transpiraţie.

— Stai jos, îl pofti fata. De ce te-ai schimbat aşa la faţă ?

— Nu-i nimic. Am nevoie de aer proaspăt şi rece ; m-a ameţit căldura din dulap şi parfumurile tale. Voi veni să te văd mîine seară, Bianca. Acum mă ierţi, nu-i aşa ?

Şi spunîndu-i acestea, i-a zîmbit, căutînd să se justifice. Văzîndu-l atît de schimbat, n-a încercat să-l mai reţină în nici un chip. După un scurt răstimp de gîndire, l-a condus pînă la capătul scării şi i-a luminat calea.

— Nu trînti uşa la ieşire şi, dacă vrei să mai vii în vreuna din serile acestea la mine, aruncă-mi cu o pietricică în fe-

reastră ! Se află chiar deasupra uşii. Voi trimite slujnica jos şi-ţi va deschide.

— Voi veni, a asigurat-o dînsul şi, dînd să coboare, deodată şi-a amintit de ceva, s-a întors şi, ca să nu rămînă nici o umbră de îndoială primejdioasă, a luat-o în braţe şi a sărutat-o pe gură.

— Te iubesc mai mult decît oricînd, Bianca !

— Nu-i adevărat, nu mă mai iubeşti, spuse ea cu asprime, dar nu-mi pasă. Mi-e de-ajuns că nu iubeşti pe alta.

Dus pe gînduri şi cu capul plecat, Sgurós a coborît scara întunecoasă.

Capitolul XIV

CEASUL ROBILOR

Ultimele cuvinte ale Biancăi erau numai un avertisment, sau o ameninţare directă ? se întreba Sgurós în timp ce se întorcea în camera sa. Nu putea spune că dragostea genovezei îl interesa foarte mult, dar conştiinţa noii primejdii, dezvăluite de amănuntul acesta, stîrnise o adevărată furtună în lumea gîndurilor sale.

În ziua aceea aflase o mulţime de noutăţi, şi toate îl loveau necruţător. În urma celor auzite, nu mai avea nici un temei de îndoială asupra sinceităţii lui Kafuris, dar noutatea, care în alte împrejurări i-ar fi adus linişte şi uşurare, acum, din păcate, proiecta o lumină nouă şi înspăimîntătoare asupra grandiosului plan al genovezului, care nu ţintea să înşface numai Kalamata, ci şi Mitzithras, şi să-i lovească, fără nici o alegere, şi pe frînci, şi pe greci, drept în inimă. Cine ştie ce mai clocea în mintea sa diabolică ! Nu mai încăpea nici o îndoială că dezgustătorul bătrîn acţiona în taină pentru ţara sa şi că era un agent politic temut. Genova întindea ghearele, peste mare, ca să înşface Morias-ul, să cucerească centrele vitale ale Răsăritului înaintea Veneţiei, ţintind să-şi împlinească ambiţiile şi să cîştige astfel măreţia şi puterea de care avea nevoie în această rivalitate de moarte.

Kafuris reușise să înjuge, concomitent, două vite de povară la carul acestei acțiuni. Una dintre ele era Sgurós însuși, care trebuia să-i cîștige Kalamata, lovind drept în inimă autoritatea Villehardouinilor. În felul acesta, prințesa s-ar fi trezit într-o bună dimineață alungată pentru totdeauna din cuibul cald al cetății părinților săi. Cealaltă era Sguromallis, trădătorul care dădea lovituri mortale ortodoxiei. Oh ! Hristoase !... Ce semnificație avea înrudirea aceasta ? Și unchiul și nepotul se aflau pe neașteptate în slujba împlinirii aceleiași odioase acțiuni ! Nu care cumva aceasta era osînda ursitei, destinul negru și inexorabil al familiei lor, care o împingea, cu sau fără voia ei, la decădere prin trădare ?

Sgurós s-a înfiorat. Încă o dată în viața lui, și poate într-una dintre cele mai critice situații, stă față în față cu ceva rece și neomenos, fiară cu răsuflarea înghețată și ochi sticloși. E ursita lui. O privește înlăcrimat, plin de-o revoltă neputincioasă, și vede idolul său oglindindu-se în ochii ei holbați și nepăsători. La îndurare nu te poți aștepta din parte-i, nu-ți stă la îndemînă decît un singur lucru : să te lupți crîncen cu ea, s-o lovești, răzbit, la mir, sau s-o amăgești. Se bucura de faptul că, împins de presimțirile sale, îi întinsese o capcană înainte de a-i simți prezența : călătoria sa la Mitzithras și învoiala cu Căpetenia îl priva de primele riscuri, dîndu-i în același timp posibilitatea de-a se elibera. Binecuvîntat fie ceasul cînd se gîndise să nu-i rămînă credincios lui Matteo Kafuris !

Acum însă nu mai era timp de pierdut, nu mai avea răgaz pentru mărunțișuri nefolositoare și nici pentru zăbavă : ceea ce era de săvîrșit trebuia împlinit cît mai degrabă. Forțele întunericului stăteau la pîndă. Înainte așadar cu tot sufletul și cu părul fluturînd în vînt !

Din seara aceea Sgurós n-a mai cunoscut odihna nici ziua, nici noaptea. Pînă la împlinirea sorocului lui Kafuris mai erau douăzeci de zile. Numai douăzeci de zile ! În timpul acesta, lumea trebuia să-și schimbe fața, superstițiile trebuiau să se stingă, umbrele să se risipească, șovăielile să se dezlege, și, în cele din urmă, trebuiau desăvîrșite toate pregătirile. După o săptămînă s-a înapoiat și Fedor, aducînd vești bune. Maina era gata să-i dea șase sute de bărbați viteji, unul și unul, munteni care nu și-au frînt grumazul înaintea stăpînului, iar din

Ianitsa puteau recruta pînă la douăzeci şi cinci de palicari. Kalamata urma să dea restul, adică încă o dată pe atîta. Pe fiecare dintre aceştia din urmă Sgurós îi avea în minte şi îi cunoştea atît de bine încît, dacă ar fi ţinut cu tot dinadinsul, le-ar fi putut scrie numele, atît cel de familie, cît şi cel de botez, pe dinafară. Toţi erau oameni dintr-o bucată.

Într-una din serile sumbre ale lui noiembrie, Sguros se afla la Ianitsa şi, stînd împreună cu Fedor în faţa vetrei, întocmeau planul amănunţit al răscoalei. Vîntul din miazăzi sufla puternic şi atmosfera era încărcată de furtuna care se apropia.

— Va trebui să fim în măsură a rezista timp de-o săptămînă, spuse Sgurós, referindu-se la timpul ulterior cuceririi. În răstimpul acesta ne putem pune nădejdea în magaziile cetăţii, care trebuie să fie ticsite cu bucate.

— Din Kalamata n-o să luăm nimic ?

Sgurós socotea că nu le stă în putinţă. Prevedea asedii puternice din partea francilor.

— Dar parcă spuneai că şi Kafuris ţi-a făgăduit ajutor. insistă Fedor. De ce nu vrei să-l primeşti ?

— Nu ! Nu vreau să iau nimic de la Kafuris !

Ianitsiotul nu spuse nimic, dar nu pricepea de fel cum vinătărăşenia asta. Era limpede că răsculaţii, care n-aveau de gînd să predea cetatea genovezilor, puteau exploata din plin planul lui Kafuris pînă la apariţia corăbiilor Genovei în largul mării. Pentrü el era bun orice mijloc.

— Nu vreau să primesc nimic de la Kafuris ! mai strigă o dată Sgurós, cuprins de furie. Sau singuri, sau nimic !

O mică răceală se aşternu între dînşii. Nu era pentru prima oară cînd Sgurós îşi dădea seama că planurile sale nu se potrivesc cu acelea ale slavului. Era limpede că ianitsiotul nu era împins din urmă decît de răzbunare, de setea întunecată de-a recupera sîngele pe care i-l datorau. Lui îi era indiferent tot ceea ce s-ar fi petrecut după căderea cetăţii şi de aceea socotea că hotărîrea lui Sgurós era profund nejustificată şi îngreuiată de neînţelesul sentimentalism de-a preda cetatea oamenilor din Mitzithras, ai regelui, şi nu genovezilor, care păreau a fi cei mai siguri.

— Nu gîndeşti înţelept, spuse el, luptînd pentru a-şi înăbuşi revolta, după puţin timp de gîndire. Régaliştii Mitzithrei nu vor călca pacea decît cu foarte mare greutate, şi aceasta ar în-

semna să-l înşelăm pe Kafuris. Spune-mi, rogu-te, de unde vei mai căpăta ajutor ?

— De la mine.

— Vorbeşti ca un copil, Sgurós !

— Regaliştii vor călca pacea ! insistă Sgurós, văzînd că n-are alte argumente la îndemînă.

În timpul acela, Varia a intrat, ţinînd în braţe o legătură de frînghii, s-a apropiat de vatră şi a început să le împletească, în tăcere, înaintea lor.

— Eşti aproape gata, Varia ! spuse Sgurós, bucuros că poate schimba vorba.

Varia zîmbi naiv, deşertînd cîteva legături de frînghie din şorţ. Era o scară împletită, scară pe care trebuia s-o pună pentru a se urca pe zidul cetăţii.

— Trebuie să tragem la sorţi, pentru a vedea care va fi cel ce va urca întîi, spuse Sgurós rîzînd. Te prinzi, Fedor ?

Slavul nu i-a răspuns nici de data aceasta ; ochii săi rămîneau la fel de întunecaţi ca şi pînă acum, înfundaţi în orbitele ţestei

— Nu vrei să tragi tu la sorţi, Varia ?

— Dacă ţii atîta, n-ai decît să te urci tu cel dintîi, spuse Fedor mîhnit şi fără a-l privi, dar să ştii că eu am să-l răpun pe primul frînc cu care vom da nasul acolo sus.

Aceasta era dorinţa lui de căpetenie : să-l căsăpească, cu mîna lui, pe primul ostaş franc !

— Nu-i vom răpune decît pe cei primejdioşi, propuse Sgurós. Pe ceilalţi îi vom dezarma şi le vom da drumul la ai lor.

— Nici gînd ! strigă furios slavul. Îi vom trece pe toţi pe sub ascuţişul săbiei !

Propunerea lui iniţială prevedea măcelărirea întregii garnizoane şi incendierea clădirilor, iar Sgurós n-a reuşit decît cu mare greutate să-l convingă că incendiul nu le putea fi în nici un caz prielnic, de îndată ce erau nevoiţi, oricum s-ar desfăşura lucrurile, să reziste asediului.

Privindu-l şi astăzi pe viitorul său tovarăş de luptă, se gîndea din nou că oamenii care se întîlnesc la aceeaşi răspîntie şi ajung să păşească împreună, deseori o pornesc de la drumuri cu totul deosebite. Acum se temea de el. I se părea că razele soarelui n-au strălucit niciodată în inima lui, că păsările n-au

ciripit și că florile n-au îmbobocit niciodată pentu el. În măruntaiele lui nu creștea decît buruiana otrăvită a urii ! Și, totuși, parcă Fedor era acela care într-o seară îi spusese, la hanul său din Kalamata : „Dar am să te iert, pentru că am înțeles că ai iubit-o mai mult decît poți s-o urăști..." Nu trecuse prea multă vreme de atunci.

Ce metal se ascundea în străfundurile conștiinței acestui om ? Fier sau aur ?... Nu va afla niciodată...

Și sorocul se apropia. Sgurós alerga pretutindeni, din colibă în atelier, de pe cîmpie la munte, înflăcărînd sufletele, întețind jeraticul care mocnea și întreținînd scînteia sfioasă care de-abia se aprindea. Sosea plin de avînt, entuziast, încurajîndu-i pe cei care șovăiau și insuflînd optimismul prin rîs și voie bună. Numărul caselor și familiilor care-l așteptau ca pe Mesia, pentru a-i oferi odihna de seară după goana istovitoare din timpul zilei, era considerabil. I-a văzut, destul de adeseori, ieșind în prag pentru a-l întîmpina, agățîndu-se de ferestre și salutîndu-l nerăbdători, de departe. Adăsta cîteva clipe împreună cu dînșii dinaintea vetrei și le juca țîncii pe genunchi. Vrăjite de vorbele lui, fetele prindeau treptat curaj și se apropiau să-l asculte, sprijinindu-și brațele pe speteaza jilțului său. Nu le spunea minciuni, nu le făgăduia fericiri himerice și nici nu-i îmbăta cu opiul amăgitor al poveștilor. Le vorbea limba simplă a celei mai adînci dureri, le vorbea despre pămîntul care rodește pentru cei ce-l muncesc, despre soarele care pîrguiește bobul de aur, despre primăvara care readuce păsările călătoare, despre frumusețea vieții, creată de Dumnezeu astfel încît să se bucure de ea deopotrivă și vulturul, și gîzele. Afară sufla vîntul tăios al iernii, Astritis frămînta pămîntul cu copita, așteptînd sorocul plecării către alte meleaguri, dar acolo răsărise soarele tainic al fericirii, căldura binecuvîntată și lumina senină. Fără a fi preocupat de grija de-a o mai împleti cu cuvinte, înțelegea că pe lume nu poate exista bucurie mai mare decît aceea pe care-o simte omul care împărtășește bucuria celor din jurul său. Cele douăzeci de zile se apropiau de sfîrșit și nu mai rămîneau decît două-trei zile pînă la sosirea clipei celei mari.

Hotărîseră cu de-amănuntul locul în care se vor aduna pentru pornire, în care punct al cetății se va dezlănțui, și ora la care se va porni asaltul. Sava țăranul trebuia să-i vestească pe cei din Maini că era timpul să se adune și să pornească. Pre-

vedeau că în primele momente nu vor avea de întîmpinat opreliști de neînfrînt, dar că se puteau aștepta la ceasuri grele după aceea, cînd francii se vor înapoia în număr sporit și îndîrjiți de ura amorului-propriu jignit. Cetatea era mai greu de păstrat decît de cucerit.

Gîndindu-se că nu e cuminte să se înstrăineze încă de pe-acum de vicleanul bătrîn, care ar fi intrat, desigur, la bănuieli, în ciuda dezgustului pe care i-l provoca întîlnirea cu el, Sgurós se mai dusese între timp să-l vadă pe Kafuris, de vreo două ori. L-a întîlnit, deci, la el acasă și l-a informat, în linii mari și destul de vagi, despre planurile lor. Faptul că genovezul nu mai vădea interesul entuziast al începutului l-a surprins. Îl asculta indispus, încuviința monosilabic și părea foarte zgîrcit cu făgăduielile. N-a vădit mai multă căldură și interes decît o singură dată, cînd Sgurós a încercat să-l descoasă, în mod intenționat. Tînărul adusese în mod abil vorba despre Sguromallis.

— După cum mi-ai spus, frîncii nu ne vor putea lovi chiar de la început, messir Matteo, deoarece atunci se vor afla departe de noi, la turnirul acela de la Andravida. Ce facem, însă, cu regele Mitzithrei ? De unde știi că, dorind să-l satisfacă pe prinț, arătîndu-i pe viu credința lor față de pacea statornicită între dînșii, nu se va năpusti asupra noastră ?

— Nu se poate ! Asta nu se poate întîmpla, răspunsese Kafuris cu vioiciune, regaliștii nu vor lovi oamenii de aceeași credință cu dînșii, mai cu seamă acum, cînd n-ar avea nici un folos de pe urma aceasta !

— Așa e, dar nu știu dacă n-ai auzit și dumneata despre un oarecare Sguromallis, guvernatorul militar, un trădător, care e unealta frîncilor și credinciosul superintendentului.

Kafuris a rîs cu șiretenie.

— Îl cunosc, arhon Sgurós, nu te teme ! Am avut eu grijă și de ăsta. Sguromallis e departe acum, foarte departe !...

— Cum adică departe ? Se află înafară de Mitzithras ?

— Și încă cum ! L-am trimis tocmai la Constantinopol !

Fără a-i da explicații suplimentare, Kafuris se bucură o bună bucată de vreme, stăpînit de un rîs care-i zgîlțîia umerii. Lui Sgurós îi era de-ajuns și atît. Ceea ce ghicise ascultînd în taină, din dulapul Biancăi, scena care avusese loc în seara aceea, se confirma acum. Kafuris nu acordase cel de-al treilea

împrumut decît în scopul de a-l îndepărta pe guvernatorul militar din Morias. Pe Sgurós nu-l mai neliniștea decît apatia manifestată de genovez în timpul cînd îi vorbea despre asaltul asupra cetății. Era reală ? Vădea neîncrederea, regretul, sau nu era altceva decît un joc al ipocriziei bătrînului ? N-a căpătat certitudinea asupra celei de-a doua probleme a discuției decît într-una din ultimele seri, cînd se afla în iatacul Biancăi.

— Peste două zile plecăm, îi spusese fata, la turnirul din Andravida.

— Plecați ? Cine pleacă ?

— Eu și cu tata.

Sgurós se arătă mirat.

— Prin urmare, vă duceți și voi la turnir.

— Da, ne vom duce ; tata a hotărît lucrul acesta de-acum cîteva zile. Acolo se va aduna toată nobilimea Principatului și încă mulți alții pe deasupra, ecleziaști, tîrgoveți, bogătași și negustători. Tata spunea că e un prilej unic de-a se întîlni cu o mulțime de persoane și de a-și rezolva interesele.

Așadar, Kafuris voia să plece. Sgurós îi cunoștea acum gîndurile tainice. Voia să plece pentru a fi departe în ziua cînd se va produce tentativa de-a lua cetatea, pentru ca francii să nu bănuiască că știe ceva, sau că și-a vîrît coada într-un fel oarecare în această treabă urîtă. Socotind că lucrurile acestea nu puteau rămîne ascunse prea multă vreme, se gîndea Sgurós, Kafuris avea destule motive să se teamă. Într-o bună zi, corăbiile genoveze se vor ivi în larg... și atunci, la adăpost fiind, va putea da în vileag, fără a se mai teme de nimic, țițele întregii sale mașinațiuni.

— Prin urmare, plecați la turnir, nu-i așa ?

— Da, spuse Bianca, dar să nu crezi că mă duc acolo pentru plăcerea mea, *tesoro mio* [1], ci numai pentru a nu stîrni bănuiala tatii, spunîndu-i că prefer să rămîn. Dacă lucrul acesta s-ar fi petrecut cu o lună înainte, crede-mă... aș fi crăpat de ciudă dacă nu m-aș fi dus, atît de nesuferită mi se părea viața la Kalamata. Acum, însă, cînd ești aici, e cu totul altceva...

Nu și-a mai împlinit vorba, ci s-a lăsat moale în brațele lui și i-a cuprins gîtul cu ambele mîini. Dragostea ei nu mai era plină de amenințări și de spaime, ca la începuturile ei, la Nau-

[1] Comoara mea (lb. ital.).

plion, ci reînflorea duioasă și docilă acum. Ceva se copsese și se maturizase într-însa ; poate conștiința că ea este aceea care se leagă, în timp ce el rămîne indiferent, și fatala constatare că în dragoste cel slab este cel ce iubește cel mai mult.

Într-adevăr, după două zile plecară către Andravida și puținii franci care mai rămăseseră în cetate. Înălțîndu-se în șei, heralzii vestiseră și la Kalamata că prințul îi poftește la marele turnir pe toți baronii, stegarii [1] și cavalerii care-i erau vasali.

S-au rînduit în mijlocul pieței și, sunînd în cele patru vînturi din lungile lor trîmbițe, au dat de știre că turnirul se organiza în cinstea primei aniversări a prințesei Mahó, care împlinea un an de la naștere.

În cetate n-a mai rămas drept garnizoană decît comandantul străjilor și cîțiva oșteni. Deodată cu gentilomii mai plecau la Andravida și o seamă de tîrgoveți, însoțiți de familiile lor, clerici superiori și negustători, localnici și străini, care își cărau mărfurile rînduite pe măgari și catîri. Localitatea pierduse strălucirea și fastul vieții aristocratice, ca și cînd un nor acoperise soarele, stingîndu-i strălucirea. Kalamata se golise brusc. Ulițele nu mai erau stăpînite decît de calicime.

Bianca și-a luat rămas-bun de la Sgurós în aceeași noapte. Tînărul venise pentru a se încredința însuși de plecarea lui Kafuris, fata însă, închipuindu-și că venise de dragul ei, era înnebunită de neașteptata fericire și, dorind să petreacă împreună cu el o noapte de dezmierdări, ținea cu tot dinadinsul să-l rețină acolo pînă a doua zi de dimineață. Gîndurile lui însă zburau aiurea ; era grăbit și nerăbdător, ca pasărea care simte aerul liber. Desprinzîndu-se grabnic din îmbrățișarea ei, și-a luat rămas-bun, fără să mai piardă nici o clipă.

— Ai s-o faci, deci, nu-i așa ? l-a întrebat în șoaptă cu glasul ei grav, în timp ce el se pregătea să coboare scara întunecoasă.

— Peste trei zile, la aceeași oră, i-a mărturisit el laconic.

L-a privit în tăcere, cu ochi adînci și plini de regrete.

[1] Cavalerii care comandau trupe recrutate de pe domeniile lor și luptau sub steag propriu.

— Ne despărțim pentru a doua oară, îi spuse ea în cele din urmă, pierdută pe gînduri. Prima oară a fost după asaltul de la Nauplion, în grădina mea, iar a doua oară acum...

A vrut să mai spună ceva, dar s-a oprit, cu privirile adumbrite și, cum el se pregătea să coboare, l-a reținut.

— Dacă ne va fi dat să nu ne revedem, spuse răgușit, aș vrea să știu, Nikiforos, dacă mă iubești și tu... (înghiți încă o dată în sec și adăugă, în sfîrșit, cu multă greutate)... un pic.

— Desigur... a asigurat-o el distrat. De ce te îndoiești ?

Dîndu-și seama că e grăbit, l-a lăsat să plece. Un gînd i-a trecut fulgerător prin minte. Bianca își lua rămas-bun de la dînsul în felul acesta, gîndindu-se că în cele ce urmau să se întîmple și-ar putea afla moartea ? Iată ceva la care el nu se gîndise de loc. S-a oprit singur și a privit-o, dus pe gînduri. În clipele acelea n-ar fi vrut să-și ia rămas-bun de la dînsa pentru totdeauna, poate, cu minciuna pe buze.

— De ce-mi spui lucrurile acestea ? o întrebă, cuprins de-o nedumerire ascunsă, căutînd totodată modul de-a începe explicația.

Ochii ei s-au încărcat pe neașteptate de-o melancolie amară și de-o nemărginită tristețe. Îi vedea privirea aceasta pentru prima oară și, deodată, i s-a făcut milă de ea.

Îi dăruise tot ceea ce-i stătuse în putere, își trădase tatăl și își aninase propria viață, ca pe-un talisman, de gîtul lui. O imagine clară i s-a conturat în minte : la turnirul de la Andravida se vor întîlni și vor sta, poate, foarte aproape una de alta două femei care nu se cunosc, două femei cu dimensiuni de simboluri în viața lui. Una care i-a dăruit totul și a fost înșelată, și alta căreia el i-a jertfit totul, care nu i-a dat nimic în schimb, el fiind cel ce-a rămas înșelat. Nu, nu, de bună seamă că Bianca merita, cel puțin, o minciună dezmierdătoare în schimbul dezmierdătoarei realități pe care n-o obținuse niciodată.

— Rămîi sănătoasă, Bianca !...

Stăpînită de melancolii, i-a răspuns făcîndu-i un semn cu mîna goală pînă la umăr și a rămas în capul scării, urmărindu-l pînă l-a pierdut din priviri.

Și iacă că a sosit vremea ! Mainioții nu s-au ivit încă, dar trebuie să se afle pe drum. Pînă cînd să răzbească vestea la prinț, și el să-și ia suita și să coboare la Kalamata, frații săi

vor avea tot timpul să sosească. Știut fiind că turnirul nu va dura o veșnicie, nu mai trebuia să piardă nici o clipă.

În ultimele două zile, răzvrătiții și-au dat seama deodată că nu mai aveau nimic de făcut. Își închipuiseră că vor avea nevoie și de acestea pentru a-și desăvîrși pregătirile, iar acum, constatau că ar fi putut porni răscoala mai devreme. Ceva asemănător unei mîhniri dublate de mînie i-a cuprins brusc, îmboldindu-le sufletul, stîrnindu-le setea nerăbdătoare de acțiune. În cursul acestor două dimineți, cizmarul devenise de nerecunoscut, era cu totul supt la obraji, iar ochii îi străluceau veșnic, cuprinși de febră. Umbla ca nebunul prin prăvălie, iar seara se ducea la fierăria lui Timoteu, unde monologa și clănțănea din dinți ca și cînd cineva i-ar fi turnat apă rece pe cap. Atitudinea lui Serafim l-a întristat pe Zervoheris. care-și păstra întotdeauna sîngele rece și nu făcea altceva, de obicei, decît să înjure, încet, printre dinți.

— Eu zic că pe-ăsta ar trebui să-l lăsăm în plata lui, i-a spus el lui Sgurós. Nu mi se pare a fi prea de Doamne-ajută. Ia te uită cum l-a cuprins bîțîiala !...

Sgurós îl contrazise.

— Nu cunoști oamenii, Pandelis, cizmarul acesta-i unul dintre aceia care se topesc ca ceara. De tremurat nu tremură decît flacăra.

Numai lui Artemis, croitorului, nu i-au spus nimic. El era ca un burduf gol, care nu era bun de altceva decît să-l umpli cu vin. Dintre calfele lui, au ales doi flăcăi de vreo douăzeci de ani, care s-au prins cu făgăduiala că nu vor slobozi o iotă meșterului lor. În noaptea în care s-au pornit, l-au lăsat pe Artemis zăcînd jumătate beat, jumătate treaz pe-o masă din cîrciumă și i-au dat de știre nevestei sale să vină să-l ia de-acolo.

În seara aceea nu s-au mai adunat la Timoteu. Au zăvorît porțile și au trimis nevestele și copiii să se culce, o dată cu asfințitul soarelui. Opaițele s-au stins de cu vreme în orașul care încremenise în tăcere. Era o noapte rece, fără lună și bîntuită de vînturi de noiembrie. Străjerul din foișorul cetății nu mai cînta. Unul cîte unul sau în grupuri tăcute, au pornit de la casele lor către locul de întîlnire, cu puțin înainte ca lampagiul să-și înceapă rondul obișnuit. Acum se aflau în partea de miazănoapte a cetății, dinapoia unui zid care despărțea malul rîului de ruinele unei mori dărăpănate. În în-

tunericul compact nu se vedea om cu om și nu se puteau recunoaște între dînșii decît după glasurile înecate și ele acum. O cucuvaie ascunsă undeva, în dărăpănăturile acelea, țipa ascuțit și monoton.

Sgurós a venit însoțit de Zervoheris, de Timoteu și de Daniil. Preotului îi spuseseră să aștepte rezultatul și să nu vină la cetate decît a doua zi, pentru a se întîlni cu dînșii, dar el prinsese a răcni, spunînd că așa ceva nu-i cu putință și că nu se învoia cu nici un preț. Venise așadar de astăzi, pentru a fi împreună cu ei dintru începuturile începutului. Nu avea nici un fel de arme în mîini. Ceilalți își împărțiseră între dînșii sulițele aduse de fierar mai devreme, își petrecuseră arcurile cruciș pe piept și, potrivit instrucțiunilor primite, purtau și cîte-un cuțit și o secure la centură. Țăranii n-au primit sulițe, dar aduseseră cu dînșii secerile lor cele bine ascuțite. La vremea cînd cei din Kalamata se aflau adunați la un loc, au picat și ianitsioții pe care-i conducea Fedor. Pentru că veneau de departe și drumul era greu și stricat de ultimele ploi, un copil desculț și cu un felinar în mînă mergea alături de dînșii. Adunați roată, răsculații se cercetau curioși, cercînd a se cunoaște în lumina slabă.

— Sînteți cu toții aicea ? a întrebat Fedor.

S-au numărat între dînșii ; erau cincizeci de bărbați, între care se aflau și doi bătrîni : Petros, care abia se sculase din pat, și Daniil.

— Dar cu copilul acesta ce-i? întrebă Sgurós.

— Cu copilul sîntem cincizeci și unu.

Copilul era fiul lui Sergiu, al spînzuratului ; purta asupra lui legătura cu scara de frînghie și urma să meargă împreună cu dînșii.

— Stingeți fînarul !

După ce l-au stins, întunericul, care părea și mai des acum, i-a înghițit din nou. Au adăstat o clipă, fără ca vreunul dintre ei să rostească un cuvînt.

— Și acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, înainte ! rosti Sgurós.

Toți cei de față prinseră a bate semnul crucii. Vîntul șuiera printre dărîmături, mătura lungul cîmpului de la un capăt la celălalt și se zbuciuma ca marea în livezile de măslini. Asupra lor se desfășurau nemărginitele hotare ale cerului. Au pornit. Mergeau desculți, în tăcere, ca un alai de umbre,

pe care vîntul iernii le mîna în noapte. Nu se zăreau decît petele de lumină, vag conturate, ale bărbilor albe — cea a lui Daniil şi a slavului. Cei doi bătrîni mergeau în frunte, deschizînd drumul coloanei, aidoma străbunilor sfinţi şi a tainicilor profeţi ai multiseculare religii.

Capitolul XV

TURNIRUL DIN AHAIA

Timpul nu era de fel prielnic serbărilor şi festivităţilor publice în aer liber. O dată cu începutul toamnei, ploile neîntrerupte înmuiaseră pămîntul reavăn al cîmpiilor Andravidei. Piciorul se scufunda sau aluneca la fiecare pas în băltoacele mari, ale căror ape musteau din pămîntul sătul de apă. Prinţul ţinea, totuşi, ca întrecerile cu suliţa să aibă loc în luna noiembrie, şi anume la data cînd fiica lui a văzut lumina zilei. Nimeni nu mai nădăjduia că lucrurile ar putea deveni prielnice nu numai să contenească ploaia în ziua aceea, ci şi cu cel puţin trei zile înainte, pentru ca locul să se zvînte şi caii să poată alerga în voie. Prinţul prevăzuse, ce-i drept, această ultimă eventualitate şi dăduse poruncile de cuviinţă, pentru a se transporta numeroase căruţe cu nisip de pe ţărm, care urma să fie aşternut încă din ajun pe arenă. Se îngrijise, de asemenea, de pregătirea cît mai multor odăi de primire, atît la hanuri şi în casele tîrgoveţilor bogaţi, cît şi la mănăstirea Sfîntul Nicolae, pentru toţi gentilomii şi ceilalţi spectatori, care urmau să vină la turnir din cele patru colţuri ale Morias-ului. Voia ca această sărbătoare dintîi a fiicei sale să lase o amintire de neuitat în cronicile Principatului. El însuşi începuse să arate mult mai bine; boala, care îl chinuise aproape toată iarna, dăduse înapoi în timpul verii, toamna se înrăutăţise subit, dar pentru o scurtă bucată de timp, iar acum se mulcomise iarăşi. Tusea contenea treptat, iar obrajii înviau şi îşi recăpătau culoarea.

Andravida nu mai văzuse de multă vreme atîta puhoi de lume adunată laolaltă. Caravanele străinilor soseau în fiecare zi, atît de la fruntariile Principatului şi de pe crestele mun-

ţilor, cît şi de pe ţărmurile cele mai îndepărtate. Se osteniseră a sosi acolo numeroşi cavaleri, care ţineau cu tot dinadinsul să participe şi să se distingă în întrecerile cu lancea, căpetenii rar văzute de obicei, care se arătau numai de dragul de a-i face hatîrul prinţului, şi nobilimea localnică. Străinii în trecere, singuri unii, cu familiile alţii, închiriaseră camere de locuit şi adăstau ziua aceea atît de importantă. Alături de ei se îmbulzea stratul cel mai de jos al tîrgoveţilor curioşi şi al neguţătorilor, mînaţi de ispita cîştigului, al vînzătorilor de mărunţişuri veneţieni şi genovezi, florentini şi pisani sau evrei, şi alţii, mulţi, necunoscuţi tuturor, persoane obscure din masa pestriţă a popoarelor, care forfoteau ca la răspîntii, în oraşele şi ulicele principale ale Morias-ului. Încetul cu încetul, mulţimea a crescut astfel încît ultimilor sosiţi nu le era prea uşor să găsească un adăpost. Tuturor acestora li se adăuga fauna dispreţuită, dar indispensabilă, a menestrelilor şi măscăricilor, care se îmbulziseră venind ca muştele din toate colţurile Principatului, pentru a se hrăni, la sărbătoarea princiară. Pentru a nu-şi irosi vremea de-a surda, ieşeau în pieţe îmbrăcaţi în straie ţipătoare şi cîntau din lăute sau din tamburine, făceau fel de fel de scamatorii, dresau maimuţe, jonglau cu cuţite şi mingi, oprindu-i pe trecători, barînd drumurile, pricinuind învălmăşeală, certuri şi dezordine. Neguţătorii ambulanţi îşi duraseră baraci provizorii, atît înafara oraşului, cît şi în preajma arenei turnirului, etalîndu-şi marfa în fiecare dimineaţă şi lăudînd-o cu glasuri stridente sau răguşite. Nu lipseau nici fierarii ambulanţi, veniţi din alte oraşe, care îşi instalaseră ici-colo cîte-o nicovală şi o forjă, în aşteptarea gentilomilor care-ar fi avut nevoie să-şi repare armurile sau inelele sfărîmate ale cămăşilor de zale. Pe măsură ce ziua sorocită se apropia, ochii tuturor căutau îngrijoraţi către cer. Oare va ploua? Ploile încetaseră de-o săptămînă, dar vremea continua a fi umedă şi pămîntul nu se uscase. Toţi legau norocul zilei turnirului cu acela al micii prinţese. Va ploua sau nu va ploua? Pînă şi prinţul, care îşi dădea atît de rar gîndurile în vileag, rămînea destul de adeseori lipit de fereastră şi urmărea tăcut starea cerului. Apropiindu-se respectuoşi şi tăcuţi, cavalerii săi adăstau dinapoi, privind şi ei. Înaintea zilei sorocite, soarele a răsărit pe neaşteptate. Arena plină de băltoace prinse a scînteia şi, o dată cu ea, şi

ochii prințului. Toată lumea a răsuflat ușurată ; de pe pieptul tuturor căzuse parcă o lespede grea.

— Azi ar fi trebuit să înceapă turnirul ! exclamau plini de bucurie curtenii. Păcat !

— Ba nu azi, ci la 30 ! stăruia prințul.

La 30 era ziua în care se născuse fiica sa, și el se încăpățîna, ca și cum ar fi pus în sinea lui un rămășag, să afle în chipul acesta nu numai soarta micii prințese, ci și pe a sa. Oricîtă nepăsare ar fi manifestat prințul față de anturajul său, din considerație față de vechea sa reputație, poate, boala îi adîncise cutele grijilor pe frunte. Era tînăr încă, abia împlinise treizeci de ani și nu voia să moară.

„Arena se va usca pînă mîine !" socoteau unii dintre gentilomi. „Mai ales dacă va sufla și vîntul !" completau alții.

— Nu, nu ! Nu vreau să faceți nici un fel de pronosticuri ! îi întrerupea el oarecum iritat. Stihiile-s invidioase și le place să-i hărțuiască pe oameni !

Și, spunînd acestea, avu un rîs care se asemăna cu tusea și se retrase în încăperile prințesei. Mersul îi rămăsese la fel de sprinten și de tineresc ca odinioară.

Prințesa se afla în iatacul său, avîndu-l pe capelan alături de sine. De cîteva luni își întorsese fața către biserică, petrecea zile întregi în tovărășia preoților, se spovedea des și făcea danii tagmelor bisericești și mănăstirilor. Dăduse dispoziții să i se aducă de la Kalamata vechea icoană a mamei sale, pictată din timpuri imemoriale de-un meșter grec, și, fără a ține seamă de faptul că ea reprezenta simbolul cultului ortodox, se închina cu precădere dinainte-i, deși era cu totul înnegrită, deoarece se spunea că ar fi făcătoare de minuni. Își amintea ca prin vis, încă de pe vremea cînd era copiliță, că se afla în iatacul Annei Anghelina, care-o adusese din Epir ca pe-un odor familial al Comnenilor.

— Se îndreaptă vremea, doamnă ! o vesti prințul intrînd vesel în iatac.

Isabeau îl privea în tăcere, cu privirea ei tulbure și absentă.

Florentin l-a privit cu năduf pe capelan și s-a îndreptat spre fereastră. Nu-i simpatizase niciodată pe clerici.

— Dumneata nu deschizi fereastra, doamnă ? Privește numai, afară-i minunea lui Dumnezeu !

Şi deschizînd el însuşi fereastra, i-a arătat cîmpul cu un gest larg. Ochii prinţesei îl priveau liniştiţi şi melancolici.

— Ce-ai spune, doamnă, dacă am încăleca chiar acum pe cai şi ne-am duce să facem o plimbare pînă la arenă, pentru a vedea dacă s-au terminat lucrările şi s-a uscat terenul?

— Să mă ierte măria-ta, dar mă simt cam obosită şi aş prefera să rămîn aici, răspunse prinţesa.

Şi-a muşcat buzele enervat. Femeia aceasta nu l-a urmat niciodată în entuziasmele sale.

— Fie după cum ţi-e placul, spuse el, străduindu-se a da un ton firesc şi indiferent glasului său. Apoi, întorcîndu-se către capelan, care adăsta respectuos în picioare, adăugă: Deşi îmi furaţi soţia, nu vă port nici cea mai mică ranchiună, deoarece ştiu că nici dumneavoastră n-o puteţi cîştiga în întregime!

Şi rîzînd de unul singur de această poantă ambiguă, ridică mîna prinţesei care se sprijinea uşurel pe genunchi şi, după ce-o sărută, plecă.

Arena turnirului era amenajată înafara oraşului, pe-un teren deschis, lipsit de copaci şi neted de la natură. Un singur rînd de pari ascuţiţi închideau cele patru laturi ale terenului, în formă de paralelogram lung, dar destul de larg, totuşi, pentru a îngădui alinierea nestingherită a unui front de treizeci de călăreţi. La mijlocul laturilor lungi erau înălţate două chioşcuri acoperite, cu treptele dispuse în amfiteatru, destinate gentilomilor şi doamnelor. Într-unul din ele, acela care avea spatele către răsărit, un podium, dispus pe primele trepte, indica locurile jilţurilor perechii princiare. Suliţe enorme, cît catargele corăbiilor, împrejmuiau incinta, goală acum, în care urmau să fîlfîie bandierele scurte, pe care se aflau emblemele colorate ale participanţilor la întreceri. Un podium de scînduri, mai scund decît chioşcul şi cu scări dispuse tot în amfiteatru, îmbrăţişa terenul de alergare din toate laturile. În partea neacoperită urma să ocupe locuri spectatorii care nu fuseseră invitaţi şi nu erau de viţă nobilă. Întorcîndu-se, împreună cu suita sa, de la vizita pe care-o făcuse la arenă, prinţul, care fusese foarte bine dispus pe tot parcursul drumului, şi-a pierdut voioşia pe neaşteptate. La orizont, departe hăt, către miazăzi, se iscaseră doi-trei norişori, infimi la început, dar care se măreau treptat, pe măsură ce se apropiau. Nu i-a zărit numai el, ci şi ceilalţi, dar nici unul dintre ei n-a avut

curajul să le semnaleze prezența, nici măcar cu un singur cuvînt. Întrerupînd discuțiile înfiripate între dînșii, și-au aruncat privirile în altă parte, prefăcîndu-se că nu-i văd și, astfel, s-au înapoiat în tăcere în oraș. În clipa în care descălecau, soarele a dispărut, pentru prima oară în ziua aceea, și o adiere călduță a prins a sufla în lungul ulițelor, răzbind pretutindeni și umflîndu-le mantiile. Soarele a reapărut pentru scurt timp, și-apoi a dispărut imediat. Fie din pricina luminii care se schimbase, fie din motive lăuntrice, chipul prințului căpătă o paloare surprinzătoare, fapt care n-a scăpat neobservat celor din imediata lui apropiere. În aceeași seară, s-a pornit o ploaie violentă, care n-a contenit toată noaptea. Cataractele cerului s-au desferecat, scuturînd un potop de ape, care înecau largul cîmpului și scufundau orașul într-un abis de culoarea cernelii. După miezul nopții tunetele au prins a răscoli cerul, și trăsnetele s-au prăvălit din tării cu o furie oarbă și năprasnică. Zgomotul acela demonic n-a pierdut din intensitate decît cînd au prins a miji zorile. Ziua se vestea fumurie și ursuză. Orașul zăcea neînsuflețit sub giulgiul fin al ploii, care se mai potolise și cădea în tăcere.

Ca în fiecare zi, medicul castelului a venit să-l vadă pe prinț după ce acesta s-a trezit din somn. L-a aflat stînd singur în iatac și jucîndu-se distrat cu prepelicarul său favorit, un animal rar, zvelt și cu oase fine, pe care-l întărîta trăgîndu-l de urechile clăpăuge și prefirîndu-și mîna între maxilarele care se închideau cu o lăcomie răutăcioasă, cuprinzîndu-i degetele subțiratice între ele. Văzîndu-l pe doctor intrînd, prințul a schițat un zîmbet ironic.

— Să-mi îngăduie măria-voastră să observ, scandă dogmatic doctorul arătînd prepelicarul, că nu numai saliva, dar și respirația acestor animale e contagioasă. Aburii care ies din gura lor sînt întotdeauna infectați și, odată veniți în contact cu pielea omului, predispun la inflamație. Astfel stînd lucrurile și dat fiind starea sănătății măriei-voastre, atît de scumpă și firavă, eu unul nu l-aș sfătui pe prinț să-i alinte excesiv.

Zîmbetul de pe buzele lui Florentin s-a prefăcut într-un rîs de batjocură mușcătoare.

— Pe vremuri, scumpul și preaînțeleptul meu doctor, sănătatea noastră era mult mai prețioasă și mai puțin firavă. Acestea se întîmplau în vremea cînd luptam în slujba fami-

liei de Anjou și a ultimilor Hohenstaufeni, și mai înainte chiar, cînd trăgeam sabia la porunca lui Rudolf Habsburgul, pentru a-i pune cu botul pe labe pe tîrgoveții din Cambrai. Aveam douăzeci de ani atunci, preaînțeleptul meu doctor, și răsuflarea prepelicarilor nu-mi preschimba de fel sîngele clocotitor în puroi. Vremurile acelea s-au petrecut însă... da, da, s-au petrecut, și sănătatea noastră e, precum spuneai mai adineauri, firavă, și nu va mai fi de fel prețioasă. E bine să știi lucrul acesta...

Doctorul a rămas cu gura întredeschisă : nu-l mai auzise niciodată pînă acum pe prinț vorbind despre trecutul său. Ceva asemănător unei spaime nelămurite îi paralizează limba bietului om. Luîndu-și inima în dinți, l-a consultat totuși cu excesivă atenție pe distinsul său pacient și, după ce i-a cercetat pulsul, i-a prescris trei luări de sînge. În cele din urmă, mulțumit fiind, i-a declarat cu un aer oficial că starea generală a sănătății sale se prezintă simțitor ameliorată.

Prințul rîse tare și sec.

— Mă bucur că o văd bine dispusă pe măria-voastră și că starea sănătății măriei-voastre e prosperă ! observă doctorul la plecare.

— Greșeală ! exclamă prințul, stîrnindu-l pe prepelicar să sară în sus și să-i apuce mîna cu dinții. Greșeală ! Măria-noastră e realmente bine dispusă, dar starea sănătății sale e rea ! Boala aceasta nu cunoaște vindecare, domnule !

Ploaia monotonă și stăruitoare n-a contenit decît după-amiază, dar cerul continua a fi acoperit de la un capăt la celălalt de nori compacți. Cavalerii de la Curte făceau în gura mare pronosticuri optimiste asupra stării timpului zilei următoare, pentru a le auzi și prințul, dar nici unul dintre ei nu credea într-însele.

Seara i-a prins jucînd șah și zaruri în sala cea mare, convinși fiind că și a doua zi va fi la fel ca cea de astăzi. Prințesa n-a apărut de loc în seara aceea. Au aflat că se culcase devreme, fără a cina. Prințul era foarte liniștit, juca șah cu superintendentul de Saint-Omer și mesteca distrat din semințele unei rodii tăiate în două, care se afla pe-o tavă de aur. Despre turnir n-a rostit nici o vorbă toată seara. Singur conetabilul Sonteron se plimba de colo pînă colo, mormăind cuvinte neînțelese printre buzele sale groase și vinete ca ale sarazinilor. Faptul că lucrurile luau o întorsătură nefavora-

bilă îl revolta și îl umplea de o supărare care trezeau într-însul o energie de mult absentă. Frumoasa Guglierma, care în lipsa prințesei trona printre doamne, îl urmărea cu ochii săi mari negri, migdalați și încondeiați, în care sclipea imperceptibil ironia și, poate, și repulsia față de indecenta insistență a sotului său legitim, care continua să trăiască în ciuda faptului că era inutil. Tîrziu, la vremea cînd toată lumea se pregătea de culcare, la poarta de fier a castelului au prins a răsuna trîmbițe și lătrături de cîini, amestecate cu nechezat de cai și de catîri ; un vuiet puternic s-a înălțat în curtea interioară. Speriați pentru o clipă, au sărit cu toții, dar, auzind tropotele, rîsetele și țipetele care veneau dinspre scări, au înțeles ce se întîmplase. Sosise doamna de la Akova, însoțită de suita ei.

Înconjurată de pajii săi, pestriț îmbrăcați, s-a năpustit speriată și cu sufletul la gură în sala cea mare, strigînd :

— A avut loc turnirul ? Nu, n-a avut, slavă Domnului ! Atît ar mai fi lipsit !... Uf ! De cinci zile bat drumurile de la Akova pînă aici ! Ploaia ne-a ferecat și la Isova, și la Olena. Rîurile s-au revărsat din cale-afară !... Uf ! Cînd mă gîndesc, îmi vine să leșin și m-apucă greața ! Ce stați și vă holbați la mine ? ! Așteptați să-mi dau sufletul ? Dați-mi apă de trandafiri s-o miros !...

Neînsufletită parcă, s-a prăbușit într-un jilț și a cerut să i se desfacă șireturile de la piept. Cu excepția Gugliermei, care socotea că e jignitor pentru o Orsini să slujească fie chiar și unei Villehardouine, doamnele s-au precipitat în jurul ei. Plini de-o sfioasă decență, cavalerii s-au îndepărtat, dar Margarita prinse a le vorbi atît de debordant și de stăruitor, încît au fost nevoiți să se reîntoarcă unul cîte unul lîngă dînsa. Cît ai clipi din ochi, întreg castelul s-a trezit la viață. Totul părea luminos și prosper. Turnirul n-a avut loc în ziua următoare. Furtuna contenise, dar o ploaie măruntă continua să cadă neîntrerupt.

Margarita s-a dus s-o vadă pe sora ei ; în anticameră a găsit-o pe doică și pe femei, care tăifăsuiau cu glas coborît. Faptul i s-a părut ciudat.

— Nu ne mai rabdă lîngă dînsa, îi explică cu o mină jignită doica ei, care se ridicase cea mai de pe urmă la intrarea baronesei. Nu mai stă de vorbă decît cu capelanul !

Doamna Akovei a rămas surprinsă de faptul acesta şi a prins a le privi roată pe toate. Tăcerea tuturor confirma spusele doicii, iar ochii Yolandei din Bourguignon, cea atît de veselă altădată, erau înlăcrimaţi de-a binelea acum.

— Bine ! zise baroneasa cu fermitate şi deschise ea însăşi uşa pentru a intra în iatacul surorii sale, din care a ieşit către prînz fără a fi reuşit să-şi satisfacă irezistibila curiozitate.

Isabeau părea liniştită, împăcată cu sine însăşi şi niţeluş îmbătrînită.

Înainte de-a se despărţi, discuţia alunecase asupra turnirului.

— Eu am ştiut că nu va avea loc, spuse prinţesa.

— Dar de unde ştiai, Maică Preacurată şi Isuse Hristoase ?

— Copilul acesta n-are noroc, spuse Isabeau, zîmbind dureros. A venit pe lume într-o zodie întunecată.

Turnirul s-a desfăşurat, totuşi, dar după două zile de la aniversare. Chiar în seara ajunului ploaia contenise, iar în ziua următoare, ziua se arătase a fi, în ironie parcă, senină şi scăldată în lumina soarelui. Nici o urmă de norişor nu se mai vedea pe albastrul cerului. Pămîntul însă mustea de apă, iar arena semăna cu o baltă. Au mai aşteptat o zi pentru a se usca, dar cînd a trecut şi asta, şi-au dat seama că pămîntul e foarte moale şi mocirlos. Către seară, heralzii au ieşit în oraş, vestind din trîmbiţe că turnirul va începe cu siguranţă, chipurile, a doua zi. Prinţul trimisese oameni să amenajeze arena cu ajutorul nisipului pe care urmau să-l aştearnă şi să-l bătătorească bine şi să facă tot ce vor mai crede ei de cuviinţă. Hotărîrea lui era de ajuns pentru ca turnirul să aibă loc. Şi a avut.

Mulţimea se grăbise, încă din faptul dimineţii, să ocupe locuri pe podiumul destinat tîrgoveţilor celor mai mărunţi şi calicimii. Veneau pîlcuri-pîlcuri printre ogoare şi, luînd-o pieziş pe uliţa largă, intrau buluc pe poarta cea mare, care se deschidea în colţul dinspre nord-vest al arenei, şi după ce încremeneau o clipă cu gurile căscate, de-o extatică admiraţie, în faţa imensului podium, a chioşcurilor cu parapetele împodobite cu covoare şi a bandierelor care fîlfîiau domol pe suliţele nespus de înalte, se îmbulzeau, împingîndu-se, împiedicîndu-se unii de alţii şi mergînd chiar şi de-a buşilea pentru a ocupa, pe cît le era cu putinţă, locurile cele mai bune. Soa-

rele nici nu apucase să se înalțe de-a binelea asupra muntelui, cînd podiumul era ticsit ca un ciorchine. Era de mirare cum de putuse Andravida cuprinde și tăinui timp de atîta zile puhoiul acela de oameni. Îmbrăcați sărbătorește cu toții și arzînd de nerăbdare, veniseră din orașele și din satele din împrejurimi, de pe meleaguri îndepărtate și din castele, din mănăstiri, din stîne și din schituri, pentru a-și dezmierda și îmbăta ochii privind. Aduseseră cu dînșii și hrană, alcătuită din smochine uscate, castane coapte și nuci. Nici nu apucaseră să se așeze ca lumea, că și începuseră a mesteca, a pălăvrăgi și a forfoti de colo pînă colo, de la un grup la altul. Glumele curgeau gîrlă, femeile leșinau de rîs din te miri ce. În vreo cîteva locuri s-au iscat scandaluri pentru locul cel mai bun, și oștenii însărcinați cu paza ordinei și-au făcut loc, apropiindu-se încruntați, pentru a-i despărți. Pe o mare parte a ogoarelor înconjurătoare se înălțaseră corturi provizorii, printre care forfoteau telalii, trîmbițîndu-și marfa, cerșetorii, care se țineau ca scaiul de spectatorii abia sosiți, precum și animalele celor veniți de departe, care erau legate de parii bătuți de curînd în pămînt sau pășteau pămîntul tuns de iarbă, scuturînd clopoțeii, nechezînd și zbierînd laolaltă. Gentilomii au început a veni mai tîrziu, cu puțin timp înainte de vremea fixată pentru a-și ocupa locurile în cele două chioșcuri. Pe doamnele lor, precum și pe copii, i-au adus în lectice, pentru a nu-și murdări rochiile lungi și scumpe de noroi, și le-au condus pînă la jilțuri, ținîndu-le trena. Pe de o parte din frică, pe de alta din respect, murmurele mulțimii au contenit o dată cu sosirea lor. Începînd de atunci, de la un capăt la celălalt al arenei nu se mai auzea decît un murmur ușor, asemănător zumzetului potolit al unui roi de albine.

Înălțate în sus, trîmbițele au prins a suna ascuțit, vestind sosirea prinților. Răsuflarea mulțimii s-a curmat brusc. Florentin și Isabeau au pătruns în arenă, urmați de un alai impresionant, alcătuit din dregătorii Principatului, din doamnele de la Curte și din cavalerii cu pinteni de aur, din cercul intim al prințului, precum și din scutierii cu emblemele casei de Haineau și de Villehardouin.

— Ziua se vestește a fi nespus de frumoasă, doamnă, observă Florentin zîmbind, în timp ce-o ținea pe Isabeau de mînă pentru a-i ajuta să se așeze pe jilț. Cincizeci dintre cele mai vrednice lănci ale Principatului se vor întrece aici pen-

tru a cîștiga onoarea victoriei din mîna dumitale. Sărbătoarea de azi ți-e închinată numai dumitale !

— Mie, domnule ? se miră cu simplitate prințesa.

— Aceasta e dorința mea. Azi te-am proclamat drept regină a frumuseții și a dragostei.

Fruntea prințesei Isabeau s-a înnourat pentru o clipă.

— N-ai procedat bine, prințul și stăpînul meu, spuse dînsa. Titlul acesta se acordă uneia dintre doamnele de la Curte, celei mai frumoase și mai tinere dintre ele. Cred că nu se cuvenea a-l păstra pentru mine. Și-apoi, ce poate fi mai frumos decît străvechiul obicei ca însuși învingătorul s-o aleagă pe regina turnirului ?

— Crezi oare că ar putea exista vreun învingător care să aleagă pe altcineva decît pe domnia-ta drept regină ? întrebă prințul rîzînd.

Isabeau și-a mușcat buzele și a tăcut. Se afla încă o dată în enervanta dilemă care nu-i îngăduia a ști dacă prințul o măgulea în mod sincer, exagerînd, după obiceiul său, complimentele, sau dacă o ironiza. Prin colțul oblic și cu grilaj din dreapta au pătruns solemn patru trîmbițași și patru heralzi, aparținînd oștirii. Trîmbițele lor lungi s-au înălțat și, scînteind în lumina soarelui, au vestit deschiderea întrecerilor. Era clipa atît de arzător rîvnită, pe care-o doreau și o visau de-o lună de zile ; timpul neprielnic le prelungise însă așteptarea. Sunetele trîmbițelor sfîșiau cu aripi de aramă vîntul rar al iernii, răzbind pînă în largul cîmpului și în orașul aproape gol acum. Heralzii, cu glas tunător, au proclamat natura și condițiile luptei. Vor avea loc întreceri cu lancea între două tabere de cîte douăzeci și cinci de cavaleri. Lupta nu urma a se purta pînă la moarte, dar cel doborît din șa avea dreptul de-a se sluji de sabie, dacă reușea să se ridice de la pămînt înainte de-a fi atins cu lancea de rivalul său. Cei care s-ar fi dovedit a fi cei mai destoinici dintre dînșii urmau să se lupte, pe rînd, în duel, pînă se alegea un singur învingător. Învinșii trebuiau să predea învingătorului armura și calul, pe care le puteau răscumpăra numai cu consimțămîntul celui din urmă. Tot atunci se statornicea și prețul.

Apoi, trîmbițele au sunat din nou și heralzii s-au retras. Mulțimea, care amuțise pînă atunci pentru a asculta proclamația, a răsuflat ușurată și a prins deodată a se foi și a face

larmă. În tribunele ticsite de lume, ca o primăvară de flori răscolite de palele vîntului, furnica o mulțime foarte felurită.

Încă o trîmbiță a răsunat, mai prelung și mai grav, de data aceasta, porțile de fier ale castelului s-au deschis larg, și din spatele lor au prins a-i răspunde altele, care s-au apropiat și au răzbit în arena cailor. O dată cu aceasta, o mulțime de pedestrași și de călăreți au prins a înainta, adunîndu-se la strunga porții de fier și revărsîndu-se în arenă ca un fluviu de argint, de lănci verticale și strălucitoare, de coifuri cu penaje colorate și de flamuri bifurcate sau patrate, brodate cu fir de aur.

„Ce înseamnă asta ?" se întrebă deconcertată și ca pentru sine Isabeau.

Linderkerke, care se afla înclinat lîngă dînsa, a prins a-i șopti repede la ureche :

— O dorință a prințului. El a cerut ca toți vasalii Principatului să defileze astăzi așa cum îi vede măria-voastră, în formație de război.

Într-adevăr, cei mai puternici feudali ai Morias-ului veniseră la turnir însoțiți de escorte înarmate. Ceea ce vedea acum nu era simpla reprezentare personală a anumitor concurenți în vederea întrecerilor, ci o veritabilă paradă de război, o priveliște înspăimîntătoare și ciudată, care băga în răcori mulțimea neavizată, adunată acolo.

Pentru ce ceruse Florentin lucrul acesta ? Să fi fost vorba de vreo vanitate deșartă ? De vreo paradă provocatoare sau, cine știe, de ceva mai îndepărtat și întunecat, ținînd de dorința nostalgică de a vedea pentru ultima oară, poate, riscul și slava care l-au însoțit în viață pe omul acesta însemnat de degetul necruțător al morții ?...

— Pe sfîntul Iacob ! necheză conetabilul, ridicîndu-se în picioare. Armata cruciaților s-a prefăcut în strigoi !

Atît arena întrecerilor, cît și văzduhul și cîmpul vuiau de larma continuă a trîmbițelor, amestecată cu bubuitul tobelor, cu clinchetul melodios al inelelor, zalelor și cu nechezatul cailor. Razele soarelui băteau în coifuri și în umerare, scuturînd o ploaie de scîntei aurii sau argintii pe luciul armurilor.

Prințul privea neclintit și mut, cu mîinile diafane sprijinite de brațele jilțului și cu chipul său impasibil ca de ivoriu. Privea cu ochii măriți capul coloanei, care se oprise

pentru o clipă la intrarea arenei. Şi iată că mulţimea înarmată se urneşte, creşte şi se rostogoleşte încet, într-un clocot care începe să se reverse, lipit de rampa tribunei, cu penajele tremurătoare şi cu flamurile ridicate.

Parada vasalilor începea. Hugo de Sarpini, baron de Vastitsa, în faţă, cel dintîi, călare pe-un cal negru, cu harnaşamentul înmuiat în aur. Opt gornişti pedeştri, purtînd instrumentele încolăcite, răsucite ca şerpii, înaintau scoţînd sunete de-o tonalitate barbară, grave şi diferite. Purtau tunici scurte pînă la şolduri, alcătuite din două foi de stofă de aur purpuriu, revărsate pe piept şi pe spate, şi ciorapi lungi, făcuţi dintr-o singură bucată de mătase de Estiva neagră, irizînd violet şi mulîndu-se pe picior, pînă sus, la rădăcina încheieturilor. Hugo de Sarpini venea în urma lor călare pe calul său strălucitor şi vînjos, tîrînd după sine un grup compact de cincizeci de cavaleri călare, de scutieri şi de sergenţi, îmbrăcaţi în zale. Era echipat cu o armură grea, de pe timpuri, pe potriva neamului său, unul dintre cele mai vechi ale Conchistei. Purta o cămaşă deasă de zale, iar scutul său nu era unul dintre scuturile acelea uşoare şi comode ale noii mode războinice din perioada cuceririi Greciei de către franci, ci scutul cu care venise din Franţa. Era îngust şi înalt, de-o statură cu dînsul şi cu mijlocul punctat de-o ţepuşă ascuţită, de oţel strălucitor. Nu-l lăsase, după uzanţă, pe seama vreunuia dintre scutierii care-l urmau, ci îl strîngea el însuşi cu pumnul stîng, lipit de braţ, stînd gata, parcă, să se avînte în luptă. Pe lîngă coiful scund, metalic şi cu o apărătoare pentru nas, încîrligată, cobora o glugă de zale strălucitoare, ca un acoperiş mănăstiresc, din umbra căreia îi străluceau ochii trufaşi, care priveau, sticloşi şi imobili, drept înainte.

Prins în mrejele unei vagi spaime, amestecate cu respect, norodul a amuţit.

Geoffroy d'Onua, baronul Arcadiei de Jos, era cel de-al doilea sosit. Făcînd corp comun cu calul complet împlătoşat, semăna cu o dihanie metalică, cu o scorpie de oţel, de statura unui om. Purta un coif cilindric, retezat drept, care-i acoperea tot capul, cu două vizete înguste pentru ochi şi cu un penaj greu pe creştet. Scutul său era roşu şi tot roşie îi era şi tunica lungă, petrecută peste cămaşa de zale. Roşie era şi teaca lată a săbiei spaniole pe care-o purta, şi valtrapul tighelit cu aur al şeii.

Însoțit de-o escortă de patruzeci de cavaleri, la fel de încruntați și de haini ca și dînsul, înspăimîntătorul gentilom a trecut înecat parcă în sînge cald.

Trecerea lui Guy de la Tremouille era însoțită de ciripitul trîmbițelor cu timbrul dulce. Era baronul Halantritsei. Înainta, elegant și mlădios, numai zîmbet, cu capul descoperit și coiful răsturnat pe spate, prins, după ultimul strigăt al modei, de-un lănțișor de aur. Desigur că nu căldura îl împiedica să-l poarte pe cap. Capul său blond și tineresc strălucea în lumina soarelui, iar ochii săi mici și calzi, de un albastru-cenușiu, căutau insistent, uneori de-a dreptul cutezători, către jilțurile în care ședeau doamnele cele tinere, șopotind tainic între dînsele.

Reprezentîndu-l pe preabătrînul său părinte, echipat cu o armură argintie, Jean de Tournai a trecut, absent și cu privirea coborîtă, pe calul său alb ca neaua. Coiful său avea o cruce de aur la mijloc și două aripioare desfăcute pe lături, ca acelea ale nemților. Nu și-a ridicat pleoapa nici atunci cînd a trecut prin fața jilțurilor princiare. Numai obrajii i s-au împurpurat ușor. Isabeau l-a urmărit, cu privirile mîngîiate de apariția lui, pierzîndu-se între cavalerii care-l însoțeau ca o umbră ireală mistuită în aer. După baroni urmau stegarii. Aceștia erau cavaleri care aveau dreptul să ridice, să echipeze și să înarmeze contigente proprii sub steagurile lor despicate, brodate cu rîuri de toate culorile și decorate cu felurite imagini de lei, sau de cruci, de turnuri, sau de stele și de arme, sau de fiare. Toți aceștia treceau fremătînd într-un șirag lung, cu aerul unor păsări exotice, cu aripile grele. La fel de îngîmfați treceau și maeștrii ordinelor bisericești. Înarmați din creștetul capului pînă-n tălpi, împodobiți cu aur, după tipicul luxului oriental, și înfășurați în strălucitoarele lor mantii albe, au trecut și cavalerii naiți și ioaniți, și mulți alții, aidoma lor, cu obrajii roșcovani și cu ochii de-un albastru spălăcit. Făceau înconjurul arenei de alergare și, ajungînd acolo de unde porniseră, dispăreau, în valuri necurmate, înapoia porții de fier. Mergînd în dezordine, ca o turmă, în cele din urmă, au defilat și pedestrașii, cu sulița sprijinită pe umăr și cu un steag, mare și drept, fluturînd în mijlocul lor. Șovăind o clipă în fața porții de fier, steagul

lor s-a oprit și-apoi a dispărut și el. Heralzii au reapărut în arenă, și trîmbițele lor pătrunzătoare au sfîșiat văzduhul.

Întreg norodul, care urmărise desfășurarea parăzii cu sufletul la gură, a răsuflat ușurat.

Acum era rîndul turnirului.

Heralzii începuseră să strige cu glasul lor de stentori: „Strîngeți curelele! Strîngeți curelele!", îndemnîndu-i în chipul acesta pe combatanți să îmbrace echipamentul necesar întrecerilor și să strîngă curelele coifurilor. Unul cîte unul, cu viziera de fier coborîtă, se grăbeau să-și ocupe locurile. Lăncile lor, nespus de lungi și sprijinite în picioare, pe scara șeii, din latura dreaptă, semănau cu catargele corăbiilor. Dungi alternative și viu colorate, cîte una roșie și una albă, una galbenă și alta verde, negre și albastre, sau vinete și vii, barau flamurile. Scutierii urmau stăpînilor, purtînd scuturile grele. Împărțiți în două tabere, douăzeci și cinci deoparte, douăzeci și cinci de cealaltă, s-au adunat în cele două extremități ale arenei. Pămîntul arenei, care era moale încă din pricina ultimei ploi, se amesteca cu nisipul și se lipea de copitele cailor, transformîndu-se treptat în noroi. Turnirul însă trebuia să se desfășoare, deoarece aceasta era dorința prințului. Taberele rivale s-au aliniat pe două rînduri, cavalerii au luat scuturile în mînă și au coborît lăncile. Au adăstat astfel încremeniți pentru o clipă, cu frîul strîns în pumnul stîng și cu pintenii gata de îndemn.

Trîmbițele s-au ridicat din nou, strălucind în bătaia soarelui, și au prins a suna. Zgomotul surd al tropotelor de copite, rapide și puternice, a prins a se apropia aidoma rostogolirii tunetului îndepărtat. Cele două șiraguri frontale ale ambelor tabere s-au desfășurat în același timp și s-au năpustit cu o furie oarbă unul asupra celuilalt. Un bubuit uriaș ca o detunătură a sfărîmat văzduhul cristalin.

Heralzii strigau de zor: „Înainte, viteji cavaleri! Înainte!", iar scutierii răcneau din răsputeri numele patriei lor, pentru a-și încuraja stăpînii.

— Henneau! Henneau!... Bourgogne!... Flandra!... Glorie învingătorilor!...

Șiragurile dintîi, care se ciocniseră între ele, erau atît de învălmășite la un moment dat încît oamenii și animalele nu mai puteau fi deosebiți unii de alții. Lungul lor șirag semăna cu un șarpe uriaș, care zvîcnea și izbea înfiorător, cu solzii

zbîrliți, ca împins de demon. Lăncile lungi se izbeau una de alta, cînd în dreapta, cînd în stînga, noroiul răscolit înghițea penajele, crupele lucioase ale cailor creșteau și se rostogoleau ca valurile, platoșele de oțel, coifurile, mantiile și căștile cailor se amestecau, se ciocneau asurzitor și se zvîrcoleau într-un vălmășag tumultuos.

Și totuși, unii dintre dînșii, din ambele tabere, reușiseră să-și azvîrle adversarul din șa de la prima ciocnire și, străpungînd rîndul, tropoteau nestingheriți în restul terenului și înfruntau cel de-al doilea val, care se arunca la rîndu-i în ciocnire. În timp ce aceștia se apropiau umăr la umăr, ici-colo începuseră încăierări izolate, generalizînd, în felul acesta, lupta pe tot terenul. Răniții începuseră să zacă nemișcați la pămînt, iar scutierii alergau de colo pînă colo, strecurîndu-se în fel și fel de chipuri pentru a ajunge la dînșii. Zvîrliți din șa, pur și simplu, unii dintre dînșii săreau îndîrjiți în picioare și, trăgînd cu îndoită turbare sabia din teacă, își adăstau inamicul, care s-ar fi ivit pe jos, sau de-a călare, pentru a-l păli și a-l doborî din șa.

— Pe sfîntul Iacob și toți sfinții calendarului, bubui glasul conetabilului, ziua de azi e grozav de frumoasă !

Isabeau s-a întors brusc și l-a privit. Cu puțin timp înainte, văzuse primii stropi de sînge țîșnind de sub armuri și picurînd pe nisipul arenei. Priveliștea n-o dezgusta ; era obișnuită din copilărie cu asemenea serbări. Astăzi, însă, apatia și bine cunoscuta-i nepăsare nu se arătau ; ceva nou și necunoscut, tulburarea inexplicabilă a unei presimțiri întunecate, se zămislea în adîncul ființei sale.

— Oare cine va fi vrednic a primi cununa din mîinile măriei-voastre ? întrebă Linderkerke, plecîndu-se iarăși la urechea ei.

Omul acesta, în glasul căruia tremura ironia amestecată cu invidia, nu-i fusese niciodată simpatic.

— Tinerelul Nevele, oare ? Jean Orsini ? Grozav aș mai vrea să mă măsor și eu cu învingătorul după aceea !

Fără a-i răspunde, a coborît privirea involuntar, pînă la cununa care se afla pe-o perniță, purtată de-un paj aflat la picioarele sale. Gîndul ei porni inconștient pe alt drum ; desprins de timp și de spațiu, închipuia o frunte împodobită cu cununa aceasta albă a victoriei, o frunte aflată la o depăr-

tare inaccesibilă şi necunoscută tuturor celor de faţă, dar nu şi ei.

În clipa aceea încăierarea din arenă atinsese punctul culminant. Tot atunci s-a auzit zgomotul unor paşi care urcau în fugă scara tribunei şi un om a năvălit înăuntru, a trecut pe dinapoia jilţului prinţesei şi s-a aplecat la urechea prinţului. Nici n-apucase să înnădească două vorbe, cînd cei din anturajul lui Florentin l-au văzut pe acesta ridicîndu-se brusc în picioare şi-apoi recăzînd obosit în jilţ.

Prinţesa, care urmărise scena, observă paloarea de moarte de pe chipul stăpînului său.

— Ce-i cu măria-ta ? îl întrebă ea încet, cu îngrijorare.

Florentin nu i-a răspuns imediat ; ochii săi căutau, ca şi mai înainte, spre arenă, dar era limpede că nu mai vedea nimic din tot ce se întîmpla acolo. Rămăsese cu trupul drept şi cu mîinile sprijinite de jilţul său, în poziţia severă şi oficială pe care-o lua întotdeauna în faţa poporului.

— Veşti de la Kalamata, şopti el abia auzit şi fără a întoarce capul. Prostimea răsculată a cucerit cetatea părinţilor voştri !

Capitolul XVI

CETATEA (1)

Cel care adusese vestea era un curier al căpitanului din Andrusa. Răsculaţii întîmpinaseră o rezistenţă foarte slabă în cetate. Deoarece nimeni nu-şi închipuise că un asemenea fapt ar fi cu putinţă, numărul francilor rămaşi acolo era foarte mic. Ceea ce uluia nu era curajul, ci cutezanţa răsculaţilor de a ataca cetatea Villehardouinilor, leagănul familiei lor ! Cel care plănuise isprava aceasta chibzuise temeinic. Da, da, chibzuise totul perfect şi cu multă răutate : o singură lovitură împlîntată drept în inimă. Isprava se consumase aproape fără vărsare de sînge. Cei cincizeci escaladaseră cu repeziciune şi pe tăcute foişoarele în timpul nopţii, se năpustiseră asupra străjilor şi, după ce le doborîseră la pămînt, urcaseră în turn, îi legaseră pe sergenţi şi goliseră depozitul de

arme. În oraș nu s-a auzit nimic. În zorii zilei, o trîmbiță a prins a răsuna în foișor, vestindu-i pe tîrgoveți că cetatea a fost cucerită. La Kalamata au început să bată clopotele. La aceeași oră, singurul slujitor franc care apucase să se salveze, gonea înnebunit către Andravida, pentru a aduce vestea aceasta de necrezut. Peste puțin timp sosiră și cei șase sute de mainioți și, o dată cu dînșii, o răbufnire entuziastă. Căpeteniile lor, patru munteni uriași, cu chicile netunse și îmbrăcați în sumane scurte, din blană de oaie, au declarat că se prezintă în numele regelui Greciei. Noaptea care urmase loviturii se scursese într-o grabă istovitoare. Răspîndiți în grupe mici, au cercetat rînd pe rînd clădirile, magaziile, bucătăriile și subsolurile, cu torțele aprinse, pentru a-i scoate la iveală pe francii ascunși aiurea, în scopul de-a le juca vreun renghi. Aproape de zorii zilei, Sgurós descoperise doi sergenți, unul cu capul despicat de-o lovitură de secure, al doilea cu o tăietură adîncă între gît și umăr. Un examen sumar l-a condus la concluzia că ambii fuseseră loviți de aceeași mînă și cu aceeași armă. Incidentul acesta i-a stricat toată dispoziția. L-a căutat pe Fedor. Ianitsiotul se afla în subsolul turnului, unde alegea arme pentru oamenii săi. Spărseseră lăzile întărite cu tablă groasă de fier, și acum o mulțime de coifuri, de cămăși de zale și de săbii zăceau pe jos, amestecate de-a valma cu saltele spintecate, cu căni sparte și cu panouri de tras la țintă. L-a bătut pe slav pe umăr și l-a tras la o parte.

— Cine i-a omorît pe cei doi sergenți ? l-a întrebat, făcînd eforturi pentru a păstra glasului său un ton cît mai firesc.

— Care sergenți ?

— Pe cei doi de pe podețul de lîngă biserică.

— Dar bine, măi frate, se revoltă ianitsiotul, ridicînd nepăsător din umeri, mă faci să-mi pierd vremea numai pentru un moft ca ăsta !

Și, fără a-l mai învrednici cu atenția sa, și-a văzut de treburi. Acesta, însă, l-a urmat enervat.

— Vreau să-mi spui, Fedor, repetă el trăgîndu-l aproape, trebuie să știu.

Celălalt îl privea în ochi ; din mirată cum fusese la început, căutătura lui devenise haină.

— Lasă-mă-n pace că nu știu ! Ți-am mai spus o dată ! ripostă el, scuturîndu-și umărul pentru a scăpa din strînsoarea lui Sgurós.

— Hei ! Voi ăia de colo, le strigă el oamenilor săi care se învălmășeau unii într-alții imediat ce ajungeau lîngă grup, nu care cumva să-mi cuteze vreunul să ia ceva înainte de văd eu !

Era și crud, și tiranic.

De data aceasta Sgurós îl întorsese din drum mai mult din pricina minciunii rostite decît spre a-l dojeni pentru felul său de-a se purta. Era așa cum și-l închipuise el și de aceea nu i-a mai spus nimic, ci, țintuindu-l din privire doar, și-a dat brusc seama că-l urăște. Un alt grup se afla în bucătărie, unde Zervoheris rînduise pregătirea hranei bărbaților și tăiatul lemnelor necesare aprinderii cuptoarelor ; el însuși, dimpreună cu încă cîțiva inși, controla cămările pentru a vedea ce se ascunde înlăuntrul lor și a-și da seama cît timp vor putea fi îndestulați din hrană răsculații.

Lui Sgurós i s-a părut ciudat faptul că l-a aflat acolo și pe preotul Daniil, care ședea la o masă cu o ulcică aproape plină de vin dinainte.

— Sărăcia se cere grijită, spuse preotul, răspunzînd parcă privirii aruncată de tînăr. Luptătorul viteaz își regăsește întotdeauna voioșia după ce lupta s-a mîntuit.

Ușor cherchelit, cu ochișorii sclipind a veselie, l-a strigat pe Sgurós care voia să treacă mai departe și i-a făcut semn să stea și dînsul, dar a rămas fără răspuns. Acum gîndul lui zbura în altă parte. Cuprins de febra luptei, nu reușise să se mai gîndească la nimic în timpul nopții. Dulcele revărsat al zorilor îl ajunsese pe drumul de centură stînd jos, istovit, cu capul descoperit și cu spatele întors către un foișor. Mica podișcă de lîngă biserică se căscase sub picioarele sale și cadavrele celor doi franci au apărut, zăcînd într-un lac roșu. Îi loviseră sus și îi aruncaseră acolo, pe podișcă. Acum mintea lui buimăcită s-a trezit dintr-o dată, iar creierul lui a început să judece stăruitor. Totul era atît de deosebit de ceea ce-și închipuise el... de tot ceea ce-și închipuise în timpul în care mintea lui urzise, ziua și noaptea, tentativa aceasta !

În timp ce se îndepărta de bucătării, lăsînd în urmă strigătele părintelui Daniil, simțise pe buze un fel de greață, un gust neplăcut, asemănător senzației pe care-o ai după o noapte

de febră, populată de delir și de coșmaruri, în urma căreia te trezești cu gura încărcată de-un gust amar. Acesta era așadar gustul faptelor vitejești. Un gînd îi trecu fulgerător prin minte : oare pîlcurile acestea, care forfotesc zorite, cotrobăind nesățioase cetatea, n-au ajuns și în încăperile locuite pînă mai deunăzi de doamne ? Inima a prins a-i bate violent și dureros. Se afla în curtea interioară, în dreapta lui erau treptele bisericii, iar în față clădirea cu două caturi, cu terasele și coridoarele sale. Locurile îi erau cunoscute. Amintirile dintîi i-au străfulgerat în gînd : lîngă coloana aceea din dreapta pridvorului, alături de care-l cunoscuse pe Kokinotrihis, îl văzuse într-o zi pe Tournai nemișcat și privindu-l stăruitor și enigmatic ; la stînga era odăița care-l găzduise, plin de speranțe copilărești la început, bolnav de dorurile inimii apoi. Niciodată n-a putut înțelege pe unde-l purtaseră în noaptea în care ajunsese în fața doamnei din Akova, dar intuise că tot pe-acolo trebuie să fie și iatacele princiare, deoarece inima lui ghicise în atmosferă aromeala lor călduță.

Acum pridvorul era pustiu și ici-colo se vedeau cîteva uși trîntite de perete. De undeva, însă, dintr-un loc necunoscut, se auzeau bătăile înfundate ale unui berbece de scîndură, repezit asupra unei uși sau vreunui dulap care refuza să se deschidă. Sîngele prinse a i se învîrteja și a-i năvăli în creier ; a străbătut curtea tremurînd și s-a năpustit cu pași mari pe scara întunecată. În timp ce urca, s-a încrucișat de două ori cu cîțiva oameni care ieșeau cu brațele pline pe-o ușă și dispăreau pe alta. Privirile sale i-au surprins din zbor și pe alții, care deșertau cuferele și dulapurile. Era începutul jafului. Un strigăt de femeie a răzbit dinapoia zidurilor, sfîșiind aerul. A înghețat. Se întîmpla, prin urmare, și așa ceva ! Încotro să alerge ? Cătă în jurul său, pentru a ghici direcția de unde venise, dar acum nu se mai auzea nimic. Orbit de turbare, s-a năpustit la voia întîmplării într-un iatac gol, a trecut într-altul și, văzînd cinci-șase oameni din norod stînd jos pe podele și cotrobăind într-un maldăr de hăinărie, a început să-i împrăștie, repezind lovituri de picior și de pumni și urlînd ca ieșit din minți. Țăranii îl priveau năuciți și cu glasul pierit de uimire, fără a pricepe pricina care-l determină să se poarte în felul acesta. Deși erau speriați, strîngeau, totuși, ce le cădea la îndemînă și se strecurau pe ușă, pornind în goană în altă parte, ca și cînd cetatea ar fi luat foc. Văzînd o ușă deschisă către cori-

dor, a ieşit pentru a se orienta, dar şi-a dat seama că a apucat pe-un drum greşit şi că se află în încăperile scutierilor suitei, situate lîngă fosta lui odaie. Jos, în curte, se aprinsese un foc ; din pricina zilei care începuse a se ivi, focul nu împrăştia decît o lumină palidă. O mulţime de oameni necunoscuţi chicoteau şi ţopăiau ca demonii în jurul lui, în lumina difuză a zorilor, alimentîndu-l cu braţe de paie aduse din grajduri şi aruncînd în pălălăile flăcărilor saltele şi perne, îmbrăcăminte femeiască şi jilţuri sfărîmate. Oamenii din norod erau stăpîniţi de beţia distrugerii. După tensiunea luptei, sărbătorirea, ca urmare a victoriei, devenea acum de două ori mai primejdioasă. Din pivniţe şi din beciuri începuseră a se auzi, izolate şi învăluite, strigătele de jos şi zdupăielile oamenilor beţi. Cîinii cetăţii lătrau îndîrjiţi şi se zbăteau în cuştile lor. Cuiva i-a venit nătînga inspiraţie de-a deschide porţile volierelor şoimilor. Păsările au început a zbura şi a se roti asupra cetăţii, descriind cercuri uriaşe pe sumbrul cer al zorilor de decembrie, coborînd ameţitor asupra flăcărilor şi-apoi îndepărtîndu-se către orizont cu fîlfîiri largi de aripi. S-a sprijinit, descumpănit, de pălimarul pridvorului. Era sfîrşitul !... Nu, pe Dumnezeu cel sfînt că nu dorise niciciînd să se întîmple una ca asta !... Un gînd fără noimă i-a trecut o clipă prin minte : să scoată un strigăt, de acolo de sus, de unde se afla, pentru a-i readuce în fire şi a-i trezi. Realitatea care clocotea în jurul său, însoţită de cîntecele beţivanilor şi de strălucirea din ce în ce mai intensă a flăcărilor, devenea cu fiecare clipă care trecea mai crudă, făcîndu-l să vadă şi mai limpede adevărul. Majoritatea acestor oameni îi erau necunoscuţi, iar puterea îi scăpase din mîini. Se vede treaba că acesta era şartul războaielor. El nu dăduse decît un brînci uşor, care îşi urma cursul, crescînd clipă de clipă şi ducîndu-se val-vîrtej de vale. Acum rămăsese singur şi ignorat, în ungherul acela pustiu. În curte se auzea larma hohotelor de rîs ; coborînd privirea, văzu o slujnicuţă care se hîrjonea chicotind cu un ţăran cu chica zbîrlită, care ţopăia grotesc, ca o sălbăticiune a muntelui. Alte rîsete, tot de femei întărîtate, răzbeau din încăperile întunecate ale bucătăriei. Înfierbîntată şi lacomă, fiara dezlănţuită, atît în bărbaţi, cît şi în femei, îşi juca prada înainte de-a o devora zgomotos. În cetate nu se găseau decît puţine femei, ţinînd cu toatele de lumea de jos, a slugărimii. Pe una dintre ele, femeie de vîrstă mijlocie şi bine îmbrăcată, au descoperit-o în turn ; fără a-i învrednici

cu vreo lămurire asupra locului fiecăreia, le-a predat o legătură de chei care atîrnau de cordonul ei. Dînşii le-au primit, prăpădindu-se de rîs şi, după ce-au împresurat-o din toate părţile şi au condus-o cu alai pînă la poarta cetăţii, au trimis-o să le transmită prinţilor salutările, batjocorind-o şi făcîndu-i reverenţe şi bezele neruşinate. Ceva mai tîrziu, cînd a început a se lumina, au sosit şi femeile din Kalamata, care se grăbeau a le aduce de mîncare bărbaţilor lor, aflaţi printre răsculaţi, fără a bănui că ei aflaseră acolo toate bunătăţile din lume. Cîteva dintre ele s-au oprit în curtea interioară şi au adăstat cu palmele proptite în şolduri, privind cu mîndrie cetatea cuprinsă de soţii lor. Însoţit de nevastă-sa, împovărat cu o saltea, îmbrăcat cu un costum nepurtat şi cu trei pîini negre la subsuori, venise şi Artemis, meşterul croitor care lucra cu fir de aur. După ce i-a reproşat lui Zervoheris că nu l-au chemat şi pe dînsul la asalt, i-a declarat pe-un ton plin de importanţă că de-aci înainte va rămîne şi el acolo, pentru a împărtăşi soarta fraţilor săi.

În acest timp, Sgurós se îndrepta mîhnit şi de-abia tîrîndu-şi paşii către apartamentele princiare. Era cuprins de-o îndoială cumplită şi se lupta cu sine însuşi, neştiind ce era mai bine să facă : să meargă înainte, sau să lase totul baltă şi să nu mai vadă, să nu mai audă de nimeni şi de nimic. Fiinţa lui fizică era ispitită de chemări străine raţiunii şi, astfel stînd lucrurile, s-a trezit urcînd scările care duceau în încăperile aflate deasupra sălii celei mari a castelului. A deschis uşa cu mîna tremurînd de emoţie şi a intrat. Se afla într-o încăpere mică şi destul de sumar mobilată, în care nu se afla decît un pat de lemn, cu baldachin, o ladă şi cîteva blănuri de oaie, întinse pe jos. Totul era neatins. Faptul acesta i-a dat curajul de a merge mai departe. Încăperile princiare erau mai mici decît îşi închipuise. După ce trecu printr-un şir de odăi care mai păstrau parfumul feminin — acolo locuiau, pare-se, femeile şi doica — dădu într-un coridor semiobscur. Un parfum discret de levănţică plutea în aer. A şovăit din nou, pentru ultima oară. De ce venise acolo ?... Cine-l obligase să facă lucrul acesta ? Ferecase un întreg capitol al vieţii sale într-un mesaj, strîns legat cu un şnur sîngeriu, cetluit cu sigiliul şi cu pecetea propriei sale fiinţe, pe care-l aruncase în adîncurile mării. Voise să îngroape taina pentru totdeauna...

Nădăjduind că talazul l-a dezgropat și că-l va putea reciti, se întorcea acum neîndemnat de nimeni și cerceta țărmul în neștire, cu pași șovăitori. Ceva străin voinței sale, ceva bolnav și sfios i se strecura în sînge. Deschise ușa, ridică draperia și intră. Respirația i se curmă deodată : era în iatacul ei !...

A cuprins totul dintr-o singură privire și inima i-a sîngerat. Patul era răscolit, salteaua atîrna, aruncată pe jos, dulapurile erau sparte și un val spumos de rochii brodate se revărsa pe podele. Un maldăr de lenjuri zăcea lîngă o ladă deschisă. Pînă și cartea de rugăciuni era pîngărită de petele de noroi rămase în urma picioarelor late, de țărani. Hîrtiile ceruite de la ferestre erau plesnite și lumina zilei de iarnă strălucea rece în spărturile lor. Împleticindu-se, a mai făcut cîțiva pași pe covorul murdărit cu noroi și s-a oprit. Acesta era altarul pe care-l visase, lucid, luni de zile ! Cît de necruțător fusese pîngărit... Aplecîndu-se în chip mecanic, întinse mîna și mîngîie o rochie. Mîna îi tremura. Era o rochie groasă, croită dintr-o stofă grea și brodată cu aur, o rochie de ceremonie, desigur. Apoi se opri în fața lăzii cu lenjuri și privi îndelung, cu naivă și copilăroasă curiozitate, țesăturile albe și moi, mulate pe trupul ei odinioară. Dacă le-ai fi încălzit puțin, le-ai fi putut simți parfumul tainic. Și acum, acum totul era pîngărit, mîini nădușite și păroase le-au pipăit, le-au sfîșiat și le-au distrus. Lui nu-i mai rămînea nimic ; alții rupseseră floarea înaintea lui, încă o dată.

Într-un tîrziu, s-a apropiat cu pas greu de fereastră și s-a rezemat de ea. Cîmpul se desfășura pustiu, iar marea strălucea ca o pînză de argint, dar el nu le vedea ; citea, pierdut și cu ochii absenți, strania întunecare din inima sa, dîndu-și seama că de la reîntoarcerea pe pămînturile acestei femei enigmatice, năluca ei îl urmărise necontenit, vrăjindu-l cu îndepărtata ei ispită, care-i amăgea statornic simțurile.

Nereușind s-o cucerească pe ea, îi cucerise cetatea. Pentru atingerea acestui scop, pornise cu avîntul și cu violența întunecată a siluitorului, rîvnind să ajungă la dînsa cît mai repede și să-i schimbe viața. Un strop de venin s-a adunat în inima lui și s-a concentrat aidoma unei lacrimi de rășină pe trunchiul rănit al unui molid. Nu putea uita cu nici un preț noaptea aceea ploioasă și bîntuită de vînt în care, apropiindu-se de patul femeii, auzise plînsul pruncului. Se aplecase asupra leagănului și-i văzuse vag, în lumina candelei, trupușorul fraged

mișcîndu-se speriat, de-o presimțire întunecată, care-i tulbura somnul de copil. Atunci înțelesese că totul s-a terminat. Trecutul era mort, iar el era un străin. Cu aceeași furie cu care părăsise iatacul castelului din Klarenza, sărise în șaua lui Astritis și, în zorile palide ale zilei, plecase. Pornise în lungul uliței principale, cu gîndurile răsluite, și se așternuse în goană dezlănțuită pe cîmpul ud, mînat parcă din urmă. În primele clipe nu mai văzuse nimic în jurul său, era orb. Apoi, constrîns parcă de ceva, își recăpătase vederea.

Drumul acela prin țara pustiită îl adusese aici, în cetatea Villehardouinilor...

De dincolo de uși s-au auzit strigăte și tropote de pași care se apropiau. Inima i-a bătut precipitat și apoi s-a oprit, ca un hoț surprins asupra faptului. Cînd s-a deschis ușa, abia apucase să se întoarcă și să se sprijine de fereastră. Un pîlc de oameni, cu chipurile sălbăticite de furia distrugerii, a pătruns înăuntru. Fedor se afla în fruntea lor. Văzîndu-l acolo, s-au oprit năuciți și prinși de tristețe. Fruntea ianitsiotului s-a întunecat.

— Ce faci aici, frate ?

— Nimic.

A surprins privirile slavului rătăcind prin încăpere și cercetîndu-l stăruitor. Ținea o bardă cu coadă scurtă în mînă.

— Dați-i zor ! le porunci el oamenilor săi, cu un semn, fără a-l pierde din priviri pe Sgurós.

Șovăind, dar cu grabă totuși, s-au aplecat și au prins a aduna rufele împrăștiate, braț după braț. Un ianitsiot uscățiv, înalt și cu barba țepoasă înșfăcă lenjeria, o vîntură în aer și apoi, leșinînd de rîs, o lăsă să cadă jos, ca ploaia. Îmbrăcămintea cea mai intimă care îmbrățișează trupul unei femei flutura în aer, sub privirile unor ochi de bărbați, și recădea inertă pe podea.

Sgurós îi privea mut și cu totul deconcertat.

— Nu vă mai pierdeți vremea, aruncați-le în curte, de pe pridvor ! porunci Fedor.

Dar n-a apucat să-și termine vorba, și Sgurós a scos un strigăt sălbatic :

— Înapoi, ticăloșilor !

S-au oprit uluiți.

— Înapoi, hoților, tîlharilor !... Batjocoriți tot ce-am săvîrșit laolaltă !...

Glasul îi tremura de revoltă și de mînie.

Ianitsioții îl priveau uimiți. Ce pățise omul acesta ? Nu cumva își pierduse mințile ? Plini de îngrijorare, ochii lor se întorceau spre Fedor, cerîndu-i sfatul.

Fedor încremenise locului, cu o cută adînc săpată pe frunte. Își proptise pumnii în șolduri și, proțăpindu-se pe picioarele crăcănate, în fața lui Sgurós, îl privea în tăcere și îl cerceta stăruitor din privire. Au trecut astfel cîteva clipe, și apoi le-a făcut semn oamenilor săi să continue treaba începută.

Muți și încovoiați acum, ei își vedeau de treabă. Aruncate claie peste grămadă, rochiile, lenjeria, panglicuțele, sandalele au fost scoase din iatac. Și, după ce totul s-a isprăvit și iatacul a rămas deșert de orice lucrușor care-i dădea un aer omenesc, toți s-au retras în tăcere. Draperia a căzut în urma lor și cei doi au rămas singuri. Chipul lui Sgurós tresărea imperceptibil, iar ochii lui dilatați și întunecați cătau ca orbiți. Slavul s-a apropiat încet de el.

— Ce cauți tu printre noi ? l-a întrebat el cu asprime. Ce scopuri urmărești ? Ești un trădător !

Sgurós s-a cutremurat, iar mîna lui a înșfăcat mînerul cuțitului de la brîu.

— Trage-l odată ! Ce mai stai ? spuse Fedor liniștit.

Au întîrziat cîteva clipe, privindu-se ochi în ochi și fără a se clinti din loc.

— Nu pentru asta am venit aici ! protestă Sgurós în cele din urmă, cu glasul înecat. Noi nu sîntem tîlhari !

Pe buzele palide ale slavului a fluturat un zîmbet ciudat.

— Să-ți fie rușine ! spuse el pe-un ton grav și fără a răspunde acuzării. Să-ți fie rușine ! Și pentru că tînărul îl privea tulburat și șovăitor, adăugă, coborînd glasul : Toate trebuiesc nimicite ! Praf și pulbere să se-aleagă de ele, auzi tu ?

— Fedor !

— Toate ! Apoi slavul s-a aplecat la urechea lui : Tu ar fi trebuit să faci treaba asta !

L-a luat de mînă și, trăgîndu-l liniștit după sine, au ieșit din iatac. Coridorul era pustiu. Au pătruns într-o încăpere care avea fereastră spre curtea interioară. Acolo s-au oprit.

— Uită-te ! îi spuse Fedor, arătîndu-i ceva ce se petrece jos.

S-a uitat și i-a văzut pe ianitsioți care se apropiau unul cîte unul de foc și aruncau povara în flăcările care prindeau

viață și se învolburau în sus. Din vîrfurile lor se prelingea un găetan de fum negru ; mirosul răspîndit stăruia o clipă și apoi se mistuia în aer.

— Pe toate să le-arunci acolo ! spuse Fedor.

Ochii săi tulburi erau fixați asupra flăcărilor. Rămăsese așa pierdut pe gînduri.

A privit și Sgurós. Flăcările acestea... fumul... Ceva a tresărit în el și pe urmă s-a stins, ca un suspin. I s-a părut, o clipă doar, că vede chipul roșu al lui Kokinotrihis încîlcindu-se în limbile de foc.

— Ridică-te și haidem să mergem. Tu ești născut liber !... Cît de amarnică și de plină de răni e libertatea omului !...

A plecat capul și a înghițit nodul care i se așezase în gît. Apoi l-a ridicat iarăși.

— Hai să mergem pe-aici, spuse Fedor.

După trei zile, Kalamata, care sărbătorea victoria fără nici o grijă, legănîndu-se cu credința nătîngă că a scăpat de amenințare, a încercat prima surpriză neplăcută. Cavalerii franci și-au făcut apariția pe șoseaua principală, îndreptîndu-se într-acolo. Armele lor străluceau în bătaia scînteietoare a soarelui de dimineață. Țăranii, care i-au văzut cei dintîi, au alergat în oraș cu sufletul la gură și au dat de veste. Ulițele s-au golit ca prin farmec, obloanele ferestrelor s-au închis și o muțenie plină de spaime s-a așternut pretutindeni. Cetatea a zăvorît poarta de fier și sulițele s-au înălțat pe foișoare. Peste puțin timp, călăreții pătrundeau în Kalamata în tropotele greoaie ale cailor.

Tîrgoveții ascunși înapoia ferestrelor i-au numărat ; nu erau prea mulți : vreo treizeci cu toții.

În fruntea lor mergea conetabilul, țanțoș pe calul său negru ca pana corbului.

Au venit drept în fața porții cetății, unde s-au oprit și au sunat din trompetă. Înălțîndu-și capul către turnuri, un crainic a prins a striga, cu mîinile făcute pîlnie la gură :

— În numele stăpînului Ahaiei și al doamnei prințese, care cîrmuiesc acest oraș al Kalamatei, deschideți ! Cavalerii preamăritului prinț nu vin ca dușmani, ci pentru a grăi cu voi. În numele stăpînului Ahaiei, seniorul conetabil aici de față vă povățuiește a nu vă teme de nimic. Deschideți !

Francii au trebuit să adaste vreme destul de îndelungată dinaintea porților de fier, pînă cînd cei din cetate s-au hotărît.

Se vede treaba că se adunaseră înăuntru pentru a discuta dacă lucrul acesta era sau nu înțelept. În sfîrșit, după ce crainicul a repetat de trei ori făgăduiala conetabilului, care spunea că vine ca prieten, poarta grea s-a desferecat și francii au intrat în cetate fără a descăleca.

Au fost conduși în curtea interioară, unde au descălecat. Răsculații se ațineau jur împrejur, într-un arc larg, înarmați nu numai cu sulițele, cu cursele și cu arcurile luate din depozitul de arme al cetății, ci și cu secerile, pe care le aduseseră cu dînșii la sosire. Deconcertați oarecum, francii căutau împrejur pentru a-și da seama cu cine anume urmau să parlamenteze.

Ochii lor s-au oprit atunci asupra treptelor bisericii, unde se aflau aliniați rar șase bărbați, care adăstau îmbrăcați în zale france, dar cu capetele descoperite, fără coif. Într-acolo i-au îndemnat oamenii din popor pe trimișii prințului să se îndrepte. Sgurós, Fedor și patru mainioți erau cele șase căpetenii ale răscoalei.

Sonteron a înaintat cu pas hotărît în fața treptelor. Conetabilul era un adevărat bărbat, un războinic care din leagăn se frecase cu viața de tabără. În timpul păcii și al lipsei de acțiune se veștejea și părea că ceva putred îi contamina sufletul și îl îmbătrînea. Ceea ce se întîmpla acum, precum și farmecul războiului, dimpotrivă, îl întinereau.

Le-a salutat pe cele șase căpetenii simplu, cu o sinceritate aspră, bărbătească, și le-a încredințat propunerea stăpînului său. Prințul recunoștea că răzvrătiții i-au cucerit cu sabia în mînă frumoasa cetate, că s-au dovedit a fi dîrji în acțiune și că l-au uimit cu îndemînarea și îndrăzneala lor, dar că se află în imposibilitate de-a o lăsa în mîinile lor. Înainte de orice, nu era a sa ; precum știut era de toată lumea, Kalamata era un domeniu al Villehardouinilor, iar cetatea, zestrea părintească a doamnei sale, a prințesei Isabeau. Dacă au pretenții la despăgubiri pentru restituirea ei, le va plăti răscumpărarea pe care cele două părți o vor stabili de comun acord. El, conetabilul, avea mînă liberă pentru a discuta și despre aceasta cu vitejii conducători ai răzvrătiților. Dacă nu rîvnesc răscumpărarea, ci preferă pămîntul, să spună care anume domenii, sate ori fortărețe din Morias, aflate în stăpînirea lui, le sînt pe plac. El are toată bunăvoința de-a face un schimb regesc.

Aici conetabilul s-a oprit, şi-a încordat picioarele înzăuate şi şi-a umflat pieptul lat.

...Dar să ştie norodul răzvrătit, că dacă va refuza şi se va împotrivi propunerii, care e totdeodată şi nezdruncinata sa hotărîre, să ştie că prinţul Ahaiei nu va da înapoi de la hotărîrea sa. Va recuceri cetatea doamnei-sale, prin asediu sau prin luptă, cu sabia şi cu vărsare de sînge ! Dumnezeu şi toţi sfinţii raiului îi sînt martori. Într-o asemenea împrejurare să nu mai adaste nimeni mila lui, căci ciorile se vor înfrupta din hoiturile lor !

Astfel a grăit conetabilul. Cei şase l-au ascultat în tăcere. Jur împrejur domnea liniştea adîncă şi ameninţătoare a norodului răsculat.

I-au condus pe franci în sala cea mare şi le-au spus să aştepte acolo pînă cînd căpeteniile vor chibzui între dînşii şi vor lua o hotărîre. Cei şase s-au retras în biserică pentru a se sfătui.

Consfătuirea lor n-a durat mult. Conetabilul şi cavalerii săi, care aşteptau în picioare, în sală, pentru a demonstra astfel graba şi demnitatea lor, după puţin timp, s-au văzut chemaţi afară. Au ieşit şi au ascultat înaintea treptelor bisericii hotărîrea norodului din gura lui Sgurós, care grăia cu glas înalt, astfel încît să fie bine auzit de toţi cei dimprejur.

— Grecii din Kalamata şi din Maina, slavii din Ianitsa, precum şi toţi aceia din locurile învecinate, fraţi întru robie şi asuprire, care au hotărît să cuprindă cetatea cu ajutorul lui Dumnezeu, ca unii ce sînt copiii neaoşi ai acestui pămînt, îl anunţă pe prinţ că n-au făcut aceasta pentru a primi răscumpărări. Aşa să ştie prinţul. Ei n-au furat tîlhăreşte un lucru străin, ci au luat pe drept ceea ce li se cuvine. Oameni din poporul de jos fiind, n-au datoria de a urma obiceiurile cavalereşti, care dau dreptul învingătorului de a-i vinde învinsului propriile sale arme. Să ştie prinţul Ahaiei că el e cel străin în locurile acestea şi că răsculaţii au cuprins cetatea în numele împăratului Bizanţului. Aşa să ştie ! Şi, dacă socoteşte că a fost jignit şi nu vrea să recunoască dreptatea, fie, n-are decît să-şi ridice vasalii pentru război şi să vină. Martor îi-i Dumnezeu şi sfînta lui *Evanghelie*, că-l vor aştepta gata de luptă pe zidurile cetăţii !

Conetabilul a ascultat răspunsul plin de uimire. Tonul său rămăsese, ce-i drept, oficial şi sever, cum se cuvenea unui ri-

val, dar naivitatea copilărească care se ascundea întotdeauna în el îl făcea acum să deschidă în chip involuntar ochii mari

Pe sfîntul Iacob ! La una ca asta nu se aşteptase ! Credea că-i va găsi pe răsculaţi şovăielnici, vicleni şi hotărîţi să exploateze situaţia, pentru a obţine, aşa cum se spune că le stă bine grecilor, o răscumpărare cît mai substanţială. Dar să refuzi şi Morias-ul, şi perpirele !... Dacă n-ar fi auzit-o cu urechile lui, n-ar fi crezut niciodată că aşa ceva ar fi cu putinţă.

După ce a adăstat în tăcere preţ de cîteva clipe, s-a întors brusc, s-a dus la calul său şi, încălecînd, a părăsit cetatea în fruntea cavalerilor săi.

Poarta de fier s-a reînchis în urma lor.

Capitolul XVII

CETATEA (2)

De atunci au început să aştepte sosirea prinţului. Îl aşteptau să vină, năprasnic şi necruţător, dimpreună cu oastea lui, sub zidurile cetăţii, să înalţe scări şi maşini de asediu şi să se năpustească cu cavalerii săi setoşi de sînge, cu săbiile trase, pentru a-i măcelări sus pe ziduri şi în foişoare, pe luptătorii din cetate. Chipul său, cu totul necunoscut unora, vag schiţat altora, se profila ameninţător la orizont, cu buzele strînse şi picurînd venin, cu ochii scăpărători şi cu tunetul turbat de mînie al glasului său.

În acelaşi timp, au început să se pregătească de apărare. Pentru ca nu cumva proviziile aflate acolo să nu fie neîndestulătoare, au ticsit magaziile cu tot atîtea alimente cîte au putut să care ; au fixat străji care să privegheze ziua şi noaptea în foişoare şi au pregătit cazane mari, în care urmau să topească plumbul pe care trebuia să-l reverse, de pe ziduri, asupra duşmanului. După veselia primei zile de triumf şi îngîmfarea care-i stăpînise în următoarele două, un nou val de fervoare îi cuprinsese în mrejele sale.

Temîndu-se că nu vor avea timp de-ajuns, năduşeau dînd în brînci cu lucrul şi, neavînd parcă suficientă încredere în străjeri, se urcau pe turnuri şi mîncau cîmpul din privire, cu

mîna streașină la ochi, și către miazănoapte, și către apus, spre a zări apărînd reptila lungă și strălucitoare a oștirii francilor.

Tot acolo se urca și Sgurós, dar el nu privea decît spre mare. Ce făcea Kafuris ? Oare trimisese veste corăbiilor genoveze să se apropie ? Dacă soseau înaintea prințului ? Afurisitul moșneag nu și-ar fi retras ghearele de pe prada visată cu una, cu două. Chiar a doua zi trimisese un om de-al său în cetate pentru a-i spune lui Sgurós că-l așteaptă la pădurice de măslini de pe colinele din marginea cîmpului. Sgurós l-a trimis înapoi pe străin, spunîndu-i să se înapoieze la genovez și să-l înștiințeze că cetatea este a grecilor și că nici Matteo Kafuris, nici compatrioții săi, cei lacomi de bani, n-au ce căuta acolo.

Între timp, pregătirile se apropiau de sfîrșit, magaziile se umpluseră, străjile se schimbau necontenit, dar prințul nu se arăta de nicăieri. Răsculații se priveau nedumeriți, în tăcere, neștiind ce să mai creadă. Cîțiva dintre dînșii, mai sărăcuți cu duhul, desigur, se grăbeau zor-nevoie să se bucure, spunînd că prințul s-a răzgîndit, înfricoșat de relatările conetabilului, și c-ar fi hotărît, chipurile, stînd la sfat cu acesta, să lase cetatea în plata Domnului și să nu se mai încurce în cine știe ce dandana periculoasă cu vitejii care-o stăpînesc. Dar ceva care nu sosise încă tot așteptau cei din cetate din partea norocului : garnizoana de la Mitzithras ! Trimiseseră, chiar din dimineața primei zile, un sol care să-i anunțe Căpeteniei că cetatea fusese cucerită și că oștenii lor pot veni pentru a o lua în primire. Dar nici solul nu se înapoiase și nici garnizoana nu apăruse.

Ce se întîmplase ? Atît Sgurós, cît și Fedor începuseră să intre la bănuială. Necrezînd în eventualitatea cuceririi Kalamatei, Căpetenia dăduse o promisiune de Doamne-ajută, dar nu se gîndise prea serios la lucrul acesta. Acum, cînd aflase că treaba fusese săvîrșită și se dezmeticise de-a binelea din uluiala dintîi, ședea pasă-mi-te să chibzuiască dacă era bine să trimită ajutor răzvrătiților, călcînd astfel armistițiul. Grea treabă și mare răspundere ! Dar dacă regele Andronic îi va cere să dea seama după aceea ? Dacă îl va acuza că l-a amestecat într-un război cu francii ?...

Întărit în bănuielile sale de la început, Fedor îl certa pe Sgurós.

— Eu ți-am spus din capul locului că grecilor din Mitzithras nu le pasă de treburile noastre. Ce-am avut de împlinit

am împlinit și nu mai are nici un rost să păstrăm cetatea în stăpînirea noastră și de-acu înainte.

— Vrei să spui că nu ne mai rămîne altceva de făcut decît să plecăm, Fedor ? se neliniști tînărul.

— Da, să plecăm, dar să nu le-o lăsăm nici frîncilor.

— Cum adică ?

Slavul zîmbi enigmatic și veninos.

— Să nu lăsăm decît foc și fum în urma noastră !

Era vechea lui idee fixă : să distrugă totul.

— Nu, Fedor, nu ! strigă el. Asta nu se va întîmpla niciodată !

Și, spunînd acestea, și-a explicat punctul de vedere, încercînd să găsească argumentele necesare susținerii lui.

Părăsind cetatea, din puternici și de temut cum erau, ar fi devenit din nou slabi. Francii ar fi căutat să se răzbune ; și, izolați fiind, i-ar fi urmărit în toată țara, și în munți, și i-ar fi prins pe toți cei ce le-ar fi căzut la îndemînă. De plătit ar fi plătit mai cu osebire norodul satelor și sărăcimea Kalamatei, și ei n-aveau dreptul să facă lucrul acesta cu nici un preț ! Și-apoi, nădejdile nu-s cu totul risipite. Căpetenia putea să ceară sfat de la Constantinopol asupra celor ce trebuia să facă. Dacă oamenii regelui vor vedea că cetatea rezistă, nu vor fi atît de proști încît s-o abandoneze și, vrînd-nevrînd, o vor primi. La urma urmelor, s-ar prea putea ca și Sguromallis să-și fi vîrît coada în toate întîmplările astea ; s-ar prea putea întîmpla ca el să nu fi plecat din Mitzithras și să încurce lucrurile pentru a fi pe placul francilor. Ideea nouă care-i venise, în cele din urmă, lui Sgurós, luminîndu-i mintea, i s-a părut a fi explicația unică și firească a faptului. Inima lui s-a umplut din nou de ură față de ruda aceasta care l-a făcut întotdeauna de rușine și, astfel stînd lucrurile, se jură să spele batjocura în sîngele apostatului.

— Nu, Fedor, nu ! strigă el cu patimă. Să nu ne părăsim truda la jumătatea drumului ! Te rog, Fedor, în numele Dumnezeului în care credem amîndoi !

Ianitsiotul n-a mai ridicat nici un fel de obiecțiuni, ci și-a înălțat umerii cu indiferență și s-a îndepărtat. La urma urmelor, nu pusese niciodată prea mult preț pe viața lui.

Și zilele treceau una după alta, febra pregătirilor scădea, zbuciumul se potolise, dar începu să-i cuprindă pe nesimțite

neliniștea în mrejele ei. Cînd vor veni francii ?... De ce nu mai vin ?...

Și, iac-așa, decembrie înainta, nopțile deveneau din ce în ce mai reci, și străjerul tremura cuibărit pe foișorul înalt.

Focurile din curțile interioare pîlpîiau mocnit, stingîndu-se încet, noaptea înghițea clădirile dimprejur una cîte una, chipurile oamenilor care ședeau adunați în jurul vetrelor de jeratic păleau, iar ochii lor stăruiau, privind fix și duși pe gînduri, undeva în gol. Ceva ca un fel de moleșeală primejdioasă le înțepenea încetișor încheieturile și o deznădejde surdă le ucidea voioșia. Începuseră să se gîndească la Crăciunul care se apropia, la casele și la familiile lor și să se întrebe cît timp vor mai întîrzia încarcerați acolo. Ar fi cu putință, oare, să scape teferi din încurcătura asta și să se întoarcă vii la vetrele lor ?

Învingîndu-și mîhnirea, Sgurós, care se plimba dus pe gînduri în fiecare noapte pe zidurile cetății, supraveghind străjile, se străduia să-i îmbărbăteze.

Îi afla privind, cu ochii plini de dorință, orașul și opaițele care se aprindeau în colibe, sau rătăcind în întuneric, pe cîmpul înghețat, care aștepta sosirea primăverii alintătoare și ciripitul păsărelelor. În timpul nopții, mainioții, care privegheau zidurile dinspre răsărit, îngînau melodii monotone și cîntece de jale și priveau îndelung înspre părțile unde se aflau munții lor, iar ziua lăcrimau ori de cîte ori auzeau talăngile îndepărtate ale turmelor. Trei sau patru dintre ei o și zbughiseră, iar căpeteniile lor abia răzbeau să-i mai rețină pe alți vreo cîțiva, cu vorba bună, cu amenințarea și chiar cu bătaia. Într-o bună seară au dispărut zece deodată, ucigîndu-l pe străjerul care li se opusese, pasă-mi-te. Sgurós nu se mai întîlnea aproape de loc cu vechii săi prieteni ; cizmarul își petrecea zilele în biserică, îngenunchind și bătînd mătănii, cu ochii înlăcrimați întru iertarea păcatelor. După ce a stat cincisprezece zile în cetate, croitorul s-a plictisit și, dor fiindu-i atît de nevasta, cît și de prăvălia lui, într-o dimineață a pretextat cum c-ar avea niște treburi de împlinit în oraș și a plecat. Părintele Daniil slujea, statornic, în dimineața fiecărei duminici, iar seara citea vecerniile. Adusese cîteva icoane din oraș și preschimbase biserica francă în biserică ortodoxă. Restul timpului și-l petrecea laolaltă cu răsculații, petrecînd fără grijă și făcînd haz de năzbîtiile copilărești, sau cercînd cîte-o ulcică de vin în

bucătăria în care trona Zervoheris. Crîşmarul nu-şi pierduse spiritul întreprinzător nici aici ; îşi găsise de lucru preluînd pe seama sa bunul trai al ortacilor. În acest scop îl adusese şi pe băiatul lui de prăvălie din Kalamata şi se aşternuse pe treabă în aşa fel încît păreai ispitit a crede că nu făcuse altceva decît să schimbe iar prăvălia şi că se pornise să cucerească noua clientelă cu calmul şi siguranţa din totdeauna. În ceea ce-l priveşte pe Timoteu, acesta îşi instalase nicovala în apropiere, dar era posomorît din pricină că n-avea de lucru.

Într-una din seri, era în ajunul Crăciunului, pe cînd Sgurós îşi făcea rondul obişnuit pe metereze şi se apropia de foişorul porţii de fier, a auzit cum îl cheamă cineva de jos. S-a oprit uimit şi a ciulit urechea. Era un glas de femeie, înecat parcă de oboseală sau de frică.

— Cine-i acolo ? întrebă el aplecîndu-se.

— Eu, deschide-mi, arhon Sgurós !

— Care eu ?

A urmat o pauză provocată de şovăială şi apoi glasul s-a auzit ceva mai timid :

— Eu, Varia.

Tînărul s-a mirat. Varia se afla la Kalamata la ora aceea şi, în loc să-l cheme pe Fedor, care-i era unchi, îl chema pe el, pe Sgurós ! De vreme ce era întuneric şi nu-l putea deosebi, era mai mult decît sigur că se afla de mult timp acolo şi că-l striga la întîmplare, trăgînd nădejdea că poate-poate o va auzi şi o va chema înăuntru.

— Stai că vin.

A coborît treptele înguste şi, chemînd doi bărbaţi din corpul de gardă, au tras toţi trei zăvoarele porţii grele. Un chip femeiesc, înfofolit într-o broboadă mare, a pătruns înăuntru ; avea răsuflarea scurtă şi tremurătoare. A urmat-o cu paşi grăbiţi. Odată ajunsă pe podişcă, fata s-a oprit, a cercetat împrejur şi, după ce s-a convins că sînt singuri, s-a apropiat de urechea lui şi i-a spus cu glas coborît :

— Vin !

N-a mai întrebat-o cine ; înţelesese. De douăzeci de zile, de douăzeci de veacuri, parcă, nu făceau altceva decît să-i aştepte !

— De unde ştii, Varia ? Cine ţi-a spus ?

— I-am văzut cu ochii mei.

— I-ai văzut cu ochii tăi ? Nu erai la Ianitsa ?

— Nu. S-a uitat îngrijorată în jurul ei și l-a întrebat: Unchiul meu nu-i aici?

— Ba da.

— Ai să-i spui c-am venit?

Vocea îi tremura speriată.

— Desigur!... Dar ce, tu nu vrei să-i spun?

— Nu.

Nespus de uimit, se străduia să-i deslușească chipul în întuneric.

— Nu-i chip, Varia. Oricum, tot are să te vadă.

— Nu, nu, nu vreau să mă vadă!

— Cum adică, vrei să pleci la ora asta?

Nu-i venea prea ușor să răspundă și de aceea se trudea, parcă, pentru a-și găsi cuvintele.

— Nu mai plec, spuse în cele din urmă.

— Glumești, Varia? De-acum înainte e primejdios să stai în cetate! Nu știi că mîine, poimîine, cînd vor sosi aici, va începe bătălia?

— Ba știu.

— Și-atunci? Cum ai să rămîi tu, o fată, în mijlocul pîrjolului?

— Am să rămîn.

O privea stăruitor, neștiind nici ce să creadă, nici ce să-i spună.

— Nu mai sta! îi spuse ea gîfîind. Dă fuga și fă tot ce-ai de făcut! Dă-le de veste și ridică-i pe toți! Hai, că ăia vin, de oriunde s-ar afla, peste voi!

— Chiar atît de aproape sînt?

Nu i-a răspuns, l-a cuprins de încheietura mîinii și l-a tras către miazănoapte. S-a întors și, urmărind semnul ei care-i arăta să privească peste cîmp, departe-hăt, a văzut ceva ciudat, ca un pîlc de focuri mărunte, care brodau întunericul des ca licuricii. Păreau că nu se mișcă, dar ochiul lui obișnuit și-a dat seama că-l înșela depărtarea.

Oștirea francilor înainta cu torțele aprinse în fruntea coloanei.

— Ei să fie? întrebă el.

— Ei!

Au întîrziat cîteva clipe, privind în tăcere. Vîntul, care adia ușurel, foșnea neliniștit printre copacii orașului și suspina

abia auzit înapoia turnului înalt. Străjerul nu dăduse încă semnalul de alarmă.

— Varia ! exclamă Sgurós speriat şi cuprinzînd-o de mîini. Trebuie să pleci acum, cît mai e timp ! În curînd va fi prea tîrziu !... Varia !... îi spuse el, scuturînd-o puternic.

Ea şedea mută şi impasibilă, ca şi cînd nu şi-ar fi dat seama de nimic.

— Dar ce folos ai, ce folos ai dacă rămîi ? exclamă revoltat. Nu pricepi că toţi cei care se află aici vor pieri ? Eşti fată, Varia, nu eşti decît un copil, şi n-am să te las să pieri !

— Au murit şi tata, şi mama, spuse fata cu voce gravă, şi-acum vor muri şi fratele, şi bunicul, şi unchiul meu. Familia noastră e prăpădită.

— Dar tu nu vei muri !... Nu vei muri !...

— Ba da, voi muri şi eu, îi răspunse ea netulburată.

Un muget apropiat şi puternic a cutremurat fără de veste văzduhul. Cei doi tineri l-au ascultat uluiţi. Era buciumul străjerului de pe turn. În acelaşi timp au auzit zvon de glasuri înfundate, de tropăieli şi de izbituri, atît în curtea interioară, cît şi în interiorul clădirilor. Treziţi din somnul dintîi, răsculaţii aflau de sosirea duşmanului aşteptat. Clopotul bisericii începu să bată repede, înnebunit.

— Oo ! Acum e prea tîrziu ! gemu Sgurós.

— Ascunde-mă ! Nu vreau să mă vadă ! spuse fata agăţîndu-se de braţul său.

A simţit-o lipită de el, tremurînd toată.

— Dacă mă vede unchiul, mă omoară, spuse ea.

A privit-o cuprins de ameţeală.

— Dar de ce-ai făcut asta ? De ce ? De ce-ai plecat din Ianitsa ?

— Fiindcă eram singură. Am coborît pe cîmp şi m-am dus să văd dacă nu vin, cumva, să aflu dacă vin şi cînd vor veni.

— Şi ?

— De trei zile umblam într-una şi iată că i-am văzut tocmai cînd mă aflam pe-o movilă. Atunci am alergat într-un suflet, să mai apuc...

— Ce s-apuci, Varia ? Ce să mai apuci ?

— S-apuc să-ţi spun.

— Mie ?

Nici de data aceasta nu i-a răspuns. Respira greu, dezordonat.

— De ce, Varia ? Oricum, eu tot aș fi aflat...

— Da, dar n-ai mai fi avut timp să fugi !

— Să fug ? Eu să fug ? !

Luînd o hotărîre bruscă, a întins mîinile și l-a îmbrățișat.

— Pleacă !... Pleacă odată ! l-a rugat ea, cu trupul zguduit de-un plîns cu sughițuri.

— Varia !

— Pleacă ! Pentru numele lui Hristos, pleacă !

— Nu care cumva glumești, Varia ?

— Nu. Vreau să pleci !

— Isuse Hristoase ! După cum văd, mă socotești de-a dreptul fricos, nu-i așa ?

— Nu, dar vreau să pleci !... Nu vreau să mori și tu !

Așa i-a spus, și apoi a simțit-o îngreuindu-se, frîngîndu-se de mijloc și împleticindu-se. A suspinat ușor și a căzut leșinată în brațele sale.

Larma din cetate se întețise. Făcliile se aprindeau și se stingeau, coamele lor luminoase alergau unduind dezordonat pe zidurile cetății interioare, glasurile sălbatice și poruncitoare își perpetuau ecoul pînă în odăile de jos. Pretutindeni se auzeau zgomotele pașilor care se apropiau și treceau mai departe, înlocuite imediat de altele. Dangătul clopotului răsuna necontenit.

Proptindu-se bine pe picioare, Sgurós stătea cu fata în brațe și privea buimăcit în jurul său. Dacă mai întîrzia puțin, l-ar fi văzut toți în situația aceea, și asta nu era cu putință ! Se hotărî brusc. Săltă povara vie ca pe-un fulg în brațe, se năpusti pe scărița de piatră care cobora în curte, de-acolo la subsol, și ajunse neobservat la prima ușă, care conducea la beci. Zarva creștea necontenit și pretutindeni. Lumînări ciudate luminau pereții. Unde să se ducă ? Se hotărî imediat să dea fuga la Zervoheris. Beciul era întunecos, un miros greu de mucegai și de aer stătut îmbîcsea atmosfera, dar cunoștea bine locurile acestea, pe care le studiase zile în șir, în vederea oricărei eventualități. Trecînd printr-o cameră îngustă și lungă, apoi printr-un coridor, urcă vreo cîteva trepte și, împingînd o ușă, intră în bucătărie. Acolo se auzeau glasuri care se îndepărtau, focurile se stingeau în vetre, iar mesele și băncile de prin colțuri abia se mai zăreau. Zervoheris și copiii lui de suflet se înarmaseră și ei și se pregăteau în grabă să urce pe foișoare.

— Strînge-mi bine curelele ! poruncea cîrciumarul, care-şi vîrîse capul într-un coif ţuguiat şi ruginit şi cîntărea un scut greu şi triunghiular pe braţe. Mişcaţi-vă labele mai repede, măi, neisprăviţilor ! La ce naiba te mai pricepi tu înafară de linguri, mă ? Oof ! Piei din faţa mea ! Ia priveşte la mine, eu sînt bucătar bun şi, dacă vreau, pot să fiu mai cu străşnicie şi luptător ! Aşa trebuie să fie omul, priceputu-m-ai ? Acu dă sabia aia încoa' ! Fii cu ochii-n patru să nu-ţi pice din mînă, că-mi faci zob oalele celea de lut ! Curaj, mortăciune ! Şi-acu, uş de-aici !

Strecurîndu-se repejor către fundul întunecat al bucătăriei, Sgurós a aşezat-o pe Varia pe o masă şi l-a chemat pe Zervoheris.

— Cine mă strigă ? întrebă semeţ războinicul cîrciumar. Ce face ?... Tu-mi erai, arhonte ? exclamă el, schimbînd brusc tonul. Să am iertare ! Iată-mă !

Dîndu-i un picior băiatului de prăvălie, care nu reuşise să se descurce în curelăria armurii, dădu fuga la Sgurós.

— Credeam că eşti sus, pe ziduri ! spuse el.

Tînărul s-a ruşinat ; acolo era, ce-i drept, locul său, nu la bucătărie, cu fete leşinate în braţe, dar dacă aşa s-au petrecut lucrurile !... Greşeala nu era a lui. Grăbit, i-a explicat în cîteva cuvinte cum ajunsese acolo şi l-a rugat s-o readucă pe Varia în simţiri şi apoi s-o reţină acolo pînă la noi dispoziţii.

— Bine, o s-o-ngrijească femeile astea, spuse Zervoheris, arătînd slujnicele de la bucătărie, care se aflau sub cîrma lui acum. Cît despre Fedor, nu trebuie să te îngrijorezi, ăsta nu coboară niciodată pîn-aici !

După acestea, a poruncit să-i fricţioneze tîmplele Variei cu oţet de trandafir şi, încheindu-şi echiparea de război, a înşfăcat din nou greaua lui sabie francă şi i-a spus lui Sgurós, care-l aştepta :

— De-acu-s la poruncile tale !

— Să mergem !

— Cum ? Nu-ţi pui zalele ? Aşa ai de gînd să te urci pe ziduri ?

Tînărul zîmbi.

— Frîncii n-au să facă nimic azi, îi răspunse liniştit. Sînt obosiţi de drum şi au să stea să se odihnească. Ce-o mai fi mîine, om vedea.

S-au urcat pe zidul ticsit de ortacii care se aplecau printre creneluri, privind asupra cîmpului, schimbînd păreri între dînşii şi încercînd arcurile. Francii se apropiaseră destul de mult, capul coloanei lor era aproape de intrarea Kalamatei. Răsculaţii îi adăstau cuprinşi de nerăbdare, urmărindu-i cum mărşăluiau pe poteci, la luminile fumegînde ale torţelor. Din ce în ce, începea să se desluşească clinchetul armelor şi tropotul copitelor de cai. Erau mulţi, popor de lume, nu alta, întreaga lor oştire venise acolo. Ceva îngheţase parcă în ei — nu se aşteptau să fie atît de mulţi ! Înaintînd în tăcere şi fără a sufla în trîmbiţe, s-au despletit în două rîuşoare, pe uliţele oraşului, şi au prins a se revărsa, de-a dreapta şi de-a stînga, în lungul laturilor cetăţii, cu gîndul de-a o împresura. Părînd a nu ţinti să se apropie prea mult, se aţineau departe, preţ de două bătăi de săgeată. Vîntul aducea vuietul lor în rafale şi, din cînd în cînd, vorbele rostite de dînşii răzbeau în liniştea nopţii, amestecate cu mirosul dulceag şi piperat al răşinei topite a torţelor. Era un fluviu nesfîrşit de călăreţi şi de pedestraşi. După ce-au strîns cercul în jurul cetăţii, şi-au înfipt flamurile în pămînt şi au început a-şi întinde corturile pe îndelete.

De sus, de pe ziduri, asediaţii i-au urmărit jumătate de noapte cum forfoteau de colo pînă colo, cum aprindeau focurile şi îşi scoteau şeile de pe cai. În sfîrşit, după miezul nopţii, s-au mulcomit şi s-au rînduit de culcare.

Cocoşul zorilor cîntase de mult, dar francii continuau să doarmă.

Capitolul XVIII

CETATEA (3)

Îndată ce a primit vestea despre răscoală, cel dintîi gînd al prinţului şi-a luat zborul către fiica sa. Da, da, semnul cel rău îşi arăta colţii, Mahó era osîndită. Atît indispoziţia provocată de starea vremii, cît şi perpetua ameninţare care se asociase zilei sale de naştere, precum şi năprasnica izbucnire a vijeliei şi, în cele din urmă, culmea — faptul acesta atît de neaşteptat şi de neconceput : pierderea cetăţii străbunilor

chiar în ziua ei de naștere, nu erau altceva decît verigile unui lanț împletit de Soartă ! Prințul nu se mai preocupa de propria sa ursită, trudă zadarnică ! Știa că lui nu-i era dat să îmbătrînească.

Cel de-al doilea gînd al său se îndreptă către oștirea francă; faptul că-i avea adunați pe toți în jurul său, tocmai în toiul furtunii, era zîmbetul sau ironia Soartei zgîrcite ? Personal, nu mai credea nici în una, nici în cealaltă. Instinctul și tot felul de presimțiri întunecate îi spuneau că în zilele acestea nu era bine să se afle singur.

A apreciat că n-ar fi înțelept, totuși, să pornească cu toții deodată asupra Kalamatei ; nu se putea ști ce se ascunde în spatele celor petrecute în cetate. Calicimea se ridicase singură și orbește la răscoală, sau s-a pornit ațîțată și mînată din umbră de-o altă putere ? Grecii din Mitzithras i-au stîrnit întotdeauna bănuielile ; cît privește caracterul lui Andronic, regele lor, nu avea cine știe ce încredere în el, îi fusese prezentat ca fățarnic și viclean. Dar dacă această capturare a cetății nu era decît o provocare, un pretext pentru declanșarea unui conflict mai serios ? S-a hotărît s-o lichideze. Mai întîi s-a hotărît să coboare la Kalamata cît mai bine pregătit, cu o oștire capabilă să răzbească în orice împrejurare. Astfel stînd lucrurile, i-a poftit pe vasalii care aveau domeniile în apropiere și i-a trimis să-și ridice steagurile cu porunca de-a se întoarce cît mai grabnic la Andravida, dimpreună cu toți cavalerii, sergenții și oștenii lor. După aceea, s-a gîndit să ia taurul de coarne. L-a chemat pe conetabil, care de abia se înapoiase din infructuoasa lui călătorie la Kalamata, precum și pe baronul Arcadiei, le-a destăinuit bănuielile sale și le-a spus să se pregătească de misiune, deoarece chiar a doua zi de dimineață trebuiau să plece la Constantinopol, cu următoarea sarcină : se vor prezenta regelui în persoană, vor protesta față de încălcarea armistițiului și vor cere satisfacție pentru prințul Ahaiei.

Prințul n-a pornit spre Kalamata decît după împlinirea acestor preliminarii. Răzvrătiții, care-l așteptau de atîtea zile, cu zbuciumata nerăbdare a deznădăjduitului, i-au întîmpinat sosirea cu amarnică satisfacție. Cea dintîi noapte a fost un coșmar pentru dînșii, un coșmar populat de atîtea vedenii încît orele s-au rostogolit una după alta, fără ca ei să mai apuce a le număra soroacele, iar zorile au picat prin surprindere. O dată cu lumina zilei, însă, suflul unui entuziasm cu

totul neobișnuit a pus stăpînire pe asediați. Era duminică. Daniil a poruncit să se tragă clopotele, i-a adunat în biserică pe toți cei care nu erau de strajă pe ziduri și a oficiat slujba. După aceea a lepădat rasa, s-a îmbrăcat în zale și, luînd un scut, s-a urcat pe crenelurile porții de fier, urmat de fluviul des al oamenilor din norod. Preotul era obișnuit cu șartul luptei ; în tinerețile sale, Villehardouinii îl încorporaseră de două ori. Atunci purta asupra sa un prapur pe care-l luase de la biserică, prapurul învierii. Era alb și împodobit cu cifrul lui Hristos, brodat mare și îngemănat, cu fir porfiriu : „HR", emblema ortodoxiei. L-a înălțat pe foișor și, stîndu-i alături, a prins a cînta cu glasul său tremurător și copilăresc, care căpăta o nebănuită amploare : „Hristos a înviat". Adunați ciopor în jurul său, răzvrătiții îl urmară.

Era o dimineață limpede, albastră-aurie, de decembrie. Vîntul, pornit din largurile mării, aducea, o dată cu aerienele și vastele sale adieri, și izul mării, și reverberațiile imensei și imaculatei lumini solare. Purtate pe aripile vîntului, frînturile cîntecului asediaților răzbea pînă în rîndurile asediatorilor, rostogolindu-se asupra lor ca un talaz uriaș și greu. Francii i-au privit uimiți pe oamenii adunați pe ziduri. Aveau chipurile aspre și capetele netunse, cu chici și bărbi rebele. Se vedea cale de-o poștă că nu sînt oameni deprinși cu șartul rezbelului ; unii dintre dînșii adăstau cu capetele descoperite și cu scuturile lipite de coastă, la voia întîmplării, alții se cățăraseră pe creneluri, profilîndu-se, cît erau de lungi, pe cerul de smalț, iar alții ședeau cu picioarele spînzurînd în gol, purtînd sulița sau secera cu neîndemînare, ca pe-un baston sau pe-o bîtă ciobănească.

Și echipamentul lor de război era desperecheat ; de sub zalele france ieșeau la iveală picioare goale și opinci cu nojițe încrucișate, după tipicul grecesc. Un coif disproporționat ședea pe moțul unui cap lățos și accesorii de armuri desperecheate, umerare, glugi de zale erau puse alandala peste blănuri de oaie și pe scurtele cămăși țărănești. Prințul a poruncit să nu se tragă cu arcul asupra acestor rebeli ; arcașii oștirii france mîngîiau strunele arcurilor și priveau, revoltați și pofticioși, vînatul acesta descoperit, înjurînd în barbă cu năduful vînătorului care are mîinile legate. Prințul lățise vestea cum că n-ar dori să verse sîngele bunului său norod, îi socotea a nu fi altceva decît niște biete oi rătăcite, chipurile, și, astfel stînd lucrurile,

avea de gînd să facă tot ce-i sta în putință pentru a-i readuce pe drumul cel drept în chip pașnic și creștinesc. În realitate, căuta să evite cu orice preț ispita, ademenitoarea capcană pe care i-o întinseseră grecii din Mitzithras, și aștepta răbdător întoarcerea plenipotențiarilor săi de la Constantinopol. Așa a și făcut.

A întîrziat zile întregi și săptămîni de-a rîndul în jurul cetății strîns împresurate, privind-o, fără a angaja vreo acțiune și evitînd sistematic orice prilej de această natură.

Sărbătorile trecuseră și zilele lui ianuar se scurgeau netulburate, una după alta. Obosiți și nemaiașteptînd ajutorul Mitzithrei, oamenii din norod, care petrecuseră pentru prima oară Crăciunul departe de casele lor, prinseseră a renunța treptat la cercetarea orizontului. Regele îi părăsise, curajul și devotamentul demonstrat se irosea fără răsplată și, dat fiind că prințul n-avea de gînd să ridice asediul, ultima lor nădejde se îndrepta numai către Dumnezeu. În primele zile, ulterioare sosirii sale, așteptau clipă de clipă și ceas de ceas dezlănțuirea asaltului. Cum se lumina de ziuă, fiecare dintre dînșii își spunea în gînd: „De bună seamă că azi se va porni!" Dar nimic nu se clintea din loc. Corturile se înălțau pe aceleași locuri, străjile se plimbau nepăsătoare printre ele, cei ce n-aveau altceva de făcut se tologeau la soare, cu desăvîrșire neînarmați, sau pe timp de ploaie se adunau sub corturi, jucau jocuri de noroc și cîntau în gura mare. Noaptea focurile se încingeau ca un brîu în jurul cetății, arzînd aidoma unui cerc magic care-i despărțea pe osîndiți de restul omenirii.

Primul entuziasm care-i cuprinsese în duminica aceea de pomină, cînd prințul se arătase dintîi, se irosise fără nici un spor pentru oamenii din norod. Ah! Cum i-ar mai fi înfruntat răsculații pe franci, dacă s-ar fi năpustit asupra lor! Dacă în ziua aceea le-ar fi spus cineva să n-aștepte cu nici un chip asaltul lor, ci să iasă dintre ziduri și să se năpustească asupra lor, norodul din Morias ar fi arătat întregii frîncimi și grecimi cum știe să se bată pentru dreptatea lui! Dar nu s-a întîmplat nimic, nu-i folosise nimeni, și ei adăstau oarecum zăpăciți, cu mîinile legate, atîrnînd grele, ascunzînd în sufletele lor neliniște și nedumerire. La fel ca și înainte de sosirea prințului, cu fiecare zi care trecea, inima lor prindea a se îmbolnăvi. De ce nu se năpusteau oare frîncii asupra lor? Ce avea de gînd să facă prințul? De vreme ce nu se dădea în vileag

în nici un chip, însemna că clocește ceva nespus de cumplit și de viclean ! Are de gînd să-i lase să putrezească așteptînd acolo și să-i răpună prin foamete ? Pe cei mai isteți dintre ei, o dată cu ipotezele acestea, îi rodea o neliniște care se cocea încetul cu încetul și în același timp îi rănea : nu se gîndește cumva că sîngele calicimii ar fi o pată pentru armele unui cavaler ? Slugilor nu li-i pe potrivă, desigur, decît rușinea spînzurătorii, înecul și ciomăgeala și, ca atare, nu-i cu cădere a se lupta de la egal la egal cu dînșii, dăruindu-le o moarte frumoasă, atunci cînd le iau viața văduvită de orice bucurie !

De cîteva zile, căpeteniile își dădură seama că moralul oamenilor lor scade neîncetat. Adeseori, cînd li se întîmpla să treacă pe lîngă vreun foișor sau pe lîngă vreun dormitor al oștenilor, toți bărbații aflați acolo curmau discuția, destul de vioaie pînă în clipa aceea. Fedor, care încercase insistent și amenințător chiar să afle ce vorbeau în taină ianitsioții săi, n-a primit drept răspuns decît privirile lor dure, care-l cercetau cu dușmănie, parcă. Încă dinaintea sosirii francilor se semnalaseră noi cazuri de dezertare. Într-o dimineață, pe cînd se afla pe latura dinspre răsărit a zidurilor, lui Sgurós i s-a întîmplat să vadă, cu ochii lui, trupul nemișcat și plin de răni al unui mainiot, prăbușit la picioarele zidului. Era limpede că în timpul nopții nenorocitul se străduise să coboare cu o frînghie prin latura aceasta, care, fiind cea mai inaccesibilă, era mai sumar supravegheată ; alunecînd, se prăbușise și se zdrobise de stînci. Lucrul acesta l-a pus pe gînduri pe Sgurós.

— Nu-i vom mai putea opri prea multă vreme, îi mărturisi el lui Fedor ceva mai tîrziu, trebuie să alegem o cale.

Slavul a ridicat nepăsător din umeri. Părea că și dînsul era stăpînit, de mai multă vreme, de-o moleșeală ciudată, care-l făcea să pară nepăsător față de tot ceea ce se întîmpla în jurul său. Erai ispitit să crezi că și el fusese unul dintre aceia care considerase că e drept să predea cetatea și să plece, la vremea sosirii lui Sonteron. Acum nu mai voia nimic.

Sgurós a plecat capul și a suspinat mîhnit, fără a mai spune ceva.

— Nici eu nu mai aștept ajutorul, i se destăinui el într-un tîrziu.

Înafara mainioților, care se aninau, cu stăruitoare încăpățînare, de credințele lor dintîi, numai el era cel care susținea, cu precădere, că luarea cetății s-a săvîrșit în înțelegere cu

Mitzithras și că armata regală va trebui să vină. De cîteva zile nu mai credea nici el că așa ceva era cu putință și, dacă stăruia în a susține lucrul acesta, n-o făcea decît pentru a întreține curajul și nădejdea asediaților. Acum înțelegea că e inutil : Mitzithras rămînea mută la chemările lor. Cauza era pierdută.

În faptul serii, cele șase căpetenii s-au adunat la biserică. În mod excepțional îi poftiseră și pe cei doi bătrîni, pe Daniil și pe Petros, la consfătuire. Cei dintîi au prins a vorbi mainioții. Trei dintre dînșii susțineau, sus și tare, că ajutorul regal întîrzie, dar că va veni, fără doar și poate, deoarece primiseră vești în somn și deslușiseră semnele norocului în oscioarele din șira spinării unui miel. Înfășurat în zeghea lui mițoasă, Petros adăsta încruntat și mut. Doi dintre cei dintîi s-au înfierbîntat atît de tare în discuție încît, văzînd că nu-i contrazice nimeni, nu le-a lipsit prea mult pentru a tăbărî asupra lui Fedor. Văzîndu-l atît de nepăsător, se mîniau și luau tăcerea lui drept opoziție. Simțeai că, dacă strigă atît de tare, n-o făceau pentru a-i convinge pe ceilalți, ci pe ei înșiși, propria lor ființă, care începuse să-i trădeze în taină. Atacul acesta nu l-a tulburat pe Fedor, care continua să șadă cu capul sprijinit pe brațele încrucișate deasupra spetezei jilțului, ca și cînd ar fi fost gata să adoarmă. Numai după ce mainioții au contenit să strige, domoliți de către Sgurós, a rostit și dînsul :

— S-a mîntuit ! O să murim aici cu toții.

Scuturați de-un fior, mainioții au holbat ochii speriați. Nu, nu voiau să moară, sîngele cald clocotea încă în vinele lor și erau gata și acum, ca și după burzuluiala dintîi, să se năpustească de-a binelea asupra slavului și să-l buciume cum trebuie. Sgurós s-a vîrît între dînșii cît ai clipi și le-a spus răspicat părerea lui :

— Mitzithras nu ne-a trădat ! Asta-i o minciună sfruntată ! Se vede treaba că s-a petrecut ceva pe care noi nu-l cunoaștem și s-ar prea putea ca nici regele să nu vrea să calce pacea. Așa o fi, dar nici a adăsta mai departe aici nu-i cu folos. Am fi putut răbda și o săptămînă și două chiar, dacă am fi fost siguri că ne vin ajutoare. Dar dacă or să ajungă peste o lună, va fi prea tîrziu ! Cu fiecare zi care trece, oamenii noștri pierd pofta de luptă și va sosi în curînd și vremea cînd vom dori să-i pornim, dar nu vom mai reuși. Astfel stînd lucrurile, eu unul cred că trebuie să facem cît mai repede

tot ceea ce avem de făcut. Avem de ales între două căi şi, cu toate că eu n-o îmbrăţişez decît pe una dintre ele, vi le voi împărtăşi pe amîndouă : cea dintîi dintre ele ar fi aceea care agrăieşte de vorbele conetabilului, adică să cădem la învoială cu frîncul şi să predăm cetatea fără război. S-ar prea putea ca printre noi să se afle şi unii care vor aceasta, şi anume cei cărora li s-a făcut dor de familiile şi de locurile lor, poate, dar eu spun că nu-i bine să-i întrebăm — omul este o fiinţă nevolnică, săvîrşeşte ceva şi-apoi se căinează şi se ruşinează de unul singur în mintea lui, dar e prea tîrziu. Pentru mine nu există decît cel de-al doilea drum, acela al bărbăţiei, adică să prindem armele, să deschidem porţile de fier şi să ne năpustim asupra frîncilor în timpul nopţii. Răpunem cîţi om putea şi ne deschidem drum în chipul acesta. Cine scapă-i bun scăpat, acela îşi va revedea şi casa, şi familia ; cei ce-or rămîne-s buni căzuţi. Domnul odihnească-i în pace ca pe unii care-au luptat pentru dreptate şi pentru dreapta credinţă !

Astfel a vorbit Sgurós. Mainioţii îl priveau posomorîţi, căutînd să desluşească tîlcul spuselor lui în mintea lor greoaie. Daniil s-a ridicat de la locul său, l-a îmbrăţişat şi l-a sărutat, iar Petros a făcut semnul crucii asupra vorbitorului, de acolo de unde se afla. Atunci şi-au dat şi mainioţii consimţămîntul. Da ! Asta era pe măsura lor, aveau încredere în braţele lor, şi-apoi, ei nu doreau să scape cu viaţă de acolo, ci să nu-i acopere ruşinea învinşilor. Să fie siguri că vor putea sta cu fruntea sus şi pe lumea aceasta, şi pe cealaltă. Atît.

Astfel s-a hotărît ieşirea. La vremea cînd căpeteniile răzvrătiţilor au părăsit biserica se înnoptase. În curtea interioară s-au despărţit, luînd-o fiecare pe drumul său : mainioţii să-i pregătească pe-ai lor, Daniil să se culce. Cei doi slavi au rămas pe treptele bisericii muţi, duşi pe gînduri şi cu ochii cufundaţi în orbite.

După ce şi-a făcut rondul obişnuit la foişoare, pentru a controla străjile şi oştenii, Sgurós s-a retras în odaia lui cea veche, pe care-o alesese tocmai pentru că-i era cunoscută şi dragă. Aşezîndu-se pe saltea cu gîndul de a-şi dezlega sandalele, şi-a dat seama că pleoapele nu i se îngreuiau de fel şi că nu va adormi, chiar dacă se va culca. S-a ridicat de pe pat şi s-a plimbat de cîteva ori prin odăie. Afară era o noapte liniştită şi cristalină, şi luna nouă învăluia ca într-o vrajă fereastra în lumina ei molatecă. „Vremea-i numai potrivită pentru treaba

pe care vrem s-o înfăptuim, gîndi el, se vede tocmai atît cît ne trebuie pentru a înainta fără să fim văzuți." Ieșirea fiind hotărîtă pentru a doua zi, aceasta era ultima noapte pe care-o petreceau în cetate. S-a oprit lîngă fereastra deschisă și a privit afară, respirînd cu nesaț aerul rece al nopții de ianuarie. Focurile francilor se stinseseră ; asediatorii dormeau. „Într-o clipă ca aceasta..." reflectă el, construind atacul în gînd și ascultînd parcă clocotul mut al puhoiului de oameni, care ieșeau din cetate pe vîrful picioarelor.

„Bun venit !" spuse în sinea lui, cu inima plină de-o tainică înfiorare, ca și cînd ar fi salutat oștirea răzvrătiților pornită pentru călătoria cea mare. Zorile zilei următoare vor afla cîmpul cel frumos stropit cu sînge. Atunci totul se va sfîrși.

Fără a ști nici el de ce, umbra lui Kokinotrihis stăruia în gîndurile sale. Poate tocmai pentru că aici, în odaia aceasta, auzise pentru prima oară chemarea libertății. Cine știe pe ce mări va fi plutind Kokinotrihis acum ! Deliuria pune prova contra largului și e foarte cu putință să nu mai ancoreze niciodată în apele Ahaiei. În felul acesta, Sgurós nu va mai afla drumul libertății deschizîndu-i-se către mare și va trebui să-și deschidă propriul său drum pe uscat. Iată țelul către care pornește mîine seară. S-a așezat pe pat și s-a întins pe saltea. Inima lui dorea să viseze, simțea ceva ca o muzică cuprinzîndu-i întreaga ființă. Părea un cîntec fără melodie și fără cuvinte, un cîntec totuși care i se părea a fi din alte vremuri și care-i amintea ceva. Parc-ar fi cîntat și luna, și cîmpiile, și munții îndepărtați. Cîntecul sosea dintr-un tărîm îndepărtat, aflat printre stelele aninate în tăriile cerului și se petrecea ca o plăzmuire care plutește în noaptea cu lună. „De ce mă gîndesc la toate lucrurile acestea ? Ce-i cu mine ?" reflectă neliniștit, într-un tîrziu. Și, deschizînd ochii mari, privi împrejur. Luna bătea în grilele ferestrei ca în strunele unei lăute, și apoi se petrecea, lăsînd odaia într-un întuneric desăvîrșit.

„Acum știu ce este, gîndi el, mîine voi cădea !"

Deodată, ceva, un presentiment, îl vesti că cineva șade dinapoia ușii zăvorîte și-l așteaptă. Se ridică fără grabă, ca în vis, se duse pînă la ușă și trase zăvorul. Curtea interioară era liniștită, nu se auzea nici un zgomot. De bună seamă că toată lumea dormea pentru a fi odihnită a doua zi. În atmosferă plutea vag mirosul fînului din grajduri, iarba umezită de noapte și resturile focurilor stinse. În același timp, un trup omenesc

alunecă pe pridvor, vrînd să se îndepărteze. L-a simțit după căldura pe care-o degaja în jurul său.

— Tu ești, Varia ?

— Eu, se auzi glasul ușor, ca un murmur.

— Ce faci aici ?

Tăcere.

— Ce faci aici ? Nu ți-e frig ?

Nici un răspuns.

— Nu vrei să vorbești cu mine, Varia ?

Și, neauzind nimic nici de data aceasta, se întrebă dacă nu care cumva se înșelase mai înainte. Dînd să se întoarcă înăuntru, urechea lui prinse un tremur ușor, ca al unei frunze scuturate de vînt. Se opri mirat, scrutînd cu ochii în noapte.

— Vorbește, Varia. Ești aici ?

— Da, sînt aici.

— Ce cauți tu la ora asta afară ? Vino mai aproape să te văd.

S-a apropiat de el, și mîinile lui, care se întinseseră bîjbîind în întuneric, au cuprins-o.

— Tremuri toată ! Vino înăuntru să te-ncălzești.

S-a lipit de el ca un copilaș. A condus-o înlăuntru și a închis ușa.

— Stai să aprind opaițul...

— Nu, nu ! exclamă ea cu vioiciune.

— Vrei să stăm pe întuneric ?

— Da, da !... Pe întuneric. Pe urmă am să plec...

— Stai măcar cîteva clipe, să te dezmeticești. Uite un scaun.

— Nu ! Nu vreau să stau.

Glasul ei devenise dur, fără de veste. O ghicea stînd în umbră, chircită, ca o pisică dușmănoasă.

— Ce-i cu tine ? Nu cumva te-a văzut Fedor ? Ți-am spus doar că nu trebuie să dai ochii cu el. Las-c-am să-l domolesc eu.

— Care vra să zică... mîine o să se întîmple, nu-i așa ? l-a întrebat ea brusc.

— Ce-o să se întîmple ?... A ! Da, mîine, mîine noapte...

A întîrziat cîteva clipe în tăcere.

— Noapte bună ! spuse dînsa, îndreptîndu-se către ușă.

— Unde te duci ?

Nu i-a răspuns ; a găsit uşa bîjbîind şi a deschis-o. S-a oprit în prag, ascultînd cum se îndepărtează pe pridvor şi cum coboară scara. Apoi, întorcîndu-se înăuntru, s-a aşezat pe pat şi şi-a împreunat mîinile.

— De ce-a venit Varia aici ? Ce vor să însemne tăcerile ei ?... Nu, nu, e cu neputinţă ! spuse el cu glas tare, de unul singur, şi dîndu-şi seama că nu rostea tot adevărul.

În adîncul inimii lui ceva se frămînta, căutînd neliniştit un ungher în care să se refugieze ; inima lui era tare mîhnită ! „S-ar putea ca mîine totul să-şi afle împlinirea !" repetă încă o dată, ca pentru a se linişti. Rodiul răsărea în mintea lui la fel de limpede ca atunci. Nu-l mai văzuse niciodată şi nici de cînd se afla în cetate nu se dusese să-l vadă... „Mîine dimineaţă, însă, am să mă duc să-l mai văd o dată !... îşi spuse el cu inima înflorită de bucurie. Nu, nu, acum nu mă mai doare nimic... e ultima oară !..."

Capitolul XIX

CETATEA (4)

Şi tu, nemuritoare şi sfîntă
Libertate, căreia tot ce este ispită
ţi-i dat, şi pribegeşti
în largul cîmpiei, rănită.

D. Solomos [1]

La ora cînd răzvrătiţii din cetate au intrat pentru a asculta utrenia, biserica era învăluită încă în întuneric şi umezeală. Afară mirosea a iasomie şi ceaţa umedă lustruia pietrele din curtea interioară ; ultimele stele se stingeau încet, şi arhanghelul îşi desfăşura aripile trandafirii de la un capăt la celălalt al cerului.

La utrenia de astăzi veniseră toţi cei care nu erau de strajă, astfel că numărul celor care asistau la slujbă sporise considerabil ; o mulţime de oameni se înşirau pe treptele largi, coborînd pînă jos, pe dalajul curţii. Cele şase căpetenii, care se opriseră

[1] Renumit poet grec (1789—1853).

dinaintea mesei celei mari de lîngă altar, au primit împărtășania din mîna lui Daniil. După terminarea slujbei, răzvrătiții s-au sărutat și s-au iertat unul pe altul. Acum, cînd știau tot ce avea să urmeze, ziua li se părea nemăsurat de lungă. Pregătirile, nu prea numeroase de altfel, se terminaseră înainte de prînz. Fixaseră și ordinea în care trebuia să se execute ieșirea, și locul unde trebuia aplicată lovitura dușmanului. Înarmați sumar, cei mai tineri dintre mainioți urmau să meargă în fruntea tuturor pentru a se putea mișca nestingheriți și a băga spaima în vrăjmaș. Îmbrăcați în zale din creștet pînă-n tălpi, ianitsioții și cei din Kalamata, dimpreună cu cei mai vîrstnici dintre munteni, trebuiau să vină în urma lor pentru a face față loviturii francilor dezmeticiți. Nădăjduiau să pice asupra lor în timpul somnului dintîi și, ajutați deopotrivă de noaptea deasă și de panica provocată, să izbutească a se strecura în întuneric și a scăpa din strînsoare.

Pentru ca străpungerea strînsorii să reușească, trebuia ca o singură coloană, cu vîrful orientat către miazănoapte, să țîșnească dintr-un singur salt din cetate și să cadă cu toată greutatea loviturii într-un singur punct, și anume acolo unde cîmpul se desfășoară larg, pînă la rîu. Locul loviturii fusese însemnat cu precizie, de sus, de pe ziduri ; era un cîrd de corturi în mijlocul căruia se afla unul mai mare, pe vîrful căruia flutura stindardul patrat și galben al unei baronii. Grup după grup, s-au urcat în foișorul aflat în fața lui și l-au privit în tăcere, ca și cînd ar fi numărat pașii care-i despărțeau de el și și-ar fi închipuit că au și ajuns acolo. Dușmanul nu trebuia să înțeleagă în nici un fel că în interiorul cetății se pregătea vreo mișcare neobișnuită. Văzînd îmbulzeala care se producea la foișor, căpeteniile aflate în curtea interioară au slobozit poruncă să nu mai iasă nimeni pe ziduri în afara străjilor. Spunîndu-le că, la căderea serii, fiecare bărbat are dreptul la o rație dublă, au interzis distribuirea vinului la amiază. În felul acesta, în ziua aceea n-au răsunat nici cîntecele, nici hohotele de rîs. Cetatea încremenise și numai arareori puteai vedea pe cineva trecînd pe caldarîmul scăldat în soare, pentru a învîrti roata fîntînii. Zervoheris și-a pus pentru ultima oară oalele pe foc, dar n-a mai stat să le dădăcească singur, ci le-a încredințat băiatului de prăvălie și slujnicelor, iar dînsul s-a așternut, de sîrg, să-și curețe armele și coiful, să-și ascută sabia și să schimbe

pielea cea veche a scutului, pe care și-l luase din depozitul de arme aflat în foișor.

Zilele de decembrie au respirația scurtă. Lumina zilei însorite a pălit, înghițită de pîclele chindiei, în firidele din ziduri, unde răzvrătiții se întinseseră după masa de prînz și ațipiseră, pentru a fi odihniți în timpul serii. Vîntul de seară a purtat pînă deasupra crenelurilor foișoarelor dangătul îndepărtat și vibrant al clopotelor orașului. Era ceasul vecerniei. Bărbații s-au sculat și și-au făcut semnul crucii. Daniil a bătut toaca bisericii de vecernie, dar cei sosiți la slujbă în seara aceea nu mai erau atît de numeroși ca la utrenie. Gîndurile răzvrătiților erau concentrate asupra celor ce urmau să săvîrșească peste puțină vreme, o dată cu căderea nopții ; nespus de îngrijorată acum, inima lor nu se mai putea bucura de tihna slujbei de seară. După plecarea oamenilor, Serafim a rămas în biserică și a îngenuncheat, cu ochii plini de lacrimi, dinaintea micii icoane a lui Christ, pe care Daniil o adusese cu dînsul din parohia sa.

— Ce faci aici, frate ? l-a întrebat preotul, care se ducea, păturindu-și patrafirul, să se îmbrace în zale.

— Mă rog, răspunse cizmarul cu glas răgușit.

— Încheie, frate, încheie cît mai repede, că de-acum avem de împlinit alte datorii !

Mîinile cizmarului au căzut ca secerate pe lespezile de piatră.

— Părinte, spuse cizmarul înghițind în sec, vreau să mă spovedesc.

— Acum ? Glumești, pare-mi-se !

— Nu glumesc...

Daniil s-a înfuriat de-a binelea ; era bătrîn și nu-și mai putea struni nervii.

— Haide, hai, Doamne iartă-mă ! spuse el pripit. Urnește-te cît mai degrabă și dă fuga de ia arma în mînă ! Astea-s purtări pe măsura muierilor !

Omul suspină din greu.

— Nu mă alunga, părinte, mi-i inima grea, nu mă simt vrednic a purta arma... șopti el, tremurînd din toate încheieturile.

Daniil rămase țintuit locului, ca și cînd n-ar fi auzit bine.

— Ce face ? ! Ia mai spune o dată ce-ai spus ! zise el cu glasul șuierînd de mînie, aplecîndu-se asupra cizmarului. Nu

poți să porți armele ? Ce înseamnă asta ? Oh ! Păcătosul de tine !... Păcătosule !...

Serafim își acoperi fața cu mîinile și se prăbuși pe lespezi.

— Nu pot, spuse el zgîlțîit de sughițurile plînsului, nu pot și pace ! Vreau să mă spovedesc.

Pumnul strîns al preotului, care se ridicase fără voia lui în aer, s-a oprit brusc și a rămas pe gînduri, privind chipul jalnic, devastat al omului din fața lui ; apoi, cătînd cu ochii plini de îngrijorare către icoana lui Hristos, răsuflă adînc și își desfășură patrafirul.

— Haide, îi spuse poruncitor, spovedește-te !

Cizmarul și-a înălțat privirile de cîine bătut, cu un licăr de nădejde tremurînd între pleoape. A luat poalele patrafirului, le-a petrecut asupra capului său și a împreunat mîinile a rugăciune. Ascuns astfel și cu capul plecat, și-a mărturisit marele lui păcat, cu glasul frînt :

— Știu că-s nevrednic să mă număr printre voi... știu că ar fi trebuit să mă ucideți și să-mi aruncați hoitul peste ziduri, să-l sfîșie cîinii... Voi luptați pentru frații noștri și pentru dreapta credință... Eu, eu nu-s vrednic, nu, eu spurc pămîntul pe care-l călcați...

— Spune degrabă, mărturisește-ți păcatul odată ! porunci preotul.

— Părinte... mi-e frică, părinte !

Daniil s-a tras înapoi, ca muşcat de năpîrcă, descoperind capul păcătosului o dată cu alunecarea patrafirului. Chipul acestuia a apărut în umbra cenușie a înserării. Grimasa trădînd chinul lui sufletesc îi strîmbau trăsăturile feței, dîndu-i o expresie ciudată, neomenească, în care plînsul se amesteca cu surîsul.

— Cîine !... Ți-e frică, ai ? l-a suduit preotul, și-apoi, luminîndu-se ca prin minune, și-a muşcat limba, spunînd în sinea lui : „Iartă-mă, Hristoase !"

Revoltat și făcînd eforturi pentru a-și potoli mînia, îl privea pe cizmar cu ochii înnebuniți. În cele din urmă, au scăpărat tulburi, luminați de-un gînd viclean.

— Care vra să zică nu vrei să vii cu noi, spuse el calm. Foarte bine ; n-ai decît să rămîi aici și, dacă te temi cumva de mînia frîncilor cînd au să intre în cetate, am să găsesc eu un chip de-a te scoate de-aici și de-a te coborî în oraș. Odată ajuns acolo, ai să mi te furișezi printre case și-ai să ajungi la

prăvălia ta fără ca ei să te vadă. N-o să afle nimeni și niciodată că te-ai aflat și tu în cetate.

Cizmarul se prăbușise asupra dalajului și își frîngea mîinile, deznădăjduit.

— Nici să nu-mi pomenești de una ca asta, fie-ți milă de mine, nu pot...

— Păi atuncea cum ? exclamă uimit preotul. Alege una din două : ori rămîi aici, ori pleci. A treia scăpare nu există.

— Nu pot ! Nu pot ! se tînguia omul. Nu mă batjocori ! Oh ! Îndură-te, Hristoase, de mine, că nu mai pot îndura !...

S-a oprit puțin, privindu-l pe Daniil, care, chibzuind că osînda trebuie să se curme aici, s-a apropiat de dînsul schimbînd tonul.

— Haide, ridică-te ! îi spuse el calm și hotărît.

Cizmarul s-a ridicat docil.

— Ia spune-mi, de ce ți-e frică ? De moarte ?

— Nu știu ! Nu știu ! zise el acoperindu-și obrazul cu palmele și cutremurîndu-se. Nu mă gîndesc decît la clipa aceea, ziua și noaptea, și-mi îngheață sîngele în vine. Parcă văd strălucirea sălbatică a ochilor lor și aud zăngănitul săbiilor care spintecă trupurile, vărsînd șiroaie de sînge. Atunci mi se întunecă vederea și-mi vine să leșin.

— După cum văd, ți-e teamă de moarte, spuse preotul. Bine. Dacă-i așa, am să-ți dau eu un leac fără greș.

Omul și-a descoperit chipul, privind la preot plin de nădejde.

— Leacul tău, cizmarule, e să mori cît mai degrabă.

Cizmarul s-a clătinat, bălăbănindu-și mîinile.

— Crezi că el nu s-a temut ? îi spuse preotul, aspru și precipitat și, înșfăcîndu-l de braț, îi arătă icoana lui Hristos. Și lui i-a fost frică, ți-o spun eu, și l-a rugat pe Dumnezeu să-l scape, dar Dumnezeu nu l-a ascultat, pentru că Dumnezeu ține să se împlinească legea. Moartea este o lege, cizmarule, și tu trebuie să mori cît mai degrabă !

— Dar cum, cum ? exclamă omul scuturat de fiori de gheață. Cum ?

— Ori aici, în cetate, ca trădător, ori afară, pe cîmpul de luptă, cu noi, ca un bărbat. Alege !

A urmat o clipă de tăcere. Apoi, cizmarul și-a înălțat capul, cu pieptul umflat de-un suspin.

— Cu voi, spuse el încet în cele din urmă.

— Atunci vino cu mine.

Ţinîndu-l strîns de braţ, preotul l-a tras după sine. Au străbătut împreună dalajul bisericii şi au ajuns la uşă. Acolo bătrînul s-a oprit şi i-a spus plin de admiraţie :

— Te fericesc, cizmarule ! Şi pentru că celălalt îl privea fără a pricepe o iotă, adăugă : Te fericesc, pentru că tu vei da mai mult decît noi, ceilalţi. Noi dăm numai ce ne prisoseşte, pe cînd tu vei da ultima leţcaie !

Se înnoptase de-a binelea. Cerul se întindea ca o boltă albastră întunecată, iar luna nouă strălucea în chip de seceră asupra cetăţii.

Era clipa fericită a împlinirilor. Preotul şi cizmarul au străbătut curtea, ţinîndu-se de braţ, şi-apoi s-au mistuit în încăperile întunecate.

Grupuri de oameni înarmaţi ieşeau din încăperi şi se adunau laolaltă. Armele zăngăneau, iar umbrele lor se deslipeau straniu de dalajul curţii, în lumina albăstrie a lunii. Inimile răsculaţilor erau atît de copleşite de importanţa momentului încît discutau cu glasuri înfundate, temîndu-se parcă să nu fie auziţi de cineva. Străjile de la foişor au semnalat stingerea focurilor francilor, care au şi început să se ogoiască. Nu se clintea nici o frunză ; seara era liniştită, dar jur împrejur totul era rece ca sticla, vestind că în zori va cădea îngheţul.

— În zori... Cine va fi fericitul care le va apuca ?...

Fiind încă prea devreme, trebuiau să mai aştepte. Treptat, s-au adunat cu toţii şi s-au aşezat jos, suflîndu-şi în palme să le încălzească. Întîrziaţii îi căutau pe-ai lor, vreun prieten sau vreun cunoscut şi, îndată ce-i aflau, se lipeau unii de alţii, ştiut fiind cît de dulce e să nu te afli singur, ci alături de cineva în clipa cea mare.

Se adunaseră pentru ultima oară, acolo, în cercuri, sau în grupuri mari ; de o parte cei din Kalamata, ceva mai încolo slavii din Ianitsa, şi jur împrejur, în grupuri răzleţite, mainioţii. Cîţiva dintre dînşii, mai nepăsători sau mai lăudăroşi, prinseseră a îngîna în batjocură cîte-un cîntecel, ca şi cînd s-ar fi aflat, chipurile priveghind stînele de fiare sălbatice la vreme de noapte. Cîntecele lor monotone şi greoaie păreau a-şi flutura ecourile ca un fir de arnici asupra văilor pădurii, pierzîndu-şi urzelile în depărtare. De sub firida tămîiată de fum s-a iscat un pîlc, care a pătruns liniştit şi solemn în cercul mare şi luminat. Unul dintre dînşii purta o suliţă înaltă, în vîrful căreia

era aninat ceva alb și lung. L-au recunoscut de îndată : era prapurul învierii, stindardul lor de luptă. Jur împrejur vorbele au amuțit ca prin minune, toată lumea urmărind prapurul. Au înțeles că se apropie sorocul. Părea că înaintează însuși alaiul sfintei cuminecături. Cîțiva dintre ei s-au ridicat în picioare, ca și cînd nu s-ar mai fi cuvenit să stea jos, iar ceilalți au prins a-și aduna armele, scutul, coiful și sabia, aflate alături. Luna apunea. Un cocoș a prins a cînta din beciul adînc, apoi încă unul din depărtare, și-apoi, vestiți parcă de-o tainică solie, împletindu-și trîmbițele insistente și jalnice, toți cocoșii orașului au început a le răspunde răzleți în noapte. Bolborosind, ca un șuvoi care se prăvale năvalnic printre stînci, cei din fruntea coloanei, care se aflau pe treptele bisericii, au început să coboare către poarta de fier. Prapurul s-a înălțat din nou și s-a apropiat. Luat de curentul repede și strălucind difuz, a urmat coloana răzvrătiților. Cu privirile țintuite asupra lui, toți cei dimprejur s-au ridicat și ei și, luîndu-și armele, s-au încolonat.

— Domnul cu noi ! au prins a șopti între dînșii, făcînd semnul crucii și înaintînd.

De-acum se mîntuise, porniseră ! Devale, în fața porții de fier, capul coloanei s-a oprit și trupul șerpuitor a prins a se umfla și a se revărsa pe povîrnișuri. „Ce s-a întîmplat ?" De ce s-au oprit ?" se întrebau îngrijorați unii dintre ei, în timp ce alții explicau că trebuie deschisă poarta. Și cum oprirea se prelungea, au început a se neliniști și a vorbi din ce în ce mai tare, înălțîndu-se pe vîrfurile picioarelor și căutînd dinaintea lor. „Hei, voi, mainioții ceia, ce naiba faceți acolo ? Ori nu v-ați gătit de nuntă ?" întrebau dînșii, iar alții, cărora le era dragă gluma, sau își aflau alintul într-însa, le răspundeau : „Adastă mireasa, tobele și trîmbițele, să treacă înainte !"

Mîniindu-se, căpeteniile au prins a-i dojeni. „Gura ! Conteniți odată !" au strigat dînșii înăbușit, ca și cînd ar fi avut de cuminții niscai copii de școală care se zbenguiau și se îmbrînceau între ei.

Fedor, care se afla în mijlocul coloanei ianitsioților, a tras sabia și l-a lovit pe unul dintr-ai lor atît de zdravăn peste picioare încît omul a gemut și a îngenuncheat. „Ridică-te, cîine !" a răcnit căpitanul, lovindu-l, scos din minți, cu piciorul. Ianitsiotul s-a ridicat suspinînd, dar n-a rostit nici un cuvînt de protest.

Pentru a se convinge că toată lumea se află la locurile statornicite și că poruncile date de dînșii n-au fost uitate, Sgurós și cei patru mainioți au trecut în revistă, cu pas sprinten și grăbit, mica oștire. Cîteva cuvinte, aruncate din fugă ici-colo, repetau sfaturile date înainte.

— Ne vom porni încet și vom coborî dealul, cum merge o turmă bine strunită, fără să ne lungim sau să ne lăbărțăm, astfel încît, cînd cei dintîi dintre noi vor da de corturile frîncilor, să fim gata a iuți pasul și a ne dezlănțui într-un suflet după ei. Sulițele să bată laturile de-a dreapta și de-a stînga, iar voi să nu uitați să mergeți strînși, umăr la umăr ! Cînd ne vom depărta cît de cît de dușman, ultimii dintre noi trebuie să ne ocrotească spatele de loviturile lor.

Atitudinea căpeteniilor, care le purtau de grijă, le inspira curaj și nădejde ; îi ascultau muți și supuși, și-un sentiment vag, crescut din adîncul ființei lor, le spunea că n-au numai încredere în dînșii, ci că-i și iubesc. O, da ! Inima tuturor era plină de dragoste și de încredere în clipa aceea.

Cu părul și cu barba strălucitor de albă, Petros mergea în mijlocul coloanei, în rînd cu tinerii neamului său, care-i făgăduiau că, dacă va merge și el cu dînșii, vor reuși să răzbească dincolo de liniile francilor. A refuzat să se înarmeze ; era îmbrăcat cu veșnica sa zeghe lungă și purta un toiag în mînă, pentru a se ajutora cu el în timpul marșului. Daniil se afla ceva mai departe, în mijlocul celor din Kalamata, care se aflau în ariergardă ; îmbrăcat în zale, cu capul descoperit și cu părul revărsat pe umeri, mergea ținîndu-l pe cizmar îmbrățișat pe după umeri, zîmbind copilărește și nepăsător.

La urmă se aflau numai bărbați voinici, aleși pe sprînceană, în stare să ducă greul ciocnirii în cazul cînd coloana ar fi reușit să treacă. Acolo se aflau cei doi frați Zervoheris, Pandelis și Timoteu, Sava țăranul și-o seamă de munteni uriași, înarmați pînă-n dinți. Purtau pe umeri săbii grele și securi cu coada lungă, ca acelea ale tăietorilor de lemne. Ei încheiau coloana. În urma lor nu mai rămîneau în cetate decît slujnicele, grecoaice și ele, dar căzute, de cînd s-au născut, sub jugul francilor. Acum ședeau pe foișoare, cu inima plină de jale și cu licărul lacrimii tremurînd între gene. În scurtul răstimp al slobozirii, apucaseră să-i îndrăgească pe robii aceștia răzvrătiți care erau frații lor.

De sus, de pe foişorul porţii de fier, s-a auzit un glas înăbuşit, îndreptat către lăuntrul cetăţii ; cătînd în întuneric, au deslușit un om vînturîndu-şi braţele în aer. Era ultimul străjer ; el era cel care urma să privegheze pînă în ultima clipă tabăra francilor şi să dea semnalul de pornire. Sărind de pe locul pe care se afla, a coborît treptele în goană şi s-a alăturat celorlalţi. În acelaşi timp, zăvoarele au scîrţîit cu un geamăt prelung, laturile porţii de fier s-au deschis şi coloana răzvrătiţilor a trecut, cu un ropot surd, pe sub arcada întunecată şi, rostogolindu-se devale, a răzbit în cîmpul larg, pe care întunericul nopţii îl prelungea în nemărginiri.

Dintru început au prins a înainta umăr lîngă umăr şi în tăcere, aşa cum îi învăţaseră căpeteniile lor. Coborîşul domol şi pămîntul uscat nu le stingherea mersul. Sus, în tării, cerul scînteia, potopit de puzderia stelelor, al căror sclipet nu ajungea pînă la pămînt. Ceva tenebros şi nedeslușit despărţea parcă tărîmul acela fantasmagoric de lumea de jos, zămislind iluzia că se afundă în tăcerile unei mări în care sabia luminoasă a zilei nu răzbise niciodată.

Chiar şi oamenii care nu se aflau printre cei din fruntea coloanei înaintau într-o ordine strînsă, urmînd mecanic şuvoiul şi minunîndu-se de faptul că drumul era slobod. Unii dintre ei îşi dădeau cu părerea cum că s-ar afla, chipurile, o golişte, prin gîrliciul căreia ar putea să scape nevătămaţi, fără a mai da piept cu francii. Sgurós, care se afla pe aripa dreaptă, ceva mai în urma celor din primele rînduri, întindea mîna din cînd în cînd, atingîndu-l pe vecinul său, pentru a se convinge că se află aproape de dînsul. Acesta era un tinerel de statură mijlocie, care înainta, ascuns dinapoia unui scut înalt, cu o sprinteneală şi o mlădiere străine muntenilor sau ţăranilor.

Alături de tînăr, căruia îi înlănţuise mijlocul cu braţul, mergea un băieţaş cu pasul sigur şi bărbătesc.

Mîna lui Sgurós căuta umărul tînărului şi i-l strîngea uşor, încurajîndu-l parcă.

— Sînt aici ! se auzi glasul Variei, care-şi întorsese obrazul zîmbitor către dînsul.

— Ssst !

După ce-au mai înaintat o scurtă bucată de vreme, cortu-rile francilor s-au ivit dinaintea lor ca nişte fantasme nemişcate, iscate din întunericul de-un albastru intens. Strigătul unui om luat fără veste, înecat imediat într-un horcăit, a iz-

bucnit în același timp cu zgomotul asemănător unei lovituri de secure repezită în trunchiul unui copac. Tropotul repede al coloanei, care se desfășura înainte, a izbucnit impetuos. Năvala celor din fruntea coloanei se dezlănțuise !

Un vuiet năprasnic s-a înălțat jur împrejur, aidoma răbufnirii vijeliei care se năpustește buiacă asupra pădurii, vînzolind copacii.

Scoțînd chiote sălbatice, mainioții vînturau săbiile și securile în aer, pălind fără alegere și străjile francilor, și pînza corturilor, și oamenii, și armurile, secerînd necruțător tot ce întîlneau în calea lor. Vîrîndu-se pe sub poalele corturilor, îi țintuiau la pămînt pe toți cei care dormeau acolo, înainte ca ei să mai apuce să se trezească ; săreau pe deasupra celor rostogoliți la pămînt, cu săbiile ridicate deasupra capetelor, retezau stîlpii care susțineau corturile și se năpusteau fără istov asupra pînzelor prăbușite. N-au năvălit numai asupra celor din calea lor, ci s-au năpustit și peste cei din apropiere, cu gîndul de-a mări cît mai mult spărtura din chinga asediului, pentru a deschide larg poarta prin care urmau să treacă toți cei care veneau în urma lor. Turma cea lungă s-a năpustit avan și, înghesuindu-se în rana deschisă, s-a revărsat pe cîmp, scoțînd chiote triumfale. Vacarmul care izbucnise atît de năprasnic într-un singur punct se lățea pretutindeni, sărind aidoma scînteii și stîrnind vîlvătăi în tot șiragul clăilor. Pe toată lungimea taberei francilor, atît în stînga, cît și în dreapta, se aprindeau făcliile și se întindea ecoul ropotelor care se apropiau. Șuieratul fluierelor prinseseră a sfîșia văzduhul, și din puhoiul răzvrătiților începuseră a izbucni strigăte sfîșietoare. Lovite de săgețile care picau ca grindina, cele dintîi trupuri s-au rostogolit la pămînt și gemetele au început să izbucnească, tîrîndu-se la suprafața pămîntului. Potrivit poruncilor primite, tinerii s-au înșiruit pe ambele laturi, înfruntînd vrăjmașul care sosea pîlc după pîlc, prăvălindu-se, înnebunit de mînie, asupra grilajului rar de sulițe și lovind cu o furie turbată.

Luați prin surprindere în timpul somnului și văzînd mulțimea care se revărsa în gîrliciul îngust ca strigoii care aleargă speriați pentru a se ascunde înaintea ivirii zorilor, francii n-au înțeles de la început ce se petrece. Cei care aveau taberele ceva mai depărtișor au crezut mai întîi că a izbucnit, pasă-mi-te, vreo gîlceavă între ai lor. Astfel stînd lucrurile, oștenii au zăbovit, fără a da prea multă atenție întîmplării, dar cum vacar-

mul luptei s-a înteţit între timp şi ordinele au prins a izbucni, mînioase, ici-colo, au priceput, pînă la urmă, despre ce era vorba şi au sărit ca fripţi în picioare. Prinţul, care din pricina sănătăţii sale şubrezite nu cartiruise în cort, ci într-o casă de la marginea oraşului, a auzit zgomotul şi a cerut să i se spună ce se petrece acolo. Primele informaţii primite erau echivoce şi vagi. Bănuielile temeinice pe care le nutrea l-a făcut să se ducă cu gîndul la grecii din Mitzithras şi, temîndu-se să aibă cumva de lucru cu o oaste adevărată, bine pregătită, a dat ordin cavalerilor să se replieze pe cîmp, deschizînd brîul asediului, aidoma fălcilor unui cleşte, în aşa fel încît, crezînd vrăjmaşul că drumul către cetate e slobod, să se lase ispitit a înainta printre ei şi să se trezească prins în copca ambelor flancuri. Îmbrăcîndu-şi singur şi în mare grabă armura, a coborît şi a încălecat.

Odată ajuns în apropierea cîmpului de luptă, a priceput cum stau lucrurile dintr-o singură aruncătură de ochi. Ordinele sale se şi împliniseră. Rostogolindu-se ca un pîrîu de plumb topit, francii dezghiocaseră în bună parte asediul şi se năpusteau, atît în dreapta, cît şi în stînga, asupra locului unde se stîrnise încăierarea. Cavalerii şi sergenţii, împrăştiaţi pe cîmp, au măturat ogoarele în galop, în lung şi-n lat, căutînd să dibuiască în noapte inexistenta armată duşmană. De găsit n-o puteau găsi, desigur, dar, întîlnindu-i întîmplător pe puţinii răzvrătiţi scăpaţi din măcel, îi răzleţeau, îi călcau în picioarele cailor şi îi căsăpeau. Tentativa de evaziune a celor din cetate fusese zăvorîtă. Prinşi între fălcile cleştelui de oţel, răzvrătiţii au fost ţintuiţi locului şi se luptau în neştire cu un duşman al cărui număr sporea necontenit şi se desfăşura pe-un front din ce în ce mai larg. După ce şovăise scurt timp la începutul luptei, acum înainta încet, dar implacabil, ca inundaţiile care-şi trimit, rînd pe rînd, valurile asupra ţărmului din ce în ce mai adînc, mai sus şi mai departe, înghiţind uscatul pas cu pas.

Apariţia călăreţilor a fost lovitura cea mai grea şi mai amarnică pe care au primit-o răzvrătiţii. Au ţinut piept suliţelor, au înfruntat săgeţile şi au crezut pentru o clipă chiar în victorie, dar călăreţii care se năpusteau ca trăsnetul şi ca alicele de oţel, doborînd totul în calea lor, i-au răsturnat la pămînt, au trecut în zbor pe deasupra lor şi i-au strivit sub greutatea şi platoşele lor, şi atunci cînd lupţi pe jos, toate acestea întrec orice voinţă omenească ! Pornind de departe, din bezna

nepătrunsă a cîmpului pe care-l brăzdaseră pînă atunci, cavalerii s-au năpustit cu toată greutatea trupului şi răcnind înfiorător asupra deznădăjduiţilor. Pe locul pe care chiotele de triumf răsunaseră cu puţin înainte au prins a se înălţa gemetele şi vaietele.

Rezistau, totuşi! Proptindu-şi picioarele încordate în pămînt, se plecau înainte cu dinţii încleştaţi şi înclinau înainte sulițele cu coada înfiptă în pămînt. Dar sulițele se sfărîmau, frînturile lor săreau în ţăndări pretutindeni şi cadavrele căzeau unul peste altul, ca un maldăr de trupuri sfîrtecate în care viaţa nu se stinsese cu totul, bălăcite într-o mocirlă de sînge aburind. Mulţimea celor învinşi se retrăgea treptat, se rărea şi se mistuia, împleticindu-se ca beată şi cu ochii holbaţi şi plini de groază, ca şi cînd pămîntul i-ar fi înghiţit unul cîte unul.

Dintre cele patru căpetenii ale mainioţilor căzuseră doi pînă atunci. Munteţii şi ţăranii se amestecaseră de-a valma acum. Atît ianitsioţii, cît şi cei din Kalamata, şi mainioţii, se luptau fără a avea alt ţel decît acela dictat de instinctul sălbatic de-a supravieţui. Pe măsură ce vremea trecea, pîlcul lor se micşora şi se închircea, ca un animal rănit care se ghemuieşte pentru a-şi aduna ultimele forţe şi a se apăra de loviturile care-l încolţesc de jur împrejur. Istovite de măcelul acela necontenit, mîinile lor atîrnau inerte, respiraţia adîncă şi gîfîitoare le sălta piepturile şi strînsoarea îi copleşea necruţătoare. Ordinea de bătaie era sfărîmată şi, nemaiavînd nici avangardă, nici arieregardă, se îngrămădiseră la un loc, claie peste grămadă. Şi, ca şi cum aceasta n-ar fi fost de-ajuns, mai trebuia să poarte şi grija răniţilor, a celor mai slabi şi mai vîrstnici, cărora le juraseră că-i vor scoate din rîndurile vrăjmaşului. Scrîşnind din dinţi şi sprijinindu-şi tovarăşul leşinat şi cu rana deschisă, unii dintre ei luptau cu mîna stîngă. Văzînd în cele din urmă că orice nădejde de scăpare e pierdută şi că nu le mai rămîne altceva de făcut, s-au mulţumit cu spaţiul necesar mînuirii săbiei sau suliței, fără a fi stingheriţi de vrăjmaşul care-i strîngea din ce în ce mai puternic. Nemaiavînd nici o cale de scăpare, nici înainte şi nici în dreapta, sau în stînga, au prins a se retrage şi a urca din nou clinul care urca spre cetate, ţinînd din răsputeri piept duşmanului.

În această chinuitoare retragere, Fedor a primit cea dintîi rană. Strălucind fulgerător în beznă, o sabie grea şi mînuită

de-o mînă nevăzută i-a izbit umărul stîng şi i-a rupt clavicula. Mîna i-a căzut fără vlagă şi genunchii i s-au înmuiat. Urlînd cumplit şi călcînd împleticit, ianitsiotul a reuşit, totuşi, să se menţină pe picioare. Mergînd de-a-ndaratelea şi trudindu-se să mînuiască sabia cu mîna dreaptă, pentru a para loviturile, a urcat jumătatea drumului care-i despărţea de cetate, fără a se retrage în linia a doua, ci acoperind cu îndîrjire şi în rînd cu tovarăşii săi retragerea. Scutul îi căzuse din mînă şi, lipsit fiind de ocrotirea lui, se întorsese cu trupul într-o parte, pentru a expune o ţintă cît mai mică. Poticnindu-se, a dat să cadă în genunchi şi, înainte de-a mai apuca să se ridice, o altă lovitură de sabie, repezită de-a călare, i-a spart coiful şi sîngele a ţîşnit din craniul despicat. S-a cutremurat, a sărit mugind înapoi, şi apoi, repezindu-se înainte, l-a înşfăcat pe călăreţ dintr-un singur salt şi s-a rostogolit deodată cu el la pămînt. Lumea se învîrtea în jurul lui şi un vuiet ascuţit îi găurea timpanele. A tras jungherul de la brîu şi l-a înfipt adînc, pînă-n prăsele, în gîtul francului. Apoi s-a ridicat, scoţînd un geamăt adînc, deznădăjduit. A treia lovitură şi ultima l-a lovit din faţă, o suliţă haină i-a străpuns ochiul şi i s-a înfipt în creier. S-a prăbuşit fără răsuflare, ca trăsnit.

Începeau să se apropie de zid, pipăiau în aer cu mîinile întinse înapoi, căutîndu-l febril. Ultima lor nădejde era aceea de a intra înăuntru, de a zăvorî repede poarta şi, scăpînd astfel de măcel, de a-şi recăpăta răsuflarea. Dintre cei şase căpitani nu mai rămăseseră decît trei, doi mainioţi, care ţineau laturile, şi Sgurós, care se afla la mijloc. Nici unul dintre ei nu era cu totul nevătămat. În timp ce se retrăgea, unul dintre munteni a simţit un şuvoi gros de sînge gîlgîindu-i pe coapsă, celălalt avea obrazul drept ciopîrţit şi o ureche îi atîrna pe gît prinsă de-o fîşie de carne. Cu puţin înainte de a cădea Fedor, Sgurós primise o rană la braţul stîng. Durerea l-a făcut să devină sălbatic. A smuls suliţa care-i ţintuise muşchiul şi, sărind înainte, a înfipt sabia în pieptul calului, iar cu a doua lovitură l-a doborît pe sergent, trîntindu-l mort la pămînt. Toate acestea s-au petrecut fulgerător, în buimăceala pricinuită de lovitura care-l seca la inimă. Întinzînd mîna înapoi, a întîlnit mîna îngheţată a Variei. Fata reuşise să se menţină tot timpul lîngă el. Ea îl ferea de loviturile duşmanului cu scutul, cînd din dreapta, cînd din stînga, iar el o acoperea cu trupul său şi pe ea, şi pe fratele ei. Strînşi laolaltă toţi trei, el în faţă şi cu

cei doi pui de slavi înapoi, au alcătuit un singur trup şi au urcat cu băgare de seamă şi fără a pierde pasul către cetate. Nu s-au oprit decît la picioarele zidului, unde băiatul a început să strige şi a căzut în genunchi : venind de undeva din beznă, o săgeată i se înfipsese adînc în partea stîngă a pieptului. Şi-a aruncat deznădăjduit mîinile în jurul gîtului surorii sale şi l-a podidit plînsul. Varia, care l-a prins în braţe, a înţeles îndată că ţinea un cadavru.

Nu l-a lăsat să zacă jos, inima i se înăsprise, iar frica nu-i mai înmuia braţele. Văzînd că francii se răreau şi că nu intenţionau să pătrundă în cetate, de vreme ce reuşiseră să restabilească asediul, a aşezat scutul jos şi l-a întins acolo pe băiatul mort. Sgurós s-a oprit gîfîind, ştergîndu-şi fruntea transpirată cu mîna dreaptă. Pe Fedor îl văzuse cu ochii lui căzînd, iar cu Petros nu ştia ce se întîmplase în noaptea aceea ucigătoare. Neamul celui spînzurat se stingea om cu om ; lîngă el nu se mai găsea la vremea aceea decît fata.

— Grăbeşte-te, Varia, că se năpustesc din nou ! i-a spus el grăbit şi aşezîndu-se în faţa ei.

Din întuneric se auzeau tropote de cai care se apropiau, iar în spate, slavă Domnului ! se înălţa zidul şi, ceva mai încolo, poarta de fier, dinaintea căreia răsunau loviturile şi strigătele ultimilor răzvrătiţi, care se străduiau să-i respingă pe duşmani pentru a putea intra în cetate. Furişîndu-se pe lîngă zid, Varia şi-a ridicat povara şi s-a îndreptat într-acolo. În aceeaşi clipă, au înaintat şi călăreţii, dar un pumn de săgeţi repezite de sus, de pe foişoarele cetăţii, i-a trîntit pe cîţiva dintre ei din şa. Răzvrătiţii, care reuşiseră să răzbească cei dintîi în cetate, se urcaseră pe zid, şi acum făceau tot ce le sta în putere pentru a-i ajuta pe fraţii lor. Odată ajunşi în faţa porţii de fier, francii conteneau goana şi se retrăgeau.

Varia a socotit că acela era momentul cel mai potrivit pentru a intra în cetate. Strîngînd la piept scutul pe care se afla fratele său mort, a alergat de zor şi, văzînd că salvarea îi este la îndemînă, s-a oprit şi s-a uitat înapoi, căutîndu-l pe Sgurós din privire. Întunericul era de nepătruns şi nu se auzeau decît zgomotele luptei din apropiere. Nespus de îngrijorată, a prins a cerceta întunericul nopţii şi a da să-l strige — nici ea nu ştia cum, pentru întîia oară pe numele lui de botez — „Nikiforos" ! Poate că drumul stropit de sînge, pe care-l făcuseră împreună, îi înflorise numele acesta pe buze, fără ca ea să-şi

dea seama ! A dat să-l cheme, dar n-a mai apucat : o săgeată șuierătoare a lovit-o chiar în dreptul porții. Fata s-a cutremurat din tot trupul, înfiorată de lama minusculă care-i străbătuse sînul și răzbise pînă în spate, la subsuori. Mîna i-a căzut neputincioasă, scutul a alunecat la picioarele rănitei, rostogolind băiatul mort pe pămînt, iar privirile împîclite i s-au stins, căutînd în direcția de unde aștepta să i se arate iubitul.

Retrăgîndu-se pas cu pas, Sgurós lupta orbește cu călării care se înghesuiau ca o turmă împrejurul său. Se avînta neînfricat, răsucindu-se ca o sfîrlează, secera, împungea jur împrejur și para cu salturi repezi înapoi. Nu știa precis cîți dușmani se aflau înaintea lui, dar i se părea că întunericul căpătase sumedenii de ghimpi ascuțiți, care-l răneau la orice mișcare. Pieptul i se umflase, gata să plesnească, de gîfîiala trudei, iar mîna dreaptă, pe care n-o mai simțea, părea că se luptă, îndrăcită, pe seama ei. Cît despre stînga, aceasta atîrna în jos, grea ca plumbul. Mort de oboseală, își înfigea cu îndîrjire picioarele în pămînt și își aduna puterile, cu o încăpățînare oarbă, nu atît pentru a-și mîntui viața, fapt pe care nu-l mai socotea cu putință, cît pentru a le da cît mai mult de furcă înainte de a-l răpune. Pe unul dintre dînșii îl distingea mai cu osebire : era un cavaler cu o armură sclipind albicios, care-i ațînea calea, amenințînd să-l pălească din înaltul calului său împlătoșat în fier. El era acela care, în timp ce ceilalți se îndepărtaseră, gonind către picioarele zidului cetății, îl urmărise pas cu pas, ca o umbră, în lungul zidului, și ajunsese înaintea porții de fier o dată cu dînsul.

Luptînd numai cu mîna dreaptă, căta febril, cu stînga însîngerată, deschizătura prin care ar fi putut intra înlăuntrul cetății. Degetele sale, însă, bîjbîiau zadarnic. Continuînd să cerceteze mai la o parte, s-a împiedicat de trupul Variei, fără a ști cine este ; întîlnind zidul, s-a întors înapoi, cuprins de deznădejde. Înțelesese că poarta fusese zăvorîtă și că-l lăsaseră afară !

Călărețul alb adăsta nemișcat dinainte-i și, ridicînd încet sabia grea, calcula liniștit locul în care urma să pălească. A te feri în dreapta, în stînga sau înapoi nu era chip, chiar dacă ai fi avut agerimea păsării, deoarece nu apucai nici să desfaci aripa. Frînte de oboseală, picioarele i se îngreuiaseră și i se clătinau, iar trupul ședea gata să se prăbușească și să de mulcomească o dată pentru totdeauna.

— Deschideți, măi, creștinilor, odată ! strigă el din răsputeri, pentru a fi auzit de cei de pe foișoare.

Cînd văzu coborînd sabia francului, a parat lovitura, ca în vis, cu sabia, și nici el nu mai știa cum a deviat-o către dreapta. Dar lovitura fusese năprasnică, și-a dat să cadă în genunchi.

— Creștinilor... dădu el să mai strige o dată, dar, dîndu-și seama că de data aceasta nu mai poate fi auzit, i s-a tulburat glasul.

Simțindu-l sub el, calul francului s-a speriat și a cabrat, bătînd aerul cu picioarele dinainte. Un gînd, care s-a împlinit încă dinainte de-a se fi copt bine, a fulgerat prin mintea celui ce se socotea pierdut ; sabia s-a înfipt în pîntecul dezgolit al animalului și sîngele lui aburind i-a împroșcat obrazul. A căzut cu fața în jos, fără suflare. Nu mai știa nici el de cîte minute ședea astfel, dar gîndul că-l vor răpune acolo l-a îngrozit și i-a dat putere.

Fără a mai simți nici ce făcea și nici unde se afla, a sărit în picioare, strîngînd spasmodic mînerul săbiei în pumn. Furia îl cuprinsese atît de năprasnic încît părea că și-a ieșit cu totul din minți.

Plutind ca o umbră în bezna deasă, francul s-a ridicat și el. Au adăstat unul împotriva celuilalt, măsurîndu-se iscoditor din priviri, și apoi, ca la un semnal nevăzut, s-au năpustit unul asupra celuilalt și au prins a se bate din săbii ; repezeau două-trei lovituri, se retrăgeau, și-apoi se năpusteau din nou.

Între timp, dinlăuntrul cetății au prins a se auzi și zăngănitul lanțurilor, și scrîșnetul puternic al porții.

„Hristoase ! gîndi grecul, asta mi-e scăparea !" La gîndul acesta puterile-i crescură ca prin minune și începu să lovească cu sete, la voia întîmplării, și cu-atît mai sălbatic cu cît întîlnea sabia potrivnică.

Mut, netulburat, cu chipul nevăzut, ca o fantomă, dușmanul începuse a-l înghesui din nou în beznă.

Auzind poarta deschizîndu-se înapoia sa, a făcut cîțiva pași pentru a intra înlăuntru. Lucru de necrezut : francul îl urmărea !

Și răzvrătiții, care se temeau ca nu cumva vrăjmașul să răzbească în număr mare, văzură cu uimire că acolo nu se aflau decît doi oameni încleștați în cea mai de pe urmă și crîncenă ciocnire. Astfel stînd lucrurile, s-au ferit de-a dreapta

şi de-a stînga pereţilor galeriei şi au cerut numai să fie aduse cîteva torţe.

Săbiile se roteau năprasnic în pragul porţii de fier, bolta întunecată vuia de zgomotul lor. Şi-apoi, unul dintre dînşii s-a clătinat brusc şi s-a prăbuşit, cu braţele deschise, iar celălalt s-a sprijinit de perete, gîfîind sacadat.

La sosirea făcliilor, răzvrătiţii l-au recunoscut destul de greu pe luptătorul care şedea în picioare şi avea obrazul plin de răni : era Sgurós al lor. S-au aplecat şi asupra francului, care zăcea în nesimţire la pămînt. Coiful său era lovit, dar viziera cu găuri pentru vedere îi acoperea încă întreg obrazul. L-au tîrît înăuntru şi au zăvorît iarăşi poarta. După aceea s-au adunat în jurul lui, dar neîndrăznind să se apropie prea mult şi să-l atingă, îl priveau plini de curiozitate şi discutau pe şoptite. Era pentru prima oară cînd vedeau în voie şi atît de aproape un „stăpîn" care zăcea la picioarele lor lipsit de apărare, dacă nu chiar mort. Faptul acesta îi umplea deopotrivă de respect şi de nedumerire. Fiindu-le teamă ca sacrilegiul să nu fie dezvăluit în toată mărimea lui, se fereau să-i descopere capul.

Cineva i-a dat în lături şi, punînd genunchiul pe pămînt, s-a aplecat asupra cavalerul .i. Era chiar Sgurós. Au apropiat o torţă care învăluia întreaga scenă într-o lumină roşietică. Un smoc de păr blond, năclăit în sînge, ieşea de sub coiful lovit. Pieptul lui, care răsufla încă, urca şi cobora încet, abia perceptibil. Sgurós, care întinsese mîna şi îi ridicase viziera, a pălit deodată : chipul lui Jean de Tournai, alb ca varul şi cu ochii închişi, apăru în cadrul de metal al coifului, luminat violent de flacăra şerpuitoare a torţei.

Capitolul XX

CETATEA (5)

În dimineaţa următoare şi-au numărat rîndurile ; plecaseră peste şase sute şi se reîntorseseră numai două sute patruzeci şi opt. De sus, de pe foişoarele cetăţii, se vedeau cadavrele tovarăşilor lor risipite pe costişa lină, pînă lîngă corturile francilor,

unde căzuseră cei mai mulți dintre dînșii. Le-au privit în tăcere, gîndindu-se că la vremea aceea s-ar fi putut să zacă și ei pe undeva pe-acolo. Cît de ciudată era moartea ! Pentru ca firul fin răsucit să se rupă, sau pentru ca vorba începută să se curme, nu e nevoie decît de-un singur pas, și-apoi, orice ai mai face și oricît de îndelung ai aștepta, nu mai poți afla niciodată urmarea. Urmarea aceasta, atît de învăluită în taine, era nespus de grea acum.

La puțin timp după ce s-a luminat de ziuă, a început să plouă. O pîclă viorie se lățise asupra cîmpiei, iar trîmbele de fum se învolburau și se destrămau în văzduh. Pe zidul crenelat nu se mai aflau decît străjile, care adăstau imobile și cu capul descoperit, adulmecînd boarea jilavă a pămîntului aidoma sălbăticiunilor.

Zervoheris, care-l căutase toată noaptea pe fratele său, fierarul, a trecut neliniștit, cercetînd ca o fiară și privindu-i pe toți cei care se aflau în jurul său cu ochi învăpăiați de febră. În cele din urmă, aflîndu-l pe Daniil, care ședea culcat într-un colț, l-a întrebat pentru a treia oară, poate, și pe el. Nu, preotul nu știa nimic, nu-l văzuse de loc pe Timoteu.

— Poate c-o fi fugit și el, îi răspunse vag. De bună seamă c-or mai fi scăpat cîțiva dintre noi...

Da, norocoșii scăpaseră... și el îi și vedea în gînd pribegind, în bătaia deasă a ploii, prin văgăuni și pe sub poalele pădurilor, îndreptîndu-se către casele lor sau aflîndu-și, poate, odihna și uitarea. Zervoheris s-a așezat alături de preot și și-a cuprins genunchii cu brațele. Neștiind ce să facă, își frămînta mintea pentru a-și aminti de unul și de altul.

— Dar cizmarul unde este ? întrebă el la un moment dat.

— Acolo... răspunse preotul, indicînd vag către cîmpie.

— Cum, și el ?...

Din familia ianitsiotului spînzurat nu se mai întorsese nimeni și iată că acum nu se va întoarce nici cizmarul, nici Timoteu cel chior și cine știe cîți alții, ca dînșii !

Aceștia, încaltea, binecuvîntat fie numele Domnului, își aflaseră tihna ! Din gloata orășenilor nu scăpaseră decît trei inși : Zervoheris, Daniil și Sgurós. Cîrciumarul și-a înălțat privirile și a prins a căta în sus, către odăița din pridvor. Îl întinseseră pe saltea și îi spălaseră rănile cu vin. Urmînd poruncile lui Sgurós, în pat îl culcaseră și pe cel de-al doilea rănit, pe gentilomul franc. Cavalerul era mai grav, mult mai grav

rănit : o lovitură de sabie îi despicase craniul şi nu-şi mai revenise în fire nici o clipă din noaptea trecută. Ardea ca focul. Vrînd parcă a spune ceva, sau aiurînd în vis, buzele sale se mişcau din cînd în cînd. Ziua trecuse fără ca el să fi ridicat pleoapele ; în timpul nopţii fusese liniştit, dar nimeni nu ştia dacă a dormit cumva ori ba. În sfîrşit, a doua zi în zori, pe cînd Sgurós era pe punctul de-a se trezi, l-a auzit şoptind : „Mi-e sete". S-a ridicat chiar el şi, aducîndu-i apă de băut, i-a ridicat uşurel capul complet bandajat şi l-a ajutat să-şi înmoaie buzele. Apoi l-a aşezat din nou pe pernă şi s-a dus lîngă fereastră.

Gîndurile nu i se limpeziseră cu totul ; erau fumurii şi tulburi, ca ziua ploioasă care începea să se lumineze. Din noianul întîmplărilor petrecute alaltăieri noapte nu-şi mai amintea decît puţine, foarte puţine lucruri ; avea senzaţia aceea întunecată care te învăluie în urma coşmarelor.

Despre moartea lui Fedor aflase de la alţii, iar preotul îi spusese că meşterul cizmar murise frumos, fără a mai apuca să se sperie de săgeata care i se înfipsese drept în inimă. Preotul, care-l ţinuse îmbrăţişat pînă în ultima clipă, aflase timpul necesar pentru a-l întinde cu gingăşie pe pămînt şi a-i încrucişa mîinile pe piept. Lui Petros şi Timoteu, pe care nu-i mai văzuse nimeni, li se pierduse urma cu totul. Nu mai rămăsese decît Varia, cu nedezlegata ei enigmă şi cu băiatul mort în braţe. Lui Sgurós, care ajunsese împreună cu dînsa pînă la poarta de fier, i se păruse că fata apucase să intre în cetate în ultimul moment, dar după aceea n-a mai reuşit a-i da de urmă cu nici un chip. Dăduse dispoziţii s-o caute pretutindeni, din înaltul foişoarelor pînă-n adîncul beciurilor, iar a doua zi dimineaţa a coborît el însuşi lîngă zid şi a scrutat povîrnişul, cercetînd cadavrele cele mai apropiate, în nădejdea că o va descoperi printre ele. Zadarnic ! Mister de nedezlegat ! Ce se petrecuse cu fata ?

Un glas tainic, ascuns în inima lui, îi şoptea încetinel şi stăruitor că era pierdută pentru totdeauna. Varia murise, şi acum, cînd el ştia lucrul acesta, o revedea dinaintea sa în toată desăvîrşirea ei, cu chipul ca de zeiţă, vorbindu-i atît de simplu şi atît de convingător ! O dată cu pierderea aceasta, se simţea pustiit, golit de căldura pe care-o odrăsleşte dragostea în jurul tău. Întrebîndu-se dacă nu fusese cumva prea aspru şi nedrept şi gîndindu-se că nu dăruise tributul meritat acelei fiinţe gin-

gașe cu inimă vitează, își simțea inima grea și năpădită de neliniște. „Cît de nenorocos, își spunea el, cît de nenorocos și de orb am fost ! Răpit de nălucirile mele deșarte și putrede, mi-am risipit dragostea în locuri fără priință, fără a cerca măcar a privi alături de mine !"

La gîndul acesta, inima i se umplea de revoltă, sîngele fierbinte îi zvîcnea în tîmple și îl cuprindea mînia. De ce oare au trebuit să se petreacă toate întîmplările acestea, de ce ? Relua firul evenimentelor pentru a zecea mia oară, de la un capăt la altul, încercînd a le afla și temeiul, și justificarea, deopotrivă. Ce țeluri îi ședeau înainte atunci cînd a învolburat în mînia răzmeriței atîtea inimi, pe care le-a cîștigat și le-a tîrît în urma sa ? Avusese într-adevăr vreun scop, sau o făcuse numai de dragul răzbunării care clocotea în inima sa ? Revedea țara pustie, pe care-o străbătuse coborînd din Klarenza, revedea și satele secerate de moarte, și cimitirul cu morții neîngropați, și coliba orfană, de pe plaiul muntelui. Revedea covălia lui Timoteu și își reamintea și de bieții oameni din norod, cu trupurile încovoiate și cu vaietul necurmat pe buze, pe care-i văzuse în prima seară a sosirii sale. Linderkerke îl izbise pe Timoteu la văpaia focului din propria sa vatră, iar robii, care adăstau jur împrejur, coborîseră capetele cuprinși de spaimă și neputincioși.

Ca și atunci, inima i se revolta și se îndîrjea din nou.

„Vă aduc învierea !" Cînd a rostit aceste cuvinte nici el singur nu știuse a le tălmăci tîlcul ; să fi fost vorba, oare, numai de-o făgăduială instinctivă, care-i fripsese inima și pe care n-o putuse înfrîna ?

În chipul acesta ajunsese pînă aici. Cu toate că Fedor era plin de îndoială, din capul locului, el crezuse în ajutorul făgăduit de Mitzithras. Făcuse bine, oare ?... „Oo ! La ce, la ce folosește tot zbuciumul acesta, Dumnezeule și stăpîne al sufletului meu ?" Norodul și-a înălțat capul, a respirat aerul slobozeniei, și-a îndreptat spinarea încovoiată și ceea ce s-a săvîrșit rămîne bun împlinit ! E mult mai bine să rămîi neînfrînt și drept, chiar dacă pentru aceasta trebuie să plătești cu tributul vieții. Pruncii născuți din oameni bicisnici trăiesc bicisnici toată viața, nemailipsindu-le, pe cît se pare, decît puțin pentru a cădea în patru labe.

„Ceea ce s-a săvîrşit rămîne bun împlinit !" Şoaptele se auziseră de alături şi el a întors capul mirat. Tînărul gentilom deschisese ochii şi îl privea fix, cu ochii săi albaştri şi limpezi.

— Doreşti ceva, seniore ?

Rănitul a făcut semn că „nu" şi a reînchis ochii. Cu toate că şedea nemişcat de vreme îndelungată, era limpede că nu dormea. Respectîndu-i tăcerea, Sgurós a continuat să rămînă lîngă fereastră, cufundat în gîndurile sale. Ce suflet semeţ şi de nepătruns avea străinul acesta, care se afla aici acum ! A fost o vreme cînd îi căutase prieteşugul, cînd crezuse că va afla calea către dragostea lui şi, de ce n-am spune-o, o pildă chiar. Dorinţă uşuratică şi plină de îngîmfare !...

Îi despărţise aceeaşi durere şi într-o bună noapte se legaseră chiar aici să încredinţeze norocului alegerea, iar norocul, bătîndu-şi joc, parcă, îi alesese pe amîndoi. Scăpaseră de la Zonglo, pentru a se reîntîlni, pentru ultima oară, alaltăieri noapte, la picioarele zidurilor cetăţii. Amăgitoare şi fătarnică ursită ! De ce trebuise oare ca dintr-o întreagă oştire să fie tocmai el vrăjmaşul care să-l urmărească pe ultimul răzvrătit pînă la poarta de fier ? De ce îi împiedicase şi întunericul, şi armura să se recunoască, şi astfel au căzut răniţi unul de sabia celuilalt ?

Toţi cei care văzuseră rana spuseseră chiar din noaptea aceea că francul nu mai are scăpare. De aceea poruncise să-l ducă sus şi să-l aşeze pe pat, cu cea mai mare băgare de seamă. Rănit şi neputincios, şedea şi el acolo, îngrijindu-l şi ajutîndu-l. În aerul greu şi lînced al odăii, precum şi jur împrejur, se simţea prezenţa unei vieţi care pleacă pe drumul din urmă.

Către seară febra a crescut, răsuflarea bolnavului a devenit greoaie, iar chipul său învăpăiat strălucea în lumina uleioasă a opaiţului. Ajutat de preotul Daniil, Sgurós n-a încetat a-l îngriji ; o afecţiune inexplicabilă îi cuprinse din nou inima.

— Nu mai apucă zorile... spuse preotul.

Sgurós a întins repede mîna şi i-a făcut semn să tacă. Se prea putea ca bolnavul să audă, şi n-avea nici un motiv să-l sperie.

Aşa fiind, au prins a vorbi cu glas coborît şi cu pauze mari, ca atunci cînd nu te prinde somnul. Sgurós pritocea încă de ieri un nou plan în gîndul său : de vreme ce nu reuşiseră să sfarme cercul asediului şi să scape cu toţii, trebuiau să încerce să iasă unul cîte unul, prin tragere la sorţi, să încerce să

amăgească straja francilor și să se ducă de-a dreptul la Mitzithras. Odată ajuns acolo, solul lor trebuia să se înfățișeze însăși Căpeteniei, căreia trebuia să-i prezinte starea în care se aflau și să-i amintească, sus și tare, de făgăduiala rostită. „Ne-ați luat asupra voastră, să-i spună, și n-aveți dreptul să ne părăsiți !"

Preotul a clătinat capul a neîncredere.

— Dacă ar fi avut de gînd să vină, ar fi venit și fără asta, spuse el. Acum nu mai folosește la nimic.

Profund zbuciumat, Sgurós își frîngea mîinile și se agita pe scaunul său.

— Și totuși, spuse el răgușit, trebuie să facem ceva.

— Nu mai e nimic de făcut.

Sgurós și-a ridicat privirile și l-a fixat uimit pe preot.

— Chiar nimic ? șopti el. Asta înseamnă că toți cei aflați aici înăuntru...

Daniil zîmbi cu o candoare serafică.

— După dînșii vor veni alții, spuse el tărăgănat, și alții... și la un soroc, necunoscut nouă, totul se va împlini, Sgurós !

Au tăcut. Afară se stîrnise vîntul vrăjmaș și puternic, iar noaptea se zbuciuma sălbăticită.

Șartul vremii înclină către miazănoapte. Urechile lor au prins din zbor șipotul unui glas care plutea în aer. Au căutat către pat. Buzele bolnavului se mișcau repede, ca și cînd ar fi vorbit singur, sau cu o persoană nevăzută.

— Aiurează, spuse Sgurós ridicîndu-se.

Febra crescuse și mîna tînărului cavaler ardea ca para focului.

— Ce-am putea face pentru a-l mai alina ?

Degetele rănitului îi strîngeau mîna spasmodic ; ochii i se deschiseseră.

— Vreau să mă spovedesc... șopti el.

Sgurós se întoarse către preot.

— Eu mă duc, îi spuse el liniștit și se ridică.

— Da, dar viteazul ăsta-i de altă credință ; o fi vrînd un preot apusean.

Aici Daniil a tăcut ; nu se gîndise la una ca asta și, la asemenea prilej, potrivit îndelungului său obicei, prima sa tendință instinctivă era să facă slujba.

— Nu, nu ! făcu semn Jean de Tournai. Nu vreau decît să mă spovedesc. Şi în timp ce preotul se pregătea să iasă, cavalerul adăugă sfios : Înainte de aceasta, vreau să-ţi vorbesc.

— Bine, bine ! spuse Daniil. Aştept jos, chemaţi-mă.

Şi spunînd acestea, ieşi.

Rămăseseră singuri.

Vîntul şuiera pe acoperişuri şi nişte tînguieli îndepărtate şi ciudate, asemănătoare glasurilor omeneşti, se tîrau în noapte.

— Stai jos, îi făcu semn cavalerul, arătîndu-i marginea patului din privire.

Sgurós s-a aşezat uluit. Degetele cavalerului nu-i slobozi-seră mîna ; le simţea strînsoarea fierbinte.

— Trebuie să mă spovedesc, şopti Jean de Tournai închizînd ochii şi, în acelaşi timp, un fior puternic îl zgîlţîi din creştet pînă-n tălpile picioarelor.

— Atunci... să-l chem pe preot ?

— Nu, nu ! făcu cavalerul, deschizînd ochii şi privindu-l stăruitor. Ţie...

— Mie ? !

— Nu mai zăbovi, prietene, clipele îmi sînt numărate.

Glasul său era aspru şi greu.

Ca o ciudată consecinţă a clipei supreme, francul, care era cam de aceeaşi vîrstă cu el, părea a fi mai vîrstnic, cu mulţi, cu foarte mulţi ani mai bătrîn.

— Te ascult, seniore...

Părînd a-şi concentra puterile, cavalerul închise iarăşi ochii, dar buzele sale continuau să se mişte şi respiraţia îi scăpa neliniştită din piept. Văpaia şi ameţeala febrei îl împresura şi îl ducea cu dînsa.

Astfel stînd lucrurile, Sgurós n-a putut să ştie niciodată dacă tot ceea ce auzise din gura lui în noaptea aceea era o mărturisire autentică, revărsările memoriei sale chinuite, ori nălucirile de coşmar zămislite de fantezia sa zdruncinată !

— De ce m-ai adus în odaia ta şi de ce mă îngrijeşti, prietene ? Nu sînt demn de dragostea ta...

Şi, luînd-o înaintea protestului lui Sgurós, continuă răguşit şi cu capul plecat :

— ...Am vrut să te ucid...

— Aşa-i războiul, seniore ! Şi tu ai vrut, dar şi eu am vrut să te omor. La urma urmelor, parcă ştiai cine-ţi stă dimpotrivă în întunericul nopţii ? Nu ne-am mai văzut de multă

vreme, de la Zonglo, nu-ți amintești ?... Nu te mai necăji, ăsta-i șartul ursitei și pace !

— Ba nu, făcu mîhnit cavalerul, știam că mă bat cu tine... te-am căutat toată noaptea, pînă te-am găsit...

Sgurós holbă ochii și rămase mut.

— Și m-ai recunoscut în întuneric ? întrebă el într-un tîrziu.

— Te căutam, și în nădejdea că ești tu, îl răpuneam pe fiecare om al vostru care mi se arăta în cale. Ai noștri se îndepărtaseră, dar eu continuam să lupt. Nu o dată, ci de zece, de douăzeci de ori te-am ucis alaltăieri noapte și tot de-atîtea ori am păcătuit. Nu, nu, nu sînt demn să mă iubești !

— Prin urmare, spuse Sgurós după o pauză, cu amărăciune și coborînd capul și el acum, prin urmare țineai cu tot dinadinsul să mă alungi din lumea aceasta, seniore de Tournai.

— Da, încuviință cavalerul, vioi și cu ochii strălucitori, unul dintre noi era de prisos. Pronia cea sfîntă și-a spus cuvîntul, și eu nu-ți mai port nici o pică. Așa a fost să fie și pace !

Vorbise repede și cu patimă, așa că obosise și pieptul i se lăsase brusc, slobozind un suspin greu. Respirația îi devenise anevoioasă.

— Mă vei ierta oare ? îl întrebă speriat în cele din urmă.

— Ce tot vorbești, seniore ! strigă Sgurós, sărind în picioare. Acum e rîndul meu să mă destăinuiesc. Îngăduie-mi, rogu-te, să vorbesc și eu acum. Te-am purtat întotdeauna în sufletul meu. Nu știu nici eu de ce... poate că de-atunci, îți mai amintești ? din seara cînd ne-am întîlnit la hanul din munții Mesareei. Sînt cîțiva ani de-atunci, îți mai amintești ?

— Îmi amintesc, mărturisi cavalerul cu glas coborît și fără a-l privi. Și, cuprinzînd mîna grecului cu mîna sa albă și diafană, îl rugă : Stai jos !

După ce Sgurós s-a așezat din nou alături de el pe pat, a tras din deget un inel de plumb, fără valoare și cu un sigiliu în loc de piatră.

— Ia-l și făgăduiește-mi ceva.

— Tot ce dorești !

— Tata mi-a dat inelul acesta pe care-l avea de la tatăl său. A fost adus din Răsărit, o dată cu cruciații, sînt mulți ani de-atunci. Mi l-a dat pentru a-l trece în degetul fiului meu, dacă, așa cum nădăjduia el, aș fi avut un fiu. E un odor al

familiei noastre... mărturia perpetuității familiei de Tournai. Ia-l, pentru că o dată cu mine se stinge și faima stirpei mele...

— Seniore !

— Ia-l și jură-mi că-l vei da prințesei Ahaiei. (Glasul abia i se mai auzea.) Dă-i-l și spune-i că pribegia s-a terminat, așa să-i spui ; va pricepe despre ce e vorba. Și mai spune-i că soarta păcătosului este amară, dar spinul păcatului e dulce. Ultimului Tournai nu-i pare rău că și-a pierdut mîntuirea și pleacă bucuros știind că a lăsat-o legată de pămîntul acesta prin inelul de plumb. Dar să nu creadă doamna mea că Jean de Tournai leagă și pe altcineva de soarta sa prin inelul acesta. Prințesa să-l poarte măcar pentru o clipă, aceasta mi-i dorința, și-apoi să-l dăruiască bărbatului pe care-l iubește mai presus de orice în viață. Știu că-l va trece într-o mînă demnă...

Răsuflarea i s-a curmat brusc și capul i s-a rostogolit greu pe piept.

— Ai obosit, seniore ! se neliniști Sgurós, nespus de tulburat acum.

El ridică mîna, negînd vag printr-un semn.

— Jură-mi că vei împlini tot ce ți-am spus ! șopti el.

— În numele lui Dumnezeu cel viu !

Cavalerul respiră ușurat.

— Și-acum... doar cîteva cuvinte, puterile mă părăsesc, mi se apropie sorocul.

Ochii săi rămîneau închiși, iar pe chipul său se așternea seninătatea deplină a somnului.

— Sînt cel dintîi născut al seniorului Geoffroy de Tournai, baronul calavriților, începu el. M-am născut în Morias, dar cînd împlinisem cincisprezece ani, tatăl meu, care voia să-mi dea educația potrivită rangului meu, a hotărît să mă trimită la Curtea regelui Franciei. Am intrat acolo ca paj, și apoi am slujit ca scutier. Abia împlinisem optsprezece ani cînd deprinsesem meșteșugul armelor și așteptam ziua în care regele însuși urma să-mi dea acolada, așa cum dorise tatăl meu, cînd veștile rele au ajuns fără de veste pînă la Curte. Rivalitatea dintre Petru, regele Aragonului, și Carol d'Anjou fusese pretextul măcelurilor sîngeroase din Sicilia. Papa a pronunțat anatema și a proclamat războiul sfînt împotriva regelui Petru. În chipul acesta, Filip [1], regele Franciei, care primea, pe neașteptep-

[1] Filip al III-lea cel Îndrăzneț (n.a.).

tate și din voință papală, regatul Aragonului, era silit să pornească împreună cu vasalii săi pentru a-l smulge, cu mîna înarmată, rudei [1] și rivalului său. În campania aceea am urmat armata regelui în locul care-mi fusese destinat, adică în slujba Delfinului [2], actualul rege al Franciei, cu care eram de aceeași vîrstă. În luna iunie am asediat și am cucerit Zironul, dar în septembrie armata francă a primit o lovitură grea : Roger Deliuria, amiralul Siciliei, care ieșise în larg, ne-a scufundat corăbiile. Atunci s-a ivit pentru prima oară în viața mea omul acesta trimis de soartă... A fost o campanie nebănuit de grea. După victoriile de la începutul ei, armata noastră era silită să se retragă, bătută de ploi și de arșiță și hărțuită de muntenii care-o pîndeau din ascunzișurile lor, de almagavarii [3] care beau sînge omenesc și se năpusteau în mod laș și pe neașteptate asupra ta. Căldurile ne topeau și, cu fiecare zi care trecea, entuziasmul nostru scădea, ca sîngele supt din vine de-o rană ascunsă. În locurile acelea piatra se încinge și-ți frige ochii cu lumina ei orbitoare. Ne străduiam să alungăm ceasurile nefolositoare ieșind la vînătoare în zorii zilei. Urmărind un cerb într-o regiune muntoasă și păduroasă, într-un asemenea prilej m-am rătăcit de soții mei. Cînd mi-am dat seama era prea tîrziu. Locurile îmi erau cu totul necunoscute și oriunde îmi întorceam privirile nu zăream decît aceleași stînci și aceiași copaci. Am ciulit urechile. Nu se auzea nici un corn de nicăieri. Obosit și flămînd fiind, pe înserat am căzut, furat de somn, într-o văgăună. M-am trezit zgîlțîit brutal și mi-am dat seama că sînt prizonierul almagavarilor. Nici nu mai încerc să-ți povestesc necazurile și suferințele îndurate în zilele acelea, în care muntenii grosolani m-au tîrît cu de-a sila, bolnav cum eram, în urma lor. Locurile pe care le străbăteam erau din cale-afară de sălbatice și nu pricepeam decît un singur lucru : că mă îndepărtez tot mai mult de cei de-un neam cu mine ! De două ori am încercat să fug și tot de-atîtea ori am dat greș. În sfîrșit, la cea de-a treia încercare, care s-a petrecut după ce păsările călătoare plecaseră spre răsărit și iarna se și pornise, am fost mai norocos. După o fugă care durase toată noaptea, a doua zi

[1] Era nepotul lui Petru de Aragon (n.a.).
[2] Moștenitorul tronului.
[3] Aventurieri spanioli înarmați din evul mediu (n.a.).

în zori m-am trezit din nou singur cuc pe munte. Jalnica mea pribegie nu se terminase...

Aici, cavalerul de Tournai şi-a curmat vorba şi s-a oprit, pentru a-şi recăpăta respiraţia. Prins în mrejele întîmplărilor trecute, chipul său, care se luminase în timpul povestirii, s-a congestionat brusc şi ochii au prins a-i luci. Părea că în timpul scurtei întreruperi febra se năpustise din nou asupra lui, încingîndu-i ţeasta şi învăpăindu-i creierii.

Mîna sa, uscată şi arzătoare, a înşfăcat-o pe aceea a lui Sgurós şi, aplecîndu-se către dînsul, l-a privit stăruitor, cu pupilele dilatate ale ochilor săi albaştri.

— ...Şi-acum, spuse el înfiorat, urmează o taină, pe care pînă acum n-a auzit-o nici o ureche omenească ; ţi-o încredinţez ţie, deoarece mie nu-mi mai poate fi cu priinţă, de vreme ce porţile s-au închis pentru totdeauna pentru mine şi pentru că inima n-o mai poate tăinui... Nu ştiu în ce ţară mă aflam şi, oricît m-aş strădui, mi-e cu neputinţă să-mi amintesc dacă am mers vreme de săptămîni, sau luni întregi de-a rîndul, pentru a ajunge pînă acolo. Oricum ar fi fost, drumul trebuie să fi fost nespus de greu şi de lung de vreme ce cizmele mi se tociseră în aşa hal încît umblam cu tălpile goale pe muchiile ascuţite ale stîncilor şi prin hăţişurile mărăcinoase. Vlăguit şi bolnav la trup şi la suflet, mergeam în neştire, mergeam într-una, fără odihnă şi dormind iepureşte, de teamă ca nu cumva să mă fure somnul, să nu mă mai ridic niciodată de-acolo. Din pricina ameţelii care-mi întuneca ochii, mă opream şi mă sprijineam de vreun copăcel, pentru a nu mă prăbuşi. Simţeam că se învîrteşte pămîntul cu mine şi îmi ţiuia în urechi ceva asemănător unei muzici zgomotoase şi sălbatice. Şi iată că într-o dimineaţă, cu puţin înainte de-a se lumina de ziuă, pe cînd ieşeam din gura unei văioage, am zărit un castel uriaş care se înălţa pînă la cer de pe vîrful golaş al muntelui. Părea durat din piatră roşcată ; soarele care răsărea dinapoia muntelui îi poleia turnurile cilindrice, iar picioarele lui cele înfipte în trupul stîncii creşteau din pîclele viorii ale zorilor. Profilat, cum se afla, în ceaţă, nu ştiai dacă e aievea, sau nu e decît o zămislire a închipuirii, o stihie care se mişcă între pămînt şi cer. Era o privelişte fermecătoare, pe care ochii mei n-o mai văzuseră şi nici n-o s-o mai vadă de-acum înainte. Vîjîiturile care-mi chinuiseră atît de statornic urechile se preschimbau uşurel şi pe nesimţite într-o melodie pură şi îndepărtată. Jur

împrejur nucii foşneau psalmodiind încet şi o mireasmă proaspătă şi binecuvîntată te îmbăta. Cu ochii plini de lacrimi, am căzut în genunchi şi i-am mulţumit Creatorului...

În timp ce cavalerul povestea, ochii săi căpătaseră o expresie extatică şi un fior pusese stăpînire pe dînsul.

— Imediat ce-am reuşit să-mi recapăt forţele, m-am ridicat şi mi-am continuat drumul, sprijinindu-mă într-un toiag. Se vede treaba că la vremea apropierii mele de castel stătea să cadă înserarea, deoarece dulcele dangăt al clopotelor nevăzute, care se revărsa de-acolo de sus sunînd Angelus-ul, îmi stăruie şi-acum în urechi ! Oh ! o mie de vieţi de-aş mai trăi de-acum înainte, tot n-aş putea uita ecoul, dulcea şi nesperata linişte pe care mi-o picurau în suflet clopotele acelea ! Pentru mine ele n-au contenit a bate nici mai tîrziu şi în tot cursul vieţii mele. Ani de zile în şir am nutrit nădejdea că urechile mele le vor mai asculta o dată, la fel ca în dimineaţa aceea atît de îndepărtată a tinereţilor mele, cînd mă învrednicisem a le auzi, pentru că eram neîntinat şi pur. Acum... acum îmi iau rămas-bun pentru totdeauna de la visul acesta, care cu timpul s-a preschimbat în durere. Nu le voi mai auzi ! Nu voi mai auzi niciodată clopotele muntelui sfînt !...

Un suspin irezistibil i-a zguduit umerii şi lacrimile i s-au rostogolit printre degete. Şi a rămas aşa, plîngînd înăbuşit, ca un copil. Sgurós privea uluit faţa aceea îndurerată şi înfăşurată în legăturile albe ale rănii necruţătoare ; în gît un nod i se pusese şi, fără a-şi da seama de ce, era nespus de impresionat de spectacolul acestei sfîşietoare dureri.

— Seniorul meu, nu-i bine să te zbuciumi atît în starea în care te afli... spuse el sfios.

Cavalerul şi-a descoperit chipul, de nerecunoscut acum. Ochii săi aveau o strălucire nefirească şi respiraţia sa căpătase un ritm dezordonat.

— Nu, n-am să-ţi pot spune totul... şopti el, nu mai am timp... Am ajuns la castel şi m-am oprit dinaintea punţii ridicate, istovit şi cu ochii plini de lacrimi, fără nădejdea de-a putea intra înăuntru şi într-un hal fără de hal, ca un cerşetor. Era seara tîrziu, soarele apusese, şi din pădure apucaseră a răzbi strigătele ascuţite ale fiarelor. Niciodată nu m-am simţit atît de pustiu şi atît de aproape, totuşi, de salvare. Neavînd nimic mai bun de făcut, am căzut în genunchi şi m-am rugat. Se vede treaba că trupul meu era atît de istovit încît, la un

moment dat, fără a-mi mai isprăvi rugăciunea, am adormit ; cînd am deschis ochii, am văzut un cavaler stînd alături de mine. Era un războinic bătrîn, îmbrăcat în zale şi cu o barbă albă, bogat revărsată pe piept. M-a privit cîteva clipe în tăcere, şi apoi, fără a mă fi întrebat ceva, a ridicat cornul şi a prins a suna. Am văzut puntea coborînd şi am auzit zgomotul unor paşi care se apropiau pe podişca de lemn. Apoi, pleoapele mi-au căzut şi am leşinat... În felul acesta am pătruns în castelul sfînt şi tot astfel se explică drumul cel nou pe care s-a abătut viaţa mea din seara aceea. Mă vei întreba, poate, prietene, despre ce castel e vorba şi unde anume se află el ? Nu ştiu, şi aş fi fost gata să-mi dau viaţa pentru a afla lucrul acesta ! Primul... Apleacă-te, nu mai pot vorbi tare...

O clipă doar respiraţia nu i s-a mai auzit, apoi şi-a rotit privirile în aer şi părea că ascultă foarte atent. Vîntul scoţînd suspine omeneşti, biciuia noaptea de iarnă deasupra turnurilor cetăţii. Făclioara opaiţului flutura speriată.

— Cînd Mîntuitorul nostru şi-a dat duhul pe cruce, a spus Jean de Tournai, tremurînd uşor, îngerii i-au strîns sîngele într-un potir şi l-au depus pe vîrful unui munte nespus de înalt. Acolo s-a înălţat un locaş sfînt, în jurul căruia s-a clădit un castel. Viteji neîntrecuţi, aleşi dintre oamenii cei mai neprihăniţi, din toate colţurile lumii, s-au legat cu jurămînt să-l privegheze sub pază străşnică. Aceştia alcătuiesc ordinul călugăresc al sfîntului Graal, ordinul care locuieşte şi stăpîneşte străvechea mănăstire Monsalvat. Călugării aceştia au făcut înspăimîntătorul legămînt de-a nu părăsi niciodată muntele sfînt şi de-a nu aluneca în ispitele trupului. Ei nu coboară între oameni decît atunci cînd au de împlinit o misiune pe care trebuie s-o săvîrşească cît mai degrabă şi să se reîntoarcă neîntîrziat la îndepărtatul lor schit. Dacă păcătuiesc trădîndu-şi jurămîntul, atunci vai lor ! sînt pierduţi pentru totdeauna. Inima lor nu-şi va mai afla nicicînd odihna şi nici nu vor mai reuşi, oricît s-ar chinui, să regăsească drumul ce urcă la castelul neprihăniţilor !

A lăsat mîinile, care începuseră a căpăta paloarea de ceară a morţii, să cadă pe aşternutul patului, iar capul i s-a plecat înapoi, spre spate.

— În faţa ta se află un trădător, spuse el atît de încet încît mai mult îi ghiceai decît îi auzeai glasul. Jean de Tournai n-a primit investitura cavalerească din mîna regelui Franciei, cum se crede, ci s-a învrednicit de harul acesta atît de

rar acolo sus, la Monsalvat. Dar el şi-a trădat şi investitura, şi jurămîntul. Trimis fiind să lupte întru slobozirea mormîntului Mîntuitorului, a trecut pe la Curtea Ahaiei, şi acolo a iubit o femeie. Inima sa, pe care-o făgăduise unei iubiri senine şi sfinte, păcătosul a împărţit-o cu o muritoare. Din clipa aceea focurile Infernului au crescut în mine, iar inima se zbate în Purgatoriul în care va ispăşi în veci. Jean de Tournai n-a mai regăsit drumul spre castelul sfînt, lancea sa a fost osîndită să nu mai fie învingătoare nicicînd şi, ticăloşit, ruşinat şi pustiu, moare într-un pat străin, amărît şi fără a mai nutri nădejdea mîntuirii sale !

Şi-a acoperit ochii cu mîinile, iar trupul său s-a scuturat, prins de-un fior puternic.

— Doamne, Dumnezeule, nu voi mai auzi clopotele acelea, se jelui el sfîşietor, nu voi mai auzi niciodată clopotele de la Monsalvat !...

Şi-a încrucişat deznădăjduit mîinile pe piept şi lacrimile grele au prins a-i picura din ochii închişi şi a se rostogoli pe obrajii scofîlciţi.

Sgurós, care-l ascultase uluit, adăsta privindu-l, cu respiraţia tăiată şi neştiind ce să mai gîndească. Multe din cele auzite îi păreau de neînţeles. Le auzise aievea, sau visase doar ? Pentru a se convinge că era realmente treaz, a început a se mişca şi a privi împrejurul său.

Cavalerul, care se liniştise oarecum, i-a atins mîna.

— Cheamă-l pe preot, rogu-te ! i-a şoptit el.

S-a ridicat, a deschis uşa şi a ieşit în pridvor. Era o noapte apăsătoare, iar luna zorea, gonită parcă de stihii, printre norii uriaşi şi zdrenţuiţi. A coborît în curte şi, găsindu-l pe Daniil adăstînd sub galerie, i-a spus :

— Vino, a sosit timpul.

Cavalerul s-a împărtăşit la miezul nopţii şi a petrecut noaptea în linişte. Părea că doarme nemişcat în patul său, iar respiraţia nu i se mai auzea de loc. Aproape de revărsatul zorilor, Sgurós, pe care-l furase somnul, s-a trezit îngrijorat. Respiraţia bolnavului devenise greoaie şi în aer plutea ceva neliniştitor.

Părîndu-i-se că bolnavul respiră anevoios, s-a dus şi a deschis fereastra. Se lumina de ziuă. Vîntul se ogoise şi ziua se trezea feciorelnică şi senină. De undeva de departe se auzea încetişor ecoul dulce al talăngilor unei turme.

S-a înapoiat lîngă pat și s-a aplecat asupra cavalerului. Urmărind un vis, parcă, bulbii ochilor se mișcau sub pleoapele coborîte ; respirația prindea putere și gîfîia, ca și cînd s-ar fi îndărătnicit să urce un deal abrupt. Răzbind prin fereastră, boarea de dimineață a cîmpiei îi mîngîia părul blond și ușor, care scăpase din strînsoarea pansamentelor și i se revărsase pe umeri și pe pernă. Dangătul îndepărtat al turmei a mai vibrat o dată în aer. Jean de Tournai s-a înfiorat și a încercat să miște mîinile, dar, nereușind, și-a îndreptat fața în sus, arcurile sprîncenelor i s-au relaxat, pleoapele i s-au ridicat și ochii săi azurii au încremenit în aer, scăldați în undele extazului.

— Clopotele... șopti el. Se aud clopotele de la Monsalvat !...

Pieptul i se umflase, apoi s-a golit brusc și o imobilitate ca de marmură a cuprins trupul din creștetul capului pînă în vîrful picioarelor. Ochii, extatic țintuiți în aer, i s-au umplut de lacrimi și s-au stins aidoma soarelui care apune într-o seară senină și liniștită de primăvară.

Pe chipul său copilăresc s-a așternut liniștea netulburată a Marelui Somn.

Capitolul XXI

CETATEA (6)

După o scurtă zăbavă de timp, tihna cetății a fost tulburată de strigătele și de larma unei forfote neobișnuite. Toți cei care întîmplător nu părăsiseră dormitoarele, au sărit speriați la ferestre, iar cîțiva dintre tovarășii lor, care se aflau sus, pe ziduri, tropăiau de zor pe treptele de piatră, cu brațele înălțate în aer, țopăiau și strigau ca apucații. Bucuria lor era atît de năvalnică încît vorbele li se înecau în gît, făcînd de neînțeles vestea pe care-o rosteau în goană. Zadarnic se străduiau ceilalți s-o deslușească.

În cele din urmă, cuprinsul veștii s-a limpezit și s-a lățit pretutindeni, uriaș ca o flacără care sare din claie în claie și cuprindea întreg ogorul. Sosea armata din Mitzithras ! Urca chiar în clipa aceea povîrnișul ! Da, da, așa era !

Împiedicîndu-se pe trepte, răzvrătiţii se căţărau pîlcuri-pîlcuri pe ziduri şi scoteau capul printre creneluri. Erau vreo trei sute de oşteni în simbrie, echipaţi cu uniforme noi-nouţe, cu coifuri strălucitoare de bronz şi cu pieptare solzoase. Dar... ce lucru ciudat! Au străbătut tabăra francilor neatinşi, ca şi cînd duşmanul însuşi le-ar fi deschis drumul plin de cuviinţă. Norodul din cetate a aflat degrabă explicaţia, care a constituit un nou prilej de bucurie şi mîndrie: între franci şi greci se statornicise o înţelegere. Recunoscîndu-şi înfrîngerea, prinţul se retrăgea, făcînd loc noului şi legitimului stăpîn.

Armata oştenilor în simbrie s-a oprit dinaintea porţii, un crainic s-a rînduit alături de-un călăreţ îmbrăcat cu o mantie lungă şi brodată, aruncată peste armură, şi, ducînd mîinile pîlnie la gură, a prins a striga către foişoare:

— În numele preasfîntului împărat al Bizanţului, deschideţi porţile!... Deschideţi porţile!...

N-au mai aşteptat repetarea acestei invitaţii; poarta de fier a prins a scîrţîi, s-a deschis larg şi mercenarii Mitzithrei au intrat în cetate.

Dînd să treacă, fără a descăleca, pe sub bolta intrării, ochii călăreţului cu mantia lungă şi brodată, care era comandantul lor, au poposit pe cadavrul slavei, care rămăsese aninat de grinda porţii încă de alaltăieri. A oprit calul şi, ridicînd mîna în care purta bastonul de aur, care simboliza puterea, i-a atins bărbia.

— Frumoasă fată, spuse el zîmbind cu buzele lui roşii şi senzuale, dar pute urît!

Oştenii, pentru a-i fi pe plac, au rîs şi ei.

Ruşinaţi că l-au întîmpinat pe elegantul şi preamăritul aristocrat eliberator cu asemenea privelişte plină de tristeţe, castelanii care deschiseseră porţile s-au grăbit să coboare cadavrul de-acolo şi să-l ascundă.

Alaiul regal se şi instalase în curtea interioară a cetăţii, cînd Sgurós, care priveghea încă la căpătîiul răposatului cavaler, a coborît în curte.

Cei doi mainioţi care se aflau acolo în clipa aceea se prezentaseră a fi căpeteniile răzvrătiţilor şi ascultau porunca regelui: să predea de îndată cetatea, deoarece tot ceea ce săvîrşiseră dînşii era din cale-afară de cutezător şi putea provoca neajunsuri. Bunele intenţii, doar, şi neştiinţa lor justificau acţiunea. S-o predea aşadar francilor, şi regele le făgăduieşte în

schimb cinci sute de perpiri de pămînt pe care-l vor stăpîni după bunul lor plac.

— Ce-i ? Ce se-ntîmplă acolo ? îi întrebă Sgurós plin de uimire pe cei din jurul său, străduindu-se de zor să răzbească în mijlocul desei adunări.

În timp ce mai adineauri, cînd se afla în odaie, îi auzise vînzolindu-se înflăcărat, acum îi vedea adăstînd muţi şi plecînd capetele unul cîte unul.

I-au explicat cuvintele aristocratului grec, pe care le comentau cu voce coborîtă, căznindu-se să-şi înece amărăciunea care se revărsase pe neaşteptate asupra lor.

— Cetatea-i oricum pierdută, şi tot pierduţi sîntem şi noi, spuneau ei. La ce altceva ne-am fi putut aştepta, dacă lucrurile nu luau întorsătura asta ? Bine că-i şi-aşa !

Stăpînit de aceeaşi proastă dispoziţie a tovarăşilor săi, Sgurós a ridicat buimăcit ochii şi l-a cercetat din privire pe arhontele cu mantia lungă, care se afla pe treapta cea mai înaltă a bisericii.

Mercenarii aflaţi în jurul său ţineau la distanţă mulţimea răzvrătiţilor. Alături de dînsul nu se afla decît un bărbat cu barba neagră ca pana corbului şi încă un ins, bătrîn şi gîrbovit. Recunoscînd în primul dintre ei pe ucigaşul din Mitzithras şi în cel de-al doilea pe Kafuris, inima lui Sgurós a prins a bate năvalnic.

„Ce caută cioara asta genoveză aici ?" s-a întrebat el tulburat.

Şi dînd să se apropie cît mai mult de treptele bisericii şi cercetîndu-l pe arhontele aflat acolo, a pălit şi a rămas ţintuit locului.

— Fraţilor ! a răcnit sălbăticit dintr-o dată. Ne-au vîndut, fraţilor !

Sguromallis, care se afla în faţa lui, şi-a întors brusc capul, ca şi cînd s-ar fi aşteptat să se întîmple lucrul acesta. Bătrînul se ridicase pe vîrfurile picioarelor şi iscodea cu ochi ageri locul din care se auzise glasul. Zărindu-l pe Sgurós, s-a aplecat spre guvernatorul militar al Mitzithrei şi i l-a indicat, întinzînd degetul.

— Prindeţi-l pe cel de colo ! le strigă Sguromallis oamenilor săi.

Bușindu-i de pămînt și călcîndu-i în picioare pe poporeni, mercenarii s-au năpustit după el, dar n-au reușit a-l mulțumi pe stăpînul lor : Sgurós dispăruse.

Cea dintîi grijă a guvernatorului militar, după ocuparea cetății, a fost aceea de a trimite doi emisari prințului, pentru a-l vesti că de-acum înainte poate pofti acolo. Emisarii l-au aflat pe Florentin adăstînd la Nisi.

Trimiși fiind de stăpînul lor, peste puțin timp au ajuns la Kalamata și conetabilul, și baronul Arcadiei, care se înapoiaseră de trei zile de la Constantinopol împreună cu Sguromallis, aducînd căpeteniei din Mitzithras porunca regală de-a preda cetatea, pe care acum o preluau, în numele prințului Ahaiei, din mîinile guvernatorului militar.

În felul acesta, Sguromallis a încasat în seara aceleiași zile darul făgăduit de cei doi franci la Constantinopol : un cal cu harnașamentul bogat și trei mii de perpire. Vîrînd perpirele în punga-i brodată cu aur, a încălecat grabnic pe cal și s-a îndreptat, dimpreună cu cei trei sute de mercenari ai săi, către Mitzithras.

Înainte de-a se porni, a trecut totuși să-l salute pe Kafuris, cu care a vorbit din șa, sub ferestre.

— De-acum înainte n-am să te mai sîcîi cu împrumuturi, bătrîne ! îi spuse el, bătîndu-și punga vîrtoasă cu palma și zîmbi deschizînd larg gura și lăsînd să i se vadă dinții mari albi și lucioși.

Fiind singurul care nu se alesese cu nimic din toată povestea asta, Matteo Kafuris nu se afla în toane bune. Se răzbunase pe Sgurós, ce-i drept, pentru infidelitatea sa față de învoiala lor, dar folosul nu era palpabil. Nu !

— Înainte de-a vorbi despre alte împrumuturi, zise el îmbufnat, ai face mai bine să-ți aduci aminte de cele vechi și să mi le restitui !

— Pe crucea mea, se vede cît de colo că te tragi din neam prost, messir Kafuris ! Nu cumva-ți închipui că un aristocrat ca mine n-are altceva mai bun de făcut decît să se gîndească la perpire, ca alde dumneata ? Făcîndu-ți hatîrul de a-l asupri pe dușmanul tău, am lichidat o parte din datorie. Ce vrei mai mult ? Descreieratul ăsta, care pretinde că s-ar numi Sgurós, și-a plătit cutezanța. Da sau ba ?

— Nu atît cît ar fi trebuit ! Nu, nu, n-a plătit cît se cuvenea ! spuse Kafuris pe gînduri. Acum trebuie să stea ascuns pe undeva, şi-asta nu-mi dă pace de fel !

— Nu te teme, am asmuţit un prepelicar destoinic pe urmele lui. Peste puţin timp ai să primeşti veşti despre dînsul !

Şi, spunînd acestea, rîse tare şi dădu pinteni calului. Trecînd pe sub ferestrele genovezului, cei trei sute de mercenari s-au pornit în urma lui şi au părăsit Kalamata.

Acesta a fost sfîrşitul lipsit de glorie al răscoalei stîrnite de norodul Kalamatei în timpul domniei lui Florentin d'Heneau.

Francii nu s-au atins de răzvrătiţi ; i-au scos din cetate şi i-au slobozit pe la casele lor. Speriaţi de neaşteptata reîntoarcere a norocului şi incapabili de-a pricepe, din capul locului, că erau realmente salvaţi şi că se pot duce slobozi unde vor, adăstau pîlcuri-pîlcuri, privind stîngaci şi nedumeriţi împrejur. În cele din urmă, au prins a se împrăştia, mîhniţi şi potopiţi de durere. Cei din Kalamata au intrat în oraş, cîţiva dintre ei s-au răzleţit spre cîmpie, ianitsioţii au luat drumul satului lor, iar mainioţii, care locuiau cel mai departe, au tras şi ei înspre munţi. Înainte de-a se pierde cu totul din priviri, întorceau adeseori capul şi aruncau cîte-o privire înapoi. Un fel de nostalgie se trezea chiar de pe-acum în inima lor. Porniră cu toţii, dar în gîndul lor stăruia amintirea zilelor petrecute împreună, sîngele care-i legase pentru totdeauna, libertatea vremelnic căpătată, de care se bucuraseră în timpul cînd au stăpînit cetatea şi, în sfîrşit, sentimentul mîndriei care-i întărise pînă deunăzi. Acum totul era pierdut, iremediabil pierdut, şi se priveau în tăcere, gîndindu-se că de-acum înainte nu vor mai fi niciodată împreună !

Odată intraţi în cetate, cavalerii baroniei Kalavritsei au prins a-l căuta pe fiul stăpînului lor, vasalul. Îl pierduseră din vedere în noaptea exodului şi, negăsindu-l printre cadavre nici a doua zi, se duseseră cu gîndul că s-ar putea afla acolo înlăuntrul cetăţii. Se aşteptau să-l găsească prizonier şi l-au aflat mort. Astfel stînd lucrurile, au trimis un emisar anume pentru a duce ştirea tatălui său, la Kalavritsa, iar dînşii au pus mortul în raclă de tufan, şi-au rămas să-l privegheze în cetate.

Curtea, care nu intenţiona să vină la Kalamata, rămăsese la Nisi, unde prinţesa sosise, dimpreună cu femeile sale, pentru a urmări îndeaproape asediul şi destinul părintescului său lăcaş. Astfel părea a crede ei înşişi şi tot astfel gîndeau şi curtenii

lor. Dînsa, însă, venise acolo îndemnată de-o tainică şi nemărturisită atracţie, de-un presentiment vag, agrăind de ceva şi de cineva. Nu ştia prea bine nici cum şi nici de ce se iscase răzmeriţa blîndului său norod, dar intuise din prima clipă că incidentul era mai degrabă un semn al Destinului decît rodul unei acţiuni premeditate. Şi totuşi ceva îi şoptea la ureche că scînteia fusese aprinsă de-un suflet cunoscut, de-un suflet deopotrivă impulsiv, înflăcărat şi plin de mînia revoltei.

Tremurînd la gîndul acesta, se trezea destul de adeseori privind cu ochii plini de întrebări îndepărtata cetate a Kalamatei, care se zărea prin frunzişul grădinii de sub fereastra ei. Ca şi odinioară, o împresurase şi acum teama ascunsă şi sentimentul că un spirit neliniştit se roteşte neîncetat în jurul vieţii ei, fîlfîind impetuos în aer şi micşorînd din ce în ce mai mult cercurile din jurul capului ei, şi le strînge mereu, din ce în ce mai tare, tăindu-i respiraţia şi ameninţînd-o în fiecare clipă cu atingerea aripei sale.

Pe doică o lăsase, dimpreună cu micuţa Mahó, la Klarenza, aşa că acum se afla cu desăvîrşire singură ; cît priveşte femeile, pe acestea le răbda în jurul său nu atît pentru a avea iluzia că nu e singură, cît pentru respectul datorat protocolului. Altminteri, n-o mai distrau nici măcar cîntecele Yolandei din Bourguignon. Gîndurile sale rătăceau pe alte tărîmuri, în sufletul ei pîlpîia flacăra altor emoţii. Astfel stînd lucrurile, flecarele şi frivolele doamne de la Curte erau cu totul străine inimii sale. Cobora în grădina pavilionului gentilomilor şi, lăsîndu-le să se răsfeţe în bătaia soarelui, rătăcea singuratică printre copaci, portocali şi fisticuri risipiţi ici-colo, sau în preajma uriaşului chiparos, care-şi alungea umbra deasă pînă sub picioarele zidului. Vremea se îndulcise, vîntul se mulcomise, cîmpia dimprejur prinsese a se înmuia sub bătaia călduroaselor raze ale soarelui. Luna lui ianuar se terminase şi serile începuseră a-şi căpăta frumuseţea. Uneori, Isabeau găsea curajul necesar pentru a se duce seara în grădină ; pornea singură şi aproape peascuns, pentru ca nu cumva, potrivit datoriei lor, femeile s-o urmeze. Bucuria pe care-o încerca atunci avea un farmec cu totul nou şi tulburător.

Grădina părea a fi cuprinsă în mrejele unei vrăji, şi ritmul vieţii se schimba ca prin minune. Urcuşul timpului se oprea parcă în loc, frunzişul încremenea, istovul apelor contenea şi Isabeau se simţea cu totul liberă şi nestingherită, cum nu mai

fusese niciodată în viaţa ei. Conştiinţa acestui nou sentiment izvora impetuos, ca un torent, şi îi cuprindea pe nesimţite întreaga fiinţă, dîndu-i iluzia că nu mai era ea, ci copila din vremea primei sale tinereţi, cînd tatăl ei trăia încă ! Nu ea, ci copilița aceea, cu picioarele goale şi trandafirii, ieşise în grădină pentru a culege amăgitoarele steluţe fosforescente ale licuricilor, care se pitulau şăgalnic în iarba deasă. Purtat de vîntul care priveghea, îndrăgostit, tihna oleandrilor stufoşi, trupul ei aerian, ca al heruvimilor, se petrecea ca o fantasmă albastră pe sub ramurile copacilor. Zeci de mii de harpe, animate în tării, învăluiau în acorduri discrete tihna nopţii visătoare, iar fluturele care şedea pe-o floare, trezit din somn de strălucitoarea lumină a lunii care-o îmbăta, zburda atît de zvăpăiat acum în zigzagurile capricioase ale unui dans nebunesc încît ai fi jurat că vrea să moară în clipa aceea de tulburătoarea frumuseţe a vieţii.

Isabeau nu avea să uite niciodată această evaziune. Fusese atît de încîntătoare încît chiar şi a doua zi amintirea acelor clipe îi revenea cu multă intensitate. Dorinţa unei noi încercări, însoţită de-o emoţie plină de nerăbdare, o ispitea în fiecare seară. Şi, neştiind cum va reuşi să se strecoare neobservată şi nici ce le-ar putea spune pentru a nu o tulbura cu prezenţa lor, şovăia. Ştia că ciudăţeniile acestea sînt însoţite de primejdii şi pot stîrni prilejuri de bănuieli viclene la Curte. „Azi voi fi cuminte, dar mîine... Cine ştie... Poate că mîine..."

Dar iată că sclipetul lunii scăpăta, şi clipa plină de farmec se apropia, irezistibilă ! Şi, după ce aştepta ca somnul să le fure pe femeile sale, se înfăşura într-o mantie cu gulerul de blană şi se furişa tiptil în grădină.

De la căderea cetăţii trecuseră trei zile ; forfota gentilomilor şi a curierilor contenise, şi palatul dormea liniştit. Din cînd în cînd, se auzea nechezatul în somn al vreunui cal din grajduri, sau lătratul singuratic şi îndepărtat al cîinilor de pe cîmp. Prinţul pornise către Andravida chiar în dimineaţa aceea, dar Isabeau nu voise să-l însoţească.

— Cetatea aceasta a Kalamatei m-a încercat cu-atîta durere în ultima vreme, domnul meu, i-a spus dînsa, încît nu mă mai rabdă inima s-o părăsesc.

Prinţul n-a insistat ; i-a sărutat mîna şi, fără a mai afişa de data aceasta obişnuitul său zîmbet ironic, a plecat. Atitudinile sale păreau a se fi schimbat în ultima vreme ; o melan-

colie meditativă se statornicise pe chipul său palid, abandonase tonul glacial, care alunga de lîngă sine chipurile celor dragi, pe care părea că le caută acum tocmai pentru a fugi de singurătate. Dorința tragică a nenorocosului de-a cuceri simpatia transpărea limpede prin vălul afabilelor și afectuoaselor sale comportări.

Privind straturile de flori și inspirînd miresmele nopții, Isabeau începu a se plimba și în seara aceea, încercînd să retrăiască farmecul clipelor pe care le încercase cu o zi înainte. În ciuda acestei tentative, inima îi era grea, fără să știe de ce.

Timpul se răcise din nou și, dîndu-și seama că în curînd va fi constrînsă să se înapoieze în iatac, se înfășură strîns în mantie și începu să se plimbe, deznădăjduită. Amăgitoarea și efemera iluzie a sosirii unei noi primăveri, pe care-o încercase noaptea trecută, se risipise fără nădejde.

Tresărind speriată, încremeni locului. O siluetă omenească apăruse, adăsta în picioare dinaintea trunchiului unui chiparos. A ghicit cine era încă dinainte de a-l recunoaște — era el!

În ciuda faptului că i s-au înmuiat genunchii, a reușit, cu totul nesperat, să se mențină dreaptă. Nu mai încăpea nici o îndoială că și dînsul o zărise, deoarece se apropia călcînd calm pe pămîntul argintat. S-a oprit în imediata-i apropiere.

— Din partea lui Jean de Tournai! îi spuse el, întinzînd mîna în care ținea ceva. Acum trei zile și trei nopți și-a aflat izbăvirea în cetatea măriei-tale.

O privea la fel ca atunci cînd îi predase mesajul lui Sguromallis, în zăvoiul acela din cîmpie. Prințesa nu reușea să ridice mîna ; ceva inexplicabil parcă i-o paraliza.

— Luați-l, doamnă, e dorința cea mai de pe urmă a acestui viteaz, împătimit de dragostea cu care v-a înconjurat, și am datoria de-a vă spune totul... cel plecat dintre noi m-a legat cu limbă de moarte să vă spun să-l purtați...

— Dumnezeule!... exclamă dînsa involuntar și aproape șoptit.

Nu-i mai auzise glasul din seara aceea, cînd îl ascultase sub rodiu, dar el îi stăruise necontenit și veșnic viu în urechi. Acum îi părea însă mai adînc și mai grav, amorțit parcă de ceața aceea a nopții.

I-a cuprins mîna care atîrna inertă și i-a petrecut ceva în deget, ceva rece și greu — inelul mortului.

— Și pentru a-mi împlini legămîntul, spuse Sgurós, mai trebuie să vă spun că pribegia lui s-a încheiat. Așa a spus. Purtați inelul acesta o clipă doar, și-apoi dăruiți-l bărbatului pe care l-ați îndrăgit mai cu osebire în viața aceasta...

Înfiorîndu-se din creștetul capului pînă-n călcîie, și-a pipăit în chip mecanic și speriată, parcă, degetul pe care se afla inelul. Cît de reci erau degetele care i-l dăduseră !

— Nu mai am a vă spune nimic altceva, prințesă... Rămîneți sănătoasă ! De acum înainte nu mă veți mai vedea !

Și întorcîndu-se sprinten, s-a îndepărtat fără zgomot.

— Stai !

„Cine strigase oare ?" se întrebă speriată, auzindu-și propriul glas sugrumat și sfîșietor țîșnind în noapte.

Nefiind prea sigur că auzise bine, Sgurós se oprise la cîțiva pași și adăsta imobil ; văzînd că nici dînsa nu s-a clintit din loc, a înțeles și s-a înapoiat, șovăind.

Ședeau față-n față, muți și privindu-se țintă în ochi. Zbuciumat de respirația năvalnică, pieptul prințesei urca și cobora agitat.

— Tu ai stîrnit norodul să se ridice cu război împotriva mea ? îl întrebă, pentru a spune totuși ceva.

— Da. Eu.

Duritatea glasului său a zdruncinat-o.

— Pentru ce ? îl întrebă ea tristă. Cu ce m-am făcut vinovată față de tine ?

„Oh ! Isabeau, Isabeau, unde-i mîndria ta de altădată ?"

— Ascultă-mă bine, doamnă, spuse Sgurós. Tu faci parte din tabăra celor puternici ; eu, dintr-aceea a celor asupriți. Tu poruncești, cu mîini înmănușate, să se înalțe spînzurători și stăpînești țara aceasta de sus, din vîrful munților, cu fortărețe și castele de neînvins, iar eu pășesc pe pămînt și văd norodul flămînd dîndu-și duhul prin șanțurile drumului. Bocetul lor n-a ajuns pînă la urechile tale, pentru că fruntea ta e mai presus decît norii, dar nu se înnourează, iar ochii tăi n-au lăcrimat, fără îndoială, niciodată. Sîntem prea departe unul de altul, pentru ca glasurile noastre să se întîlnească : tu nu m-auzi cînd plîng, eu nu te-aud cînd cînți !...

Lumina lunii, care-i inunda chipul, argintîndu-l, ca pe-o icoană făcătoare de minuni, îi acoperea paloarea cadaverică. S-a clătinat, imperceptibil, ca o trestie.

— Oh ! suspină înăbuşit. Prin urmare, mă crezi fericită...

— Oare nu eşti, doamnă ? Eşti ! Ce-ţi lipseşte oare, afară de stropul de sudoare care îndulceşte pîinea ?

Ea şi-a acoperit chipul cu mîinile.

— Mă doare ! gemu ca pentru sine. Mă doare !...

Şi deodată, o minune nebănuită : două braţe tinere au înlănţuit-o în vîrtejul cald al unei îmbrăţişări puternice. Fiinţa ei încerca pentru prima oară în viaţă această ameţeală, rostogolirea aceea năvalnică şi ameţitoare, care-o prăvălea, parcă, într-un abis întunecat şi plin de miresme şi de melodii încîntătoare, în care plutea cu răsuflarea tăiată.

Luna se topise într-o mare de lumină şi noaptea se limpezise ca revărsatul zorilor de zi. Glasurile păsărelelor ciripeau jur împrejur pe ramurile copacilor, zorile se împurpurau şi un suflu nou şi necuprins se întindea pretutindeni.

— Hai cu mine ! Hai să plecăm ! îi şoptea la ureche un glas scos din minţi şi ei i se părea că numai arhanghelul zorilor poate grăi în chipul acela.

Cuprinsă de spaimă şi de ameţeală, se frîngea de mijloc, neputînd rezista gîndului că, dacă va deschide ochii, va vedea aripile albe şi pufoase înfiorîndu-se de imboldul dimineţii care sosea.

— Hai să plecăm ! se auzea glasul. Viaţa mea nu s-a încheiat aici, mîine în zori pornesc în munţi. Vino cu mine ! Tu nu eşti fiica frîncilor, maica ta, care era grecoaică, te-a zămislit aici. Dacă rîvneşti un palat, ţi-l voi da, îl vom dobîndi împreună, vei fi regină şi vei oblădui asupra unei ţări însorite, bune şi fericite ! Hai să plecăm ! Hai !

A tras-o aproape, lipită de el, şi au făcut doi paşi împreună, purtaţi de-un vînt care aducea, parcă, o dată cu el, o mireasmă îndepărtată de cimbrişor şi de molid.

— Nici nu-ţi închipui de cîţi ani te aştept să vii, dragul meu ! îi şoptea ea cu glasul covîrşit de fericire.

— Îţi mai aminteşti, îi spuse el zîmbind, de zăvoiul acela din mijlocul cîmpiei ? Calul meu te adusese acolo şi tu erai şi mîniată, şi speriată. Cînd am apărut, ca o sălbăticiune, înapoia tufelor, mă priveai dispreţuitor şi, cu toate acestea, nu m-ai dat morţii, aşa cum cerea mesajul lui Sguromallis. De ce ţi-a fost milă de mine ?

— Pentru că te iubeam ! a şoptit ea tremurînd.

— Cum așa ? Nici nu mă cunoșteai ! Numai eu te cunoșteam, te văzusem în vis.

Isabeau a rîs.

— M-ai văzut în vis !

— Cred că da ; te-am văzut acum cîțiva ani, la Nauplion, în țara mea. Într-o dimineață ai trecut însoțită de-o mică suită de cavaleri și de scutieri pe-acolo.

Fruntea ei s-a înnourat.

— Da... au trecut trei ani de-atunci... spuse ea cu glasul dur. Veneam de pe corabia lui Deliuria.

— Știam ! o întrerupse el cu asprime. Știu tot. Nu e nevoie să-mi spui nimic !

— De ce te-ai dus la Zonglo ? întrebă dînsa.

— Pentru că făcusem legămînt cu Jean de Tournai să fii a aceluia care va supraviețui.

— Cu Jean... spuse ea gînditoare.

I-a cuprins mîinile cu palmele lui fierbinți și a privit-o sever, drept în ochi.

— Roagă-te pentru sufletul lui, mă auzi ? Dragostea pentru tine i-a adus pieirea !

— Hristoase ! Cu ce sînt eu vinovată ?

— Te iubea. A murit cu numele tău pe buze.

— Ah ! exclamă dînsa, acoperindu-și ochii cu palmele, cuprinsă de-un puternic fior.

— Pleacă ! îi spuse ea înnebunită. Pleacă de lîngă mine !

— Ce e cu tine ? Ce s-a-ntîmplat ?

Cînd și-a descoperit chipul, ochii ei erau înecați în lacrimi.

— Vezi ce e aici ? Nu, n-ai cum să vezi... te-mpiedică noaptea...

Mîna dreaptă i-a alunecat de pe frunte pe tîmplă, arătîndu-i semnul acela vioriu.

— L-am văzut ! spuse el, zîmbind nepăsător.

— Nu rîde !... Acesta-i un semn agrăind de moarte ! Nici unul dintre cei ce mă vor iubi nu vor scăpa cu viață !

A cuprins-o în brațe și a alintat-o ca pe-un copil.

— Nu te teme ! Mie nu mi-e frică de moarte.

— Da, dar eu nu vreau ! Nu vreau să fii amenințat de nici o primejdie !...

— Vino-ți în fire ! i-a spus el cu convingere. Să știi că moartea se teme de mine. M-a întîlnit de multe ori și tot de-

atîtea ori a dat bir cu fugiții. Eu n-am să pier, pentru că am un țel în viață.

Noaptea își continua istovul tîrziu, frigul se înăsprise ; boabele de rouă înghețaseră pe frunze, dar ei mai vorbeau încă sub chiparosul uriaș.

— Să mergem ! E timpul să plecăm ! îi spuse el în cele din urmă. Calul meu adastă după zid și tot acolo se află și ultimii mei tovarăși din cetate. Hai să mergem !

— Unde ? întrebă ea, deschizînd ochii mari.

— În munți !

— Dumnezeule !

O paloare de moarte a cuprins-o fără de veste și picioarele au început să-i tremure. Însemna să plece chiar acum, în puterea nopții, să lase totul în plata Domnului, să schimbe traiul pe care-l dusese pînă acum și să-și părăsească fiica !... Hristoase !...

— Fie-ți milă de mine ! se rugă dînsa.

— Nu vrei ? a întrebat el, înălțîndu-se drept și amenințător. Nu vrei ?

Isabeau a început să tremure din tot trupul ; inima încetase să-i mai bată.

— Ah ! suspină ea, cu glasul sfîșiat de durere, ești încă un copil și ai venit tîrziu... foarte tîrziu !...

Ochii ei plini de lacrimi nu-l mai puteau vedea, dar își dădea seama că făcuse doi pași înapoi.

— În numele lui Hristos ! îl auzi spunînd. Dacă nu vii cu mine, n-ai să mă mai vezi niciodată. Morții din cetate își cer sîngele înapoi și tu ești datoare să vii cu noi, pentru că ești din neamul nostru !

— Fie-ți milă de mine ! repetă ea îndurerată și frîngîndu-și trupul de jale. Nu sînt eu de vină !... Nu-i vina mea !...

Urmă o' clipă de tăcere, și-apoi glasul lui răsună tăios :

— Atunci, rămîi cu bine !

Și, răsucindu-se pe călcîie, se îndepărtă cu pași mari pe sub copaci.

— Stai !

Glasul ei tragic sfîșia noaptea. El rămase nemișcat, în așteptare, iar ea s-a apropiat încet, pășind anevoios pe pămîntul accidentat.

— N-ai să te mai întorci ?... Niciodată ?...

El adăsta mut, cu privirile pironite în pămînt.

Clipele se scurgeau greu, ca picăturile de apă înghețate.

Prințesa Isabeau a înțeles că e osîndită.

— Dă-mi mîna ta, șopti abia auzit, înecînd un suspin.

I-a cuprins-o, a păstrat-o o clipă în mîinile ei reci și, cu o mișcare ușoară și tremurătoare, i-a petrecut inelul cavalerului mort în degetul mijlociu. Punînd toată inima ei în cuvintele acestea, îi spuse cu glas coborît :

— Ți-e ți-l dăruiesc !

După aceasta, se întoarse brusc și, înfășurîndu-se în mantie, porni cu pași repezi spre palat.

Capitolul XXII

DUPĂ SĂRBĂTOARE

După ce părăsise grădina, Sgurós n-apucase a face nici măcar douăzeci de pași, cînd a simțit ceva ca o umbră alunecînd alături de dînsul. Pe terenul prin care trecea se afla o pădurice de măslini neîmprejmuită. S-a întors pentru a vedea ce este acolo, dar, nezărind nimic, s-a gîndit că, dacă cineva s-ar aține, totuși, pitulat printre măslini, e mai bine să-și cate de drum, fără a lua aminte cu tot dinadinsul la lucrul acesta.

Astritis îl aștepta ceva mai depărtișor, legat de-un gard ; după căderea cetății îl regăsise puțin mai slab și mai neîngrijit în grajdul hanului în care-l lăsase. Calul acesta atît de bun era cel mai credincios tovarăș al vieții sale, și acum, cînd îl zărea adăstîndu-l cuminte în bătaia lunii, inima sa prindea să-și recapete căldura. Cu excepția lui Zerhoveris și a lui Daniil, tovarășii săi de luptă fuseseră răpuși, Varia se săvîrșise din viață într-un chip cu totul necunoscut, iar ființa pentru care se așternuse drumului odinioară îl repudiase. Îl repudiase, pentru că teama manifestată de dînsa în ultimul și cel mai critic moment nu putea fi altfel tălmăcită. Așa judeca el și nimeni nu l-ar fi putut clinti din credința aceasta.

...În ziua aceea se dusese s-o întîlnească, plin de revoltă și de ură amară. Ei i se datorau umilințele dintîi, și nădejdile înșelate, mai tîrziu, și marea amăgire a sufletului său, și zbuciumul furtunos al minții sale, și clipele de rușinoasă slăbi-

ciune. Tot ei i se datora și moartea Variei, de a cărei pierdere nu se va putea consola cu nimic, niciodată.

Venise plin de indignare, dar, la naiba ! imediat ce-o văzuse, inima i se înmuiase ca lumînarea și nu mai putuse rezista decît foarte slab și foarte puțin. Slăvit fie Atotputernicul că l-a ajutat să afle drumul cel bun ! Dacă n-ar fi poftit-o să vină cu dînsul, să fugă din cercul ei blestemat, de dragul lui, n-ar fi cunoscut-o niciodată. Ar fi continuat s-o creadă mereu la fel de frumoasă cum și-o închipuise. Lucrul acesta nu s-a întîmplat, bunul Dumnezeu îi ajutase să i se dezvăluie așa cum era : un suflet bicisnic și sterp, deopotrivă, și nevrednic de fapte mari !

Și, măcinînd tainul acestor gînduri, mergea clocotind de mînie și cu nervii încordați ; cînd era gata să uite cu totul prezența umbrei care-i ațînea poteca, a ghicit prezența dușmanului în spatele trunchiului unui copac. Orbit de izbucnirea năvalnică a sîngelui, s-a trezit cu sabia în mînă chiar în timpul cînd celălalt se năpustea asupra sa.

Lumina lunii se revărsa din tării, lamele se ciocneau cu repeziciune, se mușcau și se ascuțeau una de alta, scoțînd sunete seci ; muți și cu dinții încleștați, cei doi bărbați se luptau cu îndîrjire. Pentru a ține piept dușmanului, care-l hărțuia năpustindu-se asupra sa în asalturi piezișe, retrăgîndu-se și revenind ca un șoim flămînd, Sgurós își înrădăcinase picioarele în pămînt și se întorcea cu pași mici, parînd loviturile. Rivalul nocturn avea mînă puternică, de oțel, și respirația năvalnică și șuierătoare. La un moment dat, prinsese a se clătina și sta gata-gata să se prăbușească, dar cînd tînărul se apropie, descoperit fiind, pentru a-l străpunge, el sări perfid și repezi o lovitură de sabie de jos în sus. Dacă nu l-ar fi lovit în piept, ci în pîntec, l-ar fi răpus.Vechiul pieptar al lui Sgurós, însă, era destul de tare încă și, astfel fiind, nu s-a rupt decît după ce-a curmat viteza tăișului. Înfuriat, a repezit o lovitură de picior în umărul ucigașului, care ședea plecat și, rostogolindu-l la pămînt, l-a țintuit cu sabia sa, care-i perforase pieptul, în pămîntul ogorului.

Sgurós s-a aplecat asupra lui pentru a-l vedea. Acum nu se mai îndoia de fel ; îl recunoscuse încă de cînd încrucișaseră tăișurile săbiilor.

— Hm ! de-acum înainte nu voi mai avea de furcă cu tine... spuse el, clătinînd din cap. Cred că ți-am plătit moartea curierului.

Lovitura de sabie era mortală ; unealta lui Sguromallis se îneca în sînge. A deschis ochii și l-a privit tulbure pe Sgurós, care adăsta alături în picioare.

— Învrednicească-i Domnul și pe unchiul meu, ruda mamei mele, de aceeași soartă ! spuse tînărul cu o bucurie sălbatică și, înșfăcînd mînerul săbiei, vru s-o tragă afară din rană.

Muribundul însă holbă ochii înspăimîntat și, ridicînd mîna, cuprinse tăișul lamei pentru a-l reține în rană. Știa că în clipa în care fierul ar fi alunecat afară s-ar fi stins și el.

Atît de dulce să fie viața încît să merite s-o trăiești strop cu strop, pînă la ultima picătură, chiar și atunci cînd e sfîșiată de dureri și înecată în sînge ? Înălțînd privirile, a căutat chiparosul aflat pe direcția drumului pe care-l urmase. El nu-și prețuise niciodată viața în chip deosebit.

În cele din urmă, un gînd nou îi fulgeră prin minte și, cuprins pe dată de îngrijorare, se aplecă asupra rănitului și-l întrebă, respirînd șuierător :

— După cum se vede, m-ai urmărit și astăzi, și te aflai acolo dinaintea mea, nu-i așa ?

Pleoapele sale au încuviințat.

— Ai auzit ce am vorbit ?

— Nu.

Sgurós a răsuflat ușurat. Dar la ce slujea aceasta, de vreme ce văzuse totul ? Era singurul om din lume care aflase lucrul acesta. Înălțîndu-și încă o dată ochii, o aruncat o privire fugară asupra chiparosului și a palatului care albea în depărtare. Nu ! Nu poți lăsa o femeie lipsită de ocrotire la hatîrul soartei ! Despre lucrul acesta nu trebuie să afle nimeni și niciodată nimic ! Francii sînt răzbunători și vor plăti scump răzvrătirea ei ! Așadar...

— Îmi pare rău, îi spuse el muribundului, devotamentul tău însă te-a osîndit. Ai văzut și ai ascultat prea multe taine în seara aceasta... iar eu... eu sînt silit să sting opaițul...

Și, spunînd cuvintele acestea, cuprinse ferm mînerul săbiei și o trase brusc afară din rană. Omul de jos s-a înfiorat ușor și a încremenit, slobozind un suspin.

Ajungînd lîngă Astritis și dînd să încalece, și-a amintit de ceva care l-a umplut de mirare.

„Hm ! reflectă el în gînd. Omul acesta, care acum zace la pămînt, şi-a aruncat adeseori umbra asupra vieţii mele, mi-a aflat taina cea mai scumpă, dar eu nu i-am aflat niciodată numele ! Cum l-o fi chemînd ?"

Dîndu-i pinteni lui Astritis, mai întoarse o dată privirile către ogorul acela şi zări cadavrul negru care răsărea ca o minge ciudată sub măslinul din gura văii mărginite de chiparoşi.

Necunoscut şi neştiut de nimeni, pleca şi el acum... Iată ce rămăsese din marea acţiune, din visele sale şi din dulcele păcat al prinţesei Isabeau !...

Zervoheris, preotul şi trei ucenici, rămăşiţe ale răzvrătiţilor din cetate, îl aşteptau acasă, la Daniil. Lăsîndu-i pe bărbaţi să sfătuiască nestingheriţi, Bilió se culcase devreme, după obiceiul ei. Masa adăsta, cu învelişul ei de-un alb la fel de imaculat ca întotdeauna, şi în aer plutea, proaspăt şi uşor, acelaşi parfum de tămîie şi de busuioc. Sgurós văzu încă de la intrare că sînt neliniştiţi cu toţii.

— Stai jos.

— Nu, n-am să mai stau ; noaptea-i întîrziată. Aţi rînduit tot ce era de rînduit ?

— Tot.

A răsuflat adînc.

— Atunci să punem capul jos măcar olecuţă, să fim odihniţi mîine dimineaţă.

Aşternîndu-şi pelerinele care pe unde au chitit că-i mai bine, pe duşumele, s-au rînduit pentru odihnă. În timp ce Daniil luase opaiţul pentru a se duce în odaia lui, s-a apropiat, şovăind, de Sgurós.

— Am să vă mai văd înainte de plecare ? spuse el, oprindu-se ca şi cum ar mai fi vrut să mai adauge ceva şi nu se putea hotărî.

Glasul său părea trist, pentru prima oară de cînd îl cunoscuseră ei.

— Da, mîine de dimineaţă ; acum du-te şi te culcă şi dumneata, părinte, trebuie să fii frînt de oboseală !

— Da' de unde ! Nu-s obosit de fel, spuse el cu vioiciune, şi-i păcat că nu mă luaţi cu voi. Fiindcă, deh... chiar dacă-s bătrîn... am oase tari.

— Nu ! Tot ceea ce se va mai întîmpla de acum înainte nu-i pe măsura vîrstei dumitale. Ceea ce ai făcut pînă acuma-i de-ajuns, părinte. Ţi-ai împlinit datoria cu vîrf şi-ndesat !

Daniil a suspinat din adîncul rărunchilor.

— Ţi-e teamă că aşa, bătrîn cum mă aflu, am s-ajung să vă fiu de povară, ştiu ! se tîngui el dus pe gînduri.

— Nu, pe sufletul meu că nu-i aşa ! Dar mă gîndesc că, dacă am să te tîrăsc o dată cu ceilalţi prin toate văgăunile şi crestele munţilor, am să te am pe suflet. Nu te gîndeşti ce viaţă te-aşteaptă acolo ?

Bătrînul şi-a coborît privirile, nespus de îndurerat.

— Bine, suspină el cu amărăciune, noapte bună !

Şi ieşi încovoiat şi cu pasul greu. Se simţea mult mai bătrîn decît înainte.

I-a revăzut pentru ultima oară în zori, cînd şi-a luat rămas bun de la dînşii, din pragul porţii.

— Aci mă găsiţi întotdeauna ! le strigă dînsul tare, ca să-l audă, în timp ce ei porneau.

Sgurós călărea pe Astritis, Zervoheris reuşise să-şi facă rost şi el de-un cal, iar ceilalţi mergeau pe jos.

— Cînd veţi avea nevoie de mine, mă găsiţi aici !

Făcîndu-i semn că nu vor uita acest lucru, au prins a se îndepărta. A rămas drept, în mijlocul porţii, privindu-i cum se duc în zorile albastre, tăind cîmpul şi îndepărtîndu-se în direcţia munţilor din zare.

Trei zile mai tîrziu, la orele mici ale nopţii, un alt alai părăsea Kalamata, îndreptîndu-se către miazănoapte. Era o escortă lungă, alcătuită din vreo douăzeci de cavaleri şi de servitori călări, care ieşise din cetate şi străbătea uliţele oraşului la pas.

În fruntea lor mergea însuşi bătrînul Geoffroy de Tournai, baronul kalavriţilor. Trupul său înalt şi slab se ţinea drept în şa, iar pe chipul său aspru şi încercat de ani, inundat de barba albă, nu tresărea nici o fibră. Numai ochii săi, cenuşii odinioară, păreau învăluiţi într-o pîclă tulbure. Mergea ca în vis, cătînd undeva, pe deasupra torţelor din fruntea convoiului.

Aflînd cele ce se petrecuseră, venise el însuşi pentru a lua cadavrul fiului său. Cu trei zile mai înainte, declarase că nu va mai coborî niciodată din înaltul castelului său pe cîmpie. Dar venise vestea aceasta, şi Curtea vasalilor săi, care se afla adunată întîmplător acolo în clipa aceea, n-a auzit nici un

geamăt scăpînd din gura lui şi nici ochiul nu i l-au văzut lăcrimînd.

A îmbrăcat armura şi s-a pornit către Kalamata, dimpreună cu o mică escortă. Au străbătut drumul fără a se opri pentru altceva decît pentru a odihni caii. Cavalerii baroniei sale îl aşteptau la Kalamata, priveghindu-l fără istov pe mortul din cetate. Un slujitor al Tournai-ilor, un sarazin adus odinioară de bătrînul baron de la Locurile Sfinte, îmbălsămase trupul viteazului. După ce l-au aşezat într-o raclă cu trei pereţi, l-au urcat pe-un cal şi au pornit.

Acum se întorceau la Kalavritsa. Pentru a cîştiga timp, plecaseră în timpul nopţii. Cadavrul cavalerului trebuia să fie înhumat sub o placă de marmură aflată lîngă pristolul capelei castelului. Acolo îi fixase tatăl său locaşul, alături de-al său, care vai ! rămînea gol încă. Bătrînul Geoffroy de Tournai, însă, spera, spera. Ochii săi, pierduţi în visare, vedeau defilînd în faţa lor un şir nesfîrşit de năluci !

Limbile sprintene ale torţelor unduiau fumegînd şi luna cobora într-apus, cînd ţăranii, cărora li se întîmplase a fi în picioare la vremea aceea, pentru a începe de cu noapte lupta lor cu pămîntul, au zărit uluiţi imaginea călăreţilor negri profilaţi pe reverberaţiile roşietice ale flăcărilor coborînd pe uliţa mare. Era ora stihiilor şi ei au prins a bate semnul crucii.

Bătrînul baron al Kalavritsei nădăjduia că Moartea, stăpîna sa, îi va purta şi lui de grijă de-acum înainte.

Acum, cînd îşi plătise în întregime datoria, după ce luptase şi iubise, după ce zămislise şi pătimise, şi apucase a merge chiar în fruntea alaiului funerar al fiului, avea tot dreptul să se odihnească la rîndu-i. Lui Geoffroy de Tournai nu-i mai rămînea de împlinit decît datoria lichidării. Stirpa i se stinsese.

Capitolul XXIII

ZBUCIUMUL BIANCĂI

Primăvara sosise pretimpuriu şi ogoarele erau pline de puzderii de romaniţe şi de maci. Între franci şi greci se restatornicise o pace netulburată de zavistii sau de veninul pizmei.

Vremea foametei celei mari se împlinise, ogoarele rodeau, iar porturile prinseseră a se reîntoarce la viaţă.

În cetatea Kalamatei, vechiul străjer îşi reluase locul în înaltul foişorului, îngînînd, ca şi mai înainte, cîntecul său de priveghi în nopţile frumoase.

Contrariu preferinţelor sale de odinioară, prinţesa nu-şi mai avea reşedinţa acolo ; venise pentru o săptămînă doar, după şederea sa la Nisi, dar plecase degrabă, pentru a se reîntoarce la Andravida. Se zvonea cum că prinţul ar fi căzut din nou la pat şi voia să fie alături de dînsul, după cum îi era datoria.

Uitarea răzmeriţei şi a asediului cetăţii era prematură, totuşi, pentru locuitorii Kalamatei, care-i vedeau pretutindeni pe orfanii şi pe văduvele celor ucişi în timpul acela. Buimăciţi încă de prima impresie, a reîntoarcerii norocului, se păstrau într-o rezervă plină de bănuieli şi, nemaiavînd deplină încredere în franci, nu mai cutezau a-şi părăsi culcuşurile cu nepăsarea de mai înainte.

Oamenii din norod, care cutreierau adeseori uliţele oraşului, vedeau că prăvălia lui Zervoheris şi a lui Serafim, precum şi altele, continuau a rămîne cu obloanele trase ; în fierăria lui Timoteu se arătase fratele lui Anastasó, care venise de la ţară pentru a se apuca de lucru şi a întreţine astfel familia orfană acum a fierarului. Lucrurile nu prea mergeau cum s-ar fi cuvenit, covalul cel nou nu cunoştea temeinic meşteşugul şi nici braţele celui de odinioară nu le avea. Astfel stînd lucrurile, clienţii începuseră a o ocoli. Numai preotul, care deprinsese obiceiul de-a călca în fiecare seară casele celor năpăstuiţi de moarte, întîrzia oleacă şi acolo ; se aţinea pe lîngă nicovală şi schimba cîteva cuvinte cu dînşii, trăgînd el însuşi nădejdea că poate au primit vreo ştire de la cei aflaţi în munţi. Dar nici o veste nu răzbise încă de-acolo de multă vreme. Vara se petrecuse, toamna se pornise şi ea şi, încet-încet, locuitorii Kalamatei începeau să uite.

Nici o durere nu poate înfrunta rostogolirea timpului.

Şi iată că într-o bună seară, cam pe la asfinţit, Anastasó a văzut cu uimire o doamnă străină, cu chipul acoperit de-un văl des, intrînd în fierărie.

„O fi greşit, de bună seamă ! se gîndi ea, în timp ce se apropie, ezitînd, de străină, pentru a o întreba ce doreşte. Aceasta, însă, înaintă hotărîtă şi, prinzînd-o de mînă, privi cu precauţie împrejur şi o trase într-un ungher.

— Spune-mi, rogu-te, Zervoheris, crîşmarul, nu e frate cu bărbatul tău ? o întrebă grăbită.

— Ba da, e frate cu răposatul meu bărbat. Da' de ce mă întrebi ?

— Şi acuma-i fugit în munţi ?

— Eu nu ştiu nimic, dar... poate c-o fi plecat şi-n munţi, mai ştii ?...

Doamna aceea străină era frumoasă, vălul care-i alunecase de pe obraz îi scotea la iveală ochii mari şi migdalaţi. Îndesînd repede cîteva monede în mîna lui Anastasó, a întrebat-o :

— N-ai primit nici o ştire de la ei ?

— Nu.

Străina respira neliniştită, iar graiul părea că i se curmă.

— Oare nu era şi un oarecare... Sgurós, pare-mi-se, cu dînşii ?

Anastasó a privit-o neîncrezătoare şi nu i-a răspuns.

— Spune-mi, draga mea, nu te teme, n-ai să rămîi păgubită!

— Nu ştiu.

— Nu-i vreau răul, te întreb spre binele lui.

— Ba da, era.

Ochii străinei au prins a străluci.

— Ştii, ducîndu-mă la cîrciumă să întreb, îi explică ea, am aflat-o închisă. Vecinii m-au trimis la tine.

Adevărul era că toţi locuitorii oraşului ştiau despre plecarea micului grup în codru, dar felul ei de-a fi o cam zăpăcise pe Anastasó.

— Nu-i aşa că, dacă ai să primeşti vreo ştire, ai să-mi spui şi mie, draga mea ? Îţi spun încă o dată că n-ai să rămîi în pagubă !

Glasul ei era deopotrivă plin de rugăminte şi de alintare. După aceea s-a înfăşurat din nou în vălul ei şi a plecat. O slujnică sarazină o aştepta afară la poartă. Seara, tîrziu, cînd părintele Daniil a trecut pe-acolo, Anastasó i-a povestit întîmplarea de-a fir-a-păr. A rămas dus pe gînduri, privind vatra plină de jeratic, dar cînd a auzit de sarazină a tresărit, luminat dintr-o dată.

— Trebuie să fi fost fata lui Kafuris ! exclamă el neliniştit. Dar de ce-a venit ? De unde şi pînă unde ?

La aceeaşi oră, în timp ce intra în iatacul ei, Bianca l-a auzit pe tatăl său făcînd un tărăboi nemaipomenit în camera alăturată, plimbîndu-se furios de colo pînă colo, înjurînd şi

bătînd cu pumnii în pereți. Așa se purta el ori de cîte ori era nervos. De data aceasta, însă, întrecuse orice măsură, deoarece, la un moment dat, a bușit de podele o casetă de bronz, care a zdrăngănit puternic. Bianca a recunoscut-o după zgomot : era tocul peceților de plumb cu care tatăl ei își sigila scrisorile.

Kafuris n-a cinat în seara aceea, dar, înainte de-a se culca, a chemat-o pe fiica sa și i-a spus plin încă de mînie :

— Nunta ceea despre care ți-am vorbit se va face orice s-ar întîmpla. Nu mai rabd nici o întîrziere ! Ai să te măriți cu bărbatul pe care ți l-am ales eu, pentru că e de-un neam cu noi și pentru că poate să ne dea o mînă de ajutor tocmai acum, cînd sînt pe cale de-a mă ruina. După ce te vei mărita cu el, vom pleca cu toții la Genova, unde vom rămîne pentru totdeauna de-acum înainte. Mi-i lehamite de țara asta blestemată ! Ducă-se dracului ! Uite cu ce folos m-am ales de pe urma frîncilor, a grecilor și a potaielor ălora de pui de lele — m-au tîlhărit și mi-au supt și măduva din oase !

Cunoscîndu-și bine tatăl și știind că e zadarnic să-l înfrunți cînd e fript de arșița nădufului, Bianca n-a scos nici o vorbă, dar nici n-a îngenuncheat. L-a privit netulburată.

— Ai să te măriți cu el imediat ce se va întoarce cu corabia din răsărit, spuse Kafuris, plimbîndu-se furios. Acum trei ani ți-am împlinit hatîrul și-am amînat, dar acum s-a terminat ! S-a ter-mi-nat !... E-un om pe care-l cunosc bine, e-un negustor putred de bogat și, pe deasupra, de-un sînge cu noi.

— Dar ce ți-au făcut oamenii ăștia de-aici ? a întrebat Bianca indiferentă.

— Ce mi-au făcut ? Arde-i-ar focul să-i ardă pe toți ! Cîinele cela de Sguromallis mi-a mîncat trei mii de perpire de aur, auzi tu ? Un întreg regat, nu alta ! Asta mi-au făcut !

Numele acesta i-a amintit Biancăi ceva și de aceea i-a dat atenția cuvenită.

— Dar cine mai e și Sguromallis acesta ?

— Guvernatorul militar al Mitzithrei, n-ar mai fi fost să fie ! Hm ! Vreau să spun că mai bine n-ar fi fost atunci cînd i-am împrumutat eu banii, pentru că acum, oricum ar fi, tot nu mai este, lua-l-ar dracii ! Lua-l-ar toți dracii să-l ia !

Deznădejdea bătrînului sporise considerabil ; se bătea cu pumnii în cap și își încleșta spasmodic degetele descărnate pe frunte.

Bianca şi-a amintit şi ea : era numele care-l scosese din sărite pe Sgurós în seara aceea, cînd se aflase în iatacul ei.

— Şi ce-a păţit Sguromallis acesta acum ? l-a întrebat ea cu răsuflarea tăiată, dar făcînd pe nepăsătoarea.

— Of ! Afurisitul şi anticristul ! Ce-a păţit ? Orice-ar fi păţit e prea puţin. L-au coborît din toate dregătoriile în care se înălţase şi i-au luat şi moşiile, şi aurul, şi tot ce-avea şi n-avea ! Asta i-au făcut !

— De ce ?

Kafuris adăsta buimăcit, privindu-şi fiica cu ochii înceţoşaţi.

— Pentru că i-a trădat, spuse el cu năduf, în timp ce se afla la Constantinopol. Reuşise să-i smulgă împăratului porunca de-a preda cetatea prinţului. Şi, dracu să-i pieptene, se vede treaba că regele o dăduse numai pentru a scăpa de gura frîncilor, pentru că, în timp ce ei trei se îndreptau spre Morias, un trimis ducea o altă poruncă, în care spunea să nu predea cetatea cu nici un preţ. La sosirea celei de-a doua porunci, Sguromallis o şi împlinise pe cea dintîi...

— Aaa !...

— Iac-aşa a făcut, anticristul ! Cînd te gîndeşti că mai îmi făgăduise şi mie să mă răzbun pe duşmanul meu... Off, off şi iar off ! Arde-l-ar focul iadului în vecii vecilor !... După ce-a plecat de aici l-au prins în cursă ca pe-un şobolan la Mitzithras. Mai-marele cetăţii îl aştepta cu cea de-a doua poruncă în mînă. L-au aruncat în lanţuri şi i-au luat toată averea, ca unui vînzător de ţară ce se afla. Şi iac-aşa s-au dus pe copcă şi cele trei mii de perpire pe care i le-am împrumutat cu mîna mea, oropsitul de mine !

Trezindu-se ca dintr-un vis parcă, îşi curmă monologul şi-o privi răutăcios pe fiică-sa.

— Dar de ce ţi-oi fi spunînd eu ţie toate lucrurile astea ? Tu eşti o fată lipsită de suflet şi n-ai nici un strop de milă faţă de tatăl tău ! Hai, hai, du-te şi te culcă şi nu uita ce ţi-am spus, auzi tu ? Cum o veni corabia, he-he !...

Bianca nu i-a mai răspuns, i-a întors spatele şi a părăsit încăperea. Din ziua aceea a înţeles că timpul nu-i stă la îndemînă. Acum cîteva luni, cînd tatăl său îi făcuse această propunere pentru întîia oară, nu păruse a fi atît de insistent. Mirele, un bogat negustător genovez, care avusese numeroase combinaţii cu Kafuris, era şi bătrîn, şi cumplit de urît. Bi-

anca refuzase atunci, iar bătrînul nu stăruise, ci declarase, pur şi simplu, că nu considera treaba aceasta ca fiind încheiată şi că-i lăsa un răgaz de gîndire. Era limpede ca lumina zilei că-i spusese astfel numai pentru a-i arăta că nu se împacă cu refuzul ei. Dar de-atunci pînă acum lucrurile se schimbaseră, bancherul pierduse treii mii de perpire de aur, care, dacă nu constituia o pagubă în stare să-l ruineze, era suficient de mare pentru a-l face să turbeze şi să-şi piardă şi ultimul strop de logică. Dat fiind că prăpastia care se căscase în casa lui trebuia acoperită, îşi vindea fiica !

Chibzuind că ar putea reuşi să realizeze multe lucruri cu ajutorul lor, Bianca şi-a adunat toate giuvaericalele. Chiar dacă iubitul ei ar fi cu totul lipsit de orice avere, l-ar putea ea întreţine. Hotărîrea ei era luată : se va mărita cu Sgurós ! Admiraţia stîrnită de cutezanţa iubitului său era atît de mare încît hotărîrea sa nu dăinuia de-acum, ci chiar din timpul asediului. Pe el îl va lua de bărbat, chiar dacă pentru aceasta va trebui să-l urmeze în creierii munţilor sau la spînzurătoare !

Cînd decizia aceasta era la începuturile ei, se hotărîse să-l aştepte, spunîndu-şi în sine că se va întoarce, totuşi, odată şi odată la ea.

„Acuma fuge de mînia frîncilor, gîndea ea, se ascunde pînă se vor mai uita lucrurile astea, dar mai tîrziu se va arăta, de bună seamă, ca şi rîndul trecut. Atunci n-o să-l mai las să-mi scape din braţe !" Îl va lua, îl va înşfăca dintr-o singură răsuflare şi vor pleca amîndoi. Dar timpul trecea, şi în inima ei se strecura teama. „Dar dacă nu se va mai întoarce niciodată ? Sau dacă se va întoarce prea tîrziu ?" Într-o bună zi, corabia genovezului va intra în port. Ce motive va mai putea isca pentru a-l evita pe mirele acesta atît de urît de dînsa ? Admiţînd că ar părăsi casa părintească, unde şi cu ce scop s-ar putea duce ?

A început să-l caute pe Sgurós şi să se intereseze unde s-ar putea afla, în toate chipurile ; a trimis-o pe slujnica ei să bată la toate uşile pentru a culege informaţii şi a plătit oameni care au călătorit în locuri îndepărtate, pe măsura poruncilor sale. Dar unii dintre dînşii se înapoiau aducîndu-i veşti cu totul contradictorii, iar alţii nu se mai întorceau de fel. Căzînd brusc din lumea nădejdilor în aceea a deziluziei, îşi purta traiul tremurînd, ca o martiră ; la gîndul că nava genoveză care bătea căile Răsăritului va apărea în port, îl

ura din ce în ce mai profund pe tatăl său. Mai ales asta : îl ura ! Ştia că din pricina lui îşi pierduse dragostea, ştia că el îi asmuţise pe franci asupra lui, la Nauplion, şi mai ştia că tot el îl ajutase şi pe Sguromallis în tărăşenia aceea cu cetatea. Încetul cu încetul, firimitură cu firimitură, reuşise să afle o sumedenie de lucruri şi să construiască o bună parte de adevăr din noianul minciunilor. Tatăl ei era duşmanul de căpetenie !

Către începutul iernii au prins a sosi unele veşti ciudate la Kalamata. În timp ce aici lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine, în timp ce foametea nu se mai abătuse asupra ţării şi nici francii nu se mai dedaseră obişnuitelor lor samavolnicii, unele dintre castelele cele mai îndepărtate au căzut pradă asalturilor unor răzvrătiţi necunoscuţi, iar gentilomii, călători prin munte, au picat la cheremul sărăcanilor răzvrătiţi. Nu era vorba de niscai tîlhari de rînd, nu despuiau neguţătorii, nici pe vînzătorii de mărunţişuri, dar îi ameninţau pe guvernatori, îi vînau pe sergenţii care coborau prin sate pentru strîngerea birurilor şi, ceea ce era mai rău, se răzbunau uneori chiar deosebit de crunt, pedepsindu-i pe vinovaţi, atunci cînd localnicii erau asupriţi într-un fel sau altul.

Crezînd că loviturile acestea sînt cu totul întîmplătoare, francii nu s-au neliniştit din capul locului ; s-au mulţumit a scoate crainicii, care au trîmbiţat sus şi tare că oricare răzvrătit care le va pica în mînă va fi spînzurat în văzul tuturor chiar acolo, pe munte, şi că nu va fi coborît din furcă nici după ce hultanii îi vor fi sfîşiat hoitul cu totul. Drept răspuns la această ameninţare, loviturile s-au înmulţit imediat. Toate convoaiele gentilomilor călători care ajungeau la Kalamata declarau că drumurile de munte nu mai prezintă nici o siguranţă şi că trecătorile se află în puterea răzvrătiţilor.

Atunci a început a se lăţi un zvon, o simplă bănuială, poate, care părea a fi foarte demnă de crezare : ciocnirile acestea, se spunea, nu erau simple coincidenţe, aşa cum se crezuse un timp, ci, faptul era cît se poate de limpede, erau conduse de-o minte ageră, care îşi coordona toate acţiunile după un plan sistematic. Vechea obsesie a prinţului, repusă în circulaţie de el însăşi, poate, prindea teren pretutindeni : Mi-

tzithras era de conivenţă cu rebelii, iar dînşii aveau a face cu un război nedeclarat !

Ascultînd toate zvonurile, Bianca afla necontenit despre incidentele care se petreceau, sufletul său tresălta de bucurie şi inima prindea a-i bate în taină, deoarece nimeni nu-i putea scoate din minte că voinicul ei era omul care stîrnise pîrjolul acela în întreg Morias-ul ! Mărturii temeinice asupra acestor întîmplări n-avea şi dintr-un bun început nu fusese altceva decît un fel de visare a sa, iscată din dorinţa de-a afla veşti despre el, pe care sfîrşi, fără a şti nici ea însăşi cum, prin a-i da crezare. Dar oricum ar fi stat lucrurile, inima ei se îndulcea ori de cîte ori îi ajungea la ureche vreo veste nouă, de pe munte, ca şi cum, o dată cu aceasta, ar fi primit o ştire de la Sgurós.

Încet-încet, se deprinsese a trăi cu îndepărtata sa tovărăşie.

Pe deasupra tuturor acestor fapte, într-o bună seară se înapoiase, aducînd cu sine o seamă de veşti cum nu se poate mai rele, omul pe care tatăl ei îl trimisese la Mitzithras spre a da de urma lui Sguromallis, în scopul de a-i restitui cît putea din datoria sa. Fostul guvernator militar ieşise, ce-i drept, din închisoare, dar nu mai era în măsură a plăti ceva. Casele îi fuseseră confiscate, banii peşin pe care-i avusese îi cheltuise încă dinaintea acestei întîmplări, iar aurăria fusese luată de nevastă-sa, care fugise într-o noapte cu amantul ei, un hangerliu, în timp ce el se afla în închisoare.

Supărarea şi furia care l-au cuprins l-au transformat pe Kafuris într-un demon. În ciuda faptului că răbdase atîta, se mai hrănise pînă atunci cu nădejdea că va recupera măcar o parte din banii daţi. Acum totul era cu desăvîrşire pierdut ! În noaptea aceea n-a închis ochii ; bătea odaia în lung şi-n lat, cu pulpanele halatului său de mătase fluturînd în aer, înjura şi blestema de mama focului şi bătea cu pumnii în perete, ca un scos din minţi. Către revărsatul zorilor, s-a mai mulcomit, în sfîrşit, dar nu pentru multă vreme şi, cum s-a luminat de ziuă, s-a trezit şi l-a chemat din nou pe omul său de încredere, care dormea la catul de jos.

— Din tezaurul conducerii lor trebuia să ceri banii, mă, auzi tu, chiar de la Căpetenia lor !

Omul s-a fîstîcit cu totul.

— De la Căpetenia lor... Dar cum era să cutez a face una ca asta, stăpîne ?

— Să fi cutezat, cîine ! La ce te-am trimis acolo ? Halal om de nădejde ! Ah ! Eu trebuia să fi fost acolo, nu tu. Ar fi văzut ei atunci... ar fi văzut ei...

Şi tot spunînd şi repetînd într-una cuvintele acestea, şi-a contenit deodată plimbarea şi a rămas o clipă pe gînduri, cu capul plecat. Apoi, izbind cu pumnul în masă, a răcnit :

— Am să mă duc chiar eu ! Mîine dimineaţă mă şi pornesc !

Toate încercările făcute spre a-l reţine s-au arătat a fi zadarnice. Nu voia să asculte nimic, şi nici să audă ceva despre răzvrătiţi sau despre bătrîneţile sale nu voia. A poruncit să se pună şeile pe trei catîri şi, încălărindu-se pe unul din ei, a plecat, însoţit de doi slujitori.

Trezită pe neaşteptate din somn, Bianca l-a văzut din înaltul ferestrei sale pierzîndu-se în lumina umedă şi albastră a zorilor.

I-a aşteptat întoarcerea preţ de-o săptămînă, l-a aşteptat şi în cursul celei de-a doua, iar în cea de-a treia a început a se întreba ce se întîmplase cu dînsul. Inima ei nutrea tainice dorinţi perfide şi construia scene dramatice, în care îl vedea pe tatăl său căzînd în mîinile răzvrătiţilor, iar pe Sgurós răsărind cu părul vîlvoi în faţa lui şi aplicîndu-i osînda răzbunării. Suferinţele dragostei risipiseră şi ultimul strop de dragoste filială şi rarele lacrimi de afecţiune. Bianca ştia că nu mai plînsese din copilărie şi că nervii săi sînt de nezdruncinat.

La două săptămîni după plecarea tatălui său în călătorie, corabia genoveză şi-a făcut apariţia în port ; mirele s-a grăbit a bate la uşa lui Kafuris.

Ticluite parcă de vreun dumnezeu sau de vreun demon, lucrurile luaseră o întorsătură straşnic de prielnică Biancăi !

După ce negustătorul a fost introdus în casă, fiica lui messir Kafuris s-a grăbit a-l întîmpina.

— Veşti rele, messir, îi spuse dînsa. Mi se pare că tatăl meu ne-a cam lăsat orfani.

Omul a rămas buimăcit ; holbînd ochii, a prins a căta împrejur şi, zărind rochia roşie a Biancăi, a încremenit fără a mai scoate un singur cuvînt.

— E limpede de înțeles că, singură fiind, nu te pot găzdui sub acoperișul meu, îi explică ea imperturbabilă, așa că umblă sănătos și salută scumpa noastră patrie din partea mea.

— Aă... vorbești serios, doamna mea ? bîigui deconcertat negustătorul. Matteo s-a prăpădit sau mi-l ascunzi în glumă ?

— Ba a murit ! repetă Bianca sălbatic. Dar dacă vrei să rîzi, n-ai decît !

Fără a mai cuteza să pomenească de nuntă, negustătorul a plecat ca zburat din buza puștii.

Din clipa aceea, Bianca a început să întrevadă imaginea marii și desăvîrșitei sale eliberări. Se și vedea plecînd, însoțită de slujitoarea sa sarazină, întru întîmpinarea lui Sgurós ! N-o mai împiedica decît teama de a nu-l întîlni cumva pe tatăl ei acolo. Legiuită sau nu, ar fi devenit femeia iubitului său și ar fi împărțit dimpreună cu dînsul viața dinafara pravilelor țării. Pădurea le-ar fi slujit drept casă, frunzele uscate drept saltea. Se și vedea bînd apă din căușul palmelor, aplecată, aidoma căprioarelor, asupra izvoarelor reci de munte, vorbind și rîzînd copilărește și fără de griji și privindu-și chipul tremurînd în undele cristaline ale șipotului !...

Dar iată că într-o noapte au prins a răsuna bătăi puternice în ușa de la intrare. Slujnica cea bătrînă a sărit speriată din somn și, coborînd pentru a vedea cine este, a scăpat un strigăt ascuțit. Bianca și slujnica ei s-au trezit și au rămas adăstînd în tăcere. După un scurt răstimp, urechile lor au deslușit zgomote de pași și suspine în iatacul bătrînului. L-au recunoscut — el era !

Prefăcîndu-se că doarme, Bianca nu s-a sculat, dar inima îi era plină de revoltă și de amărăciune. După cum se vede, neîmpăcatul dușman se reîntorsese !... În lumea asta nu mai exista nici un strop de dreptate !

A doua zi de dimineață, încă dinainte că ea să fi apucat să se îmbrace, l-a văzut ridicînd draperia și intrînd în iatacul ei. Era de nerecunoscut ! Gheboșat cu totul, lovit și cu părul și barba încîlcite, privea cu ochii stinși și își tîra pașii ca un bolnav cercat de moarte.

— Strîngeți lucrurile, pornim imediat ! i-a spus el cu glas cavernos și fără a o privi.

— Încotro ?

— La Genova.

Fata a pălit.

— La Genova ?
— Chiar așa ; plecăm cu prima corabie.
— De ce ?
Nu i-a răspuns ; ochii săi erau plini de spaime. Încercările de-a mai vorbi cu dînsul în zilele următoare au rămas zadarnice. Devenise din cale-afară de zgîrcit la vorbă. N-a mai scos nici un cuvînt, nici despre îndelunga sa întîrziere, nici despre pricinile ei. Ei, însă, nici prin gînd nu-i trecea să-l urmeze orbește ; visase prea mult asupra libertății sale pentru a se mai putea despărți într-o singură clipă de ea !
Așa stînd lucrurile, într-o bună dimineață a intrat în iatacul lui și i-a spus tăios :
— Eu n-am să plec !
Cum ședea în pat și privea absent în podea, a înălțat privirile și a întrebat-o liniștit :
— De ce ?
— Pentru că vreau să rămîn aici. Am temeiurile mele !
Kafuris adăsta gînditor, jucînd distrat canafurile cuverturii pe degete.
— N-ai să-l mai vezi niciodată, i-a spus el într-un tîrziu.
— Pe cine ?
În ciuda amărăciunii sale, Bianca a tresărit : tatăl ei dezghiocase toate învelișurile sufletului său și citise într-însul ca într-o carte deschisă. O dată cu aceasta, o nouă spaimă se năpusti impetuos asupra ei, împresurînd-o în mrejele sale.
— N-am să-l mai văd, spui ? șopti ea pierdută. Asta înseamnă că a pățit ceva...
— A plecat către Scorta ; poartă război cu prințul !
A răsuflat ușurată. Dar dacă tatăl ei o mințea ? Dacă nu-i spusese lucrurile acestea decît pentru a o amăgi și a o abate de la gîndurile sale ? Să fie adevărat, oare, că Sgurós a părăsit și Lacremonia, și Maini, și toate ținuturile apropiate ? Și dacă nu e vorba decît despre o plecare vremelnică, dacă se va mai întoarce ? După cum știa toată lumea la vremea aceea, el cutreiera Morias-ul în lung și-n lat ca un stăpîn.
Din dimineața aceea inima ei a prins a se cerni. Se întreba adeseori, involuntar și plină de amărăciune, cît timp va trebui să-l aștepte astfel și dacă i-ar plăcea și lui s-o revadă. Trecutul n-o încuraja, nu, el n-o iubea, și Bianca știa lucrul acesta. A fost lîngă dînsa adeseori, dar al ei nu fusese niciodată, și revenirile sale, pline de dorințe, rămîneau o taină

de nedezlegat pentru dînsa. Timpul va trece, el o va uita din ce în ce mai mult şi va veni şi vremea cînd nu-şi va mai aminti nici măcar de numele ei ! Îi era cu neputinţă să se mai oprească din năprasnica furtună care-l luase cu ea. Devenind duşmanul de moarte al francilor, îi era cu totul imposibil să mai coboare în oraşele Principatului. Acestea erau gîndurile şi ambiţiile care-l preocupau. Pe dînsa n-o luase niciodată prea în serios, iar dragostea ei nu era decît un episod periferic, o biată frunzuliţă singuratică, zburătăcită de toanele vîntului buiac în vîrtejurile zbuciumatei sale vieţi !

Orgoliul ei a fost cu desăvîrşire şi pentru ultima oară rănit. Urcînd treptele patimii şi prăbuşindu-se în deznădejde, Bianca a luptat cu sine trei zile şi trei nopţi. Recăpătîndu-şi aerul trufaş în cele din urmă, i-a spus tatălui său :

— Să mergem ; vin şi eu cu tine !

Era către sfîrşitul lui ianuarie, mările erau încă neliniştite, dar n-au avut prea mult de aşteptat ; venind dinspre Monemvasa o corabie, care se afla în drum spre Genova, a ancorat în portul Kalamatei. Dorind să plece cît mai degrabă din Morias, Kafuris s-a hotărît cît ai clipi. Atît stăpînii, cît şi slujitorii s-au îmbarcat într-o singură dimineaţă şi au îndreptat pînzele umflate către patria lor

Capitolul XXIV

RĂZVRĂTIŢI ŞI STĂPÎNI

Multe ţi-am povestit, prietene cititor, şi mă duc cu gîndul că te voi fi obosit. S-ar putea, mai ştii ! să se fi întîmplat aceasta chiar înainte ca eu s-o fi ghicit şi, astfel stînd lucrurile, zic că ar fi de-a mea datorie a-ţi depăna, încă, încetul cu încetul, tot ce mai am a-ţi spune, şi-apoi, iaca, mi-oi stinge şi eu lumina.

De la întîmplările pe care le-am fost urmărit dimpreună s-au petrecut luni de-a rîndul, luni care pentru unii oameni trec în zbor ca păsările, iar pe alţii îi încovoaie sub povara lanţurilor. Nedeclaratul război de hărţuială cutreiera Mo-

rias-ul, iar fiara care pîndea în munți dinapoia șteiurilor de stîncă sau a hățișurilor rugilor de mure înroșea cu sînge apele șipotelor, zbucnea din tainițele văgăunilor, năpustindu-se cu strigăte sălbatice la năvală cînd într-un loc, cînd într-altul. Războiul dura.

Și iac-așa, într-o zi frumoasă, scăldată în soare, s-au fost deschis un iarmaroc într-o livadă plină de verdeață, aflată către marginile Vervenei, cam între Tripoli și Sparta. Sosind nu numai din satele învecinate, ci și din orașele îndepărtate, se adunaseră acolo puzderii de oameni, pentru a-și desface mărfurile alcătuite din vite, din țesături și bucate, din unelte și lucruri casnice, unii ; pentru a cumpăra, alții. Către prînz, bulucul mulțimii sporise, larma creștea neostoită, talăngile vitelor sunau, catîrii nechezau de zor și colbul se învîrtejea în răspîntii, întunecînd lumina dogorîtoare a soarelui. Sub un măr sălbatic, unde un grec își lăuda mătăsurile, încă de cu dimineață au prins a se auzi țipete și sudalme, și-un scandal nemaipomenit s-a stîrnit din senin, cît ai bate din palme. Toată lumea din jur a dat să fugă, să vadă ce se petrece acolo. Grecul se luase la harță cu un gentilom franc, și se împroșcau cu sudalme, aplecați peste o bucată de mătase de care trăgeau amîndoi.

— Mușcă-ți limba, robule, că de unde nu, te calc în picioare ca pe-un vierme ! răcnea francul.

— Dacă n-ai de gînd s-o plătești după prețul ei, dă-mi marfa înapoi ! striga, la rîndul său, grecul.

— Nu-ți dai seama cu cine vorbești, mă, dobitocule, eu sînt cavalerul de Remy !

— N-ai decît să fii cine pofțești, plătește !

— Na, vită !

Și, spunînd acestea, cavalerul ridică o frîntură de suliță de care se slujea drept baston și îl păli pe neguțător drept în moalele capului. Apoi, aruncînd la pămînt țesătura, întoarse spatele și plecă blestemînd. Cel ce primise lovitura căzu în genunchi, gemînd ușor. Sîngele cald și roșu, care prinsese a-i țîșni din țeastă, ceva mai sus de tîmplă, i se prelingea pe obraz și, adunîndu-i-se în barbă, picura strop cu strop pe gulerul pieptarului. Oamenii din bîlci aflați în apropiere au sărit degrabă într-ajutorul bătrînului. L-au cuprins de sub-

suori și l-au înălțat în picioare, dar el i-a dat deoparte cu mîna și, fără a-i păsa de sîngele care-i șiroia din rană, s-a săltat pe vîrfurile picioarelor, cătîndu-l din privire pe adversar. În aceeași clipă, l-a bătut cineva pe umăr ; bătrînul nu l-a băgat în seamă, și atunci acela l-a mai bătut o dată și l-a strîns stăruitor cu mîna de braț. Întorcîndu-se către el, a slobozit un strigăt de bucurie :

— Aci mi-erai, arhon Sgurós ?

Cei adunați jur împrejur cătau mirați la omul acela care apăruse fără de veste printre dînșii. Auziseră, ce-i drept, numele acela și își mai aminteau și acum că pe vremuri trecea șoptit din gură-n gură.

— Dumnezeu mi te-a trimis ! exclamă bătrînul, ridicînd brațele.

— Am de grăit o vorbă cu dumneata, Halkokondilis, spuse Sgurós, făcîndu-le semn să se împrăștie oamenilor din bîlci care-i înconjurau.

Trecînd prin copca deschisă în calea lor, cei doi bărbați s-au îndreptat către livadă.

După o lună de zile au prins a se lăți în întreg Morias-ul veștile acestea ciudate : grecii călcaseră cetatea francă a sfîntului Gheorghe de la Scorta. Doi dintre străjerii ei, sergentul Bonifaciu și încă unul, plătiți de chelarul Annino, care era ginerele lui Halkokondilis, i-au ajutat pe răzvrătiți să se cațere pe ziduri, în cursul unei nopți luminate de lună. Primul lucru pe care-l făcuseră aceștia după intrarea lor în cetate a fost acela de-a se urca în turnul de strajă și a-l lega fedeleș pe străjer. După aceea, au făcut din înaltul turnurilor convenitele semnale cu făclii aprinse lui Leon Mavropapa, căpitanul celor o sută de turci mercenari aflați în slujba împăratului, care adăsta în apropiere, după cum se învoiseră mai dinainte. După ce au pătruns și el și oamenii săi în cetate, ocuparea acesteia a devenit oficială. A doua zi de dimineață vulturul bicefal flutura pe crenelurile cetății sfîntului Gheorghe și armistițiul cu francii era sfărîmat.

Vestea a răzbit în zbor la Andravida tocmai la vremea cînd prințul prinsese a se simți mai bine după boala sa. Obrajii săi se îmbujoraseră iarăși, dar de-o îmbujorare ciudată, care-i rotunjea două pete trandafirii pe umerii obrajilor. A

primit noutatea mîhnit numai, dar fără a se speria. Nu-l mai mira nimic acum ; adăsta totul ca și cum soarta i-ar fi fost înscrisă cu litere de foc pe obraji. A zîmbit cu amărăciune și a clătinat din cap. Peste trei zile, însă, în timp ce-și lua rămas-bun de la Isabeau, și-a înălțat ca pe vremuri trupul împuținat și i-a spus neînduplecat :

— Mă jur pe sufletul meu, doamnă, că nu mă voi reîntoarce dacă frumoasa noastră cetate nu va cădea în mîinile mele !

Tonul ridicat al vocii sale avea ceva provocator. Cîteva clipe mai tîrziu, prințesa auzea zgomotul copitelor cailor care se îndepărtau în curtea de jos a palatului.

De ce-i vorbise în felul acesta ? De ce, oare, a reapărut dinainte-i, cu aerul acesta ascunzînd o jignire nemărturisită, avînd întipărite pe față trăsături ale orgoliului rănit ?... se întreba Isabeau tulburată și fără a găsi o explicație logică. S-ar fi părut că aflase ceva... și totuși nu putea ști nimic... n-avea cum să știe !... Nu cumva o bănuiește din pricina faptului că după mamă e jumătate grecoaică ?... Puțin probabil... S-ar putea întîmpla, mai știi, ca omul acesta, care vorbește atît de afabil cu curtenii, dar care are o inimă zăvorîtă cu șapte lacăte, să aibă puterea magică de a culege vești din aer ! Mai știi ?...

Amarnică îi era ursita ! Era osîndită să trăiască fără nici o noimă și fără orizont o viață întreagă, risipindu-și inconștient cei mai frumoși ani și așteptînd necontenit „ceva", care întîrzia să se arate și cu care înțelesese, în cele din urmă, că nu-i era dat să se întîlnească.

Revedea zidurile sumbre ale cetății de lîngă Neapole înălțîndu-se jur împrejurul său, revedea zbuciumul mării pustii care nu-i făgăduise nici o nădejde și își amintea și de cele două căsătorii ale sale. Buzele-i nu zîmbiseră decît arareori, din obișnuință, niciodată însă dintr-un impuls dinlăuntrul ființei sale. Numai întoarcerea în patria anilor copilăriei o mai alintase, dar atunci totul se schimbase și lumea se oglindise altfel în inima sa. Visul pe care-l așteptase dintotdeauna venise pe neașteptate, venise nevăzut, mîngîindu-i obrazul ca un fulg ușor purtat de vînt. Cumplită suferință ! Deși nu mai avea timp de așteptare, întîrziase, nu-l sesizase și nici nu-i ghicise sosirea ! Ce se întîmplase cu ea ? Oare s-o fi împie-

dicat orbirea, frica, sau numai orgoliul ? Hristoase ! Cît de greu își schimbă fluviile matca, și oamenii felul de viață ? Ceasul cel mare al vieții sale sunase tîrziu, sunase atunci cînd brațele sale amorțiseră și nu mai erau în stare să se înalțe și să-l îmbrățișeze la timp.

Remușcarea copleșitoare, adîncă și sfîșietoare a izbucnit fără de veste, într-o zi în care se afla, ca de obicei, dimpreună cu doica.

— Mă doare sufletul, doică, mă doare ! îi spusese dînsa cu glas șoptit și tremurat.

— Dar ce-i cu tine, scumpa mea ? tresărise speriată doica sa, care îmbătrînise și moțăia într-una.

Prințesa ridică mîna care, la lumina puternică a soarelui de amiază, părea și mai veștejită și își pipăi tîmpla în locul unde se afla semnul acela vioriu.

— Filip d'Anjou... Florentin d'Heneau... semnul, semnul acesta m-a împiedicat, se destăinui ea. N-am vrut să-i aduc și lui nenorocirea, cum le-am adus-o celorlalți ! îi mărturisi dînsa doicii, care cunoștea acum taina aceea, cu mult prea grea pentru a fi dusă în mormînt de către un singur om.

— Las-că-i bine... e bine-așa !... mormăi indiferentă doica, începînd a moțăi din nou.

Era prea mult pentru dînsa, valul năvalnic încălcase opreliștile zăgazurilor și se revărsa tumultuos, stîrnind în sufletul prințesei Isabeau și mînia, și revolta împotriva propriei sale ființe.

— Nu-i adevărat ! Nu-i bine ! răbufni ea sălbatic și, cuprinzîndu-și obrazul în căușul palmelor, izbucni aidoma copiilor într-un plîns cu sughițuri.

Nu era adevărat, nu, totul nu era altceva decît încercarea amăgitoare de-a afla o justificare, un răspuns neîntemeiat și un pretext necesar zbuciumului său însetat de-o ușurare.

Mobilizînd toți vasalii pe care-i avea pe întreg cuprinsul țării, prințul așezase asediul în jurul cetății sfîntului Gheorghe ; fiind atît de grăbit, străbătuse drumul numai în două zile, și îndată ce sosise acolo, își statornicise tabăra corturilor sub castani, alături de-un izvor aflat în apropiere, și poruncise asaltul. Unul după altul, unul mai cumplit decît celălalt ; dezlănțuise trei asalturi, dar cetatea rezista. Prințul se trezea în fiecare zi o dată cu răsăritul soarelui și, ieșind în gura

cortului său, cerceta cubul înalt și de nezdruncinat al cetății, a cărui ciudată imagine se înălța în fața sa ca un simbol al destinului pe care nu-i era scris să-l învingă. Prințul o privea mut și clătinînd necontenit capul. Nu, nu, de data aceasta nu mai lupta pentru glorie, așa cum făcea odinioară, în timpurile acelea de mult apuse, cînd mînuia cu siguranță și încredere pîrghia triumfului vieții sale ; acum lupta formal, din obligația de-a da satisfacție amorului propriu și de-a lichida pînă la ultimul strop, ca un autentic cavaler ce se afla, o chestiune de onoare.

Era lesne de văzut că timpul nu-i era la îndemînă ; vara trecea ca gîndul, toamna sprintenă îl ajungea din urmă și curînd avea să cadă și iarna.

Dar de-acum pînă atunci mai era, și se străduia din răsputeri să epuizeze toate mijloacele. Ștafetele sale alergau de sîrg, cerînd întăriturî unor bărbați din Apoulia ; un gentilom slav din Maini îi trimisese un corp de două sute de arcași și de sulițași pedeștri. Așezîndu-se el însăși în fruntea lor, se avîntă asupra zidurilor cetății ; de zeci de ori s-au cățărat pe scările de lemn, pînă sus, la foișoare, și tot de-atîtea ori s-au prăbușit la pămînt.

Văzînd că nu-i chip, în cele din urmă porunci să fie adus de la Koroni un meșter venețian, renumit pentru iscusitul său meșteșug de-a construi mașini de asediu. Venețianul se înfățișă și îi dură o catapultă uriașă, cu ajutorul căreia pușca turnul sfîntului Gheorghe cu blocuri de stîncă grele de cincizeci de livre. Stîrnind nori de praf, turnul se prăbușea piatră cu piatră, dar cetatea continua să reziste !

Și iac-așa a sosit și toamna, și răzvrătiții ferecați între ziduri sfidau mînia francilor.

În toiul orelor de luptă, cînd valul înmuiat în zale al asediatorilor se avînta spumegînd în sus, către zimții crenelurilor, însoțit de-un vacarm metalic și de răcnete de turbare, ei adăstau drepți și cu picioarele crăcănate pe foișoare, jucîndu-și securile strălucitoare în aer cu o diabolică îndemînare.

Răpuși de doruri și de somn, în timpul nopților cu lună cîntau, și melodiile lor orientale răsunau unduind molcom și armonios pe înaltul zidurilor.

Ținînd de-atîtea ori piept asediatorului, căpătaseră încredere într-înșii, iar moralul lor crescuse considerabil. Tot la

vremea aceea venea și Sgurós acolo, să se odihnească o clipă ; ședea deoparte, rezemat de-un dinte al crenelului, și privea în jos, unde focurile dușmanului se încingeau ca o cunună în jurul cetății, tot astfel cum înconjuraseră și Kalamata odinioară. Amorțiți parcă de lumina lunii, castanii încremeniseră în depărtare. Încolo hăt, mai afund, se afla îndepărtata țară a Morias-ului, invizibilă, dar prezentă, totuși, ca o inimă mare, care bate mocnit la ora deșteptării sale. Acesta era pămîntul sfînt al patriei, pămîntul care hrănea semințele și adăpa lăstarele tinere, prin vine neștiute, pămîntul care acoperea potopul de nenumărat al morților, al martirilor, al sclavilor, al părinților și fraților săi ! Aspira încet, ca pe sfînta cuminecătură, aerul iute al nopții de munte, înmiresmat de sufletele florilor, care rătăceau în spațiu, adăstîndu-și nașterea, și își simțea pieptul lărgindu-se și inima înflorindu-i de bucurie.

Castanii, prințul Ahaiei !

Răzvrătiții și stăpînul se înfruntau față-n față pentru a doua oară. Unde se afla acum femeia care-l adusese pînă aici pe grec ? Adăsta de bună seamă imobilă și pesimistă undeva, în ceturile îndepărtate și de nepătruns, cu convingerea că va muri fără nădejdi, ca un copăcel care înflorește, dar nu leagă rod. Patima i se stinsese în inimă, se îndepărtase și se scufundase treptat în întuneric, ocupînd un loc secundar în viața lui. Acum, binecuvîntat fie Domnul, n-o mai blestema ; inima lui se eliberase, recîștigase și pacea, și tihna, care-i îngăduiau să-și reamintească cu recunoștință de dînsa ca de ceva blînd și bun. Degetele sale pipăiau inelul de plumb al cavalerului mort, mărturia dragostei ei ; era adevărat că a fost o vreme cînd l-a chinuit nespus de mult, dar era tot atît de adevărat că dînsa fusese aceea care-i dăduse, inconștient poate, imboldul către ceva mare și înălțător. Fie binecuvîntată !

Într-o bună zi, pe cînd se pornise pe drumurile de munte de la Tsakonia, dimpreună cu puținii săi soți și cu nedespărțitul Zervoheris, pentru a ridica norodul, s-a întîlnit din întîmplare cu un biet drumeț, zdrențăros și cu barba și chica crescute într-o sălbatică dezordine, care mergea sprijinindu-se într-un toiag strîmb. Silueta lui solitară se profila de departe, gheboasă, pe fundalul întunecat al cerului de iarnă. S-a apropiat degrabă, cu mersul pripit și îndîrjit și, după ce

s-a oprit şi i-a privit o clipă, şovăind şi fără a scoate un cuvînt, a întins mîna, schiţînd multiseculariul semn al cerşitului. Cunoscută fiind inima largă a haiducilor, Sgurós a vrut să-l milostivească, dar, în timp ce-l privea fără nici un interes, a tresărit subit. Chipul acesta, cu ochii mari şi negri şi cu buzele senzuale, încadrat de barba mare şi creaţă, îi era cunoscut de undeva ! Cerşetorul căta ţintă la el, părînd a nu-l recunoaşte. Mîna haiducului, care vrusese să tragă punga, a întîrziat nehotărîtă, pipăind catarama centurii, apoi a scos repede punga şi i-a aruncat-o cerşetorului în mînă. Acesta nu i-a mulţumit şi nici nu i-a urat să trăiască întru mulţi ani, aşa cum spun de obicei oamenii de teapa lui, ci a strîns înfrigurat punga în mînă şi a dat să treacă mai departe. Atunci Sgurós l-a întrebat :

— Nu vrei să-mi urezi mulţi ani, arhon Sguromallis ?

Cerşetorul a pălit ; ochiul său, care nu-şi pierduse aroganţa provocatoare pînă în clipa aceea, s-a tulburat, întunecat parcă de panică.

— După cîte mi-amintesc, porunciseşi parcă să mă vîre în lanţuri cînd voi ajunge la Kalamata, îi spuse Sgurós batjocoritor. Iată-mă ! Care ţi-e voia ?

Sguromallis l-a recunoscut ; privirile sale au alunecat în jos şi punga i-a căzut din mînă.

— Ia-o ! spuse Sgurós, împingînd-o cu piciorul. Îţi va prinde bine ! Am aflat despre situaţia grea în care te afli, după exilarea ta din Mitzithras, de la Matteo Kafuris, cămătarul tău, care mi-a picat în palmă mai zilele trecute. Ei, ce zici, arhon Sguromallis, providenţa există, sau nu-i altceva decît o vorbă goală ? Hai, ia-o ! Tu, care n-ai vrut să mă ajuţi pe vremuri, eşti osîndit să primeşti ajutorul meu.

Auzind cuvintele acestea, fostul guvernator militar al Mitzithrei a înălţat privirea, în care a licărit o strălucire fugitivă, şi apoi a coborît din nou capul, iar pieptul care i se umflase cu cîteva clipe mai înainte a recăzut, cu un suspin mut. S-a răsucit brusc pe călcîie şi s-a îndepărtat repede, cu mersul lui întins şi îndîrjit.

— Fraţilor, le spuse Sgurós tovarăşilor săi, urmărindu-l încă din privire, aţi fost de faţă cînd am săvîrşit o faptă rea ; eram dator a-l răpune pe omul acesta, pentru că morţii de la Kalamata cereau sîngele lui. N-am putut-o face : mai-

că-mea mi-a spus să-i duc salutul ei încă de cînd eram copil, pentru că-i era rudă. Ei i-am dăruit viaţa. Iertaţi-mă ! Şi, arătînd punga care rămăsese în colbul drumului, a adăugat : Ia-o de-acolo, Zervoheris, şi trimite-i-o cu cel dintîi prilej lui Daniil, s-o împartă săracilor din parohia lui. Şi-acum, înainte, fraţilor !

După acestea, au plecat mai departe. Drumul acela la Tsakonia s-a arătat a fi rodnic : au reuşit a ridica de-acolo şi o seamă de tovarăşi noi şi au într-aripat şi starea sufletească a norodului cîtorva sate.

Grupul lor se afla acum în legături strînse cu Mitzithras, era un fel de săgeată care-şi urzea drumurile, sub stăpînirea francilor.

Cu puţin înainte de căderea iernii, prinţul a ridicat asediul fără de veste şi a plecat către Andravida. După cum umbla zvonul, boala sa se înrăutăţise, doborîndu-l încă o dată. Aşa se zvonea şi chiar aşa era. Într-o zi de toamnă, pe cînd şedea la sfat cu vasalii săi sub castani, l-a răzbit o tuse grozavă şi-un şuvoi de sînge roşu i-a izbucnit din gură şi a picat jos, umezind pămîntul.

L-au ridicat pe braţe şi l-au întins pe salteaua din cortul său ; de atunci febra nu l-a mai slăbit şi, cu fiecare zi care trecea, devenea din ce în ce mai străveziu. Astfel stînd lucrurile, a cerut să-l readucă la Andravida.

Spaimele morţii atît de nedorite l-au cuprins degrabă. Pe drum, însă, deznădejdea sa creştea cu repeziciune, iar teama că se va reîntoarce viu acolo îl scotea din sărite. A sosit, totuşi, fără a-şi fi împlinit făgăduiala că nu se va reîntoarce dacă nu va recuceri cetatea Scortonilor. L-au urcat în palat cu ajutorul lecticei ; privind printre pleoapele pe jumătate coborîte, vedea scutierii şi valeţii, aflaţi de-a dreapta şi de-a stînga scării, ferindu-se speriaţi din drum şi murmurînd rugăciuni. Isabeau, care sosise într-un suflet pentru a-l vedea, s-a aplecat asupra lui cu sufletul la gură şi tremurînd din tot trupul. Faptul acesta i-a dăruit aleanul unei infinite mîngîieri. Slavă Atotputernicului ! Ochii ei erau cuprinşi, în sfîrşit, de unda îngrijorării şi a durerii.

A petrecut o bună parte din iarnă zăcînd la pat şi luptîndu-se arareori a se ridica în capul oaselor şi, mai rar încă, a

se înalța pe picioare. Apropierea sfîrșitului îl speria din cale-afară și ar fi vrut să spere...

Ar fi vrut, dar către sfîrșitul iernii a înțeles că viața i s-a încheiat : făclia ei se istovea încet-încet și, dîndu-și seama că în curînd se va stinge cu totul, a poruncit să fie chemat notarul și și-a încheiat testamentul. După acestea, a cerut să i-o aducă pe mica Mahó. A privit-o de departe și, dînd să întindă mîna pentru a o mîngîia pe obraz, fetița, care avea patru ani acum, s-a retras speriată și s-a ascuns în rochia doicii. Nu-l cunoștea pe omul acesta scheletic, cu nasul subțiat și transparent, cu ochii cufundați în orbite și cu buzele albe ! Vrînd să zîmbească cu gingașă tandrețe, chipul lui Florentin s-a schimonosit, cuprins de amărăciune.

În sfîrșit, o dată cu apropierea primăverii, într-amurgul unei zile, răsuflarea sa a început să devină din ce în ce mai anevoioasă. Vremea se îndulcise și cîmpia Andravidei se îmbrăca iarăși în veșmintele sale verzi și catifelate.

La ora aceea, prințesa ședea cu spatele la fereastră, avîndu-l lîngă sine pe capelan. Cînd au venit pentru a o chema, i-au spus, ca și atunci cînd o aduseseră la căpătîiul lui Filip d'Anjou, că o cheamă prințul. A alergat într-un suflet și, lucru de necrezut, îndată ce s-a aplecat asupra lui, a înțeles că era prea tîrziu. Florentin se stinsese !

Neștiind ce să spună, a rămas pironită locului, plină de neliniște și de îngrijorare. Cei dimprejur nu înțeleseseră încă, iar ei, căreia îi urcau lacrimile în ochi, îi era greu să le spună. A întîrziat, aplecată asupra mortului și privindu-l ca și cînd ar fi vrut să-l ascundă, ascunzînd și nepăsarea sa o dată cu dînsul.

Apoi, părîndu-i-se că n-are dreptul să încătușeze adevărul cu privire la mort, răpindu-i această ultimă oră solemnă, care-i aparținea în întregime, a simțit o greutate pe inimă și, gemînd surd, s-a întors către cei dimprejur, care au citit, plini de uimire, solia aceea fără glas întipărită pe chipul ei de-o nespusă paloare.

În iatac nu s-a auzit nici un plînset ; au îngenuncheat cu toții deodată. Atît ! Și, totuși, fără ca cineva să se aștepte la aceasta, Isabeau l-a plîns pe Florentin chiar în noaptea aceea. Imboldul lăuntric a surprins-o brusc, ca o revelație, în timp

ce ședea ghemuită în pat și privea candela aprinsă. Sînt, pare-se, unele dureri care au nevoie de-o oarecare depărtare pentru a prinde ființă și a se împlini. Isabeau s-a gîndit subit la omul acesta atît de tînăr, totuși, care trecuse prin viața ei, cu buzele strînse, arareori înflorite într-un zîmbet de-o imperceptibilă ironie. Pe cine ironizase oare, pe dînsa sau pe sine însuși ? Își amintea clipele trecute, îl revedea în stări și anotimpuri diferite și, cercetînd cu atenție expresia lui, vie încă, totul părea că se limpezește. Da, da, se înșelase : Florentin n-o ironizase niciodată, se autoflagelase ! Atît !

Atît voise să spună zîmbetul delicat și stereotip al întregii sale vieți, care nu s-a stins decît pe patul de moarte. Inima lui nu mai constituia o enigmă, se desena diafană, cu transparență de ceară. Se prea poate ca el să fi ghicit că inima ei e dăruită altcuiva... Ironia mută a lui Florentin se revărsa asupra lui, numai asupra lui, care, deși știa că nu va fi iubit niciodată de ea, o iubea !

Despre întîmplările de apoi agrăiește istoria, în însemnările sale sarbede și seci.

Văduvă și singură stăpînă asupra Morias-ului acum, prințesa s-a statornicit la Nisi, reședință care i-ar fi fost, după cum mărturisesc cronicile, cea mai dragă dintre toate.

Această perioadă istorică a vieții sale se caracterizează printr-o vădită bunăvoință față de localnici. Maestrului său de ceremonii messir Leonardo, i-a succedat în demnitatea aceasta vistiernicul Veniamin Kalamatianos, iar vistiernic se înălța un oarecare kir Vasilopulos. O generație se ducea, alta nouă o înlocuia. Teribilul conetabil Sonteron închise pînă la urmă ochii, și în felul acesta frumoasa Guglierma se putu căsători nestingherită cu superintendentul general.

Căsătoria lor, care nu era decît o acțiune formală, a căpătat, totuși, strălucirea unui triumf.

Detestabila piedică nu se mai afla între dînșii, și dragostea încununa tinerețea lor biruitoare. Cinstind memoria soțului său, prințesa a socotit că e de a sa datorie a-i încredința demnitatea de conetabil lui Enghelbert de Linderkerke.

Ca uneia care împlinise cinci ani, îi venise și lui Mahó rîndul să ocupe un loc în viață. I l-au ales drept soț pe Guy de

Laros, ducele Atenei, un tînăr în vîrstă de optsprezece ani. Contele Vrienei se înapoiase în patria sa cu cîteva luni înaintea morții mamei sale, Elena Duca. După sărbătorirea majoratului său, noul duce a fost învestit, în luna iunie, drept cavaler al Tebei, de către Bonifaciu de Verona. Peste puțin timp i s-au înfățișat și cei doi soli ai Principatului, care sosiseră pentru a reglementa căsătoria. Încredințîndu-se că ideea aparținea prietenului care-i cîștigase mai mult decît oricine încrederea, adică a superintendentului de Saint-Omer, i-a primit cu multă bunăvoință și, înconjurîndu-se cu cei mai de frunte vasali ai săi, s-au pornit grabnic către Vlisiri. Acolo îl aștepta întreaga Curte a Ahaiei. Nunta celor doi copii a fost binecuvîntată de episcopul Olenei, iar Mahó a primit drept dotă domeniul Kalamatei.

În felul acesta, planul politic al superintendentului, acela de a reuni sub o singură coroană cele două mari puteri ale Răsăritului, adică Principatul Ahaiei și Ducatul Atenei, prindea viață. După douăzeci de zile, semețul Saint-Omer urmărea din înaltul calului său alaiul ducal care se îndrepta spre Atena, dimpreună cu Mahó. Îl urmărea zîmbind, cu ochii plini de strălucirea rece a omului care crede că stăpînește cumpenele viitorului. Faptul era opera sa, a lui, care pînă în clipa aceea nu ratase nimic în viață!

Și Isabeau privea fastuosul cortegiu, care se îndepărta, într-un nor ușor, pe drumul înclinat. O dată cu mica și scumpa sa fiică, atît de gingașă și de tînără, pleca și o frîntură din propria sa viață. Incapabilă de-a schimba crugul ursitei, își amintea de alte vremuri, petrecute cu mulți ani înainte, cînd, fetiță fiind, o duseseră și pe ea la Neapole, în întîmpinarea propriului său noroc. Între zidurile reci ale Cetății Oului nu aflase altceva decît pustietatea mării și dușmănia trufașă a lui Filip d'Anjou. Revedea și scena aceea din pădure, revedea potîrnichea care căzuse între crengile țepoase ale molidului, răpusă de pasărea de vînătoare. Părea că o executaseră chiar de atunci — trăise o existență goală; era un suflet care se zbătea pe lume, zbuciumîndu-se zadarnic să capete ființă! Niciodată, niciodată nobila prințesă nu va mai recăpăta credința în viață. Care va fi norocul fiicei sale? Fără a ști cum și de ce, au podidit-o lacrimile, imaginea dru-

mului a prins a tremura și, întunecîndu-se treptat, a dispărut cu totul. Părea a ști care-i va fi ursita, i-o citise demult, din vremea în care n-o adusese pe lume pe Mahó, ci o simțise doar zvîcnind ca o masă nedesăvîrșită încă în măruntaiele ei. Femeile din stirpa ei moștenesc ursita — nimic și nimeni nu le-o poate schimba! Și mai știa că marele capitol al vieții sale se încheiase. Curtea vuiește, forfotește și suferă în jurul ei, dar dînsa părăsește încă o dată puterea.

Sabran d'Ariano, soțul Margaritei, murise, iar stăpîna Akovei, care jurase că nu se va mai recăsători, îi întinsese mîna lui Ricardo d'Orsini, bătrînul conte al Kefaloniei. Ce clocește preavicleana-i soră? N-are nici o importanță! După moartea lui Florentin, Isabeau îl desemnase pe contele Ricardo, ca bailó, pentru a conduce Principatul în numele său.

Acum se pregătea și dînsa să plece la Roma, unde papa Bonifaciu al VII-lea vestise serbările jubileului. Simțindu-se surghiunită încă o dată, inima ei își căuta o nouă patrie.

Bătrîn din cale-afară fiind Ricardo, baronii o îndemnau să încredințeze Principatul mîinilor viguroase ale lui Saint-Omer. La urma urmelor, de ce nu l-ar cîrmi Saint-Omer.

Slăvit fie Atotputernicul! Două corăbii din Alexandria au ancorat în portul Klarenzei. Au sosit cu pînzele umflate și cu prova îndreptată spre țărm, spre țărmul acela pustiu pe care nu-l mai cercetează, ca niște stafii, nici măcar corăbiile lui Deliuria! Ca multe altele, au plecat și ele, deodată cu păsările verii, către soare-răsare. Noi, însă, noi vom porni către apus, unde valul întunecat al nemărginirii se zbuciumă sălbatic. Se spune că dincolo de Purgatoriu adastă tihna paradisiacă. Poate, dar, oricum ar fi, a sosit clipa în care nu e bine a mai avea altă ambiție înafara celei mai de pe urmă.

S-a îmbarcat. Înainte de a-și da seama că acum totul era prea tîrziu, a privit, pentru ultima oară, pămîntul pe care-l părăsea în urma sa. Era o dimineață care înmuia țărmul în tente trandafirii și topea munții în fluidități de-un vioriu transparent. Binecuvîntat fie pămîntul acesta feciorelnic ca chipul tinereții și dulce ca păcatul! Neliniștiți și înfiorați de deznădejde și părînd a căta ceva, ochii prințesei Isabeau au alunecat asupra lui și a crestelor estompate ale munților îndepărtați.

Fără de veste, pe orizontul luminos s-a iscat făptura părelnică a unui arhanghel cu aripile desfăcute, cu genunchii goi și cu mîinile încrucișate pe lunga-i sabie. Statura sa umplea răsăritul, ochii săi scăpărau aidoma stelelor !

Zbucnind speriat din mare, un pescăruș a descris o volută largă în aer și, risipind vedenia cu o ultimă curbă, albă și piezișă, s-a scufundat în unde.

CUPRINSUL

Pag

Prefaţa 5

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I — Leul de piatră 15
Capitolul II — Vis în zori de zi 24
Capitolul III — Coşmarul din timpul nopţii 31
Capitolul IV — Soarta sărmanului 42
Capitolul V — Mama şi ibovnica 51
Capitolul VI — Cea dintîi întîlnire cu lumea 61
Capitolul VII — La începuturile marii călătorii 69
Capitolul VIII — Noaptea pe munte 76
Capitolul IX — Consiliu de război 84
Capitolul X — Secolul al XIII-lea 91
Capitolul XI — Guvernatorul militar al Mitzithrei 96
Capitolul XII — Misiunea lui Sguromallis 104
Capitolul XIII — Răspîntia 116

PARTEA A DOUA

Capitolul I — Povestea unei surghiunite (1) 124
Capitolul II — Povestea unei surghiunite (2) 130
Capitolul III — Povestea unei surghiunite (3) 136
Capitolul IV — Drumul spre patrie 143
Capitolul V — *Vspomni!* 155
Capitolul VI — Cerşetor 166
Capitolul VII — Aşteptarea 175
Capitolul VIII — Visul care limpezeşte lucrurile 191
Capitolul IX — Străinul prinţesei 205

Pag.

Capitolul X — Cele două Villehardouine 216
Capitolul XI — Enigme 230
Capitolul XII — Vînt de primăvară 245
Capitolul XIII — Chemarea libertăţii 257
Capitolul XIV — O serată a francilor 274
Capitolul XV — *Hiero, despierta te!* 297

PARTEA A TREIA

Capitolul I — Salutul visului 317
Capitolul II — Copilul care vine 329
Capitolul III — Cîntec de iarnă 341
Capitolul IV — A doua descoperire a lumii 352
Capitolul V — Praznicul calicilor 361
Capitolul VI — Neuitate şi uitate 372
Capitolul VII — „Vă aduc învierea!" 383
Capitolul VIII — Prima scînteie 392
Capitolul IX — *Nexum se dare!* 403
Capitolul X — Un om atotputernic 425
Capitolul XI — Învoiala 436
Capitolul XII — Se întinde răzmeriţa 451
Capitolul XIII — Strigoii 464
Capitolul XIV — Ceasul robilor 474
Capitolul XV — Turnirul din Ahaia 485
Capitolul XVI — Cetatea (1) 500
Capitolul XVII — Cetatea (2) 512
Capitolul XVIII — Cetatea (3) 521
Capitolul XIX — Cetatea (4) 530
Capitolul XX — Cetatea (5) 546
Capitolul XXI — Cetatea (6) 560
Capitolul XXII — După sărbătoare 572
Capitolul XXIII — Zbuciumul Biancăi 577
Capitolul XXIV — Răzvrătiţi şi stăpîni 588

În colecția
MERIDIANE
publicată de
Editura pentru Literatură Universală
găsiți lucrări ale celor
mai de seamă scriitori contemporani
În cursul anului 1968 veți
avea prilejul să citiți :

J. Joyce. Portretul artistului
V. Woolf. Doamna Dalloway
E. Waugh. Declin și prăbușire
W. Trevor. Bătrînii
I. Ehrenburg. Julio Jurenito
Vs. Ivanov. Culorile vîntului
V. Kaverin. Scandalagiul
V. Bikov. Morții nu simt durerea
I. Bondarev. Tăcerea
F. Iskander. Zodia Cozloturului
H. de Montherlant. Celibatarii
Saint-Exupéry. Pilot de război și Zbor de noapte.
A. Robbe-Grillet. În labirint
Romain Gary. Prima dragoste, ultima dragoste
E. Charles-Roux. Să uităm Palermo
M. de Unamuno. Trei nuvele exemplare

A. M. Matute. Primele amintiri

N. Ginsburg. Săgetătorul

M. Bontempelli. Oameni în timp

L. Feuchtwanger. Ducesa slută

E. Hemingway. Fiesta

J. Updike. Centaurul

K. A. Porter. Povestiri

Kobo Abe. Femeia nisipurilor

P. Lagerkvist. Povestiri

H. Wulff. Furtună pe țărm

S. Hoel. Întîlnire cu anii uitați

F. Saelen. Numai cei viteji

M. Krleža. Întoarcerea lui Filip Latinovicz

J. Rivera. Vîltoarea

Redactor responsabil : MARCEL ADERCA
Tehnoredactor : AURA IONESCU

Dat la cules 19.09.1967. Bun de tipar 08.12.1967. Apărut 1968. Tiraj 25 170. Broşate 20 090. Legate 1/1 5 080. Hîrtie s. velină de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 36,79. Coli tipar 38. A. nr. 13 380. C.Z. pentru bibliotecile mari 877.4. C.Z. pentru bibliotecile mici 877.4—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 70 637 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Lei 21